

અહરે ખબરની અંગુકમણીકા.

અહરે ખબર આપનારનું નામ	પાનું
રેલ્વે એન્ડ વોય કુપની	૧ એ
રેલ્વે ચલના એન્ડ કંપની	૨ એ
રાકાદાસ જ્યોતિર્લાલ દાસની કું	૩ એ
ધી આયોનિક કાર્મસી	૪ એ
ગોરખામ કેમીકલ લેગેરિટરી	૫ એ
અમૃતાનંદ ડીપો	૬ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૭ એ
નગીનલાલ અને માલુકલાલ	૮ એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું	૯ એ
ફીદાઈલી શુભામચલી કાલના વેપારી	૧૦ એ
ગગનદાસ એકમલની કું	૧૧ એ
આર જીવરાજી કું	૧૨ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું લીમિટેડ	૧૩ એ
કીર્તિપાલદાસ સમાવતમલ	૧૪ એ
ફીરોઝ એમ દરુલુરની કું	૧૫ એ
રીયા કેમીકલ કું	૧૬ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૭ એ
ચાચ એલ બહારકર	૧૮ એ
બીખા કમ્પાઝીટની કું	૧૯ એ
વી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી	૨૦ એ
ફીરોઝ ખબરો	૨૧ એ
ડૉ. પિ એચ ગાલા	૨૨ એ
ડૉ. ડી રાધકર એન્ડ કું	૨૩ એ
કે. ડી રોગેરની કું	૨૪ એ
વ્યવસ્થાપક ચંદ્રમકાર	૨૫ એ
ડૉક્ટર ખાટીવાલા	૨૬ એ
એમ એચ શાહી	૨૭ એ
એ. રબિયુ રાનેની કું	૨૮ એ
ધી કપડવાન સોપ ફેક્ટરી	૨૯ એ
દ્વાકાદાસ જ્યોતિર્લાલ દાસ એન્ડ કું	૩૦ એ
બી. એન. બાથેનાની કું	૩૧ એ
ધી એરીએન્ડલ એન્જીનીયરીંગ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું	૩૨ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	૩૩ એ
એચ જૈય સમટ	૩૪ એ
ડૉ. કાલીદાસ મોલીરામ	૩૫ એ
ગમવાલ લલ્લુભાઈ શાહ	૩૬ એ
ડૉક્ટર પેટ્રીક	૩૭ એ
ગોદરોજ બ્રાધર્સ	૩૮ એ
બી. એલ. થોસર	૩૯ એ
રેલ્વેના સચાઈવર વલીવડ	૪૦ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૪૧ એ
ડૉ. ધાકજી બખજી	૪૨ એ
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું લી.	૪૩ એ

INDEX.

NAME OF ADVERTISER.	Page
West End Watch Co. ...	1 A
Drewet Chowna and Co ...	2 A
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A
The Ionic Pharmacy ...	4 A
Gurgaon-Chemical Laboratory...	5 A
Amrutnjan Depot ...	6 A
The Indian Claim Agency, ...	7 A
Nagundas and Maneklal ...	8 A
H. Vallabhram & Co. ...	9 A
Fidaally Gulamally ...	10 A
Gagandas Jethmal & Co....	11 A
R. Jivraj & Co ...	12 A
The Indian Cotton Co. Ltd., ...	13 A
Kirpaladas Jhamatmal.	14 A
Firoz M. Dastoor & Co ...	15 A
The Rio Chemical Co ...	16 A
The Lakshmi Art Printing Works	17 A
Y. L. Bhandarkar ...	18 A
Bhica Callhaji & Co... ..	19 A
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	20 A
Short Advertisements ...	21 A
Dr P S Ganla ...	22 A
Dr D Writer & Co. ..	23 A
K. T. Dongre & Co. ...	24 A
Manager Chandraprakash	25 A
Dr Bathwalla ...	26 A
M. H. Shastri ...	27 A
A. W. Rane & Co ...	28 A
The Kapadvanj Soap Factory...	29 A
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	30 A
B N Bhatena & Co ...	31 A
The Oriental Engineering & T. Co	32 A
The Central Bank of India Ltd.	33 A
L Roy Sampat	34 A
Dr Kahdas Motiram ...	35 A
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	36 A
Dr. Patrick ...	37 A
Godrej Brothers ...	38 A
B. L. Thosar ...	39 A
State Management of Railway	40 B
Rangoon Samachar Press	41 B
Dr. Dhakjee Bhanjee...	42 B
The Indian Cement Co. Ltd	43 B

ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ ૨૭ બી
ધી એલેમ્બીકેમીકલ વર્કસ પ્રાં. લી. ૨૭ બી
કર્નિક બ્રધર્સ ૨૮ બી
મહાલે એન્ડ મું. ૨૮ બી
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ મું. ૨૮ બી
સાલાભાઈ રામચન્દ્ર મેટલ ૨૯ બી
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ ૨૯ બી
ગોવિંદજી દામોદરની મું. ૩૦ બી
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ ૩૦ બી
મનિશંકર ગોવિંદજી ૩૧ બી
સપટ કંપની. ૩૨ બી
ઓ.ડી. કેમીકલ મું. ૩૩ બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી. ૩૪ બી
જિવરાજ ગોવિંદદાસ નેચરી ૩૪ બી
ગોદરેજ બ્રધર્સ ૩૫ બી
શ્રી અંબિકા ભોજનશાળા ૩૫ બી
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ ૩૬ બી
ધી તાંદુર અને સાહ્યાદ સ્ટોન કંપની ૩૬ બી
અમૃતલાલ માલુકલાલ દવાવાલા ૩૭ બી
દુલેરાજ ઇશ્વરલાલ અંબરીયા ૩૭ બી
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરિકૃષ્ણ ૩૮ બી
દાવડાની કંપની ૩૯ બી
આર. જી. કામદાર ૩૯ બી
જિવરાજ જી. નેચરી ૩૯ બી
ગલામ્બુસેઈન હસમલાલ એન્ડ બ્રધર્સ ૪૦ બી

The Sabarkantha Boarding House 27	
The Alcmio Chemical W. Co. Ltd. 27	
Karnik Bros. ... 28 B.	
Mahale & Co. ... 28 B.	
Motilal Mulchand & Co. ... 28 B.	
Dabhyabhai Ramchandra Mehta. 29 B.	
Nanlal Govardhandas... 29 B.	
Govindji Damodar & Co. ... 30 B.	
Hindu Anathashram—Nadiad 30 B.	
Manishanker Goyindji ... 31 B.	
Sapat & Co. ... 32 B.	
Od. Chemical Co. ... 33 B.	
Rajvaidya Narayanji Keshavji 34 B.	
Jivraj Goolidas Nenshi ... 34 B.	
Godrej Brothers ... 35 B.	
Shri Ambika Bhojan Shala ... 35 B.	
Kathiawad Hindu Anathashram. 36 B.	
The Tandoor & Shahbad Stone Co. 36 B.	
Amritlal Maeklal Davavala ... 37 B.	
Duleraji Chhotalal Anjariya ... 37 B.	
Vaidya Kalyanji Harikrishna ... 38 B.	
Davada & Co. ... 39 B.	
R. G. Kamdar... 39 B.	
Jivraj G. Nensi... 39 B.	
Galambusein Esmalji & Brothers. 40 B.	

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શેષ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જે કોઈ પણ કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારું કારખાનું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કંઈ, કોલર, સેટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ સીલીટરી ટ્રેસ બટન, કોઈ પણ સેટ, અથવા ગંજવરમેન્ટનાં ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટખાનાં, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ દરેક જાતનું કાંઈ, પંચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીકાયત લાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત લાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાં.૦.

મુંબઈ નાં.૨.

“ ક્લિડોનસ ”

દૈનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રાસ-કેટ ” સંલગાઈ લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી મારી છે.
રૂ. ૨-૦-૦ અને ૧-૨-૦

દાંત મંજન:—ફીનાઈડ જેવી નુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક ગ્રવદ પ્રાણવાયુ (ઑક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૬-૦ અને ૦-૪-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાઈ, મુંબઈ.

(મ. જ. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી ઠાંચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજાં વધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાતું અને હીકકમતી ભેજશીળ જ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટહોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જ. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાઈ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાન કરવાનો છે. એમ કરવાથી દુઃખ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૬, ફ્રીઅર હાટ—સુબર્ષ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાણીદે મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિંસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બધાએલી છે.

જેમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઈપણ બાબતમા લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જ કે કોર્ટનું તથા લખાપટી કરવાને ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાણીદી મળેા નીચેના સરનામે.

કેકાલું.—સુસ બીટકીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એવર્ડ સીનેમાની ખાત્રીમાં. ધોળી તળાવની પાસે કાલગાદેવી રોડ—સુબર્ષ.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

મામ ધંધાની આઠસોથી વધુ પેઢીઓના હિમાય તપાસી કાયદા પ્રમાણે રજુ કરવાર્થ
દરેકને ફાયદા થયો છે.

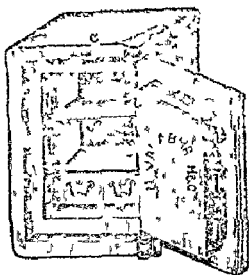
ફોન:—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ,

વહોરાની હોટેલ ઉપર.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ૦

ચોરને પકડવાની

અખંડ વાળી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બોક્સો

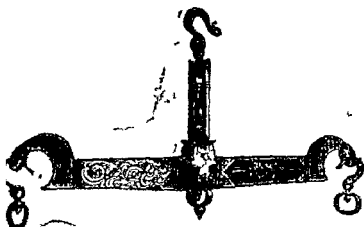
ખનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોખી ગલી.

દુકાન—અખટુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૨

જુની અને જાણીતી વીશ્વાસુ કાંટાની દુકાન. શ્રીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, જંજીર રડ્રીટ, જોખાખતર નાકા ઉપર-સુબધ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-શરમના અને ફેરજેકના જે હુદ્રવેટથી વીસ હુદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા જવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, મામઠી જ્યે, કાટાના પદલાં, સાંકળ વગેરે સારા

માલ ઘણા કીફાયત ભાવે મળશે. હમારે ત્યાં માલની જાત નફા થયા પછી પછવાડે તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ ભાવમાં કઠાવાની ધાસ્તી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હુસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નફાથી માલથી અંભાળએ.

જહાંગમાના એરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works
Head Office Dana Burder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહુબાદ, નાવદંગી મદરાસ્તી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, મીલીના ટપા, બાથ-રૂમ, રહેણાંક વીગેરે મળશે.

જહાંગમાના એરડરોપર પુરતું ધ્યાન આપવામા આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ કીફાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠ

હુડ જોશીમ, ડંકન રોડ નં. ૨૫,

બ્રાચ પદેલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, સુબધ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff .

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd
- (5) Triton Insurance Co Ltd
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No 3

અમારે ત્યાથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જાપાનીસ, રેસમી કાપડ અને હોઝી
અરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને એમ્પ્રોપ્રાઇડરી વર્ક્સ, આદીનું દરેક પ્રકારનું સામાન,
હામાસેટના ફીગર્સ વીગેરે મુખ્યત્વે તેમજ બાહ્યગામવાળાઓને ખાતરી પુર્વક
કીધાયતથી મોકલીશું

આજમાયશ માટે ઓર્ડર મોકલવાથી ખોતી થશે.

નામદાર સુબઇના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ

ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોન બી રોડ, કેન્ટ, કુંબળ.

કુંબળમાં પ્રવેશ અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઇંગલીશ ડીગ્રી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીયેનાની આખંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આખંખના દરદો માટે સલાહ મશૂર મલે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટેલોમોસ્કોપથી આખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શ્રીરોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર ઓટી ફી ખરચતા પછી જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શ્રીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા મીધીયા, એનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, એનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, એનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, એનરેબલ મી. જસ્ટીસ બીમન, એનરેબલ મી. જસ્ટીસ બેચેલર, કરનલ ફોર્મેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુલ્ડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરમ, M. B., I. M. S., કુંબળના પોલીસ કમીશનર મી. બેલ M. V. O. અને બીજા ડેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને શુદ્ધ તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતી યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકાઈલ ફ્લેટ તથા તોરિક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉંચી કબોલીટીના ઓટીલીઅન પેખલસના લેમજ આખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગટાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ મીજમેટ્રીક વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં આવ ઘણાજ કીમત.

“વી વી”

આખનાં ટીપાં

આખ હુમખા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડક ખાત્રીપુલક ધરાવ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો એજ સીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બાઈરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, ડ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળાળી પટેલી અને લોહી વગરની શીષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વેદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર ઘટ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દરદોમાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચાલર.

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણું નબળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નબળાઈથી તવાઈને કીણુ ધઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કુલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નબળા પડ્યોને માટે શક્તિને આટે જગ લાઉં થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીયો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈથી આબરુદાર ફેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેગનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરયામ ધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈથી ઉપલી દવા જ્યારે ખી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ધી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

રીયો કેમીકલ કું.

79, BARROW STREET,

૯૯, બારો સ્ટ્રીટ,

New York, U. S. A.

ન્યુયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આઈ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લગ્નના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સાર જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના પ્લેક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આઈ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ઈ
મા
ય
લ
લ્લા
સું
વ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાતનું આવા માંડ્યું છે પણ જરમનીનાં બાણીતા
હુરકીનાં કોલન વાટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વાટર આજે ઘણા વરસોથી પંકાયલું ને પહેલું જ છે.
વેપારીઓને ખાસ લલામણ કરવામાં આવે છે કે
બગલા છાપનું કોલન વાટર મંગાવી જરમનોનું નામ
જડમુળથી દાદી નાંખે.

એકલા બતાવનાર,

હિરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪

કોઈ પણ વેપાર ધ ધાની બાબતમાં પત્ર વ્યવહાર, બહિર
મળર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને ફાયદો
જ થાય છે તે એક વખત કામ સોખી ખાતરી કરી લેવાની લાલ
ખી કરવામાં આવે છે.

લજો—વાય. એલ. હાંડારકર એફ. સી. આઈ.

ધંદાના સલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણજીની કુા
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર

આયો ડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તળીયત સુસ્ત થઈ ગરીર તવાતું બધ છે અને એ સ્થિતિમા અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજ ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારના માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ કાકટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અબળયળ જેવી કૃતોહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તળીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૫—રૂ. ૨૫.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરળો હુ બદાયક રોગ ઘોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુળગી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડયા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુંની આબુળાબુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાંસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજડ થઈ જવી, રગતક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ લાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ બધ છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયંકર ચિન્હો, જડમુ ઉઘાડું રહ્યા જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કસબથી શરીરના કોઈ લાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી અથવા લોહી મુઠદાલ થઈ જવાથી તે લાગ નકામો અને દુઃખ આપેનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ વાલકાળીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના. ચોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની કુંપની.

જથાબંધ તથા પરચુટણ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ધોમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

શ્રીમ. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
મર પિંડલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઈટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરશી.
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જેઠાલાલ વાલજી.
શેઠ વાલજી સુન્દરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક બાંહેધરી આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટલીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જોહર પ્રબલ તથા વેપારી વર્ગને એવેસ્તેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા બંને મળવું.

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં'ો લી૦

૧૯, બેન્ક સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ભીખા કદયાણુજની કું
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આ ચોડી

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલાં.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડાક્ટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અબદ્યજન જેવી ક્ષતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસદ વ્યતીતી ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, સ્નાયુતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૫—રૂ. ૨૫.

ગાંડીવ એન્ટી-રેમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સઘીવા સરળો દુ ખદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુન્નરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુની આબુબાબુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો ભાગ ઝલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજ્જડ થઈ જવી, રગન્નક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે. શ્રીઓના કેટલાક લયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગભાંશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ ઝલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમને ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયંકર ચિન્હો, જડમુ' ઉધાડું' રહ્યા જવું, દાંત ખીલી યેસી જવી, હાથ પગ જેવાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોને આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ ક્રિયણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી ગથવા લોહી મુઠ્ઠાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ વાત્કાળીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના મોટી બાટલી બાર આના.

ભીખા કદયાણુજની કુંપની.

જ્યાંયાં તથા પરચુટલુ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ક્ષીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦

ડીરેક્ટરો.

શ્રીમ. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરશી
શેઠ મોદારજી વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.
શેઠ વાલજી સુન્દરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટલીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાયુમ
ધનવામાં આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલ્ટેમાસે કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી.

૧૬, જેન્ટીલ, કોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આનાના સોળ શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના બાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
આર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
રિવાજ છે. ઇલાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવો.
સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ બુરો,
ઓલ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
૫૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

મણીવીજ્ય દૌનિક પીલ્સ તાલ્કાલિક
નાકાદ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આજેહુબ
જાતાયે છે

કિંમત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
ડૉક્ટર એમ. એમ. પારેખ.
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. જેતી વધારવા માટે રૂ.
૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ, કમીશન મળશે.

રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડ, વડોદરા.

જોઈએ છે.—વીમા એજન્ટો તથા જાહેર
ખબર કેનવાસરો—ભરપુર કમીશન—
કાકોર. એન્ડ, જી એમ.

સગરામપદ, સુરત

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંઠ
જનરલ મર્ચન્ટ્સ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
હોર્નબી રોડ,—મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchant & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,—Bombay.

થોડા ખરચે ઘણા લખકો.
વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શ્રીટીંગ અને
હસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક શ્રીટીંગનો
નીભાવ ક્રીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.
શાંત પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી, સુરતવાળા.
૬૦ મુળજી જેઠા બીલ્ડીંગ, પ્લોટ નં. ૬,
ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

આરકર મજેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ધી, સોંચશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરા પાઠવામાં આવશે.
લખો—કે. જી. લક્ષ્મી એન્ડ કું.
મોડુકા, પોસ્ટ હરમોલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડ લુમ્સ વીવીંગ
વર્કસ ફેક્ટરી.

આમારા કારખાનામાં સાડી, મુકટા, તાસા
સીલક, ચાચના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
બને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

કે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ "

ક્ષયના દરદી— સીરમ એટલે ઘોડાની રસીયા ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી ક્ષયમના સારા થાય છે, બ્યારે ત્રીજી ખયરીમાં (Advanced stage), રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુણ નહીં માલમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તા. ૨૬ ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુવો અને ક્ષયના દરદીનું પુસ્તક મંગાવો.

ડો. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકન)

સીરમ—થી—ચાપીસ્ટ,

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર,

ઠેકાણું :—આર્ય ફાર્મસી સુખધ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા સુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” જુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ૧ ટમ્બલર આના ૮.

હમારી શુગર ફ્રેટ્ડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ટેબલ લેક્ટોસીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુણકારક, ણનાવટો સુખધ મધ્યે મારફીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

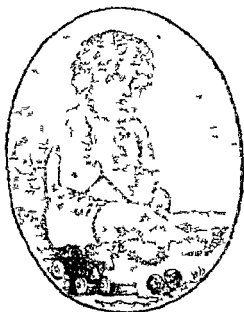
ડો. ડી. રાઈટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ ખનાવનારા સુખધ નં. ૮

માહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવું

અંદ્રમકાશ

હોંગરેનું બાલા મૃત

પીવાથી નાના છેકરાં

તન્દુરસ્ત થઈ તેમની તાકાત વધે છે.

ગોશીની ડો. ૧૨ આના ૮ ખ. ૪ આના

કે ડી હોંગરે કં

ગોશીન સુખધ

માસિક ૫૪ વિદ્વાનોમાં ઘણાજ વખતુરેક છે, અને દર મહિનાના પહેલા અકાડિયામાં સાહિત્ય-વસિક વાચકોના કરકમમાં સાદર થાય છે સુખસિક્ક “સાહિત્ય” લખે છે કે ‘આ માસિક વીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના પરોની હરાવમા આવતુ જાય છે’ વાર્ષિક લવાગમ પોસ્ટેજ સુધ્ધ માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ છટક નકલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ મઠો મંજુર નહેરુ અખર માટે ઉત્તમ માધન

ભાવતાલ મંડિ લખો—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રમકાશ”

રાજ્યદેવ રામ, વડોદરા

હીંદી પ્રદર્શનોમાં સોના ચાંદીના ચાંદો એનાયત કરવામાં આવેલા છે.

એલેરીઆ, ઈન્ડુએન્ડા અને નરમ પ્રકારના પ્લેગ માટે વાપરેા.

ખાટલીવાળાનું એગ્યુમીફયર

(ગોટ્ટ) અથવા એગ્યુ પી'સ કી રા ૧.

ખાટલીવાળાનું ખાલામૃત

છા-રા મટિ અને નળજા માણસો માટે કી રા. ૧.

આ ઉપગ્રંત ષીજી બહીતી દવાઓ:—

ખાટલીવાળાની ક્વાનીન ટેબ્લેટસ (૧ અને ૨ ગ્રેનની) (૧૦૦ ની બાટલીઓમાં)

" ડુ એગ્યુમીફયર (નંદાનું) કી ૮ આના

" ડુ કોલેરોલ (કોલેરા હાડા તથા ઉવગી માટે) કી. રા ૧.

" નો દુધ પાઉચર. કી ૪ આના.

" નો ટોનીક પીલ્સ (એમ્પીરલ ડ્રાપ) ટીપ્પા ચલેરસાળા અને નળજા માણસો માટે, કી રા ૧-૮-૦

" નો દાદરનો મલમ દાદર અને ધોળીની કીડ માટે કી ૪ આના

હીંદુસ્તાનમાં દરેક દવા વેચનારાને ત્યાં મળશે.

ડા હે. લી. બાટલીવાલા મન્મ એન્ડ કં. લીમીટેડ.

વરલી લેબોરેટરી મુંબાઇ,

Dr. H. L. Batliwallas.

ટેલીગ્રાફ "ખાટલીવાલા" વરલી મુંબાઇ.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણે ન અસરકાર- રામગાજ અને ઝડપી ઈલાજ તે ઉપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભતનો સ ધીવા, સ્થાપ્તીકા, ગાઉટ, ઝડપી, કરનલ, આકરોં નસોલું એ આણ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને જરદનનું દુખનું, જરડાની દાઢ, બચાઓના નળજા પડેલા પથો શુક્રલો સોલો, સુલેલા તથા ગઠઠ અથવા સાધા અને હાડકા અકરસાન, લખબેગો, લકવો, લચ્ચ, ચસન, લીગેરે તમામ ભતના રાવીરના જુના દુખારાને જડપટ સાન વરી નળજા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોટી ફરતું કરી નવી જાંદગી બજરાવી એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે, કી મન કમ્ત રૂપીઓ એક.

સર્વે ના પીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખજુ

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

HIGH CLASS

LEATHER & CANVASWARES.

— .0: —

HOLDALLS

SUIT CASES

CABIN TRUNKS

CAMERA CASES

COLLAR BOXES

BED STRAPS

BELTS ETC.

Special Terms to Traders.

Apply to

A. W. RANE & Co,

Show Rooms at Kanta Building.

દેશના હિતરને ઉત્તેજન આપી ભૂખે ટળવળતાં
કરીગરોને કામે લગાડી દેશનું દારિદ્ર્ય
દૂર કરવા

 પવિત્ર કપડવંજ સાબુ

વાપરે.

આ સાબુ ચરખી વગરના હોવાથી તેમજ વિલાયતી સાબુને પણ ટક્કર
મારે એવા હોવાથી રાજ રજવાડાઓમાં પણ પ્રસિદ્ધ થયેલા છે.

ભાવ નીચે મુજબ —

૬૦ લાટા—ખારસોપ સિંગલ—રૂ. ૧૪-૦-૦

૩૬ „ —ડબલ ખારસોપ—,, ૧૬-૦-૦

૧ પેટીની કિંમત.

૧૦૦ લાટા—ડબલ દેધક—કપડવંજ સાબુ—રૂ. ૧૫-૦-૦

નંગ ૧૦૦ ગોટી—છ ખાબુની—મેંગો આન્ડસોપ—રૂ. ૧૨-૮-૦

આ ઉપરાંત કપડવંજ સાબુના ગોળા અને ખીજી ધણી / જાતના
સાબુઓ બને છે.

ખજારગામના ઓર્ડરે વી. પી. થી મોકલવામા આવશે.
મળવાના ઠેકાણાં —

આન્વીજ

- (૧) ધી કપડવંજ સોપ હોપે,
પીરમશા રોડ, અમદાવાદ,
(૨) ધી કપડવંજ સોપ ફેક્ટરી,
લીમીટેડ, કપડવંજ

હુડ ઓશીંગ.

ધી કપડવંજ સોપ ફેક્ટરી ઓશીસ,
મળજી બેઠા બીટમેંગ, બ્લોક નં ૬,
ગ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેરે ઓધલ વ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. વ્હાઈટ ઓધ-
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા ખાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા વ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું

ખાટલી ૧ ના રૂા ૦-૧૨-૦

દરેક બાલીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જૂનમોહનદાસ એન્ડ કું

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદખાટલ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરક્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અખટલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

Index to the Tenth Volume of the Journal of the Indian Merchant's Chamber.

ધી દેશી વેપારી ચેમ્બરના માસિકના દશમા પુસ્તકની અનુક્રમણિકા.

૧૮૧૮

વિષય.

પાનુ.

વિષય.

પાનુ

૧. અધિપતિનું અધ્યયન.

૨, ૫૦, ૬૮, ૧૪૬, ૧૬૪, ૨૪૨, ૨૬૦, ૩૩૮,
૩૮૬, ૪૩૪, ૪૮૨, ૫૩૦

૨. વેપારી વિષયો.

હિંદ-જાપાનનો વેપાર ... ૧૦
રૂપું ... ૧૩
હુનિયાની સોનાની પેદાશ ... ૨૪
હિંદુસ્થાનના તેલના બિયા ... ૬૨
ગ્રામીન ગુજરાતના વ્યાપારનું અવલોકન.
(રા. હરગોવિંદ કાનજી ભટ્ટ) ... ૧૦૭
હાલની લડાઈ અને પુરૂષ વર્ગ ... ૧૧૨
સેવા ... ૧૬૨
વેપારી સમાજોની જરૂર અને તેઓએ
શું કરવું જોઈએ? (રા. ધીરજલાલ
જગનલાલ મોદી, બી. એ.) ... ૧૬૩
હુડીનો કાવ ... ૨૧૩
સુવરાજ કાપડ અને જાપાન ... ૨૧૪
વિમો (રા. ધીરજલાલ જગનલાલ મોદી,
બી. એ.) ... ૨૬૧
બરમામા ખુનીજ પદાર્થની નીપજ
(“VIS” Rangoon) ... ૨૬૩
આપણી આધુનિક સ્થિતિનો જાપાનારી
દેશો સાથે સુકાળલો (રા. હરવરી નંદ-
લાલ વનેચંદ મોરણીવાળા, ધોરાજી) ૨૬૫
હિંદુસ્થાનમા માલની ખપત ... ૨૬૬
સંદર્ભારી મહાગીઓ વિશે કેટલાક બહુવા
જોગ આકાશ ... ૩૦૮

ભરતખ ડું મુખ્ય ધન એવીવાહી (રા.
દરવરી નંદલાલ વનેચંદ મોરણી-
વાળા ધોરાજી) ... ૩૧૦
હિંદુસ્થાનમા હિરા ... ૩૧૨
માકસોરમા સ્ટીલ બનાવવાની યોજના ૩૫૩
હિંદુસ્થાનમા જો કો ... ૩૫૫
વિશ્વ પછીના વેપારનું ક્ષેત્ર ... ૩૬૪
મદ્રાસમા સાણુનો ઉદ્યોગ ... ૩૬૭
જાપાનમા ઔદ્યોગિક ઉત્પર્જ ... ૪૪૪
જાપાનનો વેપાર ... ૪૬૨
હિંદની આર્થિક સ્થિતિ (રા. જી. લ. હ.
ભારલાયા) ૧૬, ૫૮, ૧૦૪, ૧૬૬, ૨૧૦,
૨૫૮, ૩૦૦, ૩૪૭, ૩૮૮, ૪૩૭, ૪૮૭, ૫૩૨.
એવરો અને કારખાનાઓ (રા. ધનમુખ
લાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા) ૩૫૧, ૩૬૧, ૪૪૦,
૪૮૬, ૫૩૭

૩. વિશ્વ અને વેપાર. સરકારી જાહેરનામા.
૨૮, ૭૬, ૧૧૮, ૧૭૩, ૨૧૭, ૨૫૫, ૨૬૮,
૩૪૫, ૪૦૩, ૪૪૮, ૫૦૨, ૫૪૨.

૪. વેપારી ભાતમી અને આંકડાઓ.
૩૮, ૮૧, ૧૩૦, ૧૮૩, ૨૨૫, ૨૮૭, ૩૨૬,
૩૭૬, ૪૨૦, ૪૬૫, ૫૨૩, ૫૬૬.

પ. સાહ્યાર સ્વીકાર: સ્વીકાર અને અવલોકન:	
નહિયાદ હિંદુ અનાધાત્રમ ...	૬
ઑડીટ પ્રોગ્રામ એન્ડ રેકર્ડેન્સીસ ...	૭
ધી યુટીલીઝેશન ઑફ કૉટન વેસ્ટ ...	૭
અલ્લચર્ય ...	૭
શ્રી વળા ઔદિચ્ય સહસ્ત જ્ઞાતિહિતવર્ધક	
મંડળ, મુંબાઈ ...	૮
અમારી ટિલગીરી અને ખુશાલી ...	૮
વઠોદરા કેળવણી ખાતાએ મંજુર કરેલું	
પુસ્તક ...	૯
રેલ્વે કાયદા ...	૫૫
ગુજરાતી પ્રાયમરી ટીચર્સ ફંડ ...	૫૫
શ્રી આનંદ કાંચ મહોદધિ (મૌકિતક	
પ મું.) ...	૫૬
પુસ્તકાલય ...	૫૬
દેવચંદ લાલભાઈ જૈન પુસ્તકોદ્ધારનો	
અહેવાલ ...	૫૭
મુંબાઈ ઇલાકાતું ખેતીવાડી ખાતું ...	૫૭
કસ્ટમ્સ અનુકરણ ...	૧૦૨
મારુગામા રેસીડન્ટ્સ એસોસીએશનનો	
વાર્ષિક અહેવાલ ...	૧૦૨
સ્વામી વિવેકાનંદ, ભાગ ૪ થી ...	૧૦૩
અર્ચના મહાવીર જૈન પુસ્તક ભંડારનો પ	
મા વર્ષનો અહેવાલ ...	૧૦૩
માર્મિક અમુલ્ય ફરજ બજાવવાની	
સોનેરી વક્ર ...	૧૦૩
કચ્છી જૈન મિત્ર ...	૧૦૩
જંગે યુરોપ અથવા કચસરના મોતનો	
ઘંટ ...	૧૫૨
રીસ્પેસ્ટાન ...	૧૫૨
Withered Memories ...	૧૫૩
અનંગ વિષ ...	૧૫૩
જ્ઞાનવર્ધક અને માસિકમિત્ર ...	૧૫૪
આદર્શ ગૃહસ્થ અને બાપાની જાસુસ	
પરેલ ધર્માદા આખની ઇરિપતાલનો	
ત્રીજો વાર્ષિક અહેવાલ ..	૨૭૦

મરઠન્ટાઇલ ડીરેક્ટરી ઑફ જપાન ...	૩૧૮
સતી ત્રીવેણી ...	૩૧૮
માહિત્ય ...	૩૫૭
ચંદ્રમકાશ ...	૩૫૭
ચેતકી આણી ચેતકરી ...	૩૫૭
ખાલ શિક્ષક ...	૩૫૭
મુંબઈ શહેરમાં સામાન્ય અને મધ્યમ	
વર્ગના જૈનો માટે સસ્તા ભાડાના	
અને મુખાકરી મકાનોની આવશ્યકતા	
સંબંધી પત્ર વ્યવહાર ...	૩૫૭
બ ક્રિમ નિબંધમાળા ...	૩૫૮
બુદ્ધિપ્રકાશ ...	૩૫૮
ચેતકી આણી ચેતકરી ...	૩૬૬
જ્ઞાનવર્ધક અને માસિકમિત્ર ..	૩૬૬
બુદ્ધિપ્રકાશ ...	૩૬૬
સાહિત્ય ...	૩૬૬
તવજીવન ...	૩૬૬
વૈદ્યકદ્વપત્ત્વ ...	૩૬૬
દિગંધર જૈન ...	૩૬૬
ઈડીઅન મરઠન્ટાઇલ લૉ ...	૩૬૬

૬ વેપારી, ખખરો.

હિંદુમાવાહાણોનું ખાંધકામ: ૩૦, ૩૧૬, ૩૬૦, ૫૦૬	
બ્રિટિશ રાજ્યમાં ખનતા માલોને વધુ	
પસંદગી ...	૩૨
હિંદુસ્થાનના જ ગલેની હોલત ...	૩૪
હિંદુસ્થાન સાથેનો જપાનનો વેપાર:	
૩૫, ૩૬૦, ૫૫૨,	
જપાનમાં વાહાણોનું ખાંધકામ ૩૬, ૩૨૦, ૩૨૩	
જપાનમાં કોટન સ્પીન્ગ ...	૩૭
વિશ્વ પછીનો વેપાર ...	૭૭, ૧૨૩
અમેરીકામાં વાહાણોનું ખાંધકામ ...	૭૬

ઈંદીઆ ઑફીસના કોટ્રોકેટો	૭૯, ૧૮૦, ૧૮૧,
૩૨૩, ૩૨૪, ૩૬૧, ૪૦૯, ૪૫૮, ૫૫૪,	
લગાધને લીધે ઉભી થયેલી સ્થિતિ ...	૧૨૬
અમેરિકાની ક્વીઓને કરકસરની અપીલ.	૧૨૬
કરકસર	૧૨૭
ખાંડનો ઉદ્યોગ	૧૨૯
હોળીનો તહેવાર	૧૨૯
વેપારને મરકારી મદદ	૧૭૫
મોરગન્મ સેલોંગ સરવિસ	૧૭૭
૫ બળમાં રાખતો ઉદ્યોગ	૧૭૯
ખાંડ સ્વદેશી કે વિદેશી સારી	૧૭૯
હિંદના કોળાનો શો ઉપયોગ ?	૧૮૦
રેક્ટરીફાઇડ સ્પીરીટ... ..	૧૮૧
ચેંબર ઑફ કોમર્સનું સ્થાન	૧૮૨
જપાનમાં કાપડનો ઉદ્યોગ	૨૨૦, ૩૨૧
કોટન ડ્યુટી	૨૨૨
બ્રાચોના કામકાજ ઉપર દેખરેખ	૨૨૩
વરટીકલ કાપડ અને કાર્ડ ઇટેક્સ્ટિંગ	૨૨૩
પરલાણી કોટન	૨૭૧, ૩૫૯
મુંબઈ કાપડ બજારના નોકરોની મંડળી	૨૭૧
૫ બળમાં કોટનની હરરાણ	૨૭૫
પ્રિટિશ ઇંડસ્ટ્રીઝ ફેર-૧૯૧૮	૩૧૯
જપાનમાં ખાંડ બનાવવાની કંપનીઓ..	૩૨૨
કરાંચી મર્ચન્ટસ એસોસીએશન	૩૨૫
રેલ્વે વેગનોની તંગી	૩૬૦
હિંદુસ્થાનના ચોખા	૩૬૦
હિંદુસ્થાનનો વેપાર. ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૩, ૫૫૭	
કાઉંસિલ બીલ	૩૬૧
તાવા બેક... ..	૩૬૧
કોટન કમીટી	૩૬૨
રેલ્વે કોમીટી કોર્ટનો એક મુકદ્દમા	૩૬૩
જાપાનમાં રેલ્વે સીસ્ટમ	૩૬૪

હિંદુસ્થાનમાં કોલસાનો ઉદ્યોગ	૩૬૫, ૫૪૮
ખમ્બો: તેના ખનીજ પદાર્થો	૩૬૬, ૩૬૯
સ્ટ્રોબોર્ડનો ઉદ્યોગ	૩૬૭
અમેરિકામાં મોટરકાર	૩૬૮
ઑલ ઇંદીઆ હિંદી સાહિત્ય સંમેલનની	
આઠમી બેઠક	૪૦૭
જપાનમાં સલક્યુરિક એસીડ	૪૦૭
હિંદુસ્થાનનો સુરોખાર	૪૦૭
શાલુનો વેપાર અને કર	૪૦૮
હિંદુસ્થાનની આયાત	૪૦૮
જપાનમાંથી નિકાસ થતા માલની તપાસ	૪૧૦
મીઠુમા લેબોરેશન... ..	૪૧૦
હિંદુસ્થાનમાં બેકિંગ	૪૧૧
રેશમ	૪૫૭, ૫૦૭
કોલોમોમાં રબરનો ઉદ્યોગ	૪૫૭
વેપારના આંકડા	૪૫૮
ડાચ્યુટી કન્ટ્રોલર ઑફ કોલ... ..	૪૫૮
હિંદુસ્થાનની મીઠોમાં બનતાં કાપડના	
આંકડા	૪૫૮
હિંદુસ્થાનમાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ	૪૫૯
રેલ્વેમાં પગાર,	૪૬૦
વિશ્વ પછીના વ્યાપારી એરોપ્લેનો	૪૬૧
વિશ્વ પછીના ઘર બાંધકામ	૪૬૨
ફેરરેટેડ મેલ સ્ટેટસનનો વેપાર	૪૬૩
હિંદુસ્થાનના બિયાં	૫૦૫, ૫૦૬
હિંદુસ્થાનમાં ઘઉં રોપણ	૫૦૬
કપાસની મોસમ	૫૦૭
ખોરાકીના લાવમાં થયેલો વધારો ૫૦૭, ૫૪૫	
સિક્કા અને વજનની ડેસીમલ પદ્ધતિ	૫૪૩
શું આપણી સરકાર જપાનમાં કપડું	
ખરીદે છે ?	૫૪૪

વિષય.	પાનું.	વિષય.	પાનું.
હિંદુસ્થાનની રેલ્વે ...	૫૪૬	ટંગરટન ...	૫૬૧
જર્મની અને હિંદુસ્થાનનો વેપાર ...	૫૪૭	જાપાનનો વેપાર ...	૫૬૨
હિન્દીમાં મોટી મોટી બેંકોની ડીપોઝીટ તથા કરંટ એકાઉન્ટ ...	૫૫૦	૭. ઇંગ્લીશન ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કોન્ફરન્સ વિભાગ ૫૪, ૧૫૫, ૧૯૯,	
જપાનમાં સીપના બટનનો વેપાર ...	૫૫૩	૮. ચેંબરનો વિભાગ ... ૬૮, ૧૧૬, ૧૪૮, ૨૦૧, ૨૪૭, ૨૯૪, ૩૪૦, ૪૦૧, ૪૫૦, ૪૯૫, ૫૪૧	
એસોસીએશન ઑફ ચેંબર્સ ઑફ કોમર્સની વાર્ષિક સભા ...	૫૫૫	૯. બીજી ચેંબરનો વિભાગ ૧૨૦, ૪૦૫	
મીનીસ્ટ્રી ઑફ કોમર્સ ...	૫૫૫	૧૦. મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો: ...	
હિંદુસ્થાનનું સુખડ ...	૫૫૭	૨૮૯, ૩૧૭, ૩૨૫, ૩૩૭, ૩૬૯, ૩૭૨,	
જાપાનમાં ચાર્નનો ઉદ્યોગ ...	૫૫૮	૩૮૫, ૪૩૩, ૪૩૯, ૪૪૭, ૪૫૬, ૪૮૧,	
યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સિસમાં ઉદ્યોગ ...	૫૬૦		

હિંદુસ્થાનમાં વહાણોનું બાંધકામ.

મેથર્સ અને એંડ કંપની, હાઉસ, કલકત્તાના ધી કોમર્સ પત્ર ઉપર એક પત્ર લખી જણાવે છે જેનો સાર નીચે પ્રમાણે છે:—

“મી. ટી ફ્રાંક, લોયડ, સરવેયર, કલકત્તા, તા. ૧૧ મી એપ્રિલ ૧૯૧૮ ના ધી કોમર્સના અંકમાં લખે છે કે કલકત્તામાં કુલ ઓર્થોગોનલ તૈયાર કરવામાં આવે છે અને વહાણોને માટેનું સાંચા-કામ ઇંગ્લંડથી મગાવવામાં આવે છે. જ્યારે મી. ફ્રાંક કલકત્તામાં હતા ત્યારે આ બાબતની હકીકત હશે પણ ખરી; પરંતુ હમણાંતો અમે પણ સાચાકામ બનાવીએ છીએ. ગયે વર્ષે અમારા હાઉસના કરખાનામાં અમે ૧૪ જોડ ‘મરીન એલન’ બનાવ્યા હતા અને અમારા શીપયાર્ડમાં બનતા એક વહાણને માટે હમણાં અમે ૪૦૦ J. H. P. નું એલન બનાવીએ છીએ.”

જપાનની વહાણોના હુનરમાં પ્રગતિ.

“ધી કોમર્સ” પોતાના એક અંકમાં નીચે પ્રમાણે જણાવે છે: જપાનની મોટી વહાણોની કંપનીઓમાંની એક ઓસાકા શોસન કૈશા હવેથી સુબાર્થ અને મારસેલ્સ (સુએઝ થકી) વચ્ચે કેટને માટે સ્ટીમરો દોડાવવાની યોજના અમલમાં મુકવા માગે છે હમણાં આ કંપની પોતાની સ્ટીમરો આસ્ટ્રેલિયા અને જપાન, દક્ષિણ આફ્રિકા અને જપાન અને દક્ષિણ અને ઉત્તર અમેરિકા વચ્ચે દોડાવે છે સુબાર્થ અને મારસેલ્સ વચ્ચે હાલ ૪,૦૦૦ ટનની ત્રણ સ્ટીમરો દોડાવવામાં આવનાર છે પરંતુ જેમ જેમ તેને માલ મળતો જશે તેમ તેમ તે મોટા કદની સ્ટીમરો દોડાવવા માંડશે. હિંદુસ્થાન પાસે આટલા અધુર સાધનો છે છતાં લડાઈને લીધે જે તે મેળવી શક્યું નથી તે લાલ જપાન મેળવી શક્યું છે.

સુખડનું તેલ.

બેંગલોરની સુખડના તેલની મીલે મે ૧૦ મી, ૧૯૧૬ માં કામ શરૂ કર્યું અને બી વર્ષે જૂનમાં ૫૦,૬૯૦ રવલ તેલ બહાર પાડ્યું. જંગલ ખાતાને લોકડાને માટે ૮,૦૭,૬૪૭ રૂ. આપ્યા બાદ ૩૩,૫૪૧ પાઉન્ડનો નફો થયો. લડન એજન્ટને તેલ ૩૮,૭૨૭ પાઉન્ડનું બીજું એક કરખાનું ૨૦,૦૦૦ પાઉન્ડને ખર્ચે તૈયાર થાય છે. બે વિદ્વાન રસાયણ શાસ્ત્ર નિમવામાં આવ્યા છે અને દરેક કનસાઈના મેન્ટમાંથી નમુનો તપાસવામાં આવશે અને બોમ્બાઈન સરટીફિકેટ આપવામાં આવશે.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિકોત્તર

પુસ્તક ૧૨ મું VOL XL. JULY, 1918. No. 1. જુલાઈ, ૧૯૧૮. અંક ૧લો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય	પાનું
૧ અધિપતિનું અધ્યયન	૬
૨ વેપારી વિષયો	૬
(અ) હિન્દની આર્થિક સ્થિતિ (૨૧ બી. લ કુ બારબાબા)	૬
(બ) ખેતરો અને કારખાનાઓ (૨૧ ધ મહેતા)	૧૨
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૮
૪ વિવેક અને વેપાર સરકારી જાહેરનામાં	૨૦
૫ વેપારી અખરો	૨૨
૬ વેપારી ખાતમી અને ચાંકડાઓ	૨૮

CONTENTS.

Subjects	Page.
1. Editorial Study ...	6
2 Commercial Subjects ...	9
(a) India, her resources and her economics. (Mr. J. L. D. Barbhaya)	9
(b) Fields and Factories (Mr D. K. Mehta)	12
3 Chamber's Section ...	18
4. War and Trade Government Notifications ...	20
5 Commercial Notes ...	22
6. Commercial Intelligence and Statistics ...	28

ના હિન્દી સરકારે મુંબાઈના મેજિસ્ટ્રેટ તાતા એન્ડ સન્સને મહાજનવેશ્વરની પાસે કોયાના નદીની સર્વે કરવાનો હક્ક આપ્યો છે આ સર્વે કરવાનો હેતુ ખાલુમીની જમ, નાઇટ્રેટ અને કૃત્રિમ ફરેલીલાઈએ બનાવવા માટે હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રીક બળ ઉત્પન્ન કરવાનો છે. આજ જાતની શક્યતા હિન્દુસ્થાનમાં અનેક જગ્યાએ છે પણ સાહસ, વિશાળ દ્રષ્ટિ અને ઔદ્યોગિક કૌશલ્ય જોઈએ તેટલા પ્રમાણમાં બહાર પડતા નથી

*

*

*

*

ઈન્ડિયામાં ફોર્સીંગ ટાઇલનું બજારનું ખાતું—ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેઝ'સીટ, ફોર્સ, મુંબઈ.

આ માસીકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે હમે જવાબદાર નથી.

આ માસીકનું લવાજમ સુબંધના આલોકને માટે વાર્ષિક રૂ. ત્રણ તથા બાહ્ય ગામના આલોક માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૬-૦ ત્રણ છ આના પોસ્ટેજ સુધાં, રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૪ આર. નસુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસીકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઠી નોંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ. નહિતર ત પ્રમાણ કરવું બની શકશે નહિં.

હમારા જૂના કોન્ટ્રક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં હમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ ચા ચાછળ છપાવવા માટે આપવી.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિનું અધ્યયન.

વેપાર માટે નવું નાણું રોકી ધધો અસુક જાતનો શરૂ કરવાના સંબંધમાં નામદાર સરકાર તરફથી અગરજો દેધારો પચાર કરવામાં આવ્યો છે, છતાં તેને લગતા કાનુનોમાં બચાવ્યા પ્રમાણે ખરી સંગીન રીતે દેશને ઉપયોગી હુનર ઉદ્યોગની બાબતમાં જે નાણું રોકવામાં આવે છે તે તેવે વખતે કોઈ જાતનો અવરોધ કર્યા વગર પર-ગાનગી આપવામાં ધધો આવતો નથી. યથા જોખીલ માસમાં ૨૬ નવા ધધાઓ ઉભા થયા. તે માંહે મૈસુર રાજ્યના બે ઉદ્યોગોના અમાવેશ થઈ જાય છે. ધંગાળમાં ૮ નવી કંપનીઓ ઉભી થઈ-અને રૂ. ૪૬૦૦૦૦૦ લાંબાથી કામ ચાલે છે, સુબંધમાં છ કંપનીઓ પાંત્રીસ લાખ

વડે કામ કરે છે, અને બર્મામાં ચાર કંપનીઓ છવીસ લાખથી કામ કરે છે. તે ઉપરાંત બીજી પણ છે,

કાગળના ચલણી નાણાના સંબંધમાં આત્મકાની કરવામાં આવે અગર વટાવ લેવામાં આવે તે કાયદેસર નથી. સુબંધ ધધાકામાં ટંક-શાળ માટે અને આખા હિંદુસ્થાન દેશમાં ચાંદી જથથાળંધ અમેરિકામાંથી આવતી જાય છે, હાલના સંયોગોમાં બીજા તરફ જોઈએ તો ચી જોના લાવો વધતા ચાલ્યા છે અને ઘણાખરા માંલની તંગી પણ બહારમાં જોવામાં આવે છે. તેની સાથે રૂપાનાણું અને રૂપું પણ તંગીમાં છે ગઈ તા. ૭ મી જુનને રોજ રૂ. ૩૮૫,૦૦,૦૦૦

કુ રૂપ સિકકા પાઠવાના કામને માટે વાપરવા
માં આવ્યું હતું જ્યાં તે પહેલાના સરકારી
આંકડા મુજબ રૂ. ૭૬૦૦,૦૦૦ હું રૂપ
તેવી રીતે કામ લાગ્યું હતું.

“ગોલ્ડસ્ટાન્ડર્ડ રીઝર્વ” ની સીલક અધ
વાં ૩૧ મી મેને દિવસે હિંદુસ્થાન તથા ૫૦૦
કમા મળીને ૩૪,૫૬૧,૮૦૭ પૌંડ જેટલી હતી
તેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.—ટુંકી સુદત માટે
નામદાર હિંદી પ્રધાને મુકેલી રોકડ—૬૦૦૦,૦૧૧
પૌંડની હતી, બ્રીટીશ અને કેલોનીયલ સરકાર
ની મીક્રયુરીટીઝ—૨૪,૮૨૦,૧૫૩ પૌંડની; અને
બ્રીટીશ ગવનમેન્ટની સીક્રયુરીટીઝ તે પછી
ખરીદેલી—૩૬,૪૧,૫૪૩ પૌંડની હતી.

આઠ વર્ષના બ્લન માસની આઠમી તારીખે
પુરા થતા બંધવાડીઆમા રહેલે રસ્ને તથા ફરીઆઈ
રસ્તે જે આયાત થઈની મુજબ, કરારી તથા
કલકત્તા ખાતે થઈ છે તે ૩૭૧૫૧ ટનની છે,

પાંચ વર્ષની સરેરાસ એટલે કે

	૧૮૦૬-૧૦ થી ૧૮૧૩-૧૪	૧૮૧૪-૧૫	૧૮૧૫-૧૬	૧૮૧૬-૧૭
આયાત રૂ.	રૂ.	રૂ.	રૂ.	રૂ.
માલ	૧૪૫,૮૪,૭૨,૦૦૦	૧૪૭,૬૨,૬૦,૦૦૦	૧૩૧,૬૮,૬૨,૦૦૦	૧૪૮,૬૨,૨૦૦૦૦
સોનું	૩૨,૭૮,૪૧,૦૦૦	૧૦,૭૦,૩૬,૦૦૦	૫,૨૪,૪૨,૦૦૦	૧૩,૩૩,૭૬,૦૦૦
આદી	૧૦,૮૮,૨૬,૦૦૦	૧૧,૦૧,૬૮૦૦૦	૬,૬૧,૧૦૦૦	૧,૫૫,૬૬,૦૦૦

કુલે આયાત

નિકાસ.	૧૮૮,૫૧,૩૯,૦૦૦	૧૫૬,૧૬,૬૪,૦૦૦	૧૪૩,૮૪,૧૪,૦૦૦	૧૬૪,૫૧,૬૫,૦૦૦
હિંદી માલ	૨૧૬,૪૬,૭૩,૦૦૦	૧૭૭,૪૮,૫૦૦૦	૧૬૨,૫૩,૪૩,૦૦૦	૨૩૩,૧૫,૩૬,૦૦૦

પરદેશી માલ

(ફરીથી નિકાસ

થયેલા)	૪,૬૧,૮૮,૦૦૦	૪,૧૦,૬૭,૦૦૦	૪,૮૪,૫૬,૦૦૦	૭,૭૩,૩૧,૦૦૦
સોનું	૩,૬૨,૦૭,૦૦૦	૨,૨૪,૬૪,૦૦૦	૬,૩૬,૦૮,૦૦૦	૬,૧૮,૦૦૦
આદી	૩,૬૭,૩૫,૦૦૦	૧,૦૫,૩૮,૦૦૦	૧,૦૩,૫૦,૦૦૦	૪,૮૭,૬૮,૦૦૦

કુલે નિકાસ

	૨૩૧,૭૧,૦૩,૦૦૦	૧૮૪,૮૬,૫૦,૦૦૦	૨૦૪,૮૦,૬૦,૦૦૦	૨૪૫,૮૨,૮૩,૦૦૦
કુલે વેપાર	૪૨૧,૦૨,૪૨,૦૦૦	૩૪૪,૫૬,૪૪,૦૦૦	૩૪૮,૬૪,૭૪,૦૦૦	૪૧૦,૩૪,૭૮,૦૦૦

કુલે માલ અને

ખર્ચનો	૧૦,૧૮,૮૧,૦૦૦	૬,૬૧,૦૨,૦૦૦	૬,૧૭,૪૨,૦૦૦	૭૭,૮૭,૪૮,૦૦૦
--------	--------------	-------------	-------------	--------------

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેક સીટ, ફ્રેટ, મુજબ.

જેવામાં ૧૮૧૭ તથા ૧૮૧૬ ની સાલના તેને
બંધબેસતા અઠવાડીઆમાં ૧૧૦૬૨૨ ટનની
અને ૨૮,૨૫૫ ટનની અતુલ્ય આયાત
થઈ હતી.

એવું કહેવામા આવે છે કે હિંદુસ્થાનની
આબાદી ઘણી વધી છે તેથી એકસરે જની મુશ્કે-
લીઓ વધવા પામી છે એ સિદ્ધાંત કેટલે દરજે
ખરા છે તે તપાસવા પહેલા એટલું કહેવાની
જરૂર છે કે જર્મન ઓસ્ટ્રીયન અને ખેલજીયન
બજારો બંધ હોવા છતાં વેપારને લગતા આકરા
ઘણા વધારે છે, અને આયાત કરતા નિકાસ વધારે
છે. નિકાસ ઉપર અકુશ મુકાયો છે હિંદની
પેદાશના ભાવો ઘણા ઉંચા આવ્યા કરે છે.
આવાં ઘણા કારણોને લીધે રૂપેઆની નિયમિત
કિંમત (Standard Value) ૧-શિ-૪-૧.
પર ટકાવી રાખવી મુશ્કેલ છે નીચિના આંકડા
વેપારની ખરી સ્થિતિનો પુરાવો આપવાને પુરતા
થઈ પડશે:—

કિંમત ઘણી ઓરી ચીજની વધી ગઈ છે તેના કારણોમાં નીચે મુજબ દરેક બાબત ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર છે. (૧) ખોરાકની જાણસો કરતાં વધારે રૂનાં વાવેતરની પસંદગી ખેડૂત લોકો કરે છે; (૨) હાલ લશ્કરમાં માણસો ઘણાં જાય છે, (૩) શહેરમાં ગામડા-માંથી માણસોનો આવાગમ થાય છે, (૪) લગાઈના કામ માટે ખોરાકની જાણસોનો નિકાસ મોટે ભાગે કરવામાં આવે છે, (૫) માલ પેદા કરનારા ખેડૂત વગેરે લોકો માલનો જથ્થો ભરી નાખે છે, (૬) વેપારીઓનો મોટો ભાગ હવે ઉપરાવ નફો લેવા તરફ વલણ ધરાવે છે, (૭)

તથા સહી વેપારી જાણસોના ઘણાં કરે છે, (૮) માલ લાવવા કરવાની આર્થિક મુશ્કેલી; (૯) રેલ્વે વેગનની તંગી દરમિયાન બહાર-જના દરનો વધારે ચીજોના ભાવો ઉંચા લઈ જવામાં સહાયકારક બને છે, (૧૦) માલ ભરી રાજો તેની ઉપર બ્યાજ ચઢતું જાય તે પાલટીનો વળ જેમ છોડે આવે તેમ ભાવો વધારવામાં મદદ કરે છે, (૧૧) કર-સી નોટના વટાવ લેવામાં આવે છે, (૧૨) રેલ્વે વગેરે રસ્તે માલ આવવા કરે તેમાં ઘટ પડે છે અથવા ચોરાઈ જાય છે કે ભાગી-તુટી જાય છે, (૧૩) ડીલિવરીમાં પહેલ કરવા માટે ખરાબી થવા સંભવ શકે તે પણ કારણભૂત બની શકે, દરિયાદિ

હિંદની વેપારની જાણસોનો નિકાસ થાય છે તે દનમાં બતાવવામાં આવેલી છે તે નીચેના આકાંક્ષાઓમાં ખાસ અનાજનો નિકાસ જુદા મુકવાથી પેદાશના આકાંક્ષા સાથે સરખાવવાનું સહેલુ થશે:—

હિંદી માલની કુલ નિકાસ. (દનમાં)

	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬.
આખા.	૨૩૬૫૧૪૨	૨૫૬૮૬૦૮	૨૭૧૬૨૨૦	૨૪૧૮૮૬૨	૧૫૩૮૨૬૦
ધર્મ.	૧૨૬૬૧૫૧	૧૩૬૧૧૬૬	૧૬૬૦૧૮૭	૧૨૦૨૨૦૫	૭૦૬૩૮૨

હિંદમાં ઉત્પત્તિ.

	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬.
આખા.	૨૧૬૧૨૦૦૦	૨૮૫૧૭૦૦૦	૨૮૪૮૫૦૦૦	૨૮૭૯૦૦૦૦	૨૭૨૪૨૦૦૦	૩૧૮૩૧૦૦૦
ધર્મ.	૮૦૯૨૦૦૦	૯૬૫૭૦૦૦	૯૮૫૩૦૦૦	૮૩૫૮૦૦૦	૧૦૦૮૭૦૦૦	૮૬૫૨૦૦૦

COMMERCIAL SUBJECTS.

જોવારી વિષયો.

INDIA : HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર — મી. સે. લ. હ. ખારવાયા.)

Luxury શોખનો પાર નથી. શોખ એ ચીજ જોટલી વધારીએ એટલી વધે છે. જ્યાં આર્થિક સ્થિતિ સારી હોય ત્યાં કુદરતી શોખ વધેજાય છે. શોખ ન વધે તો અનેક પ્રકારના હુન્નરો, બગે નહિ, અને પ્રવિજ્ઞાને સાદ્યતા મળે નહિ. પરંતુ શોખ વધવાને લીધે દેશનો હુન્નર વધે તોજ કાયદાકારક થઈ શકે, પણ જો શોખને અગે વિદેશી વસ્તુનો ખાપ વધતો જાય તો તે નુકશાનકારક છે. કારણ કે તે પ્રકારનો શોખ એ દેશની સમારિક ઉન્નતિ કરી શકતો નથી.

હિંદ અને ઇંગ્લંડના વ્યયની સરખામણી. અને લગતા પુરા આકડા મળી શકતા નથી. વળી કેટલીક વાબતના આકડાઓની સરખામણી સમુદાયી કરવામાં આવી નથી. 'સ્ટેટસમેન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા' નીચલા આકડા મળી આવે છે. જે માયાં હિંદ કેટલો જોરાક બેઠાએ બીજે તે દર્શાવે છે:—

યુનાઇટેડ કીંગડમ.	હિંદુસ્તાન.
માંસ. ૪૨ પૌંડ	૮૪ શેર
ફળ, આટો, ચોખ વ. ૨૮૨ "
તંબાકુ ૧૫૭ "

યુનાઇટેડ કીંગડમ	હિંદુસ્તાન
ખીર દારૂ ૨૮ ગેલન	૨૩.૫ પા
ખાંડ ૮૫ પૌંડ	૧૨ "
નિમક ૭૨ "	૧૨ "
ચંદા ૬૫૬ "	૬૩ પા
કપડાં ૬૭૮ "	૦-૬ આન
અચાત ઉપર માથા દિઠ	
અપત પૌંડ ૧૪-૧૪ શી.	
૧ હિંદની અપતના આંકડા	

(ક) જોરાકી નિમક. ૧૯૦૨ માં માથા દિઠ નિમકની અપત ૧૦ પૌંડ હતી, જે ૧૯૦૮ માં વધીને ૧૨ પૌંડ થવા ગઈ હતી. હિંદના લોકો અશ્રેણે કરતાં વિશેષ નિમક ખાનાર છે. વળી અશ્રેણે પકાવેલો પદાર્થ દાખવા વરીદે ખીરકીટ, પાંડ, જમ્મુ વગેરે વિશેષ વાપરે છે જેમાં સ્વભાવિક નિમકની મોજવણી કીધી ન હોય છે, છતાં અભયળીની ખીના છે કે માથ દિઠ સરેરાસ અપતમાં હિંદ કરતાં ઇંગ્લંડ વધી જાય છે અને અપત ૭૨ પૌંડની આવે છે. ઇ સ ૧૯૦૮ માં હિંદ ખાતે ૪૩૬ લાખ મણુ મીઠું ખપ્યું હતું, જેનું પ્રમાણ હિંદની વસ્તીના પ્રમાણમાં કરીએ તો માથ દિઠ ૧૨ પૌંડ નિમકની અપત આવે છે.

(ખ) ખાંડ. માંસહારી નહિં એવા ભાણી વારકારી ઉપર જીવનારા લોકો માટે ખાંડ એ જરૂરીઆત ચીજ છે. કારણ કે તેઓ જે ઉત્તમ ભોજન બનાવે છે તે-દુધપાક, શ્રીખંડ, બાહુદી, દુધ, ગીરંજ, શિરો, લાપમ્પી વગેરે-દરેક વસ્તુમાં ખાંડનો ઉપયોગ કરવા પડે છે. વળી જન્મ, લગ્ન વગેરે પ્રસંગે ખાંડની માંગણી વિશેષ હોય છે. તે ભેટમાં ખાંડનો ઉપયોગ વધવો અસંભવિત નથી ગયાં દશ વર્ષ દરમિયાન વિદેશી ખાંડની આયાત એવડી થવા ગઈ છે, ૧૯૦૦ના વર્ષ માં

ખાંડની જે આયાત પડે લાખ હંદ્રવેટ હતી તે ૧૯૦૮ માં ૧૨ લાખ હંદ્રવેટ થવા ગઈ છે. હવે તે સાથે ૧૯૦૮ માં હિંદે શેરડીમાંથી બનાવેલી ખાંડ અને સાકરનો તેમાં ઉમેરો કરીએ. હિંદે ખાંડ અને સાકરનો ૩૬ લાખ હંદ્રવેટ જેટલો જથ્થો બનાવ્યો હતો, અને ૧૨૦ લાખ આયાત થઈ. હવે જો ૩૧૬,૨૨૧ હંદ્રવેટ તેમાંથી નિકાસના સ્વરૂપમાં ખાંડ કરીએ તો ૧૩૬ પૌંડ ખાંડ દરેક હિંદીએ ખપાવી એમ કરે છે.

૨. પિવાની વસ્તુઓ.

(ક) ચહા. ચહા પિવાનો સ્વૈયે ભરથી પોતાનો પગ પેસારો કરતો રહ્યો છે, અને તેમાં મુંબઈ અને રેલવેનો વ્યવહાર અવસ્થામાં લોગવે છે. ૧૯૦૮ માં દર માથા હિંદ ખપત ૧૬ પૌંડ આવી હતી. આ આકાશ નિચે મૂજબ મળે છે—

૧૯૦૭ માં બંને ઉપજેલી ચહા	૨૪૮	દશ લાખ પૌંડ
૧૯૯૮ માં દરિયા માર્ગે આવેલી	૪૪૪	" "
" જમીન " "	૧૭૨	" "

૨૫૪ ૧૬

તેમાંથી બાદ કરીએ—

દરિયા માર્ગે નિકાસ કીધેલી	૨૩૪	લાખ પૌંડ.
જમીન " "	૮૬૨	
દરિયા માર્ગે " "	૮૩૩	૨૩૫૭૨૫૦૦૦

દરેક માથાહિંદ ખપત

૧૮૪૪

(ખ) દારૂ અથવા કેફી પીણાંની દુકાનો. હિંદમાં દર ૨૪૦૦ માણસની વસ્તીએ એક દુકાન છે, જ્યારે ઈંગ્લંડમાં દશ હોય છે. ૧૯૦૨માં દર હજાર માણસે ખપત નિચે મૂજબ આકાશ હતી—

પંબજ દર ૧૦૦૦ માણસે ૧૪ ગેલન

બર્મી " " " ૧૦ "

મુંબઈ " " " ૧૨૭ "

૧૯૦૭ માં દર માથાં હિંદ ઈંગ્લંડમાં ખપત ૦. ૯ ગેલન અને બીર ૨૭. ૬૭ ગેલનની હતી, અને કેફી પીણાંનો માંથા દીઠ કર ૧૬૬ શિલીંગ થવા ગયો હતો. જ્યારે હિંદમાં ભાગ, ગાળે, મદીણ, દારૂ, વાદી વગેરે સર્વ મળી દર માથાં હિંદ કર ૪૬ અના થવા ગયો હતો. પરમેશ્વરનો પ્રેમથી પાંડ માનવાનું કારણ રહે છે.

હિંદી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટાઇ ખરીદ કરવા કયા જરૂર ?

૩ કાપડ. ૧૯૦૮ માં આપણે માથાં દિક દ'ઝ વાર કાપડ વાપર્યું હતું.

સુતરાઉ કાપડ	આયાત થયું	૧૯૯૨.૫	દર લાખ વાર.
ફેલેક્સ	અને કેનવાસ	૪.૬	" "
રેશમી	"	૨૪.૨	" "
ગરમ	"	૨૦.૨	" "
ગરમ ચોઢવાના	"	૫.૦	" "
સુતરાઉ કાપડ અને બનાવ્યું	"	૭૯૩.૧	" "
" - " દેશી પાંચોમા બન્યું	"	૩૧.૩	" "

૨૮૭૧.૦	" "
૧૨૭.૩	" "

નિકામ ગયેલું કાપડ તેમાંથી બાદ કરીએ

તો ૨૯૪ લાખ માણસોએ એક દર વાપર્યું

૨૭૪૩.૭	" "
--------	-----

નોંધ:—તેજ વર્ષ માં ગરમ કાપડના મથાળા નિચે અત્રેથી ૨૮ લાખ રૂપીઆનો માલ નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો. પણ તે સેનલુઓ, ગાલીયા વગેરેજ હતો તેથી તે ઉપલા કોઠામાં ગણવામાં આવ્યો નથી.

૪ સોનું અને રૂપ ૧૯૦૮ માં હિંદમાં દર માથા દિક દ'ઝ આનાનું સોનું રૂપ બન્યું હતું જે ઈંગ્લેન્ડમાં ૧૬૬ આના થવા ગયું હતું. પરંતુ તેની પહેલા હિંદમાં માથા દિક ૧૩૩ આનાનું સોનું રૂપ બાપવાના દાખલા મોબુદ છે.

૧૯૦૮ માં દર ૧ માર્ગે આવ્યું	૧૫.૦૮૭ પા. દશલાખ.
જમીન " "	૦.૬૬૬ "
તેમાંથી બાદ કર્યું એ.	
દરિયા માર્ગે ગયેલું	૩૮૭૧.
જમીન " "	૦.૪૬૬.

અત્રે અરેખરૂં મોણું

૪.૭૬૭

૧૧.૩૧૬

૧૧૧૮

હિંદુસ્થાનમાં નકશાઓ.

હિંદુસ્થાનમાં હુન્નર ઉદ્યોગની જે પ્રગતિ થઈ છે તે ભોલો નકશાઓની જરૂર પડે તે દરમિયાન વિકાસ છે. જુઓલ જુઓલ ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી ૬૦ વર્ષે ૫૫,૦૦૦ ચેરસ માઇલ જમીન મપાવી અને નકશા તૈયાર થવા પગલું આ વિષયને લીધે તેમાં ખલલ પડી છે. લશ્કરી અમલદારો લડાઈ ઉપર ગયા છે, પણ હવે ૧૩,૮૩,૦૦૦ ચેરસ માઇલ જમીન બાકી રહેલી છે.

બેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. કોપ્પેલકીન.

ભાષાનવરકર્તા: ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(ગતાક ૪૪૦ થી ચાલુ)

આ પુસ્તકની પ્રથમાવૃત્તિમાં મેં એમ લખ્યું હતું અને એવી ધારણા બતાવી હતી કે કેલસા અને લોહના ઉદ્યોગના સંબંધમાં જાપાનીઓ યુરોપના તાબેદાર થશે. વખત નહિ રહે અને પોતાને ત્યાં વહાણ બનાવવા માટેના હક્ક તૈયાર કરવાની તેમની અભિલાષા છે અને એટલામાટે મેશર્સ આર્મસ્ટ્રોંગના એટમેચિ કંના કારખાનામાથી ૩૦૦ ઇન્જનેરો જાપાન ઉપડી ગયા હતા. આ ઇન્જનેરો પાંચ વર્ષને માટે જાપાન ગયા હતા કારણકે જાપાનીઓની એવી માન્યતા હતી કે પાંચ વર્ષમાં પોતાને ઇન્જનેરોની જરૂર નહિ રહે. આ ધારણા ખરી પડી છે. જાપાનમાં હાલ ૧,૦૦૦ લોહ અને સચાકામના કારખાનાં છે અને પોતે પોતાના લડાયક વહાણો બનાવી શકે છે છેલ્લા વિશ્વમા, આના વિશ્વને લગતા ઉદ્યોગોમા જે વિશાસ તે દેશમાં થયો હતો તે ખરાબર જણાઈ આવ્યો હતો.

યુરોપીઅન બજાર ઉપર પુર્વના પ્રદેશોની હરિક્ષ્ણ ચાલશે એવી જે બીક રાખવામાં આવતી હતી તે બીક આ ઉપરથી ખરી પડે છે. ચીનાઓ હજી નિદ્રાવશ છે; પરંતુ મે ચીનમાં જે જોયું છે તે ઉપરથી હું એમ કહી શકું છું કે બ્યારે ચીન યુરોપના સાંચાકામની મદદથી ઉદ્યોગો બીલવવા માંડશે-અને તેના ચારભ

થઈ પણ ચુક્યો છે-ત્યારે જાપાનના કરતાં ઘણા મોટા વિસ્તારમાં અને તેના કરતાં વધારે ટસકે બતાવી એ દિશામા આગળ વધી શકશે.

પરંતુ જે યુનાઈટેડ સ્ટેટસ “સસ્તી મજૂરી” વાપરતું નથી અને “સસ્તી અને ખરાબ” વસ્તુઓ નિકાસ કરતું નથી તે યુનાઈટેડ સ્ટેટસનું શું ? તેના પ્રચલ ઉદ્યોગો હજી ગઈ કાલેજ ઉભા થયા છે એમ કહીએ તો ચાલે; અને તેમ છતાં સ્ટેટમ પ્રતિવધે યુરોપમાં સાંચાકામ વધારે ને વધારે મોકલતું બન્યું છે. ૧૮૯૦ માં તેમણે લોહુ પચ નિકાસ કરવા માંડ્યું; આ લોહુ પ્રાપ્તગામને આધારે નવી શોધો કરીને તેઓ સસ્તું બનાવી શકવા લાગ્યા.

બીજી વીસ વર્ષમાં (૧૮૭૦-૧૮૯૦) અમેરિકન ઉદ્યોગોમા રેખેલ કામદાર વર્ગની સંખ્યામાં બમણો વધારો થયો અને ઉત્પન્ન કરેલી વસ્તુઓની કિંમતમા ત્રણગણો વધારો થયો, તે પછીના પંદર વર્ષમાં કામદાર વર્ગમા ૪૦% વધારો થયો અને તેનાર માલના મૂલ્યમા બમણો વધારો થઈ ગયો. દેશનાજ બનેલા સાંચાકામની મદદથી કાપડના ઉદ્યોગમાં એટલો બધો વિકાસ થઈ ગયો કે ૧૯૦૫ માં વાર્ષિક

* માલ બનાવવાના ઉદ્યોગોના રાખેલા મમદારો ૧૮૭૦ માં ૨,૫૪,૦૦૦, ૧૮૯૦ માં ૪૭૧૨,૬૦૦ અને ૧૮૦૫ માં ૬,૭૨૩,૯૦૦ ગાંધીસરો અને કપાડો સાથે)

ઉત્પન્ન થયેલા માલનું મુલ્ય ૧૮૭૦ માં ૩,૩૮૫, ૮૬૧,૦૦૦; ૧૮૯૦ માં ૬,૭૭૨,૪૩૭ ૨૮૦ અને ૧૮૦૫ માં ૧૬, ૮૬૬,૭૦૭,૦૦૦ રોકર

એક કામદાર દીઠ વાર્ષિક માલની ઉત્પત્તિ ૧૮૭૦ ૧,૬૯૨ રોકર, ૧૮૯૦ માં ૧૯૮૯ રોકર અને ૧૯૦૫માં ૨૫૧૪ રોકર.

* ખાણને ઉદ્યોગ નામે પ્રમાણે ગયો હતો

તાબા	૧૮૭૫ માં	૩,૪૦૭ ટન,
	૧૯૦૬ માં	૪૬,૦૦૦ ટન.
મલસો	" માં	૫,૧૭,૨૦૦ ટન,
	" માં	૧૫,૫૭૬,૦૦૦ ટન
ચીકુ.	" માં	૩ ૪૪૭ ટન
	૧૮૮૭ માં	૧૫,૨૬૮ ટન.
અને ૧૯૦૬ માં		૬૫,૦૦૦ ટન

ઉત્પત્તિ ૨,૧૪૭,૪૪૧, ૪૦૦ ડોલર ઉપર ગઇ. આ ઉત્પત્તિ આજ દિશામાં યુનાઇટેડ કિંગડમમાંની ઉત્પત્તિના કરતાં (તે વખતે ૨૦૦,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની ઉત્પત્તિ ગણાઇ હતી) બમણી થઇ હતી. અને સુતરાઉ કાપડની નિકાસ ૧૯૧૦ માં ૮,૬૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની ગણાઇ. પીગ આર્થન અને ગળવેલનો ઉત્પત્તિ ઓટનની વાર્ષિક ઉત્પત્તિ કરતાં વધારે થઇ ગઇ છે, અને આ ઉદ્યોગનું કાર્યવાહક બધરણ પલ્લુ એટલિટનના કરતાં ઉંચા પ્રકારનું છે એમ ૧૯૧૧માં, સીરીસ ઇજનેરના ઇન્ટીડીટ્યુડ સમક્ષ બાધણ કરતા મીન બર્કલીએ જણાવ્યું હતું. ૨

પરંતુ આ મત ફક્ત ૩૦ કે ૪૦ વર્ષમાં થઇ જવા પામ્યું હતું-કારણ કે આ સર્વ ઉદ્યોગો ૧૮૬૦ પછીજ હરતામાં આવ્યા છે, જે ત્યારે આજથી વીસ વર્ષ પછી ટેકનાઈકલ કાળ, ઉત્તમ સ્કુલો, ટેકનીકલ અને વેર્માનિક કેળવણીનો બહાળા પ્રમાણમાં વિસ્તાર અને યુરોપમાં અદ્વિતીય આહુસની ઉર્મિ આ સર્વની સહાયથી અમેરિકાનું નહિ કરી શકે ?

૧૮૬૫ની સાલથી ઉત્પન્ન થયેલી બારીક સ્થિતિ આશરે ૧૮૮૭ ની સાલ (વચમાં ૧૮૮૦

૧ ૧૮૯૦-૧૮૯૪ માં ૭૨૫,૦૭૬ ય ૯,૮૮૧, ૬૨૦ ટન અને ૧૯૧૦ માં ૧૭,૩૦૩,૬૦૦ ટન, પીગ આર્થન અને બમ્બેલ ૮૫,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની કિંમતનું ૧૯૦૬ માં ગ્રાન્વેલ વિગરના કારખાનાનો ઉત્પત્તિની કિંમત ૧૯૭,૧૪૪,૫૦૦ પાઉન્ડ ઉપર થઇ હતી ૧૯૧૦-૧૮૧૨ ની સાલની સ્ટેટમેન્ટના ઇસ્ટ્રામાં વાસ્તવતાને, ગાઉ અમેરિકામાં નાકાના ઉદ્યોગના વિગ્રહ સુબધે બહુ સારા પ્રકારે પાડવામાં આવ્યે છે.

૨ એટલિટનના સહથી મેડી બી એક અંગ્રાજી આમાં ૭૫૦ ટન બદાર પાડે છે અને અમેરિકામાં તેટલાનું વખતમાં ૨૦૦૦ ટન બદાર પડે છે

૩ ને આર ડોન Farm and Factory Aids to agriculture from other industries, New York and London, 1881 page 111 આ મેનમાં ૨૪ લેનારને આ નાલુ પુસ્તક બહુ ઉપયોગી થઇ પડશે

થી ૧૮૮૩ સુધી પાછી તે સ્થિતિ કાંઇક સુધરી હતી એમ પારલામેન્ટ તરફથી નિમાણેલ કમીશનના રીપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે.) સુધી રહી હતી અને દરેકે દરેક માલ બનાવનાર દેશમાં એ સ્થિતિ ઉભી થઇ હતી. આ સ્થિતિ શાને લઇને ઉભી થઇ હતી તે વિશેના અનેક કારણો જણાવવામાં આવ્યા અને તપાસવામાં આવ્યા અને તે વિશે અનેક અંધો લખાયા અને પ્રમિથ્થ થયા, અંતે સર્વ દિશામાંથી એટલું તો સ્વીકારવામાં આવ્યું કે “ આ સ્થિતિ ઉભી થવાનું મારજ એજ કે માલ બનાવનાર દેશો સારી કમાણી કિંમત કરી શકે તેવા ગાહક મેળવી શક્તા નથી ” આજ મિત્રાલ પારલામેન્ટરી કમીશને પલ્લુ સ્વીકાર્યો હતો. થાપણવાળા ઉદ્યોગોને મૂળ ગયો મોટી કમાણી છે એટલે એ બાંધ થતા બીજા અનેક પરિણામ બહાર નીકળી આવ્યાં

થોડી કમાણી ની માનિકે પગ ૨ ઘટાડવાને લવચાય છે કે કાતો કામદારોની મંજૂરમાં ઘટાડો કરવાને આતુર બને છે, અથવા નો અંક વાડીઆમાં અમક દિવસોજ કામ કરાવવું એમ કરાવ કરે છે, અને અંતે હલકા પ્રકારનો માલ બનાવવા લલચાય છે. હવેકા પ્રકારના માલને મટે ઓછો પગાર મળે એ તરત મમત્તય તેલુ છે આડમ સિમથ કહે છે તેમ થોડી કમાણીનું પરિણામ પગારમાં ઘટાડો અને પગ રમાં ઘટાડો એટલે કામદારવર્ગમાં તે વસ્તુઓની ખર્ચમાં પણ ઘટાડો થવાનો. ઓછી કમણી એટલે શેડીયા વર્ગમાં પલ્લુ વસ્તુઓ ની ખર્ચમાં ઘટાડો; અને આ બંને સ્થિતિ માથે ચેતા ઓછી કમાણી અને મધ્યમ વર્ગમાં ઓછી ખર્ચ એજ રવાનાવિક પરિણામ આવે છે; અને એટલે શેડીયા વર્ગમાં પાછી ઓછી કમાણી થવાની

ને દેશ માલ નિકાસને માટેજ બનવે છે અને તેવી કરીને પોતાના પરદેશના વેપાર ઉપર જ ઘણુંબધું છુવે છે તેની સ્થિતિ સ્વિટઝરલેન્ડના જોર્વાજ છે. સ્વિટઝરલેન્ડ પોતાને ત્યાં મુલક અને સરોવરો અને પર્વતો એવા આવવાં

મુસાફરો ઉપરજી પોતાનો આધાર રાખે છે. “સારી સીઝન” એટલે સ્વિટઝરલેન્ડને મુસાફરો વરફાથી ૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડથી ૨,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ મળે છે અને “ખરાબ સીઝન”માં એ મળતું નથી એટલે એતીવાડીવાળા પ્રદેશમાં જેમ પાક ખરાબ ઉતરે અને જેવી સ્થિતિ થાય તેવી સ્થિતિ સ્વિટઝરલેન્ડની થાય છે અને સર્વ દિશામાં ગરીબાઈ જણાય છે. આજ પ્રમાણે નિકાસને માટે માલ જનાવનાર દેશને પણ બને છે જો “સીઝન” ખરાબ હોય અને પરદેશમાં જમણી કિંમતે વેચાતો માલ નહિ વેચાય તો તેનાજ ઉપર આધાર રાખનાર દેશને સહન કરવું પડે છે. અદ્યક્ષના વીશીવાળાઓને આવક ઘટે એટલે સ્વિટઝરલેન્ડના ઘણા ભાગમાં એની અસર જણાય છે, તેજ પ્રમાણે લેડેશાયર અને સ્કૉચ માલ જનાવનારાઓની કમાણી ઘટે એટલે એટલિટનમાં બધેજ તેની અસર જણાય છે. બંને કેસમાં કારણ એકજ છે.

૧૮૮૩-૧૮૮૪ માં ઘઉં અને તેયાર કરેલ માલની જેવી સોલવારી જણાઈ હતી એવી સોલવારી કેન્ડા દહેકા સુધીમાં જણાઈ નહોતી. પણ તેમ છતાં ૧૮૮૬ માં ખારીક સ્થિતિ ઉભી થવા પામી હતી. માલ જોઈએ તે કરતાં વધુ અંમાણેમા ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો એજ તેનું કારણ છે એમ લોકોએ કહ્યું પરંતુ જો “જોઈએ તે કરતાં વધુ ઉત્પત્તિ”નો અર્થ એમ ન થાય કે જે લોકોને તે મલની જરૂર છે પણ ઓછી કમાણીને લખને તે ખરીદ કરી શકવા અસમર્થ છે તો એ શબ્દનો અથ જીજો કાંઈ થય નહિ. જૂની જીર્ણ મહુનીઓમાં પુષ્કળ ફરનીચર હોય છે, મનુરોની જીર્ણોમાં ઘણું પલગ અને ઘણી તાળાઓ હોય છે, નાના ઘરમાં ઘણું દીવા હોય છે અને સને ૧૮૮૬ માં જે મનુષ્યો જે વર્તમાનપત્રો વાચરીને ટૂંકાલગર સ્કૉચમાં સુધી રહેતા હતા તે તો શું પણ એથી પણ સહેજ સારી સ્થિતિવાળાં મનુષ્યો પાસે

ઘણાં કપડાં હોય છે એમ કોઈ કહેવાની હિંધરશે? તેજ પ્રમાણે જે ખેડુતો એક અઠવાડીયાના બાર શિલિંગ કમાતા હોય અથવા સ્ત્રીઓ નાના નાના ઉઘાગોમાં રોજની પાંચથી પેની કમાતી હોય તેમના ઘરમાં પુષ્કળ ખોરા હોય છે એમ પ્રતિપાદન કરવાની કોઈ ધૂષ્ટ કરી શકશે? “જોઈએ તે કરતાં વધુ ઉત્પત્તિ”નો અર્થ એટલેજ છે કે એટલા પ્રમાણમાં કામ દાર વર્ગની ખરીદ કરવાની શક્તિની ન્યૂનતા અને આજ પ્રકારની કામદાર વર્ગની અરી કરવાની શક્તિની ન્યૂનતા ૧૮૮૫-૧૮૮૭ વર્ષમાં આખા યુરોપમાં જણાઈ હતી. ખરા વર્ષ પુરાં થઇ ગયાં એટલે પાછો વેતાર ખીદ નીકળ્યો, અને ચાર વર્ષમાં (૧૮૮૬ થી ૧૮૯૦ ૨૪% જેટલી નિકાસ બ્રિટિશોની વધી એટ પાછો ‘બ્રિટિશોને પરદેશની હરિકાઈથી બીવાં નેથી’ એ મત પ્રચારમાં આવ્યો; અને ૧૮૮૫ ૧૮૮૭ ના વર્ષોમાં નિકાસમાં થયેલો ઘટાં ફક્ત ટુંક સમયનોજ ઇંગ્લંડના સંમધમાં ફર અને એ પુરો થયા બાદ પાછી ધૂલ કે પોતા સર્વોપરી સત્તા જમાની દીધી છે એ માન્ય લોકોએ સ્વીકારવા માડી અલખત, જો આપ નિકાસની કિંમતનું જ પ્રમાણ ૧૮૭૬ થી ૧૮૬ સુધીના વર્ષોનું ગણીએ તો કાંઈ ઝાઝો ઘટાં જવામાં નહિ આવે, પણ ફક્ત સહેજસા ફેરફાર જણાય. બ્રિટિશ નિકાસ વેપાર માફક અમુક સુદતે અમુક પ્રમાણ ખતાવે નિકાસ ૧૮૭૬ માં ૨૦૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ હતી તે ઘટીને ૧૮૭૯માં ૧૯૨,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની થઈ, પાછી ૧૮૮૨ માં ૨૪૧,૦૦૦,૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગઈ અને વળી ૧૮૮૬ માં ઘટાં થઈને આંકડો ૨૧૩,૦૦૦ ૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો; વળી ૧૮૯૦ માં વધીને ૨૬૪,૦૦૦,૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો અને ૧૮૯૪ માં એકદમ ૨૧૬,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ગયો. આ આંકડામાં પછીના વર્ષમાં સહેજ વધારો થયો છે.

આ પ્રમાણે વધવટ હોવાથી, ૧૮૮૬ માં, મીંઝી ગીફને 'જરમન હરિકાષ' નો ભય હસી કહીડ્યો અને બ્રિટિશ નિકાસમાં ઘટાડો થયોજ નથી એ હકીકત એના પ્રમાણ તરીકે રજુ કરી. ૧૯૦૪ સુધીમાં જો માથાં દીઠ ગણીએ તો તેમા ઘટાડો થયોજ નથી એમ પણ કહી શકાય. પરંતુ જ્યારે આપણે નિકાસનું પ્રમાણ ક્યા નમાં લઈએ અને તેને 'નિકાસની વસ્તુઓની કિંમત સાથે સરખાવીએ છીએ ત્યારે મીંઝી ગીફ નને પણ એમ કમું ન કરવું પડે છે કે ૧૮૭૩ની કિંમત સાથે સરખાવતા ૧૮૮૩ની કિંમત એટલી ગાંધી સરખી છે કે પ્રથમ જ્યારે ઇંગ્લેન્ડને ત્રણ સુવરાઈ કાપડના તાકા મોકલવા પડતા ત્યારે હવે તેટલીજ કિંમત મેળવવા આર તાકા મોકલવા પડે છે અને છ ટન ધાતુના સામાનને બદલે આઠથી દશ ટન મેકલવા પડે છે. કમી-શન ઓન ટ્રેડ ડીપ્રેશન (Commission on Trade Depression) એમ લખે છે કે "જો

દશ વર્ષ પહેલાની કિંમત પ્રમાણે નિકાસની વસ્તુઓની ગણતરી કરીએ તો ૬૬૭,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડને બદલે નિકાસનો આંકડો ૮૮૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ ઉપર ત્રાય."

૧૨મું ૧૮૭૩ નું વર્ષ અસાધારણ ગણી શકાય કારણ કે કે-કે-જર્મન વિશ્વ વતનોજ પુરો થયો હતો. પણ આજ જાતનો ઘટાડો મળ્યા વર્ષ સુધી ચાલ્યા કર્યો. આ પ્રમાણે જો આપણે સ્ટેટસમેનની ઇધર ખુદના આંકડા લઈએ તો જાણીએ કે જ-જરે ૧૮૮૩ માં ૪,૮૫૭,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૧૬,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામા આન્યું હતું અને તેનું મુલ્ય ૧૦૪,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું ત્યારે ૧૮૮૫ માં ૫,૪૭૮,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૩૦,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામાં આન્યું હતું અને તેનું મુલ્ય માત્ર ૬૬,૭૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું. અને જો એકત્રીં સુવરાઈ કાપડની સરખામણી કરવામા આવી હોય તો આથી પણ વધારે ફેર જ-જુઈ આવે અલગત, છેલ્લા દશ વર્ષ મા સ્થિતિ પાછી સુધરી છે. યાર્ન ૧૮૦૬ ની નિકાસ ૧૮૭૩માં જેવીજ હતી, અને ૧૮૧૨ મા તો એમા પણ સુધારો થયો હતો. આ વર્ષમાં ૭,૦૪૧,૦૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ અને ૩૦૭,૦૦૦,૦૦૦ શેર યાર્ન નિકાસ કરવામાં આન્યું હતું અને તેનું મુલ્ય ૨૬૩,૪૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડ થયું હતું. પણ આમા યાર્નનીજ કિંમત ઓછી હતી, કારણ કે જે યાર્ન નિકાસ કરવામા આવે છે તે યાર્ન ઉત્તમ પ્રકારનું હોય છે જો કે ૧૮૭૩-૧૮૮૦ ની કમાણી તો સદાની ગઈજ.

આ ઉપરથી આપણે જોઈ શકીએ છીએ કે જ્યારે સુનાઈટેડ કિંગડમમાની પ્રજાતા માણસ દીઠ નિકાસનું પ્રમાણ છેલ્લાં ત્રીય વર્ષ થયાં લગભગ સરખુંજ રહ્યું છે, ત્યારે નિકાસની વસ્તુઓ માટે જે ઓછી કિંમત લેવામા આવતી હતી તે અદ્યથ યદ્ય ગઈ છે અને તેની સાથે

* બ્રિટિશ ટ્રેડ સ્પિટિની નિકાસનું વસ્તીના માથા દીઠ શિલિંગમા ગણતરી ૧૮૪૬ —

સિલિંગ	સિલિંગ
૧૮૭૧ ૧૧૧	૧૮૮૩ ૧૧૪
૧૮૭૭ ૧૧૬	૧૮૮૪ ૧૧૧
૧૮૭૮ ૧૧૪	૧૮૮૫ ૧૧૨
૧૮૭૯ ૧૧૨	૧૮૮૬ ૧૧૬
૧૮૮૦ ૧૨૮	૧૮૮૭ ૧૧૭
૧૮૮૧ ૧૩૪	૧૮૮૮ ૧૧૬
૧૮૮૨ ૧૩૭	૧૮૮૯ ૧૩૦
૧૮૮૩ ૧૩૫	૧૮૯૦ ૧૪૨
૧૮૮૪ ૧૩૦	૧૮૯૧ ૧૩૫
૧૮૮૫ ૧૧૮	૧૮૯૨ ૧૩૫
૧૮૮૬ ૧૧૭	૧૮૯૩ ૧૩૮
૧૮૮૭ ૧૨૧	૧૮૯૪ ૧૪૧
૧૮૮૮ ૧૨૭	૧૮૯૫ ૧૫૩
૧૮૮૯ ૧૩૪	૧૮૯૬ ૧૭૩
૧૮૯૦ ૧૪૧	૧૮૯૭ ૧૮૪
૧૮૯૧ ૧૩૧	૧૮૯૮ ૧૭૧
૧૮૯૨ ૧૧૮	૧૮૯૯ ૧૬૨
	૧૯૦૦ ૨૦૧

મી જોએ ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક ઓઈ, ફ્રાઈ, સુબાઈ.

મોટી કમાણી પણ બંધ થઈ છે અને કોઈ પણ પ્રકારની ગણતરીથી, આ જાતની હકીકત નથી એમ કોઈ મનુષ્ય ખિટીથ માલ બનાવનારને સમજાવી શકાય નહિ. પોતાના દેશની બજારમાં માલ જોઈએ તે કરતાં પુષ્કળ છે, ઉત્તમ પરદેશની બજારો ચાલી જતી જાય છે; અને તરત જ ગળથોતી બજારમાં ખિટનનો માલ સરતો વેચાય છે એ સર્વ હકીકત એ લોકો સારી રીતે સમજે છે. આખા જગતમાં માલ બનાવવાના ઉદ્યોગના વિકાસને લઈને આ સ્વાભાવિક પરિણામ નિપજવા પામ્યું છે.

કેટલોકે વખત પહેલાં, આસ્ટ્રેલિયા ખિટી-થોને માટે સારું બજાર નિવડ્યો એમ આશા બંધાઈ હતી; પરંતુ જે કાર્ય કેનેડા તરીકે ચુક્યું છે તે આસ્ટ્રેલિયા પણ કર્યો: આસ્ટ્રેલિયા પણ માલ બનાવવા માડ્યો. અને સંસ્થાનાના અર્થનો સંસ્થાનવાસીઓને ખતાવી આપે છે કે તેઓ એ શું કર્યું છે અને શું કરવું જોઈએ, એટલે હરેક સંસ્થાન પોતાના ઉપર ટકી રહેતાં શીખી જશે. કેનેડા અને હિંદુસ્થાન ખિટીથ માલ ઉપર જકાત લે છે. બ્રાઝિલ, કોલોની બજાર અને આફ્રિકામાં જો લેઈશોયર કાપડ પુર પડે તો ૨૬,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો વાર્ષિક વેપાર ઈંગ્લંડને મળે એવી જાતનાં મી. સ્ટેનલી ની ગણતરી અને વચન ફક્ત સ્વપ્ન તરંગ જેવાં છે. આજ પ્રમાણે ચીનાઈ વિચક પછી ચીનાઓને માટે વચ પુરા પાડીને ઈંગ્લંડ પેસાદાર થઈ જશે એવી માન્યતા લોકોમાં પ્રસરી હતી. ચીનાઓને પોતાને ત્યાંના જ સાદાં વસ્ત્ર પસંદ પડ્યાં અને કુંગોના લોકોની કુદ્ર હાજતો પુરી પાડવાનાં ક્ષેત્રમાં અત્યારે ચાર દેશ ધુમી રહ્યા છે: ખિટન, જરમની, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને હિંદુસ્થાન.

એક વખત એવો હતો કે જે વખતે સુત રાઈ કાપડનો ઉદ્યોગ ઈંગ્લંડ એકલે હાથે કરતું પણ ૧૮૮૦ માં યુરોપ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને હિંદુસ્થાનના કુલે ચરખામાંથી ઈંગ્લંડ પારે ફક્ત ૫૫% ચરખા (૭૨,૦૦૦,૦૦૦ માંથી ૪૦,૦૦૦,૦૦૦) અને શાળમાંથી આશરે ૫% શાળ (૬૭૨,૦૦૦ માંથી ૫૫૦,૦૦૦) હતાં ૧૮૮૨માં આમાં પણ ઘટાડો થયો અને ફક્ત ૪૬% ચરખા (૬૧,૩૪૦,૦૦૦ માંથી ૪૫,૩૦૦,૦૦૦) ઈંગ્લંડમાં હતા અને ૪૧% ચરખા છે. આ પ્રમાણે જ્યારે બીજી પ્રજાઓ આગળ વધતી હતી ત્યારે ઈંગ્લંડ શરવમાં પાછળ હસતું હતું. આ હકીકત સ્વાભાવિક છે; અને આગલથી સમજી શકાય તેવી હતી જ્યારે કાચો કપાસ જેમ બીજા દેશો આયાત કરે છે તેજ પ્રમાણે ઈંગ્લંડને આયાત કરવો પડતો હોય તો ઈંગ્લંડ સૌથી મોટું કાપડ બનાવનાર સ્થાન તરીકે ટકી રહે એમ માનવાને અને ધારવાને કાંઈ કારણ નથી. ફ્રાંસ, જરમની, ઇટલી, રશિયા, હિંદુસ્થાન, જપાન, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને એકસીકા તથા

* ૧૯૦૯ ની માર્ચ ૧ થી એ ઇન્ટરનેશનલ કોન્ફરન્સ ઓફ ધી કોલન ઇન્ડસ્ટ્રીએ આખી દુનિયાના ચરખાની એક પ્રમાણે આકાશ આપ્યા છે -

યુનાઈટેડ કિંગડમ	• ૫૩,૪૭૨,૦૦૦=૨૧ ટકા
યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ	• ૨૭,૮૪૬,૦૦૦=૨૧
જરમની	• ૬,૮૮૧,૦૦૦=૮
રશિયા	• ૭,૮૨૬,૦૦૦=૯
ફ્રાંસ	• ૬,૭૫૦,૦૦૦=૫
ખિટીથ હિંદુસ્થાન	• ૫,૭૫૬,૦૦૦=૪
બીજી પ્રજા	• ૧૬,૨૬૨,૦૦૦=૧૫

૧૩૦,૭૮૬,૦૦૦=૧૦૦

મેટેલીક શીર્ષાંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

પણ પોતે પોતાનું ચાન તૈયાર કરે અને કાપડ વણે તે વડન સ્વાભાવિક છે. પરંતુ કાપડનો ઉદ્યોગ તો શું પણ કોઈ પણ ભાતનો કાપડનો ઉદ્યોગ એક વખત એક દેશમાં હાખલ થયો એટલે તેની ખર્ચ અનેક ઉદ્યોગો જેવા કે રસાયણોનો ઉદ્યોગ, ખાણોનો ઉદ્યોગ વિગેરે બીજા વિવિધ ઉદ્યોગોની અગત્યતા તે દેશમાં જણાવા મોટે છે અને તે અગત્યતા પુરી પાડવા માટે ટેકનીકલ કેળવણી પણ સુધરવી જોઈએ.

જે પ્રમાણે સુવેરાઈ કાપડમાં બન્યું છે તેજ પ્રમાણે બીજા ઉદ્યોગોમાં પણ બને છે. ૧૮૮૦ માં “પ્રીંગ આયર્ન” ઉત્પન્ન કરવામાં ઇંગ્લંડ પ્રથમ પદ્ધતિ હતી તે ૧૯૦૪માં ત્રીજી આબુને પહેલી તથા બીજી પદ્ધતિ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા જર્મનીએ લીધી; અને ૧૮૮૦ માં જે રશિયાએ સાતમું સ્થાન લીધું હતું તેણે ૧૯૦૪ માં એક સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું. પ્રિન્ટ અને બેલ્લુઅમ બેંચર્ન ગરમ કાપડનો ઉદ્યોગ એક હાથ નથી. વરવીઅર્સના અચ્છડ કારખાના શાંત છે; બેલ્લુઅમના વણકરો ગરીબાવસ્થામાં આવી ગયા છે, જ્યારે જર્મની પ્રતિવર્ષે પોતાના વેરમ કાપડના ઉદ્યોગનો વિકાસ કર્યો જાય છે અને બેલ્લુઅમના કર્તા નવગણી નિકાસ કરે છે. આસ્ટિયાને પોતાના ગરમ કાપડ છે અને ની નિકામ પણ કરે છે; રીંગ, લોડઝ અને માર્કો રશિયાને સારાં ગરમ કપડાં પુરાં પાડે છે અને આ ઉદ્યોગને લઇને ઠરીને બીજા અનેકાનેક ઉદ્યોગો આ દેશોમાં ખીલી નીકળ્યા છે.

લણા વર્ષો થયાં ફ્રાન્સે રેશમનો વેપાર એક હાથ કરી લીધો હતો. દક્ષિણ ફ્રાન્સમાં રેશમના કીડા ઉત્પન્ન કરવામાં આવતા હતા એટલે લાયન્સ રેશમી કાપડને માટે પ્રખ્યાત થાય એ સ્વાભાવિક જ છે. રેશમ કાંતવાના, વણવાના અને રંગવાના કારખાનામાં લણા વિકાસ થયો હતો. પણ આખરે ફ્રાન્સનું કાચું રેશમ ખૂટવા માંડ્યું એટલે એ ઉદ્યોગનો વિકાસ થયો આથી છટાલી, રેપેન, દક્ષિણ આસ્ટિયા એશિયા માઇનર, કૅકેસસ અને જપાનમાંથી ૧૮૭૫, ૧૮૭૬ માં ૯,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડથી ૧૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનું કાચું રેશમ આયાત કરવામાં આવ્યું જ્યારે ફ્રાન્સની પોતાની પાસે ૮૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનું કાચું રેશમ હતું હજારો છોકરાઓ અને છોકરીઓ સારો પગર મળવાથી લાયન્સમાં આવવા લલચાયાં અને એ ઉદ્યોગ ધમધેકાર ચાલતો હતો.

પરંતુ ધીમે ધીમે રેશમનો ઉદ્યોગ અન્ય અન્ય શરૂ થવા લાગ્યો. બેઝલ અને ઝુરીચના અસપાસના જીલ્લામાં એ હુજર શરૂ થયો. અન્ય ઝુસાફરોએ સ્વિટ્ઝરલેન્ડમાં એ ઉદ્યોગ શરૂ કર્યો અને ૧૮૭૧ ની સીવીલ વૉર પછી એ ઉદ્યોગ ત્યાં સારો ખીલ્યો. તે પછી કૅકેસસ સરકારે લાયન્સ અને માર્સેલ્સથી હોંશિયાર કારીગરો બોલાવી મંગાવ્યા અને જ્યોર્જ અન્સોને તથા રશિયાને એ ઉદ્યોગ શિખવવાની ગોઠવણ કરી, એટલે સ્ટેવરોપોલ રેશમ વણવાના હુજરને માટે બાણીતું થયું. આસ્ટિયા અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે પણ એજ પ્રમાણે કર્યું; એટલે પરિણામ શું આવ્યું?

અપૂર્ણ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

નવાં પુસ્તકો તથા ચોપાનીયાં.

નીચે જણાવેલ પુસ્તકો તથા ચોપાનીયા
આ ચેમ્બરની લાયબ્રેરીમાં દાખલ કરવામાં
આવ્યાં છે:—

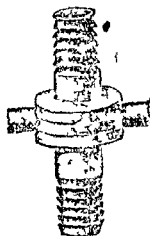
- 1 Provincial Civil Veterinary Departments for the year 1916-17
- 2 Report on the progress of Agriculture in India 1916-17.
- 3 Proceedings of the Board of Agriculture in India held at Poona.
- 4 Report on the Administration of the Bombay Presidency.
- 5 Statistics of British India. Vol. I
- 6 Report of the Director of Public Instruction in the Bombay Presidency
- 7 Supplement to the Director of Public Instructions' Quinquennial Report.
- 8 Records of the Geological Survey of India. Part III. 1917.
- 9 Records of the Geological Survey of India. Part IV. 1917.
- 10 Statistics of British India. Vol. IV. 1915-16.
- 11 Audit and Appropriation Reports 1916-17.
- 12 Agricultural Research Institute, Pusa. 1918.
- 13 Large Industrial Establishments in India.
- 14 Agricultural Statistics of India 1915-16, Vol. V.
- 15 Supplementary Catalogue from Commercial Intelligence Dept.
- 16 Do. do. do.
- 17 Do. do. do.
- 18 Statistics of Provincial Civil Veterinary Dept. 1916-17.
- 19 Report on Indo-Russian Trade.
- 20 Report on the operations in connection with Income Tax in the Bombay Presidency 31st March 1917.
- 21 Finance and Revenue Accounts of the Government of India. 1916-17.
- 22 Excise Department Report 1916-17.
- 23 War Prices & House Rents 1918.
- 24 Statistics of British India Vol. V 1916-17.
- 25 Administration Report. Irrigation Works. 1916-17.
- 26 International Conciliation, Dec. 1917.
- 27 International Review of Agricultural Economics. Nov. 1917.
- 28 International Review of Agricultural Economics Table of Contents.
- 29 દેવપતિ, સ્થિતિ અને લાભિય. (સરતુ સાહિત્ય વર્ષક કાર્યોત્સવ.)
- 30 Times History of the War.
- 31 International Conciliation, Jan 1918.

બી. એન. ભાયેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩.

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જન એન્ડ રેલ્વેને લગના સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બાયલર ટયુબો, બીરની
મનેવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્ત્રાવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીધ વાલવસો, અને ટાકસો—
દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો,
બાય તાપસો, ફલસગી ટાંકીઓ વગેરે સ્થમ્બરોને વગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાબદ
મળ્યા છુટક મળશે.

કોઈ પણ જાતનો ઇલેક્ટ્રીસીટીનો સામાન ખરીદતા પહેલાં એક
વખત હમારા શો રૂમની મુલાકાત લઈ જાઓ.

લાભ તહમનેજ છે.

ઇલેક્ટ્રીસીટીનું બીજા ખચાવવું હોય તો જગપ્રસિદ્ધ ફીલ્ડીન્સ & વોટના લેમ્પો વાપરો.

ઇલેક્ટ્રીક લાઈટીંગ સેટ.

બંગલાઓ અને મકાનો માટે ખાસ ઘાસલેટ અને ગ્યાસના કરતાં
બેહદ સસ્તા (કિં. રૂ. ૬૫૦) થી રૂ. ૬,૦૦૦) (લેમ્પની સખ્યા પ્રમાણે)

તે સીવાય મોટરો, પંખો, ફળવાની અને તેવની ફીટીંગ્સો અને તમામ જાતનો
ઇલેક્ટ્રીક સામાન હમારે ત્યાં મોટા જથ્થામાં તૈયાર છે.

ધી ઝારીયન્ટલ એન્જનીયરીંગ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું.

રેવલીન સ્ટ્રીટ, હોર્નબી રોડ,

મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાછની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હીસાબો અને બીમીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો ગ્રાફિક આ બેંક થોતાના હીસાબનાં ચખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના બચતના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર શુભરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઓફીસ:-એલાઈસ બીલડાગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઓફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

શેરની ખાત્રી ઉપર.

બનેવારીથી જીન..... ૩ ટકા.

જીલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ 1/2 ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ 1/2 ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલુમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

ન્યુ કિવન્સરોડ ઉપરના

ચોપાટીના જુના રેલ્વે શાટકની સામેના

મહારાં શો રૂમ્સ

તમને ઘણી સનગમતી ચીજો આપશે.

સુંદર નવી ડીઝાઇનના પલંગો

લેટ આપવા લાયક

અનેક નાની મોટી કિમતી ચીજો

તેમજ

ફરનીચર માટેના ઉત્તમ રંગો

વિગેરે, વિગેરે.

જરૂર એક વાર શો રૂમ્સ પર પધારો.

L. Roy Sampat

70, APOLLO STREET, FORT; BOMBAY.

સીવાલ સરજન્યન

તથા એમ કી ની કીચી ધરાવનારા મોઢા ડાકરો, રાજ મહારાજઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના એનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો, પોલીસિકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલિયન એન્જીનિયર અને દેશી તથા યુરોપીયન અમલદારો અને શુદ્ધરથોના આદેશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વપરાય છે એવું નેની વધતી જતી ફેતેહમદી અને ઉપયોગીતાની નીશાની છે. અવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઈઝ થયેલ છે અને તે બાલતલુ સર્વેક્ષીકેટ પણ મળેલ

આદેશાહી ચાકુતી

એ તે કારણથી શ્રાવેની તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. સંસાર મુખ ભોગવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામાં કયામાં કયી દવા જોઈએ તો આ આદેશાહી ચાકુતી અનગ વિલાસ છે આ રજવાડી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ બનાવે ખર પુરુષાતન આપે છે રાજ રજવાડામાં તથા શ્રીમત લોકોમાં આ દવા બહુ વખણાય છે ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જુવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે—આ દવા અતિ હતમ દેશી દવાઓમાંથી બનાવવામાં આવે છે આ દવા ચાલુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે ૪૦ ગોળીની કબી એકના રૂપીયા દર

આદેશાહી યુનાની લેપ.

આખીર ઉમરાઓમાં વખણાતી કમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે નબળી પડી ગયેલ નસોને પુરતુ જોર આપી પુરુષાતન કાયમ કરે આ લેપ ફેતેહમદ હસાજ છે આજ સ એકની કબીના રૂપીયા આઠ

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહ.

મુઝી-ટેકર કે વાઈથી આકરી, તાણ, જે ચ કે કાઠણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંઠાગાર બનવું, કીણના શીસોટા, પેટના ડુઆવા ઈન્નવા કે જુના દર્દ માટે રામબાણ, છે વળી ચિતભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને કીધે, રડવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેવાદિચેટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે

ઉપયોગ કરેથી આત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદડું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નાસુ શિખવાતુ ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦/૬ પો.)—

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહુ દેશીનામાવાળા સ શોધિક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞપુર-ગુજરાત

- 32 Indian Currency & Banking Problems.
- 33 Report of the Southern India Chamber of Commerce
- 34 Report of the Grain Merchants' Association.
- 35 Report of the United Provinces Chamber of Commerce.
- 36 Report of the Punjab Chamber of Commerce
- 37 Report of the Upper India Chamber of Commerce
- 38 Roget's Treasures of English Words Phrases.
- 39 Economic Inquiries and Studies
- 40 Work and Health: a human valuation By Hobson
- 41 International Trade and Exchange
- 42 Webster's International Dictionary
- 43 Catalogue of the Royal Asiatic Society 1917.

ધી ઇન્ડિયન ગવર્નમેન્ટ એ ગર એન્ડ બુરોની ડીપીટીના અંક સભા તા. ૮-૬-૧-૧૮ ના શનિવારને એલ ૨ ડવાક (મુ. ટા.) બ મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા

મર વિલુલ્લાસ દામોદરદામ ઠાકરગી (પ્રમુખ)
 એ. શેઠ સુનીતાલ વિ. મહેતા (ઉપપ્રમુખ)

„ „ મનમોહનદામ રામભ
 „ „ પુરુષોત્તમદામ ઠાકરદાસ
 „ „ કોરિઅની શેઠના
 ગેઠ અતુલચંદ્ર શીવલ.
 „ જહાંગીર બેમનભ પીટીટ.

(૧) કસ્ટમના કલેક્ટર તરફથી આવેલા કાગળ ઉપર વિચાર કરતાં એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે સ્પેનમાં હિન્દુસ્તાનમાંથી લઠાઈ પહેલાં, લગભગ અઢી લાખ ગાસડીની નિકાસ કરવામાં આવતી હતી તે જોતા હમણાના વખ-

તમાં માઠ હાજર ગાંધી નિકાસ કરવાની રજા આપી તે યોગ્ય છે.

(૨) માલની સરવે કરવા સંદે કસ્ટમ ખાતાની અમલદાર ડી હાજરી માટે ફી કરાવવા ખાતત્તો જે પત્ર આવ્યો હતો તેના સંબંધમાં શેઠ ગોરધનદામ શીખજીત પૂજા જોઈએ તેવા પ્રમાણમાં ખમ. નહિ મળનાથી એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે સેક્ટરી માટે મળી વાકે-ફાર થયું અને તે પછી નિષ્ણય માટે પત્રને ફરીથી કમીટી આગળ રજૂ કરેલો.

(૩) માલની લેખમેળના સંબંધમાં ના ડિ ની સરકાર તરફથી આવેલા પત્ર ઉપર વિચાર ચલાવવા નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોના સમન્વયે નિમવામાં આવી હતી:—

સર વિલુલ્લાસ દામોદરદામ ઠાકરગી
 એ. શેઠ પુરુષોત્તમદામ ઠાકરદાસ.

„ „ સુનીતાલ વિ મહેતા
 „ „ મનમોહનદામ રામભ

(૪) આફ્રિકામાંથી મી ઇસ્ટ ઇન્ડિયન એસો-સીએશન તરફથી આવેલા કાગળમાં “જોછા થતા માલ ઉપર વળતર તરીકે ૩ ૨૫ ૫ આપ-વામાં આવે છે ન તે બદલે ૫૦ પૌંડ આપવા” એ માલબ હુતી તેના સંબંધમાં અમ ઠરાવ્યું કે એ ઉપર નિષ્ણય કરવાનું સુદાવી ૨ થયું

(૫) ૩ અને કાચા પદાર્થો માટે રૂબા નાણુ રેલને સ્વીકારતી નથી તેના સમ્બંધમાં ધી જોમે શ્રોફ એસોસીએશનના આનંદા કાગળ સં-બંધી એવું ઠરાવવાના આવ્યું કે વ્યા સરના આ ખાતત્તોમાં જે મુશ્કેલીઓ આવે છે તે એ ગર પૂરે-પૂરી સમજાવે છે એવી મતવળનો પત્ર તેઓને લખવો અને તેમણે જે રેપ્રેઝન્ટેશન ના સરકાર ઉપર કર્યું છે તેનો જવાબ સંધે જે તે જવાબની એક નકલ એ ગરમાં જોઈતી રાખી એમ તેમને વિનતી કરવી

(૬) એ ગરમાં દાખલ થવા ઇચ્છતા શેઠ નરસિંહદામ જેકીસનદાસને માટે શેઠ એસ બી બીવીનોરીયા અથવા ગેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નિમવા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું

ગાદ મલા બરખાસ્ત થઇ હતી.

સીવોલ સરન્યન

તથા એમ કી ની કીમી ધરાવનારા મોટા ડાકટરો, રાજ મહારાજઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાનાં
ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો, પોલીસીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસર, અને દેશી તથા યુરોપીઅન
અમલદારો અને ગૃહસ્થોમાં બાદશાહી યાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વપરાય છે એજ
નેની વધતી જતી ફેટેડમદી અને ઉપયોગીતાની નીચાની છે. ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એનાલાઇઝ
થયેલ છે અને તે બાબતનું સર્વેક્ષકેટ પણ મળેલ

બાદશાહી યાકુતી

અમે ને કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. સ સાર સુખ ભોગવવા માટે દેશી
અને યુનાની દવામાં ઉચ્ચામાં ઉચ્ચ દવા જોઈએ તો આ બાદશાહી યાકુતી અનગ વિલાસ છે. આ રાજવશી
યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધટ્ટ બનાવી ખર પુરુષાતન આપે છે રાજ રજવાડામાં તથા
શ્રીમંત લોકોમાં આ દવા બહુ વખણાય છે ખરી મરદાઈ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જીવાનની માફક
જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બધામણ છે—આ દવા અતિ ઉત્તમ દેશી દવાઓમાંથી
બનાવવામાં આવે છે આ દવા ચાહુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે ૪૦ ગોળીની
કબી એકના રૂપીયા દશ

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અમાર ઉમરોમાં વખણાતી ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે
બળી પડી ગયેલ નસોને પુરતું જોર આપી પુરુષાતન લાવવા મદદ આ લેપ ફેટેડમદ ઉલાજ છે. આઉસ એકની
બીના રૂપીયા આઠ

ડાકટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા—

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

મૃગી-ફેફડાં કે વાદથી આકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંકણી આવતા બેશુદ્ધિ, હાંતખીલી શ્વાસ
રૂધાવો, થંડાગાર બનવું, કીચુના ફીસોટા, પેટના ડુખાવા ઇંડ નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ, છે
વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને લીધે, રસવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર જીવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજહાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાદારની-વનસ્પતિની-રિષ્ઠાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કહવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ
ટેક્સ બુક કી ૦/૩. પો.)—

છગનલાલ લલિતુભાઈ શાહુ દેશીનામાવાળા. સ શોધિક હીરિટરિયા-વિજયપુર-ગુજરાત.

ના. હિંદી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ. સી. એસ. તરફથી ચીનમાં આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટના એક વધારાનું નામ મોકલવામાં આવ્યું છે. વધારાનું નામ નીચે પ્રમાણે છે.

સુન ષેઠ એન્ડ કંપની, ચેન્નઈ

ના મુખાધ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. યુન, આઇ. સી. એસ. તરફથી, ના હિંદી સરકારના હુન્દર હિંદોગના ખાતા તરફથી પ્રસિદ્ધ થયેલ “ નિયંત્રણ વેપારના આવાનું લીસ્ટ ” ની એક નકલ અમને મળી છે આ નકલમાં યુનાઇટેડ કીંગડમથી નિકાસ કરવામાં બધી કદેલ તથા અકુશ મુકામેલ વસ્તુઓની યાદી આપવામાં આવી છે આ નકલ ચેન્નઈની આફીસમાં રાખવામાં આવી છે

(૭૪-૬-૧૯૧૮)

મુખાધના કલેક્ટર એન્ડ કરગસ મી. પી. એકલે, આઇ સી એસ, એક પત્રદ્વારા અમને જણાવે છે કે હવેથી નોરવે મોકલવા માટે માલને માટે પરવાનાની અરજી ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે આ અરજી આયાત કર-

નાર તરફથી મુખ કહાડવામાં આવેલી હોવી એકલે.

(૧૧-૬-૧૯૧૮)

મુખાધના કલેક્ટર એન્ડ કરગસ મી. પી. એકલે, આઇ સી. એસ; યુનાઇટેડ કીંગડમમાં બંધ કરવામાં આવેલ આયાતની વસ્તુઓની એક યાદી મોકલી આપે છે જે નીચે મુજબ છે. જોડે એન્ડ ટ્રેડના પગવાના વિના નીચે જણાવેલી વસ્તુઓ આયાત થવા દેવામાં આવશે નહિ —

પનીર, કુચુઝ, મોટર સ્પીરીટ, ગેરડી.

લેધ

(૧૪-૬-૧૯૧૮)

ના હિંદી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ સી એસ, તરફથી આયાત નિકાસ થઇ શકે તેવા ચીનના વેપારીઓના લીસ્ટમાં વધારા કરનાર યાદીની એક નકલ અમને મળી છે જે આ ચેન્નઈની આફીસમાં રાખવામાં આવી છે

વધારાના નામ —

મોગી એન્ડ કંપની, શેન્ગાઈ

પરનેલ એન્ડ પેન્ડેડ, કેન્ટન.

(૧૫-૬-૧૯૧૮)

પીગ આયર્ન

જપાનીઝ વર્તમાન પત્રોના લેખો ઉપરથી જણાય છે કે એક જપાનીઝ વિદ્વાને શોધી કહાડેલી નવી રોત પ્રમાણે લોહુ ળનાવવા એક નવી જપાનીઝ કંપની ઉભી થવાની છે હામ કીપાર્ટમેન્ટના ડૉ. હીરયામા માત્સુજી એક પ્રકારની રેતીમાંથી લોહુ ળનાવવાની ઉમેદ રાખે છે. આ પ્રકારની રેતી જપાન તથા હોરિયામા પુષ્કળ મળે છે અને એક ટન રેતી માથી અડધો ટન લોહુ મળી શકે તેમ છે. જપાનમાં લગભગ સો હેક્ટોગ્રામી આ રેતી ખોદવાના કોન્ટ્રેક્ટ અને કનવેશન જપાનીઝ સરકાર પાસેથી આ ડૉક્ટરે મેળવેલા છે. સારી જાતની રેતીમાંથી ૯૩% ઓક્સાઇડ ઓફ આયર્ન નીકળી શકે છે અને ખરાબ જાતની રેતીમાંથી ૬૩% સુધી નીકળે છે લોહુ કહાડવાનો ખર્ચ એક ટન દીઠ ૨૦ યન થવા જાય છે પણ મોટા પ્રમાણમાં વાર્ષિક ૧૫૦૦,૦૦૦ ટન લોહુ કહાડશે તો એક ટન દીઠ ૧૦ યન થઇ પડશે. આ વિગત ધીલ રગ પણ અદરથી ઉત્પન્ન કરી શકશે. આ કાખાનું આસાદા ખાતે નીકળશે

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

૩ની કિંમત.

પારલામેટમાં પૂછવામાં આવેલ સવાલ.

સર જે. ડી. રીઝે ના. સેક્રેટરી ઑફ સ્ટેટ
 ૧૨ ઇડીઆને પારલામેટમાં પ્રશ્ન પૂછ્યો હતો
 “હમણાં જે કિંમતે ૩ હિંદુસ્થાનમાં વેચાય
 કે તે જોવા ના. હિંદી સરકાર કાંઈ પગલાં ભરવા
 નામે છે કે નહિ” આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં મી.
 હર્બર્ટ ક્રીશ્ચરે કહ્યું કે સેક્રેટરી ઑફ સ્ટેટને એ
 વેષય ઉપર માહિતી નથી

મદ્રાસના સ્થાનિક ઉદ્યોગો.

સર જે. ડી. રીઝે પારલામેન્ટમાં સવાલ
 પૂછ્યો હતો કે ના મદ્રાસ સરકાર સ્થાનિક
 ઉદ્યોગોને જે ઉત્તેજન આપતી હતી તે સામા
 કહાડવામાં આવેલો હુકમ હજી અમલમાં છે કે
 તેમાં સુધારો થયો છે કે તે રદ કરવામાં
 આવ્યો છે.

આનો જવાબ આપતા મી. હર્બર્ટ ક્રીશ્ચરે
 જણાવ્યું કે ના. મહાસદ ૧૯૧૦ માં લૉર્ડ મોર,
 લીએ કહાડેલા હુકમ વિષે સંબંધન કરતા હશે
 એ હુકમમાં ૧૯૧૨ માં જન છૂટછાટ સુકતમાં
 આવી હતી અને ૧૯૧૬માં જ્યારે ક્ષત્રીયન
 ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કમીશન રિપોર્ટ ત્યારે ના. સેક્રે-
 ટરી ઑફ સ્ટેટને એ હુકમ લગભગ રદજાણી
 લેવાની સૂચના કરી હતી

હિંદુસ્થાનમાં વહાણોનું બાંધકામ.

ઇન્ડીયન રેયુનિશન્સ ગોર્ડ તરફથી એક
 પ્રતિનિધિ કલકત્તા ખાતે આ બાબત વપાસ
 સ્વા નિમવામાં આવ્યો છે અને મેસોપોટે-
 મિયાંમાં કામ લાગે તેવી જાતના વહાણો

બાંધવાનું કામ હુંક. અરમામાં શરૂ થશે તેમ
 ધારવામાં આ. છે હિંદુસ્થાનમાં મોટા લડાયક
 વહાણો પણ બાંધવામાં આવશે અને લડાયક
 મામલિ પણ તૈયાર કરવામાં આવશે એવી
 આશા અહિંની જાણીતા સાહસિક વેપારી સર
 દેરાજીલાલ તાતા રાખે છે.

ના. સરકારની સોનાની ઉત્પત્તિ

ગયે વષે બ્રિટિશ મહારાજ્યે ૧૯૭૦૧,
 ૦૦૦ પાઉન્ડ ॥ કિંગમનું સાતુ ઉત્પત્તિ કર્યું
 હતું. આખા જગતમાંની ઉત્પત્તિ ૧૯૧૫માં
 ૯,૭૨, ૦,૦૦૦ પૌન્ડની હતી અને ૧૯૧૬માં
 ૯,૬૮,૪૭,૦૦૦ પૌન્ડની હતી એટલે આખા
 જગતની ઉત્પત્તિના ૧૧.૬૪% ઉત્પત્તિ થઇ
 હતી. હમણાં એક ઑડ ઇંગ્લેન્ડ ૩૫,૦૦૦
 પૌન્ડની ૪૦,૦૦ પૌન્ડ મામિડ મેલગુબા કેગો
 તરફથી મેળવે છે આ વિચકની શરૂઆતથી
 અત્યાર સુધીમાં હિંદુસ્થાનમાં ૨૦૦,૦૦,૦૦૦
 પૌન્ડ ધરેણુ ને માટે ગાળી નાખવામાં આવ્યા છે.

માઇસોરમાં બાંધવાના કામમાં

વપરાતા પત્થરો

આ જાતના પત્થરો માઇસોરમાં ઘણા
 મળી શકે છે આ પત્થરોમાંથી ૧૦ થી ૧૫
 ફીટ લાંબા અને એ ફીટ પહોળા પત્થરો કહાડી
 શકાય છે, અને તે પત્થરો ૬ થી ૮ ઇંચ જાડા
 હોય છે

૩.

૧ લી જૂન, ૧૯૧૮ ને રાજ પુરાં થતાં
 અઠવાડીઆમાં મુંબઈમાં ૫૪,૨૭૦ ગાસડીઓ

નવા પ્લાનોના બીલ્ડિંગમાં રાષ્ટ્ર કોણ પુરી પાડે છે ?

(૪૦૦ ગ્રેનની એકેડી) આવી હતી. ૧૯૧૭ની સાલમાં એજ અટકારીઓમાં ૫૭,૦૫૮ ગ્રાંસડી આવી હતી અને ૧૯૧૬ના તેજ અટકારીઓમાં ૩૬,૪૨૪ ગ્રાંસડી આવી હતી. ૧લી સપ્ટેમ્બરથી અત્યાર સુધીમાં કુલે અર્ધિ ૧૭,૨૬,૭૪૬ ગ્રાંસડીઓ આવી હતી એટલીજ સુધવમાં ૧૯૧-૧૭માં ૨૪,૧૬,૨૪૮ ગ્રાંસડી આવી હતી અને ૧૯૧૫-૧૬માં ૨૮,૧૭,૦૮૭ ગ્રાંસડી આવી હતી, આ ઉપરાંત ૧૯૧૬-૧૭ ના વર્ષની સરખામણી કરતાં ૫૮% વધારે થયેલ છે અને ૧૯૧૫-૧૬ના વર્ષની સરખામણી કરતાં ૩૮% ઘટાડો થયેલો છે.

આજ ૧૮ ગીડીઓમાં ૬૮૬૩૧, મુંબઈ, કનચી, મદ્રાસ અને રાજુના બંદરોએ ૧૩,૦૦૦,૦૦૦ વાર સુનરડ કંપની આપાત થઈ હતી. ૧૯૧૭ માં તેજ અટકારામાં ૧૩,૦૦૦,૦૦૦ વાર અને ૧૯૧૬ માં ૧૫,૦૦૦ ૦૦૦ વાર આપાત થયું હતું. તેજ અટકારામાં કલકત્તા, મુંબઈ, કનચી અને મદ્રાસના ગંદ-રોમાં ૯ ૧૮૧ કાપડ નિકાસ થયું હતું. ૧૯૧૭ માં ૨,૦૫૩ ટન અને ૧૯૧૬ માં ૨,૦૦૩ ટન નિકાસ થયું હતું.

કેમ્યુનિકેશન બોર્ડ.

એટલ પ્રાથમિકી કમીટીને પાંચે દુરે કેમ્યુનિકેશન બોર્ડ નિભાવામાં આવ્યું છે અને તે પેનના પુરાં પાટવા ધાગત વિગેરે રેલવે વિગેરે ઉપર પણ આમ ધ્યાન આપશે તેમાંના મનામદો ને વે પ્રમતો છે:—

મંગલ્યોર્જ બાન્સર્સ. પ્રમુખ.

ર.બાસકેડા—

સર એ. એડરસન ઇંગ્લીશન યુનિવર્સિટી

બોર્ડ. સેન્ટર જનરલ એ એસ થી ગદી: રાજ્ય ઇંગ્લીશન મર્ગન

ઓન, મર ગેજર્ડ ગીલન રેલ્વે બોર્ડ

રાજ્ય અર ડનામ નિંદ

મી કે મી રૂથ

લેફ. કર્નલ જી કંગલ્સ. વેડી ગટન.

એકેડરસ:—

લેફ કનલ એમ. એ. કેમર્ટન.

આર્સી-રેફરેન્સ:—

મી. એ ટી. સ્ટોવેલ.

માછલીઓ.

નાવલકાર રાજ્યના ખેતીવાડી વધા હીધની ના હીરેક્ટરની સુચનાઓ ના. અરકારે રવીકારી છે અને તે સુચન આવેથી ખાતે એક માછલીનું તેલ કદાવવાનું મારખાનું કદાવવામાં આવશે અને માછલી સુમવવ નો માર્ડ બનાવવામાં આવશે અને બે માછલી ઉત્પાન કરવાના કાર્મ કદાવવામાં આવશે

જપાન-વિચર અને ભાવ.

હિંદુસ્થાન સાથેના વેપાર.

લગભગ સર થયા પછી જપાનમાં શાસ્ત્રમાં

નીચે સુચન વધ રો થયેલ છે.

ચોખા	૫૧%	ગોડુ	૬૦%
બારથી	૫૮%	ગી	૩૫%
ચીન્સ	૭૭%	સંડા	૫૪%
ધક	૬%	મકડું	૭૪%
કેલમે	૨૫૦%	આન્કોલ	૪-૧
તિવામળી	૨૦૦%	પેરેલીયમ	૧૭%
મીમેન્ટ	૩૦૦%	વુલ માટીન	૧૫૦%
ગામુ	૨૦૦%	મચનીન	૩૦૦%
રેસ ખીડા	૪૫૦%	શર્ટિન્ગ	૨૦૦%
		સુદાર્શન	૨૦૦%

ગેલસાની વધતી જતી કિંમતને મધ્યે કોલમની ખાતેના વિદાય અમદમ તેજ ઉપર આવશે છે. જપાનમાં આવી ખાખા ખાદુ નહિં યોનાળી ગેગે રીઅનના જપાનના ભાગમાં ચોખપેળા ચલાવવામાં આવે છે. હાલના સુધી જપાન સરકાર ખાતેની માદમને આ ઉદ્યોગમાં પ્રવેશ કરવા દેતી નહતી પણ કેલસાના વધી ગયેથી જપાનના લાઈન ખાતેની નાદમને માઈક હુગ મયે તેમ લાગે કે અને ગીટસુઈ, મીન્સ-બીલી, સુચુરી અને થીજી આગેવાન પેડીઓ આ દિશામાં હુટ મેલવસ બગિચા મગામ કરી રહી છે

અમેરિકાની સોનાની નિકાસની બાંધીને લઈને નાખાંની સુચવણ મળે હતી થયેલી છે. આના ઉપાયમાં આમ સુચવવામાં આવે છે કે જપાનનો હિંદુસ્થાન સાથેનો નિકાસ વેપાર જેમ અને તેમ આગળ વધારવો.

સુબંધની કુલ પ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત.	૩ મહુ ગુણનો ભાવ. (૧૯૮૨વલ.)
રંગુન સ્પેશીયલ	૧૧-૪-૦ થી ૧૩-૧૨-૦
સ્મોલ મીલ	૧૨-૪-૦ થી ૧૨-૧૨-૦
મીલ સુગન્ધી	૧૨-૮-૦ થી ૧૩-૦-૦

ઘઉંનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ઘઉંનો જાત.	૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.
બુનાર (સોલાપુરી)	૫૨ થી ૫૬
બજરી	૫૩ થી ૬૨
ઘઉં :—	
ખંડનો (ઉત્તમ)	૬૮ થી ૭૫
રાતો (કાઠ)	૫૦ થી ૫૩
પીસી (સ્ટવની)	૫૦ (નોર્મીનલ)
„ (શરબતી)	૪૬ થી ૪૮
પીળી	૫૮ થી ૬૫
ચણા.	
પીળા }	૩૪ થી ૩૮
રાવા }	
મક	૪૩ થો ૪૫
અડક	૪૩ થો ૪૬
જવ (માપથી)	૨૮ થો ૨૯
(વજનથી)	૩૫ થી ૩૬
લોટ (વજનથી)	૨૧ થી ૨૨
મગ (લીલા)	૪૩ થી ૫૪

ચોખાના પરચુરસ ભાવ.

રંગુન :—	
હલ્વા	આના ૬ થી ૬૩ પાલી.
સ્મોલ મીલ	૦-૭-૦ થી
જરા સાલ (પનવેલ)	૦-૮-૦ થી ૦-૧૨-૦
કન્યાણી (લીમડી) સારો માલ	૦-૮-૦ થી ૧-૨-૦
ગુરુ મુખીઆ	૦-૫-૬ થી ૦-૬-૦
છાલીઆ	૦-૫-૩ થી ૦-૫-૬
જીણા બાંડી	૦-૬-૬ થી ૦-૭-૦

અનાજના પરચુરણ ભાવ.

દુર દાલ —

(તેલ વગરની) હલકી ભાત	અનાજ ૬ થી ૮ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉચી ભાત	૬ થી ૧૨ "
મગ	૦-૬-૦ થી ૦-૭-૬ "
ઘઉં	૧-૬-૬ થી ૦-૧૨-૦ "
બાજરી	૦-૭-૦ થી ૦-૬-૦ "
ચણા (રાતા અને પીળા)	૦-૫-૦ થી ૦-૬-૦ "

સાત મહુનો એક કોથળાનો ભાવ. એક મહુનો ભાવ.

મકી નં. ૧	...	૩. ૧૭-૮-૦ થી ૧૮-૦-૦	૩. ૨-૮-૦
" " ૨	...	" ૧૭-૦-૦ થી ૭-૦-૦	૩. ૨-૬-૦
આટા (ગ્રીન માર્ક)	...	" ૧૫-૮-૦ થી ૧૬-૦-૦	૩. ૨-૪-૦
રોશીયલ	...	" ૧૭-૮-૦ થી ૧૮-૦-૦	૩. ૨-૧-૦
" (બદ્યુ)	...	" ૧૬-૦-૦
" (હાઈ)	...	" ૧૫-૮-૦	૩. ૨-૧-૦
" બાન	...	" ૫-૫-૦ થી ૬-૨-૦ (૧૪ સ્તલ)	૩. ૧-૨-૦

એક મહુ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

આટા (ગ્રીન માર્ક) માટે હલકી કીમત ૩. ૨-૨-૦

૦-૧-૬

લોટની ગીરણીના ભાવો.

સાત મહુનો એક કોથળો (૧૬૬ સ્તલ)

ચાણ	૩. ૨-૪-૦ થી ૨૧-૧૨-૩
ઘરને લગતો	૩. ૧૮-૮-૦ થી ૨૧-૦-૦
મહારાજાને ચડાવેલો	૩. ૧૮-૪-૦ થી ૨૦-૧૨-૦
આટા	૩. ૧૭-૦-૩
ચોપ નં. ૪	૩. ૧૬-૪-૦ થી ૧૬-૦-૩
ચોપ નં. ૫	૩. ૧૨-૮-૩ (૧૬૬ સ્તલ.)

ચોખાનો લોટ.

એક મહુ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

રોશીયલ	...	૩. ૨-૬-૦ થી ૨-૮-૦	૦-૩-૦
નં. ૧	...	" ૨-૫-૦	૦-૨-૬
હલકી ભાત	...	" ૨-૨-૦	૦-૨-૩

ગાળા અને ખાંડનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ખાંડ (બાવા ભુરી)	...	૩. ૧૬-૦-૦
(બાવા સફેદ)	...	૩. ૧૮-૧૨-૦ થી ૧૬-૪-૦

ગોરબે ટાઇલ માટે ૨૧ એક કીટ, ફાઈ, મુખર્ષ.

મોરીશ્યલ	રૂ. ૧૮-૧૨-૦	થી ૧૬-૪-૦
ગોળ	રૂ. ૫૦-૦-૦	થી ૬૦-૦-૦

તેલ અને ધીના ભાવ.

ધી:-

એક મણ

દેશી	રૂ. ૨૪-૪-૦	થી ૨૪-૧૨
સુખરાવ	૨૧-૦-૦	થી ૨૧-૮-૦
વેરાવલ	}	૨૮-૦-૦	થી ૨૮-૮-૦
મલાયા					

એક મણનો ભાવ.

પારખદર	રૂ. ૨૯-૮-૦	થી ૩૦-૦-૦
રામપરા	૨૩-૮-૦	થી ૨૩-૮-૦
સાગર	૨૨-૮-૦	થી ૨૨-૦-૦

તેલ:-

કોપરાનું	૫-૧૨-૦	
ચોખ્ખું	૫-૧૨-૦	થી ૭-૦-૦

ટેક્સસ ઓઈલ કંપની.

ધર્મ રા ૨ પ્રાન્ક ૨ ટીનની એક પેટ્રી...	...	રૂ. ૧૦-૧-૦
પારકોલ
મીડયમ) એક મણ	...	૧-૦-૦
લોખી)	...	૧-૪-૦

લાકડા:-

ખાવળ, ઉચી બા, યુકાં	ઝૂં મણનો એક બોજો	૧-૬-૦
એન	...	૧-૪-૦
એ	...	૧-૪-૦
મીકમૂડ	...	૧-૧-૦ થી ૧-૪-૦
કોટો	...	૧-૨-૦ થી ૧-૪-૦
માખ	...	૧-૨-૦ થી ૧-૪-૦

શાક:-

બટાટા એક મણ	...	૨-૦-૦ થી ૩-૦-૦
કાદા	...	૦-૧૦-૦ થી ૦-૧૨-૦
કુળી એક શેર	...	૦-૧-૦ થી ૦-૧-૩
કુળીના પુલ એક ડબન	...	૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦
ગાજર એક શેર	...	૦-૧-૦
ટમેટા	...	૦-૩-૦ થી ૦-૪-૦
લીલા વટાણા	...	૦-૩-૬ થી ૦-૪-૦

ઉંચી પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

પાપડી	૩. ૦-૨-૦ થી ૦-૨-૬
માળકોટ એક ટાન...	૧. ૦-૬-૦ થી ૧-૦-૦
વેગણ એક શેર	૩. ૦-૨-૦
બીંધ	૧. ૦-૨-૦ થી ૦-૨-૬
કુખી નગ એક	૩. ૦-૪-૦ થી ૦-૮-૦
કોણ એક શેર	૩. ૦-૧-૦

ધી, તેલ સાકર, અને ગોળના પરચુરુ ભાવો.

સાકર, સાધારણ મફદ	૦-૨-૩ થી ૦-૨-૬ એક શેર.
ગોળ	૦-૧-૦ થી ૦-૧-૬
ધી	૦-૬-૦ થી ૦-૧૩-૦
ગ (અનાવટી)	૦-૪-૦ થી ૦-૫-૬
કોપરાણ તેલ	૦-૨-૬ થી ૦-૨-૬
મીઠું નેલ..	૦-૧-૬ થી ૦-૩-૩

ધારલેટના પરચુરુ ભાવો.

સાઈકલ સન થાન્ડ ૧૨૫૦ (૨ ડબ્બાની એક પેટી.)	૩. ૭-૮-૦
સાઈકલ	૧. ૫-૧૦-૦
સ્વાન	૧. ૬-૧૪-૦
સાઈકલ	૧. ૫-૫-૬
સ્વાન	૧. ૫-૭-૦
સ્વાન	૧. ૧-૧૦-૩

બરમા ઓઈલ કંપની.

સ્વાન બલ્કર થાન્ડ ૦ મીનો	૧. ૬-૪-૦
સ્વાન	૧. ૨-૭-૦

સ્ટાનર્ડ ઓઈલ કં. ઓફ ન્યુ ચેક.

સ્વાન બલ્કર થાન્ડ ૦ મીનો એક પેટી	૧. ૧-૧-૦
સ્વાન	૧. ૬-૧૦-૦

કન્ટો-બરમા પેટ્રોલીઅમ કં. લી.

સ્વાન અને ફેસન્ટ થાન્ડ ૦ મીનો ભાવ	૧. ૭-૧૨-૦
સ્વાન	૧. ૨-૧૩-૦
અરસ્વાતી	૧. ૨-૨-૦

વેપારી બાતમીઓ અને ઝાંડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

૬. મ. ૧૯૧૧ ની સાલના કચ્છ સરકયુલર નગર ૫ મા માળતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૯૧૬ મા આડઉપર કેટલી જગત ધશે, તે આજ કદવો સહેલો થઈ પડે તેવા હુતથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામા આવ્યું છે તેમા-પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કચ્છ હાઉસના ડીટર્ન પ્રમાણે તેના એક હુદ્રવેટનો સરેરાશ કે કિંમત હતી તે આપવામા આ ચું છે, અને બીજા કોલમમા વરસનો શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેના સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

પાકની જાત.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ ૧૯૧૭ ની પહેલી ઑક્ટોબર,
માસમા થયેલી આયાત. સુધી થયેલી આયાત.

७४थो। हर हृद्रवेष्टना। ७४थो। हर हृद्रवेष्टनी।
 सदेराश की भत. सदेराश की भत.

ખાંડ ગાગડીવાળી ણીટ જાતની

33 ११ सुवाणी चीनमा
सुधारेखी

“ સુવર્ણા ઇન્દ્રમાંથી
અથવા જાપાનની ”

" " ଜୀବାଣି ସ୍ତବ ଓସ
 ଟେ-ଝଟିଣି ତଥା
 ଦିପରଣି

३७ ११ ज्ञानानां अथवा
ज्ञानानां १६ श्रुति
२२ इत्येवमेव

૨૨ , જાવાનો અથવા જા
પાતના ૧૫ રૂથ
રેન્ડર્ની અને રૂથ

” મોરારીસાયસુની ૧૬ હથ
રટેન્ડની, તથા ૭ થી
સારી

હંદ્રવેદ ૩. અા.

[illegible]

५४ ३०—०

Figure 1

2,44,46 14-6

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

93F, 93C 92-0

● 建設費 1000万円

2013-01-01 2013-01-01

१५, ५४५ १५—४

ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ੨. ਆ.

3 20-8

$$43.19 \pm 0 \quad 29 \rightarrow X$$

1997, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 2680, 2681, 2682, 2683, 2684, 26

[illegible]

५२२,८६५ १५-१२

93-4

Results **Discussion**

1998年12月15日

1990

23,218 10-12

પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF APRIL 1916.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માસની ભત વા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના એપ્રિલ ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના એપ્રિલમાં થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી મે વારીએ સ્ટોક ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી મે
કાપડની ગાસડી	૩૫,૬૩૯	૧૦,૩૦૦	૩૫,૦૪૭	૨૫,૪૫૧
" " પેટી	૧૩,૦૦૦	૨,૦૬૭	૧૨,૧૩૯	૨૮,૬૧૭
રેશમ તથા ઉનની પીચગુડઝ ગાસડી	૯૪૪	૧૦૮	૧,૦૨૩	૮૨૨
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૯૩૬	૧૨૭	૯૦૪	૧,૫૨૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુવરાઉ) પેકેજીઝ	૫,૨૮૨	૧,૧૬૫	૭,૪૦૯	૫,૭૨૭
" રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૧,૯૮૭	૨૮૬	૨,૫૬૨	૨,૫૮૨
ગાળાના ટન	૬૧૪	૯૩	૫૫૧	૬૪૨
ખીતખના ટન	૨૦૩	૬૨	૨૨૧	૬૨૨

IMPORTS OF SUGAR

ખાંડની આયાત.

ગ્રિટીશ કિંગ્ડમના લુકા લુકા પ્રાંતોમાં એપ્રિલ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઇ હતી.

	બીટની ખાંડ. નામ	ચેરડીની ખાંડ.	ટાટલ		
	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ
મ'આળા	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪	૨,૮૬,૫૨૪
મુ ગાંધ	૨,૯૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૯૨	૨,૦૪,૪૦૫
સિંધ	૧૧,૦૨૭	૧૨,૯૭૩	૧૧,૦૨૭
મદ્રાસ	૧૨,૧૪૦	૨૫,૪૧૯	૧૨,૯૪૦
મર્મી	૧૬,૬૩૯	૧૧,૦૬૬	૧૬,૬૩૯
કુલ			૫,૯૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪	૫,૯૪,૫૩૫

—X—

ધી બોમ્બે ટાલ માટે ૨૧ બેક ઓટ, ફોર્ટ, મુંબઈ

નવાં પેટંટો.

ઠલકતાની પેટંટ ઑફીસમા નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે જે રૂપ મી
૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમા નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારનાં નામ.

શા માટે

ડગલ્યુ, એ ડેનીસ.
એમ શરિફ અહમદ
એ અરૂદીઆનાઝ
" "
અમદુલ અઝીઝ.
એ. સી મહિન્દ્ર
ડી ટી ગેકબાર અને એન ઇ. ગાલપાસી
ઇ. ઇ દત્ત અને પી સી દત્ત.

એ એ એ પુક
જી મારકની.
ડગલ્યુ જી વ્હીટલી અને બીજાઓ.
એ આર ડગલ્યુ કરખોવન.
એચ. બી જેમ્સ.
એફ. જી શિવકાક
પી એ એચ મોસે,
ડગલ્યુ ફેરકલ્ક.
જી ડાન્ડેન્ટીનસ્કો
ડગલ્યુ પ્રયર બને બીજાઓ.
બી પી થ.
એચ અફસન
આલફેરા અ જીન્સ
જી ક પીલાઇ
અ. ઇ માયર.
જે. સ્ટોન અંડ કુ.
જે. ફલ્કર.
એસ. સી. પાલ
એન. એન. મીત્ર

સાઇકલ લેંપ પ્રોટેક્ટર
ગોળી, ઠારતુય.
હાયનેમો, ઇલેક્ટ્રીસીટી.
ઇલેક્ટ્રો પંચ.
રોધવાનો સુલો.
એ જીન.
ગેમથી ચાલે તેવો પંખો
આલુમીનીયમ સેડીયમ ઠલોરાઇડ, વિગે
બનાવટ.
સોનું રૂપું ગાળવાની રીતમા સુધારો.
એકધુરુલેટર્સ.
રેલ્વે ટ્રેક સરકીટીંગ.
સ્ક્રા વિગેરે સાડુ કરવાની રીત.
ઇલેક્ટ્રો મેગનેટીક બ્રેક.
બુટમા સુધારા
હાયનેમો
પીપમા સુધારા.
પંપમા સુધારા.
લાકડામાંથી પોલો વસ્તુઓ બનાવવાની રી
થે ડાની નાખને માટેના પેંડ
રીઇફ્રેક્સ કોફીના વાસણો બનાવવાની રી
એ જીનમા સુધારા.
બનાવ પીલવાની રીત
કાચડના વજુટમા સુધારો.
હાયનેમોમા સુધારો.
આગ બુઝાવવાના યંત્રમાં સુધારો.
સફી
વાલ્વલેસ રોટરી પીસ્ટન.

રખત્યુ. એચ. દ્વીધ
 પી. એફ. હર્ષ.
 પી. ફેઝર અને જે. સી. બાનરજી.
 જી. જયેજી.
 ઇ. ઇ. દસ અને પી મી દસ.

રખત્યુ જી. હયમ.
 મનપીમ મોટરકાર કુ
 જે. રખત્યુ. પોર્ટર અને બીજાઓ
 જે. આર. ચર્ચીલ.

જી. મેસુરીઅર.
 રખત્યુ. એમ. ગ્રીશીધ.
 ફ. એચ. સંધાપી.
 મે. હુવન.
 એચ. એચ. બરએલ.
 એચ એસ. ફેસલ.

પી એફ ફીશર.
 આર. એમ. ફરગસ.
 એફ. એચ. આહી.
 એમ. એચ પી લીક.
 એ. ઇ. પાવેલ
 આર જી. જે. મેડચેન્ટાયર
 એફ. એચ આહી.
 સીમીમ એમ. સી. હેરીંગટન
 મોથેટ ઈન્કોરપોરેટેડ
 જી જી ટરનર અને મી એચ. લેખટન
 એ એચ. સીનેલ.

હવાઇ વિમાનનું એક મંત્ર.
 ગ્રેટાવની ગરજ આરે તેવું તેલ.
 સીમેંટ.

મીઠાની બનાવટમાં સુધારો.
 મે ગેનાઈઝ હાયે કસાઈડ.

સવકર હાયોકસાઈડ.

એલ્ટીક સીમેન્ટ

એ જીન.

એન્ટસ.

મે ટરકારના પૈડા તથા ટાયર

ટીલ ટરબાઇન

ઓટોમેટીક દરવાજો.

ગોળ પીસ્ટન અને પંપ

બફરમા સુધારો.

બૉલ બેરીંગમા સુધારો.

વિજળીથી ચાલતા યંત્રોને વિજળી પુરી પાડવાની રીત.

બોરાક રાખવાની પેટી

નળીયા.

બફર મીઅરમા સુધારો

ઓટોમેટીક નળ

ઠાણા પાડવાનું યંત્ર

હાઇપોહરમીક સ્પ્રીંગ બનાવવામાં સુધારો.

કપ લીમમાં સુધારો

ઓટોમેટીક કલર.

સીનમેટોગ્રાફ.

કોપરનાં તેલ ઠંડાડવાની રીતમાં સુધારો

ગાસડીના લોહાના પટા બાંધવાની રીત.

આ બાબતનો સઘનો પત્રવ્યવહાર “ ઈન્ડોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (જે જોમાં ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડીયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇનસ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે ભેગા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંગાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભાયખલા બોમ્બે ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ. આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. પબ્લીક લાયબ્રેરી. ઇન્ડીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. મીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર. ઑફીસ ઑફ મી હીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑડ. ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. ઑફીસ ઑફ ધી મીટી ડેપુટી કલેક્ટર. પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી. પેટન્ટ ઑફીસ નં. ૨૫, સાઉથેમ્પ્ટન બીલ ડીંગ્ઝ, હાઇવુ મી. રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમેંગ. કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ. વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ. કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ. ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ અરમા. યોમસન કૉલેજ. ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.
આમદાવાદ ...	
અલ્હાબાદ ...	
એંગલોર ...	
કલકત્તા...	
કાનપૂર...	
ડહા ...	
દીલ્હી ...	
હૈદરાબાદ ...	
કરાંચી ...	
લાહોર ...	
લન્ડન ...	
મદ્રાસ ...	
માઇસોર ...	
નાગપૂર...	
પૂના ...	
રંગૂન ...	
રૂરકી ...	
સોલાપૂર ...	

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે મુંઝવણની અરુચિ નથી. હાલના જમાનામાં સેક્ટર ૬૦ ટકા લેખો સાગ્ર કમતાકાનીનાં પુરા દરદીથી પીડાય છે, અને પછી સવામત રીતે ઇલાજ કરવાને બદલે ચકચકીત બોહર ખખરો વાચીને ગલરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમતની દવાઓ અને તેની જ ગવીર અને નુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાઈજ ગુણ તો નહીં, થતા પોતાના શરીરની અને પછમાની ખરાબી કરીને બીયારા આગરૂને લીધે ગીરફતારોમાં ફર્યા કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીનો જોને રાત ગણુ લાવે છે બાળક વીચારવા જેવી છે ખડી, પણ એમ નથી કરતુ જે તે બીયારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સખડયા કરવુ. મારે હાલમાં બાણીતા તળીએ ઘણીજ ચોકસ, બલ વગરનો અને ગમળાણ ઇલાજ શોધી કાઢ્યો છે, જે ઇલાજ કરવાથી તે માણુ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે, છેવા (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રકમખંધ પારંગી, ખોન, સાંટીયા, મેમણ, વોહરા, ઇચેજ, ખીરતી તથા ચાહરી, ગૂહરથોનો કરવામાં આવ્યો હતો અને તનુ પરીણામ સેક્ટર ૭૫) ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપલા લાભ કાઠક પરીણામ પછી ઇલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, મારે એક અહરથ ગમે તેવી કમતાકાનીથી પીડાતો હથ, નાંદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કોઈબી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અમલ કરતાં એકી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલ ટેકાણે પહેલા ૧ કામગ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મગાવવું તે ધ્યાનથી વાચીને સાથે ખીડેલા મવાલ પત્રક ભરીને દવા ને મગાવી દેાય તો કાઈબી શરમાતા વગર મોકલી આપવું, જ ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાળકનો સતોષકારક ખુલ મો જેમો કે, દવા શ છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૂહરથો શુ મરડીકેટ આપે છે વીગેરેનો સર્વ ખુવાસો કાઈબી ટપાલ અર્થ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સાર કવગમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જથી કરીને શરમાવાનું કાણુ નહેશે નહીં ખાતરી માનવું જ દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાનગી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ ખીજ દરદી આગળ બામ કુંકવાની મતલબથી દેવામાં આવશે નહીં. ખાનગી રાખવાની બાળક તો વકીલને બારણે ચમેલા લખત મરાખર સમજવી. જે ગૂહરથોએ મોટા મોટા ડાકટરો તથા રાજવંશી હરોમાં ખુલાકાત લીધી હોય, સેક્ટર ૭૫) આ બગાડયા હોય, તેવા ગૂહરથોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ મારેલી ખાઠ, ધાતુ, સોમલ, પારો, ચાણીલુ, વછનાજ અથવા તો ગરીર પર ખુની નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આગરૂને નુકશાન પહોંચે તેવી કશી પણ બીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીરેની ખાતરી નામદાર સુગંધ સરકારની ગવર્મેન્ટ હોમેયોપેથીમાં વીદાન ચરકાની ડેક્ટરે આ દવા વખાળીને ચાપેલી સરડીકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેજી કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીચે છે, દવાની કીમત સેક્ટર ૭૫) આ નથી કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બોહર ખખરો તો હાલમાં દિવાનું ત ગાંધ જાય છે, પણ હવે ટોકે તે વાપરીને કંટાળી જઇને સમજવા લાગુ છે જે એકજ પેટ દવા સર્વેની તગીબતને માફક આવતી નથી કારણ દરેક માણુસની તબીબત અને ખાનખાન જુદુંજ રહે છે અને ક્રેકટમાં પછમાની ગરબાદી વાય છે, તેટલા મારેજ આ દવા ફક્ત સુખખમાર્ નહીં, પણ આખા હીંદુસ્થાન, ગુજરાત અને લગણુ દુર દેશોવરોમાં પણ આરાધાન થઇને વીધાસ પારી છે, એજ તેની ખરાબણની સામેતી છે ખુલાસા પત્ર વાચીને દવા મગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ બાળકનો ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મગાવીને વાચવાની ખાસ લલામણ કરવામાં આવે છે બહારગામ તથા સુખખના ગૂહરથોએ ઇચેજ અથવા તો ગુજરાતીમાં કામગ લખીને ખુલાસાપત્ર મગાવી વાચી પોતાની ખાતરી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બોલડીંગ લોહાર ચાવન
નોંક ૧ માળે ફાશ્ડ મારકેટ સામે-સુખખ.

ધણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

વેલાની બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં ફેવી દેકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રજને આપ્યો છે કેટની ઇવર્ટ લેધમની આશીમની આગમાં અને કાપડ બનાવેની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર માયુન જેમ ફેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બહીલા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજેની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વિંગ બેંકે માટે સરકારને ડહર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજેનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આખો ડહર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજેને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે ફેળાવ કર્યો તે વિશે વાળતા અમેરીકાનું હિન્ડ-કોલોનને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન ટીપ્પીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૮૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક્ક હોવાની ગેરંટી સાથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે અમારી બાજુમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં. તેમજ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક્ક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજેનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે માર્ચ ૧૯૧૭ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નામ	સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ.
૧. બેંકીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ બેંકીંગ અને લોન.	૯	(૧,૦૦૦) ૪,૨૦
૨. નેવીગેશન.	૧	૫,૫૦
૩. કો-ઓપરેટીવ એસોશિએશન.	૧	૨૦
૪. પ્રાન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૨	૧,૦૦
૫. બીજીઓ.	૨૦	૧,૦૯,૬૦
૬. કોટન ગીલો.	૨	૩૫,૦૦
૭. જ્યુટ	૧	૬,૦૦૦
૮. કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુઅ અને પ્રેસો.	૨	૭,૫૦
૯. મો અને ટીમ્બર મીલ	૧	૨૦,૦૦
૧૦. આ અને બીજી ધારેતર કુ —	૮	૩૩,૦૩
૧૧. બોટવાની પત્થરની ખાણો.	૯	૫૧,૫૦
૧૨. બીલ્ડીંગ.	૨	૧,૭૫,૦૦
૧૩. જમીન અને બાંધકામ	૧	૨,૦૦
૧૪. ઉપર જણાવી એ ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	૧	૫૦
કુલ	૬૦	૫,૦૫,૦૩

ટેબલ બીજું.

૧૯૧૬ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર)

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બાર મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલ ૧૯૧૭ થી માર્ચ ૧૯૧૮ અને આગલા બાર વર્ષનું સરખાવતાં છે જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

(૧૯૧૬ એપ્રિલથી ડિસેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલથી ડિસેમ્બર)

કર્તા	૧૯૧૩-૧૪ ક'પનીઓની સંખ્યા.	(લાભ મેળવી) થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૪-૧૫ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૫-૧૬ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૬-૧૭ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૭-૧૮ ક'પનીઓની સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
ચીફીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ કોર્પોરેશન અને લોન. ઇન્સ્યુરન્સ	૮૦ ૪૯	૬,૨૬,૧૪ ૧,૧૧,૫૫	૧૨ ૭	૩,૮૬૦ ૧૩૦	૧૭ ૨	૩,૧૬૧ ૭૦	૨૫ ૪	૩૦,૫૪૦ ૭૨૦	૪૫ ૧	૧૨,૫૦૭૫ ૫,૦૦૦
ટ્રેડીંગ. નેવીગેશન રેલવેઝ અને ટ્રાન્સ. કોઓપરેટીવ ઈન્ડસ્ટ્રીસીઓશન શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વિર હાઉસીંગ.	૫ ૬	૮,૫૨૦ ૨૫,૮૦૦ ૪ ૨ ૧૧,૫૨૫ ૬૦૦	૧ ૮	૪,૦૦૦ ૨૨,૬૦૦	૧ ૨ ૧	૨,૫૦૦ ૪,૬૦૦ ૩૦૦	૨ ૩ ૨ ૧	૬૦૦ ૨,૮૦૦ ૨૭૦ ૫૦૦
મીન્ડીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી. પીનબોક્સ.	૧૬ ૧૦૫	૧,૮૨૭ ૫,૨૬,૭૪૯	૨ ૫૧	૧૦,૫૦૫ ૧૦,૪૫૩	૫ ૬૬	૫૮૫ ૧૩,૨૧૪	૭ ૫૫	૬૭૫ ૫૧,૮૭૨	૧૪ ૬૮	૨,૧૩૦ ૬૬,૧૬૧
મીલો અને પ્રેસો.										
ક્રાઇન મીલો. જ્યુટ મીલો.	૧૨ ૩	૮,૩૭૫ ૫,૫૬૬	૪	૪,૭૦૦	૩ ૩	૨,૬૦૦ ૬,૩૫૦	૬ ૭	૬,૨૨૫ ૩૭,૩૫૦	૪ ૨	૮,૨૦૦ ૧૦,૦૦૦
ઉત્તર, કેશમ અને શણ વગે રેની મીલો.	૧	૧,૫૦	૧	૧૦૦
ક્રાઇન, અને જ્યુટ મીલો. અને પ્રેસો.	૫	૭,૨૦ ૭૫	૩૦૦	૩ ...	૩૪૫ ૨૧૬	૧	૨૦	૫ ૧	૧,૪૦૦ ૨૦૦
પેપર મીલો. ગાર્બસ મીલો. ફેબ્રિક મીલો.	૪ ૩ ૧	૩૬૬ ૧,૦૫૦ ૧૫૦	૨ ૧	૫૧૨ ૧૧૦૦	૪ ૧ ૧	૨૧૬ ૬૦૦૦ ૭,૫૦૦	૧ ૨ ૧	૭૫ ૬૦૦ ૧,૨૦૦	૨ ૧	૧૭૦ ૨,૦૦૦

કોમ્પી પોલીસ બરેલા ટેબલ હેવ અસીન કરવા કયાં રહેશે

અવ	૧૯૧૩-૧૪ (વાર્ષ પહેલો) ક'પનીઓની સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૪-૧૫ ક'પનીઓની સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૫-૧૬ ક'પનીઓની સંખ્યા	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૬-૧૭ ક'પનીઓની સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	૧૯૧૭-૧૮ ક'પનીઓની સંખ્યા.	ધાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦
બીજી મીલો અને ગ્રેસો.	૭	૧,૧૮૦	૧	૫૦	૧	૨૦	૨	૨,૭૫૦	૩	૧૧,૬૬૦
ચા અને બીજી વાવેતર ક'પનીઓ.	૨૩	૫,૨૫૦	૭	૧,૮૫૦	૧૦	૨,૬૫૦	૩૪	૧૧,૮૧૦	૩૭	૧૧,૩૬૬
કોફી અને બીનકોના બીજો.	૪	૬૩૦	૨	૮૦૦	૪	૬૨૦	૨	૧,૫૦૦	૬	૬૬૮
ગોદવાની અને પરથરની ખાણો.	૭	૧,૬૬૫	૬	૨,૬૮૦	૬	૧,૭૪૮	૧૬	૬,૮૬૦	૧૬	૭,૮૫૦
કોલ.	૨	૧,૬૫૦	૧	૩૫૦
સેતુ.	૬	૩,૦૦૦	૨	૬૩૦	૭	૧,૩૫૦	૬	૩,૨૫૨	૬	૨૩,૪૫૦
બીજો.	૪	૭૦૦	૧	૨,૦૦૦	૪	૩,૫૧૦	૩	૬૫૦	૫	૧૦,૩૦૦
જમીન અને યાંધકામ.	૨	૧,૮૦૦	૧	૬૮૮
જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા.	૪	૮૭૦	૧	૬૦
બરફ બનાવવાનું કારખાનું.	૨	૫૦૫	૧	૧,૦૦૦
શાકર બનાવવાનું કારખાનું.	૫	૩૦૩	૪	૨૫૦	૨	૩૦	૭	૪,૮૨૧	૧૪	૧૧,૪૫૧
ઉપર ગણત લખાઈ ઉપ રોલની ક'પનીઓ.	૩૧૬	૬,૬૬,૧૫૩	૧૧૨	૪૪,૩૨૦	૧૩૧	૭૨,૦૪૮	૧૮૧	૧,૭૨,૫૭૦	૨૭૮	૩૦,૫૭૬
કુલે ...										

ટેબલ ત્રીજું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી લેઇન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ બનેવારે મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	કેશાણુ	હેતુ	થાપણુ રૂ.
૧. બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ. (અ) બેકીંગ અને લોન			
૧. બેંગાલ સેન્ટ્રલ લોન કું. ...	કલકત્તા	કલકત્તામાં લોન ઓફીસ સ્થાપી	૧,૦૦,૦૦૦
૨. પેરોજપુર લોન કું. ...	ખંગાળા.	ધીરધાર.	૨,૦૦૦
૩. સેલગર્સ બેન્ક ...	"	"	૫૦,૦૦૦
૪. કુલીચાડેર લોન કું. ...	"	"	૨૦,૦૦૦
૫. કાનાર બેન્ક ...	કાનાર, મદ્રાસ.	બેન્કીંગ અને લોન.	૫૦,૦૦,૦૦૦
૬. ગોવિંદ નંદન પલાયામ શ્રી જ્ઞાનકીમા કીરૂપાવીલાસાનીધી	કોઇમબટુર, મદ્રાસ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૭. કુલીતાલી યુનીયન બેન્ક ...	કુલીતાલી	"	૫૦,૦૦૦
૮. રોયાપેટાહ બેન્ક. ...	મદ્રાસ	"	૨૦,૦૦૦
૯. શ્રી થીરૂપાટર કાન્ધા પેરુમન શ્રીવયા સહયાસ ગાયીન કું	"	"	૧૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ (અ) નેવીગેશન.		બેકીંગ અને લોન કુલ	૪,૨૦,૦૦૦
૧૦. ગોગે શીર્પીંગ કું. ...	મુંબાઇ.	બેકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ કુલ	૮,૨૦,૦૦૦
(ગ) કો-ઓપરેટીવ એસોસીએશન.		વહાણુ બાધવાનો ધંધો	૫,૫૦,૦૦૦
૧૧. સર. છ સુબ્રમન્યા સ્વદેશી પાન્ડા કાસાલે ...	ટયુટીકેરીન, મદ્રાસ	સ્વદેશી માલનો ધંધો કરનાર	૨૦,૦૦૦
(ઠ) પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી			
૧૨. હેસાબકટન ...	મદ્રાસ.	પ્રોન્ટીંગ અને પબ્લીશીંગ.	૫૦,૦૦૦
૧૩. ઇન્ડીયન પોસ્ટીયોટ ...	"	"	૫૦,૦૦૦
		પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી કુલ	૧,૦૦,૦૦૦

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઇટ્સનો મોટો જથ્થો કયા છે ?

નં.	નામ અને જાત.	ઠેકાણુ.	હેતુ.	થાપણુ રૂ.
૧૪.	ધવન જોન્સ	કલકત્તા.	હરેક ધંધાની એજન્સી.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૧૫.	પીસીસ સ્કીપવે અને એન્જીનીયરીંગ કુા.	"	મેન્યુફેક્ચરીંગ અને એન્જીનીયરીંગ.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૬.	સ્મીથ સ્ટેનીસ્ટ્રીટ એન્ડ કુા ...	કલકત્તા.	સ્સાયણો અને દવાની ચીજો બનાવવાનો ધંધો	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૭.	જનરલ કેરીંગ અને ટ્રન્સ-પોર્ટ કુા. ...	બંગાલો	મોટર લોરીઝ વગેરે.	૨,૫૦,૦૦૦
૧૮	જનરલ ગેલવેનાઇઝરમ .	કલકત્તા	મીકેનીકલ અને ઇલેક્ટ્રીકલ ઇનજીનીયર વગેરે	૩,૦૦,૦૦૦
૧૯	ચનાનહ ભાંડાર	બંગાલ	ધી, દેશી ખાડ અને દેશી બનાવટમાં કામ કરનાર વગેરે.	૫૦,૦૦૦
૨૦.	સીંગલ અને સેનીટરી એનજીનીયરીંગ અને જનરલ કન્સ્ટ્રક્શન કુા.	કલકત્તા	પલગરમ, ડેકોરેટરના કોન્ટ્રેક્ટરસ વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦
૨૧.	એનેમેટડ આર્થનવેર ...	"	એનેમેલરમ, ગેલવેનાઇઝરસ અને આર્થન ક્રાઉન્ડર વગેરે.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૨૨.	કલકત્તા મોનીટરીય વર્ક્સ ...	"	આર્થન-ક્રાઉન્ડરસ, મીકેનીકલ એનજીનીયરસ વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૩	ઇન્ડિયન જુવેલરી કુા. .	"	ઝવેરાત, અને ઘરેલામાં કામ કરનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૪.	ઇસ્ટર્ન પેઇન્ટ કુાં. ..	બંગાલ	તેલો, અને રંગો બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે	૫,૦૦,૦૦૦
૨૫	બ્રીટીનીઆ બીસ્કીટ કુા .	કલકત્તા.	બીસ્કીટ બનાવનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૨૬	મદ્રાસ બટન એન્ડ કોગ્ગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કુા. ...	મદ્રાસ.	હાતીઆ અને બટન બનાવનાર.	૧૫,૦૦૦
૨૭	સ્ક્રાઇ પ્રશ વર્ક્સ .	"	પ્રશ બનાવનાર	૨૫,૦૦૦
૨૮.	જોલ્લ ઇન્ડમાલીઆ ટ્રેડીંગ કુાં.	કરાંચી, મુંબઇ.	સામાન્ય ધ ધો.	૫,૦૦,૦૦૦
૨૯	મોટર એમ્પોરીયમ...	બોમ્બે પ્રેસીડન્સી	મોટરકારનો ધ ધો.	૫,૦૦,૦૨૫
૩૦.	કાનારા ટાઇલ વર્ક્સ .	"	ટાઇલસ અને ઇટ બનાવનાર.	૬,૦૦,૦૦૦

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧૧. જરમીઝ નેશનલ ટ્રેડિંગ કું. ...	મેન્ડેલે, જરમા.	આઈસ, ધરીટેડ વોટરસ, કોટન, સીલ્ક બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩૨. કુરીમોલ ...	લાહોર, પંજાબ.	કુરોલ બનાવનાર.	૨૦,૦૦૦
૩૩. ગોળી ટાઇલ વર્ક્સ...	ફ્રાઈટ, ગુળીટાઉન, માધસોર.	ટાઇલ, અને ઈટ બનાવનાર તથા વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો. (અ) કોટન મીલો.		ખીજાઓ કુલ.	૧,૦૯,૬૦,૦૨૫
૩૪. બ્રાંચ કાઉન કાઉન્ટસ સ્પીનીંગ અને વીવીંગ કું. ...	સુન્નાઇ.	ટ્રેડિંગ કુલ.	૧,૧૬,૩૦,૦૨૬
૩૫. હટીમ મીર્તા ...	સુરત, સુન્નાઇ.	સ્પીનીંગ અને વીવીંગ કોટન.	૨૦,૦૦,૦૦૦
(બ) જ્યુટ મીલો.		સ્પીનીંગ અને વીવીંગ કોટન.	૧૫ ૦૦,૦૦૦
૩૬. કેગ જ્યુટ મીલો ...	કલકત્તા.	કોટન મીલો કુલ.	૩૫,૦૦,૦૦૦
(ક) કોટન અને જ્યુટ સ્કેસો અને પ્રેસો.		સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બેલ્ડિંગ, પ્રેસિંગ જ્યુટ, અને જ્યુટ કટીંગસ વગેરે.	૬૦,૦૦,૦૦૦
૩૭. તખ્ત-નીંગલુ ચેતના છોસીંગ અને ટેક્સટાઇલ ફેક્ટરી કું. ...	બોમ્બે પ્રેસીડન્સી	સ્પીનીંગ અને પ્રેસિંગ કોટન.	૧,૫૦,૦૦૦
૩૮. જમનાદાસ નરસી છોસીંગ અને પ્રેસિંગ ...	સુન્નાઇ.	કોટન અને જ્યુટ અને પ્રેસો કુલ.	૬,૦૦,૦૦૦
(ડ) સો અને ટીંગાર મીલો.			૭,૫૦,૦૦૦
૩૯. આસામ સો મીલો અને ટીંગાર કું. ...	કલકત્તા	લાકડાના વેપારીઓ અને સો મીલના માલીકો વગેરે.	૨૦,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને ખીજ વાવેતરની કંપનીઓ		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૧,૨૨,૫૦,૦૦૦
૪૦. ટેલ હાઉસી ટી કું.	કલકત્તા.	ચા ઉગારનાર વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૧. ડીલ ખુસા ટી કું. ...	"	"	૩,૦૦,૦૦૦
૪૨. ટેગેયર ટી કું. ...	"	"	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪૩. હવગલ પરગટ ટી કું. ...	"	"	૨,૭૦,૦૦૦
૪૪. કીખાપુર ટી કું. ...	ખડમનગારીયા, બંગાલ.	"	૨,૫૦,૦૦૦

હીવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હિત.	થાપણ રૂ.
૪૫. હૈરસ આસામ યુનીયન ટી કું.	ખંગાલ.	ચા, રખાર, કોપ્રી ઉગાડનાર વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૪૬. રૂપીકલ ટી કું. ...	કલકત્તા.	ચા, રખાર, કોપ્રી ઉગાડનાર વગેરે.	૧,૩૩,૨૬૦
૪૭. ઉશબારી ટી કું. ...	બલપેચુરી, ખંગાલ.	ચા, રખાર, કોપ્રી ઉગાડનાર વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૫. જોદવાની અને પત્થરની ખાણો.		ચા કુંલ. ચા અને ખોજ વાવેતરમાં કુંલ.	૩૩,૦૩,૦૦૨ ૩૩,૦૩,૨૦૦
૪૮. બીનટોન ગોલેસ વર્થ એન્ડ કું.	કલકત્તા.	ટોલસાની ખાણો અને કે.ક. બનાવનાર.	૭,૦૦,૦૦૦
૪૯. મોર્થ ક્લોરા કોલ કું.	"	માઇનરસ અને કોલયરીના માલીકા વગેરે.	૨,૭૫,૦૦૦
૫૦. આમલા રામનગર કોલીયરીઝ.	"	માઇનરસ, કોલયરીઓ, પ્રોપરાયટરો, અને બેંકરો વગેરે	૬,૫૦,૦૦૦
૫૧. ચોરીચાપુર કોલીયરીઝ	"	"	૮,૦૦,૦૦૦
૫૨. ન્યુ કાટગસ કોલ કોલ કું....	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
૫૩. સામવા ગેલિદુર કોલીયરીઝ	"	"	૫,૭૫,૦૦૦
૫૪. ચુર હીમા કોલ કું....	"	"	૫,૦૦,૦૦૦
૫૫. આહાર કોલ કું. ...	"	કોલ ઓવન બનાવનાર વગેરે.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૫૬. ન્યુ જંગોન કોલ કું. ...	ખંગાલ.	માઇનરસો, કોલગાના વેપારીઓ.	૨,૫૦,૦૦૦
(બી) બીલઓ.		કોલ કુંલ.	૫૧,૫૦,૦૦૦
૫૭. ઇન્ડીયન આર્થન અને સ્ટીલ કું.	કલકત્તા.	માઇનરસો, આર્થન માસ્ટરો સ્ટીલ બેંકરો વગેરે.	૧,૫૦,૦૦૦
૫૮. ઇન્ડીયન પેઇન્ટ ચીનરલ અને કેમીકલ કું. ...	"	ખાધુને લાગતી દરેક ખાત કારનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૬. જમીન અને ખાંધકામ		બીલઓ કુંલ. જોદવાની અને પત્થરની ખાણો કુંલ.	૧૭૫,૦૦,૦૦૦ ૨,૨૬,૫૦,૦૦૦
૫૯. જોલાપુર ઝીન્ડ્રીકેટ ...	મુંગાઇ ધલાકો.	જમીનનું ખાંધકામ વગેરે.	૨,૦૦,૦૦૦
૭. બીજાઓ.			
૬૦. ન્યુ હેશી નાટક કું....	મુંગાઇ ધલાકો.	શીમેટરના કામકાજ સંબંધી.	૫૦,૦૦૦
		આન્ડ ટોટલ.	૫,૦૫,૦૩,૨૨૫

COMMERCIAL INTELLIGENCE

બેંચેપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઇ પણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇ પણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાધવા ઇચ્છા કરી તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

બગર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કે પ નીતું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૯	સ્પેનની એક પેટી	“કરાયા ગમ” (Karaya Gum) ની નિકાસ કરનારના નામ માગે છે
” ૧૦	બ્રિટિશ ફોલ બિયાની પેટી	બેલાડોના, ડીજીટાલિસ વિગેરે ટ્રેપાઓ અને યુકેલીપટસ વિગેરે તેલના નિકાસ કરનારઓના નામ માગે છે.
” ૧૧	બેલજીઅન પેટી	પારિસમાં હમણા કામ કરે છે તે પોતાના અત્તર માટે એજ ટો નિમવા માગે છે
” ૧૨	કેનેડાની પેટી.	અત્તર, તેલ વિગેરેના નિકાસ કરનારના નામ માગે છે
” ૧૩	ચ પારણની પેટી	રોટ્ટન સ્ટોન પાઉડર ખરીદવા માગે છે
” ૧૪	ગ્લાસગોની પેટી.	યુનાઇટેડ કોંગ્રેસમાં એજ ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી છે.
” ૧૫	પીનાગની પેટી	ગુણી બંગ પુરી પાડનારના નામ માગે છે
” ૧૬	કોકોનડાની પેટી.	તે દેશમાં કાગળ, હીવાસળી, મીકાઇ, સ્ટેશનરી, કાપડ વિગેરેનો એજ ટો તરીકે કામ કરવા ખુશી છે
” ૧૭	ઇ દોરની પેટી	થાઇમૉલ ખરીદનારના નામ માગે છે
” ૧૮	કવકત્તાની પેટી	એમએસટોસના વૉશર વેચવા માગે છે.

બ્રાઉન મોએક ટાઇલ્સની ડીઆઇનો કયા જોવા મળશે ?

ખચર મોઠકનારનું નામ.	વેપાર કરવા ધન્યતા કંપનીનું નામ	કઈ જાખનનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જનલ	-	
" ૧૯	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	આમડાના સગાન વેચવા માંગે છે.
" ૨૦	મીરતની પેટી	કોથોલાઈટ વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૨૧	ત્રાવણકોરની પેટી	થ્રેક્સાઈટ, પ્લેઝેગો તથા કેઓલિનના ખરીદનાર માંગે છે
" ૨૨	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી	રેટવેના રવીપર્સ આયાત કરનારના નામ માંગે છે
" ૨૩	પર્ગિયન ગલ્ફની પેટી	મીપ તથા આસાફ્ટીડા આયાત કરનારના નામ માંગે છે.
" ૨૪	યુનાઇટેડ પ્રોવી સિસની પેટી	સાઉટપીટર તથા મીડુ ખરીદનારના નામ માંગે છે
" ૨૫	જપાનની પેટી	કપાસ, જ્યુન, શાળી, તેલના ગિયા આમડા, મીઠુ વિગેરે આયાત કરવા માંગે છે અને ત્રાણ, ત્રાણાનો તાર, રેશમી કાપડ વિગેરે નિકાસ કરવા માંગે છે
" ૨૬	લંડનની પેટી	બ્યુટના એન્ટિટરિકે નિમવા માંગે છે
" ૨૭	યુગાઇની પેટી	દિ દુસ્થાનમા પેટન્ટ હોધર અને આમડા બનાવનારના નામ માંગે છે
" ૨૮	"	અલ્કિની બનાવટની દીવાસળીની પેટી તથા રંગવાના પાના બનાવનારના નામ માંગે છે
" ૨૯	"	શેતાક, અળમી, અળસીનું તેલ, આમડાના પટા, હરડાએકા વિગેરેના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૩૦	સ્પેનની પેટી	હન અને આમડાની આયાત કરનારના નામ માંગે છે.

ધી બોમ્બે રાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, યુગાઇ.

ખખર મેદુલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કે પ- નીયું નામ.	કઈ જાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડીયન ટ્રેડ જનરલ.		
" ૩૧	મિલાનતી પેટી.	ઇટલી અને હિંદુસ્થાન વચ્ચેનો આયાત નિકાસનો વેપારનો સંબંધ સુદૃઢ કરવા ઇચ્છે છે. અને તેથી અહિંના આયાત તથા નિકાસ કરનાર પેટીઓને મદદ કરવા ઇચ્છે છે.
" ૩૫	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	રેશમ, કપાસ, રેશમી, સુતરાઉ, આખી સુટો વિગેરે વસ્તુઓ પુરી પાડનારના નામ માંગે છે.
" ૪૪	સક્કરની પેટી.	ગ્રાહીઓના વાળ ખરીદનાર માંગે છે.
" ૪૫	દેશી રાજ્યની ટનરી.	ગોરાકંસ વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૪૬	એક ખખરપત્રી.	સેલુલોઝના શીટ ખરીદવા માંગે છે.
" ૪૭	યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સની પેટી.	અહિંના આયાત નિકાસના મોટા વેપારીઓ સાથે સંબંધ ઘાંધવા ઇચ્છે છે.
" ૪૯	સ્પેનની પેટી.	સ્પેનમાં થતા મેવા માટે એલેટો નિમવા ઇચ્છે છે.
" ૫૦	અમૃતસરની પેટી.	Valerian roots, Costus root વિગેરેના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૧	લિઝગાપટમની પેટી.	ડાંગરના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૨	કલકત્તાની પેટી.	પોટેશિયમ કાર્બોનેટના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૫૩	ચુંબાઈની પેટી.	Chulmoogra નાં તેલ તથા ગિયાંના ખરીદનારના નામ માંગે છે.

મેટેલીક શીલીંગથી બીલીંગનો ઓરડો શોલો છે

અખર મોકલનારનું નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા રજી છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
„ ૫૪	ત્રાવણકોરની પેટી.	મોનાગ્રાઇટના ખરીદનારના નામ માગે છે.
„ ૫૫	ન્યુ ચોર્કની પેટી	કાપડને માટે કલકત્તામાં એજન્ટ નિમવા આતુર છે.
ચે.અર.	કલીકટની પેટી.	શિંગડા ગાળનારો સાથે સંબંધ બાંધવા ઇચ્છે છે

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ટેકાણે ‘ ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ”ના નખરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ જેકે દેક્લરન્સ અથવા સારી યોગબાણવું પત્ર મોકલવું પરશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

IMPORT OF COTTON YARN

સુતરની આયાત.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના માસે મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંખર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંખરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંખર.	બ.ગાળા.	સુ.બધ.	સિ.ધ.	મદ્રાસ.	બમ્બ.	ટોટલ.
મ્યુલે ઓન્ડ લોટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૫,૦૨૨	૨,૮૩,૮૦૦	...	૨,૪૬,૦૦૦	...	૬,૨૪,૮૨૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૬૩,૭૩૩	૪,૭૫,૮૬૨	૫૩૬,૫૬૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૪૭,૬૫૬	૬૬,૮૦૦	૫૦૦	૩,૫૦૦	૧૧૮,૪૫૬
ઓરિન્જ, રેડ અને ગીબ રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૨,૪૫૮	૩૫,૧૦૦	૨૫,૨૬૨	૭૭૨,૩૧૦	૬,૧૧૫	૮૬૧,૨૪૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧,૦૦૦	૧૧,૮૦૦	...	૬,૪૦૦	૨૫૫	૨૨,૪૫૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૦૦૦	૩,૬૦૦	૫૭,૮૦૦	૭૫૫	૬૩,૧૫૫
ટોટલ	૨,૩૦,૮૬૬	૮,૭૬,૯૬૨	૨૫,૭૬૨	૧૦૮૯૦૧૦	૭,૧૨૫	૨૨,૨૯,૭૨૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ જેક સીટ, ફોર્ટ, સુ.બધ.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

ઇ. સ. ૧૯૧૭ ના માર્ચ માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા

સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

સુતર	(રતલ)
ખિટ્ટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૭ ૧૯૧૮
મુ'ગધ	૩,૭૯,૩૨,૩૫૨ ૩,૩૧,૬૬,૦૬૦
મદ્રાસ	૭૮,૬૬,૦૫૮ ૩૭,૪૨,૮૨૪
બંગાળ	૨૬,૦૫,૧૦૭ ૨૮,૪૯,૮૮૪
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૩,૫૧,૫૬૪ ૨૭,૭૫,૬૮૦
અજમેર મેવાડ	૧,૬૩,૭૬૭ ૧,૭૫,૪૮૩
પંજાબ	૨,૭૨,૬૨૫ ૩,૩૫,૦૫૨
મીલ્લી	૨,૨૨,૭૭૫ ૨,૭૦,૮૬૯
મધ્ય પ્રાંતો તથા ગિરાર	૩૦,૨૧,૮૧૦ ૨૬,૬૪,૨૦૨
ખિટ્ટીશ ઇન્ડીયામાં કુલ	૫,૧૪,૬૬,૦૮૮ ૬,૬૦,૧૬,૬૨૪
દેશી રાજ્યો	૨૭,૮૦,૬૦૩ ૨૭,૨૬,૨૫૧
એકંદર કુલ	૫,૪૭,૭૬,૬૯૧ ૪,૮૭,૪૯,૧૭૫
કાપડ	
ખિટ્ટીશ ઇન્ડીયા	૧૯૧૭ ૧૯૧૮
મુ'ગધ { રતલ ૨,૫૬,૬૩,૪૬૯ ૧,૭૮,૬૧,૨૮૮	
વાર ૧૧,૨૬,૬૭,૮૧૮ ૭,૬૩,૩૮,૩૭૩	
મદ્રાસ { રતલ ૧૩,૬૭,૫૮૬ ૧૦,૩૬,૦૮૭	
વાર ૩૫,૧૨,૨૬૦ ૩૧,૩૧,૭૩૧	
બંગાળ { રતલ ૩,૮૨,૬૨૬ ૩,૬૬,૨૦૦	
વાર ૧૬,૩૫,૮૬૧ ૧૮,૭૧,૦૬૨	
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ ૬,૬૭,૬૪૬ ૮,૬૫,૧૪૮	
વાર ૩૦,૨૮,૫૨૩ ૨૪,૩૫,૨૫૫	
અજમેર { રતલ ૧,૪૨,૮૧૬ ૧,૭૦,૬૬૨	
મેવાડ { રતલ ૫,૬૬,૨૧૫ ૭,૧૬,૧૫૭	
પંજાબ { રતલ ૫૧,૬૬૭ ૮૦,૮૧૧	
વાર ૧,૬૮,૩૫૫ ૨,૮૩,૫૦૨	
મીલ્લી { રતલ ૨૬,૩૩૨ ૬૫,૧૪૪	
વાર ૫૩,૪૬૩ ૮૮,૫૬૬	
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ ૧૧,૮૦,૬૭૦ ૧૦,૭૬,૭૭૬	
અને ગિરાર { રતલ ૪૫,૦૧,૬૧૮ ૪૪,૪૨,૮૫૩	
ખિટ્ટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ ૨,૬૮,૪૬,૭૧૮ ૨,૧૫,૮૨ ૧૪૬	
વાર ૧૨,૬૪,૬૭,૫૪૩ ૯,૨૩,૧૭,૫૫૨	
દેશી રાજ્યો { રતલ ૧૭,૦૦,૧૨૫ ૧૭,૬૫,૭૬૬	
વાર ૬૫,૩૨,૦૧૨ ૬૭,૧૬,૬૪૬	
એકંદર { રતલ ૩,૧૫,૪૬,૮૪૩ ૨,૩૩,૪૭,૬૪૮	
(રતલ) { રતલ ૧૩,૨૬,૬૬,૫૫૫ ૯,૯૦,૩૭,૨૦૧	

હાની પોલીશી કરેલા ટેબલ રોય ખરીદ કરવા કયાં જશો ?

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૭ ના એપ્રિલ માસમાં ધણેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી
ચીજનું નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૪,૮૬,૭૬૫	૪,૦૫,૫૧૫
દારૂગોળા હથીયાર વિગેરે	૮૮,૮૬૯	૫,૩૫,૪૦૬
જાપેલી એપી, નકશા વિગેરે	૩,૬૮,૪૭૮	૫,૭૭,૧૯૫
ખુટસ અને શુઝ	૨,૬૭,૦૫૫	૧,૬૫,૪૯૭
ઘર બાંધવાનો સામાન	૧૧,૨૨,૮૩૯	૭,૨૬,૫૬૬
મીઝબત્તી	૨૧,૮૮૪	૧,૯૧૨
ફેલે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૬૩,૧૦૯	૩૬,૫૬૦
રસાયણિક પદાર્થો	૧૧,૬૯,૭૧૩	૧૭,૫૮,૮૮૯
ઘડીમાળો	૧,૫૭,૩૧૪	૨,૭૭,૮૮૪
દોલસા	૬૩,૬૭૪	૨,૨૦,૭૩૮
ઝેરી	૩૮,૩૭૬	૨૦,૫૫૬
કાચો (સીંદરી)	૮,૭૦૮	૮,૧૭૩
દોરડાં	૧,૦૦,૬૨૦	૧,૦૨,૧૯૮
દરલડી (કાપડપ કાપવાનાં હથીયાર)	૧,૧૨,૫૫૧	૧,૮૩,૦૮૨
માઈકરો	૧,૦૭,૬૫૩	૧,૮૨,૨૨૮
કપુર	૯૧,૬૫૬	૩,૧૦,૦૯૨
બીજી બાતની દવા મળી કુલ	૬,૪૮,૭૫૨	૧૨,૭૨,૮૨૫
કુમકા રંગવાની ચીજો	૭,૮૦,૩૮૩	૧૬,૦૧,૫૩૦
ફેરકા	૧૭,૩૩૫	૧૦,૮૨૫
ફરનીયર	૮૭,૬૮૩	૧,૨૮,૨૫૧
કાચનો સામાન	૧૦,૩૦,૩૪૮	૧૨,૪૯,૩૧૦
ચોખા	૧૦,૭૨૮	૨,૮૬૩
ઘડાં	૫૪૦	...
ઘડિનો લોટ	૧૩૫	૧૧૦
હાઈવેર	૧૮,૨૨,૩૬૬	૨૪,૭૫,૫૩૬
કુપ	૭૪,૫૦૭	૬૦,૩૮૮
આમકા બિન કેળવાયલા	૧,૩૦,૨૨૯	૫૩,૫૨૯
ધણેકરીસીડીને લગતાં હથીયારો	૩,૪૦,૨૮૯	૩,૧૫,૮૧૬
મૂગીત વિગેરેને લગતાં હથીયારો	૫૨,૦૬૮	૧,૫૦,૭૫૨
હથીદાત	૫૨,૫૧૦	૨,૨૨,૩૪૭
અચરસ	૩૭,૫૬૦	૬૪,૦૭૭

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

	૩.	૩
કેળવાએડું આમડાં...	૩,૫૮,૮૩૨	૩,૦૦,૨૩૮
દારૂ ...	૧૭,૪૨,૮૩૮	૧૭,૩૮,૨૭૭
મશીનરી અને ગીલ રટોસો ...	૩૪,૩૬,૬૫૩	૩૧,૬૫,૩૨૮
ગીવાસળી ...	૭,૧૬,૮૮૩	૧૪,૨૧,૬૭૭
પીત્તળ ...	૫,૧૨,૬૬૫	૬,૧૦,૧૩૫
ગ્રાંથુ ...	૧,૬૨,૦૫૪	૭,૮૦,૮૩૩
જર્મન સીલ્વર ...	૬,૩૩૮
લોહું ...	૩,૬૨,૫૮૪	૨,૬૮,૨૩૨
લોહું અને સ્ટીલ ...	૪૫,૬૨,૩૪૫	૬૬,૧૮,૪૨૬
સ્ટીલ ...	૫,૫૧,૬૩૫	૧૧,૪૭,૧૪૪
સીસું ...	૨,૦૮,૭૪૬	૨,૮૦,૫૪૪
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૧,૬૬,૧૩૫	૨,૩૫,૭૦૬
કેરોસીન તેલ ...	૮,૨૬,૬૬૧	૧૩,૬૮,૨૪૬
અળસીનું તેલ ...	૮,૨૭૬	૭૧
બીજી બતનાં તેલો મળી કુલ ...	૨૧,૭૬,૨૬૩	૨૫,૧૭,૦૮૫
રંગ રોગાન વિગેરે...	૮,૨૬,૦૦૭	૭,૭૪,૭૭૦
કાગળો ...	૮,૬૨,૪૧૮	૨૮,૬૩,૫૫૨
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ ...	૪,૦૮,૨૨૧	૫,૬૪,૩૦૫
રણર ...	૬,૬૭,૫૨૬	૧૫,૦૭,૦૩૦
મીઠું ...	૧૭,૧૬,૩૪૮	૨૬,૬૮,૩૬૧
સાથુ ...	૬,૬૨,૩૩૦	૬,૫૬,૫૭૨
સોપારી ...	૮,૫૬,૮૮૪	૧૩,૮૩,૭૬૬
તેળનો કુલ ...	૧૩,૫૬,૨૫૭	૧૬,૪૦,૩૬૮
રેશનરી ...	૭,૩૧,૭૭૭	૫,૬૬,૭૪૦
ખાંડ ...	૧,૬૬,૦૮,૦૬૬	૬૫,૬૪,૭૬૧
સુતર કાચું ...	૬૩,૧૩૩	૮,૦૨,૭૩૫
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૨૧,૭૧,૧૧૬	૭૧,૬૦,૮૫૫
વગર ધોએલાં પીસ ગુડઝ ...	૬૪,૨૭,૬૩૮	૨,૧૫,૨૩,૩૦૬
ધોએલાં પીસ ગુડઝ...	૧,૦૨,૧૬,૮૮૬	૧,૨૮,૦૬,૫૨૪
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ગુડઝ ...	૧,૩૨,૨૫,૩૪૭	૧,૧૫,૨૫,૧૬૮
શીવવાના દોરા ...	૩,૫૨,૭૩૬	૮,૮૬,૮૦૮
સુતર એકંદર ...	૩,૭૪,૫૪,૭૦૬	૫,૫૭,૬૪,૧૨૫
રેશમ કાચું ...	૮,૮૩,૨૪૮	૧૩,૮૧,૮૦૨
રેશમના પીસ ગુડઝ...	૨૨,૪૩,૬૫૨	૩૮,૨૭,૦૩૦
કાચું ઊન ...	૬૬,૮૫૭	૩૪,૬૨૦
રોઝીઅરી ...	૭૨,૪૧૨	૭૭,૩૩૬
હિનના પીસ ગુડઝ ...	૧૨,૭૬,૪૭૧	૧૦,૧૬,૮૨૬
હિન કુલ ...	૧૫,૬૨,૧૮૬	૧૨,૫૦,૭૦૧
તંબાકું ...	૧૦,૬૦,૫૮૪	૧૧,૭૧,૭૪૪

મેટેલીક શીલીગની સારી રીજાઇન ગમશે કે

ચીજનું નામ.

	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
લાકડાં	૧૦,૮૨,૨૩૧	૮,૭૨,૭૨૭
રમકડાં	૧,૨૬,૩૪૬	૨,૬૬,૩૭૭
છત્રીઓ	૬૬,૦૨૯	૬૮,૧૮૫
છત્રીઓનો મામાન	૧,૫૫,૮૭૬	૧,૬૪,૭૫૯
કુલે આયાત	૧૦,૨૫,૬૩,૧૮૮	૧૩,૭૧,૬૬,૮૩૪

Exports.

ચીજનું નામ.

	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૨,૦૭,૭૮૭	૧,૪૫,૬૦૨
પ્રસ કરવા માટે રેસા	૭૮,૮૮૬	૫૩,૨૮૨
મીઠુણતી	૨,૬૬,૮૮૪	૧,૨૦,૧૬૪
સોલ્ડ પીટર	૬,૨૪,૬૧૭	૮,૨૭,૪૭૬
કોલસા	૩,૬૭,૭૦૭	૧,૧૬૬
કોપી
કાચો, (સીંદરી)	૧૦,૧૧,૧૮૫	૧,૨૭,૨૨૧
દોરડાં	૧,૦૩,૭૭૦	૮૮,૮૩૯
દવાઓ	૪,૬૮,૪૬૮	૬૭,૨૪૧
ગળી	૧૪,૨૫,૮૧૩	૧૬,૬૩,૨૪૪
હરણ બેથ	૨,૧૫,૨૨૬	૧,૮૫,૨૧૦
છુગડાં, આમડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૧૭,૬૮,૩૩૦	૨૧,૪૩,૬૨૫
ફળ ને શાક
સાંમર
ચોખા ઘઉં અને બીજાં જાતનો દાણો કુલ	૫૩,૮૩,૨૨૧	૩૧,૧૮,૮૩૫
ઘઉંની સરકારી ચકલ
ઘઉંનો લોટ
બગર કેળવાયલાં આમડાં	૪૧,૩૬,૨૪૨	૨૭,૨૭,૮૬૧
સાખ	૩૮,૨૪,૨૬૩	૨૩,૭૭,૫૫૬
કેળવાયલાં આમડાં	૨૨,૪૬,૦૨૬	૫,૫૪,૨૮૭
લાડ	૨,૧૬૦
રબર	૧૦,૧૪,૨૫૦	૨૦,૨૬,૩૫૧
ખાતર	૪,૦૬,૪૦૮	૧,૩૮,૭૪૩
મેગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ
મીઠુ	૬,૬૧,૬૪૨	૫,૫૮,૭૬૭
અખરખ	૫,૮૧,૬૬૪	૪,૭૬,૮૭૬
તીવેલ	૧૧,૬૪,૨૪૨	૧૩,૦૦,૩૬૬
કૅપરેલ	૭૩,૨૬૭	૧,૪૦,૬૪૬

ચોક્કસ વખત માટે આંકડા છાપવામાં આવ્યા નથી

ચીજતુ' નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
અળસીનું તેલ	૭૩,૨૯૭	૧,૪૦,૬૪૯
બીજી બાતનાં તેલો મળી કુલ	૨૫,૩૬,૨૯૨	૨૦,૦૦,૮૯૮
ખેાળ	૬,૬૮,૭૭૯	૬,૮૫,૧૦૩
અરીચી	૧૪,૧૭,૪૯૫	૧૩,૮૧,૮૫૦
દીવેલ	૭,૨૭,૭૪૩	૨,૯૪,૦૧૬
ટોપરાં	૧૦,૧૨,૩૧૩	૪,૨૮૫
ઠપાસીયા	૧૪,૨૦૦	૧૮,૬૭૭
લોચસીંગ	૨૪,૧૦,૮૭૪	૭,૭૨,૬૭૩
અળસી	૨૫,૬૯,૨૨૬	૭,૫૬,૦૭૮
ખસખસ	૪૩,૮૧૪	૧૧,૭૪૨
સરસવ	૧,૩૬૭	૨૬૫
તલ	૧૧,૭૫,૯૪૬	૩,૮૪,૦૪૫
તેળનો	}	આ બાબતના આકાં આંચા નથી
ખાંડ		
ચા		
કાચું રે	૭૮,૫૪,૦૦૨	૧,૫૯,૭૭,૮૬૬
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૨,૨૧,૬૩,૫૦૬	૩,૫૫,૭૧,૨૨૮
કમાલ અને શાલો	૪૮,૪૨,૪૮૬	૬૧,૬૨,૫૮૦
પીસ ચુક્ર	૪૩,૦૪૯	૫,૬૨૬
શણ	૫૫,૧૨,૭૩૫	૪૯,૭૭,૫૪૪
ન્યુટ કાચું	૨,૨૨,૩૯૬	૪૬,૩૯૫
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૫૬,૪૧,૦૬૧	૨૫,૭૩,૭૩૫
રેશમ (કાચું)	૩,૨૯૦	૧૮,૭૩૨
રેશમ કુલ
હન કાચું	૯૧,૭૨૨	૨૫,૭૨૨
હનની ધાળવીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૩૯,૦૬,૧૩૨	૨૭,૩૫,૪૬૫
તંબાકુ, બીડી વિગેરે	૨,૦૦,૧૭૦	૧૨,૪૫૦
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૨,૩૪,૧૬૮	૧,૬૫,૮૨૪
	૩,૬૩,૦૮૩	૧,૫૧,૨૨૮
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૧૭,૧૭,૨૯,૬૭૫	૧૬,૩૯,૨૫,૨૪૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }	૧૬,૩૫,૧૮૫	૬,૬૭,૨૫૬

“ઇનકમટેક્સ.”

જો

૦

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઈ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળે. અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૨. કાલબાદેવી રોડ મુંબઈ.

ચોપડાઓમાંથી આવકવેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (પાંડવ)
સરટીફિકેટ એક્સાઇઝન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓફીસર

તમારે ત્રીજા વર્ષના ઉત્તરોની હાકારી અને ચુકવણી અટકાવવા હોય, હાંદી બેપાર ઉદ્યોગને યતી હાની બંધ કરવી હોય, ફરવરે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હિંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવા હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ નોંઠતી હોય, હાંદી ઉદ્યોગ હાંદિનાજ લાભ માટે ખીલવવો હોય, નહેર પ્રમુખની રાગપડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા નોંઠતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નોંધતી હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપરનાં પંક્તિ રેલ્વે સંબંધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મેઢી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેહન ટ્રસ્ટાસા હાદ્યાનામજી ૩૬૨, હોનબી રોડ, મુંબઈ. એ મરનામે મોકલવા વીનની છે.

રંશુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થવું શુદ્ધ શુક્રશતી વર્તમાનપત્ર

રંશુન સમાચાર

જેમાં રંશુન શહેરની તથા બીજી ઇલાકાની બંધી અગત્યની ખબરો, બાણવાજ્ઞેશ કોર્ટના કારણો, તથા રાજાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી જાણખતો, હુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની મરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ ને પ્રવેશવનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

પરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
ક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંશુન સમાચાર પ્રેસ.

નંબર ૨૭, ૫૨ નંબર ૫૩-૨૭૫

મામાઇટર “રંશુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંશુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંદુ એક્સિઝ-નાં ૦ ૪૨ ગલી નાં ૦ ૨૭-રંશુન.

નોટ-આખા બીજી ઇલાકામાં “રંશુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ શુક્રશતી પત્ર છે જે બીજીની વસ્તીના મોટા ભાગની શુક્રશતી લાખા જોલતી વેપારી પ્રભુમાં નાહિર ખબરો વવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

બનૌબધી સાસાંપરેલા.

આ સાસાંપરેલા એવન કયાથી ઉપદેશજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા બચકર વીકારો (લોહીતુ ખગડી જલુ) તથા ધાતુના વીકારોને નાણુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને આમડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે
વળી આ સાસાંપરીલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીનો સુધારો કરીને કોવત આપે છે તથા અમરણશક્તિ વધારે છે ગાટલી એકની કીમત રૂ. ૧.

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

‘ એ અતિ ઉત્તમ ગુણુદાયક ઔષધી.

ભારત મધુનદલી કીમત રૂ. ૧૧) આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવલી તેલ ” રૂ. ૨) લખેલા વીકારો ખાત્રીથી મારા થાય છે અઢાર પ્રકારના કુષ્ટ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાણુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી છત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી મારા થાય છે, તેમજ લોહીનો સુધારો ઘટ કાતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી ભાણુજી સાવંત

પ્રણસવાડી,—મુંબઈ.

ગૌરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેંટ

“ ગજપતી ” છાપ

દમરો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આપાલ થતા રાત્રામાં સારી સીમેંટની બંધોબરી કરે છે, અને બસીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે એવું પેર્કીંગ એક એક દરરોજના મજસુલ કોષણોમાં આવે છે, જેથી પાંચ કરતા વધુ સહેલાઈથી દરેકી સાધ્ય છે

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડીયન સીમેંટ કુંડો લીં

તાતા સન્સ એન્ડ કુંડો

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીરીઓમાં, લોજન ગૃહોમાં કે ભાપકાદાર લોકોમાં, અને ખુદ પોતાને શેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ સ્ત્રોત જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતી કરો.

૪ મુખાદેવી પાસ્ટની પાછળ મુખર્થ ન. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

મુખર્થ અને વડોદરા.

આલુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના મથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદમાંથી ગાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી ચક્રિત્વની દવા દવા નકાશી સુધારી પાચનશક્તિ રધારે છે અને શરીરને અખુટ કોવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી ફક્ત સમય માટે જાણાત ફરીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) સીવરને મોતાનુ કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અસ્થિની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માર્ગને તાકાત આપે છે

નોટ—જર્મિવતી તેમજ સુવાલગી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થક શકતો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મદદી ન્ય છે કિમત દર બાટલીના રૂા ૧—૨—૦

વેલ્ડેબલ ફેસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(શાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના માન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે વ્યવસ્થિત ફેસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને વર્ષ ભૂંડા, ભૂંડા સંખ્યાબંધ દરેક રૂપન યાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ કરનારી રહેલી ઝેર પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ યાય છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો ઘસારો વિરોધ જ્ઞાતો હોય તેમજ અચુક આ દવા નાપરથી કિમત દર બાટલીના રૂા ૧—૧—૦ (મેળી સાઇઝ) ૦—૧૪—૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લુ. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટીટ—મુંબઈ

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરો.

કિંમત એક બાટલીના આના ૧૦.

ણયુ મિશ્વર

૮, ખ બુટો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે નહિં તો લખો

કર્ણિક પ્રવર્સ—ગીરગામ મુંબઈ.

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એક્ઝ સાવવાળી જુની
અને જાણીતી

મારવાડી-
ખતર
મુંબઈ

મહાસે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કોરતી મેકનના વાણીતી
ચમકી હાથી છાપની હોરીઅન
મેગલોર, માર્કેટ, મીરજાપુર, વીગેરે
તથા ખત્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાચી જરીની તથા
નવી તરાહની ઇટ ક્રેપ તથા વીક્ટોરીયા ટ્રેપ, સાદી ટોપીઓને
ગાંભીર જરૂરો હમારે ત્યાં હરહ મેથ તર્જવાર છે તે બોર્ડ

જ્યાંને ચુકરો નહી
બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૦૨૫૬—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બેડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃં ૮૦૦ તુર્ત આદ્ય થાઓ.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ધર્મરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ગોપક અને શિક્ષાપ્રદ થઇ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ધર્મર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને સ્વીકૃતી લાવામા લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા મર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ધર્મર દર્શન
મર્વા, વગેરે અધ્યાત્મ ખાસ વાચવા જેવાં છે દરેક મનુષ્યોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાચવો જોઇએ.

સર્વે પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાલાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

પરીખસ ટૉનીક મેડીસીનના લૉટ પાંચમો ખુલ્યો છે.

શક્તિ માટે સર્વોત્તમ ઉપાય બાટલી ૧ ની કીંમત રૂ. ૧

ટપાલ ખર્ચ જુદું સાથે ઈનામની ટીકીટ મફત.

ઈનામો રૂ. ૧૫૦૦૦ ના

તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૧૮ ના રોજ વહેંચવામાં આવશે.

પારી નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ, આરીતા ભરતકામવાળા.

મહેશ્વર કેરેલો વી.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નહીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એકી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તપતી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” જણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી બહાર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે
એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
અગ્ર ધાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નહીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દૂર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં
જતી ખાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુપ્ત દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કેળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત
શક્તિને પુરોજેશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તૂરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની ખનૂલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ”
લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. જુખ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં
પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આપેલું જ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત
રૂઝાવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી જુખ સાવચેત રહેજો.
કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાંબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયનાં અમૃતતુલ્યઔષધો.

પ્રખ્યાત આતંકનિગ્રહ ઔષધાલયનાં અમૃતતુલ્ય ઔષધોએ પોતાનાં ચમત્કારિકપણાથી આખી દુનિયામાં મોહાટી ફેલેલ તેમજ નામના મેળવી છે એમ જાહેર કરતાં અગોને જરા પણ સંકેત થતો નથી. કારણ કે આજસુધીમાં તેને માટે લાખો સર્ટીફિકેટો મળ્યાં છે અને મળતાં જ રહ્યાં.

૧ ચંદ્રપુરી અબ્રક ભસ્મ.	કાય મટાડે-કોવત આપે.	તો.	૧ ના	રૂ.	૫૦-૦-૦
૨ શુદ્ધ મોતીનો ઉચો સુરમો.	આંખનાં બધાં દરદો મટાડે.	,,	૧	,,	૨૪-૦-૦
૩ ઉત્તમ લોહભસ્મ.	લોહી સુધારે.	,,	૧ ના	,,	૫-૦-૦
૪ અમૃતાર્ણવ અવલોહ	પુષ્ટી અને તેજ આપે	ડબ્બા	૧ ના	,,	૨-૦-૦
૫ આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ	ધાતુને સુધારે વધારે.	ડબ્બી	૧ નો	,,	૧-૦-૦
૬ શુદ્ધ મોતીનો કાળો સુરમો.	આંખની આંખ મટાડે.	તો.	૧ નો	,,	૧-૮-૦
૭ શુદ્ધ મોતીનો ધોળો સુરમો.	,,	,,	૧ ના	,,	૨-૦-૦
૮ નેત્રાને દર્મ દાર.	કુલું પડણ મટાડે.	,,	૧ ના	,,	૧-૦-૦
૯ કાંસાંતક.	ઉધરસ મટાડે.	ડબ્બી	૧ નો	,,	૧-૦-૦
૧૦ જવરાંતક.	તાવને મટાડે.	,,	૧ નો	,,	૧-૦-૦
૧૧ બાળમિત્ર.	બાળકોને હુણ્ણુ કરે.	,,	૧ નો	,,	૧-૦-૦

આ દવાઓની વધારે વિગત તથા આવીજ ચમત્કારિક છીછું થતી દવાઓની વિગત જાણવા માટે અમારું પ્રાઇસલિસ્ટ મંગાવીને વાંચો.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

બુ. એન્ડ. ટ.

છગતલાલ લક્ષ્મીદાસ બુનાગઢ.

માલિક—આવક નિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની

કાલ્યાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિસાળ સ્વચ્છ અને સ્વચ્છ આવે છે. મુત્રાશયના મો આગળના સાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાળ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાળ દરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ઘીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાળ ઘણીજ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમા બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંએ જંઘમાં બિછાનામાં પિસાળ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાળમા થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિર્યાહિન થયેલી ઇન્દ્રિયે તાકાદ આપી આ પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણુંજ થોડું લક્ષ્ય આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ છીરી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રૂઝ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણુંજ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણુંજ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનનેદ્રિયના સઘળા અંગતના કામ કરતાં કમજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામા આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમા કાષ્ઠ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપા પડતો હોય; જો મુત્રાશયની કોઈથી આગળના સાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાલવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચાં દહાકામા જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રાના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલ્લુ નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમા ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી પાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ઝેરી સાર્વત્રિક દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓસની બાટલીમાં વેચાય છે, દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવાવેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈ પણદારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામા આવશે.

ઓ.ડી. કેમિકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

OT. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મદનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમા પરમાર્થો તરીકે પ્રસિદ્ધ યૌક યુકી છે આ ગોળીઓ રક્તરોધ, વિર્યવિકાસ, સ્વપ્નરોધ, વિગેરે બધાં દરદોને મટાડી, નરમ નમોને દૃઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફોલ્ડ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દરેકને સાફ લાવવો એ તેના મુખ્ય ગુણ છે.

કિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક લઈને મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાડીઆવાડ.

બ્રાન્ચ ઑફિસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબાઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતારાએ જાણવું.

૧ કે જ્યારે એક રેલ્વે કુપોનનો મોડર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતારાઓના વર્ગમાં ખીચોચીચ ખેસાડવાને સખતાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરના અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક્ક છે

૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતારાઓમાં ફેલાવો મરનાની દરેક બહેણા ઉતારાની ફરજ છે

૩ કે પોલીસ ને પોલીસ કરતા એછા નસીબદાર ઉતારા-ભાડના સ્વાર્થને ખાતર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેણા ઉતારાની ફરજ છે

૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પાછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતારા હોય, તે જોય કે તેના ચીલ વર્ગના ઉતારાઓ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતુ તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે.

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતારાને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરની હોય તો તેને ઉપલી મંડળીના જાનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૯૧-૨૯૩ બોરો બલર ઓફ, કોટ, મુંબઈ લખી જણાવવું

૬ કે દરેક ઉતારાએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલા જાણવાની જરૂર છે.

બોરો બલર સ્ટ્રીટ,

કોટ, મુંબઈ

લીન સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેલુશી.

અ. બે. સેક્રેટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ખીજ મેકરોની બનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો ખાટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં ?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ
જૂદ માલીકો જાતે દેખરેખ રાખે છે.

ઠેકા-કાલબાદેવી રોડ—વીઠલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૨

ધેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

મઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફરમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુખિ. નાગરકાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ઓ. સેક્રેટરી,

કા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વઢવાણ કેમ્પ.

તાંદુર એન્ડ શાહબાદ સ્ટોન કુંઠો

ગોળ દેવળની સામે

સેન્ડહસ્ટ રોડ

મુંબઈ,

નં. ૪.

ઓ. ઈશ ઉપર પુરતું ધ્યાન

ખાણના માલેકો

ઓર્ડર આપી.

આપવામાં આવે છે.

સીમેન્ટ અને પાછપના એજન્ટો.

અને ખાત્રી કરો છ.

કુટની સીમેન્ટ

માલેકો, રાવ સાહેબ માનાલ રાબુલ અને કાં ખેરાજ બોધાલાહ.

શી ના હ પાઈપ

ના વંદ ગી

Vitality

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અણુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું૦ ની ઘરગણત દવાઓ.

કેમ્પ કું૦ ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અનારે ત્યાં મળે છે વેપારીઓ
માટે ખાસ સગાડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે૦ એન્ડ એસ માદન કું૦ ની અનાવનું ઉત્તમ "સુવાસણ હેર ઓઈલ" તથા
"ઝમઝમ" જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે

સોલ એજન્ટ--

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(પેટર્ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પન્ડ્યુમરીના વેપારી)

ક્રીડા બી-ડીંગ-ગુમામચલદ-મુબઈ

વાંચો !

મંગાવો !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કેન્દ્ર કાઠીઆવાડમાં તોફાળુ એન્જ મામિ-

સેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવન્યુ હપ્પલ કેવી રીતે વધતેલી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીના વાવેતર
પ્રમાણ અને ધ્વ મોસમમા દેવા, ખેતુતેજો થાકુ ખર્ચ કરી હપ્પલ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી બરખૂર
આ એન્જ માસિક છે નમુનાઓ અક મનાવવાથી મેકન મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લગભગ રૂ.૧૨૦
મે રૂ.૧૦૦ આ રાખવામાં આવેલ છે લાઇબ્રેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોટ પાળતા લગભગથી મોખવામાં આવશે, માટે
જુરન નમુના માટે લખો--

ઉપરાંત અમે એ સેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બદલ પાડયાં છે જેની પહેલી આદતિ અહીં
જવાબી બીટ આદતિ હપ્પાઈ-ગરેન છે --

૧ કુળકાંડ કુલખાગન બગીચાનુ પુસ્તક	કીમત રૂ. ૧-૧૨-૦
૨ દિ હુસ્તાનમા થતા વાવેતર કરવાની રીત	" રૂ. ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના દ્રશીઆર વગેરે	" રૂ. ૧-૪-૦
૪ પાણીની શોધ તથા તેના હપ્પણો સાધન	" રૂ. ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ધંધામાંથી પેસા કમવાની કુચી	" રૂ. ૧-૦-૦

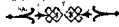
(આ પુસ્તકમા જુદી જુદી જાતના ખાવેરોનો સમાવેસ થાય છે)

૬ દરામના કીડા હથેરવાની તથા કેતકીનુ વાવેતર કરી રેસા બનાવવાની રીત	" રૂ. ૦-૬-૦
૭ કુવામા પાણી નમારવા માટે ગોર્સિંગ કરવાનો 'સેતિવાડી-વિજ્ઞાન'નો ખાસ અક	" રૂ. ૦-૪-૦

ફલેરાય એડાલાલ અંગરશિખા, સીબરી-કાઠીઆવાડ

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ.

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ કમરના દરદો, ધડપણની નખળાઈ, વીર્યનું કોઈ પણ પ્રકારે સ્ખલિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીરદ્રીઆ, તથા હરકોઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાશ કરવા એક રામબાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાશ કરી બૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીતા પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

તથા ડબ્બી સાથે ફાયદો ન થાય તો, પૈસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.
કી. ૩૨ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નપુંસકપણ લગાડવાથી નાશ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બોટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડબૂળથી નાશ કરે છે. પૈસા-ખર્ચા અથવા ઈદ્રિની કોઈ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુખ્ય, કાલબાદેવી રોડ, વોલ્વવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે એટલે તે બાંગંતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચના ચીમની વચ્ચેથી બાંગી નથી ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે

ચીમો સાધતું કેટલોક મફત વેપારીઓને કારપુર ઠમીશન.

૬૦ દાવડાની કુંડો,
મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,
સુઅર્થ નાં ૮.

કાચુ સોનુ વેચવાનું છે.

“અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલિકની બીજી શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમા બરપુર નકો છે ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા બાતે મળો.

નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર માલીકો—ભાગ ૧ સો હેર ઓઈલ, લવડર, ઓગળકુલ, કોકોનપોમેડ, લાઇમ્બુસ, બામ, દરાન મલમ, એગુમીક્ચર, દુધ પાવડર. રોમ ઓરપ, ઈન્ક, છુટ પોલીસ, વીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની ગેરનીવાલી છુક કી મત છ આના

હુન્નર માલીકો—ભાગ ૨ ને—પરચુમ કુલસાઇન, રોઝ ઓઈલ, બીસરાઈન લાઇમ્બુસ, લેમન તીરપ, બાલામૂત, સ્પીટ કમ્પર, વીગેરે અનુભવિક હુન્નરની ગેરનીવાલી બક કી ૦ છ આના

હુન્નર-કળા-દર્શન—ભાગ ૧-૨-૩-૪-સુગંધી તેલો, અતરો, પેનકીલર, રંગો, વોટર કલરો, બાંધ કોલવાના પાવડર-તે ૧ સાચુ હેરડાઈ, બીનબો, સ્વદેશી રૂટો ગુલામ નળ, કીલ વોટર, વારનીસ, બાર સોપ, સુગંધી અરો અને એગેન્સો વીગેરે હુન્નરની છુકો કી ૦ ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુન્નર સમૃદ્ધ—જેલોમા છેલ્લી શોધનના અનુભવિક હુન્નરની છુક ને મદદ દેશી વેપારી ચેમગ તથા બીજા નળીવા આસામીઓના ઉત્તમ અભીમાય મળ્યા છે કી ૦ ૩૦ ૦૦૦

હુન્નર સાગર—૩૦ રા.—હુન્નર પ્રકાર મેગિ, કી ૩ ૧૧, હુન્નર સમૃદ્ધ કી ૩ ૧, હુન્નર સાચુનો કી ૩ ૦ હુન્નર માલીકો ૩ ને ભાગ (ઉપાય છે) કી ૦ ૦ આના

“કી ગોળીની”—રેલ્વે હાપ અખરખની (૨૫ અખરખનીના ૧૫ કીટનો આનો એકથી ૩ ૧) સુધીની મજરો

જોગો—આર. જી કામઠાર, હુન્નરોદય છુક કીપો—બનીયનરોડ, સુઅર્થ ૮

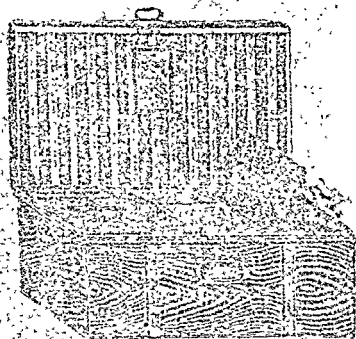
“રેલ્વે જુવનમમાંથી” પરાધીન સુના મડ કલાસ રેલ્વે મુસાદરોની મુચકેલીઓ દુર કરવાને બે તમારે કાષ્ટપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાથ્ય લેઈતી દોય અથવા તમારે તમારા હિદનો કલો. વધારે ફેલાયેલો તેવો દોય તો “કન્ડીયન બોર્ડ” ઓફ ડાઇરેક્ટરસ ના હપરીપણા નચે રૂટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાવર નુ દબાણ કરવું આ બામતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે નળાવેલ સદ્ગૃહસ્થ પાસેથી મળશે —

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી કન્ડીયન પેસેનજન્સ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોશીએશન.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એ બ્રધર્સ કરાચીવા

O. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સં. ૧૮૭૪ માં
ખાસ મુબંધના નામદાર
આશરા હેઠળ.

ચાજ, વરસો
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક બતાવ
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક લાગનાં મહાલ એકઠીનીશને માંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે: જેથી હમારા દરેક બતાવના સ્ટીલના બોક્સ સોટાં, સર-
અધિકારી ખાતાંઓ, હાથકાટાં, સોલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેગજ દેશી અધિકારીના
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉદ્વેગથી વપરાય છે. એજ અમાર
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી બમીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કેટલાંક મંગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાચી, ચો રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબંબ.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ
ટ્રોવેટ ચોવ્વા એન્ડ કંપની	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુા	૩ એ
ધી આયોર્નિક ફાર્મસી	૪ એ
ગીરગામ કેમિકલ લેબોરેટરી	૪ એ
અમરતાનજન ડીપો	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ
નાગીનદાસ અને મણિકલાલ	૬ એ
એલ વલ્લભરામ એન્ડ કુા	૬ એ
ફિદાઅલી શુભાભાવી કાલાના વેપારી	૭ એ
ગાગાનદાસ ડેટમલની કુા	૭ એ
આર. છવરાજભાઈ કુા	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કુા લીમિટેડ	૮ એ
કીરપાલદાસ હમાતમલ	૮ એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુા	૯ એ
ફીરોઝ કેમીકલ કુા	૧૦ એ
ધી સરમી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ	૧૧ એ
ચાચી એલ બેંકાસર	૧૧ એ
બીખા પ્રયાણજીની કુા	૧૨ એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુા લી.	૧૩ એ
ડી જી નહેરુ અધીસી	૧૪ એ
કે. પી એસ ગાનવા	૧૪ એ
ડી. ડી રાહટર એન્ડ કુા	૧૪ એ
કે. ડી રોયની કુા	૧૪ એ
બ્યુવરપાલક ચંદ્રપ્રકાશ	૧૪ એ
ડોહટર બાલકીવાલા	૧૬ એ
એમ. એચ સાક્ષી	૧૬ એ
એ. રબ્બુ રાનેની કુા	૧૬ એ
ધી કપડવાન સોપ ફેક્ટરી	૧૭ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કુા	૧૮ એ
ગોરેજ બ્રદર્સ	૧૮ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડયા લી	૨૦ એ
ડી. કાલીદાસ મોતીરામ	૨૧ એ
હનનલાલ હન્ડલાખ શાહ	૨૧ એ
ડાહટર પેત્રી	૨૨ એ
ધી એલ એસર	૨૩ એ
રેલ્વે સરકારી વહીવટ	૨૩ એ
ધી એમ આયેનાલી કુા	૨૩ એ
ડી. બાબુ બાબુ	૨૪ એ
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કુા લી.	૨૪ એ
ધી સાબરકાંથા બોર્ડીંગ હાઉસ	૨૫ એ
ધી એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કુા લી.	૨૫ એ
કાર્નિક બ્રોઝ	૨૬ એ
માહાલે એન્ડ કુા	૨૬ એ
મોતીલાલ	૨૬ એ

West End Watch Co.	1 A.
Drowet Chowwa and Co	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrotanjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabhram & Co.	6 A.
Fidaally Gulamally	7 A.
Gagandas Jethmal & Co.	7-A.
R. Jivraj & Co.	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y L Bhandarkar	11 A.
Bhica Chhianji & Co...	12 A.
The Indian Mercantile I. Co Ltd.	13 A.
Short Advertisements	14 A.
Dr. P. S. Ganla	15 A.
Dr. D. Writer & Co.	15 A.
K. T. Dongre & Co.	15 A.
Manager Chandraprakash	15 A.
Dr Batliwalla	16 A.
M. H. Shastri	16 A.
A. W. Rane & Co	16 A.
The Kapadvanj Soap Factory...	17 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	18 A.
Godrej Brothers	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	20 A.
Dr. Kalidas Motiram	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah	21 A.
Dr. Patrick	22 A.
B. L. Thosar	23 B.
State Management of Railway	23 B.
B. N. Bhatena & Co.	23 A.
Dr. Dhakjee Bhanjee...	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd	24 B.
The Sabarkantha Boarding House	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	25
Karnik Bros.	26
Mahale & Co.	26
Motilal	26

“કિલડાયન્સ”

દોનીક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસરો ફ્રેસ-કેટ” મહેલાદથી લોહીમાં મળી જાયછે, અને તેથીજ જ્ઞાન-મંતુરી નબળાઇ તેમજ બીજા રોગો દુર કરવામાં ઘણી મારી છે.
રૂ. ૨-૦-૦ અને ૧-૨-૦

દંત મંજન:—કીનાઈડ જેવી નુકશાનકારક દવાઓથી નારાજો અને પ્રાયકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સધળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાયછે ૩. ૦-૬-૦ અને ૦-૪-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, ઠાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોમકોમ બેંકની પાસે, ફાંટ, મુંબઈ

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદા જુદા અતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથ-રથ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવા કે પોલીશિંગ, તેલો, ખજતણો, ખનીજો, યાંત્રિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધધાઓમાં વપગતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે પારના પદાર્થોની જતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકસો છે, પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકકમતી ભેજશોળ ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વકી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા મેપાગને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને ટિ અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ. માગણી કરે છે.

ફેટવોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિરનામે અગ્રજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, ઠાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હોમકોમ બેંકની પાસે ફાંટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં ત્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે એમ કરવાથી દરદ જલનીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ તત્તનો દુખાવો, લસક, છાતીની ઠંડીનો વિહાર, મંધીયા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ધા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ યોગ્યવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આડ આના.

દુ. પાઝિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

મુઠી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દગ્દો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ટ્રીઅંગ ડાટ-મુખર્ષી.

સુપરટેક્સના કામ માટે

તાકીદે મળો એખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી એખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત એકીસનાં પંદારવાથી થઈ જશે માટે જરૂરી મળો.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઇનકેમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને ખીજ વખતે કોઇની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બધાએલી છે.

જેમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઇપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાતું અને કોર્ટને લગતા કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીમીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ ઘટા તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળો. નીચેના સરનામે.

કેકાજી—મુસ બીલીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮.

એલર્ડ બીનેમની ખાલુમાં ધોળી વળાવની પાસે કાલગાદેવી રોડ—મુખર્ષી.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

તમામ ધંધાની આસોથી વધુ પેઢીઓના હિસાબ તપાસી કાયદા પ્રમાણે રજુ કરવા
દરેકને મુયદો થયો છે.

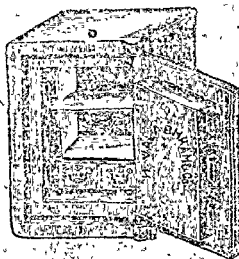
ઠેકા—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ, ફોટ, મુંબઈ,

વહોરાની હોટેલ ઉપર.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ગોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

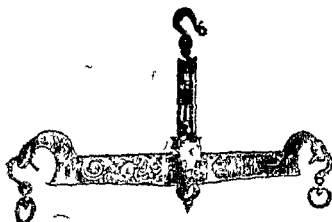
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચક્લા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અમદાવાદ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ—

જુની અને જાણીતી વીજાસુ કાંટાની દુકાન. ફીદામલી ગુલામમલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૬, જ હુકર સ્ટ્રીટ, ખોખાખતર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હુમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે
વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા ખાટ-
ફારમના અને ફેરબેંકના એ હંદ્રવેટથી
વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા રમીંગના દરેક
જાતના અને માઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી
તથા ચીનાઈ તથા એવરેસ તોલવાના કાંટા
દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના
સર્વે જાતના, ચોટા વીલાયતી, ગામઠી
એમ, કાંટાના પત્તાં, સાકળ વગેરે માટે

માલ ઘણા ફીદાયત ભાવે મળશે હુમારે ત્યાં માલની જાત નથી થયા પછી પટવાટે તેમાં કશી
જાતના ફેરફાર થતો નથી તેમજ ભાવમા હગાવાની ધાસ્તી રહેતી નથી. એક વખત પધારી
ખાત્રી કરવા લાલામણુ ઠરીએ છીએ. અસલ રાજમ મેકરના હમ કાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે
નકલી માલથી મલાળજે.

ખડારગામના એન્ટરે ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANES JETH ML & Co

**Wholesale, Retail & General
Merchants.**

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works
Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહજાદ, નાવજી મહારામી
લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-
આગ, મીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રસેબઝ
વીગેરે મળશે.

ખડારગામના એન્ટરેપર પુરતું ધ્યાન
આપવામા આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-
ખાત્રી કરે, ભાવ ઘણાજ ફીદાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંો

હર એફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

ગ્રાંથ પરેલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd.

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No. 3

અમારે ત્યાંથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જાપાનીસ, ચેસમી કાપડ અને હોઝી
અપરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને અંગ્રેજીઠરી વર્ક્સ, ચાલીનું દરેક પ્રકારનું સામાન,
કામાસેટના ફીગર્સ વીગેરે મુખ્યમાં તેમજ બાહ્યગામવાળાઓને ખાતરીપૂર્વક
ફીણાયતથી મોકલીયું.

આજમાયશ માટે ઓરડર મોકલવાથી ખાતરી થશે.

નામદાર મુખ્યધના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસર હેઠળ

શીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, ફેટ, મુંબઈ.

મુખ્યધના ફક્ત અમારૂં જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઇંગલીશ હીન્દી ધરમ નારા અને વીલાયતની તથા વીચેનાની આંખની હેરખીલાલમ. કામ કરી આવેલ ૨૬ વરસના અનુભવી ઠાકટરની આજના દરદો માટે સલાહ મળી મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કેપથી તથા ઓફ્ટેલોસ્કેપથી આખ વપાનવાનો આલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે અખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી શી ખરચવા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીય, એનરેબલ મર લેજિસ નેનકીન્સ, એનરેબલ મી. જલ્દીસ બેટી, મીસીસ બેટી, એનરેબલ સર્જ એન, ચંદાવરકર, એનરેબલ મી. જસડીસ બીમન, એનરેબલ મી. જમડીસ બેચેલર, કરનલ ફાર્મન, P. M. O, R. A. M. C, કરનલ યુલ્ડ M. D, I. M. S, કરનલ પીટરમ, M. B, I. M. S, મુખ્યધન પોલીસ કમીશનર મી. બેલ M. V. O અને બીજા કેટલાક નામાકીત ઠાકટર અને ડબ્લ્યુ. તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં હેલ્થ મા હેલ્થી રોમન.

“કીપટોક”

બાઈફોકલ ક્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધ વનરના) લેન્સીસ તથા ઉચી કંચાલીટીના બ્રેઝીલીઅન ચેન્સલરના તમજ આપને ઠીક આપનાર સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગદગસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક બાતના લેનસીસ બનાવી અ પીએ છીએ હવે માલ કન આવ ઘણા કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપા

આખ હાથવા આવવી, પાણી જલુ, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠીક આપાયુવ ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાએ માથની ચોપડી સુદત મળશે

નળળાં જૈરાં માટે.

—:0:—

આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો એન્ડ સોના તમામ દરદો પર અકસીડ અને રામખાણુ ઇલાજ ૩. ખાસ કરીને સોના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અસુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવા કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાન્જ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પડેલી અને લોહી વગરની શીક્ષી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેદુમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંગ્રામી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીડ થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

યાના એક ચમચાભર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણા નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને ફિઝ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને શીષુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમન એક ચાના ચમચાભાર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરુષોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કૅરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિન્દુસ્તાનમાં કોઈની આગવદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચખુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધંધાદારી એની નફલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા જ્યાં પી લે ત્યાં એના પર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'મીચો કેમીકલ ક્કો' નામ તળેલું છે તે વાચવું.

ઉપલી દવાનો જેને જી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે કેકલેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ ક્કો.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂયૉર્ક નીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.આ બચકર લઘાઈના વખતમાં દરેક થીજ બેહદ માંથી થઈ છે
તેના વખતમાંવેપારીઓને પેતાના માલ માફ જોઈતા
નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના પૃષ્ઠો અસારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી રસ્તો, સાયબતા, મુંબઈ.

- B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આર્ટ
મા
ય
પ
લ
ક
સું
વ
ઈ.

સ ભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ધણી જીવન આવા માંડણું છે પણ જગમનીના જાણીતા
હુસ્કીના કોલન વાટરને જરૂરથી હાકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વાટર આજે ઘણા વસ્ત્રોથી પકાયલું ને પહેલુંજ છે
વેપારીઓને ખાસ લાભાગણુ કરવામા આવે છે કે
બગલા છાપલું કોલન વાટર મગાવી જરૂરનો નામ
જરૂરથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

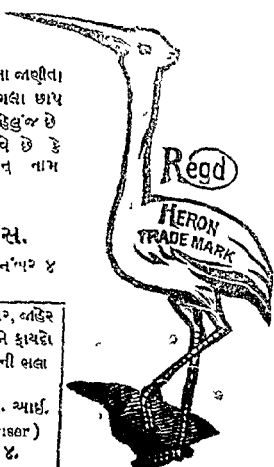
મુંબઈ નંબર ૪

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાબતમાં પત્ર વ્યવહાર, લાંબર
ખર્ચ, હિસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશે તો તમોને ફાયદો
શુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની લાભ
મણુ કરવામા આવે છે.

લખો—વાય. એસ. લંડાનકર એન્ડ. સી. આર્થ.

ધંધાના મલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણજીની કાં લોહીને સાફ કરી શક્તી આપનાર આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તળીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતા લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડાક્ટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ, લોહી સુધારવામાં અજાયબ જેવી ફતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડસુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તળીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારન દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાતર ધરીને સમજાણુ અસર કરે છે.

કી મત ખાટલીનો રૂ. ૧૫—રૂ. ૨૫.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક પ્રણાજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો દુ પદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુલ્લરી અને ધનુર્વા સરખા રોગોને આ મલમે મટાડ્યા છે હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજા ચડી આવવો, પેડુની આબુખાબુના લાગમના અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સંજ્જડ થઈ જવી, રંગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સગાડવાથી નાશ પામે છે સીએન કેટલાક લય કર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરીરને લીધે શરીરના અવયવોના લય કર ચિન્હો, જડખું ઉઘાડું રહ્યા જવું, ઘાત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ બેચાઈ જવું વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી અથવા લોહી સુકાઈ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને હુઆ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કી મત શીશી એના ફેટા અડ અના મોટી ખાટલી ખાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની હંપની.

જથાબંધ તથા પરચુટણ દવા વેચનાર, ખડારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કુ.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
૩એ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

૬૬ રૂા ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ ને,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૨,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ રૂ. ૩. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની કીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકસાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

શ્રીમત. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
મર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઈટ
શેઠ યતુરભુજ શીવજી
શેઠ માધવજી ઠાકરસી
શેઠ ભોજીરાજ વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી
શેઠ વાલજી મુંદરજી
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગન વીમાનું કામ (જેવું કે ધીન્ડી ઝસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ.
વામા આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલ્ટેમાસ કરવામા આવે છે કે આ સ્વદેશી
નીતિને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની એક્સિસમા
પ્રભુ અથવા જાતે માગવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

મેદેસરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટલીકાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
ચાર આનાના સોગ શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
ચાર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
નિવાજ છે. છપાવનારાએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
તુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા
મેકેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એજન્ટ એન્ડ બુરો,
એલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૬,
૫૦૬ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ

મહાવીરજી દાનિક પીલસ તાત્કાલિક
તાકાદ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આગેહુળ
ખતાવે છે

કિંમત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
ડૉક્ટર એમ. એમ. પાંડેખ
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. જેતી વધારવા માટે રૂ.
૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ, કમીશન મળશે.

રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાણ, વડોદરા.

જોઈએ છે:—વીમા એજન્ટો તથા જાહેર
ખબર કેનવાલરો-સરપુર કમીશન—
કાકોર એન્ડ, જી એમ
નગરામપરા, સુરત.

એમ લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કું
જનરલ મચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.
૩૨૭, નવાબ ખીલડીંગ,
હોર્નબી રોડ,—મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchants & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,—Bombay.

થોડા ખરચે વળો લખડો.

વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શીટીંગ અને
હસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક શીટીંગને
નીભાવ કીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.
શાઠ પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી, સુરતવાળા.
કેઠ મુળજી જેઠા ખીલડીંગ, વલોક નં. ૬,
ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ હીટ, મુંબઈ નં. ૨

ચોરંગ મળેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીરેલી, ઘી, લોંચશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાડવામાં આવશે.

લખો—કે. જી. ભટ્ટ એન્ડ કું.
મોહકા, પોસ્ટ હસ્તોલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડ લુમ્સ વીવીંગ
વર્ક્સ ફેક્ટરી.

અમાન કારખાનામાં સાદી, મુકટા, વાસા
સીલક, આયના ચીતક વિગેરે રચદેશી માલ
ખને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

કે—પટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ”

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોડાની રસીથી ક્ષયના દરદી ખાનીયો કાયમના સાગ થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાયરીમા

(Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનરપતીથી શુભ નહીં માલમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તાં ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુઓ અરધા ગનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડા૦ પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકા)

સીરમ—થીરેપીસ્ટ

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડોક્ટર.

ઠેકાણું:—આર્થ ફાર્મસી મુ'બઈ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેખોનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અરવચ્છ બાટલીના પાણીની મુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેખોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુળના આના ૮.

હમારી શુગર ફેરિડેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો મુ'બઈ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કું'પની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુ'બઈ નં. ૪

ડૉંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તેનુરસ્ત થઇ તેમની તાકોદ વધે છે.

સીંચીની કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે હી ડૉંગરેલું.

ગીરામ મુ'બઈ

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દિષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ઘણું જ વખણાયેલું છે અને દર મહિનાના પહેલા અકવાડિયામા સાહિત્ય-વસિ-વાચકોના કરકમના સાદર થાય છે મુમસિદ્ધ “સાહિત્ય” રજે છે કે “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના ખતેની દરેકના આવતું નવું છે” વાર્ષિક લવાજમ પેસ્ટેજ મુદ્દા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ છોક નક્કલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મંજુર હતેર ખબર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રપ્રકાશ”

રાજમહેલ રોડ,--વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચયુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ગાંધીન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનમાં મોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

બાટલીવાલાનું—બાલામુત-નળવા તથા તવાયવા બા ૧ તથા નાવચાન માણસો માટે અક્સીર કી ચાના ૧૦ દા.

(કેપોર-એન) લામ મારાને દુખારો, સહેજમ, છાતીનો દુખારો હરએક જાતનો દુખારો હરમે જાતની એ ચામડી નમો મટે અક્સીર કી ૬ ચાના

હાએનીયા કીક્ષયર (કાલેરોલ) જાડા ગમીના પે, ઉસડી, કોરેરા વગેરેપર અક્સીર કી ૩ કુઈનાઈન ટીકડીઓ— એક એનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરનામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ ચાના

કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરનામા આવે છે કી ૩ ૧-૧૨ ચાના

રોનીકે પીક્સ-ટ્રીક ૧ ચેકેરા, નચના, પાનકુ ધધ ઇએલુ લોહી (એનીચા) માટે અક્સીર માત્રુ યુધીકારક છે કી ૩ ૧-૮ ચાના

રીગવરમ્ એઈન્ટમેન્ટ—દના ૧ લોગીની કીડ તથા હૈકે બનની ધીડ યુનલી માટે મતન કી ૪ ચાના

દાતલું મતન—આ કી ચાના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ —બાટલીવાલા વરલી સુબર્ધ પી. એ. વરલી, સુબર્ધ, ૧૮

ગાંધી રીયુમ શાસ્ત્રી

મધીવા અને ઠાંડીના દરો મરિ આ એક ધણેલ અસરમાર- રામચાલુ અને જુડપી ઈલાલ તે જીપલા નામનુ તેલ છે એ તેલ વા, થેન મારતો વા, તમામ જાતનો સધીવા, શાએપીકા, ગાઈટ, ઝંઝગી, કરતલ, આમ્શ નસોનુ એ ચાહુ, કમર, ઝાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનુ દુખવુ, બરડાની રા બચાઓના નળળા પડેડા પગો ચુંકાનુ સોલે, સુલેલા તથા ૧૪૪ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લચ્ચ, ચસક, વીગેરે તમામ જાતના શરીરના જાનુ દુખારોને જગપટ સાળ કરી નળળા પડેડા અવયવોને નાકાત બકી લેહી ફરતુ કરી નવી છ દગી બખડી એ આ તેના આસ ચણે છે. કી મત ક ત રૂપીઓ એક

સર્વે બાપીતા નાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગમવાળાઓએ નવસારી નખડુ માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

૧૮૦૦૦). સાફ વ્યાજ, હેડ એડ્રીમ —દોરડી સીટ, નવસારી

રેવાશંકર

નાગરવાડ, HIGH CLASS

એઈએ છે.—વીમા એન્-ટો તથા બહીર CANVASWARES.

બખર કેનવાસરો-બરપુર કમીશન— ઠાકોર એન્ડ, છ એમ.

નગરામપરા, સુરવ

ધી ઉમરેક હે વર્કસ

અમારા કારખાનામાં સીલક, આચના સીલક વિ બને છે. ઠામ પાડી ખાતી કરો. ઠે—પટેલની ધર્મ

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર આઈલ વ્હાઈટ આઈલ
(ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે વ્હાઈટ આઈ-
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઈલમા વ્હાઈટ આઈલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઇનામ અમે આપશું

આટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૦ ૦

દરેક બાણીતા ટેપા ૧૦ માએશી મળશે.

દાનકારાસ ૪૦૦ મોહન ૧૫ મેગ્નેટ હા

પ્રાપ્તિમાન

ધી હિ દપાટનુ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ

ધી કેશવ પરશુમની વકલ, ૧૪૭ અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુબાઈ.

ધાર્મિક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:૦.—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રખતે આપ્યો છે. કેટલી ધર્વટ લેધમની આશીર્વાની આગમાં અને કાપડ બગ્ગરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાણ ધ તીજેરીઓમાં સધળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવના પછી ધર્વટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જે હેડ પોવાની હબરોની કીમતની વેલાતી મોટા જાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાલથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ ઍકે માટે મરકારને ૩૭૨ તીજેરી જોધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજની મા કાગળે ચલામત રહેવાથી આગો ૩૭૨ તીજેરીનો ચોરસ ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર મોગી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરા બળી ગયા હતા તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતા અમેરીકાનું હૅલ્સઉબ્રિગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યું નામે સાયન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અકમાં નીચે સુજળ કહે છે:—

“મોટી ફલગીરી સાથે કહેલું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરમુક્ક હોવાની ગેર ટી માથ વેચેની તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે અમારી જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જોડે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બળ્બળાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક્ક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. અહીં કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે હઝીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુબઇ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાયણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ રૂ. ૫૬	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હિસાબો અને ભમીનગીરીઓ દર અડવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક ઑફ આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુકી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાનના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેકો તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજગતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડિંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર

ભનેવારીથી જુન ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે.. ૫ ૧/૨ ટકા.

દ્વંધી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. AUGUST, 1918. No. 2. ઓગસ્ટ, ૧૯૧૮. અંક ૨જો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS	
વિષય	પાનું	Subjects	Page.
૧ અધિપતિનું અધ્યયન	૫૦	1. Editorial Study ...	50
૨ વહેપારી વિષયો	૫૩	2 Commercial Subjects ...	53
(અ) દિલ્લીની આર્થિક સ્થિતિ (૨૧ ૮/૧ દુ બારબાયા)	૫૩	(a) India her resources and her economics (Mr. J L. D Barbhaya)	53
(બ) ખેતરો અને કારખાનાઓ (૨૧ ૬ ૩ મહેતા)	૫૬	(b) Fields and Factories (Mr D. K Mehta)	59
ચેમ્બરનો વિભાગ	૬૮	3 Chamber's Section ..	68
૪ વિવેક અને વેપાર સરકારી લાહેરનામાં ૭૦		4. War and Trade Government Notifications ..	70
૫ વહેપારી ખબરો		5 Commercial Notes ..	72
૬ વેપારી ખાતમો અને આંકડાઓ	૮૫	6 Commercial Intelligence and Statistics ..	85

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

એક પેઢીના ઉપારીએ પોતાના હાથ નીચેના માણસોને દિનપત્તિદિન વધુ અગત્યના અને મહત્વના ઓધવા આપીને તેમને કુશળ વેપારી બનાવવા જોઈએ.

સંપત્તિ ભેગી કરવામાં બહુ હિંમત અને અસાધારણ સાવધતા જોઈએ છીએ પણ તેજ સંપત્તિ બાળવી ગળવામાં તેના કરતા દશગણી હિંમત અને સાવધતા જોઈએ છીએ.

જે પ્રજામાં વેપાર શરૂ અને નીતિમય છે તે પ્રજાના જીવનમાં મનુષ્યવને માટેના કિચ્ચ સાધનો પ્રાપ્ત કરવાની તીવ્ર જાગ્રસા હોય છે.

ઈન્ડિયામાં ફોર્સીંગ ટાઇલનું બાણીતું ખાતું—ધી જાગે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જોઈ સીટ. ફોર્સીંગ મંજૂર

આ માસીકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે હમે જવાબદાર નથી.

આ માસીકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ત્રણ તથા બાહ્ય-ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૬-૦ ત્રણ છ આના ચોરસ સુદા રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકતા આના ૪ આર. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવી નથી.

આ માસીકમાં જે બહાર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી જતની બખર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિતર તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

હમોગ જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મિટરમાં હમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિનું અધ્યયન.

ચોડા દિવસ પહેલાં રૂઠરા તારમાથી એવો સંદેશો મળ્યો હતો કે દર વર્ષે હિંદુ-સ્થાનમાં કપાસીયા વીંશ લાખ ટન પેદા થાય છે, તેમાંથી બે લાખ ટન વાવેતરના કામમાં લેવાય છે, અને આઠ લાખ ટનનો નિકાસ કરવામાં આવે છે. હવે તે ઉપરાંત જે બાકી ચોદ લાખ ટન રદા તેનો મોટો ભાગ ઢોરોને ખવરાવવામાં વપરાય છે. આનો અર્થ બીજો શું થઈ શકે? વેપાર-ઉદ્યોગ બંનેના ઉપ-કામમાં લેવાની જે અમૂલ્ય વસ્તુ તેને બેદર-શરીથી આપણા દેશમાં વાપરવામાં આવે ત્યારે દેશની દોલત વધારવામાં અટકે. દર-રોજ ખરે ખરી ખાતી લાગે. આ પ્રમાણે સરકારી પ્રેમ

ભોગી યાત્રી બહાર પાડવામાં આવી છે. તેના આઠડા કેટલે દર-રોજે ખરાબર છે તેનો તપાસ કરીએ—ખરું જોતાં સાચા આઠડા આ વિ-ચના સંબંધમાં મેળવવાની સુરકેલી છે. કપા-સીયા કાઢી નાખી સાફ કરેલા રૂના આંક: સરખાની જોતાં લાગે છે કે કપાસીયાની વાર્ષિક સરેરાશ પેદાશ ૧૮,૦૦,૦૦૦ ટન ગણવામાં આવે છે, તે પછી છેડાં પા-વર્ષોમાં ૧૫૧,૫૬૫ ટનની રૂકત છે; આ ૧૮૧૩-૧૪માં સાચી વધારે આંકડા આપ્યા છે તે ૨,૮૪,૩૨૭ ટન છે. આપણે દેશમાં કપાસીયાનો ખોરાક ઢોરોને માટે થઈ સંગીન અને પુષ્ટિકારક ગણવામાં આવ્યો.

મેટલીક શીર્ષાની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

જે ત્રણ રૂપૈયાના મણુ લેએ તેના લાભ છે. ફક્ત પંચબમાં કપાસીઆની ૫૦ દર વર્ષે પચાસ લાખ રૂપૈયાની લગ- કરવામાં આવે છે. જો બોળને બદલે શીઆહું તેલ કાઢવાનો ઉદ્યોગ હાથ ધર- આપે તો અનુભવ સિદ્ધ વાતે એની લાગવાની વહી રહે છે કે આ દેશના કારને તેમાંથી લાભ થવાનો સંભવ થોડો હો; કારણ કે બહિં આ દેશમાં વેચવાનો ત આવે અને બોળના ડોરલાનો નિકાસ- તેથી ડોરને ખાવા માટે તેના ઉપયોગ પડવાનો સમય આવી લાગે, જે અત્યારે આની જખીનની પેદાશ હોઇને સોંધે લોવે શકે તથા ડોરો તૃપ્ત બને.

મોન્ટેગ્યુ-ચેન્સફર્ડ રીપોર્ટ બહાર પડી ત્યારે, તેની સઘળી વિગતો સાથે વેપારી સિકને સંબંધ નથી. વેપાર-ઉદ્યોગને લગતા બની બાબત ઉપર ધ્યાન પહોંચાડવાની માથ લાગે તેથી તેને લગતી વિગતોના વિચાર થાને આવે. હોયો એકાએક. “સુરોપના પારીઓના હાથે હિંદી વેપારને વિકાસ થયો.”—એ વાત સર્વ માન્ય ગણી લેવાય તો શ્રી આગળ ચાલતાં તે રીપોર્ટ મુજબ આપણે ૧૧ દેશમાં ઉદ્યોગ અને વેપારને આગળ ધારે ખીલવવાની જરૂર છે તે કબુલ કરવાનું. ૧ લખાનની અધ્યાગિક ઉત્પત્તિ કેટલી થોડા બતમાં થવા પામી તે ધ્યાનમાં લેતાં ૧૯૦૭ ૧૯૦૬ સુધીની આપણા દેશની “સ્વ-શી” રાજવજ જે થઈ હતી તેનાથી અ-તોષની લાગણી ફેલાવા પામી હતી, તેને માટે આજના સયોગો વચ્ચે કેટલોટ અવકાશ, તેની ઉપર વિચાર કરતા કેવાં ધીરજથી અને ખત વડે પગઠા બરવા, અને ગણતરી થી શિવાય ફક્ત સ્વદેશી લાગણીથી નહિ, મગધ જવા વિષે સાવચેતી વળપ ઉપર અલગનાર બહારની પ્રાપ્ત નથી એટલે એનો ઉદ્ધાર જલદી થયો; પણ આપણે તે

શિવાય બીજાં નાના મોટા અનેક સંયોગો ઉપર પુખ્ત વિચાર ચલાવવાની જરૂર છે. ૧૯૦૭ થી ૧૯૦૬ સુધીની દરમીયાન નાનાં નાનાં કારખાનાઓ કેટલાં થવા પામ્યાં અને તાશ પામ્યાં તેનાં કારણો પણ તપાસીને આગળ ચાલવાથી લાભ થવા સંભવ છે. ધંધો કરવાનો અનુભવ જેને હોય તેવા માણ-સોની મદદ વડે તે ધંધો શરૂ કરવો એ લક્ષમાં રાખી કામ કરવાનું છે. જો સરકાર તરફથી કાબેલ પુરોની મદદ આપવામાં આવે તો ઉદ્યોગો સફળ થવાની શરૂઆતમાં વધારે વકરી છે. બહારના માલને આયાત કરવાની બાબ-તમાં ટેરીફમાં ભેદ રાખવાની રાજનીતિને ખાસ સદુપયોગ થાય તેને માટે સરકારની મદદ મળે ત્યારે ખાસ લાભ થાય તે સર્વેને જાણી શકાય તેવી બાબત છે. નવા ઉભા થતા ઉદ્યોગને મદદ કરવા માટે ઉદાર હાથ નામદાર સરકાર લાંબાવે તો સંગીન રીતે ઉત્પત્તિ થઈ શકે. આ અળવળ લડાઈ પહેલાં થોડા વખતે શરૂ થઈ અને તેનું અમુક દરજ્જે પરિણામ એ આખું કે હિંદુસ્થાનમાં ઈંગ્લીયલ કમી-શન નિમવામાં આવ્યું; જેની સમક્ષ કેટલા બહાર પ્રજાના હિતને માટે બુખાની આપતાં, આ વિષય ઉપર ઈસારો કરી ચૂક્યા છે. હાલ હયાતીમાં છે એવાં હિંદના કારખાનાઓની ગણતરી કરીએ તો:—

કારખાનાં.	કામ લાગતાં	વર્ષતીવના દર
	માણસો.	હજારે સાત.

૭૧૧૪	૨,૦૦૦,૦૦૦,	
તે સાહેના ૫,૫૮,૦૦૦	ટેકરડાઇલ	એટલે
	ગીલ વગેરેના ઉદ્યો-	
	ગમાં લાગેલા.	

કામદારો છે; ૨,૨૪,૦૦૦ ખોરાકની ખાણોમાં

૧,૨૫,૦૦૦ ટ્રાન્સપોર્ટ ખાતે.

૭૪,૦૦૦ ખોરાકને લગતા ઉદ્યોગોમાં.

૭૧,૦૦૦ ધાતુને લગતા ઉદ્યોગોમાં.

૪૮,૦૦૦ રસાયણિક પેદાશ માટે.

૪૫,૦૦૦ મેજશોખના ઉદ્યોગો માટે—ધર્યાદિ.

હવે ખીજી તરફ જોઈએ તો જાપાનને તે દેશના સરકાર તરફથી મદદ મળેલ હોવાથી તેની એટલે દરજ્જે તથા એવી જલદીથી વેપારની ઉન્નતિ થઈ શકી છે—મોન્ટેગ્યુ-વેલ્સ ક્રાઈ ટીપોર્ટ મેજબ લગાઈ પછી હિંદુસ્થાનને પણ સરકાર તરફથી મદદ જોઈતી રીતે મળશે કે જેથી માલ જનાવનાર પ્રજા વરીકે હિંદની વસ્તીને હુનીઆની ખીજી પ્રજા સાથે સરખી પાયરીપર આવવાનું બની શકે.

હિંદુસ્થાનનું ચામડું.

લગાઈ પડેલા ૩,૪૫,૦૦૦ હેક્ટેરેટ જેટલું

ચામડું દર વર્ષે હિંદુસ્થાનમાંથી નિકાસ કરવામાં આવતું હતું, તેમાંથી અર્ધો ભાગ સેન્ટ્રલ રોજયોમાં જતો; એક તૃતીયાંશ અમેરિકા જતું હતું; અને બાકીનું બધું સુનાઈટેક ડોંગ ડમ અને ઇટલી-નેધર્લેન્ડ વચ્ચે વહેંચાઈ જ હતું.

નડિયાદ હિંદુ અનાથાશ્રમનો ૧૯૧૬-

૧૯૧૭ની સાલનો રીપોર્ટ અભિપ્રાયાર્થે અમને મોકલવામાં આવ્યો છે જેને માટે અમે આભાર માનીએ છીએ. આ સંસ્થા એટલી બધી જાણીતી છે અને એનું કાર્ય એટલું બધું પ્રસિદ્ધ છે કે એ જાણતું વધુ લખવાની જરૂર અમે જોતા નથી. દાનવીર પુરુષો આવી સંસ્થાઓને અધિકાધિક પ્રમાણમાં સહાય આપતા રહે તે હજી પણ વધારે સાફ કાર્ય કરી શકે એવી સંસ્થામાં શક્યતા લાગે છે.

નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૧ લો—હેર એર્થલ, લવ હર, એટિઅકલ, મેકાન્ટોપોમેડ, લાઈમહાસ, બામ, દરાજ મલમ, એથુમીસર, હુય પાવર, રોમ સીરપ, ઈન્ક, છુટ પોલીસ, વીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની ગેરેન્ડીવાની છુક. કી મત હ આના

હુન્નર માલીકા—ભાગ ૨ જે—પરદ્યુમ કલસાઈન, રોમ એર્થલ, ગ્લીસરાઈન સાઈમહાસ, લેમન સીરપ, બાલામુત, સ્પીરીટ કેફર, વીગેરે અનુભવિક હુન્નરની ગેરેન્ડીવાની છુક. કી ૦ હ આના

હુન્નર-કુળા-દર્શન—ભાગ ૧-૨-૩-૪—સુગ ધી તેલો, અવરો, પેનકીલર, રગો, વોટર ક્લરો, બાલ કાંઠવાના પાવર—તેવ સાય, હોરકાઈ, ખીજાઈ, સ્વદેશી સ્વેડો મુલાય જળ, ડીવ વેલર, વારનોસ, બાર સોપ, સુગ ધી અરકો અને એસેન્સો વીગેરે હુન્નરની છુક. કી ૦ ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુન્નર સંગ્રહ—હેલવામાં જેલી રોધનના અનુભવિક હુન્નરની છુક જે મપ દેશી વેપારી એન્ગર તથા ખીજા જાણીતા આસામીઓના હતમ અભિપ્રાય મળ્યા છે કી ૦ ૩૦ ૦૦૦=

હુન્નર સાગર—૩ રા. —હુન્નર પ્રકાશ મેટા, કી ૩. ૧૧, હુન્નર સંગ્રહ કી. ૩ ૧, હુન્નર સાથનો કી ૩ ૦ હુન્નર માલીકા ૩ જે ભાગ (છપાય છે) કી ૦ હ આના

“કી જોખની”—રેન્સે છપ અગરબની (૨૫ અગરબનીના ૧૫૫ કીટોને આનો એકથી ૩ ૧) સુધીની મળશે

લખો—આર. જી કામદાર, હુન્નરોદય છુક ડીપો—બનીયનરોડ, સુબંધ ૯.

મારસેડસની રંગીન લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

COMMERCIAL SUBJECTS.

ઢેપારી વિષયો.

INDIA : HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર—મી જે લ ડુ બારભાયા.)

ય અન્યવસ્તુઓ—છત્રીઓ અને ભેડા-ના આંકડા આગળ આપી જવામાં આવ્યા છે. તે મિલાય ૧૯૦૮ મા આપણને ત્યા ચોપડીઓ, ખાગળો, અને સ્ટેશનરી મળી ૧૨૬ કરોડ રૂપી-આનો માલ આયાત કરવામાં આવ્યો હતો. જેમાં ૪૦ લાખની તો ચોપડીઓજ હતી. વળી અત્રે વધુ સંખ્યામાં છપાતી જાય છે તે તો બુદ્ધી. ૧૯૦૮માં ટપાલ મારફતે જે વર્તમાન પત્રો મોકલવામાં આવતા હતાં તેની પાંચ કરોડ ઉપર નકલોની સંખ્યા થવા જાય છે. આ પ્રમાણે કાગળનો ખપ ધણો જોરમાં વધતો જાય છે. આજ-હિ હરથાનસુ ગર્થ-શાસ્ત્ર લખવામાં કેાણુ જાણુ કેટલા કુલ્સ કેપ અને છાપવામાં કેટલા કાગળોનો ધાણુ વાજ્યો હશે ?— લોખંડકામ અને કટલરીનો ઉપયોગ અત્રે વધતો જાય છે અને તે તેમજ સયા-કામ, ખીડી, અને તળાકુની આયાત અસાધારણ વધતી ગઈ છે. અટલી બધી અપત-હિંદને ખાતર ધધ હતી અને હિંદે તેટલો અય કીધો છે.

હિંદમાં જનતા માલનો જો હિંદમાં એટલો વ્યય થતો હોય તો હિંદને તેટલો વાલ થાય. મજુરોને તેટલી વધુ રોજ મળે. નવા હુન્નરોગ ખીલે, દેશનો ધેમો દેશમાં

ફર અને દેશના લોકોની આવક વધે. પરંતુ તેમ ન થવાથી પરિણામ વિપરીત થાય છે, વિદેશનો વ્યાપાર વધે છે. ત્યા મજુરોને રોજ મળે છે અને અત્રેનો ધેમો ત્યાં તણાઇ જાય છે. આ વિષય ઉપર ડીક્ષ કરતાં મી. વીલીઅમ ડીગથી સી. આઇ. ઇ. નિચે મૂજબના આક-કાઓ રજુ કરે છે:—

દેશ દેશના લોકોની માથાદિઠ આવક—
૧૯૦૦ માં:—

સ્કોટલન્ડ	૪૫	પૌડ.
ઑસ્ટ્રેલિયા	૪૦	"
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ	૩૯	"
બેલજીઅમ	૨૮	"
ફ્રાન્સ	૨૭	"
કેનેડા	૨૬	"
જર્મની	૨૨	"
હૉલેન્ડ	૨૨	"
નોર્વે	૨૦	"
સ્વીટઝરલેન્ડ	૧૯	"
સ્પેન	૧૬	"
ઑસ્ટ્રીઆ	૧૫	"
ઇટાલી	૧૨	"
રુશિયા	૧૧	"
હિ હરથાન	૧	"

પાંચા—લોર્ડ કર્ઝને માથાદિઠ આવક બે પૌંડ કહી છે. પણ તે ઉપર ૫૬૬ કેની છે, પરંતુ ખરી આવક મી. બ્રિટીશ્મ ડીગમીના હિસાબાનુસાર રૂ ૧૭ એટલે ૧ પૌંડ, ૨ શિ. ૮

પેન્સ થાય છે. (Prosperous British India pp. 84.)

હતાં તેઓ કહે છે કે ઉપલો આંકડો સર્વ માન્ય રીતે ઠેરવી શકાય નહિં.

લોર્ડ કર્ઝને સર્વ માન્ય કરાવેલી દરમાંથાદિઠ કમાણી આમાંથી દુધાળા ગમથ અને મોંઘવારી વજેરેની છુટ જતા ખરેખરી માંથાદિઠ કમાણી આવે છે તે તેમાંથી જ્ઞે મીમંતો અને હુન્નરોવોગમાં પોતાની કમાણી અને વ્યાજ વજેરે બાદ કરીએતો ગરીબોની માંથાદિઠ દર સેંકડે દરવર્ષે કમાણી

પૌંડ ૨ (૮૦ રૂપીઆ)

„ ૧-૨-૪ (૩૧૭)

„ ૦-૧૩ (૧૩ આના)

(Pro Bri: India pp. 372)

આથી આગળ વધતાં મી. બ્રિટીશ્મ ડીગમી આકડાઓદ્વારા રજુ કરે છે કે:—

ઓગસ્ટ ૧૯૦૧ ની ૧૬ મી તારીખે હિંદના પ્રધાન રાષ્ટ્ર ઑ ના. સર બ્યૉર્જે હેનીલ્ટને કબુલ કીધું હતું કે:—

હિંદના લોકોની દિનપ્રતિદિન ઘસાઈ જતી આવક.

“હું એકદમ કબુલ કરું છું કે જો એવું સાબિત કરી આપવામાં આવે કે આપણા “રાજ્ય દરમ્યાન લોકોની આર્થિક સ્થિતિ “સુધરી નથી તો તે દેશ ઉપર આપણે “અમલ ચલાવવો નકામો છે.”

૧૮૫૦માં ખીન સત્તાધારી રીતે ગણાયલી, ૨ આના આવક રાજની માથાદિઠ.

૧૮૮૨માં સત્તાવાર રીતે ગણાયલી. ૧૬ આનો આવક રાજની માથાદિઠ.

[પરંતુ આ જોડે પુરવાર કરી આપેલો આંકડો દેખાડી આપે છે કે તે નામદારે જે હિંદ પાસેથી વાર્ષિક પગાર મેળવે છે તે હિંદના ૬૦,૦૦૦ હિંદીઓની વાર્ષિક આવક સાથે મળતા પણ પુરો પડતો નથી]

૧૯૦૦માં બધા સંજોગો સાથે લેતાં જે ગણતરી કરવામાં આવી છે તે રીતે:—

જુ આના કરતા પણ કેમી આવક રાજની માંથાદિઠ છે.

(Pro Bri: India pp 534)

હિંદની આવી દયાજનક સ્થિતિ હોવાનો ઘણા ઝાણો છે. મીસીસ એની બિસાંટ “ઇન્ડીઆ ઓ નેશન” નામની ચોપડીમાં લખે છે કે:—

૧. હિંદના લોકો પાસેથી ૬૨ નાણીને ઉધરાવેલા પૈસા મૂખ્યત્વે નિચલાં ઝાણોને અંગે જે ચાર્જજવા પામે છે:—ઇંગ્લેન્ડમાં હિંદને હિસાબે રાખવામાં આવતી ‘ઇન્ડીઆ ઑડીસ’, અંગ્રેજ અમલદારોને આપવામાં આવતા

(પેન્સનો) વાર્ષિક વઝીફા, લન્ડનમાં ઉભી થયેલી આપણોને લઈને હિંદમાં આવુ ઘણેરી રેલવેઓ ઉપર કરવામાં આવેલી આવક ઉપરાંત ઉપરા ઉપર પડતા દુધાળાને લી ‘લોકાનુ’ નિર્ધન થતા જવું, અને મોઘવારીના વખતમાં ન્યારે અત્રેના લોકોને અનાજ મળે ત્યારે વિદેશ વહુલ જવું જેને લીધે કારોને જમીન ઉપર પણ અથાગ દેવું થવું ગયું છે. (ઓન ૦ મી ૦ દીનશા વાચ્છાની ગણ

મેટ્રેલીક શીલીંગથી બીટીંગને ચોરડો શોભે છે.

મૂળ) તે દેવું પૃષ્ઠ કરાડ રૂપીઆનું ધવા
અય છે. આ ઉપરાંત દુષ્કાળ વખતે તે ઓછો
કરવા ને પ્રયાત્નો લેવાય છે તે માટે થતો ખર્ચ,
અને વિદેશી લડાઈના ખર્ચમાં હિંદને આપવો
પડતો હિસ્સો આ બધું હિંદની દોલતને ખેંચી
નય છે

૨ ખેડુતો સામે મજ્જાધથી લેવામાં
આવતા કરને લીધે તેઓને દેવામાં તણાવું
પડે છે. જેની અમર દુષ્કાળ પડવા જેવી થાય છે.

૩ અંગ્રેજ સરકારે શહેલો ભારે ખર્ચ,
મોટા લગાજમના અંગ્રેજ અમલદારોને આપતા
ભારે પગારો, વળી પ્રવિણો (Experts)
ને ભાટે ખર્ચે નિલાવવાની ગત્યનીતિ. ઉપરા
ઉપર અમલદારો ગળી તેના ચકાવવામાં આવતા
ભારી ખર્ચો, આ બધું વિદેશી લોકોના હાથમાં
જાય છે અને તેનું પરિણામ દોલત વિદેશ, ઘસ
ડાઈ જવામાં જ આવે છે. પરંતુ જે અંગ્રેજોને
ખદેલો હિંદીઓને જ નોકરીમાં રાખવામાં
આવે છે તો તેઓને પગાર ઓછો આપવામાં
આવે છે

૪. દેશી હુત્તરને ઉત્તેજન ન અપવાની
નિયતીનિ ઉપરાંત દેશી હુત્તર ઉપર આડકત્રે
મૂકવામાં આવતો અકુશ. દાખલા તરીકે અંગ્રે
વિદેશથી ને કાપડ આવે છે તેના ઉપર આ ટકા
જકાત લેવામાં આવે છે. આ સામે મેન્ચેસ્ટરના
લોકોએ અંગ્રેજી કીધી, તો મેન્ચેસ્ટરના કાપડને
સવળતા કરી આપવા અને લેવામાં આવતી
જકાત ભેડે બંગેબર કરવા માટે અંગ્રેની મીલોમાં
બનતા કાપડ ઉપર આ ટકા એક્સાઈસ ડયુટી
ખામ જકાત નાખવામાં આવી છે ઉપરાંત
અંગ્રેના નિમક ઉપર પણ ખાસ જકાત નાખવામાં
આવી છે તથા કે વિદેશથી આવતા નિમક
ઉપર જકાત લેવામાં આવે છે. મોટા જથ્થામાં
કાચા પદાર્થોનું અંગ્રેથી ઘસડાઈ જવું, અને
તેનું મોઢે ભાવે જૂઠા સ્વરૂપમાં પાછું અંગ્રે ફરવું.

૫. હિંદને લાભદાયી નિવડે એવા ઉપાયો
ચોજવા પ્રતિ દુર્લક્ષપણ. જેવા કે નહેરકામો,

કેળવણી, સુખાકારીના ઉપાયો. આનું કાચુ
કારણ ઉપર દર્શાવેલા ૧-૩થી તથા કારણોને
અંગે ઘસડાઈ જતા પૈસાની તંગાસને લીધે
હાય છે. (India a nation P. 34-35).

પૈસાનું ઘસડાઈ જવું.

The drain. પૈસાનું ઘસડાઈ જવું આ
શબ્દ ફેટલાક લોકોને રૂચતો નથી. પરંતુ ડૉ
દાદાભાઈ નવરોજીએ, લૉર્ડ સાલ્સબરીના મોહ-
રથી ઉત્પાદેલો ને શબ્દ "Bleeding" લોહી
ચુસવાના વાપર્યો છે, તે ક્રૂતા આ શબ્દ વધુ
માયાબુળ છે જ્યારે લૉર્ડ સાલ્સબરી હિંદનો
પ્રધાન હતો, ત્યારે તે ભલા માણસે પોતાની
મીનીટ (26-4-1875; C 3086-1 [1884
144]) માં લખ્યું છે કે " The injury
" is exaggerated in the case of
" India, where so much of the re
" venue is exported without a direct
" equivalent. As India must be bled
" the lancet should be directed to
" the parts where the blood is con-
" tested or at least sufficient, not to
" those which are already feeble for
" the want of it.

" હિંદને સર્વથી વધારે તુકસાન કરવામાં
" આવ્યું છે, કે જ્યાંથી તેની દોલત ખીણી રીતે
" ભરપૂર કરી આપવા વગર ઘસડી લાવવામાં
" આવે છે આ રીતે જો હિંદનું લોહી ચુસવું
" હોય તો, એટલું લક્ષ આપવું જોઈએ કે આ
" લોહી ક્યાંથી લેવું થાય છે, કે ને એવે દેશ-
" ભૂમી ન ખેત્યાવું જોઈએ કે જેઓ લોહીની
" અતિ જરૂરીઆતને અંગે પીડાય છે "

ઉપલા વિચારોને મળતો ધર્મ ઇ સ.
૧૮૮૦ ના વેસ્ટમીનીસ્ટર ગ્રેજેટ પત્રમાં મી.
ડબલ્યુ. ટી ચૉર્ટ ન લખે છે કે :- " Railways
" are good, irrigation is good, but

neither one nor the other good is enough to compensate for opening and continually widening a drain which has tapped India's very heart blood, and has dried up the mainsprings of her industrial energy." (Digby P. 205.) રેલ્વે સારી છે. નહેરો પણ ઉપયોગી છે. પણ ઉભયમાંથી એક પણ હિંદની દર વર્ષે લોહી ચુસીને કાઢી જતી નવીને ખીજ તરફથી અન્ય રીતે પાણી વાળવાની શક્તિ ધરાવનાર નથી અને તેથી તે સાફ નથી." અનુભવદ્વારા સિદ્ધ થઈ ચુક્યું છે કે આ સરકાર બંધી સરકાર કરતાં વિશેષ ખર્ચાળુ છે. વિદેશની લડાઈ માટે લશ્કરને અંગે ૧૦,૦૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ સ્ટરલીંગ થયેલા ખર્ચમાંથી ઇંગ્લંડે એક લડાઈના ૫૦,૦૦,૦૦૦ અને બીજાના ૫,૦૦,૦૦૦ પૌંડ પગાર કીધા હતા. આ ઉપરથી મી. વીલી-અમ ડીગ્બી (Digby pp 162-170) કહે છે કે "આ પ્રજા (આંગ્લેજ) નબળી પ્રજાનું લોહી

ચુસવામાં અવલ દરમજોની છે." મીસીસ એની બિસેન્ટ કહે છે કે "આ ખેંચાઈ જતા પૈસાનો આપણે જરા ખ્યાલ કરીએ. ઇ. સ. ૧૮૬૮-૬૯માં હિંદુસ્થાન પાસેથી હિંદના પ્રધાન નને ૧,૬૩,૦૩,૧૯૭-પૌંડ (રૂા. ૨૪,૪૫,૪૭, ૬૫૫) મળ્યા હતા. જે તેણે કચ્છના બ્યા જમાં, રેલ્વે, લશ્કર, વાર્ષિક વજીફા (પેન્શન), સનદી ખર્ચો (Civil charges) વગેરેમાં ખર્ચ્યા હતા. આ ઉપરાંત મી. સ્પ્રાલેન્ડ એવી અટકળ બાંધે છે કે 'બ્યાપારદ્વારા ખીજ વીસથી ત્રીસ લાખ દર વર્ષે ઇંગ્લંડ ઘસડી જતું હશે તે જુદા.'..... આ પૈસા ખેંચાઈ જવાની હદ વધે છે પરંતુ ઘટતી નથી. હાલમાં હિંદનો પ્રધાન ૧,૮૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ ખર્ચે છે. અને તેને હિંદ ૨,૫૨,૫૦, ૦૦૦ આપે છે. ૧૮૬૮-૬૯ માં ખર્ચ ૫,૫૩,૧૨,૬૮૧ પૌંડનો કરવામાં આવ્યો હતો અને ૧૯૧૧-૧૨ માં તે ૭,૪૬,૪૦,૨૦૦ નો હતો. આમાંથી નિચલા આંકડાઓ ધ્યાન ખેંચે છે :—

“સનદી ખાતું ખર્ચ પૌંડ.	૯૨,૦૧,૪૪૧ થી ૧,૬૮,૩૭,૦૦૦ પૌંડ.
“રેલ્વે ” ” ”	૬૧,૨૩,૮૩૮ થી ૧,૨૧,૧૩,૮૦૦ ”
“લશ્કરી ” ” ”	૧,૭૧,૫૩,૭૧ થી ૨,૦૮,૧૧,૬૦૦ ”

(India a Nation p. 38-39).

ઇનડોઓ કૌનસીલ અને હિંદી પ્રધાન.

આ મૂજબ હિંદના પૈસાનો વ્યય હિંદના લોકોની અભ્યાસમાં ઇંગ્લંડ મધ્યે હિંદી પ્રધાન તરફથી કરવામાં આવે છે. આ વિષય પરત્વે હિંદુસ્થાને વારંવાર પોતાના વાંધાઓ રજૂ કીધેલા છે. જે 'હિંદી કૌન્સિલ'ને લગતા અહવાલો ઉપરથી જણાશે. ઇ સ ૧૮૬૪ માં ડીસેમ્બરની તા ૨૫ મી થી ૨૬ સુધી મજેલી મદ્રાસમાં બરાયેલી દશમી કૌન્સિલમાં મી. આર્ટલી નોટ ને તે એકત્રીત થાયો કરાવ જે મૂકયો હતો તે નિચે મૂજબનો હતો.

"That this congress considers the abolition of the council of the secretary of state for India, as at present constituted the necessary preliminary to all other reforms, and suggests that in its place a standing committee of members of the House of commons be appointed"

ઉપલા ઠરાવના ટેકામાં મી. નોટને એક ભાષણ કીધું હતું. જેના તાત્પર્યમાં તેઓ

બોલ્યા હતા કે “આપણે ઇન્ટરનીય કાઉન્સીલની વિરુદ્ધ શા માટે છીએ, તેનું કારણ પુરુષ છે કે તેઓ હિંદની સ્થિતિ સમજી શકતા નથી
 “આ ઇન્ટરનીય કાઉન્સીલનો વિચાર કરવા માટે આપણને ઇ. સ. ૧૮૮૪ સુધી પાછળ જવું પડશે. અલબત્ત ત્યાર બાદ તેમાં ઘણા ફેરફારો થવા માંડ્યા છે. છતાં હું જોઈ છું કે ઇન્ટરનીય કાઉન્સીલના ચાર સભ્યોમાંથી સાત સનદી નોકરીવાળા, પાંચ લશ્કરવાળા એક એગ્રીકલ્ચર અને એક અગ્રીકલ્ચર (નાણાંશાસ્ત્રી) છે. ઇ. સ. ૧૮૫૮ થી આ કાઉન્સીલ પુર્ણ ગોઠવાઈ તે પછી હિંદની પ્રજાના એક આસાગીને આ કાઉન્સીલમાં સ્થાન આપવામાં આવ્યું નથી વળી આ મહિલો દરેક કે જે હિંદને ખર્ચે ૧૨૦૦ પૌંડ લઈ જાય છે, અને હિંદને કવ સુધાં નથી ભરતો તે હિંદ માટે જે જોઈએ તે કરતો નથી આ રકમ આપણે આપીએ છીએ તે ઉપરાંત બીજા ખર્ચો તેઓ કરે છે તે જુદા. તેના મને ત્રણજી ઉદાહરણો આપવા દો. તેઓમાં વ્યાપારી ગણતરી કરવાની આવડત બહુ ટુંકી છે. લોર્ડ કેમ્બે ઇ. સ. ૧૮૫૮માં એક ‘ડીસપેચ’ મોકલ્યો હતો, અને એક પ્રધાને હલકતા અને સાઉથ ઇસ્ટર્ન રેલવેની સડક નાંખવા માટે પાંચ ટકા વ્યાજ આપવાની શરતે પરવાનગી આપી હતી. અગી. આર વર્ધના અતુલવ ઉપરથી જણાવ્યું કે આ શરત હિંદને તુરંત જાન કરનારી હતી. કારણ કે પાંચ ટકા આપવાની જે ભીમીંગીરી લેવામાં આવી હતી તેને લીધે તે ખાતું તાબડોલ ખરાબ હાલતમાં આવ્યું અને નાદારીમાં ગયું અને તે ખાતું પાછું હિંદી પ્રધાનનેજ પચાસ લાખ પાઉંડે ખરીદવું પડ્યું આથી સંતોષ ન પામતાં હિંદી પ્રધાને ૧૮૫૮ અને ૧૮૫૯ માં મદ્રાસ ખાતે નહેર કાઢવા માટે ‘પેસાનું’ વ્યાજ આપવાની (ગ્યારેન્ટી) કહ્યું લાત આપી, જે થયું પાંચ ટકાનું વ્યાજ હતું પરંતુ તે કામ પણ ફેલ્યું હતું

“નહિં અને નફો મળી શક્યો નહિં”
 “તેજ ખાતાને પ્રધાને બીજા દેશમાં પીધી.
 “ધીથી. ૧૮૬૯ માં હિંદ પ્રધાને સુખા
 “ખાતે એલફીનસ્ટન લેન્ડ અને પ્રેસ કરવા
 “નીની જગ્યા ખરીદવા રૂ. ૧૦૦૦ ના રી
 “ઉદ્ધારવા માટે કબુલાત આપી. થોડ
 “વખતમાં તેના ભાવ રૂ. ૩૦૦ બોલાવવા માંડ્ય
 “.....હવે તે સિવાય બીજા વધુ ખર્ચના
 “આંકડા તપાસિયે. ઇંગ્લંડ ખાતે એક એકસ
 “મકાનનું સમારકામ કરાવવામાં આવ્યું તેને
 “ખર્ચ હિંદ ખાતે નાંખવામાં આવ્યો. અને
 “હિંદે તે—૮,૨૧,૦૦૦ પૌંડનો પગાર પણ
 “ડીધો. આમાંથી ૫,૪૦,૦૦૦ પૌંડ ઇન્ટરનીય
 “ઓફીસના ફર્નીચર માટેજ વાપરવામાં
 “આવ્યા. ૭૦,૦૦૦ પૌંડ લાયબેરી અને
 “૬૮,૦૦૦ પૌંડ સ્ટોર ખાતા માટે. વળી
 “૧૦,૦૦૦ પૌંડ ઇન્ટરનીય એનજીનીયરીંગ
 “કોલેજ માટે ખર્ચવામાં આવ્યા, કે જ્યાં
 “એનજીનીયર બનાવી (Manufacture) અને
 “રવાના કરવામાં આવે છે, અને અહિં રાયલ
 “એનજીનીયરીંગમાં મોજથી રહે છે. હવે છાતી
 “ધખાવાનારો રકમ ૩૮,૦૦૦ પૌંડની છે. આ
 “રકમ ઇંગ્લંડમાં ઇલીંગ મધ્યે એક દિવાના
 “શાળા બાંધવા માટે ખર્ચવામાં આવી છે.
 “હું પુછું કે આ ક્યા દિવાનાઓ માટે છે,
 “અને તે દિવાનાઓ કાણ છે? હું તે દિવા
 “નાઓના માતૃપિતાને ઓળખવા માંગું છું
 “કારણ કે હિંદને તેઓ જોડે શું રનાન સુવક
 “છે કે તેઓને હિંદને ખર્ચે નિભાવવામાં
 “આવે? હું એમ માનું છું કે ઇંગ્લંડમાં દિવા
 “નાઓના ખર્ચે તેના કુટુંબીઓએ કરવો
 “પડે છે, તો પછી અત્રેથી હિંદનો પગાર
 “આઈ ત્યાં ગયેલા, અને પછી દિવાના થયે.
 “લાઓને નિભાવવા હિંદ શી રીતે ખર્ચાયેલું
 “છે કે જેઓના વાર્ષિક નિભાવાર્થે વળી બીજા
 “દર વર્ષે ૮,૬૬૩ પૌંડ હિંદ પાસેથી લેવામાં
 “આવે છે? આ ઉપરાંત હિંદ ઇંગ્લંડમાં રહેતા
 “બ્રોદેદારોને માટે ૧,૩૬,૫૮૮ પૌંડ ખર્ચે છે.

૬. ની લશ્કરના ઉપયોગ માટે પાંચ નોકરીઓ
પાંચવર્ષનાં આવી છે તેના ખર્ચ ૧૧,૧૮,૭૮૭
પૌંડ લેવામાં આવ્યો છે. વળી તે ઉપરાંત
મા નોકરીઓ ઉપરનો વાર્ષિક ખર્ચ ૨,૨૭,
૭૭૨ પૌંડ આપણે આપીએ છીએ. બીજી
મને અભયબીની ગીના એ લાગે છે, કે
એક લશ્કરી પછી ભલે તે અફઘાનીસ્તાન,
કેનેડા, ન્યુઝીલેન્ડ, કે દક્ષિણ આફ્રિકામાં
કામ કરતો હોય, અને તેને માત્ર એક
વખત હિંદ ખાતે નોકરી કરી બધાં તેની
આખી જીંદગીનું વર્ષોસન (Pension
વર્ગીકૃત) હિંદ ખાતેથી આપવામાં આવે
છે. વળી આપણને ત્યાં મોટા પગાર
આવનાર સનદી અને લશ્કરી ઓફિસરો
જેઓ પોતાના લાભાર્થે રજા ઉપર રહે છે,
તેઓને રજાનું લવાજમ પણ આપણને
૧,૬૨,૨૨૭ પૌંડ, ૧૨ શી. ૧૦ પે. નું
આપવું પડે છે..... એટલું જ નહિ. તે
સિવાય ધરાન, જેઠાણ, વગેરેના એલેચી-
ઓનો નિભાવ કરવા આપણી પાસેથી ૨૫,
૩૬૬ પૌંડ દર વર્ષે લેવામાં આવે છે.
જ્યારે બીજા દેશો-આસ્ટ્રેલીયા, આફ્રીકા,
કેનેડા, વગેરે તે આપતા નથી ત્યારે આપણી

“આ સિવાય હિંદની સરકારના ઇન્ડિયન
“મધ્યેના હિસાબી સરવપ્તમાં (Home
“accounts of the Government of
“India) ઇ. સ. ૧૮૬૩ માં ૫૬ માં પાના
“ઉપર જોઈ શું કે આ ઉપરાંત ૩૨ માણસનું
“ઉપહાર ગૃહ (Refreshment) રાખવા
“માટે આપણી પાસેથી ૧,૩૨૯ પૌંડ વસુલ
“કરવામાં આવે છે. જેમાં ૩૨ માણસો
“(૨૮ કામ કરનારી સ્ત્રીઓ, એકવડી અધિ-
“કારીણી, અને ત્રણ બીજા બાઈઓ) કામ
“કરે છે..... થોડા સમય ઉપર એક વિદેશી
“રાજ્યકુવર-જેનું નામ લેવાની જરૂર નથી
“જ્યારે હિંદ ખાતે આવ્યો ત્યારે હિંદને
“માથે તેનો ખર્ચ નાખવામાં આવ્યો હતો.
“પરંતુ જ્યારે તે આસ્ટ્રેલીયા ગયો ત્યારે
“આસ્ટ્રેલીયાએ દમડી પણ આપી નહોતી.
“(New India Political Pamphlets
“No. 6.)

આ ઉપરથી સહજ જણાયે કે હિંદના
પૈસાનો વ્યય, હિંદની બાંધુ વગર કેવી રીતે
કરવામાં આવતો હતો, અને થયા કરે છે.

“રેલ્વે બુલમમાંથી” પરાધીન મુગા યર્ડ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુસાફરીઓ દુર કરવાને બે તમારે
કોઈપણ પ્રકારની મદદ, ખાતેરી, અથવા સાદાસ્ય નોંધતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો હોશ વધારે ફેલાયેલો
લેવો હોય તો “ઇન્ડિયન ઓર્ડર ઓફ હાઇડ્રોક્રેટરસ” ના ઉપરીપણા નીચે સ્ટે મેનેજમેન્ટ- ઓફ રેલ્વેઓ
સ્થાપવાનું દબાવું કરવું. આ બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદગૃહસ્થ પાસેથી
મળશે:-

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાંશીટ રીલીફ એસોશીએશન,
બોરા બ્રાંચ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

મેટેલીક રીલીફની સારી રીઆઈન ગમશે કે ?

બેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. હેપ્પાર્ડીન.

ભાષાન્તરકર્તા: મનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(પ્રતાક-૧૭ થી ચાલુ)

૧૮૭૨ થી ૧૮૮૧ ના વર્ષોમાં સ્વિટ્ઝરલેન્ડે પોતાના રેશમના ઉદ્યોગને ગમણું કરી દીધું, ઇંગ્લેન્ડ અને જર્મનીએ હું જેટલો વધાર્યો; અને જે લાયન્સ પ્રતિવર્ષે ૪૫૪,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંકનું રેશમી કાપડ ગહાર પાડતું હતું તે લાયન્સે ૧૮૮૭માં માત્ર ૩૭૮,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક જેટલું કાપડ ગહાર પાડ્યું. લાયન્સના રેશમી કાપડની નિકાસ ૧૮૫૫-૧૮૫૬ માં ૪૨૫,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક હતી, ૧૮૭૦-૧૮૭૪માં ૪૬૦,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંકની હતી તે ૧૮૮૭ માં ઘટીને ૨૩૩,૦૦૦,૦૦૦ ફ્રાંક થઈ ગઈ. અને હમણાં કેટલા વિદ્વાનો તરફથી એવી ગંજીની થાય છે કે ફ્રાંસમાં વપરાતાં રેશમી કાપડમાંથી હું જેટલો ભાગ જુરિચ, ફ્રેંકલ અને ગારમેનમાંથી આયાત થાય છે. એટલું જ નહિ પણ ઇટલી પણ હમણાં ૧૬૧,૦૦૦ માણસો એ ઉદ્યોગમાં રોકે છે અને ફ્રાંસમાં પોતાનું કાપડ એકઠી લાયન્સની હરિ-કાપડ કરે છે.

બલે કેટલા રેશમી કાપડ બનાવનારાઓ સ્વરક્ષણાર્થે કર નાખવાને માટે યુમ પાડે કે હલકા પ્રકારના રેશમી કાપડ બનાવવા માટે; અથવા તે ૧૮૫૫-૧૮૫૬માં જેટલી કિમતમાં ૨,૫૦૦,૦૦૦ ક્રીલોગ્રામ રેશમ આપતા હતા તેને ગહલે હવે ૩૨,૫૦,૦૦૦ ક્રીલોગ્રામ રેશમ આપે, પરંતુ હવે તેઓ પોતાની આગલી ભોલોજલાલી પ્રાપ્ત કરી શકવાના નથી. ઇટલી, સ્વિટ્ઝરલેન્ડ, જર્મની, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને જર્મનીમાં પોતપોતાનાં રેશમના કારખાનાં છે અને ફક્ત ઉત્તમ માલજ લાયન્સથી મંગાવે છે. હલકા પ્રકારના કાપડ રશિયામાં નોકર ચાકરોમાં પણ સામાન્ય થઈ ગયાં છે, પણ તે

એટલાં સસ્તાં રશિયામાં જ બનેલાં હોય છે જે જે લાયન્સ પુરાં પાડવાં જાય તે લાયન્સન કરીગરો ભુગે મરે. એ ઉદ્યોગ બુદ્ધિ બુદ્ધિ સ્વજોએ પ્રસરી ગયો છે અને જે કે હજી લાયન્સ ઉત્તમ પ્રકારના રેશમ કાપડ માટે પોતાનું સ્થાન બળવી રહ્યું છે તે પણ જે સ્થાન પોતે ૩૦ વર્ષ પહેલાં પ્રાપ્ત કરી એકું હતું તે સ્થાન તે એને પુનઃ પ્રાપ્ત થવાનું જ નથી.

આજ ભતનાં અનેક દૃષ્ટાંતો આપી શકાય. ગ્રીનાંક હવે રશિયાને ખાંડ પુરું પાડતું નથી કારણ કે રશિયા પોતેજ પોતાની ખાંડ તૈયાર કરે છે અને તે પણ એટલીજ કિમતે. ઘડિયાળ બનાવવાનો હુદ્દર હવે સ્વિટ્ઝરલેન્ડના હાથમાં રહ્યો નથી; ઘડિયાળ આને લગભગ ઘણું ઠેકાણું બનાવામાં આવે છે, હિંદુસ્થાન પોતાની ૬૦ આણોમાંથી પોતાને ભરતો કોલ સામાંથી હું જેટલો ભાગ કોલસો કઢાડે છે, કલાઈડ અને ટાઈડાના કિનારા ઉપર જે રસાયણિક કારખાના ખીલ્યાં હતાં તે હવે પડતી દરામાં આવી ગયાં છે. આ કારખાનામાં પ્રથમ વખત સ્પેનના 'પાઈસાઈટીસ' સ્પેન પોતેજ કામમાં લે છે; અને જર્મની સલ્ફ્યુરીક એસીડ અને સોડા બનાવવાના સ્થાન તરીકે બાળીતું થયું છે એટલુંજ નહિ, પરંતુ માલ જોઈએ તે કરતાં વધુ બનાવવામાં આવે છે એમ કહી શકાય છે.

પરંતુ આટલું જ બસ છે. આ ભતના અનેક દૃષ્ટાંતો આપી શકાય અને તે ઉપરથી આજ ભતના અત્યુમાન ઉપર આવી શકાય એવા પ્રકારના મારી પાસે ઘણા આંકડા તૈયાર

છે. પરંતુ આટલા ઉપરથીજ અનુમાન
આંધવું જોઈએ અને તે ઉપરથી કોઈપણ નિષ્પ-
ક્ષપાતી મનુષ્યને તે અનુમાનની સત્યતા સમ-
જાશે. દરેક જાતના ઉદ્યોગ જુદાં જુદાં સ્થળોએ
પ્રસરી જાય છે અને દરેક ઠેકાણે એજ પ્રકારના
ઉદ્યોગને બદલે જુદા જુદા પ્રકારના ઉદ્યોગ
નીકળે છે. જે સમયમા આપણે પૃથ્વીએ છીએ
તે સમયની આ નિશાનીઓ છે. દરેક પ્રજા
માલ બનાવવા માટે છે, અને અંદાજ સમયમાં
યુરોપની દરેક પ્રજા, તેમજ અમેરિકામાં યુના-
ઇટેડ સ્ટેટસ અને બીજી પ્રજાઓ અને એશિ-
યાની દરેક પ્રજા પોતાને જાણીતી વસ્તુઓ પોતેજ
બનાવશે. તેમાં તેઓ વિદ્ય નાખશે નહિ, કારણ
કે એ સ્થિતિ આવવાનીજ. દરેક નવી પ્રજાને
પ્રથમ આરંભમાંજ મુશ્કેલી નડે છે. પણ જ્યાં
એક હુન્નર બરાબર ચાલવા માડ્યો અને પગ-
ભર થયો એટલે બીજા સેકંડો હુન્નરો અને લઈને
ઉદ્ભવશે અને જ્યાં પ્રથમમા આવી પડતી
મુશ્કેલીઓ દુર થઈ એટલે તરતજ સર્વ ઉદ્યોગો
ધમધમાકાર આગળ વધશે.

આ હકીકત એટલી સારી રીતે સમજવામાં
નહિ આવી હોય પણ તેની અસર એવી સચોટ
ચાલી છે કે સંસ્થાનો પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા
યુરોપની સર્વ પ્રજાને થયેલી છે. દરેક પ્રજા
પોતપોતાના સંસ્થાન રાખવા માગે છે, પરંતુ
સંસ્થાનોથી જોઈએ તેવી અસર અને પરિણામ
આવવાના નથી. આખા જગતમા હિંદુસ્થાન
જેવું સંસ્થાન બીજું નથી અને ભુતકાળમાં
બની ગયેલી હકીકત ફરીથી બનવાની નથી.
એટલુંજ નહિ પણ કેટલાક સંસ્થાનો ખ્રિસ્તની
સામા બહુ વિદ્ય હરિશર્મા કરી રહ્યા છે, બીજાં
સંસ્થાનો પણ આફ્રિકાના અનુકરણ આ
દિશામાં કયાં લિના નહિ રહે. તરતજ બજારોમાં
ચીન યુરોપનું સાડું ગ્રાહક થાય એવા
સંજ્ઞા નથી. પોતે પોતાને ત્યાં મસ્તી વસ્તુઓ
બનાવી શકે છે અને જ્યારે તેને યુરોપની
ડબળા વચોની જરૂર જણાયે ત્યારે તે પોતાને

ત્યાં તેવાં બનાવી શકશે. અને જે વખતે ચીનમાં
સ્ત્રીમ જોઈતો પ્રવેશ થયો તે વખતે જ
યુરોપે એની ઘરામી ઉપર આધાર રાખ્યો તો
બહુ માફું પરિણામજ આવશે. બાકી આફ્રિ-
કાના અર્ધ જંગલી લોકો પાસે તો યુરોપ શી
આશા રાખી શકવાનું છે ?

વિકાસ કાંઈક જુદીજ દિશામાં કરવો,
જોઈએ; અને તે પોતાને ત્યાંનીજ બપવને માટે
માલ તૈયાર કરવો એજ છે. લેકેશાયરના કપડાં
અને ગ્રેપીફ્રુટના એબરો, લાયન્સના રેશમી
કપડાં અને હંગરીની લોટની મીલોને માટે
હિંદુસ્થાન અને આફ્રિકામાં જવાનું નથી.
આપણી મીલોના માલ લેનાર આપણી પ્રજાજ
હોવી જોઈએ. અને જો આપણે આપણું આર્થિક
જીવન એવી રીતે ગોઠવીએ તો, એ પ્રમાણે
થવું અશક્ય નથી, એ પ્રમાણે થાયજ. ખ્રિસ્તી
અને જરમનીના કાપડથી ભરેલી વસ્તી હકાને
ન્યુ ગીની મોકલવાની કાંઈજ જરૂર નથી, કારણ
કે જો બરાબર તપાસ કરવામાં આવે તો જરૂર
નીના માલને માટે જરમનીમા અને ખ્રિસ્તી
માલને માટે ખ્રિસ્તીમાં જોઈએ તેટલા ગ્રાહકો
છે. પરદેશમાં ગ્રાહક કેમ મેળવવા એ વિશે
આપણે આપણા મગજને તસ્દી નહિ આપતાં
જો નીચેના પ્રશ્નોનો સંતોષકારક ઉત્તર આપવાનો
ચત્ત કરશું તોજ સાડું છે: ખ્રિસ્તી કામદાર,
સ્કૉલ અને આફ્રીકા મનુરોના વખાણ આપણા
રાજ્યદારી પુરૂષો આટલા બધા કરે છે ત્યારે
એજ લોકો લેકેશાયરનું કાપડ શા માટે ખરી-
દતા નથી ? લાયન્સના વણકરો પોતે શા માટે
રેશમી વસ્ત્રો ખરીદતા નથી અને શા માટે ઘણી
વાર બુધ્ધે મરતા પણ જીવામાં આવે છે ?
રશિયન ખેડૂતો પોતે શા માટે અનાજ વેચી
નાખે છે અને પછી વર્ષમા ચાર, છ, અને
આઠ આઠ માસ સુધી થોડા લોટ સાથે એક
જવનું ઘાસ રાંધીને ખાય છે ? હિંદુસ્થાનના
ઘઉં અને ચોખા ઉગાડનાર લોકોમાં આટલા
બધા હુકાળ કેમ આવે છે ?

મેટલીક શીર્ષાની સારી લેખાઈત ગમશે કે ?

માલિકો અને મનુષ્યો, જમીનદાર તથા અનિશ્ચિત રોજી મેળવનાર મનુષ્યોના બુદ્ધિ ભૂદા સમુદ્ધ પડી ગયા છે એવી હાલની સ્થિતિમાં આ પ્રમાણે ઉદ્યોગ નવાં નવાં રચીને પ્રસારે તો પરિણામે દુઃખ, બાળકોના મૃત્યુ, હારિદ્રાવસ્થા અને છ'દગીતું ભ્રમ આવી પડશે. રશિયન ફેબ્રિકસ ઇન્ડસ્ટ્રી રીપોર્ટ, પ્લોન હેન્ડલિંગ મેનના રીપોર્ટ, ઇટાલિયન વપાસ અને હિન્ડુસ્થાન અને જપાનના વધતા જતા ઉદ્યોગોના રીપોર્ટો, ૧૮૪૦ થી ૧૮૪૨ પારલામેન્ટરી કમીશનના રીપોર્ટ વિગેરે માકક આજ દુઃખોની સાક્ષી પુરે છે. આ પ્રમાણે થાપણ અને મનુરીના પ્રશ્ન સર્વ સ્વભાવે સરખા થઈ ગયા છે તેમજ સહેલા થઈ ગયા છે. અનાજ ઉગાડવું અને તેજ જગ્યાએ વણાટ કામ પણ કરવું અને તે સર્વ ત્યાનાજ લોકોને ઉપયોગમાં આવે તેટલા માટે કરવું—આ પ્રશ્ન ભવિષ્યના વર્ષોમાં યુરોપના ઇતિહાસે ઉઠેલવાના છે. દરેક પ્રદેશ પોતાના તૈયાર કરેલા માલને પોતાનાજ વપરાશમાં લેશે. પણ આથી એમ પણ થશે કે તેજ પ્રદેશો પોતાના ઉપયોગને માટે અનાજ પણ ઉગાડવું પડશે; અને આજ પ્રશ્ન હું હવે ચર્ચવા માગું છું.

પ્રકરણ ૩.

બેતીવાડીની શક્યતા.

બેતીવાડીનો વિકાસ—વસ્તી વધારે થઈ જવાની સામાં અણગમો—ગ્રેટબ્રિટનની જમીન પોતાના રહેવાશીઓને અનાજ પુર પાડી શકે?—બ્રિટિશ બેતીવાડી—ક્રાંસની બેતીવાડીનો સાથે વૃદ્ધિ—તેજ પ્રમાણે બેલજીઅમ અને ડેનમાર્કની બેતીવાડી સાથે વૃદ્ધિ—વાડીમાં રોપાણ—તેના પરિણામ—ગ્રેટ બ્રિટનમાં થઈ હું રોપાણ ફાયદાકારક છે?—અમેરિકન બેતીવાડી; સ્ટેટમાં તીવ્ર રોપાણ

જગતનો છેલ્લાં ૫૦ વર્ષનો ઐતિહાસિક અને વેપારી ઇતિહાસ ઉદ્યોગના વિભાગોનાજ ઇતિહાસ છે. જે પ્રમાણે ભૂતકાળમાં યુરોપે ભેટું હતું તેમ અને જેમ ઇટાલિયી સ્પેનમાં, સ્પેનમાંથી હોલંડમાં અને છેવટે હોલંડમાંથી બ્રિટનમાં વેપાર ગયો તેમ વેપારનું મધ્યસ્થળ ઈર્ષ્ય એટલુંજ નહિ, પરંતુ એથી ઉંડું રહ્યું અંદર સમાયેલું હતું, કારણ કે વેપાર અને ઉદ્યોગના અગ્રેસરપણાની શક્યતાજ એમાં ન હતી. એ સમયમાં તદ્દન નવીજ સ્થિતિ ઉભી થઈ, અને નવી સ્થિતિને લઈને નવા ફેરફાર આવશ્યક થાય છે. ભૂતકાળને પાછો સભારવો એ નિરર્થક છે સુધરેલી પ્રજાઓએ નવીજ દિશામાં પ્રમાણ કરવું જોઈએ. અલબત્ત, અનેક મનુષ્યો વાપો કહાડશે કે અગાઉના અગ્રેસરોએ પોત પોતાનું સ્થાન ટકાવી રાખવું જોઈએ; અગ્રેસરો બધાજ એ પ્રમાણે કહે છે. અગ્રેસરોએ ટેકનીકલ કેળવણી અને બંધારણમાં એટલી ઉત્તમતા પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ કે એ પદ આપો-આપ અગ્રેસરોને મળે, જે આ પગલાની જરૂર પડે તો આ પગલું ભરવું પણ જોઈએ પરંતુ આ પગલું—જેર ઉભય પક્ષ વાપરી શકે તેમ છે અને જે વિચ્છેદનો દેવતા નિરંતર બાળવાન લશ્કરને વિજય અપાવતો રહે તો જે પક્ષ જૂના જમાનાના હોકોને માટે લડતા પક્ષની સામા નવા હોકો માટે લડતો હોય તેનેજ વિજય મળે. જે ટેકનીકલ કેળવણીને માટે પ્રમાણિત વૃષ્ટિ હોય તો ભલે તે કેળવણી જેટલી અપાય તેટલી અપવામાં આવે, એથી મનુષ્ય જાતને આખી મનુષ્ય જાતને, કોઈએક પ્રજાને નહિ—લાલજ છે, કારણ કે જ્ઞાન કાંઈ સ્વગૃહના લાભાર્થેજ વિકસાવવાનું નથી. જ્ઞાન અને શોધ, વિચાર અને માહત્તની સાહસિકતા, બુદ્ધિનો વિજય અને સમાજસુધારણાના બંધારણમાં, સુધારા, આ સર્વ વસ્તુઓ આખા જગતમાં વિકાસ પામેલી છે, અને માનસિક, ઐતિહાસિક, અને સામાજિક વિકાસ રાખ્યદારિ સરહદને બાળખને નથી, તે સમુદ્ર બાળગી બંધ છે,

શક્તિ આપ્યાં જગતમાં એટલા બધા પ્રસરી ગયાં છે કે એક શોધ—હવાઈ રથ વિશેની કે વાયરલેસ ટેલીગ્રાફી વિશે કે ગમે તે વિશેની—એક રાજ્યમાં થાય એટલે બીજાં રાજ્યમાં અલ્પ સમયમાં તેજ શોધ તેવીજ રીતે બીજાં રાજ્યમાં શોધાય એ પ્રમાણે આધુનિક સમયમાં બને છે. વિજ્ઞાનિક શોધ હબરો માંદાને અંતરે આવેલા એ પ્રદેશમાં લગભગ એકજ સમયે થઈ એ પ્રમાણે આપણે અનેકવાર સાંભળીએ છીએ; બહુ અસ્તુક પણે અસ્તુક વિચાર ઉત્પન્ન કરાવી શકે એવું વાતાવરણ આ જગતમાં હોયને! અને વસ્તુક: આલું વાતાવરણ આ જગતમાં છેજ: વરાળ, છાપખાતું અને જાનની સામાન્યતા આ ત્રણ વસ્તુએ આ વાતાવરણ ઉત્પન્ન કર્યું છે.

આથી જ મનુષ્યો ટેકનીકલ ડેવલપીને એક હાથ કરવાના સ્વપ્ન અનુભવતો હોય તે ૫૦ વર્ષ આ જગતની પાછળ છે. આ વિશાળ જગતજ્ઞાનનું સ્થાન છે અને જો કદાચ એક પ્રજા એક કળામાં કૌશલ્ય બતાવે તો બીજી પ્રજાઓ બીજી કળામાં કૌશલ્ય બતાવી એનો બદલો વાળે છે એટલુંજ નહિ પણ એ રીતે મેળવેલ ઉચ્ચતા અલ્પકાળ માટેજ ટકે છે. સાંવાકામમાં ક્ષિતિશોની પ્રવિણતા, પ્રયત્ન વિસ્તારના સાહસો માટે અમેરિકન સાહસિકતા, ફ્રેંચનું નિયમિત મગજ અને જરમન શિક્ષણ-શાસ્ત્ર આખો જગતમાં પ્રસરતા જાય છે. ઇટાલિ અને જપાનમાં રચાપેલા મર વિલિયમ ગાર્મ-સ્ટ્રોંગના કારખાનાઓએ ઇટાલિયનોને તથા જપાનીઓને ટાઇન નદિ ઉપર રહેતા મનુરોની માફકજ કામ કરતાં શીખવી દીધું છે, અમેરિકન સાહસિક સ્વભાવ યુરોપમાં પ્રસારીતો જાય છે; અવિરોધ પ્રત્યે ફ્રેંચોનો અનુરાગ યુરોપનો અનુરાગ થઈ પડ્યો છે અને જરમન શિક્ષણ-શાસ્ત્ર રશિયામાં પણ એટલેજ દરજ્જે પ્રસરી

વાને બંદલે નવી સ્થિતિ શી છે અને તન લાલ આપણી નવી પ્રજાને માથે નવી શી શી ફરજો ઉત્પન્ન થાય છે તે, એટલાજ માટે એવું જરૂરું છે.

આ નવી સ્થિતિ સમજવી સહેલી છે અને તેને લઈને શાં પરિણામ આવશે તે પણ બહુ શકાય તેમ છે. પશ્ચિમ યુરોપની પ્રજાઓને પોતાનો માલ વેચીને બીજા દેશોમાંથી અનાજ મંગાવવામાં મૂકેલીઓ પડતી જાય છે એટલે તેમને પોતાને ત્યાં અનાજ ઉગાડવું પડશે, પોતાના બનાવેલા માલ માટે પોતાને ત્યાંનાજ માણસો ઉપર આધાર રાખવો પડશે અને પોતાના અનાજ માટે પોતાને ત્યાંના ખેડૂતોની સહાય લેવી પડશે. અને જેમ આ સ્થિતિ જલ્દી આવશે તેમજ લાલ છે.

પરંતુ આ પરિણામ સ્વીકારવામાં ખેડુ મુશ્કેલી હરતો નહે છે. અર્થશાસ્ત્રીઓ અને રાજ્યદારિઓએ આપણને એમ શીખવ્યું છે કે પશ્ચિમ યુરોપમાં એટલી બધી ગીચ વસ્તી છે કે કાચો માલ તથા અનાજ હાલ ઉગાડવાની અને તેનાજ વટે પોતાનો નિર્વાહ કરવાની જગ્યા નથી; અને આથીજ તૈયાર કરેલો માલ નિકાસ કરવાની અને ખોરાકી આયાત કરવાની જરૂર પડે છે. બીજી દલીલ એમની એવી છે કે જગ્યા એટલી મળી શકતી હોય તોપણ ખોરાકી બહારથી આવે તે સોધી પડતી હોય એટલે પોતાના દેશમાંજ ખોરાકી ઉગાડવાની જરૂર નથી. આ જાતના વિચાર અને સિદ્ધાંતો હાલમાં આપણા સમાજમાં પ્રચલિત છે. પરંતુ તેમ છતાં આ સિદ્ધાંતો ખોટા છે તે સિદ્ધ થઈ ચૂકે તેમ છે: પશ્ચિમ યુરોપમાં પુષ્કળ અનાજ ઉગાડી શકાય તેમ છે અને તે પણ હમણાંની વસ્તી કરતાં વધુ વસ્તીને પુરું પડી શકે તેમ છે અને તે અનાજમાંથી મોટો ફાયદો મેળવી શકાય તેમ છે. આ બે પ્રજોના હું હવે ચર્ચવા માગું છું.

નવા પ્લાનોના બીલીંગમાં ટાઇમ કોણ પુરી પાડે છે?

પ્રથમ આપણે સાચી વિક્રત પ્રશ્ન લઈએ. હમણા જે ગ્રેટબ્રિટનમાં ફક્ત ૬૫ વસ્તીને જ આલે નેટલું અનાજ ઉગાડાય છે અને જે ગ્રેટબ્રિટનમાં ૪,૧૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વસતી છે, સઘળું મળીને ૫,૬૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન છે અને નેમાંથી ૩,૩૦,૦૦,૦૦૦ એકર જ ખેડી શકાય તેવી જમીન છે. એમ ધારવામાં આવે છે તે ગ્રેટબ્રિટનમાં તેના બધા માણસો જીવી શકે તેટલું અનાજ ઉગાડી શકાય તેમ છે? એ પ્રમાણે અનાજ ઉગાડી શકાય જ નહિ. એવો સામાન્ય મત છે, આટલું જ નહિ પણ વિજ્ઞાન-શાસ્ત્રીઓ પણ જે બીજા બાળતોમાં બહુ સાવધ રહીને મત ઉઠાવે છે તે લોકો પણ આ બાળ-વમાં ટકતાથી કહે છે કે એમ થવું અશક્ય છે. આ માન્યતા એક સત્ય સિદ્ધાંત તરીકે સ્વીકારવામાં આવી છે. પરંતુ જે સહે આપણે આ સિદ્ધાંતની તરફેણમાંની હસિલો જોવા માંડીએ તે જ સહે, આ સિદ્ધાંત ટકાવી રાખવાને માટે કર્યો પણ પાયો નથી એમ આપણે જણાઈ જાય છે, અને એની તરફેણમાં કોઈ હસિલ સત્ય હકિકત પણ નથી.

‘ધી ટાઇમ્સ’માં પ્રતિ વર્ષે પ્રકટ થતા, જે. બી. લોઅના પાકના રીપોર્ટ આપણે લઈએ. ૧૮૮૭ ના તેના આંકડાના પુસ્તકમાં તે લખે છે: “૧૮૫૩-૧૮૬૦ ના પાકમાં જે જેટલો ઘઉંનો પાક ગ્રેટબ્રિટનમાં જ ઉગાડવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર જે જેટલો જ ઘઉં જહાડથી મંગાવવામાં આવ્યો હતો.” પણ પછીના રૂપ વર્ષમાં આ સ્થિતિ લગભગ કલ્પનીય થઈ ગઈ. એટલે કે ૧૮૭૬-૧૮૮૬ માં ઘઉંની ખપત માટે માત્ર જે જેટલો જ દેશમાં ઉગાડવામાં આવ્યો અને જે જેટલો આયાત કરવામાં આવ્યો. પરંતુ આ સ્થિતિ વસ્તીમાં ૮૦,૦૦,૦૦૦ જેટલે વધારો થયો છે. તેમજ એક માયા ટીક રૂંડ ખુશ થઈ ગઈ ખપત વધી તેનાથી ઉદ્ભવી હોય એમ નથી. ૧૮૫૩-૧૮૬૦ માં જે એકર જમીન બ્રિટનમાં એક

માણસને અનાજ પૂરું પાડતી હતી તે ૧૮૮૭ માં બંદબાંધને તથા એકર જમીન સા માટે જરૂરની થવી બેઠી છે? ઉત્તર સહેલો છે: ખેતી-વાડી ઉપર ભરખે તેટલું ધ્યાન અપાતું નથી.

પરંતુ, ૧૮૫૩-૧૮૬૦માં ઘઉંનું રાપણ ૧,૫૬૦,૦૦૦ એકર જેટલું ૧૮૮૩-૧૮૮૬ ના વર્ષ કરતાં વધારે હતું, એટલે ૧૮૫૩-૧૮૬૦ ના વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૧૮૮૩-૧૮૮૬ ના વર્ષની સરેરાશમાં ઘઉં ૪૦,૦૦,૦૦૦ ખુશાદ ચોષા ઉત્પન્ન થયા હતા; આ ખૂટકાજ ૭૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને ઘઉં પૂરા પાડવાને બસ ઘઉં શકે તેવો છે. તે શિવાય બાજરી, જવ અને વડાણાનું રાપણ ૫૬૦,૦૦૦ એકર જેટલું ચોષા ઘઉં થઈ ગયું છે અને એક એકર દીઠ ૪૦ ખુશાદ જેટલી સરેરાશ પાકની ઉત્પત્તિ ગણીએ તોપણ ૭,૦૦,૦૦૦ માણસોને તે તે જીન બસ થાય એટલી ચોષા ઉત્પત્તિ થઈ ગઈ હતી. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે ૧૮૬૦ માં ૧૦,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે યુનાઈટેડ કીંગ-ડમ અનાજ આયાત કરતું હતું તે ૧૮૮૭ માં ૧૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે આયાત કરે છે તેનું કારણ એ કે ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકરથી પણ વધારે જમીન ખેડાણના ઉપયોગને માટે બંધ થઈ ગઈ છે.

આ હકિકત સર્વત્ર બહુની છે છતાં ઘણાં મનુષ્યો એ ત દલિલ લાવે છે કે ખેતીવાડીનું રૂપ માત્ર ફેરવાયું છે અને ઘઉંને બદલે માર્સ અને દૂધ આ દેશમાં પેદા થવા માંડ્યાં છે. પરંતુ ૧૮૬૦ ની સાથે સરખાવતાં ૧૮૮૭ ના વર્ષના આંકડા ઉપરથી જણાય છે કે દરેક ભવના પાકમાં એ પ્રમાણે ઘટાડો થયેલો જોવામાં આવે છે. ખુટકાજના પાકની જમીનમાં ૨૮૦,૦૦૦ એકર ઘટાડો થયો છે, શલગમના પાકની જમીનમાં ૧,૮૦,૦૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો છે. બીજા કેટલીક નાની વસ્તુઓની રાપણની જમીનમાં રહેજસાઈ વધારો થયો છે એક ફર બેતા આ સર્વ

ખીજા ૩૩૦,૦૦૦ એકરનો ઘડાડો થયો છે. માત્ર ખેતરોમાં દોરોને ચરવાની જગ્યામાં ૨૮,૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે અને ઘાસની જમીનમાં ૧૬,૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો છે; પણ તેજ પ્રમાણમાં દોરોની સંખ્યામાં વધારો જોવામાં આવતો નથી. દોરોને માટેના ચારાની જમીનમાં જે વધારો થયો છે તેટલો વધારો છેલ્લાં ૨૭ વર્ષમાં દોરોની સંખ્યામાં થયો નથી.

૧૮૮૭ ના વર્ષ પછી સ્થિતિમાં વધુ ખરાબ બગાડો થતો ગયો. ઐટલિટન એકલાં નેજાં આંકડો લઈએ તો ૧૮૮૫ માં સર્વ જાતના અનાજ માટે ૮૩,૯૨,૦૦૬ એકર જમીન રોકાયેલી હતી, જે જમીન કામમાં આવી શકે તેના પ્રમાણમાં બહુ ઓછી હતી; તેમ છતાં પણ ૧૮૮૫ માં તે ઘટીને આંકડો ૭૪,૦૦,૨૨૭ એકર ઉપર આવ્યો. ઘઉંનું રોપાણુ ૧૮૭૪ માં ૩૬,૩૦,૩૦૦ એકર જમીનમાં હતું તે ઘટીને ૧૮૮૫ માં ૨૪,૭૮,૩૧૮ એકર ઉપર આવ્યું અને ૧૮૮૫ માં ૧૪,૧૭,૬૪૧ એકર ઉપર આવ્યું. ખીજાં ઘણાં અનાજમાં ૫૧,૯૮,૦૨૬ એકર ઉપરથી આંકડો ૫૪,૬૨,૧૮૪ એકર ઉપર આવ્યો; એટલે એકંદરે લેતાં ૧૦ વર્ષમાં કુલે ૧૦,૦૦,૦૦૦ એકરનું નુકસાન થયું. આ પ્રમાણે ખીજાં ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને પરદેશ પાસેથી અનાજ મંગાવવાની ફરજ પડી.

જે ખેતીવાડીના રૂપમાંજ ફેરફાર થયો હોત તો જેમ યાત્ર તેમ ખીજાં જાતના વનસ્પતિનાં રોપાણુમાં કાંઈ વધારો થયો ? બિલકુલ નહિ. એમાં પણ ૧૮૮૫ માં ૩,૫૨૧,૬૦૨ એકર જમીન હતી તે ૧૮૮૫ માં ૩,૨૨૫,૭૬૨ એકર થઈ અને ૧૮૧૦-૧૧ માં ૩,૦૦૬,૦૦૦ એકર થઈ; એટલે કે આશરે ૫,૦૦,૦૦૦ એકર જમીનનો ઘટાડો એમાં થયો ! તેજ પ્રમાણે ઘાસચારાની જમીનમાં પણ ઘટાડો થયો. ૧૮૮૫ માં ૪,૬૫૪,૧૭૩ એકર જમીન હતી

તે ૧૮૮૫ માં ૪,૭૨૯,૮૦૧ એકર થઈ અને ૧૮૧૦-૧૮૧૧ માં ૪,૧૬૪,૦૦૦ એકર થઈ ગઈ, કુલે સર્વ જાતના અનાજને માટેની જમીન જે ૧૮૮૫ માં ૧૭,૨૦૧,૪૯૦ એકર હતી તે ૧૮૮૫ માં ૧૬,૧૬૬,૯૫૦ એકર થઈ અને ૧૮૦૯-૧૧ માં ૧૪,૬૮૨,૫૫૦ એકર થઈ ગઈ. આ પ્રમાણે ૨૬ વર્ષમાં ખીજા ૨,૫૦૦,૦૦૦ એકર જમીન રોપાણુમાંથી ચાલી ગઈ અને ફક્ત ચારા માટેજ વપરાતી જમીનમાં (રોપાણુની જમીન કરતાં લગભગ બમણી) વધારો કરાવ્યો. આ જમીનની ગણતરી કંઠાડીએ તો ૧ ગાય દીઠ ત્રણ એકર જમીન પણ પૂરી પડી શકતી નથી !

આ પ્રમાણે આંકડાથી પૂરવાર કયાં પછી, બ્રિટિશ ખેડૂત ખેતીવાડીને બહલે દોરો ઉપર કરવામાં મચી પડ્યો છે એ સિદ્ધાંત ખોટો કેરવવા યતન કરવાની કરીજ નફર રહી નથી; કારણકે છેલ્લાં ૨૫ વર્ષમાં દોરોની સંખ્યામાં બિલકુલ વધારો થયો નથી. ખેતરોમાંથી ઘટાડો કરીને દોરોની સંખ્યામાં વધારો કરવાને બહલે ૧૮૮૫-૧૮૮૫ માં ઉલટો ઘટાડો થયો હતો અને તે પછીજ સ્હેજ વધારો થયો છે. ૧૮૮૫માં ૬,૫૯૭,૯૬૪ દોર હતાં તે ૧૮૮૫ માં ૬,૩૫૪,૩૩૬ થયાં અને ૧૮૦૯-૧૮૧૧માં ૭,૦૫૭,૫૨૦ દોર થયાં, ૧૮૮૫ માં થેરાં ૨૬,૫૩૪,૬૦૦ હતાં, ૧૮૮૫ માં ૨૫,૭૯૨,૨૦૦ હતાં અને ૧૮૦૯-૧૮૧૧ માં ૨૬,૫૦૦,૦૦૦ થી ૨૭,૬૧૦,૦૦૦ થયાં. ઘોડાઓની સંખ્યામાં વધારો થયો છે પણ એનું કારણ એ છે કે ખાટકી અને મોટી પણ ઓરડોને પ્રહોંચી વળવા ઘોડાઓ સખે છે (સ્વીડન અને સ્વિટઝરલેન્ડમાં આ કાર્ય ટેલી ફોનથી કરવામાં આવે છે.) પરંતુ જે આપણે ખેતરમાં કામ કરતા ઘોડા અને ઘોડાની ઉત્પત્તિ કરવામાં કામમાં વપરાતા ઘોડાનીજ સંખ્યા ધ્યાનમાં લઈએ તો સંખ્યામાં બહુ થોડો તફાવત છે એમ આપણને જણાઈ આવશે. ૧૮૮૫ માં ૧,૪૦૮,૭૯૦ ઘોડા હતા અને ૧૮૦૯ માં

ઉચ્ચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટેપ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

સીવોલ સરખ્યન

તથા એમ કી ની કીમી ધરાવનારા મોટા વક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ નનામે. નામદાર સરકારના ધારસભાના એનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જલ્લે, પે નીગીકલ એજન્સ સરકારી સીવોલીયન ચિરીમર અને દેશી તથા યુરોપીયન અગત્યદારો અને શ્રદ્ધસ્થોમા માદશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા વિષે વિશેષ બહુ વર્ષોના પે એન તેની વધતી જતી ફેનેહમદી અને ઉપયોગીતાનો નોશાની છે. ગવર્નમેન્ટ લેગેરેટરીમા આ રજવાહી દવા એનાઇ ઇલ ચર્ચેવ છે અને તે બાબતનુ સરગીક્ષેટ પણ મળેલ

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કોરણથી શુભાવેની તાકાત પાણી હાવે છે પુરુષાતન કાયમ રામે છે સ સાર સુખ એવજવા માટે દેશી અને યુનાની દવામા ઉચામા ઉચી દવા એછએ તે આ બાદશાહી ચાકુતી અનગ વિલાસ છે આ રાજવશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધન બનાવી ખરૂ પુરુષાતન આપે છે રાજ રજવાડામા તથા શ્રીમત લોકોમા આ દવા બહુ લખણુ પ છે ખરી અગાધ આપનાર અનંત નખળા માલસરને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બનામણ છે—આ દવા અતિ કિતમ દેશી દવાઓમાથી બનાવવામા આવે છે આ દવા ચાલુ હોય ત્યારે તમામ ખોરાક ખાવાની તથા બધી તરહની છુટ છે ૪૦ ગોળીની રૂબી એકના રૂપીયા દશ

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અગીર ઉમરાઓમા વખલાતી ઉમદા દવાઓમાથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે નેખળી પડી ગયેલ નસોને પુરતુ જોર આપી પુરુષાતન લાવવા મટે આ લેપ ફેનેહમદ હવાજ છે આકેસ એકની રૂબીના રૂપીયા આઠ

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાચુ મુકતા-

કી. રૂ. ૪-૧૫-૦ પો. જી. રૂ.

મૃગી-ફેફર કે વાધથી આકડી, તાણ, ખેચ કે કાકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતખીવી શ્વાસ ઉધાવો, કાંઠાગાર બનવું, કીજના કીસોટા, પેટના દુખાવા ઇં નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાજી, છે વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેવજાને લીધે, રડવું, કુટવું, ધુલવું, નાચવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદા વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કુદેથી ખાત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-ગરીર દેખવના ઉપર કંઈયુ રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામુ શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટ્રેકસ છુટ કી ૦/૬ પો.)—

છગનવાસ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સ શોધિક હીસ્ટરિયા-વિગ્નપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે સુંબવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૬૦ ટકા જેટલો ભાગ કમતાકાનીનાં પુરો દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ઇલાજ કરાવાને બદલે ચક્રવર્તીત બહાર ખગરો વાચીને ગભરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમત ૧૧ દવાઓ અને તે ૧૧ ગણીર અને નુકશાનકરક પડીઓ વાપરીને કાંઈજ થયું તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પદ્ધતિની ખગણી કરીને બીચારા આગરૂને લીધે ગીરફતારીમાં ફર્યા કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીના કમોતે અંત પહોંચાવે છે બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ નથી કરતું જે તે બીચારાઓએ તેનીજ હાલતમાં સગવળ કરવું. માટે હાલમાં બહોળા તર્કથી ઘણાજ ચોક્કસ, ઇબ્ત વગરનો અને ગમખાણ ઇલાજ ગોપી કાઢ્યા છે, જે ઇલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રહમખંધ પારમી, ખોજ, ભાટીયા, મેમણ, વોહરા, ઇથેજ, ખીસ્તી તથા યાહરી ગૃહસ્થોને કરવામાં આવ્યો હતો અને તનું પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપલાં લાભકારક પરીણામ પછી ઇલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક અરુદ્ધ ગમે તેવી કમતાકાતીથી પીડાતો હુશ, નાદાનીયતની ગફલતથી અથવા કોઈબી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અગલ કરતાં આછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ઠેકાણે પહોંચા ૧ કાગળ લખીને વીગતવાગ છાપેડું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને માથે બીડેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા જે મંગાવી હોય તો કોઈબી શરમાવા વગર મોકલી આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો સતોષકારક ખુલસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું, કામ કરે છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૃહસ્થો શું ચરનીરીકેટ અ પે છે વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કોઈબી ટપાલખર્ચ લીધા વગર તદ્દનેજ મક્તવનજ માં કતરમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશેજ નહીં. ખાતરીથી માનવું જ દરેક દરદીની હકીકત તદ્દનજ ખાતરી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીબત દરદી આગળ જામાં કુંકવાની મતલબથી દેવમાં આવશેજ નહીં. ખાતરી રાખવાની બાબદ તો વકીવને બાણે થયેલાં લખતગરાબર સમજવી. જે ગૃહસ્થોએ મોટા મોટા ડાકટરો તથા રાજવંશી હકીમોની સુલાકાત લીધી હોય, સેંકડે રૂપીયા બગાડ્યા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ મારેલી ખાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અપ્રીણ, વછમાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આગરૂને, નુકશાન પહોંચે તવી કશી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીધેની ખાતરી નામદાર સુંબધ સરકારની ગવર્મેન્ટ લેબોરેટરીમાં વીદ્વાન સરકારી ડાકટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરતીરીકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેણ કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીર્ભય છે, દવાની કીમત સેંકડે રૂપીયા નથી. કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહાર ખગરો તો હાલમાં ઉભરાઈ તંગાઈ નાથે છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગ્યું છે જે એકજ પેટ દવા સર્વેની તળીયતને માફક આવતી નથી. કારણ દરેક માણસની તળીયત અને ખાતપાન બુદ્ધિજ રહે છે અને ફેકટમાં પદ્ધતિની બરબારી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફક્ત સુંબધમાંજ નહીં, પણ આખા હિંદુસ્થાન, ગુજરાત અને લખણ દુર દેશાવરોમાં પણ આશકારા થઈને વીધાસ પામી છે, એજ તેની ખરાબજાની સાબિતી છે ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ જે બાબદના ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે. બહારગામ તથા સુંબધના ગૃહસ્થોએ ઇથેજ અથવા તો ગુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાતરી કરવી.

ચેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બોલડીંગ લોહાર ચાવને નાંકે ૧ માળે કાફર મારકેત સાથે-સુંબધ.

૧,૫૫૩,૦૦૦ ઘોડા હતા. પણ સંખ્યાબંધ ઘોડા તેમજ તેમને અવરણવામાં આવતા જવ પરદેશી આયાત કરવામાં આવે છે. અને આ દેશમાં માંમની અપત વધી હોય તો તે પરદેશી આયાત કરવામાં આવતાં સસ્તાં માંસની વધી છે, અહિંના માંસની નહિ.†

કુંડામાં, ખેતીવાડીએ પોતાનું રૂપ ફેરવ્યું છે એમ જે કેટલાક મનુષ્યો કહે છે તે અસત્ય છે, ખેતીવાડી ઘટી જ ગયો છે. બહુ ગંભીર પ્રમાણમાં જમીન ખેતીવાડીના કામમાંથી ચાલી જતી હતી અને તેની જગ્યા લેવા માટે વાડીમાં રોપાણુ, કળકળાદીનું રોપાણુ અને મરવાં અતકા ઉછેરવાના જે ઉપાયો લેવામાં આવે છે તે ફ્રાંસ, બેલ્જીઅમ અને અમેરિકાએ એ દિશામાં જે કામ કરી બતાવ્યું છે તેના પ્રમાણમાં છેક નહીંવા છે.

છેલ્લા થોડા વર્ષ થયાં આ સ્થિતિમાં સુધારો થયો છે એમ અરે કહેવું જોઈએ. સર્વ જાતના અનાજની જમીનમાં વધારો થયો હતો અને તેનો આંકડો ૭૦,૦૦,૦૦૦ એકરની આસ

* સ્ટેડીસીકલ સોસાયટી આજળ મી કૉર્ટ એ નીપર્ડ ૧૮૯૬ ના ઓક્ટોબરમાં વાચ્યો હતો તે પ્રમાણે મિન પ્રતિવર્ષ પોતાના દેશને ઘોડા માટે ૪૫,૦૦,૦૦૦ ટન ઘાસ તેમજ બીજાં ખોરાક આપાત કરે છે હમણાની ખેતીવાડી પ્રમાણે ગણીએ તો ૧૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન આ વસ્તુઓ ઉત્પન્ન કરી શકે તે બીજી ૬૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન અનાજથી રોપવામાં આવે તો આખા યુના. ૧૮૭ કીંગડમને બેઠોતો ખોરાક દેશમાં ઉત્પન્ન કરી શકાય

† ૧૮૯૫ માં ૫૮,૭૭,૦૦૦ હેક્ટેર બીક અને મટન ૧૦,૬૫,૪૭૦ મેટ્રા અને ૪,૧૫,૫૬૫ ટોન આયાત કરવામાં આવ્યા હતા ૧૯૧૦ માં આમાંનો મહેનો આંકડો ૧,૩૬,૯૦,૦૦૦ ઉપર ગયો. જહૂવી કરતા એમ લખાય છે કે ૧૯૧૦ માં એક માખા દીડ ૨૧ ગ્રેર આયાત કરેલ બીક, ૧૩૬ ગ્રેર આયાત કરેલ મટન, અને ૭ ગ્રેર બીજી ભવતું માંસ (આયાત કરેલ) લાપરમાં આવ્યું હતું આ સિવાય ૧૧ ગ્રેર માંખા, ૨૬૨ ગ્રેર ઘડ, ૨૫ ગ્રેર અડો અને ૨૦ ગ્રેર બોખા અને ચોખાનો લોટ માંસ દીડ આયાત કરવામાં આવ્યા હતા.

યાસ હતો. ઘઉંના રોપાણુની જમીન ૧૯૦૭ માં ૧૬,૨૫,૪૫૦ એકર હતી તે ૧૯૧૧ માં ૧૯,૦૬,૦૦૦ એકર થઈ હતી. ગાજરા અને જવના રોપાણુની જમીનમાં સહેજ ઘટાડો થયો હતો પણ તેમ છતાં પણ ૧૮૮૫ માં જેટલી જમીન રોપાણુમાં વપરાતી હતી તેનાથી ૧૫,૦૦,૦૦૦ એકર ઓછી જમીન હાલમાં એ કામમાં વપરાય છે અને ૧૮૭૪ માં આજ કામમાં લાપરવામાં આવતી જમીનના કરતાં ૨૫,૦૦,૦૦૦ એકર ઓછી જમીન હાલમાં વપરાશમાં છે. આ જમીન ૧,૦૦,૦૦,૦૦૦ માણસોને માટે ખોરાક પૂરો પાડવાને માટે સમર્થ થઈ શકત.

આ પ્રમાણે જમીનનો વિસ્તાર ઘટવાનું કારણ દેખાઈતું છે. તે એજ કે જમીનનો ભેદ એ તેટલો વપરાશ કરવામાં આવતોજ નથી. દરેક પાકને માટેની જમીનમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો છે. ૧૮૬૧ ના વર્ષથી લગભગ અરધો અરધ જેતરોમાં કામ કરનાર મજૂરોની સંખ્યામાં ઘટાડો થયો છે અને તે બધા માણસો શહેરોમાં જઈને બેકારોની સંખ્યામાં વધારો કરી રહ્યા છે. X એટલે બ્રિટનના જેતરોમાં ઝાંઝી સંખ્યાને બદલે જોઈએ તેટલા માણસો પણ નથી. બ્રિટિશ પ્રજા પોતાની જમીન ઉપર પોતેજ કામ કરતી નથી; તેને તેમ કરતી અટકાવવામાં આવે છે; અને આર્થશાસ્ત્રી કહેવડાવવાને યાન કરતા મનુષ્યો ફરિયાદ કરે છે કે બ્રિટનની જમીન પોતાની પ્રજાને પૂરતો ખોરાક પૂરો પાડવા અશક્ત અને અસમર્થ છે!

હું એક વખત લંડનથી સસેક્સ થઈને પગે ચાલતો ગુસાફરીએ નિકળ્યો હતો. મેં લેગ્ગાંસ લાવરન્યનું પુસ્તક વાંચ્યું હતું અને તે ઉપરથી ખેતરોમાં માણસો ખંતથી મચી પડ્યા હશે તે મારાથી જણાશે એવી મારી ધારણા હતી; પરંતુ લંડનની આસપાસ તેમજ

X ઇંગ્લેન્ડ અને વેલ્સમાં બેકરોની સંખ્યા ૧૮૯૧ માં ૨૧,૦૦,૦૦૦; ૧૮૯૪ માં ૧૩,૮૩,૦૦૦; ૧૮૯૬ માં ૧૩,૧૧,૭૨૦; ૧૯૦૧ માં (માધીમારો મળીને) ૧૧,૫૨,૫૦૦

ફર દક્ષિણે મેં કોઈપણ ઠેકાણે માણસો જોયા નહિ. વીઠ્ઠામા ૨૦ માઈલ સુધી મેં એક પણ ખેતર જોયું નહિ; માત્ર લંડનના શુદ્ધરો માટે શિકારના સ્થાન તરીકે તે જમીન વાપરવામા આવતી હતી. “ જમીન કેવી નશુણી છે ” આમ વિચાર મને પ્રથમ આવ્યો. પણ જ્યારે જરા દૂર ચાલતા તેવાજ પ્રકારની જમીન ઉપર સાફ અનાજ ઉગેલું જોયું ત્યારે મારો તે વિચાર બદલાયો અને જમીનનો વાક નથી એમ લાગ્યું. જરા આગળ ચાલતા મીડલેડ કાઉન્ટીના ફળદ્રુપ ખેતરો મારા જોવામા આવ્યા, પણ ત્યાંપણ જે માણસોની ગીર્દી અને ધમાલ મને કેન્ડ અને ખેલજીઅમના ખેતરોમા જોવાની રેવ પડી ગઈ હતી તેવી ગીર્દી અને ધમાલ મેં જોયા નહિ. પણ જ્યારે મેં બ્રાઇથુમ કે ઇંગ્લંડ અને વેલ્સમા માત્ર ૧૩,૮૩,૦૦૦ મનુષ્યોજ ખેતરોમા કામ કરે છે અને ૧૬,૦૦૦,૦૦૦ માણસો કરતાં પણ વધારે માણસો ણીજ ધધામા પડેલા છે ત્યારે મારી અબજબીને સ્થાન રહ્યું નહિ. દશ લાખ માણસો ૩૩,૦૦૦,૦૦૦, એકર જમીનને સારી રીતે ખેડી શકેજ નહિ; જો યોન-આ કાર્મની રિતિને અનુસરે તો હજી ફેર પડે ખરો.

વળી, જો હોરોને મધ્યબિંદુ ગણીએ તો પણ પાચ પાચ માઈલ સુધીમા માત્ર ઘાસથી ભરપૂર મેદાનો દ્રષ્ટિયે પડે છે, અને તેમાનું ઘાસ, જે એક જમીનમાથી માડમાડ એક ગાયને ચાલે તેટલું નજરે પડે છે. મેદાનોમા મનુષ્યોની તો ગે-હાજરીજ જણાય છે, માત્ર વસંતઋતુમા તેઓ રોલર ફેરવી જાય છે, બજે ત્રણ ત્રણ વર્ષે ખાતર પૂરે છે અને પછી ધાન

કાપતી વખતે હાજરી આપે છે. અને આવી વસ્તુસ્થિતી કયા બનતી જોવામાં આવે છે? ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વન્ટીવાળા શહેરની પડોશમાંજ ચેરિંગ ક્રોસ સ્ટેશનની પાસેજ આ પ્રમાણે જોવામા આવે છે; - અને આ ૫૦,૦૦,૦૦૦ માણસો ફ્લેમીશ, અને જર્મી બટાટા, ફ્રેંચ સેલેડ અને કેનેડીઅન સફરજન ઉપર પોતાનું જીવન ધારણ કરે છે પારિસના વાડીવાળાઓ શહેરની પામેની જમીનના દર એક હજાર એકરમા ૨૦૦૦ માણસો કામે લગાડે છે અને એક એકર દીઠ ૫૦ પૌડથી ૩૦૦ પૌડ સુધીની શાકભાજી ઉગાડે છે. પરંતુ ઇંગ્લંડમા તેજ જમીન મજૂરી વિના ઉજડ વેરાન જેવી પડી રહે છે અને મનુષ્યો જમીનનો વાક ઠહાડે છે. જો બરાબર તેની સંભાળ લેવામા આવે તો કોઈપણ જમીન અફળદ્રુપ રહે એમ બનવુંજ અશક્ય છે એ બિના એ મનુષ્યો ધ્યાનમા લાવતાજ નથી, દાખલા તરીકે અમેરિકાની રસાળ જમીન તેમજ રશિયાની વિશાળ જમીન કરતા આયરલેંડ અને ફ્રાંસની ઉતરવા પ્રકારની જમીન પણ મત્તપ્રપચલતથી વધારે અનાજ ઉગાડવા શક્તિવાન ઘઈ છે.

દેશના કેટલાંક ફળદ્રુપ લાગમાની ન પણ એટલી બધી ખરાબ છે કે કોઈનું ધ્યાન ખેંચાય, સાઉથ ડેવનમાની કેટલીક જમીન મેં જ્યારે જોઈ અને જ્યારે મને “ માટે રાખેલી ” જમીનનો ખરો અર્થ ત્યારે મને ખરેખર દુઃખ થયું. એક પછી ખેતરોના ત્રણ ઇંચ ઉચું ઘાસ અને શિવાય બીજી કાંઈજ જોવામા આવતું ન

એક ટેકરા ઉપર ચડીને દ્રષ્ટિ કરીએ તો હાથે
એક જમીનની આજ સ્થિતિ નજરે પડે છે,
અને આજ જમીન પથરાવાળી હતી તેમાંથી
આ સ્થિતિએ લાવવામાં અને તેને પાણી પૂર
પાડી રસાળ બતાવવામાં આપણા આપદાહ-
ઓએ કેટલી મહેનત કરી હતી । કેટલાં જુવ
ડાઓ મનુષ્ય વિનાના ઉજડ નજરે પડે છે અને
જાણે આખી એ પ્રકારની, એ ભાગોની વસ્તીન
નાથ પાંખી ગઈ હોય એમ જગલ જેવો પ્રદેશ
થઈ ગયો છે, અને હજુપણ આજ પ્રકારની
સ્થિતિ કાયમ રહેશે તો હજુપણ વધુ માટી
અમર થશે. અને જે ભાગમાં જમીન બહુજ
ફળદ્રુપ છે અને હવા પણ ખીજા દેશેા કરતા
બહુ મારી હોય છે ત્યાં આ જાતની સ્થિતિ ।
જ્યાં દરેક જુવડાવાળા થોડા થોડા બઢાટા પણ

મેની અધવચમાં પણ ઉગાડી શકે છે એવી જરૂર
સીના કરવાં તો આ હવા બહુ ચડતા પ્રકારની
છે. પણ જ્યાં કોઈ જમીન ખેડનારજ નહિ
હોય ત્યાં જમીન ખેડાય શી રીતે ? એક વૃદ્ધ
ખેડુને મને કહ્યું હતું કે “અમારી પાને ખેતરો
છે, માણસો પાસેથી આદ્યા જાય છે પણ અંદર
આવતા નથી.” આ વાક્ય સત્ય છે. *

(અપુર્ણ.)

* હું જ્યાં બે ઉંદાળા રહ્યા હતા ત્યાં આગળ નીચે
પ્રમાણે વસ્તુસ્થિતિ હતી—૩૭૦ એકરનું એક ખેતર,
અને તેમાં ૪ મજૂરો અને ૨ ઊંદાળા મમ કરનાર ૩૦૦
એકરનું એક બીજું ખેતર હતું, તેમાં ૨ માણસો અને
૨ ઊંદાળા કામ કરતા હતા બીજું ખેતર ૮૦૦ એકરનું
હતું, તેમાં પાંચ માણસો અને પાંચ ઊંદાળા કામ કરતા
હતા—આ પ્રમાણે માણસો ઓછા કરવાનું પરિણામ એ
માય છે કે હું જેટલી જમીન ખેડવા વિનાના જેની
પડી રહે છે

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે સાંજતી નથી, ફાટતી
નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની
ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

કેં દાવડાની કાંડ,

મ આદેવીના કુવાસ પાસે,

સુખર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વસ્ત્રથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ
(માલીકની બીજી શોધોની શેઠાણેને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભર-
પૂર નફો છે ઉપરને ટેકાણે અરજ કરો અથવા જાતે મળો.

શ્રી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ, ફોર્ટ, સુખર્ષ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર એન્ડ
યુરોની કમીટી એક સભા તા. ૨૬-૬-૯ ને
યુધવાદે રાજ બપોરના ૩ કલાકે (મું ટા.) મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર
હતા—

પ્રેમ શેઠ મનમોહનદાસ રામભ

” ૫ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ

” મોતીલાલ કાનભ

” ચત્રાભુજ શીવભ

, પી. જે. બીલીમોરીયા.

” એસ. બી. બીલીમોરીયા.

” દેવાશંકર જગજીવન

” જે. બી. પીટીટ.

(૧) આગલી મીટીંગની મીનીટ પસાર
કરવામાં આવી હતી.

(૨) હિંદમાં પેદા થતા માલને નિકાસ
કરવી વખતે જે સેળલેણ કરવામાં આવે છે તેનો
સંબંધમાં સળ-કમીટીએ જે રીપોર્ટ કર્યો હતો
તે મતલબનો કાગળ લખી મોકલવાનો ઠરાવ
થયો હતો. સળ-કમીટીની બલામણ નીચે મુજબ
હતી—

હિંદની પેદાશની જણસોના નિકાસ ઉપર
'કોઈપણ બંતનો અંકુશ ના.' સરકાર તરફથી

મૂકવામાં આવે તે ઇચ્છવા ભેગ નથી, અને
ખરીદનાર વેપારીઓ પોતાનું હિત જરૂર પડે
ત્યારે સાચવવાને પગલાં લઈ શકે છે તેથી તે
એને પોતાની અરજી મુજબ યોગ્ય ઇલાજ
લેવાદેવા.

(૩) (એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે)
સર્વે કરવામાં હાજર રહેતા કસ્ટમ ઇલેક્ટરના
અમલદારની પ્રી ઠરાવવાના સંબંધમાં વધારે
ખુલાસા કરવા માટે કયા સંબંધો વચ્ચે એ સર્વે
કરવામાં આવે છે અને વેપારી તરફથી એ સર્વે
પૂરતી વિગત નહિ મળતા તેમજ આવી સર્વે
શા માટે કરવામાં આવે છે તેની વીગતવાર
હકીકતથી કમીટીને પોતાને વિચાર જણાવવા
માટે વાકેફ થવાની જરૂર છે માટે આ બાબ
તોનો યોગ્ય ખુલાસો થવા માટે કસ્ટમ ઇલેક્ટ
રને લખી પૂછવું. દરમિયાન ફી લેવી નહિ
એવું તે કાગળમાં સૂચનારૂપે ઉમેરવું.

(૪) બ્રિટિશ ઇન્ડિયા ટ્રીમ નેવીગેશન
કો. ડી. ૨૫૦ ની મોટામાં મોટી રકમ ધટ
પડતા માલની આપે છે તે વધારવાના સળ-
ધમાં ઇન્ડિયન નેશનલ એસોશિએશન (બાંજી
બાર) તરફથી આવેલા પત્રના સળ ધમાં એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું કે એ સવાલ પરસ્પર સમ-

જીતીને ખાનગી સવાલ જેવો છે માટે તેના સંબંધમાં કાંઈ કરી શકાતું નથી.

(૫) એ. સર. દુધાહીમ રહિમતુલ્લાને માનપત્ર આપવાના સંબંધમાં "At-Home" નો મેળાવટો કરવો અને તેને માટે સંબંધકૃતિ-પત્રો કરવું એમ ઠરાવવામાં આવ્યું.

(૬) ના. સરકાર "કોલન વેસ્ટ" તથા કપાસ દરિયા અથવા રેલ્વે રસ્તે લઈ જવાની બાબતમાં લાઇસેન્સ લેના નહિં લઈ જવાનાં સંબંધમાં વિચાર ચલાવે છે તે વિષયમાં એ બંનેનો અભિપ્રાય માગ્યો છે એ બાબતમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે સહેલાઈથી કામ કરવા માટે ડીરેક્ટર એન્ડ એગ્રીકલ્ચરની સાથે વેપારી કોમના હક્ક બાબતમાં બાબત આગેવાન વેપારી મંડળીના-પ્રતિનિધીઓની એક કમીટી નિમ-ણની સૂચના કરવી.

(૭) બીજી વાર લોનના સંબંધમાં વેર લોન કમીટીના આવેલ કાગળની બાબત આ વતી મીટીંગ ઉપર મૂલતવી રાખવામાં આવે હતી.

(૮) મેજસ્ટ્રેટ અબદુલ્લાભાઈ એન્ડ જુમા-ભાઈ લાલજી તરફથી આવેલો કાગળ એવી મતલબનો છે, એક બાબતે મોકુફનાવવા માટે કારખાનામાં બોઈલર બીજી ખરીદ કરેલું લઈ જવા માટે તથા બોઈલર એ જીન લઈ જવા માટે ના સરકાર તરફથી પરવાનગી મેળવવા બાબત તેઓએ કરેલી હીલચાલમાં એ બર લખાણથી મદદ કરે-તેના સંબંધમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે હાલના લકાઈના સચેત્રીમાં તેના સંબંધમાં કમીટી કાંઈ કરી શકે નહિ.

તે બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

જે મનુષ્યને મહાન વિચારો હોય છે તે મનુષ્ય તે દર્શાવવા નાના નાના શબ્દોજ વાપરે છે; પરંતુ જે મનુષ્યને હુદ્ર વિચારો આવે છે તે મનુષ્ય તે દર્શાવવા મોટા આડંબરવાળા શબ્દોજ વાપરે છે અને તેમ કરીને સામા મનુષ્યોને ચોતાના વિચારોનું મહત્વ બતાવવા થતું કરે છે

જાય નીચેના માણસોમાં નાનામાં નાના માણસથી માંડીને મોટામાં મોટા માણસનું વ્યક્તિત્વ જાળવી રાખવું જોઈએ.

દેવુ હોવું એ સાફ નથી, પરંતુ જૂની વસ્તુઓ રાખી મુકીને પૈસા ગૃહાવવા કરતા નવી વસ્તુઓ લાવીને માથા ઉપર દેવુ રાખવું એ સાફ છે.

કોઈ બીજા માણસના વાપરેલા "સેકન્ડ હાન્ડ" માધનો વાપરશો નહિ. તમારાં પોતાનાજ સાધનો વહે કાર્ય કરો.

WAR AND TRADE.

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

ના. હિંદી સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ. સી. એસ., તરફથી અમને એક પત્ર મળ્યો છે જેમાં સિયામના આયાત તથા નિકાસના વેપારીઓના લીસ્ટમાં કરેલા સુધારા વધારાના લીસ્ટની એક નકલ મોકલવામાં આવી છે. આ નકલ ચેંબરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે.

(૧-૭-૧૯૧૮)

ના. હિંદી સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એસ. હાર્ડી, આઇ. સી. એસ., તરફથી એસ. એચ. એલ. બ્રેન, આઇ. સી. એસ., એક પત્ર લખીને અમને જણાવે છે કે નીચે જણાવેલ માપ પ્રમાણેની ટીન રેટેઇન યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી મંગાવી શકાય અને તે માટેની અરજી ઈંગ્લીશન મ્યુનિશન્સ, બોર્ડ ધ્યાનમાં લેશે:—

(૧) આગલી મીટીંગની મોડેલ કરવામાં આવી હતી.

(૨) હિંદમાં પેદા થતા, માલને નિકાસ કરવી વખતે જે સેળસેળ કરવામાં આવે છે તેના સંબંધમાં સબ-કમીટીએ જે રીપોર્ટ કર્યો હતો તે મતલબનો કાગળ લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો. સબ-કમીટીની ભલામણ નીચે મુજબ હતી—

હિંદની પેદાશની જલ્પસોના નિકાસ ઉપર કોઇપણ ભતનો અંકુશ ના. સરકાર તરફથી

એસ., તરફથી મળ્યું છે જેમાં વધારાનું નામ નીચે પ્રમાણે છે:—

મીટસુઇ બીશી શોલ કૅશ, કેન્ટન.
(૨૬-૭-૧૯૧૮)

ના. મુંબાઇ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઇ. સી. એસ., એક પત્ર લખીને અમને જણાવે છે કે નીચે જણાવેલ માપ પ્રમાણેની ટીન રેટેઇન યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી મંગાવી શકાય અને તે માટેની અરજી ઈંગ્લીશન મ્યુનિશન્સ, બોર્ડ ધ્યાનમાં લેશે:—

કદ—
૨૮ " X ૨૦ "
૧૪ " X ૨૦ "
૧૪ " X ૧૦ "
૩૪ " X ૨૫ "
૧૭ " X ૨૫ "
૧૭ " X ૧૨ ૩/૪ "
૨૨ " X ૧૫ "
૧૫ " X ૧૫ "

(૪)

કુ. રૂ. ૨૫૦૫૧૯૯ માપની પ્લેટ નીચે જણાવેલ માલની રમખી શકશે:—

ધમાં ઈંગ્લીશન નેશ ટી.
બાર) તરફથી આઇ. ટી.
કરાવવામાં આવ્યું કે (૧૨-૭-૧૯૧૮)

કન્ડોલર ઑફ પ્રોપર્ટીસ તરફથી એક પત્ર
મારફે જણાવવામાં આવે છે કે નવેમ્બર અને
ડીસેમ્બરમાં કાલસાની તંગી પડવાની છે માટે
ફરેક મનુષ્યે એ દિશામાં થાય તેટલી ફરકસર
ફરવી એટલુંજ નહિ પણ બને તો લાકડાં પણ
એ વખતને માટે લઈ મુકવાં.

ના મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી
મી. એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઈ સી એસ,
તરફથી અમને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઑફ અમેરિ-
કાના પ્રેમીડેન્ટના હુકમથી ત્યાના વૉર ટ્રેડ બોર્ડે
બહાર પાડેલ “અ કુશ મૂકાએલ આયાતની

વસ્તુઓ” ની યાદીની એક નકલ મોકલાવી
આપી છે, જે આ એમ્બરની ઑફીસમાં રાખ
વામાં આવી છે.

(૧૩-૭-૧૯૧૮)

ના મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી
એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઈ સી એસ,
તરફથી અમને યુનાઇટેડ કીંગડમમાંના અંકુશ
મુકાયેલા તથા પ્રતિબંધ થયેલા નિકાસન
માલની યાદીની એક નકલ મળી છે જે આ
એમ્બરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવી છે
(૧૩-૭-૧૯૧૮)

નવાં કોંટ્રોલોની યાદી માર્ચ, ૧૯૧૮ ઇડીઆ ઑફીસ સ્ટોર ડીપાર્ટમેન્ટ.

બાર મેચર :--જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપની	લ ડન, ઇ. સી.
મફર્સ --સ્ટેબલફર્ડ એન્ડ કંપની	કોલવીલ.
મડર્સ --થુડોલ એન્ડ મન્સ.	લ ડન, ઇ. સી.
રિટર્સ --લેન્સ્ટન મોનોટાઇપ કોર્પોરેશન	"
માખાની પ્લેટો --વિવિધન સન્સ એન્ડ કંપની	"
મોકોમોટીવ --ડબલ્યુ ઇ બેન્ગલ	સ્ટેફર્ડ.
પ્રેન્ટિંગ ફ્રાન્સ :--વૉટરલો એન્ડ સન્સ	.	.	લ ડન, ઇ. સી.
પ્રેસ --ટર્ન પ્રધર્મ	શેરીલ્ડ.
પીલ મેચ --જે. ડનલોપ એન્ડ કંપની	ગ્લાસગો.
પીલ ડાઇ --એડગર એલન એન્ડ કંપની	..	.	શેરીલ્ડ.
પીક પ્લેટો --એ. ડબલ્યુ પેનરોલ એન્ડ કંપની	..	.	લ ડન, ઇ. સી.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

જપાનનો તેલનો ઉદ્યોગ.

જપાનમાં તેલનો ઉદ્યોગ લગાધને લીધે ખૂબ પામેલ ઉદ્યોગોમાંનો એક છે. જો કે સર્વ તત્ત્વના તેલમાં બહુ વિકાસ થયો નથી, તેમ જતાં પણ કેટલીક જાતના તેલનો ઉદ્યોગ બહુ માગણ વધી ગયો છે, કેપરાના તેલોનો ઉદ્યોગ જોગજ આગળ બધેલો છે, તેમજ 'શીન ઓઇલ' અને 'રેપ ઓઇલ' ની નિકાસ પણ ઘણી વધી છે એકંદરે જોતાં આખો ઉદ્યોગ ભવિષ્યમાં બહુ વધી જશે એવા ચિન્હ જણાય છે.

કેપરાના તેલની ખપત ખરબતિક રીતે વધી ગઈ. રશિયામાં બ્રિટિશ સંસ્થાનામાંથી આવતો માલ અટકી ગયો એટલે એ સ્પારડરો જપાનના વેપારીઓને મળ્યા જપાનમાં સ્પેસે બહુ અનુકૂળ હતા એટલે આ તકનો લાભ લઈને તેમણે એ દિશામાં કાર્ય કરવા માંડ્યું. લગાધ પછી આ ઉદ્યોગ એવાને એવો ટકી રહેશે કે નહિ એ અત્યારે કહેવું મુશ્કેલ છે.

લગાધ પહેલાં તેલોનાં ઉદ્યોગમાં જપાનમાં ઝાઝું ઠમાવાનું નહતું અને ફક્ત જુજ મોટી મોટી કંપનીઓજ આ દિશામાં કાર્ય કર્યું કરતી હતી. લગાધ પછી એ સ્થિતિ બદલાઈ ગઈ છે અને અનેક કંપનીઓએ આ દિશામાં કાર્ય કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે. લગાધ પછી પણ ત્યાંનો ઉદ્યોગ આમજ ચાલ્યા કરશે એમ ત્યાંના વેપારીઓ ધારે છે. લગાધ પહેલાં જરમની મુળ જપાનમાંથી તેલ આયાત કરતું હતું. હવે જરમની આયાત નથી કરતું તેમ છતાં પણ

તેની નિકાસ આટલી બધી વધી ગઈ છે, એ નોંધ લેવાલાયક બનાવ છે.

પહેલાં આ ઉદ્યોગ અવદશાની સ્થિતિમાં એટલા માટે હતો કે નવી જાતના સાચાકારનાં મદદ વિના અનેક નાની નાની કંપનીઓ અદશામાં કામ કર્યા કરતી હતી હવે એ સ્થિતિ સુધરી છે અને નાની કંપનીઓએ પણ સાચા કામ નવું મંજાવી લીધું છે.

પ્રથમ સાબુનો ઉદ્યોગ પણ સારો ન હતો એટલે દેશમાં પણ તેલની ઘણી માંગણી હતી નહિ. હવે સાબુનો ઉદ્યોગ બહુ સારો ચાલે છે અને ચીનમાં એની આયાત બહુ થાય છે એટલે દેશમાં તેલની ખપત પણ વધારે થતી જાય છે આ પણ તેલના ઉદ્યોગના હમણાના વિકાસ એક કારણ છે.

સરકાર પણ આ ઉદ્યોગને બહુ મદદ કે છે. જે કાચી વસ્તુઓનું તેલ બનાવીને પાઇ નિકામ કરવામાં આવે તેના ઉપરની જાક પાછી આપવામાં આવે છે. આથી નિકાસ વેપારને બહુ ઉત્તેજન મળે છે.

કોલસો.

કોલસા સળધી "ધી ક્રામ્સ" મા આવેલ લેખ વાચવાલાયક છે તેથી અને આપવામાં આવ્યો છે.

કોલ કન્ડોલરની રીતિથી અને થર્ડ ક્લાસ કોલીઅરીને વેગને નહિ આપવાની રીતે પદ્ધતિથી અમે નિરાશ થતા નથી. આવત

ગેટલીક શીલીગની સાગી ઠીઠાઇન ગમશે કે ?

વર્ષમા ફેલસાના ઉદ્યોગની સ્થિતિનો વિચાર કરવામા એ પ્રશ્ન મુખ્ય ઉભો રહે છે અને તે એ છે કે સાગી માલના જથ્થા કરતાં વધારે છે. ૧૯૦૭-૦૮ માં જે સ્થિતિ હતી તેવીજ સ્થિતિ કાંઈક પ્રમાણમા હાલમાં જોવામાં આવે છે. વિગ્રહને લીધે હમણા માધારણ મમયના કરતા ફેલસાની વધારે તંગી છે; પણ માધારણ મમયમાં પણ, હાલ જે મનુરી મેળવવાની ફરો ખાણોમાં પ્રચલિત છે તેને વડે કરીને આ દેશના ઉદ્યોગોની હાજતો પુરી પાડી શકે તેવી સ્થિતિમા આપણો ફેલસાનો ઉદ્યોગ નથી. જો સગર વચમા પડી નહિં હોત તો કેટલીક કંપનીઓ જે આજ સુધી રીવીડંડ આપી શકી નથી તે પોતાનું 'બંધુ' પાછલું' દેવુ રીટાડીને રીવીડંડ આપતી થઈ ગઈ હોત અને સાત કંપનીઓ બહુ સારા પોયા ઉપર આવી શકી હોત પણ આ બંધુ' છતાં પણ ૧૯૦૮-૧૯૧૦ ના વર્ષના કરતા એમની સ્થિતિ આરી છે, અને જેમ જેમ વળત જતો જાય છે તેમ તેમ એ સ્થિતિમા સારો સુધારો, થતો જશે પહેલા વર્ગની ફેલસાની ખાણોની ઉત્પત્તિ વધારવા કન્ટ્રોલરે બીજા અને ત્રીજા વર્ગની ફેલસાની ખાણો ઉપર કેટલાક અકુશો મુકેલા છે. જો આ સુક્તિ ફેલેહમંદ થાય તો તો સારું, પણ જો એ નિષ્ફળ નીવડે—અને હમે ધારીએ, છીએ કે એ નિષ્ફળ નીવડશે—તો બીજો ઠાંધ મારો ઉપાય શોધવો પડશે. ફેલ કન્ટ્રોલરનો બિચ્ચનો ધરાહો ગમે તે હોય પણ તેનો મુળ ઉદ્દેશ ફેલસાના ઉદ્યોગનો વિકાસ કરવો એજ હોવો જોઈએ સરકારને લશ્કરી પોતાના કામ માટે તથા રેલવેને પોતાના કામ માટે ફેલસાની તંગી પડે છે, એટલે વહેલે મોટે, ખાણો પોતાની, ઉત્પત્તિ વધારી શકે તેને માટે કન્ટ્રોલરને કાંઈક રસ્તો શોધવો પડશે. અમુક રકમ સૌથી વધુમા વધુ કિંમત તરીકે હરાબાથી પહેલા વર્ગની ખાણોને થતો ગેરધંસાદ ફર કરનામા આવશે છે. છેલ્લા પાંચ વર્ષની સરેરાશથી વધુ કિંમત હવે ખાણોને

આપવામાં આવે છે. ૧૯૧૫ માં સરેરાશ કિંમત એક ટન દીઠ રૂ. ૩-૫-૦ હતી. ૧૯૧૫ માં સૌથી નીચી કિંમત રૂ. ૨-૮-૦ હતી અને ૧૯૦૮ માં સૌથી વધારે કિંમત એટલે કે રૂ. ૩-૧૫-૦ હતી, કે જે વખતે માગણી ઉત્પત્તિના કરતાં ઘણી વધારે હતી મી. ગોડફ્રે આના કરતા સારી કિંમત આપે છે અને એથી કંપનીઓએ આરૂં કામ કરવાનું શક્ય છે. બાવ ગમે તેમ વધવા નહિં દીધા એથી કરીને કદાચ બીજા વર્ગની અને ત્રીજા વર્ગની ખાણોને કાયદો થતો અટકી ગયો હોય, પરંતુ આ સ્થિતિમા પણ તેમને સારા ફાયદાની આશા મહેવાઈથી રહી શકે છે. પણ ફેલ કન્ટ્રોલરે ખાણો માથે મમજબીને કામ લેવું જોઈએ, કારણ કે જો એમને હેગન કરવાનીજ પદ્ધતિ લેવામા આવશે તો ખાણો ગમે તે રીતે પોતાની ઉત્પત્તિ ઘટાડી શકશે, પણ મમજબીને કામ લેવાથી અને ઉત્તેજન આપવાથી તેઓ પોતાનાથી બનતી મહેનતે પણ ઉત્પત્તિ વધારવાના યતન કરશે. "પાયો-નીઅર" નો એક ખગરપત્રી જેમ જણાવે છે તેમ રાણીગજ અને ઝેરીઆની ખાણોમા તો ફેલસો શેરહોલરોને માટે ટૂટ તરીકે છે અને તેથી જો સાનુકુળ સ્થિતિ નહિં જણાય તો એ લોકો પોતાની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ ઘટાડી દેશે. ખાણ "કમાન્ડીઅર" (સરકારને હસ્તક) કરી લેવી એ ઘણી મહેલી વાત છે પણ એની ઉત્પત્તિ ઉપર કાણુ રાખવો એ બહુ મુશ્કેલ કામ છે જેમ કહેવત છે તે પ્રમાણે તમે ઘોડાને પાણીના આરા આગળ જોરજૂલમથી લઈ જઈ શકો પછી તેને ગળાત્કારથી પાણી પીવડાવી શકો નહિં ભૂતપ્રાણમા જઞજો વધારે કહાડવાથી ખરાબ સ્થિતિ ઉત્પન્ન થવાનો ભય હતો પણ હવે એવી ધારતી રાખવી નકામી છે. જે કંપનીઓ સરકારી અંકુશ નીચે નથી તે વેગન મળતાં મહેલાઈથી પોતાનો માલ આરા ફાયદાએ અને જરવેલા ભાવે વેચી શકશે જ્યારે

વિગ્રહ પુરો થશે ત્યારે અહિંના કોલસાનો ઉદ્યોગ ખંડિ ધીકતો થશે એમ હમે ધારીએ છીએ. વેપાર અને વહાણો ઉપર વિગ્રહ પુરો થયા પછી પણ કેટલોક સમય અંકુશ રહેશે પણ તેમાંથી કોલસા ઉપરનો અકુશ સૌથી વહેલો નીકળી જશે. આખી દુનિયામાં કોલસાને માટે એટલી બધી ખુમ પડી રહેશે કે ઇંગ્લંડ અને અમેરિકા એ આરડરોને પહોંચી વળી શકશે નહિં. યુરોપમાં જીતેલા મુદ્દક ખાલી કરી ગયા. ખેલાં જરમનો કોલસાની ખાણોનો નાશ કરતાજ જશે. હુસ આગળ એજ પ્રમાણે થયું હતું અને શાર્લેસ્વા અને મોસ (ગેલજીઅમ) ની ખાણોની પણ એજ સ્થિતિ થશે. ગેલજીઅમમાં વાર્ષિક ૨૬૦૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો નીકળે છે તે આ પ્રમાણે કેટલાક મહિના સુધી નીકળતો બંધ રહેવાનો. આજ પ્રમાણે ફ્રાંસે લગાઈ પહેલાં ૧૯૧૩ માં ૪૦,૦૦૦,૦૦૦ ટન અને ૧૯૧૪ માં ૨૬,૭૯૬,૫૦૫ ટન કોલસો કહાડ્યો હતો તે લગાઈ પછી તરત કહાડી શકવા શકિતવાન નહિં થાય. દરેક જગ્યાએ કોલસાનો દુકાળ પડવાના ચિહ્ન જણાય છે. નોર્વેમાં કાચના કારખાના અને બીજી જગ્યાએ બીજાં કારખાના કોલસાની તગીને લઈને બંધ પડ્યા છે. મેક્સિકોમાં આમાં જગ્યાએ તુર્કો પાછા હઠ્યા ત્યારે કીકર ખાણોને આગ લગાડી દીધી હતી. આ પ્રમાણે જગ્યાએ ઉત્પત્તિ ઘટતી બાય છે ત્યારે ખપત અનેક ગણી વધી ગઈ છે. આવી ખપત આગળ કોઈપણ વખત થઇ નહોતી વિગ્રહમાં કોલસો દારૂગોળા રૂપેજ છે અને અચંડ પ્રમાણમાં તે વપરાયો બાય છે પણ ઉત્પત્તિ વધારવાના સાધનો કોઈના જલુવામાં નથી. નીચેના આંકડા ઉપરથી યુનાઇટેડ કીંગડમ કોલસાની ઉત્પત્તિનું પ્રમાણ વાંચનારને જણાયે.

		ટન.
૧૯૧૩.	...	૨૮૭,૪૧૨,૦૦૮
૧૯૧૪.	...	૨૬૫,૬૪૩,૦૦૦
૧૯૧૫	...	૨૫૩,૧૭૯,૦૦૦
૧૯૧૬.	...	૨૫૫,૮૪૬,૦૦૦
૧૯૧૭. (અકેસ્ટ્રો.)	...	૨૫૦,૦૦૦,૦૦૦

૧૯૧૩ નું પ્રમાણ લઈએ તો ત્રણ વર્ષમાં ગ્રેટ બ્રીટને એકલાંએ ૯,૦૦,૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો ખોલો ઉપાત્ત કર્યો છે. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સે ૧૯૧૬ માં ૫૯૭,૦૦૦,૦૦૦ ટન કોલસો ઉત્પન્ન કર્યો હતો પણ ૧૯૧૮ માં તેજ પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન કરી શકશે એવા ચિહ્ન જણાતા નથી. કેનેડામાં કોલસાની ઉત્પત્તિના આંકડા નીચે મુજબ છે:—

		ટન.
૧૯૧૩	...	૧૫,૦૧૨,૧૭૮
૧૯૧૪	...	૧૩,૬૩૭,૫૨૯
૧૯૧૬	...	૧૪,૪૬૧,૬૭૮

રશિયા વિગેરે દેશોમાં પણ એજ હકીકત છે. ફક્ત જપાન એક અપવાદરૂપે છે. અને જગ્યાએ વિગ્રહ પુરો થાય ત્યારે હિંદુસ્થાનના કોલસાને માટે દૂર દેશથી માગણીઓ આવશે એવી આશા રાખીએ તો જોડું નહિં કહેવાય. આ દૂર દેશાવરના આરડરોને પહોંચી વળવાને માટે વેગનો તથા મજુરીનો ખર્ચ આ દેશને પડશે.

હિંદુસ્થાનના કોલસાના ઉદ્યોગે ચાવાના વિકાસ માટે આવેલી ઘણી તક શુભાવી દીધેલી છે અને આપણે એમ આશા રાખીએ કે હવે જગ્યાએ તક આવે ત્યારે એ પ્રમાણે શુભાવી દેવામાં આવશે નહિં.

‘ના. હિંદી સરકારનું જાહેરનામું’

ના. હિંદી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગના ખાતાના સેક્રેટરીએ નીચે પ્રમાણેનું જાહેરનામું બધા ચેંબરે અને એસોસિએશનો ઉપર મોકલવાની આપ્યું છે:—

ફત્તેહમંદ રીતે વિગ્રહ ચલાવી શકાય એટલા માટે જે વસ્તુઓની જરૂર છે તેવી વસ્તુઓની નિકાસ સારી રીતે થઈ શકે તેટલા માટે આયાત કરનારાઓ, શીપીંગ કંપનીઓ અને ધીબલ એ તરફ નાણા મોકલનારાઓએ એક્સચેન્જ બેંકોની મારફતેજ એ નાણા મોકલવાની ખાસ આવશ્યકતા છે. ના. સરકારે પ્રત્યક્ષ મહત્વની વસ્તુઓનું લીસ્ટ રાખ્યું છે જે લીસ્ટમાંની વસ્તુઓ જો હોય તો એક્સચેન્જ બેંકો નાણા વિગેરેની સગવડ એમને પ્રથમ કરી આપે એવી ગોઠવણ ના સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ સાથે જે કોએ કરેલી છે એ હકીકતની માહિતી ચેંબરોને સલાસદોને હશેજ. નાણાંખાતાના સલાસદગી ૧૯૧૮-૧૯ની બજેટના લાખણના પૃષ્ઠ ૩૫ પરેઆશમાં લખવામાં આવ્યું છે. તે પ્રમાણે જે લોકો તથા કંપનીઓને ઇંગ્લંડ નાણા મોકલવાના હોય છે તેમની અને એક્સચેન્જ બેંકોની મદદથીજ નિકાસને માટેના નાણાની સગવડ આટલી સારી રીતે થઈ શકી છે. પણ પ્રત્યક્ષ મહત્વની વસ્તુઓના કરતા ધીબલ વસ્તુઓ મોકલવા માટે, નાણા મોકલનાર વ્યક્તિઓ કોઈક કોઈક વખત પોતાને ખર્ચા કવરો વાપરે છે અને ખર્ચરમા પણ એ કવરો વેચીને એવી વસ્તુઓ મોકલવાના કામમાં મદદરૂપ થાય છે એવી જાતના બનાવો ના. હિંદી સરકારના ધ્યાન ઉપર લાવવામાં આવ્યા છે. અને આ ઉપરથી દરેક દેશબંધત અને રાજ્યબંધત વ્યક્તિને ના. હિંદી સરકાર તરફથી અપીલ કરવામાં આવે છે કે તેમણે ખાતાના નાણા ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે એક્સચેન્જ બેંકો મારફતેજ મોકલવાની ગોઠવણ રવી. ડારફ કે જેમ વિગ્રહ લખાતો બંધ છે

તેમ આ જાતની નિકાસની વસ્તુઓની જરૂર મિત્ર રાજ્યોને ઘણી પડવાની અને તેને માટે હિંદુસ્થાન ઉપર ઘણે અંશે આધાર રાખવો પડવાનો.

હિંદુસ્થાનમાં લોયશિંગનો ઉદ્યોગ

ના. મુખાઈ સરકાર તરફથી નીચે જણાવેલ પ્રેસનોટ બહાર પાડવામાં આવી છે:—

લોયશિંગની સસ્તી કિંમત જોતાં તથા તેની ઉત્પત્તિનો વિસ્તાર જોતાં હિંદુસ્થાનમાં આ ઉદ્યોગને માટે ઘણું સારું લવિષ્ય કરી શકાય. વળી પચવામાં બહુ સારી છે, તેમજ ઢોરોને માટે ગોરાક તરીકે પણ ચાલી શકે છે અને ખાતરના કામમાં પણ વપરાય છે. આ વસ્તુમાંથી ‘ન્યુટ્રમાઈન’ (Nutramine) નામની વસ્તુ બનાવી શકાય છે અને આ ‘ન્યુટ્રમાઈન’ ખેત અને ખીરકીટ બનાવવાના કામમાં આવે છે

ન્યુટ્રમાઈનની બનાવટ.

એકુતો પાસેથી જ્યારે લોયશિંગ આવે છે ત્યારે છાલા હોય છે. આ છાલા હાથથી અથવા સાંચાક્રમથી કઢાડી નાખવામાં આવે છે અને અંદરથી નીકળેલ શિંગ લાલ પડ સાથે બજારમાં વેચાય છે. આ શિંગને સાફ કરવામાં આવે છે અને પછી ગરમ હવાથી ઉપલી લાલ છાલ કઢાડી નાખવામાં આવે છે અને શિંગને સૂકવવામાં આવે છે. સંચો સારો હોય તો નૂકશાન ખિલકુલ થતું નથી અને બધી શિંગો સારી સ્થિતિમાં રહે છે આ શિંગમાંથી પછી હાઇડ્રોલિક પ્રેમ મારફતે તેલ કઢાડવામાં આવે છે. આવી રીતે કઢાડવામાં આવેલ તેલ રંગ વિનાનું અને સ્વાદમાં ‘ગ્રોસિવે ઓઈલ’ ને મળતું સારું તેલ હોય છે અને બહુ પથી બગડતું નથી. આ દેશની શિંગ ૪૦ થી ૪૫% તેલ કઢાડે છે અને પાછળ રહેલ યોગમાં

૧૦ થી ૧૫ ટકા તેલ રહે છે. પણ આટલું તેલ પણ ખોળમાં રહેવું નહિ જોઈએ માટે એ ખોળને ફરીથી ખીના હાઇડ્રોલિક પ્રેસમાં દબાવવામાં આવે છે. આ ફરીથી તેલ નીકળે છે તે સાળુ બનાવવાના કામમાં બહુ વપરાય છે. લઠાઈ પહેલાં આ તેલમાથી બનાવવામાં આવતાં સાળુઓના ઉદ્યોગ માર્કેટમાં બહુ હોતો. આમ ખીજવાર દબાવ્યા પછી ખોળમાં પાંચ ટકા તેલ રહે છે અને આજ પ્રમાણે ખોળને માટે સાફ છે. આ બનાવટમાં ખાસ મોટી થાપવું રોકવાની જરૂર નથી તેમજ સાચાં સાંચાકામ પણ જોઈતાં નથી, માત્ર સંભાળ-ભરેલી રીતે બનાવવામાં ધ્યાન આપવાનું છે. આ ખોળને પછી દળી નાખીને ચાળી નાખવામાં આવે છે એટલે સારા, ઝીણા લોટ તૈયાર છે. આ લોટ “ન્યુટ્રમાઈન”ના નામથી ઓળખાય છે. આ બનાવટમાથી ઘણી જાતની ખાવાની વસ્તુઓ તૈયાર થાય છે પણ તેમાંની મુખ્ય ન્યુટ્રમાઈન ખીસ્કીટ છે. આ ખીસ્કીટનું પ્રમાણ પ્રથમ નીચે પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યું હતું:—

ન્યુટ્રમાઈન	૯૪ લાગ.
કેસીન (સુકવેલું દુધ)	૫ ”
સોડીઅમ કાર્બોનેટ	૧ ”

૧૦૦

પરંતુ અખતર કર્યો પછી નીચે જણાવેલ પ્રમાણ વધુ ઠીક લાગતું જણાય છે:—

ન્યુટ્રમાઈન	૮૪ લાગ.
કેસીન (સુકવેલું દુધ)	૧૪ ”
સોડીઅમ કાર્બોનેટ	૧૨ ”

૧૦૦

ખીસ્કીટને માટે નીચેનું પ્રમાણ બહુ સાફ ગણાય છે:—

ન્યુટ્રમાઈન કેસીન સોડીઅમ કાર્બોનેટ ૨૫લાગ	૭૫ ”
--	-----	-----	-----	------

૧૦૦

જરમન ઇસ્ટ આફ્રિકા એમના હાથમાંથી ગયા પછી લોયશિંગના બંધો જરૂરો આપણા તથા અમેરિકાના હાથમાં આવી ગયા છે. લઠાઈ પહેલાં ઇંગ્લંડમાં ખોળ ૬ થી ૭ પાઉં એક ટન મળતો હતો અને અમેરિકામાં એક ટનના ૩૦ ડોલર ઉપજ શકતા હતા. પહેલાં તે ઢોરોના ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં લેવાનાં આવતો હતો પણ આપણે ઉપર જોઈ ગયાં તે પ્રમાણે થોડી સંભાળ લેવામાં આવે તો આ વસ્તુ બહુ ઉપયોગની થઈ પડે.

નીચે જે આંકડા આપવામાં આવ્યા છે તે ઉપરથી જણાશે કે લોય શિંગની નિકાસ કેટલા મોટા વિસ્તારમાં થાય છે અને તેથી જ આ ઉપયોગ બરાબર રીતે ચલાવવામાં આવે તો ફાયદો કેટલો બધો રહે.

વસ્તુનું નામ.	વર્ષ.	નિકાસ. હંડવેટ.	મુલ્ય. પૌંડ.
લોયશિંગ ...	૧૯૧૦-૧૧	૩૬,૯૦,૧૩૬	૨૦,૩૬,૩૯૩
	૧૯૧૧-૧૨	૩૮,૨૨,૫૮૩	૨૧,૨૦,૪૮૪
	૧૯૧૨-૧૩	૪૮,૬૭,૦૧૧	૨૬,૯૪,૫૨૦
	૧૯૧૩-૧૪	૫૫,૫૮,૧૪૦	૩૨,૫૪,૨૪૬
	૧૯૧૪-૧૫	૨૭,૬૬,૪૪૮	૧૫,૧૫,૬૦૮

માર્કેટમાંની રંગીન લાકડીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

સ્થાનમાં મોટી છે અને હજી વધતી જાય છે. લગભગ બધાજ મોટા શહેરોમાં વિજળી બનાવવાના યત્રો હોય છે અને તેમાંથી ઘરોમાં બેઠેલાં માટે અને સ્ત્રીઓમાં દ્રામના માટે વિજળી પુરી પાડવામાં આવે છે. જે શહેરોમાં આ કામો નથી હોતા ત્યાં નવાં બાંધવાની ગોઠવણો આવી રહી છે. આ ઉપરથી એમ કહી શકાય કે વિજળીનો વપરાસ હજી ખૂબે પગથીયે છે અને એવી આશા રાખી શકાય કે વિજળીને લગતા સાચાની બજાર હજી ઘણી વધશે. હિંદમાં સાચા બનાવવાનો ઉદ્યોગ નથી અને તેથી જે પણ ચીજ વિજળીને માટે જોઈએ તેની આયાત કરવી પડે છે. આ ચીજોને મોટા ભાગ એટલે લગભગ ૯૦ ટકા યુનાઇટેડ કીંગડમ મોકલ્યો હતો, જ્યારે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અને જર્મની તો ઘણું પાછળ રહી ગયા હતા.

ઇજીપ્ટને માટે નાની મોટરો.

ઇજીપ્ટમાં નાની મોટરોની પેટ્રોલ મોટોર્સ, એઇલ એનજીનો અને જેસ એનજીનો બહુ જરૂર છે. તેમજ કારખાનાઓ માટે નાની મોટોર્સ, કે જે પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ અને પર્પોગ વગેરેમાં વાપરી શકાય, રોશની માટે ડાયનેમોઝ અને ૩ કાલવાના કામ માટે અને પર્પોગ પ્લેન્ટ્સ માટે મોટી મોટરોની પણ બહુ જરૂર છે. જો કે સ્વીટઝરલેન્ડની

મજબુત હરિકાઇ છતાં એઇટપ્રીટન વિજળીની, જેસની અને પેટ્રોલની મોટરોનો મુખ્ય જથ્થો પૂરો પાડે છે. લડાઇ શરૂ થયા પછી અને ખાસ કરીને આ દેશમાંથી સાંચા કામની નિકાસ ઉપર અકુશ મુકાયા પછી, અમેરીકાના તેમજ સ્વીટઝરલેન્ડના આહતીઆઓ ઇજીપ્ટમાં એકદમ જાગૃત થયા છે અમેરીકાના આહતીઆ બહુ ફાવતા નથી કારણ લોકો ઇજીપ્ટમાં એમ માને છે કે અમેરિકાનું સાચાકામ સોંપું છે તેથી તેમાં કોઇ જાતની ખામી હશે અને સમરાવવાનો ખર્ચ ઘણો થતો હશે. આથી તે લોકો યુરોપમાં બનાવેલા સાચા જો મળે અને જ્યારે પણ મળે ત્યારે લેવાને આતુર હોય છે. આ જાતનો તિરસ્કાર ધ્યાનમાં લઇને અમેરીકન કંપનીઓ એ સમારવાનું કામ ઇજીપ્ટમાં અને બહુ સસ્તા ભાવે કરી આપવાની ગોઠવણ કરી છે, અને જેમ અવસર મળે તેમ ત્યાંની રહીશોને તે સાંચાઓ કેમ વાપરવા તે શીખવે છે કે જેથી કરીને સાંચા બહુ નફામાં ભાગે નહિ. આવા સાચાની આયાત ઇજીપ્ટમાં લડાઈને આગલે વર્ષે ૭,૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડની હતી અને જો લડાઈ દરમિયાન, અકુશો અથવા પ્રીટીશ મેન્યુફેક્ચરરોના આગ્રહને લઇને બીજા દેશો હરિકાઇમાં જતી જાય તો એવી સ્થિતિ બહુજ દયાજનક કહેવાય.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં

૧૯૨૬ માં કાઢવામાં આવેલા કોલસાનો જથ્થો.

નીચે આપેલા આકાશ બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૬ સુધીમાં કોલસાનાં મૂખ્ય સ્થળોમાં ઉત્પન્ન થયેલા કોલસો ખતાવે છે તે આકાશો, હિંદુસ્થાનમાં કોલસાની ઉત્પત્તિ અને તેના વપરાસ એ વિષયને લગતો ગ્રીષ્ટ, કે જે કલકત્તાના સ્ટેટીસ્ટીકસના ખાતાએ ઘડ્યો છે. તેના ઉપરથી લેવામાં આવ્યા છે—

વર્ષ	ખોડામ	બીહારને ઝારીસા	ખગાળા	સેફલ પ્રો વીનબીસ	લંકાદ્રાખાઈ	મેન્દ્રલ ઈન્ડીયા	ફલે બ્રિટીશ હિંદુસ્થાન
૧૯૧૨—૨૮૭,૧૬૦	૮,૧૨૬,૩૮૫	૪,૩૦૬,૧૨૬	૨૩૩,૯૬૬	૪૮૧,૬૫૨	૧૪૯,૨૨૧	૧૪,૭૦૬,૩૩૦	
૧૯૧૩—૨૭૦,૮૬૨	૧૦,૨૧૭,૫૫૦	૪,૬૪૮,૬૮૫	૨૩૫,૬૫૧	૫૫૨,૧૩૪	૧૪૮,૬૭૮	૧૬,૨૦૮,૦૦૬	
૧૯૧૪—૩૦૫,૧૬૦	૧૦,૬૬૧,૦૧૨	૪,૪૨૪,૫૫૦	૨૪૪,૭૪૫	૫૫૫,૬૬૧	૧૪૨,૬૦૬	૧૬,૪૫૪,૨૬૩	
૧૯૧૫—૩૧૧,૨૮૬	૧૦,૭૧૮,૧૫૫	૪,૬૭૫,૪૬૦	૨૫૩,૧૧૮	૫૮૬,૮૨૪	૧૩૬,૧૮૦	૧૭,૧૦૩,૬૩૨	
૧૯૧૫—૨૮૭,૩૧૫	૧૦,૭૬૭,૬૮૩	૪,૬૮૨,૩૩૬	૨૮૭,૮૩૨	૬૧૪,૨૬૦	૨૦૦,૨૮૫	૧૭,૨૫૪,૦૦૬	
૧૯૧૧—૧૯૧૫—૨૮૬,૦૦૦	૯,૬૬૮,૦૦૦	૪,૪૪૩,૦૦૦	૨૩૬,૦૦૦	૫૩૭,૦૦૦	૧૪૭,૦૦૦	૧૫,૪૪૦,૦૦૦	
સરેરાશ							

સરકાર

મેટ્રીક શીર્સગની ચારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

૧૯૧૬માં બ્રીટિશ હિંદુસ્થાનમાં કોલ-
સાના કુલ જથ્થાની ઉત્પત્તિ કિંમત અંક-
નંદામી રૂ. ૫૮,૨૦૦,૦૦૦) ધારવામાં આવી
હતી (૧ રૂપીઆ એટલે ૧૬ આના અને ૧૬
આના તે ૧ શીલીંગ ૪ પેન્સ થારાખર છે.) બ્યારે
૧૯૧૫માં તે તેની કિંમત રૂ. ૫,૬૭,૦૦,૦૦૦)
જેટલી થઈ હતી. ખાણના મૂળ આગળ એક
૨૦ કોલસાની સરેરાસ કિંમત ૧૯૧૧ માં જે
રૂપીઆ ને પંદર આના, ૧૯૧૫ માં ત્રણ રૂપીઆ
ને પાંચ આના, અને ૧૯૧૬ માં ત્રણ રૂપીઆ ને
છ આના હતી. હિંદુસ્થાનમાં થીના બધા દેશો
કરતાં ખાણના મૂળ આગળ કોલસાની કિંમત
ઓછી છે, પણ એટલું ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ
કે હિંદુસ્થાનમાં કોલસો હજી લગભગ સપાટી
ઉપરથી ખેદી કાઢવામાં આવે છે.

હિંદુસ્થાનમાં કોલસાની ખાણનો ઉદ્યોગ
કેટલો છે તેને માટે આપણે કોલસાને માટેની
કેટલી જોઈન્ટ સ્ટોક ઈંપનીઓ કામે લાગી છે
તે અને તેઓની કુલ થાપણ કેટલી છે તે
જાણવું જોઈએ. આ ઉદ્યોગમાં કુલ થાપણ કેટલી
રોકાઈ છે તે કહી શકાય નહિ કારણ કે થાપ-
ણને લગતા રીપોર્ટો ફક્ત જોઈન્ટ સ્ટોક ઈંપની
ને જ મળે છે અને નહિ કે દરેક જુદા જુદા ઉદ્યોગને
૩૧મી માર્ચ ૧૯૧૭ને દિવસે ૧૫૧ જોઈન્ટ સ્ટોક

ઈંપનીઓ ઈંગ્લાન્ડમાં અને ૨ ગિલ્ડર અને
ઓરિસામાં કામ કરતી હતી. આ ઈંપનીઓએ
૧૯૧૬ માં લગભગ ૭૫ ટકા જેટલો કોલસાનો
જથ્થો તે પ્રાંતોમાં ઉત્પન્ન થયો હતો. એ
પ્રાંતોની બહાર તે કુલો છઠ્ઠા જોઈન્ટ સ્ટોક
ઈંપનીઓ આખા વર્ષમાં કામે લાગી હતી.
આથી ઠરીને ૧૯૧૬-૧૭ માં કોલસાની ખાણ-
ના ઉદ્યોગમાં રોકાયેલી જોઈન્ટ સ્ટોક ઈંપનીની
કુલ સંખ્યા ૧૫૯ હતી અને જેની ભરાઈ
ગયલી થાપણ રૂ. ૭,૫૫,૦૬,૦૦૦ થતી હતી.
એ અને ૧૯૦૬-૧૯૦૭ ના આંકડાઓ સાથે
સરખાવીએતો તે વખતે ફક્ત ૬૬ ઈંપનીઓ
હતી અને તેની ભરાઈ ગયેલી થાપણ રૂ.
૨,૬૦,૦૦,૦૦૦ હતી.

હિંદુસ્થાનની સુતરની મીલો.

મીલ માલેકો અને સ્ટેપલ.

સરકારી આંકડાઓ જે છેલ્લી મેલમાં
મળ્યા છે તે જતાવી આપે છે કે નવેંબરમાં પૂરા
થતા આઠ મહિનામાં હિંદુસ્તાનની સુતર
વણવાની મીલોની ઉપજ ૧૯૧૬ કરતા ઓછી
હતી, જો કે તેમજ માલની આયાતમાં જળરો
ઘટાડો થયો હતો છતાં પણ નીચે આપેલા
આંકડાઓ ઘણા ઠામના થઈ પડશે :—

હારવારમાં.

૧૯૧૭

૧૯૧૬

ઉત્પત્તિ.	આયાત.
ભૂડે ને ધોળું ૭૮૧,૨૩૭.	૮-૨,૬૮૧.
રંગેલા કાકા ૩૩૬,૦૨૦.	૨૯૮,૪૭૯.

ઉત્પત્તિ.	આયાત.
૭૮૭,૯૨૬.	૧,૦૫૪,૩૨૭.
૩૧૩,૯૬૩.	૩૦૦,૧૭૫.

હિંદુસ્થાનની મીલોમાં વણાયેલા માલની
કિંમત રીપોર્ટ પ્રમાણે રૂ. ૧,૮૯,૮૪,૦૦૦ નવે-
મ્બર મહિનામાં વણાયેલાની હતી અને એપ્રિ-
લથી નવેંબર સુધી આઠ મહિના માલની
કિંમત રૂ. ૧૭,૭૮,૦૦,૦૦૦ હતી નવે-
મ્બરમાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ.
૫,૭૩,૦૨,૦૦૦ હતી બ્યારે એપ્રિલથી નવે-
મ્બરના આઠ મહિનામાં આયાત થયેલા માલની

કિંમત રૂ. ૩૬,૧૩,૭૫,૦૦૦ હતી. એકસાથે
હમુદી નવેંબરમાં વણાયેલા માલ ઉપર રૂ.
૬,૭૮,૬૮૦ થઈ હતી અને એપ્રિલથી નવેંબર
સુધીના આઠ મહિનામાં તે રૂ. ૩૮,૮૬,૫૩૩
થઈ હતી. બ્યારે ૧૯૧૬ માં તે વખતમાં નવે-
મ્બરમાં રૂ. ૪,૩૦,૦૦૦ અને આઠ મહિનામાં
રૂ. ૨૭,૭૪,૦૦૦ અનુક્રમે થતા હતા.

હિંદુસ્થાનના સુતરની તપાસ.

મી. એફ. હોજ કીનસને, લેડેશાયરના સુતરના વેપારીઓના પ્રતિનિધિ તરીકે મુંબઈમાં ચંચેટ્ટી તપાસમાં કોટન કમીટિ સમક્ષ પોતાના સાથીઓને જે અભિપ્રાય દર્શાવ્યા તેને કલકત્તાનું પત્ર “કેપીટલ” સમર્પિત આપે છે. મી. હોજકીનસને કાંઈ એવી માગણી નથી કરી કે રૂ ઉધારનારાઓને જેમાં તે ઓને નફો ન થાય આવી ભતતું રૂ ઉગાડવા મમળાવવા પણ એવી સુચના કરી કે જે પ્રાંતોમાં હલકી ભતતું રૂ ઉગતું હોય ત્યાં દરેક એકર દિઠ વધારે ઉત્પત્તિ કરવાને પ્રયત્ન થવો જોઈએ કે જેથી કરીને જમીનો વધારે મારા અને મોઢા રૂની ભતો ઉગાડવાને માટે પુતવી થાય એણે બરાબર જોયું કે હિંદી મીલમાલેકા, કોઈપણ ભતની યોજના કે જે નાના તાતણાના રૂની પેઢાશ ઓછી કરે. તેને ટેકા આપશે નહિં અને કેટલાકેને ઉલટું એવું સમજાવવા પ્રયત્ન કરશે કે વધારે સાફ રૂ અહિં પાકી શકેજ નહિ. મુંબઈ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પ્રમુખ મી. માલકોમ હોજે કમિટિને એમ કહ્યું કે લાખા તાતણાનું સુતર કોઈથી રીતે ફેલેડમંદ નહિં થાય, શિવાય કે એકસપટ્ટો એવી ભત શોધી કહાડે કે જે ટુકા તાતણા માથે, મરજુલાઈમાં, ઉગવાની, ગંડપમાં, દરેક એકર દીઠ પાકમાં, જીનીંગમાં તેમજ ગભરની કિંમતમાં, હરિ કાંઈ કંઈ શકે કેપીટલ, પણ, કહે છે કે લાખા તાતણાનું રૂ જેહુતોને લાભનું નથી, આનો અર્થ એ છે કે જેહુતોની દેવાવાળી સ્થિતિ એ લોકોને વધારે વાર લાગે તેવા પાક માટે જોટી થવા ફેલી નથી. અલબત્ત એ યોજનામાં ઘણીજ મુશ્કેલીઓ છે તે છતાં પણ હમને આશા છે કે કમિટિ તે દૂર કરવાને કોઈપણ મોઢન શોધી કાઢશે.

બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં

રૂની ઉત્પત્તિ, તેના વપરાશ અને તેની નિકાસ.

હિંદુસ્થાનના ૧૯૧૭-૧૮ ના રૂના પાકનો એક છેલ્લો સામાન્ય મેમોરેન્ડમ હમણાં

હિંદી સરકારના ડિરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ ટીક્સ તરફથી ગહાર પાડવામાં આવ્યો છે. તે મેમોરેન્ડમ જુદા જુદા પ્રાંતો કે જેમાં આખા હિંદનો રૂનો પાક થાય છે, તેના રીપોર્ટ ઉપરથી ધડવામાં આવ્યો છે. તે મેમોરેન્ડમ વહેલા અને મોડા બંને એકજ રૂતુના પાકના છેલ્લા રીપોર્ટને લગતો છે.

રૂના પાકનો કુલ વિસ્તાર રીપોર્ટ પ્રમાણે ૨,૪૭,૮૧,૦૦૦ એકર છે એટલે કે ૩૦, ૩૬,૦૦૦ એકર અથવા ૧૪ ટકા ગયા વર્ષના આંકડાંઓ કરતા વધારે. કુલે ધારેલો પાક ૪૦,૩૬,૦૦૦ ગાસડીઓ, દરેક ૪૦૦ પાઉંડની જેટલો છે. આ ૪૦૦ પાઉંડની ગાંસડી એટલે ગયા વખતના ફરીથી જોયલા આંકડાઓ કરતા ૧૦ ટકા ઓછી છે કે જે વખતે પાક ૪૫૦૨,૦૦૦ ગાસડી જેટલો હતો. દરેક એકર દીઠ પાક ૧૯૧૭-૧૮ માં ૬૫ પાઉંડ હતો જ્યારે ૧૯૧૬-૧૭ માં ૮૩ પાઉંડ હતો.

રૂના વેપારી વીવેચન પ્રમાણે, વિસ્તાર અને પાકના હાલના અડસદ્દાનો હેવાલ બતાવે છે કે કુલે પાક નીચે પ્રમાણે છે- ઉમરાવતી ૩૪ ટકા બતાવે છે, બંગાળ-સૌંધ અને ધોલેરા ૧૬ ટકા દરેક, ભરૂચ અને કોમટા-ધારવાર ૮ ટકા દરેક, સાલેમ (કામખોડીઆસ સાથે) ૬ ટકા, અને વેસ્ટ અને નોર્થવર્નસ ૫ ટકા.

રૂનો પાક અને વપરાસ.

નીચે આપેલો હેવાલ કુલે છેલ્લા ત્રણ વર્ષના હિંદુસ્થાનના રૂના પાકના જથ્થાના અડસદ્દાની સરખામણી કરે છે, અને સાથે મૂળ નિકાસ અને અંદરના વપરાસનો જથ્થો; તેમાં વપરાસના જથ્થાની ગણતરી ગડગની ઓગ્રે કોટન ટ્રેડ એસોસિએશનની સાથે સમજૂતીપર આવીને કરવામાં આવી છે દરેક આંકડામાં એક હજાર ગાસડીઓ હરેક ૪૦૦ પાઉંડની બનાવે અને દરેક વર્ષના બેલસના અડસદ્દામાં અંદર ગણવામાં આવ્યા નથી.

મેટ્રીક શીટીંગથી બીલ્ડીંગનો ચાર હા શોએ છે

૩૧ મી ઓગસ્ટે પુરૂ થતું વર્ષ. ૧

			૧૯૧૫	૧૯૧૬	૧૯૧૭
			૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
			ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.
નેટ નિકાસ.	૨,૧૧૮	૨,૪૮૬	૨,૦૮૩
મીલમાં વપરાસ.	૧,૭૭૧	૧,૮૭૩	૧,૭૬૫
મીલની બહારનો વપરાસ.	૧,૦૦૦	૭૫૦	૭૫૦
(અડસટ્ટો)					

કુલ્લે.	...	૪,૮૮૯	૫,૧૦૯	૪,૬૨૮
---------	-----	-------	-------	-------

ધારેલો પાક.	...	૫,૨૦૯	૩,૭૮૩	૪,૫૦૨
-------------	-----	-------	-------	-------

વધારો (+) અથવા ખોટ (-)	...	+૩૨૦	-૧,૩૭૧	-૧૨૬
------------------------	-----	------	--------	------

(બેલંસ ન ગણતાં)

વધારો (+) અથવા ખોટ (-) ટકા—તરીકે...	...	+૬.૫	-૨૬.૮	-૨.૭
-------------------------------------	-----	------	-------	------

નિકાસ.

કપાસની છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં બીજા દેશોમાં થયેલી નિકાસ નીચે પ્રમાણે છે.—(દરેક આંકડો ૧૦૦૦ ગાંસડી દરેક ૪૦૦ પૌંડની બતાવે છે.)

	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦
	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.	ગાંસડી.
(નાઇટ્રેટ કીંગડમ	...	૮૩	૧૬૨	૨૦૭	૨૩૨
રમની	...	૨૬૮	૬૪૭
લશ્ચરમ	...	૨૩૧	૪૨૭	૧
સ	...	૮૫	૨૧૮	૬૮	૫૬
ન	...	૪૩	૭૧	૫૨	૬૪
પાલી	...	૧૭૦	૩૨૨	૩૧૪	૩૨૨
સિંદુઆઈગરી	...	૧૨૬	૨૬૭
ન	...	૫૦	૫૩	૬૦	૧૨૫
પાન	...	૧,૧૬૯	૧,૩૯૨	૧,૩૫૧	૧,૬૭૪
મ દેશો	...	૨૫	૫૩	૫૬	૧૫
કુલ્લે	...	૨,૨૭૦	૪,૬૪૨	૨,૧૩૯	૨,૪૮૮
					૨,૦૬૨

સીઝનના ૧૯૧૭-૧૮ ના પાંચ મહિનાની નિકાસ, એટલે, સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭ થી નવેમ્બર ૧૯૧૭ સુધીમાં, ૮,૧૩,૦૦૦ ગાંસડીઓ હતી; જ્યારે તેજ વખતમાં આગલા વર્ષમાં નિકાસ, ૮૭,૦૦૦ ગાંસડીઓ હતી.

આખી દુનીયાનું રખર.

ઉત્પન્ન કરનારા પ્રદેશો.

ગયા વર્ષની અને તેની પહેલાના વર્ષની નિકાસ.

યુનાઇટેડ કિંગડમમાંથી ૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ ના વર્ષોમાં કાચું રખર આયાત કરવામાં આવ્યું હતું જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:—

	૧૯૧૫.		૧૯૧૬.	
૧૦૦ રતલનો એક હંદ્રવેટ પૌંડ.		૧૦૦ રતલનો એક હંદ્રવેટ પૌંડ		
(યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો)		(યુનાઇટેડ સ્ટેટસનો)		
સ્ટ્રેસ સેટલમેન્ટસ ...	૬૬૦,૫૩૨	૭,૩૮૫,૮૩૦	૪૪૫,૩૧૧	૬,૩૦૭,૬૦૮
ફ્રેડરેટ મલાયા સ્ટેટસ...	૨૮૮,૮૦૩	૩,૨૦૪,૦૭૧	૪૪૬,૪૯૭	૬,૧૮૧,૨૮૭
સીલોન ..	૨૮૬,૦૯૭	૩,૨૩૦,૨૧૮	૨૨૫,૧૮૦	૩,૧૫૬,૦૬૪
હિંદુસ્થાન ...	૩૨,૮૮૮	૩૭૨,૩૧૩	૩૭,૮૬૮	૫૩૫,૮૧૬
ગોલ્ડ કોસ્ટ ...	૬,૩૧૮	૩૬,૭૫૬	૧૪,૮૨૫	૧૧૬,૭૮૭
ડચ ઈસ્ટ ઇન્ડીઝ ...	૬૪,૧૧૬	૭૧૬,૧૫૧	૧૨૪,૦૪૧	૧,૭૧૬,૩૪૦
બ્રાઝીલ ...	૨૮૬,૩૬૧	૩,૨૪૦,૭૭૯	૨૪૦,૧૮૩	૩,૨૪૩,૧૧૫
પેરુ ...	૧૬,૫૮૨	૧૭૮,૨૭૧	૧૮,૬૦૫	૨૪૦,૭૦૮
ફ્રેન્ચ વેસ્ટ આફ્રિકા ...	૧૬,૨૩૪	૧૪૬,૬૨૦	૧૩,૬૬૫	૧૪૪,૧૫૩
આફ્રિકામાં બીજા દેશો...	૬૨,૪૫૫	૫૩૭,૨૮૨	૮૬,૨૬૨	૬૧૪,૧૩૪
એ ઉપરાંત બીજા પ્રદેશો.	૪૦,૦૩૭	૪૦૬,૩૧૭	૩૨,૫૯૮	૪૩૭,૦૬૭
કુલ ...	૧,૭૬૦,૪૫૬	૧૬,૫૬૨,૬૧૧	૧,૬૮૫,૩૬૫	૨૨,૯૯૬,૧૪૦

લકાઈમાં ઘણીજ માગણીને લીધે રખરનું વાવેતર ઘણું ઉપયોગી થઈ પડ્યું. યુનાવાના રાજ્યોને નવું વાવેતર કરવાને સખત મના કરવામાં આવી હતી અને તેથી તેમાંથી કેટલું ઉત્પન્ન થાય છે તે જોઈને સતોર પામ્યા. તેમજ વળી શીંગાપુર અને પીનાંગમાં રખરનું મારકેટ સ્થપાયાથી રખરના વાવેતરને ઘણીજ મદદ મળી. મોટા મોટા કોન્ટ્રેક્ટો રખરની પેઢીઓ અને રખર ઉગાડનારાઓ વચ્ચે થવામાં આવ્યાં તેથી બન્ને પાર્ટીઓને હાથપણ ભાવતું.

ધોરણ બાંધવાની જરૂર રહી નહિ કારણ કે વેચનાર અને ખરીદનાર શું ધોરણ હોયું જોઈ તે તેઓ સારી રીતે જાણતા હતા. માત્ર અમે રિકામાં રખર વેચાણ ૧૯૧૩ માં ૨,૫૦૮ ટન ૧૯૧૪ માં ૪,૫૧૦ ટન અને ૧૯૧૫ માં ૨૧,૦૭૫ ટન એવી રીતે દર વર્ષે વધતું જતું હતું. દરેક પ્રદેશમાંથી ૧૯૧૫ ની એકંદર નિકાસ ૩૮,૨૮૩ ટન જેમાંથી ૧૨,૮૦ ટન યુનાઇટેડ કિંગડમમાં ૧,૯૬૮ ટન રાજ્યોમાં, ૧,૨૩૦ ટન બાપાનમાં

હાથી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદ કરવા માં જશે ?

૧૧,૦૭૫ ટન યુનાઇટેડ સ્ટેટસ ઓફ અમે-
રિકામાં નિકાસ થતું હતું. આમાંથી મધ્ય
અરબ રમર મલાયા સ્ટેટસ અને નેધરલેન્ડસના
પ્રાંતમાંથી આયાત થતું હતું. વળી દરેક પ્રાંત-
માંથી કેટલું રમર આયાત થતું હતું તેની કોઈ
પ્રમાણ જાણની નોંધ રાખવામાં આવી નથી. ૧૯૧૬
ની સાલમાં ૪૮,૬૫૦ ટન નિકાસ કરવામાં
આવ્યું હતું. ફ્રેટ્સ મેલે સ્ટેટસમાંથી ૧૯૧૫ માં
૪,૫૨૪ ટન અને ૧૯૧૬ માં ૬૨,૭૬૩ ટન
સ્ટેટ્સ રમર નિકાસ થતું હતું. ફ્રેટ્સ મેલે સ્ટેટ-
માંથી હુનીઆની લગભગ અડધી પેકાશ
મણાં થાય છે.

સીલોન અને હિન્દુસ્થાન.

૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ માં સીલોન અને
માના મુખ્ય મથકોમાંથી નિકાસ થતું રમરના
પેકાશો નીચે પ્રમાણે છે:—

	૧૯૧૫	૧૯૧૬
યુનાઇટેડ કિંગડમ	૨૫,૧૮૪	૨૩,૮૧૨
મેરિકા (કેનાડા મળીને)	૧૬,૦૦૦	૨૭,૨૫૬
સ્ટ્રેલીઆ	૯૬૫	૭૯૭
જાંસ	૬૯૯	૧,૮૦૨
સીઆ	૩૩૨	૨૬૪
સી	—	૩૪૮
ઉપરાંત બીજા દેશો	૩૮૬	૪૯૦

કુલે... ૪૬,૫૬૬ ૫૪,૬૯૯

ઉપરના આંકડાં ઉપરથી જણાશે કે
૧૯ ના વર્ષમાં અમેરિકા સાથી વધારે ખરી-
દ હતું; વળી જાંસ પણ વધ્યું અને
સીના આંકડાં આયતના આવેલા છે. રમર-
ના પાક ઘણાખરે હિન્દુસ્થાનમાં થાય છે
તેથી મદ્રાસ અને બરમામાં વધારે ઉત્પન્ન
છે. ૧૯૧૫ માં કાચા રમરની નિકાસ
હસ્થાનમાંથી ૪૮,૪૧,૬૪૦ રતલો જેનો
તે પૈકી ૭,૫૬,૯૬૪ એ સરખાવતાં ૧૯૧૬

માં ૬૨,૨૬,૨૪૧ રતલ જેની કિંમત પૈકી
૯૭,૦૬,૧૬૧ થઇ હતી. ૧૯૧૬ માં નીચ
યુનાઇટેડ કિંગડમમાં ૩૮,૪૭,૧૨૫ રતલ જેની
કિંમત પૈકી ૬,૪૩,૭૧૮ અઠાવવામાં આવી
હતી.

રમરનો ઉદ્યોગ બરમામાં વધારે સારો
થાય છે, રમર ઉગાડવવા માટે જમીનની બાબ-
તમાં નીકળેલા નવા કાયદાઓ ઘણા સંતોષ-
કારક નિવડયા છે. કંઈપણ શંકા વગર બરમા
રમર ઉગાડવવા માટે ઘણા સારો પ્રદેશ છે અને
બીજા પ્રદેશો કરતાં બરમામાં રમર ઉગાડવવાનો
ખર્ચ ઘણો ઓછો થાય છે. લગભગ પુરી થયા
પછી વાવણી એ મનુષ્યોનું નિર્વાહનું સાધન
છે, વળી એ પ્રદેશમાં કેટલીક વગર વવા-
યેલી જમીન પડેલી છે.

આફ્રિકા.

યુગાન્ડામાંથી " પારા રમરના ઝાડ-
માંથી " ૧૯૧૪-૧૫ માં ૨૨,૦૫૬ રતલ
અરખાવતાં ૧૯૧૫-૧૬ માં ૫૨,૩૪૯ રતલ
માલ નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો; કારણ કે
જીવડા થવાથી પાકન બહુ ધન્ય કરે છે. ૧૯૧૫
-૧૬ માં જંગલી રમરનો નિકાસ માત્ર
૫૫,૩૮, રતલ ૯ થયો હતો.

આનઝીબારમાં લનડોલ્ફીઆ કીરકીમાંથી
રમરનો નિકાસ થાય છે જેમાંનો મોટો જથ્થો
પેરમાના જંગલમાં ઉગે છે. ૧૯૧૫ માં
૨,૩૮૪ રતલ જેની કિંમત ૨૧૩ પૌંડ થઇ હતી.
૧૯૦૭ ની સાલમાં સરકારજી વરફથી ફેરામાં
રમરનું વાવેતર કરવામાં આવ્યું હતું પણ
તેમાં તેઓ નિષ્ફળ નિવડયા તેથી તે હમણા
બંધ કરવામાં આવ્યું છે.

ન્યાસાલેખમાં આગલા વર્ષ કરતાં ૧૯૧૫-૧૬માં વાવેતર ૬૧,૭૬૬ એકર જમીનમાં કરવામાં આવ્યું હતું; અને તેનું આગલા વર્ષમાં ૩૩,૬૮૫ રતલ કરતાં ૧૯૧૫-૧૬ માં ૪૬,૦૦૨ રતલ નિકાસ થયો હતો.

નાઇગેરીયામાંથી ૧૯૧૪ માં ૩૮,૮૪૫ પૌંડ કરતાં ૧૯૧૫ માં ૩૮,૧૧૩ પૌંડની કીંમત જેટલો માલ નિકાસ થયો હતો.

ગોલ્ડ કોસ્ટમાંથી ૧૯૧૪ માં ૬,૫૪,૧૩૩ રતલ જેની કીંમત ૨૧,૬૩૧ પૌંડ હતી અને ૧૯૧૫ માં ૬,૪૭,૯૮૨ રતલ જેની કીંમત ૨૫,૧૬૭ પૌંડ ઉપજી હતી. માલનો નિકાસ એકો હોવા છતાં કીંમત વધી ગઈ હતી તેનું કારણ માત્ર પરદેશની ગળતરમાં લાવ વધી ગયો હતો એટલુંજ નહિ પણ રબરના રોપાઓ મોટા જથ્થામાં નિકાસ થયાં હતાં.

આ શાન્તિમાંથી ૧૯૧૫ ની સાલમાં ૩૧૭ ટન રબર નિકાસ થયો હતો જેની ઉપજ ૨૦,૧૩૫ પૌંડ થઈ હતી. કારણ કે યુરોપમાં ફરીથી માગણી થવાથી અને તેની ઘણી અછત હોવાથી તેની કીંમત વધુ ઉત્પન્ન થઈ હતી. આવી સ્થિતિ બે કાયમ રહે તો આ ધંધો પડી ભાગે; પણ દેશીઓએ આ ચીજનું વાવેતર કરવાનો ઉત્સાહ દેખાડ્યો છે.

આ શાન્તિના દક્ષિણ પ્રાંતમાં બે યુરોપી યન જેટીવાડીની કંપનીઓ છે જેણે કોકો અને રબરનું મોટી સંખ્યામાં વાવેતર કર્યું છે. પાશ્વ નામના જાડો ૬ વર્ષના જુના છે અને વળી ઘણા જાડો છોડવા જેવા છે. ફનટુલીયા નામના જાડો નિષ્કળ નિવડે છે કારણ કે તેનો પાક ચતાં ઓછામાં ઓછાં ૨૦ વર્ષ લાગે છે.

ફીજી.

ફીજીમાં વીટી લેવું અને વેન્યુલેવાના લિનાશવાળા પ્રાંતોમાં રબરના ઘણા જાડો છે. જેમાં રબર રોપાવાયલા છે. આ વાવણી લગભગ નવ વર્ષ પહેલાં થઈ હતી. વીજા પ્રદેશો કરતા નિયજ સતોષકારક નિવડી છે. રબરના રોપાઓ ઉગાડવા માટે ચોકખી જમીનની જરૂર છે. જે ખાણોની અંદરના ભાગોમાં અને ઝરા અને મોટી નદીઓના કીનારે માલુમ પડે છે. પહેલા થોડા વર્ષોમાં કુમળા છોડોમાંથી કામચલાઉ રોપાઓને જમીનમાંથી કાઢી નાંખવામાં આવે છે અને વળી વાવેતર દરાઈ બંદરો નજીક હોવું જોઈએ; તેમજ સોનેરી કેળ કરતાં વધારે સારો પાક થતો નથી. રબરની હારોની અંદર વચ્ચે મુકવામાં આવે છે જેનો સઘળો ખર્ચ આખી વાવણીમાં વળી રહે છે. ફીજીમાં વાંસ્વાર તોફાન થાય છે પણ રોપાઓ હુમળા ટકી રહેલા છે. આગલા વર્ષ કરતાં ૪૬૩ પૌંડને બદલે ૩,૪૬૪ પૌંડની કીંમતનો માલ ૧૯૧૫ ની સાલમાં ફીજીમાંથી નિકાસ થયો હતો. આશ રાખવામાં આવે છે કે આ માલનો નિકાસ વધતો જશે.

બ્રીટીશ ગાયોના.

બ્રીટીશ ગાયોનામાં રબરનો પાક ધીમે ધીમે વધતો જશે અને લગભગ ૫,૦૦૦ જમીનમાં રબરના રોપાઓ રોપવામાં આવ્યા છે. પારા રબર નામનું જાડ સંસ્થાનોમાં સારી જમીનમાં ઉગે છે 'કાણા પાડવાનું' કામ થોડે અંશે કરવામાં આવે છે અને ઘણાખરા ભાગમાં રબરના જાડો જીવાન સ્થિતિમાં છે. પાંચ અને છ વર્ષના જાડોને કાંણા પાડવાની પદ્ધતિથી દરેક જાડ ઉપરથી મલાયા અને સીલોન કરવા સારો પાક નીપજ્યો છે, અને વળી માલની ભત ઉત્તમ છે ૧૯૧૫ ના વર્ષ દરમિયાન ૪,૬૦૩ રતલ જેટલો રબર નિકાસ કરવામાં આવ્યો હતો.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી ખાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIEF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આકેલી કિંમત.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં માં ખતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક જોવાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોષ્ટકમાં વરસની ચરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખતે દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ધ. સ. ૧૯૧૮ ના મે		૧૯૧૭ ની પહેલી ઓક્ટોબર	
	માસમાં થયેલી આયાત		સુધી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કી મત.	જથ્થો.	દર હંદ્રવેટની સરેરાશ કી મત.
	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.	હંદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગામડીવાળી બીટ જાતની	૩	૨૦—૪
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૧,૭૭૫	૧૬—૦	૫૪,૫૭૫	૨૦—૦
" " સુવાળી ઇંગ્લેન્ડમાંથી અથવા જાપાનની
" " જાવાની ૨૩ ડચ રેટેન્ડની તથા ઉપરની	૨,૮૭,૧૧૯	૧૫—૦	૪,૮૧૦,૦૧૪	૧૫—૧૨
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રેટેન્ડની	૧૨૪,૩૩૪	૧૨—૧૨	૧,૮૦૦,૨૪૬	૧૩—૪
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ રેટેન્ડની અને હલકી
" " મોરીસીયમની ૧૬ ડચ રેટેન્ડની તથા ઉચી ચારી	૨૨૩,૨૧૪	૧૭—૧૨

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF APRIL 1918.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત, તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના મે ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના મેમા થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુન તારીખે સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી જુન ને દિને સ્ટોક
રૂના કાપડની ગાસડી	૩૫,૦ ૭	૭,૩૬૩	૩૩,૫૨૪	૨૮,૧૫૭
" " પેટી	૧૨,૧૩૯	૧,૫૬૩	૧૧,૬૩૭	૨૩,૨૪૪
રેશમ તથા ઉનની પીસશુદ્ધ ગાસડી	૧,૦૨૩	૯૨	૧,૨૩૩	૭૪૭
રેશમ તથા ઉનની પેટી	૯૦૪	૩૫	૧,૦૫૨	૧,૫૩૧
ટર્વીસ્ટ અને યાર્ન (મુતરાઉ) પેકેજીઝ	૭,૪૦૯	૩,૪૦૨	૯,૬૦૧	૪,૬૮૧
" રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૫૬૨	૩૬૨	૨,૪૬૧	૨,૪૪૭
ત્રાણાના ટન	૫૫૧	૨૮	૫૫૮	૧,૫૫૧
પીલખના ટન	૨૨૧	૨૪	૧૬૪	૫૪૯

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

ફ્રિટીડ હિન્દુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એપ્રિલ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઇ હતી.

ખીટની ખાંડ નામ	એપ્રિલની ખાંડ		ટોટલ		
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮
હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન	હિંદુસ્તાન
બંગાળ	..	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪	૨,૮૬,૫૨૪	૧,૭૪,૫૮૪
મુંબઈ	...	૨,૬૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૬૨	૨,૬૪,૪૦૫	૨,૨૭,૪૬૨
સિંધ	...	૧૧,૦૨૭	૧૨,૯૭૩	૧૧,૦૨૭	૧૨,૯૭૩
મદ્રાસ	...	૧૨,૬૪૦	૨૫,૪૧૯	૧૨,૬૪૦	૨૫,૪૧૯
બર્મા	...	૧૬,૬૩૬	૧૧,૦૬૬	૧૬,૬૩૬	૧૧,૦૬૬
કુલ		૫,૬૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪	૫,૬૪,૫૩૫	૪,૫૧,૫૬૪

—*—

ધી બોમ્બે ટાલ માટે ૨૧ બેઝ ઓટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નવાં પેટંટો.

૭

ઠલકતાની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે જુન ૩૦ મી ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે સુજખ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
એસ. એમ. વડીઆ. ડબલ્યુ એચ. ડેનલી. એ. ગેલાર્ડ. મારકોની વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ કંપા. એસ. ટી. ગ્રેશામ. વી. ખ્લોન કવીસ્ટ. જે. સી. બાર્કર. ધ રો, અને લ. એસ. બેકર. બાયર પ્રધર્સ	પરપેચ્યુઅલ ફેલે'ડર. કરવત અને ધીબીમાં સુધારા. મોટરકારના હાંકવાના યંત્રમાં સુધારા. વાયરલેસમાં સુધારા. એક્સલમાં સુધારા. સ્ટીમના યંત્રમાં સુધારા. હાંતાવાળાં પેડાંમાં સુધારા. ખાડ બનાવવામાં સુધારા. સ્પીડલ્સમાં બોળીન સુકવામાં તથા કહાડવાની રીતમાં સુધારા. પ્રોપેલરમાં સુધારા. સીગ્નલમાં સુધારા. મજ્જરદાનીમાં સુધારા. 'ક્રાઉન પીકર.' રેસ્પીરેટરમાં સુધારા મટીપલ બોઇલર. ઇલેક્ટ્રીક મશીન. યાંત્રિકશાળામાં સુધારા. સ્તા હિપર પાણી છાટવાની રીત દીવો. બંદુક. સંગીત અને મોશન પીકચર સાથે કરી શકાય તેવી રીત. વાલ્વ ગીઅર્સમાં સુધારા. દીવો ટાંગવાનું. લાઇટ રીફ્રેક્ટર.
સી. કોલીઅર અને એ. વી. ફેલ્ધર્સ. આર. એલ. પોવેલ. આર. એલ. પ્રાડિસલોક. એલ. સી. સ્ટેકનબર્ગ. ટોક્યો સેનસુઇ કોગ્યો કાબુશિકી કૈશા કે. એમ. સંઘાણી કે નોબુહારા જે. હાર્થીબ. એમ લીયાકત અલ્લી એ. સી. સી. રોબર્સ. એ. કલીઅરી ફીલ્ડર્યુજિક કંપની. બનરલ ઇલેક્ટ્રીક કંપની. મીચીસ ડબલ્યુ. એલ. સ્મીથ સી આર ફેરિગટન.	

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ ઈન્ડોલર ઑફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડીયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન ઑક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડીયન પેટન્ટ્સ-એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડીયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ લેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજા પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી.
અમદાવાદ ...	આગળે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પરેલ.
અહ્મદાબાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
બેંગલોર ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
કલકત્તા...	ઇન્ડીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ...
દીલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
હૈદરાબાદ ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લંડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ- ડીંગ, હબ્લેયુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમોર. કૉલેજ ઑફ એન્જ નીયરીંગ.
માધસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ અરમા.
રૂરહી ...	થામસન કૉલેજ.
શોલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેબલટોય ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

બેંકોપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં જાખલ કરીશું.

બહાર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૩૬	ત્રાવણકોરની પેટી.	હિંદુસ્થાન, બર્મા અને સીલોનમાં ગ્રેફાઇટ, પ્લેંગેગો અને કૅમ્બોલીનના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૩૭	આસ્ટ્રેલિયાનો અમલદાર.	આસ્ટ્રેલિયાના લોકોમાં આયાત કરનારના નામ માંગે છે.
" ૩૮	મુંબાઈની પેટી.	મેગેનીઝ કાયોકસાઈડના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૩૯	"	અફઘાની બનાવટની હાવાસળીની પેટી અને રમવાના પત્તા બનાવનારના નામ માંગે છે.
" ૪૦	બેલજીઅમની પેટી.	પોતાની બનાવટના અત્તરો માટે એન્ટ્રા નિમવા માંગે છે.
" ૪૧	કલકત્તાની પેટી.	પૉપી સીડ ઑઇલના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૪૨	બ્રેડિયા પ્રાંતની પેટી.	સાલ્ટ પીટર અને મીકાંના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૪૩	બિહારની પેટી.	Sisal Hemp Fibre ના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૫૬	કલકત્તાની પેટી.	Barytes ના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૫૭	"	બોરેક્સના વેચનારના નામ માંગે છે.

બ્રાહ્મન મોઝેક ટાઇલ્સની હિઝાઈને ક્યાં જવા મળશે ?

ખાખર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જનરલ		
" ૫૮	એસાકાની પેટી	પિત્તળ, અને ગાખાના તાર તથા ધને મલના વાસણો આયાત કરનારના નામ માંગે છે.
" ૫૯	સુખાધની પેટી	કાપડ, રંગ, મશીનરી વિગેરે બનાવનારના નામ માંગે છે.
" ૬૦	અલેક્ઝાંડ્રીઆની પેટી.	આટો, અનાજ, કાપડ વિગેરે નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૬૨	એલોર જીલ્લામાંથી એક વેપારી.	ટોપી, પાઘડી, રમકડાં વિગેરેનાં વાપરવામાં આવતી 'પીથ' ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૬૪	આસ્ટ્રેલિયાની પેટી.	રેશમ, કાપડ, રીલ, ખાખી સુટ, વિગેરે, હિંદુસ્થાનમાં બનેલા માલ માટે ખાખર મેળવવા ઇતેન્દર છે.
" ૬૫	બેંગેનાપાલનો અમલદાર.	ડીન અને પેપરનો કુથો વેચવા ઇતેન્દર છે.
" ૬૬	લંડનમાં પેટી.	અહિંથી ચટણી, મચાલા વિગેરેની નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૬૭	ન્યુયૉર્કમાં પેટી	સામાન્ય અમેરિકાની વસ્તુઓ અહિં દાખલ કરવા ઇચ્છતા વેપારીઓના નામ માંગે છે.
" ૬૮	લંડનની પેટી.	કલકત્તાના વેપારીઓ તરફથી કોથળા માટે એન્ટ થવા રાજ છે.
" ૬૯	ઈંગ્લંડની પેટી.	ચામડાના બેલ્ટ, પીકર્સ વિગેરેના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૭૦	કલકત્તાની પેટી	પોટેશ કારબોનેટ અને સાફ્ટ સોપના ખરીદનાર માંગે છે.
" ૭૧	માવલુકોસ્ત્રની પેટી.	Тарпока ના ખરીદનાર માંગે છે.

અખર મોઠલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે ?
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
" ૭૨	કલકત્તાની પેઠી	ચાઇમોલના વેચનારના નામ માંગે
" ૭૪	ઇટાલીનો વેપારી.	રોમ'ન, ગાલીચા, રમકડાં, વિગેરે ઇટાલીમાં આયાત કરવા માંગે
" ૭૫	જીનોઆનો વેપારી.	ચામડા, સાબુ, રસાયણની વસ્તુઓ વિગેરે કમીશન ઉપર વેચવા માટે લેવા માંગે છે.
" ૮૨	નેપાલનો વેપારી.	અનાજ, બિયાં, ચામડાં, તેલ, ચરબી વિગેરે આયાત કરવા માંગે છે.
" ૮૪	ફ્લોરેન્સનો વેપારી.	અહિંની વસ્તુઓ માટે એજન્ટ થવા રાજી છે.
" ૯૭	સંકરની પેઠી.	જૂઠાં જૂઠાં જનાવરના વાળ ખરીદનાર માંગે છે.
" ૧૦૧	કલકત્તાની પેઠી.	૧૫૦ ટન ફ્લેક્સ સ્ટ્રો જે ઇસ્ટર્ન બંગાળ રેલ્વેના એક સ્ટેશન ઉપર છે ત્યાંથી કઢાડી નાખવા માંગે છે.
" ૧૦૨	ત્રાવણકોરની પેઠી.	મોનાઝાઇટના ખરીદનાર માંગે છે
" ૧૦૫	ટોકીઓની પેઠી.	શેલાકની નિકાસ કરનારના નામ માંગે છે.
" ૧૦૮	કાનપૂરની પેઠી	મુંબાઇના કાપડ માટે એજન્ટ થવા રાજી છે.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકંદર જનરલ ઑફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જતું. (આ એમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માબનાર વેપારી યા પેઠીએ એક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડ્યું તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

ધી બોમ્બે ટાઇમ્સ માર્ચ ૨૧ એક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઇ.

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલ મહિનામાં બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

નંબર અને નંબર.	બ ગાળા.	સુબધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
ચુલ્લ એન્ડ વોટર	પાઉન્ડ્ઝ.	પાઉન્ડ્ઝ.	પાઉન્ડ્ઝ.	પાઉન્ડ્ઝ.	પાઉન્ડ્ઝ.	પાઉન્ડ્ઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૫,૦૨૨	૨,૮૩,૮૦૦	૨,૪૬,૦૦૦	૬,૨૪,૮૨૨
નં. ૪૧ થી ૫૦	૬૩,૭૩૩	૪,૭૫,૮૬૨	૫૩૬,૫૬૫
નં. ૫૦ થી ઉપર } ઑરેન્જ, રેડ અને બીજા રંગોવાળું	૪૭,૬૫૬	૬૬,૮૦૦	૫૦૦	૩,૫૦૦	૧૧૮,૪૫૬
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨૨,૪૫૮	૩૫,૧૦૦	૨૫,૨૬૨	૭૭૨,૩૧૦	૬,૧૧૫	૮૬૧,૨૪૫
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧,૦૦૦	૧૧,૮૦૦	..	૬,૪૦૦	૨૫૫	૨૨,૪૫૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૦૦૦	૩,૬૦૦	...	૫૭,૮૦૦	૭૫૫	૬૩,૧૫૫
ટોટલ	૨,૩૦,૮૬૬	૮,૭૬,૯૬૨	૨૫,૭૬૨	૧૦૮૮૦૧૦	૭,૧૨૫	૨૨,૨૬,૭૨૨

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, નાણાવાજીબ કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને બંનેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,

મહિરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

છુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

એમ. એ. મામસા.

પ્રાપ્તપ્રદર "રંગુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંગુન સમાચાર" પ્રેસ.

હિંદુ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

૧૫૧ નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨૭૩

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં "રંગુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે. એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં મહિર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૭ ના મે માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી
ચીજનું નામ. Imports. આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
અવવાં જનાવરો	૧,૬૩,૦૭૦	૭,૭૩,૬૫૬
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૧,૫૬,૧૭૨	૨,૭૬,૮૭૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૪,૬૬,૨૬૪	૧,૬૩,૭૦૨
બુટસ અને શુઝ	૨,૭૬,૦૦૨	૧,૫૦,૦૨૧
ઘર બાંધવાનો સામાન	૬,૭૭,૦૮૨	૩,૬૧,૭૧૧
મીઝબત્તી	૧૧,૭૩૮	૮,૬૪૩
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૩૩,૪૪૦	૩૦,૬૩૭
રસાયણિક પદાર્થો	૧૪,૭૩,૪૦૪	૧૩,૩૨,૬૧૬
ઘડીયાળો	૧,૩૮,૩૮૦	૩,૦૭,૧૬૮
કૅલસા	૨,૦૦,૮૬૧	૪,૧૫,૨૫૭
કોફી	૫૪,૦૫૬	૨૧૬
કાથો (મીંદરી)	૨,૬૪૬	૩૮૨
દોરડાં	૧,૬૪,૬૭૩	૧,૮૪,૬૨૪
કટલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૪૫,૧૬૬	૧,૩૦,૦૧૬
સાઈકલો	૨,૨૩,૮૬૭	૧,૩૪,૪૨૬
કપુર	૧,૨૮,૬૧૮	૧,૬૨,૧૮૬
બીજી નાવની દવા મળી કુલ	૧૦,૩૬,૮૦૦	૧૦,૪૫,૬૩૦
છાગડાં રંગવાની ચીજો	૧૬,૪૪,૭૭૪	૧૩,૮૧,૧૬૩
ફટાકડાં	૫૬,૩૫૩	૧૭,૧૭૭
ફરનીચર	૧,૨૫,૫૪૦	૧,૨૦,૦૬૩
કાચનો સામાન	૧૪,૦૮,૭૫૧	૮,૬૩,૨૪૩
એખા	૪૩,૩૮૦	૬,૦૬૫
ઘઉં	૮૮૩
ઘઉંનો લોટ	૭૬૪	૧ ૦૪૦
હાર્ડવેર	૨૬,૬૭,૫૭૫	૨૦,૬૩,૬૬૧
ધુપ	૨૭,૩૮૬
આમડાં બિન કેળવાયલાં	૧,૦૨,૬૮૮	૧,૭૬,૪૭૨
બ્રિટીશીટીને લમવા હથીયારો	૫,૨૩,૭૬૫	૨,૦૬,૦૭૫
જાગીત વિગેરેને લગતું હથીયારો	૧,૩૦,૫૩૭	૫૬,૩૬૬
હથીજાત	૧,૩૦,૬૭૪	૨,૧૩,૬૬૬
અવેશવ	૬૩,૨૬૪	૨૪,૬૩૨

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફર્ટ, મુંબઈ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩,૧૨,૫૬૭	૨,૧૦,૪૩૨
દારૂ ...	૨૧,૭૩,૧૨૫	૨૦,૮૯,૦૦૪
મશીનરી અને મીલ રટોસો ...	૩૭,૯૦,૪૬૯	૨૭,૦૦,૪૧૫
ડીવાસળી ...	૧૭,૯૪,૭૨૧	૧૫,૬૧,૬૬૪
પીપ્પણ ...	૪,૨૬,૧૬૯	૫,૦૮,૩૦૪
ગ્રાંથુ ...	૨,૭૧,૫૬૫	૭,૪૯,૧૬૯
જર્મન સીલ્વર ...	૯,૨૩૫	૨,૩૨૬
લોહું ...	૮,૬૩,૦૩૪	૧,૬૫,૭૭૮
લોહું અને સ્ટીલ ...	૬૬,૭૧,૪૫૭	૩૫,૨૬,૮૬૪
સ્ટીલ ...	૫,૮૪,૬૬૮	૬,૪૩,૩૬૪
સીસું ...	૨,૦૮,૬૮૪	૨,૦૭,૩૬૧
મોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૧૫,૭૪,૨૮૦	૧,૮૨,૨૩૦
ફેરોસીન તેલ ...	૨૦,૩૧,૬૯૮	૧૭,૪૪,૩૩૭
અળસીનું તેલ ...	૯,૭૮૪	૧૦
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૩૬,૯૭,૬૬૦	૨૭,૫૬,૨૧૨
રંગ રોગાન વિગેરે...	૧૦,૮૭,૭૮૦	૮,૪૮,૩૦૬
કાગળો ...	૨૩,૬૮,૦૪૭	૧૩,૬૨,૬૮૧
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ ...	૫,૭૬,૭૭૦	૫,૧૦,૬૧૦
રબર ...	૧૦૫
મીઠું ...	૫,૦૦,૬૮૨	૨૨,૫૮,૦૧૧
સાબુ ...	૬,૪૬,૩૧૮	૬,૪૧,૫૬૬
સાપારી ...	૮,૮૬,૩૬૨	૧૦,૪૩,૫૦૩
સીલનો કુલ ...	૧૧,૮૭,૭૪૨	૧૨,૧૮,૦૬૮
રેશનરી ...	૫,૮૬,૦૪૭	૪,૬૨,૮૫૧
ખાડ ...	૬૫,૨૬,૪૮૩	૬૨,૫૫,૬૭૩
સુતાર કાચું ...	૧૫,૬૨૭	૧૩,૧૨,૪૫૫
ટર્વીસ્ટ અને થર્ન ...	૨૩,૬૧,૦૦૨	૫૨,૦૮,૬૬૮
વગર ધોએલાં પીસ ચુકા ...	૧,૩૨,૮૩,૮૧૪	૧,૧૬,૬૬,૫૭૬
ધોએલાં પીસ ચુકા...	૭૬,૫૪,૫૧૫	૮૫,૬૮,૬૮૮
રંગીન અને છાપેલાં પીસ ચુકા ...	૮૫,૩૮,૪૭૬	૭૨,૭૫,૭૧૯
શીવવાના દોરા ...	૩,૮૬,૬૦૩	૨,૮૬,૧૭૭
સુતર એકદર ...	૩,૪૨,૪૦,૨૪૪	૩,૪૮,૨૪,૬૬૮
રેશમ કાચું
રેશમના પીસ ચુકા...	૬૭,૩૪૨	૩૭,૧૭૪
કાચું ઉન ...	૧,૭૩,૧૭૫	૩૪,૬૬૦
હોર્સીઅરી ...	૧,૦૩,૬૫૦	૬૧,૬૧૩
ઉનના પીસ ચુકા ...	૬,૮૦,૫૩૩	૧૩,૮૮,૭૬૨
ઉન કુલ ...	૧૨,૫૩,૨૭૩	૧૫,૬૮,૫૭૩
તંબાકુ ...	૧૩,૭૧,૭૦૩	૧૧,૬૯,૬૬૪

મેટેલીક ફીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
સાદા	૧૫,૩૮,૧૧૨	૧૦,૧૭,૧૦૬
રમકર્મ	૧,૬૫,૫૭૨	૨,૦૦,૭૫૬
છત્રીઓ	૨,૮૫,૧૦૦	૧,૩૩,૬૭૧
છત્રીઓનો સામાન	૨,૨૬,૭૫૬	૮૬,૬૬૭

કુલે આયાત

૧૦,૯૯,૬૦,૭૭૪ ૧૦,૦૨,૧૪,૩૮૨

Exports.

નિકાશ.

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૧,૬૮,૬૩૬	૧,૩૩,૪૧૬
ખસ કરવા માટે રેસા	૧,૫૫,૪૦૭	૧,૪૭,૧૮૬
મીઠુંબત્તી	૨,૬૩,૪૭૨	૩,૧૪,૪૫૫
સોલ્ટ પીટર	૬,૭૨,૮૪૧	૧૨,૧૫,૭૫૭
કાલસા	૫,૫૦,૧૭૫	૭૩,૫૪૦
કોપી
કાચો, (સિંદરી)
દોરડાં	૬૧,૭૮૭	૧,૧૭,૬૬૮
દવાઓ	૨,૪૬,૧૪૧	૨,૨૭,૫૬૬
ગળી	૨૪,૫૭,૩૦૩	૧૮,૨૩,૪૫૩
હરથાં બેઠાં	૨,૫૨,૮૮૧	૪,૧૭,૧૪૬
સુગંધ, ચામડાં રંગવાની ચીજી કુલ ..	૫૭,૬૨૫	૨૭,૨૦૮
ફળ ને શાક
કાંગર
ચોખા ઘઉં અને બીજી જાતનો ઘાણો કુલ } ઘઉંની સરકારી ચઢત } ઘઉંનો લોટ }	૪૮,૩૬,૪૫૬	૩૬,૬૬,૧૪૮
મગર કેળવાયલાં ચામડાં	૫૨,૦૦,૦૬૩	૪૪,૫૨,૧૫૪
લાખ	૨૩,૧૭,૨૧૬	૩૧,૫૮,૪૮૦
કેળવાયલાં ચામડાં	૪૮,૩૭,૬૦૫	૨૫,૨૬,૭૮૬
દાદુ	૩,૭૦૮
રખર	૬,૦૫૫	૧,૧૬૨
ખાતર	૨,૦૦,૭૬૮	૩,૦૫,૮૩૬
મેંગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ	૫,૬૬,૬૫૭	૫,૩૫,૧૬૬
ચીજી	૮,૮૫,૧૭૨	૩,૧૩,૬૧૪
અખરખ	૫,૩૬,૭૨૨	૧૩,૮૮,૦૮૧
ડીઝેલ	૨,૨૧,૮૮૮	૬,૮૪,૨૨૮
કેપરેલ	૭,૧૪,૫૫૬	૬,૧૦,૫૨૮

શેડા વખત માટે ખાંડા છાપવામા આવ્યા નથી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ રી બેંક લીમિટેડ, શ્રી. અ. બ. મ.

૧૦

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

અળસીનું તેલ	૪૦,૨૦૭	૫,૬૨,૧૭૭
ખીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૨૪,૩૫,૬૫૪	૨૫,૬૫,૬૪૭
ખોળ	૪,૬૨,૨૧૬	૪,૩૬,૭૭૦
અરીજી	૫,૧૪,૫૩૦	૩૪,૨૧,૨૬૫
દીવેલ	૯,૮૬,૧૭૯	૨૩,૦૮,૫૧૬
ટોપરાં	૩,૬૦,૮૨૧	૧૦,૭૦૧
કપાસીયા	૧૧,૭૬૯	૧૦,૨૦૬
લોચીસીંગ	૫૧,૩૦,૨૪૭	૬,૪૧,૫૦૩
અળસી	૨૬,૮૧,૬૪૧	૨૩,૨૭,૫૬૭
ખસખસ	૭૬,૪૨૭	૧,૫૦૧
સરસવ	૨,૬૧,૪૦૫	૧,૧૩૦
તલ	૩,૩૩,૬૭૬	૧,૪૫,૩૫૪
તેજનો	} આ બાબતના આકાં આબ્યા નથી	}
ખાંડ		
ચા		
કાચું રૂ	૧૫૦	...
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૨,૬૬,૪૯,૭૮૮	૨,૦૧,૬૭,૮૫૮
રૂમાલ અને શાલો	૮૮,૨૭,૬૬૯	૧૦,૬૨,૮૫૨
પીસ ચુકલ	૬૫,૩૭૩	૫૧,૨૬૭
શણ	૪૪,૪૩,૭૬૮	૪૧,૦૦,૦૩૪
ન્યુટ કાચું	૨૬,૦૦,૩૨૨	૭૬૫
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૭૪,૭૨,૨૭૪	૬૭,૨૦,૨૩૬
રેશમ (કાચું)
રેશમ કુલ	૬૩,૦૧૬	૨,૦૨,૫૦૦
ઉન કાચું	૧,૪૬,૭૬૨	૨,૮૩,૩૩૭
ઉનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૧૮,૧૭,૭૩૭	૩૬,૧૨,૬૬૬
તંબાકુ, ખીડી વિગેરે	૧,૪૭,૧૧૬	૨,૧૧,૭૮૬
લાકડાં, પાટીયાં વિગેરે	૨,૬૪,૬૧૧	૪,૦૬,૮૮૮
	૭,૦૨,૭૬૧	૪,૫૧,૨૭૭

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ }
 સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે }
 હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ }
 સરકારી ઘઉંની નિકાશ સિવાય. }

૧૬,૦૬,૨૩,૬૪૭

૧૮,૮૬,૧૮,૫૫૨

૩૩,૩૩,૦૦૨

૨૩,૬૦,૩૧૪

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કેઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળાવવી હોય તો મળે. અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બ્રોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૧, કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

ચોપડાઓમાંથી આવકવેશ માટે હીસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન.)

સરટીફાઇડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબલીક એકાઉન્ટર

જો

તમારે ત્રીજા વર્ગના ઉતાડિયાની હાડમારી અને બુલમ અટકાવવા હોય, હીંદી બ્લેપાર ઉદ્યોગને યત્ની હાની બંધ કરવી હોય, દરરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હીંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય, હીંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પચારની નોમ્બીઓ બેઠી હોય, હીંદી ઉદ્યોગ હીંદુનાજ સાબ માટે ખીલવવો હોય, બહાર પ્રાંતની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા બેઠી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ બેઠતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સંબંધી લઘુ ચલાવા માટે નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ રૂરુન કેરસાસ્ય હાદયાત્મક ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ, એ સરનામે મોકલવા ત્રીજા વી છે

બી. એન. સાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંડસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વ સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટયુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા નથ્યામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના રત્તાવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ટ્રાકસો—દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ તબ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે અમુકરોને લગતો દરેક જાતનો માલ નથ્યાબંદ તથા છુટક મળશે.

વનોપધી સાસાપરેલા.

આ સાસાપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદંશજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાશુદ્ધ કરીને લોહીને સુધારે છે અને આમડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાસાપરેલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીના સુધારો કરીને કૌવત આપે છે તથા રમરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકની કીમત રૂ. ૧.

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

એ અતિ ઉત્તમ ગુણદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવટલી કીમત રૂ. ૧૨ આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવટલી તેલ , , રૂ. ૨ લગેલા વિકારો ખાતરીથી સારા થાય છે. અઠાર પ્રકારના કુષ્ટ-રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, જાંબુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી છત્યાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાતરીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીના સુધારો થઇ કાંતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી ભાણજી સાવંત

પ્રજ્ઞસવાદી,—મુંબઈ.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“મજબૂતી” છાપ

દરદો સીમેન્ટ લી દુસ્તાનમાં આપાલ થતા સાતમાં સારી સીમેન્ટની જરોબરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હ દરવેટના મજબૂત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી ખીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી હથેલી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડીયન સીમેન્ટ કુંડો લીડ

તાતા સન્સ એન્ડ કુંડો

એજન્ટસ,

નવસારી બીલ્ડિંગ કોર્પોરેશન, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીરીશીઓમાં, ભોજન ગૃહોમાં કે ભાગદાર લોકોમાં, અને ખુદ પોતાને ચેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાસ્થિય યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા ઝરાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

૬ મુમ્બાઈવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી જીલેમ્બીક કમીકલ વર્કસ હું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકાર નામના અથવા આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરમ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી સાસીય રીતી અનુસાર બનાવેલી સમિતની દવા આ દવા જરૂરથી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરમથી શરીરમાં આવતી શક્તિ હિસેબ અને ઉત્પાદક દવાઓથી ટુક સમય માટે જણાતી ફીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) હીવરને પોતાનું કામ ખલવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અછર્જની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર સાર્જને તાજાંત આપે છે

નોટ — જર્વિસ તેમજ સુવાલગી સીએને પણ આ દવા આપી સકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકે નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી જાય છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

બ્લીસેર ફેસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરમ—(તાલવન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-તત્વઓમાં અને મગજમાં શુભ્ય પદાર્થ તરીકે બ્લીસેર ફેસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે, અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી નીચ છે, ત્યારે સાધારણ આસન્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અસાકિતને લઈ ખુદા નુકા સંખ્યાબંધ દરદી ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી ખરેખરી ખેડ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની શુદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળબેનો ધસીશ બિશેષ નિવારો હોય તેમજે અચુર આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોટી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેલ્લું—ધી જીલેમ્બીક કમીકલ વર્કસ હું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

૨૬ બો.

કર્ણિક

અમુ મિશ્નર

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક ખાટલીના આના ૧૦.

૮. ૫ બુદો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે નહિં તો લખો

કર્ણિક અવર્સ—ગીરગામ સુઅર્ડ.

તહેવારને માટે ટાપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની

અને બાણીતી

મારવાડી
બનાર
સુઅર્ડ

મહાલે એન્ડ કંપની,

બીલાયતી
કીરતી મેકરની લાણીતી
થયલી હાથી છાપની હંગેરીઅન
એમલેર સાઈકલ, મીરલાપુર, વીગેરે
તથા બગ્યાના ફેન્સી ડેસે તેમજ સાથી જરીની તથા
નવી તારાઈની ઇ દ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાહી કેપલ્સને
અબવર નવો હંભારે ત્યા હરહ મેરા તઈષાર છે તે બેઈ
જવાને સુક્રી નહીં
બહારગામના એર્ડર ઉપર યુરતુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—શ્રી: ૨૦. ૨૨ હે—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિરતૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણ બડા કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્ત આલેક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોસ્ટેજ વી. પી જુદું.

ઈશ્વરાવતા શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
મત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય યોગદ અને શિક્ષાપ્રદ શબ્દ પઢે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
/શ્વર ગ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત અનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
પ્રાપ્તિ, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવા છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ દ્રવ્ય
ચાચવો જોઈએ.

સર્વ પદ વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર રહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સસ્તી પાર્તામાળા-અમદાવાદ.

પરીખસ ટોનીક મેડીસીનનો લોટ પાંચમો ખુલ્યો છે.

શક્તિ માટે સર્વોત્તમ ઉપાય બાટલી ૧ ની કીંમત રૂ. ૧
ટપાલ ખર્ચ જુદું સાથે ઈનામની ટીકોટ મફત.

ઈનામો રૂ. ૧૫૦૦૦ ના

તા. ૨૧ જુલાઈ ૧૯૧૮ ના રોજ વહેંચવામાં આવશે.

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, આશીના ભરતકામવાળા.

જીવેશ્વર દેવેશ્વર સ્ટીટ-મુંબઈ નં. ૨.

ખંસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાવવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૉયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ખાંધ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુણ દરદેા મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કંસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૉયલ ટૉનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. છુખ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આળેકુખ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રૉયલ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી છુખ સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું.

જથાબંધ વધા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવણું ગ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા પાયાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીંધાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કાર્યમાં બની શકતું નથી. માટે ઘરેઠે માણસે પાંચનશક્તિ, રૂઝિદાર, વીર્ય અને બળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશયજૂનરના જીવનતત્વો જો કંઈ બગડ્યાં હોય અથવા કમતી થય હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ક્ષતેહ જોળવવામાં પાર પડી છે. આઠમીશ વર્ષ જેટલી લાંબી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસખ્ય ઉંચા સોર્ટ ક્રિકેટથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની રૂબી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાકેફ થાઓ.

પ્રાંચ ઓશીસ
મુંબઈ, કાલળાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદભ.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

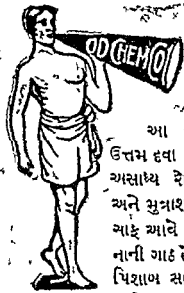
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીસાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જુવાનીમાં જુઠાપા જેવી હાલત, જુવાનીમાં ટુંકી નજર, અહેરાતું કીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જુની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ડૉ. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુગ્ધચાંદિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યદ્રુત તથા જનને દ્રિય અને મુગ્ધાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુગ્ધાશયના મોં આગળના લાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાઠ હોય છે, તે ઘણું ઠરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી અર્ધ બાય છે અને તે કારણથી પિશાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુગ્ધાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉંઘમાં બળતામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણુ ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચોહન થયેલી ઇન્દ્રિયે તાક્ષદ આખી આ પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કેઈ પણ માણસ પરસેવો અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીની શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રક્ત થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બાંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇળ થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી કચરો જે મુગ્ધાવટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સવળા અગત્યના રામ કરતાં કંબળાઓતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાની ઇળ વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુગ્ધ મળું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતા ઓછી વખત નીકળે; જો મુગ્ધમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા મુગ્ધાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુગ્ધથી તણખ મારતી હોય કે ઇન થતી હોય અથવા દીપા પડતા હોય; જો મુગ્ધાશયની કોથલી આગળના લાગ પુરો બરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુગ્ધને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધારી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇળ થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દડાહામા જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રાના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવુ નહિ.

આખી જનને દ્રિયને ભવિષ્યમાં ઇળથી બચાવી દેશે અને આખી સીરદમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુગ્ધથી ખાતી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુગ્ધ રહેવાથી ધીમી ઝેરી સારદમને દુર કરશે.

સાનમેટો ક્રૂત આઠ ઓસની બાટલીમાં વેચાય છે. હરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કેઈ પણ દારૂથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુદૃઢ બનાવનાર

મહનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમા પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઇ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તદોષ, વિર્યવિકાસ, સ્વપ્નદોષ, વિગેરે લયકર દરદોને મટાડી, નરમ નમોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુદૃઢ બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફત્તેહ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દસ્તને સાફ લાવવો એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

ફિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય યુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાકીઆવાડ.

બ્રિન્ચ ઑફીસ—ઠાલણાદેવી રોડ, મુંબાઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

બેઠાએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ બાણુ —

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં ખીચેલીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે
- ૨ કે આ હકના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડએના ફેલાવો કરવાની દરેક બંધેલા ઉતાડની ફરજ છે
- ૩ કે પોલીસ જે પોલીસ કરતા એછા નસીબદાર ઉતાડ-બાધના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાનો દરેક બંધેલા ઉતાડની ફરજ છે
- ૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે ખીજ વર્ગનો ઉતાડ હોય, તે બેઠા કે તેના નીચ વર્ગનો ઉતાડનો તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા ન્યાયા રાખે છે
- ૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઈ પણ ઉતાડને રેલ્વે સમી રીતિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપરી મંડળીના ઓફીસર સેક્રટરીને ન ૨૯૧-૨૮૩ નો નામ ખબર મોકલ, કોટ, મુબઈ લખી બંધાવવું

૬ કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ યુસાફરી કર્યા પહેલા બંધવાની જરૂર છે.

બોસા ખબર સ્વીટ,

કોટ, મુંબઈ

લીં સેવા,

લવરાજ ગોકલદાસ નેણશી.

આ ને, રેલ્વે

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ લોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની/મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા ચેકરોની બનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ-
રાંત ખૂદ માલીકા જાતે દેખરેખ રાખે છે.

૬૦-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં ૦ ૨.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ.

સ્ત્રી પુરૂષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નળળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ ક્ષયના દરદો, ધડપણની નળ-જાઘ, વીર્યતું ક્રોધ પણ પ્રકારે સ્થાપિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીરટ્રીઆ, તથા હરેકોઈ રોગ પાછળની નળજાઘ એ સર્વેને નાશુદ કરવા એક રામેખાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાશુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

ત્રણ ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો, પૈસા ખાછા આપવાની જગટી મળે છે.
કી. ૩૨ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નળજાઘ અથવા નપુંસકપણું લગાડવાથી નાશુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ લંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે. પૈસા-ખમાં અથવા ઈદ્રિની ક્રોધ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

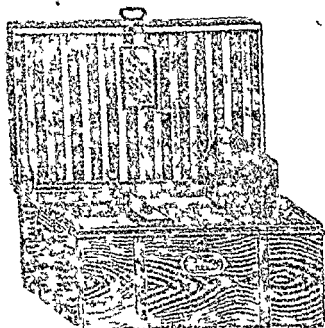
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જાસનગર, કાઠીયાવાડ.

મુબઇ, કાલખાદેવી રોડ, વૌદ્ધવાડીને નાકે નં. ૨૬૩.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

o G. 110 H. H. LIEUT.-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના થીં સં ૧૮૭૪ માં થઈ,
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનના દરેક સાગના મહાન એકઝીકીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટા સરકારી
અધિકારી ખાતાઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીરીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉવટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૉન્ટેલોજ મ ગાવી ખાતી કરો.

ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કસબી, શેા રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

Telegrams:-

32 011.

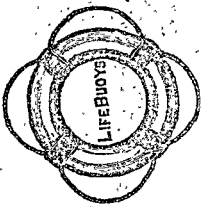
THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY, 19, Bank Street, Fort, BOMBAY

DIRECT IMPORTERS OF
MILL, GIN, PRESS, RAILWAY & MARINE STORES & MACHINERY.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores.
STOCK READY FOR IMMEDIATE DELIVERY.

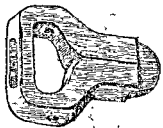
Telephone No. 1217.

Life Buoys.

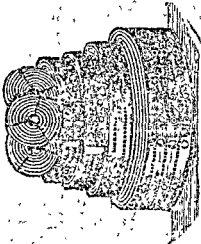
Buffalo Pickers.

BUFFALO PICKERS.

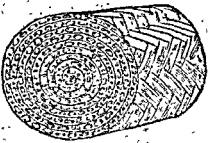

English Leather Belt.

ENGLISH LEATHER BELTING.

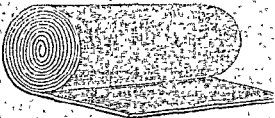

Asbestos Packing.

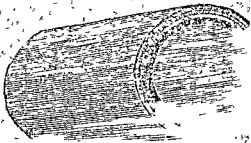
India Rubber Insertion Cloth.

INDIA RUBBER INSERTION CLOTH

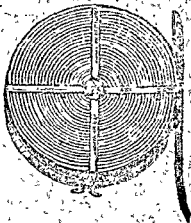
India Rubber Radiator Hose.

INDIA RUBBER RADIATOR

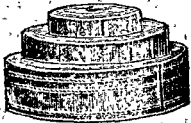
Asbestos Woven Tape.

ASBESTOS WOVEN TAPE.

Solid Woven Hair Belt.

SOLID WOVEN HAIR BELTING.

Orders promptly and carefully executed.

ભાદેર ખબરની અલુકમણીકા.

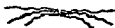
INDEX.

ભાદેર ખબર આપનારનું નામ	પાનું.
એન્ડ લૉચ કંપની ...	૧ એ
દેવના એન્ડ કંપની ...	૨ એ
દાસ જગમોહનદાસની કું.	૩ એ
આયોનિક ફાર્મસી ..	૪ એ
ગ્રામ કેમીકલ લેગેરિટરી ..	૪ એ
દાનજન દેપો ...	૫ એ
ઈન્ડિયન કોમ એજન્સી ...	૫ એ
નદાસ અને માણેકલાલ ...	૬ એ
ઈ વલભરામ એન્ડ કું. ...	૬ એ
અલી ગુલામઅલી કાદાના વેપારી ...	૭ એ
નદાસ એકમલની કું. ...	૭ એ
દેવરાજની કું. ...	૭ એ
ઈન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ ...	૮ એ
માલદાસ કમ્પાનિસ ...	૮ એ
ઈ એમ. દરેશ્વરી કું. ...	૯ એ
ડો. કેમીકલ કું. ...	૧૦ એ
લક્ષ્મી આર્ટ ઓન્ટોમ વર્ક્સ ...	૧૧ એ
ઈ એસ. બારકર ...	૧૧ એ
બા. કલ્યાણીની કું. ...	૧૨ એ
ઈન્ડિયન મર્કેટાઇઝ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	૧૩ એ
ઈ ભાદેર ખબર ...	૧૪ એ
ઈ પિ એસ ગાન્ધી ...	૧૫ એ
ઈ સી રાધકર એન્ડ કું. ...	૧૫ એ
ઈ સી રેગરેટી કું. ...	૧૫ એ
ઈન્માપક એક્સપ્રેસ ...	૧૫ એ
કિરે બાટીવાલા ...	૧૬ એ
ઈ એચ શાસ્ત્રી ...	૧૬ એ
ઈ પ્રેમચંદ કૃષ્ણાલ સુરવવાળા ...	૧૬ એ
ગુન સમાચાર પ્રેસ ...	૧૭ એ
ઈ કું. પં.ની ...	૧૭ એ
દાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	૧૮ એ
દેવરાજ મધસ ...	૧૯ એ
ઈ સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી. ...	૨૦ એ
ઈ કા ગિરસ મોતીરામ ...	૨૧ એ
ઈન્માપક લલુભાઈ શાહ ...	૨૧ એ
ઈ એચ. પેટ્રીક ...	૨૨ એ
ઈ એસ. થોસર ...	૨૩ એ
દેવેનો સરકારી નવીકર ...	૨૩ એ
ઈ એન્ડ જાગેનાની કું. ...	૨૩ એ
ઈ. માકલ બાબુલ ...	૨૪ એ
ઈ ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	૨૪ એ
ઈ સબકાન્થા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	૨૫ એ
ઈ એલ. એચ. કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	૨૫ એ
	૨૬ એ

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drowot Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co	3 A.
The Ionic Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrntanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ..	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
Fidally Gulumally ..	7 A.
Gagandas Jethmal & Co. ...	7 A.
R. Jivraj & Co. ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ..	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroza M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
Bhica Cultuany & Co...	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	13 A.
Short Advertisements ...	14 A.
Dr. P. S. Ganla ..	15 A.
Dr. D. Writer & Co. .	15 A.
K. T. Dongre & Co. ...	15 A.
Manager Chandraprakash ...	15 A.
Dr. Bhatwalla ...	16 A.
M. H. Bhastrī ...	16 A.
Shah Premchand Krisnaji ...	16 A.
Rangoon Samachar Press ...	17 A.
Davada & Co. ...	17 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	18 A.
Godrey Brothers ...	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	20 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	21 A.
Dr. Patrick ...	22 A.
B. L. Thosar ...	23 B.
State Management of Railway	23 B.
B. N. Bhatnaga & Co	23 B.
Dr. Dhokjee Bhanjee ,	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd	24 B.
The Sabarkantha Boarding House	25 B.
The Alambic Chemical W. Co. Ltd.	25 B.
Karnik-Brow ...	26 B.

મહાલે એન્ડ કું.	૨૧ બી	Mahale & Co.	26 B.
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું.	૨૧ બી	Motilal Mulchand & Co.	26 P
ડાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	૨૭ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta.	27 B.
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas... ..	27 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	28 P
ગોવિંદજી દામોદરજી કું.	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co.	28 B.
મનિશંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી	Manishanker Govindji	29 B.
સપટ & પની.	૩૦ બી	Sapat & Co.	30 B
ઓડી કેમિકલ કું.	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	31 B
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કૈશવજી	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
જિવરાજ ગોકુલદાસ નેનશી	૩૨ બી	Jivraj Gokuldas Nenshi	33 B
ગોદ્રોજ બ્રાધર્સ	૩૩ બી	Godroj Brothers	33 B.
શ્રી અંબિકા ભોજનશાળા	૩૩ બી	Shri Ambika Bhojan Shala	33 B.
કાથિઆવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ..	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram.	34 B
ધી તાંદૂર અને શાહબાદ સ્ટોન કુપની	૩૪ બી	The Tandoor & Shahbad Stone Co.	34 B
અમૃતલાલ માનુકલાલ દાવાલા	૩૪ બી	Amritlal Maneklal Davavala	35 B
દુલેરાય છોટલાલ અંજારીયા	૩૪ બી	Dulerai Chhotalal Anjariya	35 B
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૫ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	36 B.
ગુલામહસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રાધર્સ	૩૬ બી	Gulamhassen Esmalji & Brothers.	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોર સપલાઈ એજન્સી	૩૮ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency	38 B.
જિવરાજ જી. નેનશી	૧૦૭	Jivraj G. Nensi	107
આર. જી. કામદાર	૧૨૫	R. G. Kamdar	125

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણ.

હીમાલય તરફના પ્રદેશમાં જ્યાં 'મોક્ષક' વૃક્ષને મળતા જતા હતા તેવા માધી એક પ્રકારનું ધી તૃણાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણ રહેલા હોવા છતાં તેની રોગપ્રતિજ્ઞા કરીને અત્યારમાં ધીમાં તેના લાભ લેનારો મરુતું કોઈ પણ રોગકે આપેલો નથી એ ધી દરજા તથા ખર્ચવા ઉપર માધી કરવામાં ચોખ્ખી કલાકમાં ફાયદો કરે છે અને નવાઈ બરેલ તે એ છે કે તેથી કપડા બીલકલ ખરાબ થતા નથી. માધાન દુધાવા ઉપર માધીસ કાંધાથી તાબડતોળ આરામ થાય છે અને ખીલ બામોના ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી મરીના કોષપણ બામ ઉપરની વેદના, કળાર કે સાંધામાં દુધાવા ઉપર માધીસ કરવાથી તે વીળવીના વેગે ચાલે કરે છે. મોઢાં ઉપરના ખીલ, કરોળીયા અને સામડી ઉપરના રાધ ઉપર માધીસ કરવાથી ધૂળીનું ઝડ તે દૂર થાય છે. ખાસ્તી અને ફરમા ઘાતી ઉપર પ્રથા દોલ આવ્યા હોય, અથવા કોષપણ બામ સુલ ગયા હોય તે તે કોષપણ ધીરે ધીરે મરુતું સાદો રોકે કરવાથી ફાયદો થાય છે. ઝુલત બોળની કે બીજી કોષપણ કમજોર થયેલી નરે ઉપર માધીસ કરવાથી તે નરો ધૂળીનું મરુતું થાય છે અને કમજોરવત કે નપુસકપણ એથી દૂર થાય છે. નમ્ર એક ફાટી નાખ્યા પછીથી તે રોગપ્રતિજ્ઞા ધી માધીસ કરવાથી ધૂળી લાગી સુદત સુધી કેસ ઉતરતા નથી. ખર સો, પડતર, ફેડાંઓ અને ચાંદાં ઉપર મરુતું થાય છે તોમર એક હાલ માધીસ ઉપર અભાવમાં પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણે ધરાનારની બદોને લાભ આપવાને યત્ન કરવામાં આવે છે હોવાથી તેનો ફરક અવશ્ય લાભ હોય જોઈએ. અતીવારો "સુકુલ" એ નામથી તેને જાણાય છે અને તેની એ ઝગીની બી મત ૨. ૧-૮-૦ છે પો. ૦. ૦. ૦. તે સુંમળે બદોર સુતેર અને પાળપોળ કમપાડામાં સી હાલ કરવામાં મળે છે. આ બનાવટ કીરુતનામાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સી હાલ પત્ર લખીને નવાવી લેવા.

“કિલડાયન્સ”

ટૉનીક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસેરો ફ્રેસ ફ્રેટ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તાંત્રીની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ધણી સારી છે.
રૂ. ૨-૦-૦ અને ૧-૨-૦

દાંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણુવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધાનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૬-૦ અને ૦-૪-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હાગકોંગ બે કની પાસે, ફાઈર્ટ, મુંબઈ

(મ. જ. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે, જેવાં કે પાણીચી, તેલો, બળતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજાં ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકકમતી બેળસેળ ન ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વંધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જ. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસલ પટેલ સ્ટ્રીટ, હાગકોંગ બે કની પાસે ફાઈર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં બધા દુખાવો હેાય ત્યાં લગાડવામાજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ ભતનો દુખાવો, લચક, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ, પાણીકર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફ્રીઅર રોડ—સુબર્ષ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદ મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ સાખા છે. જેની ખાતરી એકજ વખત ઓટીસમાં યદારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમેટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

જમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, અને કોઈપણ ખાખતમાં લખાપટી કરવાતુ અને કોટીને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેતુ કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્પોરેશન તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

કેકાલું.—મુસ બીલ્ડીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ સીનેમની બાજુમાં. ધોખી તખાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—સુબર્ષ.

ઇન્કમ ટેક્સ

ના

ખાસ અનુભવી

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

મામ લેવાની આકસોથી વધુ પેલીઓના હિસાબ તપાસી કાયદા અમાણે રજુ કરવાથી દરેકને ફાયદો થયો છે.

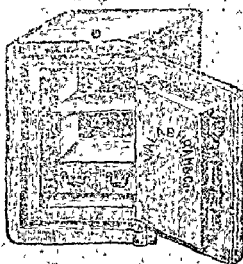
ઠેકા:—નં. ૨૧, ચર્ચગેટ સીટ, કોટ, મુંબઈ,

વહોરાની હોટેલ ઉપર.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળી

ગ્રીન્નેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બાકસો

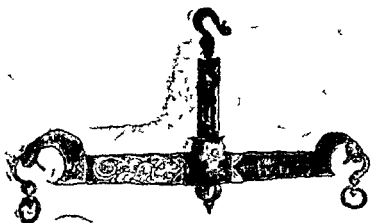
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ ભાટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

દુકાન—અખદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહાબાદ મુંબઈ-૩.

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની દુકાન.
શ્રીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાનાં વેપારી.

નંબર ૧૩૬, જ'જીર સ્ટ્રીટ, ખોખાખતર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરળેકના બે હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જાખ, કાંટાના પદલાં, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીંદાયત લાવે મળશે. હમારે ત્યાં માલની જાત નફી થયા પછી પછવાડે તેમાં ફરી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ લાવમાં ઠગાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હંસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નફલી માલથી સંભાળજો.

ખહારગામના ઓરડા ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
 Indian Curiosities Embroidery
 Works, Brass Works, Silver Works
 Sandal Wood Boxes, Indian
 Carpets, Ceylon Lace, Madras
 Works, Delhi Works, Agra Works
 Bengal Works, Drawn Thread
 Works, and Bokhara Works.

[Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાંદુર, શાહખાદ, નાવદંગી મદરાસી લાઠીઓ, રક્ષ તથા પોલીશ લાઠીઓ, પાણી-આરા, સીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રહેબજ વીગેરે મળશે.

ખહારગામના ઓરડાઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, લાવ ઘણાજ કીંદાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠો

હુડ ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

આંચ પહેલ, અમાર આગ,

ચોરટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

KIRPALDAS JHAMATMAL.

DIRECT IMPORTERS

Dana Bunder, Bombay No. 3

—:~:—

અમારે ત્યાંથી દરેક જાત જાતનો ચીનાઈ, જાપાનીસ, રેસમી કાગડ અને હોઝી-
અરી વીગેરે તેમજ મદ્રાસ ચીકન અને એમ્બ્રોઇડરી વર્ક્સ, ચાદીનું દરેક અકારતું સામાન,
હામામેટના ફીગર્સ વીગેરે મુંબઈમાં તેમજ બાહારગામવાળાઓને ખાત્રીપૂર્વક
ફીણયતથી મોકલીશું.

આજમાયશ માટે ઓર્ડર મોકલવાથી ખાત્રી થશે.

—:~:—

નામદાર મુખેના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

શીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુખે

મુખેમા ફક્ત અમારું એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આખની હોરપીવાલમા કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આખના દરદો માટે સલાહ મદત મલે છે

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કેપથી તથા ઓફ્ટલમાસ્કેપથી આખ વપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી ફી ખરચતા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ-મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ જ્યુડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરમ, M. B., I. M. S., મુખેના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O અને જીબ ક્રેટલાક નામાકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામા છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઇકેટલ ફુલેત તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે માધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉચી કેવોલીટીના ઓપ્ટીકીઅન પેબલસના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગળાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક બતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ ઉપરાંત માલ છતાં બાવ ઘણાજ કીંદયત.

“વી વી”

આખનાં ટીપાં

આખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વક ઇલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે

નખળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ ઓના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામબાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને ઓના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. ખર્ચનાના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નખળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરલાશયના કમને ખરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે પીઠમાંના દુખાવો, પેદુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને ખરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત
આના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઇથી તવાઇને ફીણુ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક આના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ બહિર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિદુસ્તાનમાં કોઇળી આગરદાર કેમીસ્ટ, ગોંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઇળી ઉપલી દવા વ્યારે ણી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કં.' નામ લખેલું છે તે વાચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,

New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કં.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યૂયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી બાઈ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લડાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ એક દ મોંઘી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના શ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખારી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
બા
ઈ
મા
ય
લ
ક્ષા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાતનું આવા માડયું છે પણ જરમનીનાં જાણીતાં
હુરડીનાં કોલન વોટરને જડમુળથી હાકી કાઢનાર ખગડા છાપ
કોલન વોટર આજે ઘણા વરસોથી પ કાયદું ને પહેલું જ છે.વેપારીઓને ખાસ લલામણ કરવામા આવે છે કે
ખગડા છાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરમનોતું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા ખનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

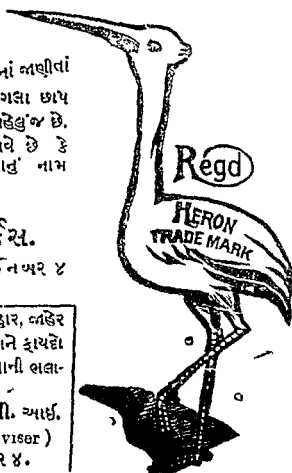
મુંબઈ નંબર ૪

કોઈ પણ વેપાર ધ ધાની ગાળદમા પત્ર વ્યવહાર, જાહેર
ખબર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને ફાયદો
મું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની લાલા-
મણ કંપનામાં આવે છે.

લેખો—વાય. એસ. ભંડારકર એક. સી. આર્થ.

ધંધાના સલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણજીની કુળ
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડોક્ટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અનન્ય જોવી ફોલ્ડ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડસુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્વાનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બોમ્.

(એક ઘણાજ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો દુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુળરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડયા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજા ચઢી આવવો, પેડુની આબુઆબુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વસી કાઠયા કરવો તથા અકકાઈ જવો, કમરનો લાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજડ થઈ જવી, રગનક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લય કર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શસ્ત્રોને લીધે શરીરના અવયવોના લય કર ચિન્હો. જડથું ઉઘાડું રહા જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થયાથી અથવા લોહી સુડદાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફેલ્ડ આઠ આના મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની કુંપની.

જ્યોત્ષ્ઠ તથા પરશુરાજ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી. સુબર્ષ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ માં એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની ક્ષીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.
શેઠ વાલજી સુદરજી.
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેષકરજી

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટડી વસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમ.
ધન્યામા આવે છે જાહેર અગતે તથા વેપારી વર્ગને એલેતેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી વધુ વિગત માટે આ કંપનીની એક્ઝિસમા.
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્તનજી એદલજી ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું લી૦

ટુંકી બહર ખખરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખચચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ બહર ખખરો
આર આતાના સોળ શબ્દ અને ઉપસત વધુના દરેક શબ્દ
દીઠ એક પૈસાના ભાવથી લેવામા આવશે ૧૬ શબ્દ દીઠ
આર આતા અને તે ઉપસત દર શબ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
લેખકો અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમા
મોકલી આપવા
સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એગ્ગર એન્ડ છુરો,
આલ્ફ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
જેઠ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

મણીવીજ્ય દોનિક પીટસ તાત્કાલિક
તાત્કાલ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આગેદુખ
ખવાવે છે

કિંમત ૩૨ ગોળીના રૂપીઆ ત્રણ
હાંકર એમ. એમ. પારેખ.
વાંસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જેઠએ છે. ખેતી વધારવા માટે રૂ.
(૧૮૦૦૦). સાડે વ્યાજ, કમીશન મળશે.

રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડા, બઠોદરા.

જેઠએ છે —વીમા એજન્ટો તથા બહર
ખખર કેનવાસદો-ભારપુર કમીશન—
કાકોર એન્ડ, જી. એમ.
સગરામપરા, સુરત.

કેસરાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને શતા, રંગનો જથ્થા-
ખંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે
લખો. સુ એસ. આચાર્ય, ગોડલ. (કાઠીઆવાડ)

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંઠ
જનરલ મચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ્સ
૩૨૭, નવાબ શીલડીંગ્સ,
હોર્નબી રોડ,—મુંબઈ.

M. LAXMIDAS & Co.
General Merchants & Commission
agents,
327, Nawab Buildings,
Hornby Road,—Bombay.

ઝોરડર મજેથી, તમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ઘી, લોયશિંગ, વિગેરે શ્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાઠવામાં આવશે.
લખો—કે. જી. લક્ષ્મી એન્ડ કું.
મોડુકા, પોસ્ટ હરસોલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડલુમ્સ વીવીંગ
વર્કસ ફેક્ટરી.

અમારા કારખાનામાં ચાહી, મુકટા, તાસા
સીટક, ચાયના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
ખને છે.

કામ પાડી ખાત્રી કરો.

હે—ખટેલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોઠાની રમીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમના સારો થાય છે, બ્યારે ત્રીજી પાયરીએ (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુભ નહીં મારામત પડે તે વખતે હું સીરમથી સારા કરવાની ગેરટી આપીએ છે કેસરી તાં ૨૬ મી એગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુવો અરધા અનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડૉ. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ ડી (ખમેરીકા)

સીરમ—ચીરેપીસ્ટ.

ક્ષય રોગ તથા કઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર

હેર્કોલુ.—આર્થ ફાર્મસી મુખર્ધ નં. ૮.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમેનેડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ ખાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમેનેડ ‘ટીકલીઓ’ ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” બુકો કરી એક દમબલઃ કડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કેસકેરા વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુખર્ધ મધ્યે મારફીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ જેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

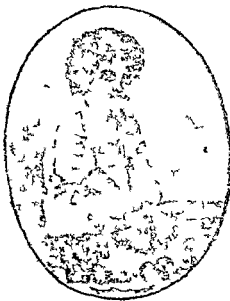
ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબ્લેટ બનાવનારા મુખર્ધ નં. ૪

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ નેના મુખ્ય દષ્ટિગિન્દુ છે એવુ

ચંદ્રમકાશ

ડૉંગરેલ બાલામુત

ખીવાથી નાના ડોક્ટર

વંદુસ્ત થઈ તેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વતી કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

૨ ડી હોંગરેક

ગીરગામ મુખર્ધ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણુ જ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય સંસ્કાર, વાચકોના કરકમવમા સાદર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” કમે ઇટે આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના પંચોની હતાવમા આવતુ બધ છે વાર્ષિક લેવાનમ ચોસેન સુદ્ધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ છટક નકલના ત્રણ આના વરોદરા શાસ્ત્રની તમામ સાળાઓ તથા પુસ્તકસાળામા મળે મળુર તત્હેર ખખટ મળે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ મળે લખો.—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રમકાશ”

શામહેલ ૧, —વરોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષચર) તથા ગોળીઓ.

જૂનીન ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—બાલામૃત-નખવા તથા તવાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી. આના ૧૦ દરો
 ” (ક્યોર—ઝોડ) ખામ માથાનો દુખારો, સહેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જતનો દુખારો
 હરએક જાનની ખેચાએવી નરો માટે અકસીર કી ૮ આના
 ” હાએરીયા મીક્ષચર (કાલેશાલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, ઉવડી, કાલેરા વગેરેપર અકસીર કી ૩
 ” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન
 વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના
 ” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન
 વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના
 ” ટોનીક પીટસ—ટીકા જેલેરા, નખલાઈ, પાતલુ યક ગએલે લોહી (એનીગ્યા) માટે અકસીર
 ધાતુ યુષ્કીકરક છે કી ૩ ૧-૮ આના.
 ” રીગવરમ ઓઈન્ટમેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક જાતની કીડ ખુબસી માટે મવમ
 કી ૪ આના
 ” દાતનું મગજ—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એજન્સ:—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીચુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરો માટે આ એક ધ્યેજન અસરકારક રામબાણ અને ગુડપી ઇલાજ તે ઉપવા નામનું
 તેલ છે એ તેત વા, પેન મારતો વા, તમામ જાતનો સધીવા, સંચેડીકા, ગાઉટ, ગુડપી, કરતલ, આકરા નમોનું
 એચાણુ, કમર, ગાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણુ, બરડાની ફાટ, બચાએવાના નખળા પડેલા પગો ગુંઠાઓ
 સોજો, નુજેલા તથા ગંઠ ગયલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમણેગો, લકો, લચક, અસક, લીંગે તમામ જાતના
 સરીરના જીવા દુખારોને ગુટપટ સાજા કરી નખળા પડેલા અવયવોને તાકાત બમ્મી લોહી ફરતુ કરી નવી જીવંતી બખડવી
 એ આ તેવના ખાસ ગુણો છે, કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યરગમવાળાઓએ નવસારી લખણુ

માલિક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હોલ ઓફીસ—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે વણો લપડો.

વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું શીટીંગ અને હુસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક શીટીંગને
 નીલાવ કીકાયતે ઠરી આપવામાં આવશે.

શાંભુ પ્રેમચંદ કૃષ્ણાણ, સુરતવાળા.

૬૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, પ્લોટ નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનિવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રલાકની બધી અગત્યની ખબરો, બહુવાલ્લેખ કોટ ના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખામ કરીને ઝંબેરાવતાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાબમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
જુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

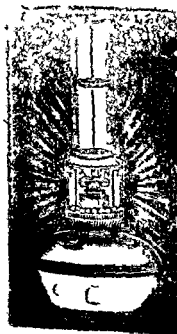
“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હિંડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

નવી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંગુન

નોટ-આખા બર્મા પ્રલાકમાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકલું ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે એટલે તે લાગતી નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની, પચીશ ભાગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથેનું ફેટલોક મફત વેપારીઓને બરુર કમીશન.

૮૦ દાવડાની કુંઠ,

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ષ નાં ૮.

કાચુ સોત વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માલીકની બીજી શોધોની રાક્ષાણે લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભર-પુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે ચારણ કરો અથવા જાતે મળો.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કે.શેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી તટન રહિત છે બ્હાઈટ ઓધ
લના લાખા વપરાસથી માધાને તથા ગાલને તે
નુમાન કરે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા બ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને હવે જવાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ગાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦

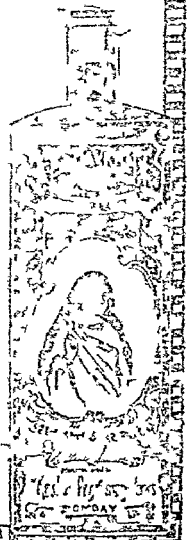
દરેક બાણીતા વેપારીએ પ્રાસેથી મળશે

દારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ હાં

ગ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિ દબટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્કસ

ધી ટેશવ પન્ડ્યુમરી વર્કસ, ૧૪૭, અગ્રહલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ

દેશી વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. SEPT. 1918. No. 3. સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૮. અંક ૩ જો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS.	
વિષય.	પાનું	Subjects	Page.
૧ અધિપતિત્વ અધ્યયન	૮૮	1. Editorial Study ...	98
૨ જીવેપારી વિષયો	... ૧૦૦	2 Commercial Subjects ...	100
ખેતરો અને કારખાનાઓ (શ ધ ટ મહેતા) ૧૦૦		Fields and Factories, (Mr. D. K Mehta) ...	100
૩ ચેમ્બરનો વિભાગ	૧૦૮	3. Chamber's Section ...	108
૪ વિચલ અને વેપાર સરકારી જાહેરનામાં	૧૧૦	4. War and Trade: Government	
૫ જીવેપારી ખબરો	૧૧૨	a Notifications ...	110
૬ વેપારી ખાતમી અને આંકડાઓ	૧	5 Commercial Notes ...	112
		6. Commercial Intelligence and Statistics ...	131

મનન કરવા યોગ્ય વાક્યો.

અસાધ્ય ?—આ શબ્દ આપણા બાવાકોષમાં હોવોજ ન જોઈએ.

એક ઉદ્યોગને વિકાસ ને મનુષ્ય ખરેખરું કામ કરે છે તે કરી શકે છે; ફક્ત ઉપપત્તિમાં મર્યાદા રહેલો પ્રયત્ન કરી શકતો નથી

૩-લીયામાં ફેબ્રુઆરી ૮૫૭નું જાહેરનામા—ધી ગોરમે ટાઇલ માટ ૨૧ એક સીટ, ફોટ મુંબઈ.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જાહેરાતી વિષયો.

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક: પી. ફોર્પોટકીન.

ભાષાન્તર કર્તા: ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મેહતા.

(ગત્રાક ૬૭ થી ચાલુ)

વીશ વર્ષ પહેલા ખેતીવાડી સંબંધે મારી આ અનુભવકથા હતી. દુર્ભાગ્યે તે પછી સર કારી આકડા અને ખાનગી પુસ્તકો, નિબંધો તથા ચર્ચાપત્રો પ્રસિદ્ધ થયાં તે ઉપરથી જણાય છે કે એ સ્થિતિમાં છેલ્લાં વીશ વર્ષમાં કયો ફેરફાર થયો નથી. દેશના જુદા જુદા ભાગમાં કેટલીક વ્યક્તિઓ તરફથી જુદા જુદા ચલન આ સ્થિતિ સુધારવા માટે થયા છે અને આગળ ઉપર આ વિશે લખતાં મને આનંદ થયો. આ ઉપરથી, કોઈપણ સાધારણ જાતની જમીન ઉપર લક્ષ દેવામાં આવે તો એના ઉપર પણ કેવો સારો પાક ઉતરી શકે છે એ જરાજર જણાય છે. પરંતુ ઘણા ક્ષેત્રોમાં, મુખ્યત્વે કરીને દક્ષિણ ભાગમાં, આજથી વીશ વર્ષ ઉપર એ સ્થિતિ હતી તેના કરતાં પણ હાલ ખરાબ સ્થિતિ છે.

જે લોકોએ અસંખ્ય સંખ્યામાં પ્રસિદ્ધ થતાં પુસ્તકો, લેખો અને ચર્ચાપત્રો વાંચ્યાં હશે તેમને તુરતજ જણાશે કે ખેતીવાડીમાં જે મંદી આવેલી ૧૮૭૦ માં અને ૧૮૮૦ માં જણાઈ હતી તે માત્ર અમેરિકન ઘંઉની હરિફાઈને લીધેજ ન હતી; પણ બીજાં પણ અનેક કારણો હતા. પરંતુ આ જુદા જુદાં કારણો

સંબંધી વાદવિવાદમાં ઉતરવું એ આ પુસ્તકનું કર્તવ્ય નથી. પરંતુ તેમ છતાં જે લોકો આ વિષય ઉપર પ્રસિદ્ધ થયેલ સાહિત્ય તેમજ મી. ફ્રીટોફર ટરનર* લખેલ પુસ્તક અને મી. રાઇડર હોર્ગર્ટ† ૨૬ પ્રગણ્યામાં કરેલ તપાસનો અહેવાલ વાંચશે અને આ પુસ્તકમાં જણાવેલ સિદ્ધાંત ધ્યાનમાં રાખશે તેમને થીજ કયા કયાં કારણો છે તે તરતજ જણાઈ આવશે.

સ્કૉટલેન્ડમાં પણ આવીજ ખરાબ સ્થિતિ છે. ગામડાની વસ્તિમાં ઘટાડો થતો જાય છે. ૧૯૧૧ માં ૮૦૦,૦૦૦ કરતાં પણ ઓછી હતી; અને ખેતરોમાં કામ કરનાર મજૂરોની સંખ્યામાં ૪૨,૩૭૦ માણસોનો ઘટાડો (૧૩૫,૬૭૦ ઉપરથી ૯૩,૬૦૦) છેલ્લાં વીશ વર્ષમાં થઈ ગયો છે (૧૮૮૧-૧૯૦૧) જમીન ખેડાતી બંધ થતી જાય છે, અને ફાલતુ જમીન એજ પ્રમાણમાં વધતી જાય છે. આ સાથે એટલું પણ યદ રાખવાની જરૂર છે કે સ્કૉટલેન્ડની વસ્તિમાં

* Land Problems and National Welfare, London, 1911.

† Rural England, two big volumes, London, 1902

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

મટાટો થતો જાય છે અને અનેક મનુષ્યો ખીજા દેશોમાં ચાલ્યા જાય છે.

જમીનમાંથી કેટલું અનાજ નીકળવું જોઈએ અને તેને માટે જમીનને શું કરવું જોઈએ એ બતાવવાનો આ પુસ્તકમાં મુળ ઉદ્દેશ છે તેથી હું આ સ્થિતિનું એકાદ કારણ બતાવીશ. આ દેશમાં ધીમે ધીમે ખેડુતો પોતાની જમીનમાંથી સૌથી વધારે અનાજ કેમ ઉગાડી શકાય એ પ્રશ્ન પ્રચે દુલક્ષ આપતા ગયા. અને જ્યારે આજ પ્રશ્ન ચુરોપમા દરેક પ્રજામાં બહુજ ચર્ચાએ અને તેના ઉપાયો શોધવામાં અને તે અમલમાં મુકવામાં આવ્યા ત્યારે આ દેશમાં તેવું કશુંજ થયું નહિ. અમેરિકાની તીક્ષ્ણ હરીફાઈ સામાં પગલાં લેવાને ફ્રાંસ, જર્મની, બેલજીઅમ અને ડેનમાર્કે પોતાની જમીનમાંથી વધારે અનાજ ઉગાડવાના ઉપાયો શોધ્યા ત્યારે આ દેશમાં જેમ પ્રથમ થતું હતું તેમજ વિશાળ ક્ષેત્રો માત્ર ઘાસ ઉગાડવામાંજ પડ્યાં રહેવા દીધા. જ્યારે ખેતીવાડી ઉપર ખાસ લક્ષ આપવું જોઈએ ત્યારે જમીન ઉત્તમ પડી રહેવા દેવામાં આવે છે.

આ નહિ ઇચ્છવાજેગ પરિણામ આણવામાં અનેક કારણો સાધનભૂત થયાં છે. મોટા મોટા જમીનદારોના હાથમાં વધુ પ્રમાણમાં જમીનનું જવું, પ્રથમના વખતમાં અનાજરણું નફા પ્રાપ્ત થવો, જમીનદારો અને ખેડુતોમાંથી ઘણા મનુષ્યોને જમીન શિવાય ખીજા દિશામાંથી મોટી આવક થઈ એટલે જમીનનો ઉપયોગ માત્ર એક જાતના આનંદના સાધન તરીકેજ ગણાતો હોય એવી સ્થિતિનો ઉદ્ભવ, પ્રજાને નવીજ દિશામાં પ્રયાણ કરવાની શી જરૂર છે તે શીખવે એવા સાહસિક પુરૂષોનો અભાવ, નહુ અને અગત્યનું જ્ઞાન સંપાદન કરવાની શક્તિની ન્યૂનતા અને ખેતીવાડી વિશે ઉત્તમ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરી શકાય તેવી જાતની—જેમ કેનેડામાં અને અમેરિકામાં છે તેમ—સંસ્થાઓનો અભાવ,

ડેનીશ ખેડુતોમાં જેમ અરસપરસ સહાય કરવાની રીતિ તેમજ વૃત્તિ છે તેવી રીતિ અને વૃત્તિની ઓછપ—આ સર્વ કારણોથી કરવા જોઈતા ફેરફાર કરવાનું બની શકતું નથી અને બ્રિટીશ લેખકોને ફરિયાદનું કારણ ઉભુંજ રહે છે.* પણ જે દેશોમાં ખેતરોમાં સંચાલકામ વાપરવામાં આવતું હોય અને ખાંડ, સ્ટાર્ચ, શાકભાજી એ બધી વસ્તુઓ બનાવવામાં પણ નવીજ રીત અખત્યાર કરવામાં આવતી હોય તેવા દેશો સાથેની હરીફાઈમાં બુની રીતી નક્કમી છે એ સમજવું રહેલ છે, અને વળી જ્યાં ખેડુતોને ઘઉં રોપવાની જમીનને માટે એક એકર દીઠ ૨૦,૪૦ અને ૫૦ શિલિંગ ભાડાની આપવી પડતી હોય ત્યાં આ જાતનો કારભાર ભારેજ પડી જાય એ સ્વાભાવિક છે.

પરંતુ આ મત બ્રિટિશ ખેતીવાડીની ઉચ્ચતર સ્થિતિ જોતાં અસંભવિત જણાશે એમ ભય રહે છે. કારણ કે બ્રિટિશ ખેતરોમાં એક એકર દીઠ ૨૮ થી ૩૦ મુશલ ઘઉં ઉતરે છે અને ફ્રાંસમાં માત્ર ૧૭ થી ૨૦ મુશલ ઉતરે છે એ શું આપણે નથી જાણતા? બ્રિટન પોતાના ખેતરોમાંથી દરવર્ષે દૂધ, પનીર, માસ અને ઉનમાંથી ૨૦૦,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડ મેળવે છે એ શું દરેક પુસ્તકમાંથી આપણને નથી મળી આવતું? આ બધું ખર્ચું છે અને કેટલીક પ્રજા કરતાં આ દેશની ખેતીવાડી ચઢીઆતા પ્રકારની છે તે હકીકત પણ ખરી છે. બહુજ ઓછી મહેનતે સૌથી વધારે ઉત્પન્ન કરવાની કળામાં બ્રિટન પ્રથમ પદવી લેતું હતું પણ અમેરિકાએ તે પદવી પોતાની જાનાના કાર્મથી લઈ લીધી (આ ખેતરો હવે અદ્યથ ધવા જાય છે.) વળી ડોરોની સારી જાત અને ઘાસની જમીનની ઉત્તમ સ્થિતિ

* H Rider Haggard's Rural Denmark and its lessons નું પૃષ્ઠ ૧૮૮-૨૧૨

વિગેરેમાં ખિટન* પાસે અન્ય દેશોને ઘણું શીખવાનું છે; પરંતુ ખિટિશ ખેતીવાડીને સમગ્ર રીતે લેતા તેનામાં ઘણા દોષ જણાઈ આવે છે.

એક એકરમાંથી ૨૮ થી ૩૦ બુશલ અનાજ નીકળે છે એ હદીકત બહુ સંતોષકારક કહેવાય પણ જ્યારે ૩, ૩૦, ૦૦, ૦૦૦ એકર જમીનમાંથી માત્ર ૧૬, ૦૦, ૦૦૦ એકરથી ૧૬, ૦૦, ૦૦૦ એકર જમીનમાંથી આટલું અનાજ નીકળે છે એ વાતની આપણને ખબર પડે છે ત્યારે એ સંતોષ ઘણું અંશે દુર થઈ જાય છે, પોતાની પાસેની જમીનમાંથી ઠીક ભાગ જેટલી જમીનમાંજ પોતાનું બધું ખાતર પુરે તો કોઈપણ માણસ આ જાતનું પરિણામ લાવી શકે. તેમજ ૪૦ વર્ષ સુધી એકજ જમીનના ટુકડામાંથી એક એકર દીઠ ૧૪ બુશલ અનાજ કાઢ પણ જાતના ખાતર વિના રૉયમરડેડમાં ઉત્પન્ન કરવામાં આપ્યું હતું એ જ્યારે આપણે જાણીએ છીએ

ત્યારે ૨૮ બુશલથી ૩૦ બુશલ પણ આપણને સંતોષકારક લાગતા નથી; * કારણ કે હર્ટફોર્ડ-શાયરમાં સૉલિજનવર્થ* પાસે મી. પ્રાઉથે પોતાના ખેતરમાં સાંચાકામથી હજી ખેડીને અને કુત્રિમ ખાતર વાપરીને ૧૮૬૧ની સાલથી એટલીજ જગ્યામાંથી ૩૦ થી ૩૮ બુશલ ઘઉં વર્ષો સુધી ઉત્પન્ન કર્યા હતા. (રાઇડર હેગાર્ડઃ પ્રથમ ભાગ પૃષ્ઠ ૫૨૮) તેજ પ્રમાણે બરાબર સંભાળ લેવાથી અને વિજ્ઞાનની મદદથી એક એકર દીઠ ૪૦ બુશલ અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકાય છે એટલુંજ નહિ પણ તે આંકડો ૫૦ થી ૫૭ બુશલ સુધી પણ પહોંચી શક્યો છે.

જો આપણને ખિટિશ ખેતીવાડીનો ખરો જવાલ જોઈતો હોય તો એવી રીતે છુટી છુટી જમીનના ટુકડાની ઉત્પત્તિ ઉપરથી અનુમાન બાંધવું જોઈતું નથી, પણ આખી કુદરે જમીનની ઉત્પત્તિ કેટલી થાય છે તે જોવાનું છે.† હવે જો

* The Rothamstead Experiments, 1888, by Prof. W. Fream, Page 35 આ જગ્યાએ એટલું જણાવવાનું ઠીક થઈ પડશે કે રૉયમરડેડનો અન્યથા મી. હૉલ એમ જણાવે છે કે ૪૦૯૬ માં ઠેરો ઉછેરવા કરતાં ઘડનું રોપાણું ઘણું ફાયદાકારક છે આ જાતનો અભિપ્રાય ઘણા વિદ્વાનોએ જણાવેલા છે અને તે મી. રાઇડર હેગાર્ડે પોતાના પુસ્તકમાં સ્વંત્ર્યે કર્યો છે

† નોર્થેના ૧૯૧૦ ની સાલના આંકડા ઉપરથી એ બાબતમાં ઠીક પ્રકાશ પડશે —

	એકર.
એટ મિટનનો કુલ વિસ્તાર	૫,૬૮,૦૩,૦૦૦
ખેડવામાં નહિ આવતી જમીન	૨,૪૬,૫૭,૦૭૦ (૧૮૬૫ માં ૨,૪૬,૮૦,૦૦૦)
ખેડવામાં આવતી જમીન	૩,૨૧,૪૫,૯૩૦
તેમાંથી હજીની જમીન	૧,૪૬,૬૮,૮૬૦
„ ધાસના ખેતરો	૧,૭૪,૭૭,૦૪૦

આ જમીનમાં જુદાં જુદાં પાકનાં રોપાણાં મુજબ નીચે પ્રમાણે છે —

	એકર.
અનાજ	૭૦,૪૫,૫૩૦
ધાસ	૪૧,૫૦,૦૪૦
લીલો પાક, વાડી વિગેરે (શાક ખાદ્ય)	૨૬,૬૪,૮૬૦
Hops	૩૨,૮૬૦
નાનાં ફળકળારી	૮૪,૩૧૦
ઘણું	૨૩૦
Bare Fallow etc.	૩,૫૪,૦૦૦
કુદરે ખેતીવાડીમાં રોકાયેલી જમીન	૧,૪૬,૬૮,૮૬૦
(૧૯૦૧ માં	૧૫૬,૧૦,૮૬૦)
(૧૮૬૫ માં	૧,૬૧,૬૬,૬૪૦)

એટલીક શીલીંગની સારી હીઝાઈન ગમશે કે ?

ત્યારે ક્રાંસમાં ૧૦૦૦ એકર જમીન દીઠ ૧૮૨ એકર જમીનમાં થાય છે; એટલે કે ઇંગ્લંડનાં કરતાં ક્રાંસમાં છગણું વધારે ઘંઉનું વાવેતર થાય છે. કુલેલે અનાજનું વાવેતર દર ૧૦૦૦ એકર દીઠ ૩૭૫ એકરમાં થાય છે, અને તેજ પ્રમાણમાં ખીજા પાકને માટે પણ મોટા પ્રમાણમાં વિસ્તાર રાઠવામાં આવેલા છે.

આથી જો કે કેન્ઝમેન પ્રિન્ટના જેટલાં ઢાર રખતો નથી અને પ્રિન્ટના જેટલાં ઘેટાં ચરાવતો નથી તેપણુ પોતાને અને પોતાના ઢારને જોઈએ તેટલું અનાજ પોતાની જમીનમાંથી ઉગાડી શકે છે. સરેરાશ એક વર્ષમાં ક્રાંસ પોતાને જે જથ્થો જોઈએ તેનો ૨૬ લાગ અનાજ આપાત કરે છે, પણ નિકાસ મોટા પ્રમાણમાં ઇંગ્લંડને મોકલાવે છે (૧૦,૦૦૦ ૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું) અને માખણ, શાકભાજી, ફળફળાદી વિગેરે પુષ્કળ જથ્થામાં ઇંગ્લંડ મોકલવામાં આવે છે. *

પરિણામે, જો કે ઇંગ્લંડના જેટલાજ પ્રમાણમાં જમીન ખેડાય છે તેમ છતાં ક્રાંસમાં એક ચોરસ માઇલ જમીનમાં ૧૭૦ માણસોને (૧૮૮ માણસોમાંથી) પૂરું પડે તેટલું અનાજ ઉગાડવામાં આવે છે; એટલે કે ઇંગ્લંડમાં એટલીજ જગ્યામાં જેટલાં માણસોને પુરતું થઇ રહે તેટલું અનાજ ઉગાડવામાં આવે છે (૧૨૫ થી ૧૩૦) તેના કરતાં એક ચોરસ માઇલ દીઠ ૪૦ વધારે માણસોને માટે ક્રાંસ અનાજ ઉગાડી શકે છે.

* ૧૯૧૦ માં ક્રાંસની નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી -
 “વાઇન” દારૂ ... ૨૨૨,૮૦૪,૦૦૦ કીડ.
 “સ્પીરીટસ” દારૂ ... ૫૪,૦૦૦,૦૦૦ ,,
 પનીર, માખણ અને ખાડ ૧૧૪,૦૦૦,૦૦૦ ,,
 ક્રાંસે તેજ વર્ષમાં ઇંગ્લંડમાં નીચે પ્રમાણે વસ્તુઓ મોકલાવી હતી.

વાઇન (દારૂ)	૨,૧૬૩,૨૦૦ પૌંડ
ખાડ ...	૧,૦૧૩,૨૦૦ ,,
માખણ ...	૨,૧૧૬,૦૦૦ ,,
ઇંડાં ..	૪૦૦,૦૦૦ ,,

આ શિવાય ૧૨,૨૦૧,૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું દેશમાં ગાયમ તથા મુતરાઈ કાપડ પણ મોકલવામાં આવ્યું હતું.

ક્રાંસની સાથેની સરખામણીમાં આપણે જેટલી બહારથી જણાય છે તેટલી રીતે અહીં આતા નથી એ આ ઉપરથી ખુલ્લું થઇ જશે; અને જ્યારે વનસ્પતિનું દષ્ટાંત લઈશું ત્યારે તે આથી પણ વધુ સ્પષ્ટ થઇ શકશે.

બેલજીઅમની સાથેની સરખામણીમાં એથી પણ વધારે સારી રીતે આ સ્થિતિ સ્પષ્ટ શકાય તેમ છે, કારણ કે બેલજીઅમ અને ઇંગ્લંડની ખેતીવાડીની પદ્ધતિ સરખી છે. બેલજીઅમમાં પણ એક એકર દીઠ ત્રીશ બુશલ ઘંઉની સરેરાશ આવે છે. પણ જેડી શકાય તેવી જમીનના પ્રમાણમાં જેટલી જમીન ઇંગ્લંડ આ કાર્યને માટે ફાજલ પાડે છે તેના કરતાં બેલજીઅમ પાંચગણી ફાજલ પાડે છે. * જમીન એટલી સારી રીતે ખેડાયેલી છે અને સારી સ્થિતિમાં છે કે ૧૮૬૦-૧૮૯૯ (૧૯૯૧ ના વર્ષની સરેરાશ આ ગણતરીમાં લેવામાં આવી નથી, કારણ કે એ વર્ષમાં લગભગ દુકાળ જેવુંજ હતું.) માં શિયાળુ પાકનું પ્રમાણ એક એકર દીઠ ૨૬૩ થી ૨૮૩ બુશલ આવ્યું હતું અને ૧૯૦૦-૧૯૦૪ માં ૩૩૩ બુશલનું પ્રમાણ આવ્યું હતું; જવનું પ્રમાણ ૫૪ બુશલ (ઇંગ્લંડમાં ૪૫ થી ૪૧૩ બુશલ છે અને શિયાળુ ખાજરીનું પ્રમાણ ૪૦ થી ૪૩૩ બુશલ (ઇંગ્લંડમાં ૨૯ થી ૩૫ બુશલ છે, આવ્યું હતું.

અસાધારણ મોટા પાક વિશે લખતાં મી. સીમોમ રોન્ડ્રી જણાવે છે કે લુવેન્ની પાસે આરબેકમાં ૧૯૦૬માં એક એકર દીઠ ૫૭ બુશલ પાક ઉત્પન્ન હતો; જ્યારે આખર બેલજીઅમનું પ્રમાણ ૩૪ બુશલ હતું; તેમજ નવે-ઇંગ્લીસમાં જવનું પ્રમાણ ૧૧૩૩ બુશલ હતું.

* દર ૧૦૦૦ એકરમાં ૬૭૩ એકર જમીન ખેડાય છે અને ૩૨૭ એકર જમીન એમ રહેવા દેવામાં આવે છે આ ૩૨૭માંથી પણ ઘોડાકા ખાખ ખેડવામાં આવે છે ખરે. ૬૭૩ એકરમાંથી ૨૭૩ એકર અનાજને માટે વપરાય છે, અને ૨૭૩ માંથી ૬૧ ઘઉંને માટે, અને બાકીના ખીજા નવતાના અનાજને માટે વપરાય છે.

કૃષીજ્ઞરના માટે કેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

જ્યારે આખા બેલજીઅમતું પ્રમાણુ ૫૪ પુશલ હતું. આ પ્રમાણે જુદી જુદી જગ્યામાં અસાધારણ જગ્યામાં પાકતુ પ્રમાણુ છે.

સર્વ ગણતરી ધ્યાનમાં લેતા એમ જણાય છે કે બેલજીઅમમાં કુલે ૭૬,૦૦૦,૦૦૦ પુશલ અનાજ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે, એટલે કે ખેડવામાં આવતી જમીનના પ્રમાણમાં એક એકર દીઠ ૧૫-૭-૧૦ પુશલની સરેરાશ આવે છે; આજ ભવની સ્થિતિમાં ટ્રેડિંગિટનું પ્રમાણુ ૮૬ પુશલ માત્ર આવે છે! અને ટ્રેડિંગિટનમાં જેટલાં ઢોર એક એકર જમીનના ઘાસ ઉપર ચરવા દેવામાં આવે છે તેના કરતાં બેલજીઅમમાં ખમણા ઢોર ચારવામાં આવે છે

વળી તે ઉપરાંત, બેલજીઅમ ઢોરો વધા ઘોડાઓ નિકાસ પણ કરે છે. ૧૮૯૦ સુધીમાં બેલજીઅમે ૩૬,૦૦૦ થી ૯૪,૦૦૦ ઢોર, ૪૨,૦૦૦ થી ૭૦,૦૦૦ મેદાં, અને ૬૦,૦૦૦ થી ૧૦૮,૬૦૦ હુક્કરો નિકાસ કર્યાં હતાં. ૧૮૯૦માં આ નિકાસ એકદમ અટકી ગઈ કારણકે જરમનીમાં આ ભવની આયાતની ખંધી યથા હતી. માત્ર ઘોડા નિકાસ કરવામાં આવતા હતા અને દર વર્ષે ૨૫,૦૦૦ ઘોડા અને વધેરા આ પ્રમાણે નિકાસ થતા હતા.

વળી ઔદ્યોગિક યંત્રોને માટે નેમજ હાઈને માટે ખડાટા અને ખાડને માટે બીટ લિગેરને માટે જમીનનો મોટો વિસ્તાર રોકવામાં આવે છે

પણ ઇંગ્લેંડની જમીન કરતાં બેલજીઅમની જમીન વધારે ફળદ્રુપ છે એમ આપણે

ધારવાનું નથી. ઉલટું મો. લેવલેયમાં શબ્દોમાં કહીએ તો બેલજીઅમની અર્ધ જમીનજ ખેતીવાડીને માટે લાયકની થઈ શકે એવી છે. કુદરતે નહિ પણ મનુષ્યેજ બેલજીઅમની જમીન ફળદ્રુપ બનાવી છે. આવી જમીન અને મનુરીની મહદ્દીજ બેલજીઅમ પોતાના લોકોને માટે પૂરું પડી શકે તેટલું અનાજ ઉગાડી શકે છે, જો કે બેલજીઅમમાં વેલ્સ અને ઇંગ્લેંડ કરતાં વરતી ઘાડી છે અને તેની સખ્યા એક ચોરસ માઇલ દીઠ ૫૮૯ માણસોની આવે છે

ખેતીવાડીની ઉત્પત્તિના, બેલજીઅમના આયાત તથા નિકાસના આંકડા તપાસીએ તો “હજી પણ મો. લેવલેયના શબ્દો સાથે છે” એ પ્રમાણે આપણે તે કબુલ કરવું પડે છે, કારણકે દશથી વીશ માણસોમાં માત્ર એકજ માણસને માટે ખોરાક પરદેશથી આયાત કરવો પડે છે. ૧૮૮૦-૧૮૮૫ ના વર્ષોમાં બેલજીઅમની જમીને એક ચોરસ માઇલમાં ૪૯૦ માણસોને ખોરાક પુરો પાડ્યો હતો એટલુંજ નહિ પણ તે ઉપરાંત દર વર્ષે ટ્રેડિંગિટનમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું અનાજ નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ હમણાં પણ સ્થિતિ એની એજ છે કે કેમ તે ચોક્કસ રીતે કરી શકાતું નથી.

૧૮૮૦ ના વર્ષથી આયાત કરેલા અનાજ ઉપરથી જકાત ઠહાડી નાખવામાં આવી (૨૨૦ શેર ઉપર ૬ પેન્સ જકાત હતી) એટલે જે અનાજ પાછું નિકાસ કરવામાં આવનાર હોય તેના આંકડો જણાવવાનું વેપારીઓ માટે જરૂર નહિ રહ્યું અને આથી કરીને, જે

અનાજ આયાત કરીને પાંચું નિકાસ કરવામાં આવનાર હોય તે પણ બેલજીઅમમાં જ ખપી ગયું એવો ભાસ થાય છે; દાખલા તરીકે: ૧૮૭૦માં અનાજની આયાત એક માણસ દીઠ ૧૫૪ શેર હતી તે ૧૮૮૦માં ૨૮૬ રતલ થઇ ગઇ, પરંતુ આ ૨૮૬ રતલમાંથી બેલજીઅમમાં કેટલું ખર્ચું તે જાણવાનું કોઇ પણ સાધન આપણી પાસે નથી, વળી જો આપણે પાછાં નિકાસ થયેલાં અનાજને આયાત થયેલાં અનાજમાંથી બાદ કરીએ છીએ તોપણ આંકડા બરાબર મળતા નથી. આથી અનાજની ઉત્પત્તિના જે આંકડાં સરકારી 'આન્યુઅર' માં આપ્યા હોય છે તે ઉપરથી 'મનુમાન બાધવાનું' સહીસલામતી ભર્યું છે.

હવે જો આપણે આવાં ૧૯૧૧ ના વર્ષના Annuaire Statistique de la Belgique માં જોઇએ તો આપણને નીચે જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે માહિતી મળશે:—

૧૯૦૬માં ૨,૨૬૦,૩૦૦,૦૦૦ રતલ અનાજ (ધર્લિ અને Ryb) ૨૧૯,૨૦૦,૦૦૦ રતલ બાજરી, ૧,૩૯૩,૦૦૦,૦૦૦ રતલ જવ અને બીજાં અનાજ બેલજીઅમમાં ઉગાડવામાં આવ્યાં હતાં.

દરેક માણસ પર રતલ અનાજ શિયાળો અને વસંતના પાક ખાય છે અને બેલજીઅમની વસ્તી ૧૯૦૬ ના જાન્યુઆરીમાં ૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસની હતી એટલે ૩,૫૨૪ ૪૦૦,૦૦૦ રતલ અનાજ તો દેશમાં જ ખપી જાય. આ આંકડો સાચો જો આપણે ઉત્પત્તિના આંકડો સરખાવીએ તો નરત જણાય છે કે ઘઉંના પાક માટે હમણાં એાછી જમીન

રોકવામાં આવે છે તેમ છતાં બેલજીઅમ પોતાની ગીચ વસ્તીને માટે હું જેટલું અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકે છે. (વસ્તી એક ચોરસ માઈલ દીઠ ૫૬૬ માણસો ૧૯૦૭ માં હતાં.)

આ આંકડામાં જો આપણે બીજાં અનાજ તેમજ વનસ્પતિના આંકડાં ઉમેરીએ, તેમજ અહીં એકરથી નાનાં ખેતરોમાં ઉગાડવામાં આવેલ અનાજના આંકડાનો પણ સમાવેશ કરીએ તો આથી પણ વધુ મોટા આંકડો આપણને મળી શકે. આવાં નાનાં ખેતરો ૧૮૬૫ માં ૫૫૪,૦૪૧ હતાં અને ત્યાં રહેતાં માણસોની સંખ્યા લગભગ ૨,૦૦૦,૦૦૦ ની હતી. આ ખેતરો ઉપર ઉગાડવામાં આવેલું અનાજ સરકારી આંકડામાં ગણવામાં આવતું નથી, જો કે તે ખેતરોમાં અનાજ શિવાય બીજી ઘણી વસ્તુઓ પણ ઉગાડવામાં આવે છે.

પોતાની ઘણી ગીચ વસ્તીમાંથી હું ભાગ જેટલી વસ્તીને માટે બેલજીઅમ અનાજ ઉત્પન્ન કરી શકે છે એજ એને માટે ઘણું કીર્તિભર્યું ગણી શકાય; પણ તે ઉપરાંત, તે તો અનાજ નિકાસ પણ કરે છે. ૧૯૧૦માં ૨૫૪,૭૩૦ ટન શાકભાજી નિકાસ કરવામાં આવી હતી (૧૮૭,૦૦૦ ટન આયાત કરવામાં આવી હતી,) ૪૦,૦૦૦ ટન ફળફળાદી, ૩૪,૦૦૦ ટન પુલ અને રોપાઓ (૩,૦૦૦,૦૦૦ પોંડની કિમતના,) ૨૫૬,૦૦૦ ટન દાણ, ૧૮,૫૦૦ ટન ઉન, ૬૦,૦૦૦ ટન શણ વિગેરે વસ્તુઓ નિકાસ કરવામાં આવી હતી. બીટ અને બટાટા મોટા જથ્થામાં આયાત કરવામાં આવે છે એટલે માખણ, સસલાં, ચામડાં અને આંડ (લગભગ ૧૮૦,૦૦૦ ટન) ના આંકડો

તો મેં આખ્યા નથી. હુંકમાં, નિકાશનું જ પ્રમાણ વસ્તીના દરેક મનુષ્ય દીઠ ૪૮ શિલિંગ આવે છે.

આ ઉપરથી એમ સાબિત થઈ શકે છે કે જે પ્રમાણે બેલજીઅમની ખરાબ જમીન ખેડવામાં આવે છે તેજ પ્રમાણે જો ગ્રેટબ્રિટનની કુળદ્રુપ જમીન ખેડવામાં આવે તો હાલ જેટલાં માણસોને તે અનાજ પુરું પાડી શકે છે તેના કરતાં ઘણા મોટા પ્રમાણમાં માણસોને પુરું પાડી શકે.

વળી તે શિવાય, બેલજીઅમ માલ બનાવે છે અને તે પણ નિકાસ કરે છે. પોતાની વસ્તીના દરેક માણસ દીઠ તૈયાર માલ ૧૬૮ શિલિંગની કિંમતનો અને અર્ધ તૈયાર કરેલો માલ દરેક માણસ દીઠ ૧૫૦ શિલિંગની કિંમતનો નિકાસ કરે છે, જ્યારે ગ્રેટબ્રિટનને ૧૮૧૧ ના બહુ

આબાદો વર્ષોમાં માણસ દીઠ ૨૦૧ શિલિંગની કિંમતનો માલ નિકાસ કર્યો હતો. જો બુદ્ધા બુદ્ધા ભાગ ગણીએ તો બેલજીઅમના વેસ્ટફાલ-ન્ડર્સની જમીને એક ચોરસ માઇલમાં પોતાના ૫૮૦ માણસોને અનાજ પુરું પાડ્યું હતું એટલુંજ નહિ પણ એક માણસ દીઠ ૨૫ શિલિંગ જેટલો માલ નિકાસ કર્યો હતો. મોં લેવલેયનું અમુત્ય પુસ્તક વાચ્યાથી દરેક માણસ બાળી શકે છે કે જો લાડાં આટલાં બધાં વધી ગયા નહિ હોત તો હજી પણ કુલેમીથ ખેતી વાડીનો વિકાસ આથી પણ વધુ ઉચ્ચતર સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરી શક્યો હોત. દરેક નવ વર્ષે લાડા વધતા જતાં હોવાથી કેટલાક ખેડુતોએ અંદર સુધારો કરવાનું બંધન કર્યું છે.

(અપુર્ણ.)

“ રેકવે બુલમમાંથી ” પરાધીન મુંગા યદ્ કવાસ રેકવે મુસાફરોની મુસફરીઓ દુર કરવાને જો તમારે કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાહાય્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાવવો જોવો હોય તો “ ઇન્ડિયન ઓર્ડર ઓફ ડાઇરેક્ટરસ ” ના ઉપરીપક્ષા નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેકવે. સ્થાપવાનું દબાવ કરવું આ બાબતના કાયદાઓની ગાળીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદૃશ્ય પાસેથી મળશે —

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાવીક રીલીફ એસોસીએશન,
જોરા બગીચ રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ધી બોમ્બે રાઈલ માર્ટ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક સભા તા. ૧૬-૭-૧૯૧૮
ને મંગળવારને રાજ બપોરે ૨ કલાકે (સુ. ટા.)
મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા :-

સર વિક્ટલ્લદાસ ડી. ઠાકરશી (પ્રમુખ).

આનરેબલ શેઠ ચુનીલાલ વિ. મેહતા
(ઉપપ્રમુખ).

„ „ મનમોહનદાસ રામભ.

„ સર કાબલભાઈ કરીમભાઈ
ઇબ્રાહીમ.

શેઠ મોરારજી વેલ્લભ.

„ મોતીલાલ વલ્લભભ.

„ લક્ષ્મીચંદ્ર માણિકચંદ્ર દોશી.

„ નારણજી હરિભાઈ.

„ જગન્નાથભ.

„ વસનભ ઠાકરશી હાલાઈ

„ જેહાગીર બમનભ પીટીટ.

„ સોશાળભ એલલભ વાર્ડન.

૧. આગલી મીટીંગની મીનીટ પસાર કર-
વામાં આવી હતી.

૨. પ્રોટ્રસ્ટ વરક્ષી આવેલા કાગળનો
જવાબ લખવા માટે ડ્રાફ્ટ તૈયાર કરવાને નીચે
જણાવેલા ગૃહસ્થોની સખ-કમીટી નિમવામાં
આવી હતી :-

સર વિક્ટલ્લદાસ ડી. ઠાકરશી (પ્રમુખ).

આનરેબલ શેઠ ચુનીલાલ વિ. મેહતા,
(ઉપ-પ્રમુખ.)

„ „ મનમોહનદાસ રામભ.

„ „ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

„ દેવીદાસ માધવભ ઠાકરશી.

૩. પૌર લેન ભરવાના સંબંધમાં નોંધ-
આનરરી સેક્રેટરીઓ તરફથી આવેલા કાગળનો
જવાબ લખી મોકલવાં જણાવવાનું કે તેને માટે
દરેક જોઈતી રીતે પ્રયત્ન કરવામાં આવશે એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું.

૪. સ્થાનિક છાપામાં બહાર પાડવામાં
આવેલી પ્રેસનોટમાં બહાર કરવામાં આવ્યું છે
કે ડીરેક્ટર ઑફ સિવિલ સપ્લાઇઝ રેલ્વે માર-
ફેટ મોકલવામાં આવતા માલને માટે પાસ
કહાડી આપે તેમાં ડીરેક્ટરને મદદ કરવા માટે
નીચે જણાવેલા વેપારી મંડળોના પ્રતિનિધિ-
ઓની એક કમીટી નિમવાની જરૂર છે એમ
ચેમ્બર તરફથી લલામણ કરી મોકલવી એમ
ઠરાવવામાં આવ્યું :-

(૧) બૉબે ચેમ્બર ઑફ કૉમર્સ,

(૨) ઇડીઅન મર્ચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ પુરો.

(૩) નેટીવ મર્ચન્ટસ પીસ ગુડ્ઝ એસો-
સીએશન,

(૪) મીલ આનર્સ એસોસીએશન.

(૫) ગ્રેન મર્ચન્ટસ એસોસીએશન.

(૬) રૂના વેપારીઓ.

૫. ઑનરેબલ સર ઇંગ્રાહિમ રહીમતુ-દ્દલાની તરફથી આવેલા ચેંબરના કાગળના જવાબના સંબંધમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું કે સબસ્ક્રીપ્શન કરવું, અને જે તારીખ તેમને અતુલ્ય પડે તેની ત્રણ અઠવાડીઓ પહેલાં ચેંબરને નોટીસ આપવી.

૬. કાપડની ગાંસડીની ગણતરી કરવાના સંબંધમાં ચેંબર ઉપર આવેલા કાગળનો જવાબ માટેનો ડ્રાફ્ટ મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો.

૭. ચેંબરની ગઈ સભામાં નિમવામાં આવેલા ઑડીટર શેઠ એલલજી ઇ. કામાની બહારગામ નિમણુંક થતાં ઑનરરી ઑડીટર તરીકે શેઠ દેવીદાસ વિઠ્ઠલદાસને તથા શેઠ સોપા-રીવાળાને વિગેરેને પૂછવું અને એ બાબતમાં નક્કી કરી લેવું એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેંબરની લાયબ્રે-રીમાં વધારવામાં આવ્યાં છે:—

- 1 Report of the Committee of the Bengal Chamber of Commerce 1917.
- 2 Report of the Committee of the Tuticorin Chamber of Commerce, 1917.
- 3 Indian Cotton and Cotton Industry.
- 4 International Conciliation February 1918.
- 5 Times Trade Supplement May, 1918.

- 6 War and Labour.
- 7 Indian literary year book of authors or Who's who.
- 8 Cotton Spinning and Weaving in Indian Mills, May, 1918.
- 9 The Montague-Chelmsford proposals for Indian Constitutional reforms.
- 10 History of the war (The Times)
- 11 Reports of the Chemical Analyser to Government, Bombay and Sind.
- 12 Board of Trade British Industries Fair.
- 13 Seaborne trade of British India with British Empire and Foreign countries Vol. II. 31st March, 1917.
- 14 France, 1917.
- 15 Indian geology and physical geography, 1917.
- 16 Papers relating to the first revision settlement of the Honavar Taluka (Canara Collectorate,) 1918.
- 17 Forest circles (Bombay Presidency.)
- 18 Prices and wages in India, 1918.
- 19 Report on Indian constitutional reforms..
- 20 The proceedings of the Bombay Legislative Council.

D TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

ના. મુંબઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. જી. એ. થોમસ, આઈ. સી. એસ., એક પત્રમાં જણાવે છે કે કરાંચીને હવેથી પ્લેગ મુકત ગણવામાં આવ્યું છે.

(૨૪-૭-૧૯૧૮)

ચીનમાં જે વેપારીઓ સાથે આયાત નિકાસ થઈ શકે તેમના નામના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ અમને ના હિન્દી સરકારના પ્રામ ચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઓન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું જે ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૨૬-૭-૧૯૧૮)

તેજ પ્રમાણે સિયામના વેપારીના લીસ્ટની એક નકલ પણ અમને ના હિન્દી સરકારના કામ ચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઓન, આઈ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું છે જે ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૨૬-૭-૧૯૧૮)

સુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપરના પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાવેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેઇન આઈ. સી. એસ. તરફથી મળ્યું છે અને ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

(૧-૮-૧૯૧૮)

હિંદુસ્થાન અને ડેનમાર્ક વચ્ચેના વેપાર સંબંધી એક મેમોરેન્ડમ જે કોપનહેગન ખાતેના બ્રિટિશ એલચી ખાતાવાળા મી. ટરનરે તૈયાર કરેલ છે તેની એક નકલ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેઇન આઈ. સી. એસ. તરફથી મળેલ છે અને ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

(૩૮-૧૯૧૮)

મુંબાઈ અને મદ્રાસ ઇલાકામાં ઘેટાં બકરાની ટેન કરેલી ચામડીઓના રટોક નોંધાવવા બાબત એક હુકમનામું થી ઈન્ડિયન મ્યુનિશિપલ બોર્ડ તરફથી બહાર પાડવામાં આવેલ છે તેની એક નકલ અમને ના. મુંબાઈ સરકારના સેક્રેટરી થી જોન. મી. પી. આર. કેડલ, સી. આઈ. ઇ., આઈ. સી. એસ., તરફથી મળેલી છે અને ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલી છે.

(૭-૮-૧૯૧૮)

સિયામમાં આયાત નિકાસ થઈ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઓન. આઈ. સી. એસ., તરફથી મળેલી છે અને આ ચેંગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલી છે.

વધારા:—

એ. એમ. બાહદુર ... બાંકાક

એ. એમ. હુસેન

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ઉપર પ્રમાણેનું ચિનતું લીસ્ટ અમને ના. હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ઝીન, આઇ. સી. એસ., તરફથી મળ્યું છે જે આ એબરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

વધારા:—

લેઝાર્ડ ગોહાળો કું. ઑફ ફાર ઇસ્ટ, શેંગાહી.

એફ. ડબલ્યુ ઠવાઈ —વુચો.

સેઇસિદો જપાનીઝ ફારમસી ... શેંગાહી.

ટુકવો એગ ફેક્ટરી ટુકવો.

મુધારા:—

“બરોઝ, વેલકમ ઑંડ, કું, લીડીટ્રેડ”ને બદલે “બરોઝ, વેલકમ ઑંડ કું.”

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ના. મુંબઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. ઇ. એ. થોમસ, આઇ. સી. એસ., એક નોટીફિકેશનદ્વારા લખી જણાવે છે કે બસરામાંથી પ્લેગ અને કોલેરા નાબૂદ થયાં છે.

(૧૦-૮-૧૯૧૮.)

ના. મુંબઈ સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેન, આઇ. સી. એસ., તરફથી, અમને, યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા અંકુશ મુકાયેલા તથા પ્રતિબંધ મુકાયેલા માલના લીસ્ટની યાદીની એક નકલ મળી છે જે એબરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવી છે.

(૧૦-૮-૧૯૧૮)

ઇંડોઆ ઑફીસના સ્ટોર ડીપાર્ટમેન્ટ તરફથી એપ્રિલના ૧૯૧૮ માં થયેલા

કૌન્ટ્રેક્ટોની યાદી —

પીપ:—ટી ડબલ્યુ. ટાયરી	લંડન, ઇ.
સેલ્સ—પ્રીચેટ એંડ ગોહાલ	,, એસ. ડબલ્યુ.
કાપર પ્લેટ—	{ વિલિયમ્સ ફૅક્ટરી એંડ કું.					,, ઇ. સી.
	{ પેરકો, ગ્રેનફેલ એંડ સન્સ					,, ..
કોલ્ડરોટ પેપર:—થોમસ એંડ નૉરિસ મેન્યુફેક્ચરિંગ કું.	,, ડબલ્યુ.
તેલ:—જે. એલ. વેઇડ એંડ કું.	,, ..
કાગલ:—એ. કોવન એંડ સન્સ	,, ..
ટીન લાકનીંગ. —હેન્સ બ્રધર્સ	,, એસ. ઇ.
ઉડ વુલ:—સીટો ઑફ લંડન ઉડ વુલ કું.	હકની લિક.
ફૂસ. —પી ડી મીટોહેલ, લીમીટેડ	હંડી
જેનરેટીંગ એટ્સ —વેંકેશયર હામનેતો કું.	માંચેસ્ટર
કાચ —પીટરી ગટન બ્રધર્સ	સેંટહેલન્સ.
હેસીઅન:—જે. બ્લેકવેલ એંડ સન્સ	મચેસ્ટર.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિંદનો વણાટ ઉદ્યોગ.

સને ૧૯૧૭ ના વર્ષનો નફો.

ધી “ ટાઇમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા ” માં એક ચર્ચાપત્ર પ્રસિદ્ધ થયું હતું જેમા મુખ્યની મીલો સખધી કેટલાક સારા આંકડા આપવામાં આવ્યા હતા. વાંચનારને તે આંકડા ઉપયોગી થઇ પડશે એમ ધારીને તે ચર્ચાપત્રમાથી કેટલોક ભાગ નીચે આપવામાં આવ્યો છે:—

૧૯૧૭ નું વર્ષ અત્યંત સુંદર નીવડ્યું છે અને તેનો આકડો આગલા આંકડાઓના પ્રમાણમાં કેટલાક ક્ષેત્રોથી વધે છે. ૧૯૦૫ના વર્ષમાં અમારો વધુમાં વધુ નફો ૩૭ કરોડ હતો અને ત્યારપછી અમે કામાડોળ સ્થિતિ અનુભવી છે, તે એટલે સુધી કે ૧૯૧૧માં અમારો નફો ઘટીને માત્ર ૫૨ લાખ રહ્યો હતો. જેમાં એજન્ટોના કમીશનનો પણ સમાવેશ થાય છે; પરંતુ ગયે વર્ષે અમારો નફો ૬૭૪ કરોડ એજન્ટોના કમીશન સાથે થયો છે, જેમાં ૭૪ લાખ એજન્ટોના કમીશનનેજ આભારી છે. વણાટ કારખાનાઓનો સરેરાશ ચોખ્ખો નફો ૬૮ ટકા છે અને સરેરાસ ડીવીડંડ ૩૪ ટકા આપવામાં આવ્યું છે, કાંતવાના કારખાનાઓનો સરેરાસ ચોખ્ખો નફો ૩૩ ટકા છે અને સરેરાસ ડીવીડંડ ૧૪,૬૮ ટકા આપવામાં

આવ્યું છે. અમે મજૂરી તરીકે ૩૭૬ કરોડ આપ્યા છે, ત્યારે ૪૨જે કાટેલી મુડીના વ્યાજ તરીકે ૧૧૦ કરોડ અને વીમાના ૧૫૬૨ લાખ આપ્યા છે. ગયે વર્ષે આ વખતે કાપડનો લાવ રતલે ૨૦ આના હતો, આ વર્ષ ૪૦ આના છે. ભરૂચ રૂનો લાવ ગયા ઑગસ્ટ માસમાં ૫૦૦ રૂપીઆ હતો ત્યારે આ વર્ષે ૬૦૦ રૂપીઆ છે.

લાવ અને નફો.

લઠાઈના સમયના સુતર અને કાપડના કેટલાક આંકડા અને વળી આગળા વર્ષોના નફાના આંકડા હું નીચે આપું છું. છેલ્લા તેર વર્ષમાં આ ઉદ્યોગની ચઢતી પડતી વખતની ઘણી રસ ભરી થઇ પડશે. એજન્ટોના કમીશન ખેલવી વેળાજ હું જુદા પાડી ખતાવું છું પણ આપેલા નફામાં તેમના કમીશનનો સમાવેશ થાય છે અને ઘટને માટે કંઈપણ ફાજલ પાડેલું નથી. ચાલુ વર્ષનો નફો ૩૦ થી ૪૦ ટકા જેટલો વધી જશે. કારખાનાના ઓની સ્થિતી મજબુત છે અને સારો વરસાદ થતાં વેપારીઓ આશા રાખે છે કે હિંદમાં બનેલું લોંગ-કલેથ ૩ રૂપીએ રતલ વેચાશે ત્યારે ૧૯૧૪ ના ઑગસ્ટમાં તે સવા દશ આને રતલ વેચાતું હતું.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી દીઝાઇનો બેશો કે?

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રત્યક્ષે આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેધમની આક્રિયની આગમાં અને કાપડ બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠેવીડે પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા ભણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વિંગ બંકો માટે મરકારને ઉત્તર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમા કાગળે મલામત રહેવાથી આખો ઉત્તર તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકમાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકનું હુનરઉગ્રાને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન ટીપીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અકમાં નીચે સુવળ કહે છે.—

“મોટી કલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાંક મેકરોની ફાયરપ્રુફ હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાજમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતા વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર થા વેચનારાઓએ ફાયરપ્રુફ હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો સરકાર હંમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ક્ષણે છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણુ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણુ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં હિપોથીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડિયે તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પંખવાડી

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

૧૯૧

કે અને તેનો દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

પ્રમાણુમાં ફેટલાઈ કક્ષીમાં હુંડી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

વર્ષમાં અમારો વધુમાં તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ ચહે શકે છે.

હતો અને ત્યારપછી અંગ્રેજી-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

અનુભવી છે, તે એટલે સુધી કે જવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

અમારો નફો ઘટીને માત્ર ૫૨ લાખ રહ્યો હોં ઉપર. શેરની બાકી ઉપર.

જેમા એજ ટોના કમીશનનો પણ સમાવેશ

થાય છે, પરંતુ ગયે વર્ષે અમારો નફો ૬૭૪

કરોડ એજ ટોના કમીશન સાથે થયો છે, જેમા

૭૪ લાખ એજ ટોના કમીશનનેજ આભારી

છે. વણાટ કારખાનાઓનો સરેરાસ ચોખ્ખો

નફો ૬૮ ટકા છે અને સરેરાસ હીવીડંડ ૩૪

ટકા આપવામાં આવ્યું છે, કાલવાના કારખા-

નાઓનો સરેરાસ ચોખ્ખો નફો ૩૩ ટકા છે

અને સરેરાસ હીવીડંડ ૧૪,૬૮ ટકા આપવામાં

૩ ટકા.

ફાજલ પાઠક ૨૫૫ ટકા.

શ્રી ૪૦ ટકા ૧૫૫ ટકા.

બોની રમીતી મે ૧૫૫ ટકા.

પદા વેપારીઓ ૧૫૫ ટકા.

બનેલુ લોગ-કલો ૧૫૫ ટકા.

બ્યારે ૧૯૧૪ ના ૧૫૫ ટકા.

રતલ વેચાણ હતું.

શ્રી માલમ પડશે.

ને મળવું.

પોચખાનાવાલા

હિવાસના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી હિજાબ

મેનેજર.

સીવીલ સરખ્યન

તથા એમ ડી. બી. ડી. ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો, રાજ મહારાજાઓ, નવાબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના ચોનદેખલ મેમ્બરો, સેનાન્સ જલો, પોલીસીક એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસર, અને દેશી તથા યુરોપીયન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમા બાદશાહી ચાકુતી નામની વિશ્વવિખ્યાત દવા દિવસે દિવસે બહુ વખતો છે એ- તેની વધતી જતી ક્ષેત્રમદી અને કપયોગીતાનો નીચાની છે. અવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમા આ રચના દવા ચેનાવાઈક થયેલ છે અને તે બાબતનું સરકારી પક્ષ મળેલ.

બાદશાહી ચાકુતી

અમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. સત્તાર મુખ મોઝવવા માટે દેશી અને યુનાની દવામા કયામા કયો દવા લેવો તે આ બાદશાહી ચાકુતી અન્ય વિલાસ છે. આ રાજવશી ચાકુતી વીર્ય વીધારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ જતાવી અર પુરવાતન આપે છે. રાજ નવાઝમા તથા શ્રીમત લોગમા આ દવા બહુ વખલાય છે. ખરી મરદાસ આખનાર અને નખા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલામજ છે—આ દવા અતિ ઉત્તમ દેશી દવાઓમાથી બનાવવામા આવે છે. આ દવા ચાલુ હોય ત્યારે તમામ જોશાક ખાવાની તથા બધી તરેહની છુટ છે. ૪૦ ગોળાની દવા એકમા રૂપીયા દશ.

બાદશાહી યુનાની લેપ.

અમારે ઉમરાઓમા વખલાતી કમદા દવાઓમાથી આ લેપ બનાવેલ છે અને તે નસોને પુરતી તાકાત આપે છે. નળી પડી અથેલ નસોને પુરતું જોર આપી પુરખાન લાવવા મદદ આ લેપ ક્ષેત્રમદદ ઇલાજ છે. બાદશાહ એકમા રૂપીયા દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેફર કે વાઈથી આક્રમી, તાણ, ખેચ કે કાકણી આવતા બેશુદ્ધિ, હાતખીલી ત્યાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, હીણાના શીસોટા, પેટનાં દુખાવા ઇત્યાદિ નવા કે જુના કદ માટે રામબાણ, છે વળી ચિત્તભ્રમ-કન્યા કે વેલછાને લીધે, રહેલું, કુરેલું, ધુણવું, નાસવું, બકલું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરતું છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાતરી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્તાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-સારીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)—દેશીનામું-નામું શિખવાતું અવર્નમેન્ટ ટેકસ જુક કી ૦/જા. પો.)—

જનસાહ લક્ષ્મણ શાહ દેશીનામાવાળા, સંશોધક હીસ્ટરિયા-વિબધુર-શુભરાત

હુ:ખમાં સખડતા પુરખો.

હવે સુંખવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૬૦ ટેકા જેટલો ભાગ કમતાકાતીનાં ખુરા દરદથી પીકાય છે, અને પછી સલામત રીતે ધલાજ કરાવાને બદલે ચકચકીત બહેર ખખેરા વાચીને ગજારાટના મારેલા, મોટી મોટી ક્રીમતની દવાઓ અને તેવીજ ગલીર અને નુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાંધજ ગુણુ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પદસાની ખરાબી કરીને બીચારા આખરને લીધે ગીરકૃતારીમાં ફેર્યો કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની ક્રીમતી જીંદગીને કમોતે અંત પણ લાવે છે. બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સળથ્યા કરવું. માટે હાલમાં બાણીતા તળીએ ઘણાજ ચોકસ, ધન વગરના અને ગમખાણુ ધલાજ શોધી કાઢ્યા છે, જે ધલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે, છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ધલાજ રકમખંધ પારસી, ખોળ, ભાટીયા, મેમણ, વેહરા, ધંજેજ, ખીસ્તી તથા યાહલી ગુરુસ્થાને કરવામાં આવ્યો હતો અને તનું પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપલાં લાભ કારક પરીણામ પછી ધલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક ચક્રસ્થ ગમે તેવી કમતાકાતીથી પીકાતો હથે, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કોઇની કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અસલ કરતાં ઓછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ટેકાણે પહેલાં ૧ કામજ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાચીને સાથે બીડેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા જો મગાવવી હોય તો કોઇની શરમાવા વગર મોકલી આપવું, જ ખુલાસા પત્રમા દરેક બાબદનો સંતોષકારક ખુલાસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની ક્રીમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલાં ગુરુસ્થો શું ખરડીશકેટ આપે છે વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કાંધની ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ બાંકાં કવરમાં મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા ખનાવીને મોકલવામાં આવશે જોઈ કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશેજ નહીં ખાત્રીથી માનવું જ દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાનગી રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ બાંકાં કુકવાની મતલબથી દેવામાં આવશેજ નહીં. ખાનગી રાખવાની બાબદ તો વકીલને બારણે થયેલાં લખતબારાખર સમજવી જે ગુરુસ્થાએ મોટા મોટા ડાકટરો તથા રાજવંશી હકીમોની મુલાકાત લીધી હોય, સેંકડે રૂપીઆ બગાડ્યા હોય, તેવા ગુરુસ્થાને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રચાયણુ મારેલી ખાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અપ્રીણુ, વછનાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આખરને નુકશાન પહોંચે તેવી કરી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીધેની ખાતરી નામતાર મુખધ સરકારની ગવર્મેન્ટ લેખોરેટરીમાં વીદ્યાન સરકારી ડાકટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરડીશકેટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી યુરેયુરી ખાતરી થયે, જેથી પરેણ કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીર્ભય છે, દવાની ક્રીમત સેંકડે રૂપીઆ નથી. ક્રીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહેરખખેરા તો હાલમાં ઉભરાઈ તગાઈ જાય છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગ્યું છે જે એકજ પેટાંટ દવા સર્વેની તળીઅતને માફક આવતી નથી. કારણુ દરેક માણસની તળીઅત અને ખાનપાન બુદ્ધિજ રહે છે અને ફેકટમાં પદસાની ખરાબી થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફેકટ મુખધમાંજ નહિ, પણ આખા હિંદુસ્થાન, ગુજરાત અને લગભગ દુરદેશોવદોમાં પણ આશકારા થઈને વીશ્વાસ પામી છે, એજ તેની ખરાપણુની સામેલી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ બાબદના ધલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ લલામણુ કરવામાં આવે છે. બહાંગામ તથા મુખધના ગુરુસ્થાએ ઈંગ્લેન્ડ અથવા તો ગુજરાતીમાં કામજ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાત્રી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બોલડીંગ લોહાર ચાલને
નોંકે ૧ માળે કાફર મારકેત સાંભે-મુખધ.

સુતર અને કાપડના ભાવ.

ઓગસ્ટ, સુતર નં. ૧૦, નં. ૨૦ લોંગ-કોલોથ

આના આના. ફર રતલે

આના.

૧૯૧૪ ૧ ૩-૪ ૭ ૧૧-૧૬ ૧૦-૩

૧૯૧૫ ૫ ૧-૧૬ ૬ ૧-૮ ૧૦-૩

૧૯૧૬ ૫ ૨૭-૩૨ ૮ ૧-૮ ૧૩-૬

૧૯૧૭ ૧૦ ૧-૪ ૧૫ ૨૦

૧૯૧૮ ૨૦ ૨૭ ૪૦

મુંબઈની મીલોનો નફો.

વર્ષ. નફો રૂ. કમીશન બાદ. સ્પીડલો લુમ્બો.

લાખ. લાખ.

૧૯૦૫ ૩.૪૭ કરોડ ૪૭ ૨૫.૬૦ ૨૮૦૦૦

૧૯૦૬ ૩.૧૪ ,, ૪૭ ૨૬.૧૪ ૨૮૦૦૦

૧૯૦૭ ૧.૮૫ ,, ૩૬ ૨૬.૧૩ ૩૨૦૦૦

૧૯૦૮ ૧.૩૧ ,, ૩૪ ૨૭.૩૪ ૩૬૦૦૦

૧૯૦૯ ૧.૨૧ ,, ૩૦ ૨૮.૦૦ ૨૬૨૦૦

૧૯૧૦ ૬૦ લાખ ૨૬ ૨૮.૨૪ ૪૧૦૦૦

૧૯૧૧ ૫૨ ,, ૨૪ ૨૮.૬૦ ૪૨૫૦૦

૧૯૧૨ ૨.૮૦ કરોડ ૪૦ ૨૮.૮૫ ૪૩૮૦૦

૧૯૧૩ ૧.૮૨ ,, ૨૬ ૨૬.૨૫ ૪૫૨૫૦

૧૯૧૪ ૮૬ લાખ ૨૫ ૩૦.૦૯ ૪૬૦૦૦

૧૯૧૫ ૧.૮૬ કરોડ ૩૨ ૩૦.૦૦ ૫૨૦૦૦

૧૯૧૬ ૩.૧૨ ,, ૪૨ ૩૦.૦૦ ૫૩૨૦૫

૧૯૧૭ ૬.૭૪ ,, ૭૬ ૨૬.૩૩ ૫૭૬૦૦

ઉપલા વર્ષનો કુલ નફો ૨૮.૧૩ કરોડ

થાય છે, જેમાંથી એન્ડોના કુલ કમીશનના

૪.૮૮ કરોડ અને ઘટને માટે ફાળવેલા પાડેલા

૬૫૦ કરોડ રૂપિયા બાદ કરવાના છે. એ

વર્ષોનો ચોખ્ખો નફો ૧૭.૭૫ કરોડ થાય છે

અર્થાત્ પ્રતિવર્ષની સરેરાશ ૧.૩૬ કરોડ

આવે છે

આંકડા બાવા પ્રમાણે ૩૧ મી માર્ચ પુરો

થતા બાર માસમાં હિંદી લગભગ ૬૬ કરોડ

રતલ સુતર અને લગભગ ૭૮.૧૪ કરોડ રતલ

કાપડ પેદા કર્યું છે. હિંદમાં ક્યા ક્યા નંબરો

કંતાય છે તે નીચેના આંકડા બતાવશે:—

૧ થી ૧૦ ૧૦ કરોડ રતલ.

૧૧ " ૨૦ ૩૪.૬૦ "

૨૧ " ૩૦ ૧૮.૩૬ "

૩૧ " ૪૦ ૨.૪૪ "

૪૦ થી ઉપર ૦.૫૮ "

કચરો ૦.૦૨ "

મુંબઈનું શણ.

ગુમાપેલી એક તક.

યુનાઇટેડ કીંગડમના કાંતનારાઓ હાલમાં

કેટલોક વખત થયા અનફૂડ બર્નનું શણ

બહુ અસંતોષકારક સ્થિતિમાં મુંબઈથી વહા-

ણમા ભરવામાં આવે છે એવી ફરિયાદ કરે છે.

ટેક્સટાઇલને તેમજ રસીને માટે ફાઇ-

બરની વધી ગયલી ખપતને લઇને તેમજ

છેલ્લાં ત્રણ વર્ષ થયાં તેને આવવાનાં મૂળ

સ્થળો બંધ થયેલાં હોવાને લઇને હિંદુસ્તાનના

શણ ઉગાડનારાઓ, પોતાનો માલ સખત

રીતે દાખલ કરવાને તેમજ તે જાળવતો વેપાર

વધારવાને યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ખાઇપીને

પગ પેસારો કરવાને મંડયા રહ્યા છે. તે છતાં

પણ એમ લાગે છે કે જાણે એ લોકો આ સારી

તક ગુમાવી રહ્યા છે.

શણ એપાયરના વેપારમાં અગત્યનું

છે કારણ કે, જો કે ઘણી જાતના ફાઇ-

બરો કે જે યુનાઇટેડ કીંગડમ થાય છે તેને

શણનું નામ આપવામાં આવ્યું છે તે છતાં

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

પણ ખરાં શણેને માટે આપણને ખીજા દેશે
તેમજ રાજ્યો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે.
કાર્કખરના મૂળ તરીકે શણના ઊડવામાં
બુટના કરતા ઘણા લાભો સમાયલા છે, કે
જેમાંનો એક એ છે કે જ્યારે તે ઊડવો ઉગતો
હોય ત્યારે તેના ઉપર બહુ ધ્યાન આપવાની
જરૂર રહેતી નથી.

બુટમાંથી જે રીતે કાર્કખર બનાવવામાં
આવે છે તેજ રીતે આ શણમાંથી પણ બને
છે, અને ખીજું એ કાર્કખર જેટલા કામેમાં
બુટ વપરાય છે તેટલામાં તો વાપરીજ શકાય.
આ રૂતના શણના શીપમેન્ટનો મોટો
જથ્થો બહુજ ખરાબ સ્થિતિમાં આવ્યો છે
એમ કહેવામાં આવે છે અને કાતનારાઓ
એમ માને છે કે અમુક જાતના મારકાઓનેજ
માલ લેવો અને ખીજો પાછો મોકલવો તો
સાફ થાય.

એમ ધારવામાં આવે છે કે, ખરી કરક-
સરતો ક્યારે કે જ્યારે ખરા અને ભરોસાદાર
મારકવાળા માલને માટે અમુક ટકા વધારે
આપીએ. હાલની રીત સુજળ નિકાસ કર-
નારાઓ સારો માલ મોકલે કે ખરાબ પણ
એમને તો સરખીજ કિંમત મળે અને તેથી
ખરાબ મોકલવો વધુ પસંદ કરે, અને આથી
ઠરીને એમને કોઈની જાતનું વધારે સારો માલ
મોકલવાનું આકર્ષણ રહ્યું નથી.

આ જાતની સ્થિતિ સુધારવીજ જોઈએ,
કારણ, જો શણની જાત સુધારવામાં ન
આવે તો, જ્યારે ખીજા દેશોની હરિકાષ
થશે ત્યારે એમનાં વેપારને ખમવું પડશે
અને તેની ચાલે ઉગાડનારાઓ તેમજ વહા
ણમા તે ભરનારાઓને પણ સહન કરવું પડશે.

ત્રણ કે ચાર બ્રિટિશ પેટીઓએ “ જોટી
સેપીટક થાઈમાલ ” બનાવવાનું હવે માથે
લીધું છે, તેના બધા માલ હિંદુસ્થાનમાં ઉત્પન્ન
થતા ખીંખાંમાંથી બનાવવામાં આવે છે. આ

બિયાં લડાઈ પહેલાં જરમની જતાં હતાં એ
લક્ષમાં રાખવા જેવું છે.

હિંદુસ્થાનની સુખડના ઉદ્યોગની હાલની સ્થિતિ.

મદ્રાસ ધલાકામાંથી સુખડ જે ખીજા દેશોમાં
ગયું હતું તેની નિકાસની કિંમત ૧૯૧૬-૧૭માં
૪,૪૦,૯૦૫ ડૉલર્સ હતી, જ્યારે ૧૯૧૫-૧૬
માં ૩,૯૮,૦૮૦ ડૉલર્સ અને ૧૯૧૩-૧૪
માં ૫૪૫,૭૦૦ ડૉલર્સ હતી, જેમાંથી
૧૯૧૩-૧૪ની કિંમત તો લડાઈ પહેલાંની
અને રેકોર્ડ નિકાસ હતી ૧૯૧૬-૧૭ મા
યુનાઈટેડ કિંગડમ અને યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સને
અતુકમે ૨,૪૫,૨૭૨ ડૉલર્સ અને ૧,૭૭,૭૮૯
ડૉલર્સ મળી હતી. ૧૯૧૩-૧૪ માં જરમ-
નીમાં ૧,૭૧,૮૭૫ ડૉલર્સની, યુનાઈટેડ કિંગડ-
મમાં ૧,૦૪,૪૭૫ ડૉલર્સ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં
૯૯,૬૦૦ ડૉલર્સ, ફ્રાન્સમાં ૪૭,૦૫૦ ડૉલર્સ
અને ખીજા દેશોમાં ૨૩,૦૩૫ ડૉલર્સની નિકાસ
હિંદમાંથી ઘટી હતી. માઈસોર સ્ટેટ જે
હુનીઆની સુખડનો મૂળ જથ્થો પૂરો પાડે છે,
તેણે ફરેક મહિને ૨૦૦૦ પાઉંડ સુખડનું તેલ
ડીસ્ટીલ થાય એવું કારખાનું સ્થાપ્યું છે અને
તેથી કરી સ્થિતિમાં ફેરફાર થઈ ગયો છે. આ
નવી સ્થિતિ પ્રમાણે તે માલની નિકાસના વેપા
રને ખમવું પડશે કારણ કે જો તે કારખાનું
ફેલે મેળવે તો નીકાસ થતી સુખડનો ઘણો
ભાગ તે કારખાના માટે રાખવામાં આવશે.

મદ્રાસનો કુલ વાર્ષિક સુખડનો જથ્થો
ફક્ત ૨૪૦ ટન છે, પણ માઈસોરમાં
૧૯૧૨-૧૩ માં મરી ગયલાં અને સુકાઈ
ગયલાં ઝાડોમાંથી ૨,૮૮૩ ટન સુખડ કાઢવામાં
આવ્યું હતું આ માઈસોરના માલમાં ગયા વર્ષનું
બાકી રહેલું ઉમેરીએ તો બજારમાં વેચાવવા
બધું મળીને ૩,૭૪૬ ટન આવ્યું હતું પણ
તેમાંથી ફક્ત ૨,૮૮૩ ટન કામમાં

૧૫માં 'આવ્યું' હતું અને જેમાંથી તો ફક્ત ૨,૫૬૮ નજ સાડાં સુખડ અને ૩૨૧ ટન સફેદ પીસીઓ નીકળી હતી, બાકીનું બધું આ જમદલીમાં ખોવાઈ ગયું. વરસને આખરે ૬૬૩ ટનનો રેટૅક રહ્યો હતો અને સુખડના જથ્થાનું કુલ્લે વેચાણ આખા વર્ષમાં ૨૪૧૮ ટનનું થયું હતું. આ વેચાણમાંથી કુલ્લે આવક, ૩૩૪ ટનની સફેદ પીસીઓ વેચતાં ૭,૨૬, ૭૧૨ ડોલર્સ થઈ હતી, એક ટનની સરેરાશ કિંમત ૩૦૫ ડોલર્સ થઈ હતી ત્યારે આગલા વર્ષમાં તેજ ટનની કિંમત ૧૭૩ ડોલર્સ હતી અને છેલ્લાં દસ વર્ષની સરેરાશ લેતા એક ટનની કિંમત ૧૪૮ ડોલર્સ થાય છે, ૨૮૮૩ ટન લાકડું એકઠું કર્યું અને તેમાંથી ૨,૨૫૯ ટન સારી સુખડ બનાવવાની તેનું હામ ૨૧,૬૧૫ ડોલર્સ પડ્યું હતું. ૧૯૧૩-૧૪ માં ૨,૬૪૪ ટન લાકડું એકઠું કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં ૨,૨૮૭ ટન સારી સુખડ બનાવવામાં આવી હતી.

લડાઈને લઈને સુખડના બજારમાં થયેલી અસર. લડાઈ જ્યારે યુરોપમાં શરૂ થઈ ત્યારે બજારમાં જખરી અસર થઈ કારણ કે ફ્રાન્સ અને જર્મની, બન્ને, માઇસોરી સુખડના જખરા મોટા ધરાક હતા કુલ્લે લાકડાનો જથ્થો ૧૯૧૪-૧૫ માં ૩૬૭ ટન વેચાયો અને તેમાં ૧૮૦ ટનની સફેદ પીસીના આવેલા ૧૨૮ ડોલર્સ નહિં ગણીએ તો કુલ્લે આવક ૧,૧૧,૦૪૦ ડોલર્સ થઈ હતી. યુરોપ જોડે વેપાર કરતા વેપારીઓની માગણીને લઈને જે હરાજી નવેમ્બર, ડીસેમ્બરમાં થાય છે તે માર્ચ લગી સુલવવી રાખવામાં આવી હતી આનું મૂળ કારણ તો એ હતું કે લડાઈને લઈને હેલા થયેલા સંજોગોના વેપારીઓ બરોબર અભ્યાસ કરી શકે વેચાણ નિષ્ફળ ગયા, પણ તે છતાં પણ હિંદુસ્તાનની સુખડની આધિક માગણી બહુ મોટા પ્રમાણમાં ન હતી તેને લઈને મોટી ઓછી કિંમતે વે. ગ્રે વેચા તા. ૨

થયા અને કેટલાકે તો ઘણીજ ઓછી કિંમતે ટેન્ડર્સ રજુ પણ કર્યાં હતાં.

હિંદી ચહેલી બજાર, કે જે લાવવાને વર્ષો થયા યત્નો કરવામાં આવતા હતા, તે કાયમ રાખવાને માટે અમુક કાવથી ઓછા ન વેચવાનો ફરિયાદ કરવામાં આવ્યો. આ ફરિયાદો લાવથી કરીને વેપારીઓના લાભ મચવાયા એટલુંજ નહિ પણ સુખડની બજારના હિંમેશને માટેના લાભો પણ મચવાયા એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી કે જેથી કરીને આ લાવતા વેચાણ ૧૫ મી મપટગર ૧૯૧૫ સુધી લંબાવવામાં આવ્યા અને જ્યારે બજાર શાંત થઈ ત્યારે યુરોપના તેમજ હિંદુસ્તાનના વેપારીઓ તરફ માલની માગણી આવવા માંડી. સુખડના લાકડાની ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૧૬ માં પૂરા થતા વર્ષમાં થયેલી નીકાસની કિંમત ૩,૬૮,૦૮૦ ડોલર્સ થઈ હતી, જેમાંથી યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને યુનાઈટેડ કિંગડમમાં અનુક્રમે ૨,૬૮,૬૩૧ ડોલર્સ અને ૧,૧૪,૨૦૧ ડોલર્સ લાકડું મળ્યું હતું, આવી રીતે માઇસોરના સુખડના જંગલોના થોડા ભાગ સાફ થઈ ગયો.

સુખડના લાકડાની વ્યવસ્થા, તે રાજ્યનો ઇન્કારો.

માઇસોરમાં સુખડની વ્યવસ્થા તે રાજ્યનો ઇન્કારો છે અને એક સારી આવકનું મૂળ છે તેથી કરીને જ્યારે ૧૯૧૪ માં બજાર બહુ સખત ગઈ ગઈ ત્યારે રાજ્યનું 'મોતાનું' તેલ કાઢવાનું કારણનું છે તેને વધારવાની તજવીજ કરવામાં આવી. આ કરવાનું મૂળ કારણ તો એકે રાજ્યની આવકમાં કોઈખી બતતો ઘટાડો ન થાય. સુખડનું અર્ક કાઢવાના પહેલા પગથીયા તરીકે, તે બાબતનો આખો સવાલ "ઈન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ સાયન્સ" ના જે સારા એક્સપર્ટસો ને આધારે છેડવામાં આવ્યો, અને એક વર્ષથી વધારે સુધી તે કામમાં ફક્ત તત્લાસજ કરવામાં આવી. આ તત્લાસના જે પરિણામો આવ્યા

તે સંતોષકારક નીકળ્યા અને તેથી વેપારી
પાયા ઉપર સુખડનું તેલ કાઢવાને એક કાર-
ખાનું જોડવાનું રાજ્યે જ્યાજળી ધાણું. આ
કારખાનાની અડસટે કાઢેલી કિંમત ૩૩,૦૦૦
ડોલર્સ થવા જાય છે. પ્લાન્ટસ તેમજ
સંચાલના યુરોપથી અંગાવવા અસંભવીત
હોવાને લઈને તેજ ચીજો દેશોમાં બનાવવાની
ચેરવી ચાલી રહી છે. તેમ અત્યાર સુધી
નીકળેલો જથ્થો દેશમાં ને દેશમાંજ પાંચ
ડોલર્સે એક પાઉંડ પ્રમાણે વેચાય છે; બ્યારે
એટલાજ જથ્થાની કિંમત યુરોપમાં દરેક
પાઉંડે ૭-૩૦ ડોલર્સ મળે છે (આ અર્ક
કાઢવાના આગલા સમયેને માટે ૧૯૧૬ ના
૨૭ મેના “કોમર્સ રીપોર્ટ” માં જુઓ
હિંદુસ્થાનની સુખડને લગતા બીજા નીબધે
૧૪ મી જુલાઈ ૧૯૧૩ અને ૧૮ મી જુન
૧૯૧૪ ના અંકોમાં આવ્યા હતા.)

સુખડના ઝાડો (સેન્ટેલમ આલબમ)
કોઈ કોઈ જગ્યાએ આખા માઇસોર, કુર્ગ,
સોપી હીથેલા પ્રાંતો અને કર્ણાટકમાં મળી
આવે છે, પણ કોઈપણ જગ્યાએ તે ઝાડો
જંગલોને મોટો જથ્થો દોરવા નથી, ખરી રીતે,
એ વૃક્ષો સાધારણ રીતે ખુદલા જંગલોમાં,
વાડોમાં અને એવરની સરહદો ઉપર મળી
આવે છે. શોધખોળ બતાવી આપે છે કે
આ વૃક્ષો શરૂઆતમાં બીજા અસુક ઝાડોના
પાછળ પાછળ ઉગે છે અને આ વાત તે
વૃક્ષોનું કોઈ કોઈ જગ્યાએજ ઉગવાનું કારણ
સુરૂં પાડે છે, તેમજ સુખડના પ્લાન્ટેશનની
નિષ્ફળતા અને લાવના જળરા ફેરફારોનું પણ
કારણ પૂરું પાડે છે. આ વૃક્ષોને “રથાષ્ટક”
કરીને એક રોગ થાય છે અને તેને લીધે
સુખડને બહુ નુકસાન પહોંચે છે.

જુદી જુદી જાત અને સરાસર કિંમતો.

સુખડના વૃક્ષનું અંદરનું લાકડું તેજ
ખરી રીતે વેપારના કામમાં આવે છે. એક
રીતે તે લાકડું કોતર કામમાં અને ખાસ કરીને
હિંદુસ્થાનમાં નાની નાની કોતરેલી પેટીઓ
અને જડાવ કામ કરવામાં વપરાય છે. પદ
સુખડની આંટલી બધી કિંમત ઉપજવા
કારણ તો તે લાકડાથી તેલ પૂરું પાડવા
ખાસીયત અને તેલ દવાના કામમાં તે.
અત્યાર બનાવવામાં વપરાય છે; અર્ક કાઢવાં
અંદરના લાકડાની પીસીઓ કે જે મૂળમાંજ
નીકળે છે તે વધારે પસંદ કરવામાં આવે છે
માઇસોરનું સુખડનું ઝાડ એ પૂરેપૂરું ઉચ્ચ
હોય તો તે દુન્યામાં મોંઘામાં મોંઘું ઝાડ થાર
છે, એ કે તે ઝાડ કવચીતજ ૪૦ પ્રીટથી વધારે
ઉંચું થાય છે.

સુખડની ૧૮ જાત થાય છે, નાની લાક-
ડીઓ કે જેનું વજન ૨૦ પાઉંડ છે, તે સૌથી
સારી જાત, ત્યાંથી માંડીને તે સુખડનો વેર કે
જે લાકડાં કાપતાં પડે છે તે સૌથી હલકી જાત.
નીચે આપેલા આંકડાઓ કેટલી જાતો તેમજ
સરાસરની કિંમત દરેક ટન દીઠ મદ્રાસમાં
૧૯૧૩-૧૪ માં હતી તે બતાવે છે, કે જે વર્ષમાં
સુખડની કિંમત અસાધારણ રીતે વધારે હતી:-
“વિલાયત બુધ,” ૪૨૬ ડોલર્સ; “આધના
બુધ,” ૪૪૩ ડોલર્સ “પનજર્મ,” ૪૫૧
ડોલર્સ, “બગરાદદ” ૪૦૭ ડોલર્સ; “ગોષત,”
૪૪૫ ડોલર્સ; “લાતબદલા,” ૪૧૪ ડોલર્સ;
મૂળીઆં (સૌથી સારા), ૪૪૩ ડોલર્સ; મૂળીઆં
(સિંકડ કલાસ), ૪૪૮ ડોલર્સ; “એધન બગર,”
૩૫૬ ડોલર્સ, “ચેરીઆ,” ૩૨૫ ડોલર્સ,
“એધન ચીલવા,” ૨૨૫ ડોલર્સ; “હરી
ચીલવા,” ૨૪૩ ડોલર્સ; વેર ૧૬૬ ડોલર્સ.

ગેટલીક શીલી ગથી બીટડી ગનો ઝોરડો શોલે છે.

વધારે મોટા જમ્યાની મદ્રાસમાંથી રાખવામાં
આવતી આશા.

મદ્રાસમાં સુખડના એરીઆનો કારોબાર
આકસીરના કરતાં તદ્દન જુદોજ છે; જો કે,
અગાદી કદા પ્રમાણે, કુલે વાર્ષિક જથ્થો તો
ફક્ત ૪૨૦ ટનજ છે તે છતાં પણ એમ ધાર
વામાં આવે છે કે જેમ જેમ સુખડના વૃક્ષો
વાળા જગલોને લગતા કાયદા અમલમાં આવશે
તેમ તેમ સુખડનો જથ્થો વધતો જશે. નવેમ્બર
મામના એક તોફાનમાં સુખડના વૃક્ષોનો મોટો
જથ્થો જમીનહાર થઈ ગયો અને આથી કરીને
તે વર્ષમાં બજારમાં વેચવા માટે સુખડનો
જથ્થો વધી ગયો. વેસ્ટર્ન આસ્ટ્રેલીઆ, કપીન્સ
લેન્ડ અને મલાયા આરથીપેલેગોનું સુખડ
ફક્તિલુ હિંદુસ્થાન કરતાં જુદીજ જાતનું હોય
છે અને તે ઘણું ભાગે દવા તેમજ ચર્પતર કરતાં
જુદાજ ઉપયોગોમાં આવે છે.

મદ્રાસથી સુખડના તેલની નિકાસ ૧૯૧૬-
૧૭ માં લગભગ ૪,૦૦૦ ગેલન થઈ હતી અને
તેની કિંમત લગભગ ૨,૨૭,૧૦૦ ડોલર્સ થઈ
હતી. આ જથ્થો સઘળો યુનાઇટેડ કીંગડમ
માજ ગયો હતો.

ચાંદીમાં થયેલો વધારો.

પૂર્વની બજારમાં તેની અસર

આદીના ભાવમાં ધ્યાન ખેંચે તેવો વધારો
ચોડો વખત થયા થયો છે અને તેને લઈને તે
સવાલ નાણાના વિષયોની એક જગદી સુશ્લેલી
હતી હરે છે અને આ સુશ્લેલી તે લડાઈ દર-
મિયાન હતી થયેલીઓમાંની એક છે. તે

ખાતુની પેદાશ ઘણીજ ઓછી થઈ છે, અને
આને લઈને તેના પ્રમાણમાં તેની જરૂર વધારે
લાગે છે અને જરૂર વધારે હોવાને લઈને
૧૮૭૮થી અત્યાર સુધીમાં ન થયેલી એવી
નોંધ લેવા લાયક કિંમત થઈ છે. ૩૧ મી જુલાઈ
૧૯૧૪માં તેની કિંમત ૨૩૬ પેન્સ હતી, હાલમાં
તેના કરતા બરાબર બમણી કિંમત થઈ છે.
ગત વર્ષમાં તેની કિંમતમાં લગભગ ૨૨ પેન્સ
જેટલો વધારો થયો હતો.

અર્ધશાશ્વતના નિયમો પ્રમાણે ભાવના
વધારાને લઈને પેદાશ વધારવાને ઉત્તેજન
મળવું જોઈએ, પણ તે નિયમ એમ ધારી લે છે
કે સ્થિતિ જેમની તેમજ છે. ખરી રીતે આમાં
ભાવના વધારાને લઈને પેદાશ કરી થઈ ગઈ
છે કારણ કે સ્થિતિમાં ફેરફાર થયો છે અને
ધાર્યા પ્રમાણે રહી નથી મેક્સીકો કે જે એક
વખત સહથી વધારે રૂપું કાઢતું હતું, એટલે કે
૮૦ મીલીઅન આઉસની પેદાશ હતી, તેમાં
રાજદ્વારી સ્થિતિને લઈને પેદાશ ઘણીજ કરી
થઈ ગઈ છે એટલે કે છેલ્લા પાંચ વર્ષમાં
પહેલા કરતા લગભગ અડધીજ પેદાશ થાય છે.

પેદાશમાં થયેલો ઘટાડો.

છેલ્લાં ૧૨ વર્ષની અહીંની પેદાશના આકાર

નીચે પ્રમાણે છે —

વર્ષ	આઉસ
૧૯૦૫	૧૭,૨૩,૧૭,૬૮૮
૧૯૦૬	૧૬,૫૦,૫૪,૪૯૭
૧૯૦૭	૧૮,૪૨,૦૬,૯૮૪
૧૯૦૮	૨૦,૩૧,૩૧,૪૦૪
૧૯૦૯	૨૧,૨૧,૪૯,૦૨૩
૧૯૧૦	૨૨,૧૭,૧૫,૭૬૩

વર્ષ.	આઉ'સ.
૧૯૧૧	૨૨,૬૧,૯૨,૯૨૩
૧૯૧૨	૨૨,૪૩,૧૦,૬૫૪
૧૯૧૩	૨૨,૩૯,૮૭,૮૪૫
૧૯૧૪	૨૧,૧૩,૩૯,૭૪૯
૧૯૧૫	૧૭,૬૭,૫૩,૯૭૮
૧૯૧૬	૧૭,૨૩,૮૩,૮૦૦

ઉપર ગતવેલા આંકડા ઉપરથી જણાયે છે લગભગ શરૂ થયા પછી ચાંદીની પેદાશમાં એટલો બધો ઘટાડો થયો છે કે આજથી ૧૨ વર્ષ પહેલાં તેનાથી રજા પણ વધારે પેદાશ છેલ્લા વર્ષમાં થતી નથી. ઘટાડાનું મૂળ કારણ તો મેક્સિકોમાં કમિ થયેલી પેદાશ છે, કે જ્યાં ૭૦ મીલીઅન આઉન્સીસ એટલે દુનીઆની હું પેદાશ નીકળી હતી. અજાણી શરૂઆત થઈ ત્યારથી આઈની ખાણોમાંની, કોઈ કોઈકમાં જ કામ થાય છે અને કેટલીકો સહવર બંધન રાખવી પડે છે, અને આથી કરીને ૧૯૧૧માં ૮,૦૧,૮૨,૦૦૦ આઉન્સની પેદાશ હતી તે ઘટીને ૧૯૧૬ માં ૩,૫૦,૦૦,૦૦૦ થઈ છે. જોકે તે દેશમાં હવે સંતોષ થવાના ચિન્હો જણાય છે, તોપણ વાવ્યકોણુ હુટારાઓના ટોળાના દેખાવને લઈને કેટલીક ખાણો બંધ રાખવી પડે છે કારણ કે તે લંચને લઈ આંદોલન જગાડેલી બીજી જગ્યાએ લઈ જવી એ ઘણું જ ધાર્તી ભરેલું થઈ જાય છે.

વધતી જતી વસ્તીને લઈને ચાંદીની અપત કરેક વર્ષે ૧૬ ટકા જેટલી વધવી ભેદએ પણ હાલમાં થોડા વર્ષ થયાં તે વધારે પ્રમાણમાં વધે છે. આનું કારણ જુદા જુદા ઉદ્યોગોને માટે તેથી ગજબ વધી ગયેલી અપત છે. તેની ઉદ્યોગને માટેની અપત તે દુનીઆની પેદાશને

કે ભાગ છે. લગભગ લઈને ચાંદીની ઉદ્યોગો અપત ઓછી થઈ છે તે બનવા ભેગ છે, પણ એ પણ નક્કી છે કે સીકાને માટે તેની જરૂરી અપત વધી છે. સોનું જેવી લેવામાં આવ્યું છે અને વસ્તુઓના લાવમાં વધારો થયો છે, આથી કરીને સિકાને માટે અત્યાર સુધી ન વપરાયેલી જેટલા જથ્થામાં ચાંદી વપરાય છે. ફ્રાન્સ, યુનાઈટેડ કીંગડમ, રશીઆ અને હટાલી ત્રણે મોટા જથ્થામાં ચાંદીના સિકા પાડે છે, તટસ્થ દેશો મળી શકે તેટલી એકઠી કરે છે અને યુનાઈટેડ સ્ટેટસ પોતાનો સ્ટોક બચાવે છે. આ દેશમાં ચાંદીના સિકા મોટા જથ્થામાં પાડવામાં આવે છે. ૧૯૧૩ માં ચાંદીના સિકાઓ ૧૬,૯૩,૪૬૪ પાઉન્ડના પાડવામાં આવ્યા હતા; ૧૯૧૫ માં ૭૮,૧૫,૪૩૭ પાઉન્ડના, ૧૯૧૬ માં ૮૩,૭૮,૪૬૫ પાઉન્ડના; અને આ વર્ષમાં એવો અડસટ્ટો કાઢવામાં આવ્યો છે કે ગયે વર્ષે કાઢેલા તેના કરતાં પણ વધારે આ વર્ષમાં સરકારે અત્યાર સુધીમાં પાડ્યા છે.

હિંદુસ્તાનની મોટી ખરીદી.

ગત વર્ષમાં હિંદુ સરકારે ચાંદીની મોટી ખરીદી કરી હતી અને એજ પ્રમાણે તેણે ભગ ભગ આશુ' વર્ષ ખરીદી કરી હતી. ચીનની બે કો એ વધી ગયેલા લાવનો લાભ લઈને સાઈસને મોટો જથ્થો વેચ્યો અને ચીનથી હિંદુસ્તાનમાં ૪૩ મીલીઅન આઉન્સની નિકાસ થઈ હતી. આનું પરિણામ એ થયું કે ચીનનો ચાંદીનો જથ્થો ૬૨ મીલીઅન આઉન્સથી ઘટીને ૨૦ મીલીઅન આઉન્સ થયો. ત્યારથી ચીન પોતાનો બોલો થયેલા જથ્થો

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઈલ કાણુ પુરી પાડે છે?

વધારવાને પ્રયત્ન કરે છે અને આથી જે વખતે ચાંદીની પેદાશ ઓછી છે તેમાં એક હરીફ હમેરે છે. ગત વર્ષમાં ચાંદીના ભાવ ઉપર અંકુશ રહ્યો હતો, કારણ કે જે સરકારો સિંકાને માટે ચાંદી લેતી હતી તેઓએ એવી ગોઠવણ કરી હતી હતી કે એકમેક સાથે હરિફાઈ ન કરવી. પણ આને લઈને વધારો મુલતવી રહ્યો પણ અટક્યો નહિ કારણ ઉત્પત્તિમાં ઘટાડો થયો અને હિંદુસ્થાનમાં ચાંદીને માટે વધારે માગણી થઈ.

જોકે ગત વર્ષની આટલી મોટી ખરીદી હતી તે છતાં પણ આ વર્ષમાં હિંદુસ્થાનમાંથી એટલાજ જખરા પાયાપર ખરીદી થાય છે, જોકે આયાત બંધ થવાને લઈને થોડો ઘટાડો થયો છે. આ ખંધી ફક્ત ખાનગી ખરીદવાળાને માટેજ છે કારણ કે સરકારને ચાંદી જોઈએ તે તે ખરીદવાનું શરૂ કરશે આ ખંધીનું એક કારણ એ પણ છે કે જેથી કરીને આખી દુની-આની બજારમાં ખરીદનારાઓની સંખ્યામાં ઘટાડો થાય અને ચાંદીના ભાવ ઉપર અંકુશ રહે હજી સુધી ઉદ્દેશ હિંદુ પાર ઉતર્યો નથી. કારણ કે દુનીઆની ખરી બજારમાં, લંડનમાં, પ્રમાણમાં બહુજ ઓછી ચાંદી આવી છે.

હિંદુસ્થાનમાં જેવી ચાંદીની આયાત થાય છે કે તરતજ તે અદૃશ્ય થઈ જાય છે, આનું મૂળ કારણ તો ત્યાંના રહીશોની આદી લેગી કરવાની ટેક છે અને હવે તો ચાંદીની બૂખ પૂરી પડતીજ નથી આનું કારણ હાલની લડાઈ છે. મેસોપોટેમીઆ, ઈજિપ્ત અને પૂર્વ આફ્રિકા વગેરે સ્થળોપર લંડનનાં હિંદી લશ્કરને પગાર

આપવા ચાંદી હિંદમાંથી જેથી લેવામાં આવી છે અને આની સાથે બીજું હિંદુનું કૃષિદાકારક બેલન્સઓ ટ્રેઇડ, વધી ગયલા ભાવોને લઈને અને ખાસ કરીને દેશી ગનાવટની ચીજોના, તેમજ આયાત ઉપર મૂકાયેલા અંકુશ, હજી પણ વધારે કાયદાકારક અને આ બધાં કારણોને લઈને નિકાશને માટે રૂપિયાની જરૂર અને તેથી ચાંદીની ખપત ધણીજ વધી છે. ચાંદીની આટલી મોટી ખરીદી છતાં પણ હિંદને કરનસી રીઝર્વ ગવ વર્ષમાં ફક્ત ૨૫૬ કરોડથી વધીને ૨૮૬ જેટલો થયો છે અને ગયા જીનમાં તો તે ૧૫ કરોડજ થઈ ગયો હતો.

એક્સ એઇન્જની મુશીબત.

હિંદુસ્થાનમાં રૂપિયાની અછતને લઈને હાલમાં એક્સએઇન્જની મુશ્કેલી લાગેલી સ્થિતિ ઉભી થઈ છે. સરકારે હિંદુસ્થાનમાં બુલીઅન પાછું લાવવાની ઉપર સરકારે જે કે હિંદુસ્થાનમાંથી નાણાં માંગે છે તે છતાં પણ, મૂકેલા અંકુશોને લઈને, પૂર્વની બેંકોને પ્લાન્ટે-શન્સ અને બીજા ઉદ્યોગોને નાણા પૂરા પાડવાની બહુ મુશ્કેલી પડે છે. ખરી રીતે, તે લોકોએ કંપનીઓને ચેતવણી આપી છે કે ભવિષ્યમાં તેઓ નાણાં આપી શકશે નહિ અને તેથી તે લોકોએ પેદાશ ઓછી કરીને ખર્ચમાં જેટલો ઘટાડો થાય તેટલો કરવો. આ કરવાની તેઓને જરૂરજ પડી. ઇન્ડિઆ કાઉન્સિલના વેચવા કહેલા ડ્રાફ્ટોની કિંમત ઓછી કરીએ ૯૦ લાખ કરી છે અને તાત્કાળિક ટેલીગ્રાફિકથી થતા સોદાઓ માટે એક રૂપિયાની કિંમત ૧ શીલિંગ અને ૫ પેન્સ કરી છે અને ડીફર્ડ ટેલીગ્રાફિક સોદાઓ

અને બીજાને માટે ૧ રૂપિયાની કિંમત ૧ શીલીગજરૂફ રાખી છે આથી કરીને જે વેપારીઓ હિંદના માલ ખરીદે છે તેને પૈસા આપતી વખતે ૬ ટકા વધારે આપવા પડશે અને આહવા પ્લાન્ટેશનના અર્થ વધશે કારણ કે તેઓને એક રૂપિયાપર ૧ પેન્સ વધારે આપવી પડશે જ્યારે તેઓ હિંદમાં રૂપિયા પાછા આપશે ત્યારે આ પાછા આપવાના પૈસા ગત વર્ષમાં ૬ મીલીઅન જેટલા થયા હતા

વધારે જાણ એકસચેન્જની અસર એ થશે કે હિંદુસ્થાનમાંથી આયાત ઉપર અંકુશ મુકાશે અને રૂપિયાની માંગણી ઓછી થશે સાથે સાથે બ્રિટિશમાં એકમચેન્જ કિંમત વધશે, અને લોકેશાયરના કાપકના વેપારી જે ઘણું ખર્ચ હિંદમાં વેચે છે, તે લોકોને ફાયદો થશે રૂપાના હાલના ભાવ પ્રમાણે એક રૂપિયાની કિંમત ૧ શી. ૫ પેન્સ છે જ હતી અને આને લઈ રૂપિયાને ગાળી નાખવાનું ખોટમાં થતું નથી. આ પ્રમાણે સ્થિતિ છે તેથી હિંદ સરકારની નિકાસ બંધ કરશે અને ૧ શી. ૪ પેન્સને બદલે ૧ શી. ૫ પેન્સ એક રૂપિયાની હિંદના વેપારીઓને આપવી પડશે. આથી કરીને નિકાસ ઉપર અંકુશ રૂપિયાની માંગણી ઓછી થવાને, એવી દરખાસ્ત મુકવામાં આવી છે કે હિંદ સરકારે રૂપિયાની નાની નોટ કાઢવી જોઈએ કે જે તે આવવા અડિનામાં કરશે. આ દરખાસ્ત પ્રમાણે રૂપિયાની અછત ઓછીતો થશે નહિ પણ તે કાંઈક અંકુશમાં આવશે

હિંદની એકસચેન્જની સુશીલતાનું મૂળ ૧૯૫૭ તો એ છે કે હુનીયાના બીજા સર્વે

હેથો નોટ કરન્સી તરીકે વાપરે છે તે છતાં પણ હિંદની કરન્સીનો મોટો જથ્થો ધાતુના સીક્રા છે. જો આંદોના ભાવમાં વધારો થયાજ કરે અને પેદાશ વધેજ નહિ તે સરકારને નોટના રૂપિયા ગણી આપવાની સગવડ બંધ કરવી પડે અને 'inconvertible' ઇનકનવર્ટીબલ નોટો પણ આખરે કાઢવી પડે પણ જે લોકો હિંદ જોડે માહિતગાર છે તે લોકો કહે છે કે જો ઇનકનવર્ટીબલ નોટો કાઢીએ તો દેશી લોકોનો આપણા ઉપરનો વિશ્વાસ ઊઠી જાય અને એક નવી જાલનો લખ ઉત્પન્ન થાય. પણ બીજી તરફ જ્યાં એમ લાગે છે કે એ પ્રમાણે ક્યાં વગર છુટકોજ નથી કારણ સ્વચ્છ વિશ્વાસ ખોલો તે આર્થિક કચર ઘણું વળવા કરતાં વધારે સાફ છે અને એ પ્રમાણે પગલા આર્થિક સ્થિતિએ ઘણું બચાવ થશે

ચીનના વેપાર ઉપર અસર

હિંદુસ્થાન અને ચીન એ બંને દેશો મળીને હુનીયાની આદીની પેદાશનો અર્ધ ભાગ ધસડી જાય છે, અને ચીન એકલોજ અગત્યનો એવો દેશ છે કે જ્યાં દર સીની આખી સીસ ટમ આંદો ઉપરજ આધાર રાખે છે. આથી કરી તેના એકસચેન્જ આદીના ફરેક વધારા ઘટાડા સાથે ઉભો જાય છે અને નીચો પડે છે શાગ્રહાધનો ટાઇલનામનો સીક્રા જે ૧૯૧૪ના જુલાઈની આખેરીએ ૨ શીલીંગ ૩ પેન્સનો તે હમણા વર્ષીને ૪ શીલીંગ ૧૦૬ પેન્સ થયો છે. આથી કરીને ટાઇલ પહેલાં જેટલા પાર્કડ રટરલીંગ મેળવતો હતો તેના કરતાં બમણાથી પણ વધારે મેળવી શકે છે આથી અર્ધ એક

ઉંચી પાલ્લીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

ચીનના વેપારીઓ લગાઇ પહેલાં એ આઉન્સ
સોનું આપીને જે ખરીદી શકતા હતા તે હાલમાં
ફક્ત એક જ આઉન્સથી ખરીદે છે. ચીનનો
માલ આપણને બમણો મોઢો પડે છે કારણ
એક ટાઇલના માલના આપણે ૨ શી. ૩ કું પે.
આપતા હતા તેને અહીં હાલમાં આપણે ૪ શી
૧૦ કું પે આપીએ છીએ આનું પરિણામ એ
થયું જ નોંધવું કે ચીનની નીકાસ ઉપર અંકુશ
મુકાવવા બંધાયે કારણ તેના માલની ખરીદીથી
બમણી દિવંદ આપવી પડે છે, અને તેની
આયાતના વેપારને ઉત્તેજન મળવું નોંધવું
કારણ પહેલાં કરતા બરોબર અર્ધ આગ્રી આપીને
તેટલો જ માલ હાલમાં તે ખરીદી શકે છે. પણ
ચીનના ચાંદીના વધારાની ગંભીરતાને લઈને
ત્યાંથી ક્ષિતિશ પહેડીઓ કે જે ચીનના પાંડ
રટરલીંગ પ્રમાણે માલ વેચે છે તેઓને અહિં
મોકલવાના નાણાં હાથ ઉપર રહેતા નથી.
આ બતાવી આપે છે કે ત્યાંના અર્થ પહેલા
કરવાં બમણો થયો છે. જેઓએ લગાઇ પહેલા
ચીનમાં મુડી એકઠી કરી હોય તેઓ હવે
પોતાનો જથ્થો અહીં મોકલાવે, અને પૌંડ
રટરલીંગમાં બમણા પૈસા મેળવી શકે. આવી
મોના જેવી તકનો લાભ ગુમાવવા ન બંધાયે

(અવિશ્વમાં સંભવ.)

ભવિષ્યના સંભવને માટે એમ લાગે
છે કે યુરોપના સીકાને માટે ચાંદીની જરૂરીયાત
ધણે ભાગે પૂરી પડી ગઈ હશે અને આથી કરીને
બજારમાં ચાંદી ખરીદનારાઓની સંખ્યા કમતી
થશે અને તેથી હિંદ અને ચીનના હરિદ્દા પણ
ઓછા થશે. મેક્સીકોની સ્થિતિ સુધરતી
જાય છે અને આવી સુનેરી તકનો લાભ લઈને તે

દેશ પોતાની આર્થિક સ્થિતિ જે નારા પામી છે.
તે જરૂર સુધારશે જ અને તે પણ એ તે જેટલી
બને તેટલી પેદાશ કરવાને ઉત્તેજન આપશે અને
આ બાજે ચીને થાય નહિ ત્યાં લગી ચાંદીની
વધારે નીચી પાળ બાધવી એ બહુ મુશ્કેલ છે.
પૂર્વના દેશોને માટે એ ચાંદીનો ભાવ આટ-
લો જ રહે તો થોડા વખતમાં બીજી ચીજોના
ભાવ પણ એજ પ્રમાણે આ નવી સ્થિતિને અનુ.
કુળ થાય તે પ્રમાણે ગોઠવાઈ જશે. તે દર
મ્યાન હાલના ભાવ ચીનને ખરીદવાથી બમણી
શક્તિ આપે છે અને યુરોપની તેની ખરીદીને
ઘણી સગવડ મળે છે, પણ આની અસર યુરો
પથી નીકાસ બંધ થવાથી ઘણી જ ઓછી થઈ
જશે. હાલની સંભાવનાને માટે ચીનને માટે
ચાંદીની ખરીદી એ અમેરીકાની બજાર જેટલી
સાફસુંદરી કરી નાખી છે કે આથી લંડન જતી
માગણીઓ પ્રમાણમા જ ઓછી થઈ ગઈ છે,
આથી કરીને હાલમાં કોઈ અગત્યનો પ્રત્યાસાત
થવાની વકી નથી.

ચોખાનો વેપાર.

“બુલેટીન ઓફ ધી ઇમ્પીરીયલ ઇન્ડી
ટ્રસ્ટ” ના છેલ્લા અંકમાં ચોખાનો પાક અને
તેના ઉપયોગ બાબત એક બહુ સારો લેખ
છે, જેમાં એવી ગણતરી કરવામાં આવી છે
કે ૧૮૧૬-૧૭માં ચોખાનો પાક ચીન શિવા
યના બધા દેશો મળીને ૭ કરોડ ટન થયો.
આમાંથી બ્રીટીશ શહેનશાહનમાં ત્રણ કરોડ
અને રુહાં લાખ ટન દરમિયાન થયો. ઘણે
ભાગે હિંદુસ્તાનમાં કે ત્યાં તેનો પાક દિશી
રાજ્યોના દર લાખ ટનના હિસ્સાની છૂટ
મુકવા) ત્રણ કરોડ પચાસ લાખ ટન કરવાં

ઓછા નહતો. બહારના દેશોના બે કરોડ ચાળીસ લાખ ટનની પેદાશમાથી, બે કરોડ ટન કરતાં વધારે પાચજ દેશોએ માલને પેદા કર્યો હતો. આ દેશો જાપાન નેધરલેન્ડસ, દન્ટર્મ્ડીઝ (સુઅલ્વે જાવા) ફ્રેંચ ઇન્ડો ચાયના, સીયામ અને કોરીઆ હતા. ચીનની પેદાશ અટકળથી ગણવામાં આવે છે. પણ ઇન્પીરીયલ ઇન્ડીટ્યુટ એમ અનુમાન કરે છે કે તે ૪૦ ટકા અથવા તેનાથી ઝેબજ ઓછું એ હુનીયાની ચોખાની પેદાશના હિંદુસ્થાનના પ્રયાણ માટે યોગ્ય હિસ્સે ગણી શકાય.

હુનીયાના ચોખાની નીકાશનો વેપાર ખરી રીતે હિંદુસ્થાન, ફ્રેંચ, ઇન્ડો ચાયના અને સીઆમ એ ત્રણ દેશોમાજ વેંહચાઇ ગયો છે ૧૯૧૩મા દેશો દેશના વેપારમાં જે ચોખાનો જથ્થો વપરાયો તે ચોસઠ લાખ ટન હતો એવી ગણતરી કરવામાં આવે છે. આની અંદર યુરોપના દેશોમાંથી દળાયલા ચોખાની થયલી નીકાસ પણ ગણાય છે. પણ યુરોપમા દળાયલા ચોખા ખરી રીતે મૂળ તો હિંદુસ્થાન, સીઆમ અથવા ઇન્ડો ચાયના-માથી આવેલા અને આથી કરીને તે બેવડા ગણાયા અને ચોખાનો જથ્થો વધારે ગણવામાં આવ્યો તે છતાં પણ હિંદુસ્થાનના ચોખાની નીકાસ આખી હુનીય ના જથ્થામાંથી ૪૦ ટકા થઇ જ્યારે ઇન્ડો ચાયનાની નીકાસ ૨૦ ટકા અને સીઆમની ૧૮ થઇ વધારે સ્પષ્ટ રીતે કહેતાં આ ત્રણે દેશો મળીને લગલગ ચાર પંચ માઈઝ જેટલો લાજ યુરો પાડે છે.

હિંદુસ્થાનને ચોખાનો વેપાર ખરેખર બરમા ઉપર આધાર રાખે છે એટલુંજ નહિ

કે બરમામાંથી હિંદુસ્થાનના ચોખાની નીકાસનો ૬ લાજ આવે છે (૨૪ લાખ ૨૦ હજાર ટનમાંથી ૧૮ લાખ ૩૫ હજાર ટન ૧૯૧૩-૧૪ માં), પણ બરમા સાધારણ રીતે હિંદુસ્થાનના પ્રાંતો જેટલી નીકાસ કરે છે તેના કરતાં પણ વધારે ત્યાં મોકલે છે. બરમા વિના હિંદુસ્થાન પોતાના જ ચોખાથી ચલાવી ન શકતો. હાલમાં છે તે પ્રમાણે હિંદુસ્થાનની ચોખાની નીકાસ લડાઈના આગલા વર્ષમાં, આખી શહેનશાહતને ચાલી રહે એટલી હતી. જો કે ખરૂં જોતા ફક્ત ૪૨.૬ ટકા જેટલોજ માલ બ્રીટીશ દેશોમાં ગયો હતો અને બાકીનો ૫૭.૪ ટકા જેટલો માલ બીજા દેશોમાં ગયો હતો.

યુનાઈટેડ કીંગડમમા સીધી રીતે તો ફક્ત જુમજુમાંથી ૬ કે ૭ ટકા જેટલીજ નીકાસ થયલી. બીજી તરફથી યુનાઈટેડ કીંગડમની ચોખાની આયાત ઘણા જથ્થામાં હોલેન્ડ અને જરમનીમાંથી થયલી હતી. કે જ્યાં હિંદુસ્થાનમાંથી ચોખાની નીકાસ થયલી અને પછી દળાઇ અને પોલીશ થઇને પાછા યુનાઈટેડ કીંગડમમાં ચોખા મોકલવામા આવ્યા.

ચોખા દળવા એ એક વખત યુનાઈટેડ કીંગડમમા, બહુ સારો વેપાર હતો પણ ઇચ અને જરમન હરીફાઈને લઈને લડાઈ પહેલા તે પરતીમા આવ્યો હતો. લડાઈ ચરૂ થઇ ત્યારથી ચોખા દળનારાઓએ આ વેપાર ઘણે ભાગે હાથ કરી લીધો છે અને આશા છે કે લડાઈ પછી પણ એજ સ્થિતિ રહેશે.

‘વેપારબદ્ધતા’ વહાણનું બાંધકામ.

વેપારબદ્ધતા રાજ્યનો એકમીનીરૂટશન રીપોર્ટ સમને અમલ મળ્યો છે અને તેમાં તે રાજની ખીલવણી અને આબાહાની વીધે લખ્યું છે એ કે લોકોપયોગી બાંધકામો, કે જેમાં કેટલાક તો ઘણાં અગત્યના હતાં, તેમાં ઘણા અર્થ કરવામા આવ્યો છે તેપણ તે રાજની આવક અને જમાંઆવું ઘણું વધારે બતાવે છે. ખીલુ ઉપયોગી બાબદોમાં વહાણ બાંધવાના ઉદ્યોગની વધેલી ઝડપ નોંધ લેવા જેવી છે તેમાં ખાસ કરીને દેશી બહાણનો કાફલો ગત વર્ષ કરતાં ઘણું વધી ગયો છે રીપોર્ટમાં ઠણા મુજબ જગતના ગંભીર વધારાને લઈને આ ઉદ્યોગને ઘણું ચેતન મળ્યું છે, અને રાજ્ય વરકૂટી વહાણ બાંધનારઓને દરેક જાતની અગવડ આપવામાં આવેલ છે. સાફ કરતા વધારે વહાણો દરીયામા સુકવામાં આવ્યાં છે અને ચોતરીસ મોટા બહાણો, કે જેનો સરેરાસ ટનેજ ૪,૮૦૦ છે, તે પણ દરિયામાં ઘેડી સુકવામાં આવ્યાં છે. વહાણો બાંધવાના ઉપયોગમા આવીશકે એવી જેટલી બની શકે એટલી જગ્યાઓના ઉપયોગ કરવામાં આવે છે તે છતાં પણ તે પુરતી થતી નથી. એક નવી ગોઠી બંધાવવા માંડી છે અને પ્રારંભ છે કે આને લઈને જુની ગોઠીઓનો પ્રોડો ભાર એછો થશે ગતવર્ષમા વધારેમાં વધારે ૨૪૦ ટનેજ વહાણ રજીસ્ટર થયું હતું પણ આધુનીક વર્ષમાં એક ૪૦૦ ટનેજનું હાણ તૈયાર થાય છે.

બ્રિટિશ વેપાર માટે હિંદુસ્થાનની ખપત.

આ ઉદ્યોગમા જરમનીનું ચલણ જરમૂળથી લી નાખવું જોઈએ.

ધી બ્રિટિશ એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસોસીએશને જરમનીની હિંદુસ્થાનમાંની ખપત વધતા જતા વેપાર ઉપર ધ્યાન ખેંચીને આપણને બહુ સારી સેવા બતાવી છે. જરમનીનો લડાઈ પહેલાંનો આ ઉદ્યોગનો ઇતિહાસ વધારે ખપત ટકવા દેવો ન જોઈએ તેમજ જોઈ ઇતિહાસ પાછો સંજ્ઞન પણ ન થવા દેવો જોઈએ એમ કહેવામાં આવે છે કે ધી ટેનર્સ ફેડરેશન એક ધી યુનાઇટેડ કીંગડમ ચાલીસ લાખની હિંદુસ્થાનમાંની ખપત હાથ કરવાની માંગણી કરી છે અને તે પણ લડાઈ પૂરી થયા પછી ત્રણ વરસમાંજ અને દરેક વર્ષે એટલીજ સંખ્યામા પણ એટલી શરતે, કે તે ખપતને વેપાર હિંદુસ્થાનમાં બ્રિટિશના હાથમાં આવી જાય તો; પણ, સ્વભાવિક રીતે આ ફેડરેશન પોતાની વાલુ કાપણમાંથી એક પાંદ પણ પોતાના ચામડા રંગવાનાં કારખાના, હિંદુસ્થાનમાના જરમન વેપારીઓના લાભ માટે, વધારીને દુબાકવા તૈયાર નથી. આ જરમન વેપારીઓએ ખરી રીતે હિંદુસ્થાનમાંની ખપતને આખો વેપાર ભૂતકાળમાં પોતાના હાથમાં લઈ લીધો હતો.

કમનસિમે, હિંદી સરકારને, એમ દેખાય કે, હજી પણ ખપતના વેપારમાં જરમન વગતો નાશ કરવાને બહુ આનાકાની કરે છે આવી લાગવગ અલગ રહેલાઓ ઉપર હિંદુસ્થાનમાં બહુ અસર કરે છે. સરકારે આ દિશામાં શાકુંક કર્યું છે તેપણ બ્રિટિશ ચામડાં રંગનારઓને અંતોષ આપી શકાય એટલું હજી થયું નથી. આ સ્થિતિમાં આ વાત હાલ

છેડવામાં આવી છે અને આ પ્રમાણે તે અ-
સંતોષકારણ સ્થિતિ હાલમાં છે. ધી ધીરે બ્રિટિશ
એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસોસિએશન સૂચના
કરે છે કે હિંદી સરકારની, હિંદુસ્થાનના જર-
મન વેપારના લાભને લગતી નાણાકાંડનો
સવાલ પારલામેન્ટમાં ચર્ચાવવો જોઈએ અને
તે બાબત એક મુકરર નિશ્ચયપર આવવું જોઈએ.

કેનેડાની ઇમ્પીરીયલ ઇસ્ટીટ્યુટ કમિટી
આગળ રજુ કરવામાં આવેલી ખબર મુજબ,
કે જે કમિટિ લંડનમાં મળી હતી જેનો પ્રમુખ
સર જ્યોર્જ પર્લે છે જે કેનેડાનો હાઈ કમિ-
શનર છે, કેનેડાના ચામડા રંગનારાઓ હિંદુ
સ્થાનમાંના ગાયના ચામડા માટે બહુ આકર્ષાય
છે આ ચામડાના નમુનાઓ, ઇમ્પીરીયલ ઇસ્ટી
ટ્યુટની હાઈબ અને ટેનીંગ મરીરીયલ્સ કમિટિ
તરફથી ડોમીનીયનમાં મોકલવામાં આવ્યા હતા
એ બનવા જોગ છે. કે જેવો હિંદુસ્થાનમાંની
ખપત ઉપરથી સરકારનો અકોશ દ્વર થયો કે
વરતલ હિંદુસ્થાન સાથે બારોબાર એક જબર-
જસ્ત ચામડાનો વેપાર ધમધાકાર ચાલશે.

હિંદુસ્થાનના વેપારની યાદી એમ બતાવે
છે કે હિંદી આયાતમાં ગત વર્ષમાં કૅપ્સુઆરી
માસ જોડે સરખાવતાં ૧૬,૬૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો
વધારો થયો છે, જ્યારે નિકાસમાં તેજ પ્રમાણે
સરખાવતા ૭,૨૪,૦૦૦ પાઉન્ડનો ઘટાડો થયો છે

વેપારી સીપોર્ટ્સ.

હિંદુસ્થાનનો રૂનો વેપાર.

બોમ્બે, કોટન ટ્રેડ એસોસિએશનના
ડીરેક્ટરોની ગઇ માલે મળેલી સલામાં એમ
નકી કરવામાં આવ્યું કે આ કોઈખી વખત
તફની એવી સ્થિતિને લઈને વાયદાના તેમજ
તત્કાળીક સોદાઓ આવતા સોમવાર લગી બધ
રાખવા અથવા જ્યાં સુધી એક સલા મોલા-
વવામાં આવશે નહિ કે જેમાં રૂના વેપા-
રના લાભો બતાવવામાં આવશે અને એક
ચોજના તાત્કાળીક તેમજ વાયદાના સોદાને
માટે, એવી જોઠવામાં આવશે કે જેથી તે પ્રથમ
બાબત સમાધાની થઇ જાય. એવી ધારણી
રાખવામાં આવી હતી કે લાવ એટલા બધા
વધી જશે કે વેચનારાઓ હાલના કરાર મુજબ
માલ પૂરો પાડવાને અશક્તિમાન થશે અને
જેને લઈને વેપારને એક મોટો ધોંકો પહોંચશે.

“હિંદુસ્થાનના રૂની નિપજ.”

“સામ્રાજ્યની આમદાનીનો વધારો.”

હિંદી સરકાર તરફથી જે રૂનો પાક વધા
વાને વિચાર કરવા કમિટી નીમવામાં આવી
હતી અને જેમાં વધારે લાંબા તાવણાના રૂને
માટે ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું ને હક
કમિટી હવે પોતાના કુલોમાં મશગુલ થઇ
ગઇ છે. બ્રિટિશ એમ્પાયર પ્રોડ્યુસર્સ એસ-
ોસિએશનને મોકલેલા સીપોર્ટ ઉપરથી જણાઈ
આવે છે કે સામ્રાજ્યની રૂની નિપજમાં એક
જખદો વધારો આ દેશ તરફથી થવાની
આશા રાખી શકાય.

ખરી વાત છે કે હાલ થોડા વર્ષ સુધીમાં હિંદુસ્થાનમાં લાંબા તાંતણાનું રૂ દાખલ કરવા યત્નો-શિવાય એક-સઘળા નિષ્ફળ ગયા હતા. બીજી તરફ જોતાં, એમ કહેવામાં આવે છે કે હવાપાણી જોતા લાંબા તાંતણાનું રૂ આ દેશના ઘણા મોટા ભાગમાં ઉગાડી શકાય, જોકે કેટલાક પ્રાંતોમાં આ રૂની એક ખાસ બીજી જાત કઢાસ ઉગાડવી પડે, દાખલા તરિકે જેમ યુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીસ અને પંજાબમાં કરવામાં આવ્યું છે.

ચોગ્ય નહેરનું બાંધકામ ઘણા ભાગોને પુરૂં પાડતું પડે અને ખેડુતને પણ એવી ખાતરી આપવી જોઈએ કે જે હુંકા તાંતણાના રૂને ઉગાડે છે તેના કરતાં વધારે-સારી કિંમત આ લાંબા તાંતણાના રૂની ઉપજશે. આશા આપવાથી તેને લાંબા તાંતણાનું રૂ ઉગાડવાનું મન થાય અને હુંકા તાંતણાનું રૂ ઉગાડતું સુકી દે. આમ કરતું એ કાંઈ અવિશય કઠિન કૃત્ય નથી.

નવાં પુસ્તકો.

હુબર માલીકા—ભાગ ૧ લો-હેર ઓઈલ, લવ ડર, એટિબકુલ, કોમન્ટપોમેડ, લાકમનસ, બામ, દશન મલમ, એગ્યુમેન્ટર, હુય પાવડર, રોમ સીરમ, ઈન્ક, બુક પોલીસ, લીગેરે “અનુભવિક હુબરની ગેરેન્ડીવાલી બુક. કી મન છ આના

હુબર માલીકા—ભાગ ૨ ને-પરફ્યુમ ફલસાઇન, રોમ ઓઈલ, ગ્લીસરાઇન લાઇમનસ, લેમન સીરમ, બાલમ્યુલ, સ્પીરીટ કેમ્ફર, લીગેરે અનુભવિક હુબરની ગેરેન્ડીવાલી બુક કી ૦ છ આના

હુબર-કળી-દર્બજી—ભાગ ૧-૨-૩-૪-સુગ ધી તેલો, અવરો, પેનકીલર, રંગો, વેઇટ કવરો, બાલ મલવાના પાવડર-તેલ સાબુ, હેરક્રીમ, પીનબો, સ્વદેશી સ્કેટો, ગુલાબ નળ, ડીસ વેઇટ, વારનીસ, બાર સોપ, સુગંધી અરો અને એસન્સો લીગેરે હુબરની બુક કી ૦ રા ૦ ૧)

સ્વાત જ હુબર એ એન્ડ—જેલામા જેલ્લી રોષનના અનુભવિક હુબરની બુક ને મટિ દેશી વેપારી ચેગ્ગર તથા બીજા નજીતા આસાગીઓના જતમ અભીમાય મન્યા છે કી ૦ રા ૦ ગાલ

હુબર સાગર—રા. રા., હુબર પ્રાઇઝ મોડ, કી ર. ૧૧, હુબર સમઠ કી ર. ૧, હુબર સાબુનો કી ર. ૦૧ હુબર માલીકા ૩ ને ભાગ (છપાય છે) કી ૦ છ આના.

“ડી ગોળની”—દેવે હાપ અજરબની (રૂપ અજરબતીના ૧૫૦ કીલોના આનો એકથી ર. ૧) સુધીની મળશે.

લખો:—આર. જી કામઠાર, હુબરોદય બુક ડીપો—મનીયનરોડ, મુંબઇ ૬

૧૮૯૬ના કૉટન ડ્યુટીઝ એક્ટ-૨-પ્રમાણે હિંદુસ્થાનમાંની મીલોમાં તૈયાર થયેલા માલ ઉપરની એકસાઈઝ ડ્યુટીના આંકડા:—

	મે			એપ્રિલ અને મે.		
	૧૯૧૬	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૮૧૬	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂા	રૂા	રૂા	રૂા.	રૂા.	રૂા.
બ્રિટિશ હિંદુસ્થાન સુબાઈ	૧,૮૭,૫૦૬	૧,૬૭,૩૬૯	૧૨,૭૬,૭૮૮	૩,૩૩,૦૭૫	૩,૧૮,૬૦૧	૨૫,૮૧,૭૨૪
મદ્રાસ	૧૮,૩૩૭	૩૭,૪૧૭	૧,૧૪,૯૮૫	૪૦,૫૭૨	૭૫,૦૦૩	૧,૫૬,૭૫૫
બંગાળ	૩,૧૫૬	૮,૧૮૩	૨૬,૩૯૧	૭,૪૫૫	૨૦,૬૬૫	૨૬,૮૨૫
ચુનાઈટ ઓવિન્સીસ	૧૩,૧૮૮	૨૦,૮૩૫	૩૨,૨૦૫	૨૭,૭૮૪	૪૧,૯૨૮	૬૭,૧૬૬
અન્ધ્રપ્રદેશ-મીલાડ	૨,૫૦૩	૨,૨૨૧	૪,૮૪૫	૪,૨૬૪	૪,૪૨૯	૧૨,૪૨૧
પંજાબ	૧૬૫	૪૨૦	૪,૫૭૨	૧૬૫	૮૭૭	૬,૬૯૪
ગિલ્લી	૧૧૭	૭૧૭	૨,૧૦૭	૨૦૫	૧,૬૭૭	૪,૪૭૪
મલ્વાપ્રાંત અને બિહાર	૧૮,૮૬૮	૨૬,૯૦૬	૬૧,૨૬૬	૪૦,૪૬૮	૫૭,૭૬૮	૮,૧૧,૪૦૨
ફ્લે ઓસ ડ્યુટી	૨,૫૫,૦૧૬	૨,૬૭,૦૭૧	૧૫,૨૩,૧૮૯	૪,૫૪,૦૧૮	૫,૨૦,૬૯૮	૨૬,૭૦,૫૦૧
નેટ ડ્યુટી	૨,૫૩,૯૬૭	૨,૫૦,૭૮૫	૧૪,૬૫,૩૨૩	૪,૪૮,૨૦૩	૪,૯૭,૮૧૧	૨૮,૭૩,૪૦૩
અંગ્રેજી રાખ્યો						
(૭ દોર, માઇસોર						
પરોલ્લા, નદગામ.						
બાનગર, અને નદવાણના						
દેશી રાખ્યો —						
મોસ ડ્યુટી	૧૮,૧૮૭	૩૬,૦૪૬	૩૫,૨૭૭	૪૨,૫૮૮	૬૦,૬૭૩	૭૫,૨૨૭
નેટ ડ્યુટી	૧૮,૧૮૭	૩૬,૦૪૬	૩૫,૨૭૭	૪૨,૫૮૮	૬૦,૬૭૩	૭૫,૨૨૭
એક દરેક ફ્લે ઓસ ડ્યુટી	૨,૭૩,૨૦૩	૩,૦૩,૧૧૭	૧૫,૫૮,૪૬૬	૪,૬૬,૬૧૬	૫,૮૧,૬૭૧	૩૦,૪૫,૭૨૮
એક દરેક ફ્લે નેટ ડ્યુટી	૨,૭૨,૧૫૪	૨,૮૬,૮૩૧	૧૫,૦૦,૬૦૦	૪,૬૧,૮૦૧	૫,૫૮,૨૮૪	૨૬,૪૮,૬૩૦

ઉધોગોનાં પગાર.

હિંદુસ્તાનના મુખ્ય ઉદ્યોગોના રેલ્વે કેમ વધ્યા અને કેટલા પ્રમાણમાં વધ્યા તે સ્પષ્ટ થી આકાર નીચે આપવામાં આવ્યા છે. મુખ્યત્વે કાપડ ઉદ્યોગના કલકત્તા કાળજી, નવરુટ અને ખાલ્હિના ઉદ્યોગના, કાનપુરમાં ગરમ કાપડના ઉદ્યોગના, આગમની ચાના ઉદ્યોગના, રથોડામાં ગોખાના ઉદ્યોગના અને પંજાબના દારૂના ઉદ્યોગના આકાર આપવામાં આવ્યા છે.

ઉદ્યોગો	સંદર્ભ	૧૯૧૪		૧૯૧૬		પગારનો દર	૧૯૧૫		પરિક્ષિત નબર	૧૯૧૬ ની સાથેની ૧૯૧૬ની સાથેન સરખામણી
		રા	આ	પા	રા	આ	પા	રા	આ	પા
કપાસ —	સંદર્ભ									
વલકર	"	૩૨-૮-૦	૩૫-૦-૦	૩૫-૦-૦	૩૫-૦-૦	૩૫-૦-૦	૩૫-૦-૦	૩૫-૦-૦	૧૦૮	૧૦૦
સાથજી	"	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૪૨-૮-૦	૧૦૦	૧૦૦
ઉમ —	"	૧૩-૫-૫	૧૪-૦-૪	૧૪-૦-૪	૧૪-૩-૦	૧૪-૩-૦	૧૪-૩-૦	૧૪-૩-૦	૧૦૨	૧૦૩
રેલ્વે	"	૬-૧૧-૬	૬-૧૩-૬	૬-૧૩-૬	૬-૧૩-૬	૬-૧૩-૬	૬-૧૩-૬	૬-૧૩-૬	૧૦૧	૯૮
ગરુડ —	અડવાડિ-	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૫-૨૦-૫	૧૦૮	૧૦૮
વલકર	"	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૩-૭-૨	૯૭	૯૬
કાનનાર	"	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૦-૬-૮	૧૦૬	૧૦૨
કાગળ —	સાચામ કરનાર	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૩૦-૦-૦	૯૭	૧૦૦
કોપી	"	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૨-૦-૦	૧૦૦	૧૦૦
ટીકમ	"	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૭૫-૦-૦	૧૦૦	૧૦૦
કોપી	"	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૪-૦-૦	૧૦૦	૧૦૦
વેલિસો —	બાલુમા કામ કરનાર	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૦-૬-૦	૧૦૭	૧૦૭
વેલિસો	"	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૦-૫-૦	૧૨૮	૧૨૮
વેલિસો	"	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૨૦-૭-૬	૧૦૬	૧૦૬
વેલિસો	"	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧-૪-૮	૧૦૬	૧૦૬
વેલિસો	"	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૫-૧૧-૫	૧૦૮	૧૦૮
વેલિસો	"	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૬-૧-૩	૧૦૦	૧૦૦

મુંબઈની કુલ પ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત	૬ મહુ ચુકુનો ભાવ. (૧૬૮ રતલ.)				
રંચુન સ્પેશીયલ	}	૧૨-૦-૦ થી ૧૨-૮-૦
બસીન "		
સ્મોલ મીલ	}	૧૪-૦-૦ થી ૧૪-૪-૦
બસીન સ્મોલ મીલ		
ચાર્ટ કાલી (નવી)	૧૪-૪-૦ થી ૧૪-૮-૦
અકચોબલરૂન	
માઉલમીન એંગલો	
બદકો અકચોબ	
મીલ આદ...	
માનહેલે	
રંચુન (કેણી)	
બરમા કાંઈન	
મીલ મુંગન્ધી	૧૪-૮-૦ થી ૧૫-૮-૦
શાંભાપુરી	

ધઉનો જથ્થાબંધ ભાવ.

ધઉની જાત.	૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.				
બુવાર (સોલાપુરી)	૫૮ થી ૬૨
બાજરી (કાનપુરી) સારી	}	૬૫ થી ૭૨
" મધ્યમ		
કાલખી	
કરાંચી	

ધઉ:-

ખંડેલો (ઉત્તમ)	૭૦ થી ૮૫
" (મધ્યમ)	
પીસી (રટવની)	૫૮ થી ૬૦
" (શરબતી)	૫૮ થી ૬૧ (નામીનલ)
પીળી	

ચણા.

ચીળા }	૪૦ થી ૪૫
રાતા }	
મઠ	૫૨ થી ૫૬

મેટેલીક શીર્ણોગની સારી ડીઝાઈન ગમશે કે ?

અડદ	૪૮ થી ૫૫
જવ (આપથી)	૩૩ થી ૩૪
(વજનથી)	૪૦ થી ૪૩
લોટ (વજનથી)	૨૪ થી ૩૦
મગ (દીલ્હી)	૫૫ થી ૭૦

ચોખ્ખાના પરચુરણ ભાવ.

રંગુન :—

હવા	આના ૬ થી ૬૩ પાલી.
શીલ સુગન્ધી	,, ૭ થી ૮ ,,
છરા સાલ (પનવેલ)	,, ૮ થી ૧૨ ,,
કચ્છાણી (ભીમડી) સારો માલ	,, ૮ થી રૂ. ૧-૨-૦ ,,
પકડા દાઉદખાની	

અનાજના પરચુરણ ભાવ

તુર દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત	આના ૬ થી ૮ એક પાલી
(તેલવાળી) ઉચી જાત	,, ૯ થી ૧૨ ,,
ધડ (પીસી)	,, ૮ થી ૧૨ ,,
,, (ખડવા)	
ખાજરી (કરાચી)	,,
,, (કાલખી)	,, ૮ થી ૧૦ ,,
ચણા (રાતા)	,, ૫ થી ૬ ,,
પીસેલા ચણા (વજનથી)	
,, લોટ	
,, ખાજરી	

લોટનો ભાવ.

ઉચી જાત

કે ચો	સાત મણનો એક કોથળો (૧૬૬ રતલ) ૨૮ રતલનો એક મણ
રને લગતો	રૂ. ૨૦-૮-૦ થી ૨૧-૧૨-૩
હારગામ ચડાવેલા	,, ૧૬-૦-૦ થી ૨૧-૦-૦
	,, ૧૬-૪-૦ થી ૨૦-૧૨-૩

સાત મણનો એક કોથળાનો ભાવ

એક મણનો ભાવ.

ફી ન. ૧	રૂ. ૧૭-૮-૦	રૂ. ૨-૮-૦
,, ૨	,, ૧૭-૦-૦	રૂ. ૨-૬-૦
ાટા (ચીન માર્ક)	,, ૧૬-૦-૦	રૂ. ૨-૪-૦
,, (બહુ)	,, ૧૫-૦-૦	
,, (હોડ)	,,	

ધી બોમ્બે દાર્જિલ માર્ક ૨૧ એક સાટ, ફોર્ટ, સુબધ.

એક મણ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

આટા (ગરીબ માણસ
માટે ફલફે રૂ.

રૂ. ૨-૪-૦

૦-૨-૬

મીલ ખાન ...

૪-૧૧-૦ થી ૫-૧૦-૦

ચકી ,, ...

ચોખાનો લોટ.

એક મણ.

૨ સ્તલનો એક શેર.

સ્પેશીયલ ...

રૂ. ૨-૪-૦

૦-૩-૦

નં. ૧... ..

,, ૨-૫-૦

૦-૨-૬

ફલકી વાત ...

,, ૨-૨-૦

૦-૨-૩

બાજરી આટા ...

૦-૨-૦

ગોળ અને ખાંડનો જથ્થાખંચ લાવ.

ખાંડ ...

... ..

(જાવા સફેદ) ...

... ..

રૂ. ૧૯-૮-૦ થી ૨૦-૦-૦

હાંડવેટ

ગોળ ...

... ..

રૂ. ૫૫-૦-૦ થી ૬૮-૦-૦

કેનડીના

તેલ અને ધીના લાવ.

ધી:-

એક મણ.

દેશી ...

... ..

રૂ. ૨૬-૦-૦ થી ૨૬-૮-૦

ગુજરાત ...

... ..

,, ૨૩-૮-૦ થી ૨૩-૧૨-૦

વેરાવલ ...

... ..

,, ૨૮-૮-૦ થી ૨૮-૮-૦

મલાયા } ...

... ..

,, ૨૮-૮-૦ થી ૨૮-૮-૦

એક મણનો લાવ.

ચારખંદર ...

... ..

રૂ. ૩૧-૦-૦ થી ૩૨-૦-૦

રામપદ ...

... ..

,, ૨૫-૦-૦ થી ૨૫-૮-૦

સાગર ...

... ..

,, ૨૩-૮-૦ થી ૨૩-૧૨-૦

તેલ:-

કોપરાનું ...

... ..

,, ૭-૦-૦ થી ૭-૪-૦

ચોખું ...

... ..

,, ૭-૦-૦ થી ૭-૬-૦

મેટેલીક શીલીંગની સારી રીઝર્વન ગમશે કે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી ખાતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦ ♦

ધ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં ખાતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ધ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થયે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો યદ્યપિ તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે તેમાં પ્રથમ સપ્ટેમ્બર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હંદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે

ખાંડની જાત.	ધ. સ. ૧૯૧૮ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત		૧૯૧૭ ની પહેલી ઓક્ટોબર સુધી થયેલી આયાત.	
	જથ્થો હંદ્રવેટ	સરેરાશ કિંમત. રૂ. આ.	જથ્થો. હંદ્રવેટ	સરેરાશ કિંમત. રૂ. આ.
ખાંડ ગાગડીવાળી બીટ જાતની	૩	૨૦—૪
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલી	૧૮૩	૨૩—૪	૫૪,૭૪૮	૨૦—૦
" " સુવાળી ઇન્ડિયાથી અથવા જાપાનની
" " જાવાની ૨૩ ડચ રેટન્ડની તથા ઉપરની	૬૪૭,૩૪૬	૧૫—૦	૫૪,૫૭,૭૬૦	૧૫—૧૨
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ રેટન્ડની	૧,૫૬,૭૧૮	૧૨—૫	૧૬,૫૬,૬૬૪	૧૩—૪
" " જાવાનો અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ રેટન્ડની અને હાલથી
" " મોરીસીયસની ૧૬ ડચ રેટન્ડની તથા હાલથી	૨,૨૩,૨૧૪	૧૭—૧૨

ખી. આર્ચી દાહલ માટે ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, સુબહ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE MONTH OF JUNE 1918.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના જુન માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતાં સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત. તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ના જુન ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના જુનમાં થયેલી ડીલીવરી	૧૯૧૮ ની ૧ લી જુલાઈ તારીખે સ્ટોક	૧૯૧૭ ની ૧ લી જુલાઈ ને દિને સ્ટોક
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૫,૫૨૪	૭,૧૯૨	૩૫,૫૦૬	૨૬,૭૪૪
પેટી	૧૧,૬૩૭	૧,૨૭૭	૧૧,૧૯૮	૨૩,૯૯૨
રેશમ તથા ઉનની પીસગુઝ ગાંસડી.	૧,૨૩૩	૧૧૬	૧,૨૫૦	૭૧૧
રેશમ તથા ઉનની પેટી.	૧,૦૫૨	૩૯	૧,૦૩૭	૧,૫૪૩
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૯,૯૦૧	૨,૩૦૭	૮,૭૪૩	૪,૧૬૫
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૨,૪૬૧	૪૬૩	૨,૪૬૭	૧,૯૨૧
ગ્રાંખાના ટન	૫૫૮	૨૯	૫૦૦	૧,૪૩૭
પીત્તળના ટન	૧૯૪	૬૨	૧૪૫	૫૧૦

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં એ મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

ખાંડની ખાંડ. નામ.	શેરડીની ખાંડ.		ટોટલ.	
	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.
મંગાળા	...	૧,૪૬,૩૮૬	૨,૪૦,૮૬૬	૧,૪૬,૩૮૬
મુંબઈ	...	૨,૪૨,૦૨૨	૬૧,૫૪૮	૨,૪૨,૦૨૨
સિંધ	...	૬૪,૮૨૭	૫,૭૦૨	૬૬,૮૨૭
મદ્રાસ	...	૩૬,૪૪૬	૭૫,૮૭૭	૩૬,૪૪૬
બર્મા	...	૪૧,૫૭૬	૪૨,૨૨૧	૪૧,૫૭૬
કુલ	...	૫,૩૩,૨૫૭	૪,૨૬,૨૧૪	૫,૩૩,૨૫૭

X

પોલીસી કંદેલા ટેબલ દોષ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બ્લન ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નામ.	સંખ્યા.	આપણ. રૂ.
૧. બેંકીંગ અને લોન બંધુત્વસ બેંકીંગ અને લોન. બેંકીંગ.	૩	(૧,૦૦૦) ૨,૫૦
૨. ગ્રાન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી. ૧૬,૩૦
૩. બીજીઓ. મીલો અને પ્રેસો:—	૮
૪. ઊન, રેશમ અને શણ વગેરેની મીલ.
૫. ફોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુસ અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦
૬. પેપર મીલ.
૭. સો અને ટીમ્બર મીલ. આ અને બીજી લાવેલર કુાં:—	૧	૧૦,૦૦
૮. આ. ખોદવાની પદ્ધતી ખાણો.	૨	૨,૬૫ ૭૦
૯. કોલ	૩
૧૦. જવની દારૂ ખનાવવાની જગ્યા.	...	૧,૦૦
૧૧. ઉપર જણાવી એ ઉપરાંત બીજી કંપનીઓ.	૧	૮,૨૫
કુલ.	૨૦	૧૬,૭૦

ટેબલ બીજું.

૧૯૧૬ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલ થી નવેમ્બર)

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બાર મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે એપ્રિલ ૧૯૧૭ થી માર્ચ ૧૯૧૮ અને આગલા બાર વર્ષનું સરખાવતા છે જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

(૧૯૧૬ એપ્રિલથી ડિસેમ્બર) ૧૯૧૭ (એપ્રિલથી ડિસેમ્બર)

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ એક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઇ.

એપ્રિલથી જુન ૧૯૧૭. એપ્રિલથી જુન ૧૯૧૮.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ઝેડીંગ લેાન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ઝેડીંગ અને લેાન.	૧૫	૧૦,૩૫	૬	૩,૪૦
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ.				
૩. રેલવે અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. શીર્પીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૫. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૧	૨૦	૪	૩,૦૦
૬. બીજાઓ.	૧૫	૪૧,૬૫	૨૯	૯૨,૦૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૭. કોટન મીલો	૨	૪૫,૦૦
૮. ઊન, રેશમ અને શણ વગેરેની મીલો.	૧	૧,૦૦
૯. કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રુલો અને પ્રેસો.	૧	૫,૦૦
૧૦. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૧. રાઇસ મીલો.	૧	૧,૫૦	૧	૪૫,૦૦
૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલો	૧	૧૦,૦૦
૧૩. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧,૦૦
આ અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ.				
૧૪. આ.	૧૦	૨૨,૬૮	૬	૬,૬૦
૧૫. બીજાઓ.	૩	૪,૪૮	૫	૧૮,૬૦
ખેડવાની અને પથ્થરની ખાણો.				
૧૬. કોલ.	૪	૧૩,૦૦	૧	૭,૦૦
૧૭. બીજાઓ.	૧	૩૦,૦૦	૪	૫,૧૮
૧૮. જમીન અને ખાંધકામ	૧	૧,૦૦
૧૯. જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૦. બરફ બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૬૦
૨૧. શાકર બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૪,૦૦
૨૨. ઉપર બાબત લખાઇ ઉપરાવની કંપનીઓ.	૪	૭,૧૫	૧	૮,૨૫
કુલે	૬૩	૧,૭૫,૭૬	૬૬	૨,૬૬,૪૦

મારસેલ્સની રગીન લાદીઓ સમ્પ્રદહાર અને મજબુત.

ટેબલ ત્રીજી.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી બેંક-અન્ડ સ્ટોક કંપનીઓ. ૧૯૧૮
જુન મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં	નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ	ધાપણ રૂ.
૧.	બેંકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧.	ગોવિંદ નૈકેન પલાયામ શ્રી જનકીરામ કીરૂપાવીલાસાનીધી.	કાંમંબજદુર, મદ્રાસ.	બેંકીંગ અને લોન	૧,૦૦,૦૦૦
૨.	કુલીતાલે ગુનીયન બેંક	કુલીતાલે, મદ્રાસ	"	૫૫,૦૦૦
૩	ટંબુર ઇન્ડસ્ટ્રીયલ બેંક	ટંબુર, આસામ	"	૧,૦૦,૦૦૦
૦	ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ, લોન અને ઇન્સ્યુ રન્સ કુલ.	૨,૫૦,૦૦૦
૪.	અલ્લી બ્રધર્સ ...	મદ્રાસ.	બોક્ષનીયર, કમીશન એ જન્ડ અને ગાડી બાધ- કામ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫.	પાયોનીયર કલે વર્ક્સ	ખાનાપુર, મુંબાઇ	માટીના વાસણ બનાવનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૬	કોચીઅરસ એજન્સી	સીકાર, આસામ	કમીશન એજન્ડસ	૧,૦૦,૦૦૦
૭.	પી બી પ્રેસ એન્ડ કું	દીલ્હી	સાઇકલ અને ગાડીના સામાન્ય કામકામ	૫,૦૦,૦૦૦
૮	ઇન્ડિયન પોલ્ટરી કીપરસ અને અગ્રીકલચરીટસ	કલકત્તા	ડુક્કરનો ધ ધો "ઓરન્ટલ પીગરી."	૮૦,૦૦૦
૯	જનરલ પ્રોડક્ટરસ ...	"	દરેક બોરાકનો ધ ધો વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦
૧૦	બે બેલ એગ્રીકલચરલ અને પોલ્ટરી ફાર્મ ...	"	ડુક્કરના ખેતરો.	૫૦,૦૦૦
૧૧.	એ બી. ઇયેગેતાન...	"	સામાન્ય ધ ધો.	૫,૦૦,૦૦૦
	૩ મીલો અને પ્રેસો.		ટ્રેડીંગ કુલ	૧૯,૩૦ ૦૦૦
	(અ) કોટન અને જ્યુટ સ્ક્રૂ અને પ્રેસો.			
૧૨	મેન એન્ડ કું	કલકત્તા	જ્યુટના પ્રેસરો અને બેલરસ વગેરે.	૫,૦૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબાઇ

નં. નામ અને બાવ	ઠેકાણું.	હેતુ.	આપણ રૂ
૧૩. બુખ્સા ટીગ્ગર અને ટ્રેડીંગ કુા.	કલકત્તા.	લાકનાના વેપારીઓ અને સો મીલના માલીકો વગેરે.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૪. આ અને બીજી વાવેત- રની કંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ...	૧૫,૦૦,૦૦૦
(અ) આ			
૧૪ બોર ડી ટી કુા .	બંગાલ.	આ ઉગાડનાર વગેરે	૯૫,૦૦૦
૧૫ મેનટાલાટી કુા.	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ		આ કંપની કુલ	૦,૯૫,૦૩,૨૨
૧૬ સાલ્વેટ ટીપરા પ્લેન્ટરસ એ જન્સી	કોરીબા, બંગાલ	આ કંપનીના મેનેજર એજન્ટ	૨૦,૦૦૦
૧૭ યુનાઇટેડ ક્રેટ કુા. ..	સીલોગ આસામ	નારગીતુ વાવેતર	૧૦,૦૦૦
૧૮ ટેમોકરબર સીન્ડીકેટ ...	રંગુન, બરમા	રબર, કોફીનુ વાવેતર	૪૦,૦૦૦
૫ જવનો દારૂ બનાવવાની જગ્યા		બીજાઓ કુલ આ અને બીજી વાવેત રમા કુલ	૭૦,૦૦૦
૧૯ ફેબ્રુઆરી ફીસ્ટીલરમ કુા	ફ્રેચબાબાદ, યુનાઇટેડ	દારૂ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૬ બીજાઓ			
૨૦ ઇન્ડિયન ફીલમસ .	કલકત્તા.	હિંદુસ્તાનમાં ફીલ્મો વેચ વાની ખરીદવાની અને ભાડે આપવાનું કામ વગેરે.	૮,૨૫,૦૦૦
		આન્ડ રોમલ	૪૯,૭૦,૦૦૦

મી જોગે દાખલ માર્કે ૨૧ એક એપ્રિલ, ફોર્ટ, સુ બધ

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

૫. ૩ ૧૯૧૮ ના એ મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉચ્ચ નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

ભાવ અને નંબર.	બંગાળા.	મુંબઈ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
ચુલ્લ એન્ડ વૉટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૯૯,૫૧૪	૩,૫૦,૪૧૬	૮૦૦	૪,૫૦,૭૩૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૯,૧૧૫	૩,૩૧,૯૧૬	૩,૫૦૦	૩,૪૪,૫૩૪
નં. ૫૦ થી ઉપર	૩૭,૨૮૧	૬૫,૫૮૧	૧,૦૨,૮૬૨
એલિન્ડ, રેડ અને બીલા રંગવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૧૭,૨૦૦	૪૨,૦૪૦	૪,૨૮,૩૩૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	૪,૮૪૦	૨૩,૨૦૦	૧,૫૦૦	૪,૨૯,૫૪૦
ટોટલ	૨,૬૨,૬૦૫	૭,૭૬,૨૧૬	૧૧,૪૭૫	૩,૨૫,૧૪૦	૬,૫૦૦	૧૪૧૫૨૭૬

લાખની અછત.

અગત્યના લગાઈના સામાન: નોંધ લેના લાયક કિંમતે પહોંચ્યા.

લાખ કે જે સાધારણ વખતમાં ૧૦૦) શીલી જે હાઉસેટ મળતી હતી, તે આ અઠવાડી. આમાં ૩૦૦ શીલી જે હાઉસેટ જેટલી કિંમતે પહોંચી છે.

આખી દુનીયાનો જેખીતો જથ્થો કલકત્તામાં છે. વહાણોમાં લાખ હવે ઇંગ્લેન્ડ આવતી નથી, અને માલની આવક બંધ થઈ તેને લઈને આસતીઆઓ ખરીદનારની પાસેથી દુકાળના જેટલી કિંમત ઓકાવે છે.

૧૯૧૪ માં ઇંગ્લેન્ડની બજારમાં લાખના ૧,૦૦,૦૦૦ હાજીના હતા અને દરેક હાજીનામાં ૧૬ હાઉસેટ લાખ હતી. અને આજે ફક્ત આખી બજારમાં વધુમાં વધુ ફક્ત ત્રીસ હાજીના હાજીના મળી શકે તેમ છે. સરકારે ૨૦ ટકા લાખ

કલકત્તામાં કમાનલીઅર કરી લીધી છે અને તે પણ એવે ભાવે કે જેથી સરકારી વાપરનાર અને ૧૪૨ શીલી ગે જેન્સ હાઉસેટ મળી શકે.

શાંતિના વખતમાં લાખના ઘણા ઉપયોગો હતા. હેટ્સ, રેશમી કપડું, અક્કડ બનાવવામાં આવતું તેમજ સારાં સારાં કલામીક લેખકોના પુસ્તકો ઉપર એજ લગાડી પુઠાં ચળકતા બનાવવામાં આવતા હવે તે હાજીનામાં વપરાય છે. તેમજ પનલની દારૂની ગોળીઓ અને પનલ બેખામાં પણ વપરાય છે, તેમજ બાંકુને વારનીસ કરવામાં અને વહાણના કેટલાક ભાગોને પણ વારનીસ કરવામાં વપરાય છે. હવાઈ વિમાનોની પાંખ રંગવામાં તેમજ લડાઈના બીજાં ઘણાં કામોમાં પણ તેજ લાખ વપરાય છે.

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

બેંકો પારી ખાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખંખર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૧૧૧	ઈંગ્લેન્ડની પેટી.	આમરના બેલ્ડીંગ, પીકીંગ જેન્ડર અને પીકર્સના ખરીદનારના નામ માંગે છે. કાપડને માટે સોલ એજન્ટ થતા માંગે છે.
" ૧૧૨	આસ્ટ્રેલિયાની એક પેટી.	કોપરાનું તેલ, કોપરાં, પેપર, એલચી, વિગેરેના ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૩	ત્રાવલ્કોરની પેટી.	છાલ મેગરાના તેલ તથા બિયાંના વેચનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૪	સુબાઈની પેટી.	વિજિના સામાન ખરીદનારના નામ માંગે છે.
" ૧૧૫	જમ્બાની પેટી.	ઠલકતા તથા મદ્રાસ ખાતે કોઈ બ્રિટિશ વ્યક્તિ તથા પેટી એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ખુશી હોય તો તેની સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.
" ૧૧૬	લંડનની વિમા કંપની.	અરા ટ્યુમીસ રોટન ખરીદનારની સાથે સંબંધ બાંધવા માંગે છે.
" ૧૧૭	ઈટાલીની પેટી.	બદામ, અંજીર વિગેરે ઠલકતા ખાતે આયાત કરવા માગતા હોય તેવા વેપારીઓની સાથે સંબંધ બાંધવા માતુર છે.
" ૧૧૮	સ્પેનનો વેપારી.	આલુમીનીઅમ સોલ્ડરના ખરીદનારના નામ જાણવા માંગે છે.
" ૧૨૦	લખનૌની પેટી.	અલિ ની ગનીબેગ, ટીક વિગેરે માટે એજન્ટ તરીકે કામ કરવા ઇચ્છા ધરાવે છે.
" ૧૨૧	બ્રહ્મનિરખર્ગની પેટી.	

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું ટાયપેક્ટર જનરલ ઓફ કૉમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંધ.

'ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ'ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેટીએ બેંક રેકર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પરંતુ તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

પ્રોફ્ટ મોએક ટાઇલ્સની ડીઝાઇનો ક્યા જોવા મળશે ?

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠલકપાની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ઑગસ્ટ ૧૦ મી ૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે મુજબ અંરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
બી. ડી. મદમજી.	શ્રિજ વિગેરે રમતો માટે માર્કર.
ઇ. એસ. સ્મીથ.	કારખાનુદેરમાં સુધારા.
આઇ. વેઇન.	કુન્નિમ પત્થર તથા ઇંટની બનાવટમાં સુધારા.
ઇ. માસ.	ખેતીવાડીના યંત્રોમાં સુધારા.
એફ. સી. ટેપલ.	સ્ટોર્મ વોટર સેપરેટર.
સી. ટરનર.	ડીસ્ટ્રીક્ટીવ હીસ્ટ્રીલેચનમાં સુધારા.
એફ. ડબલ્યુ. રોડર.	ઇન્ડેડીસ્ટ્રીટ ગેસ બર્નરમાં સુધારા.
એમ. જી. મુદ્રા.	શિવવાના ઢોરો.
સી. એન. ચેમ્પરલેન.	રખર હીલમાં સુધારા.
સી. એચ. ચેમ્.	તાળામાં સુધારા.
એલ. ડબલ્યુ. વાઇલ્ડ અને ઇ. પી. બાર્ડશીલ્ડ.	સ્ટીલ વિગેરેને તપાવતી વખતે તેની સ્થિતિ તપાસવાની રીત.
એમ. એ. પોવેલ.	ડ્રીલીંગ મશીન.
પાર્કર અને લિલિયમ્સ.	ઉદ્દરવધ.

ਭੋਲੇਪਣ

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૦૦ સં ૧૮૧૭ ના જુન માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી

ચીજનું નામ

Imports.

આયાત.

	૧૮૧૭ મા	૧૮૧૮ મા
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો ...	૩,૭૨૮	૧,૫૩૦
જાડગોળો હથિયાર વિગેરે ...	૪,૩૮,૪૩૧	૨,૫૬,૨૭૦
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે ...	૨,૦૮,૩૯૫૬	૪,૧૮,૯૮૨
જુટસ અને શુઝ ...	૧,૦૯,૭૨૭	૧,૭૪,૦૬૨
ધર ખાંધવાનો સામાન ...	૫,૧૫,૨૦૩	૮,૪૬,૦૪૯
મીઠુબત્તી ...	૬,૭૬૯	૪૮૧
રેતવે ગાડા સિવાયની ગાડીઓ ...	૨૩,૧૩૬	૩૬,૩૬૦
રસાયણિક પદાર્થો ...	૧૪,૩૭,૮૯૭	૨૧,૬૯,૬૩૧
ઘડીયાળો ...	૧,૦૩,૩૭૧	૫૮,૯૮૮
કોલસા ...	૬૮,૭૩૫	૧,૨૮,૩૨૫
કૌંફી ...	૭૦,૯૫૮	૨૦,૩૫૯
કાથો (મીંદરી) ...	૩,૬૧૨	૧,૨૭૧
કોરડા ...	૮,૪૫૩	૩૦૮
કટલગી (કાપડપ કરવાનો હથિયાર) ...	૯૬,૨૩૩	૧,૮૯,૧૫૧
સાઈકલો ...	૧,૨૦,૧૪૧	૨,૦૯,૧૫૪
કપુર ...	૨,૨૯,૦૯૫	૮૭,૨૪૧
મીઠુ જાતની દવા મળી કુલ ...	૭,૪૬,૪૦૬	૮,૮૪,૯૯૩
કુગડા ગંજવાની ચીજો ...	૭,૨૨,૯૮૯	૧૯,૪૯,૪૩૬
દાઢકડા ...	૮૩,૪૧૭	૫૦,૧૦૪
દાનીયર ...	૮૧,૭૧૮	૧,૩૯,૯૪૨
દાનો સામન ...	૧૧,૯૦,૦૦૭	૯,૭૭,૪૬૨
દોખા ...	૪૯,૮૭૩	૧૧,૬૨૩
દુધ	૧૧
ઉના લોટ ...	૭૦૪	૪૬૦
ડાંધેર ...	૧૫,૬૪,૫૩૯	૨૫,૩૦,૭૭૮
પ ...	૧૪,૫૦૮
પામક બિન કેળવણીવાળા ...	૧,૦૧,૬૭૭	૧,૮૦,૬૫૬
વેલ્ડીસીટીને લગતાં હથિયારો ...	૨,૦૧,૫૦૮	૩,૭૬,૩૫૫
ગીતિ કિંગ્ડોને લગતાં હથિયારો ...	૯,૪૬,૬૧૩	૧૫,૫૩,૧૯૩
ચીજોત ...	૧,૮૬,૫૫૦	૧,૨૭૧
વેસલ ...	૧૦,૧૩૬	૧૪,૨૬૩

ધી જોખે દાખલ માટે ૨૧ ડેક એન્ટ, ફ્રાઈ, ડુ'બર્ગ,

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

કેળાનાં એલાં ચામડા...	૧,૫૫,૨૨૨	૩,૪૩,૮૦૨
ઠાડે	૧૧,૪૮,૫૧૮	૨૪,૯૯,૬૫૫
અશીનરી અને ચીલ રટોર્સ	૨૦,૯૫,૧૬૧	૩૭,૩૧,૨૯૬
દીવામળી	૧૬,૫૩,૩૯૫	૧૪,૭૨,૧૯૧
પીત્તા	૭,૭૬,૫૮૭	૬,૮૪,૦૦૨
મીઠું	૨,૨૦,૦૮૭	૪,૬૧,૬૫૫
જર્મન સીલ્વર	૮,૮૪૨
લોહું	૫,૨૦,૩૦૬	૪,૨૪,૮૬૨
લોહું અને રતીલ	૪૪,૦૮,૦૬૯	૭૩,૪૩,૧૩૧
સ્ટીલ	૫,૮૭,૭૨૫	૧૪,૯૬,૬૮૦
સીસું	૧,૪૧,૫૬૨	૨,૮૭,૨૨૨
ગોટર ગાડીઓ અને સાઇકલો	૧૧,૮૯,૧૨૨	૨,૪૮,૩૬૩
કેરોસીન તેલ	૧૪,૩૮,૦૯૭	૯,૭૦,૭૪૩
અણસીનું તેલ	૧૬૬
બીજા ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૩૫,૭૮,૫૭૫	૪૦,૪૬,૧૫૧
રંગ રોગાન વિગેરે...	૪,૧૨,૧૬૭	૮,૮૨,૨૨૨
ઢાગળો	૬,૭૨,૧૬૪	૧૫,૦૯,૩૪૪
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ	૨,૭૨,૪૫૭	૪,૪૭,૫૫૫
રબર	૩,૩૦,૪૭૩	૧૫,૧૬,૩૪૩
મીઠું	૯,૭૩,૩૩૬	૧૮,૩૮,૬૫૬
સાંજુ	૪,૭૦,૪૨૮	૭,૭૬,૭૯૫
સોપારી	૬,૦૬,૬૭૭	૧૦,૭૪,૮૬૭
તેલનો કુલ	૧૦,૩૮,૩૦૧	૧૨,૨૧,૮૫૦
સ્ટેશનરી	૨,૮૬,૧૨૧	૪,૭૭,૨૬૭
ખાંડ	૪૬,૪૨,૮૨૫	૧,૨૧,૮૪,૮૪૭
સુતર ધાતુ	૨,૮૫,૩૯૫	૨૩,૫૦,૫૫૧
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૧૫,૪૪,૭૬૧	૫૯,૮૪,૧૪૮
વગર ધોએલાં પીસ શુદ્ધ	૧,૭૬,૯૯,૦૮૫	૨,૧૧,૦૦,૦૭૩
ધોએલાં પીસ શુદ્ધ...	૧,૩૯,૦૮,૮૦૭	૧,૭૭,૩૬,૭૮૨
રંગીન અને છાપેલા પીસ શુદ્ધ	૧,૨૮,૮૨,૭૭૩	૧,૨૧,૮૩,૪૮૦
ગીવવાના દોરા	૭૪,૬૩૧	૬,૦૦,૯૨૨
સુવર એક્ટર	૪,૮૪,૫૧,૮૫૦	૫,૨૫,૪૬,૭૩૩
રેશમ ધાતુ	૩,૯૦,૩૮૮	૬૧,૧૦૪
રેશમના પીસ શુદ્ધ	૯૨,૦૩૬	૪,૭૦૫
ધાતુ કાન	૨,૪૦,૫૬૫	૩,૬૭,૭૦૦
હોઝીયરી	૫૨,૯૧૮	૬૧,૬૩૪
કાનના પીસ શુદ્ધ	૧૦,૭૭,૭૩૫	૧૨,૬૩,૭૨૨
કાન કુલ	૧૫,૬૫,૮૨૫	૨૧,૨૭,૬૨૩
વાંચાણ	૫,૭૮,૫૯૮	૧૪,૬૪,૫૩૧

મેડીકલ સીલીનની, સમીક્ષી ડીપાર્ટમેન્ટ ગમ્મલો દે

ચીજનું નામ,	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
સાકા	૮,૩૮,૭૭૪	૯,૧૩,૬૭૪
રમકકાં	૧,૨૩,૦૭૮	૩,૫૦,૯૬૭
કનીચો	૭૭,૫૮૭	૬૮,૭૨૧
કનીચોનો સામાન	૧,૬૮,૯૦૮	૧,૫૨,૪૯૨

કુલે આયાત

૧૦,૦૭,૩૫,૨૩૯ ૧૪,૪૪,૯૯,૭૩૫

Exports.

નિકાશ.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭-૩. ૧૯૧૮-૩.

જીવંત જનાવરો	૧,૫૧,૨૬૨	૧,૪૫,૩૪૨
ખસ કરવા માટે રેખા	૧,૬૦,૮૪૫	૩,૮૧,૬૨૮
મોણખતી	૩,૨૦,૦૭૧	૧,૪૫,૩૧૭
સોલ્ડ પીટર	૧૪,૨૯,૨૯૩	૮,૧૨,૯૦૦
કોલસા	૪,૨૬,૫૮૮	૬૯,૯૭૦
કૌશી
કાચો, (સીંદરી)	૮,૫૫,૭૩૪	૧,૮૨,૨૮૪
રોગા
સ્વાચ્છો	૭૫,૩૯૯	૧,૬૯,૫૪૧
ગળી	૧૮,૦૮,૬૨૪	૧૨,૧૩,૨૮૮
હરણ જેઠું	૫,૫૬,૧૩૫	૩,૪૦,૦૩૪
હુમણ, આમણ રંગવાની ચીજો કુલ	૨૫,૭૮,૨૬૭	૧૮,૭૬,૮૭૭
ફળ ને શાક
અગર
ચોખ્ખા ઘઉં અને બીજી નાંવનો દાણો કુલ	૩૩,૨૪,૩૫૮	૩૧,૬૩,૧૦૬
ઘઉંની સરકારી અલવ
ઘઉંનો સોલ
અગર કેળવાયેલું આમણ	૩૭,૫૯,૦૦૪	૧૯,૧૭,૪૬૩
સામ	૫૧,૬૯,૯૮૧	૩૩,૮૩,૧૨૯
કેળખાણાં આમણ	૩૬,૨૩,૫૨૭	૫૦,૩૧,૬૪૯
દારૂ	૯૦૫
રમર	૧૩,૯૧,૧૪૧	૭,૯૩,૪૩૧
અલવ	૧,૦૮,૬૯૩	૫,૫૩,૬૧૮
મેગેનીઝ
બોર્ક અને સ્ટીલ
ખાતું કુવ
ચીણ	૯,૯૬,૭૧૨	૪,૨૭,૭૨૦
અખરાખ	૭,૬૩,૨૭૬	૧૧,૫૧,૨૬૪
ગવેલ	૫,૬૧,૦૬૮	૬,૬૫,૪૯૮
કેપરેલ

શેડા વખત માટે આકેડા છાપવામા આવ્યા નથી.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

અળસીનું તેલ	૧૮,૮૩,૫૦૬	૨૭,૦૬,૬૮૩
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૨,૮૭,૧૬૪	૫,૮૫,૬૬૬
ખાજ	૧૭,૧૬,૩૬૦	૧૮,૫૦,૮૬૦
અરીજી
હીવેલ
ટાપરાં
કપાસીયા
લોથિસીંગ
અળસી
અસાખસ
સરસવ
તલ
તેળનો	}	આ બાબતના આકાંક્ષા આગળ નથી
ખાંડ		
ચા		
ઘાચું રૂ	૮૫,૭૬,૮૬૨	૮૩,૪૮,૪૮૮
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૪,૬૫,૬૩,૭૬૭	૭,૨૦,૬૬,૬૧૫
રૂમાલ અને શાલો	૪૩,૭૮,૫૮૮	૪૪,૫૧,૨૨૨
પીસ શુક્ર	૧૩,૧૨૪	૫,૬૮૮
શણ	૩૮,૬૮,૨૦૧	૬૨,૭૪,૦૭૦
જ્યુટ કાચું	૧૯,૦૫,૩૧૨	૨,૬૮,૩૫૨
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન	૩૫,૭૩,૬૭૦	૬૬,૬૨,૬૫૪
રેશમ (કાચું)
રેશમ કુલ	૬૬,૮૦૦	૧૩,૦૬,૩૦૦
ઉન કાચું	૧,૨૫,૦૦૦	૧૩,૪૦,૩૭૮
ઉનની ધાબડીઓ ને ગાડીયા વગેરે	૧૧,૧૩,૦૬૨	૩,૫૩,૧૧૦
તળાકુ બીડી વિગેરે	૪૬,૩૪૪	૨૫,૩૮૧
લાંકાં પાટીયાં વિગેરે	૫,૩૬,૪૪૪	૩,૩૧,૪૬૭
	૭,૨૦,૨૬૩	૨,૫૬,૬૬૬
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ } ...	૬,૬૬,૩૨૦	૮,૬૪,૬૭૦
સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }		
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલ નિકાશ } ...	૧૬,૧૪,૦૦,૬૦૧	૧૬,૬૭,૬૦,૨૫૬
સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે. }		

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કોમની સમજ મેળવવી હોય તો મળે. અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમરશીયલ કોલેજ, ૪૧, કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

ઓપરેશિયોનથી આવકવેરા માટે હિસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર,

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન)
અરરીક્ટેડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબલીક
ઓડીટર

જે

તુમારે નીચે વર્નના જતાઓની કાડમારી :
નુવમ આગ્રાવા હોય, હાંદી જેપાર ઉલોમને :
તાળી બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨
પૌડને હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો આગ્રાવને હે
હાંદીએ માટે રેલવેમા સારા પગારની નોકરીઓ નેદ
હોય, હાંદી ઉલોમ હાંદનાજ લાભ માટે ખીલવ
હોય, નહેર પ્રજાની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખન
સત્તા નેદીતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અ
અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નેદીતો હો

તો

રેલવેનો સરકારી વહીવટ માગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલવે સબધી લાડત ચલાવા માં
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ રેલવે
કેરારાસુપ દર્શાવ્યાનજ ૩૬૬, હાંદીની રોડ, મુબ.
એ સરનામે મોકલવા વીનવી છે

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાંટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબઈ નાં ૩

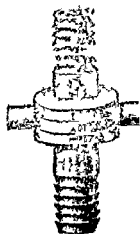
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલવેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટયુબો, ખીરની
રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્તૉવ કૉક, ખીખકૉક, સીતના વીલ વાવવસો, અને કાકસો:—
દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો,
ખાથ તંબો, ફલસગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થામાં મળશે, લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થામાં
તથા છુટક મળશે.

નૌપધી સાસાંપરેલા.

આ સાસાંપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદંશજન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા ભયંકર વીકારો (લોહીનું બગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાબુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને ચામડી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સસાંપરીલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીના સુધારો કરીને કોવંત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકની કીમત રૂ. ૧૧

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

બે અતિ ઉત્તમ ગુણુદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવટલી કી મત રૂ. ૧૧) આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવલી તેલ " રૂ. ૨) લખેલા વિકારો ખાતરીથી સારા થાય છે. અદાર પ્રકારના કુષ્ટ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાંધુ રંગના ઘાથ તથા સુનભરી ઇત્યાદિ દરહો ઉપલી દવા લીધાથી ખાતરીથી સારાં થાય છે, તેમજ લોહીના સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી લાણુજી સાવંત

રણસવારી, — મુંબઈ.

ચોરબંદર ચોરટલેંડ સીમેંટ

"ગણુપતી" છાપ

હમારો સીમેંટ હી દુગ્ધાનમાં આપાત થતા રેતીના રારી સીમેંટની બરાબરી કરે છે, અને નણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેર્મિય એન્ડ બેક હાર્નેટમાં મજબુત બેગઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીજ સહેલાઈથી ઉચકી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો:-

ધી ઈન્ડીયન સીમેંટ કુંં લીં

તાતા સન્સ એન્ડ કુંં

એન્ડ સન્સ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કંપ્લેક્સ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ જો અન્ય વીંછીઓમાં, ભોજન ગૃહોમાં કે ભપકાદાર લોભોમાં, અને ખુદ પોતાને
 હેર પછ, અહીંના જેવી સ્થાવિષ્ટ યાને ટેકટકુલ રસોઇ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત ધધારો અને ખામી કરો.

કે. મુમ્તાઝવી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના જાણ પ્રકારના નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ:—

વેછરેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્વેદમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શકિતવાળી દવા
 આ દવા બહારથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અણુટ કોવત આપે છે. (એ ખાસ ધ્યાનમાં
 મુખ્ય કે વેછરેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ કોલેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી હુંક સમય મટે બચાવી
 કુતીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કદરતી શક્તિ છે.)

(૨) કીવરને પોતાનું કામ બનાવવાને નિયમીત બતાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) અણુર્જની વ્યાધીના નાશ કરે છે, અને અન્ન માર્ગને તાજાંત આપે છે.

નોટ—અર્ધપતી તેમજ સુવત્સવી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી સમય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકે
 નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી નય છે. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦.

ક્લીસેરો કોન્ફેક્ટ કંપાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-
 નન્ત્રોમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ક્લીસેરો કોન્ફેક્ટનાં તત્ત્વો રહેલાં હોય છે; અને અગર તેનું પ્રમાણ ધી-
 ન્ય છે, ત્યારે સાધારણ અરોગ્યતા અને શક્તિ નથી રહે છે, અને અશક્તિને લઈ છતાં નુકાં સંખ્યાબંધ દરદી
 લેખન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક અભિ તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિદોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી
 ખોટી યોગ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે. જેઓને મગજના કે અંગમગજનાં ધસારો નિરોધ
 નજીક હોય તેમણે અણુર્જ આ દવા વાપરવી. કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૧-૦ (મેદી સાઇઝ.)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું છેકાલુ—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ લુ. લી.

ખીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

૨૬ બી.

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક બાટલીના આના ૧૦.

અગ્ર્ય મિક્શર

૨. ખ બુદો.

દરેક દુકાને વેચાણુ મળશે. નહિં તો લખો

કર્ણિક પ્રવર્સ—ગીરગામ મુંબઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

અકુળ ભાવવાળી જુની
અને બાણીતી

મારવાડી
બજાર
મુંબઈ

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી
કીરતી એકરની બાણીતી
થયલી હાથી છાપની હાંમેરીઅન
એબેલાર, સાઈકલ, ગીરજાપુર, વીનેદે
તથા બન્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાચી જરીની તથા
નવી તરાહની ધ દ્ર કેપ તથા વીકટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીઓનો
બજાર જ્યાં હમારે ત્યાં હરહ મેશ તઈંબાર છે તે એઈ

જવાને ચુકરો નહી
બહારગામના એઈર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractors
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET FORT BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જામત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૫:૦૦:૨૫—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મનાં મતુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
શિક્ષણ બદલ દાગળ, પાકુ પૂઠું પૃ. ૮૦૦ તુર્ત આહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મતુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બંનેલા સર્વ અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
ધર્મો, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સત્ત્વનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો બેઠએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

હાલ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનેબલ સેકંડો હીઆઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કલ્પતર ખાના પાત્ર

કેથેડ્રલ સ્ટ્રીટ-સુબાઈ નં.

ખસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને (એક્ટ્રી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઠવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના અમરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ઓર્ડર લખી જાહેર લાગમા સુકી રમારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે

મત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં જે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકાંગના ગુપ્ત દરેકો મટાઠી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. ટેળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થએલી યાદદાસ્ત શક્તિને પુરજોશમાં બિલતી રાખે છે.

દેશન, કંસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેથી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. શુષ્ક વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફેક ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યત્ત શક્તિ આપેલું જ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુશ્રાવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

૨૪૨૪૨ નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નક્કી માલથી શુષ્ક સાવચેત રહેજો.
કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાં જ ત્યાં છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, સુબ્રમં. ૨-

જીવનતત્વો

જીવનું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે મોડી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન-કર્તવ્ય ખની શકતું નથી. માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, વીર્ય અને જળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કાંઈ બગડ્યાં હોય અથવા કમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ક્ષતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે. આડગીચ વર્ષ જેટલી લાંબી સુદૃઢમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે દેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સાર્વજનિકકેટાથી પોતાની દેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની રબી ૧ નો ૩પિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંચેલાં થાઓ.

આચ આશીરા,
મુંબઇ, કાલબાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગાવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાડિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓનાં શરીર-માંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંછી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની -શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની :

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુતવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે મુત્રાશયનાં મો આગળના લાગ ઉપર 'ગ્રાસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે, આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ખીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણી જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં ખડું ફળદાયક છે. વળી નાના બચ્ચાઓ ઉંઘમાં બિજાનામાં પિસાબ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દુર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચલિત થયેલી ઇંદ્રિયને તાકાદ આપી આ પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ યોગ્ય લક્ષ્ય આવે છે કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણું છુટી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રજ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બાંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઈન્ના થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ એક કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનને દ્રિયના સંઘળા અગળના કામ કરતા કમજીઆવથી છુટા થવાને અને આતર ડાની ઇન્ના વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતા ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા જુરાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઈન્ના થતી હોય અથવા ટીપા પડતો હોય, જો મુત્રાશયની કેથેટરી આગળના લાગ પુરો લેરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વાર વાર ઉઠવું પડતું હોય, જો જનને દ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઈંડી લાગી હોય તેથી ઇન્ના થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રના સુતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલ્લુ નહિ

આથી જનને દ્રિયને લવિષ્યમાં ઇન્નાથી બચાવી દેશે અને આખી સીરકમ ખરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ઝેરી સાન્ટમને દુર કરશે

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔષ્ઠની બાટલીમાં વેચાય છે. દરેક બાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિસ્પેન્સરે ત્યાંથી છુટક તથા જયાબંધ મળશે. કોઈ પણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તત્ત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Od. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ ચિન્તો પરમાર્થ.

ગરીબને દબ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મહનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તહોષ, વિચ્છિન્ન, સ્વપ્નહોષ, વિગેરે લયઠ્ઠર દરહોને મટાડી, નરમ નસોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફત્તેહ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દસ્તને માફ લાવવો એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

કિં. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

ફોર્મ પછુ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઑફિસ—જામનગર—ઠાકીઆવાડ.

બ્રેન્ચ ઑફીસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

ધી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અપીલ.

જેઠાએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ બાણુ :—

૧ કે ન્યારે એન્ડ નેવે કંપનીનો નોખર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વગમાં ખાચેલીય પેસાડવાને સખ્તાઈ વાપર ત્યારે તેને તેમ કરતો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે

૨ કે આ હક્કના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહુતા ઉતાડની ફરજ છે

૩ કે પોલીસ કે પોલીસ કરતાં એછા નસીબદાર ઉતાડ-બાઇના સ્વાર્થને ખાનર આ હક્કનો ઉપયોગ કરવાનો દર- બહુતા ઉતાડની ફરજ છે

૪ કે હિંદી રેલ્વે તેના બેટા, ને પછી તે પહેલા વર્ગનો કે બીજા વર્ગનો ઉતાડ હોય, તે જોય કે તેના બીજા વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા આશા રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક નડળી છે તે કે ધ પછુ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને કપથી મડળીના ઓનરરી સેક્રટરીને ન ૨૮૧-૨૮૩ બોરો અબર ઓર, રોડ, મુંબઈ લખી બહુતાવત

૬ કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે નાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં બહુતાની નંદર છે.

લી. સેવક,

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ઢઢી છે તે બજાવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ ગ્રીન મેકરોની ખનાવટ ઢઢી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં ?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપ-
યોગી ખૂદ માલીકો બને દેખરેખ રાખે છે.

કે-કાલબાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૨.

ઘેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

કઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફંડમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુપ્રિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ઓ. સેક્રટરી,

કા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વઢવાણ કેમ્પ.

તાંદુર એન્ડ શાહબા સ્ટોન કુંઠ

ગોળ દેવળની સામે
સેન્ડહસ્ટ રોડ
મુંબઈ,
ત. ૪.

આઈર્ ડિપર
પુરતું ધ્યાન
ખાણોના
માલેકો
ઓર્ડર
આપી.

આપવામાં
આવે છે.
સીમેન્ટ અને પાઈપના
એજન્ટો.
અને
ખાત્રી
કરો છ.

તાંદુર શાહબા કુંટની સીમેન્ટ લાઈ ના વંદગી

માલેકો,
રાવ સાહેબ
માનાજી રાજુજી
અને
કાં ખેરાજ બોધાલાઈ.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાધેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વર્ધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઇલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટનું ઉમદા “સુવાસણ હેર ઓઇલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(પેટ ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

ફીદા બીલ્ડિંગ—બ્રહ્મામસજીવ—મુંબઈ.

વાંચો !

મંગાવો !!

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા શુજરાત, કેવળ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એકજ માસિક

સ્વેતિવાહી વિજ્ઞાન.

જેમા રવન્ડુ હપજ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાખાજાના વાવેતર ક્યારે અને કઈ મોસમમા કરવા, ખેડૂતોએ થોડું ખર્ચ કરી હપજ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એકજ માસિક છે નમુનાનો એક મગાવવાથી મફત મોકલવામા આવે છે વાર્ષિક લવાજમ વડત રૂા રૂા) જે રૂપીઆ રાખવામા આવેલ છે લાયકેરીને રૂા ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામા આવશે, માટે તુરત નમુના માટે લખો—

ઉપર્યત અમે સ્વેતિવાહીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડયા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી નવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઇ ગયેલ છે —

૧ ફલજાદ ફલબાગનું બગીચાનું પુસ્તક.	કીંમત રૂા ૧-૧૨-૦
- ૨ હિંદુસ્થાનમા ચતા વાવેતર કરવાની રીત	” રૂા ૧-૪-૦
૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના હથીઆર વગેરે	” રૂા ૧-૪-૦
૪ પાણીની શોધ તથા તેમા હપજોથી સાધન	” રૂા ૧-૮-૦
૫ ખેતિના ઘંઘામાથી ખેસા કમવાની કુંથા	” રૂા ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુદી જુદી જાતના ખાનસાનો સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમા કીડા ફાટેવાની તથા કેવળીનું વાવેતર કરી દેસા બનાવવાની રીત

” રૂા ૦-૬-૦

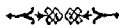
૭ કંથમા પાણી વધારવામાટે જોરગિ કરવાનો “સ્વેતિવાહી-વિજ્ઞાન”નો ખાસ અંક

” રૂા ૦-૪-૦

હુસેરાય છોટાલાલ અંબલિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારું
 ૩૨ વર્ષના બાળી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અ
 ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ ક્ષયના દરદો, ધડપણની ન
 ળાઈ, વીર્યનું ક્ષાઈ પણ પ્રકારે સ્પષ્ટિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીરડી
 તથા હરેકાઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાબુદ કરવા એક રામબા
 ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાબુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચ
 છે, અને જુના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

ત્રણ ડબ્બી સાથે ફાયદો ન થાય તો, પૈસા પાછા. આપવાની ગેરંટી મળે
 કી. ૩૨ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નપુંસકપણ લગા
 નાબુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

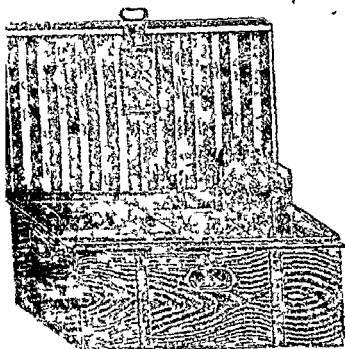
દરેક પ્રકારના જુના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે.
 બમાં અથવા ઈદ્રિની ક્ષાઈ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને કુખાવો અટક.
 કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ પ્રધર્સ કરાચીવાળા.

o G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુ'બદ્દના નામદાર ગવર્નરના
આગરા હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્લીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનના દરેક ભાગના મહાન એકઝીકીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્લીલના બોક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટો, સોલ્ડીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
આશીર્મો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉપયોગ થી વપરાય છે. એજ અમારા
બોક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કંટલોંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ પ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કસ્ટોમી, રોડ ક્રમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, મુ'બદ્દ.

અહરે ખબર આપનારું નામ	પાટું	NAME OF ADVERTISER	Page
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ	West End Watch Co.	૧ A.
દરેકેટ ચબના એન્ડ કંપની	૨ એ	Drewett Chown and Co.	૨ A.
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કાં	૩ એ	Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	૩ A.
ધી આયોનિક ફાર્મસી	૪ એ	The Ionic Pharmacy	૪ A.
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી	૪ એ	Girgaon-Chemical Laboratory	૪ A.

હાતમભાઈ ગુલામહસેન

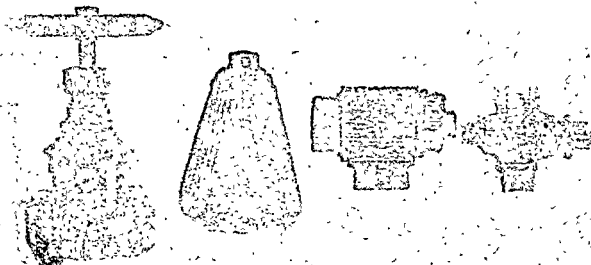
ટેલીફોન
૭૫૨.

એન્ડ પ્રધર્સ,

ટેલીગ્રાફ એન્ડરસ,
"ફીટીંગ," મુંબઈ,
"Fitting," Bombay.

હાલ, જન, પ્રેસ અને રેલવે સ્ટોર સપ્લાયર્સ.

લોખંડ, ગેલવેનાઈઝડ, તાંબા, પીતલ, હાઈડ્રોલીક
કેનવાસ તથા સ્ટીમના પાઈપો તથા તેને લગતું સરવે
જાતનું ફીટીંગ્સ, દરેક જાતના કાંકસ, વીહીલ,
વાલ્વસ, રેવીટ, બાલ્ટ, નટ, વગેરે તુરત ડીલીવરી
ગાટે હમેશાં મોટા જથ્થામાં રાખ્યે છીયે.

નં. ૧૧૯-૧૨૧, નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

અહર ખબરના અનુક્રમણીકા.

અહર ખબર આપનારનું નામ "પાદ".

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ..	1 એ
દ્રેવેટ ચપલા એન્ડ કંપની ...	2 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કુંઠ ...	3 એ
ધી આયેનિક ફાર્મસી ..	4 એ
ગીરજામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	4 એ
અચૂતાંગન ડીપો ..	4 એ
ધી ઇન્ડિયન કોલેમ એજન્સી ...	4 એ
નગીનદાસ અને મણિકલાલ ...	4 એ
એચ વલભરામ એન્ડ કું. ...	4 એ
ફીદાલ્લી ગુલામલ્લી શરખા વેપારી ...	4 એ
ગાગનાદાસ નેહમલની કું. ...	4 એ
આર છવરામની કું. ...	4 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ ...	4 એ
કીરપાલદાસ જમાતમલ ...	4 એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તૂરની કું. ...	4 એ
રીયો કેમીકલ કું. ...	4 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ...	4 એ
અચ. એલ. બંદારકર ...	4 એ
બી.બી. કલ્યાણચંદની કું. ...	4 એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	4 એ
દુકી અહર ખબરો ..	4 એ
ડૉ. પિ. એસ. ચાન્ડા ..	4 એ
ડૉ. વી. રાઘવેર એન્ડ કું. ...	4 એ
કે. ટી. ઝોગેની કું. ...	4 એ
વ્યવસ્થાપક બંદરખાસ ...	4 એ
ઝોકર ખાદીલીવાલા ...	4 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	4 એ
રમ. પ્રેમચંદ કૃષ્ણાચંદ સુરતવાળા ...	4 એ
રગુન સમાચાર પ્રેસ ...	4 એ
રાવડાની કુંપની ...	4 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	4 એ
ગોદરેજ બ્રદર્સ ...	4 એ
ધી મેન્ડેલ એક એન્ડ કું. ડા. લી. ...	4 એ
ડૉ. કાલીદાસ ગોતારામ ...	4 એ
જનવાલ લક્ષ્મીબાઈ રાઠ્ઠ ...	4 એ
ડાક્ટર પેત્રી ...	4 એ
બી. એલ. મોસર ...	4 એ
રેવિના સરપારી વલીવટ ...	4 એ
ધી એન. બાયેનાની કું. ...	4 એ
ડૉ. ધાકજી બાજી ...	4 એ
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	4 એ
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ ...	4 એ
ધી સુબેન્દ્ર કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	4 એ
કર્મિક બ્રોસ. ...	4 એ

INDEX.

NAME OF ADVERTISER	Page
West End Watch Co. ...	2 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
The Ionic Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amrutnjan Depot ...	5 A.
The Indian Clalm Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
Fidaally Gulamally ...	7 A.
Gagaudas Jethmal & Co. ...	7 A.
R. Jivraj & Co. ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
Bhica Cullianji & Co. ...	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	13 A.
Short Advertisements ...	14 A.
Dr. P. S. Ganla ...	15 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	15 A.
K. T. Dongre & Co. ...	15 A.
Manager Chandraprakash ...	15 A.
Dr. Bathiwalla ...	16 A.
M. H. Shastri ...	16 A.
Shah Premchand Krisnaji ...	16 A.
Rangoon Samachar Press ...	17 A.
Davada & Co. ...	17 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	18 A.
Godrej Brothers ...	19 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	20 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	21 A.
Dr. Patrick ...	22 A.
B. L. Thosar ...	23 B.
State Management of Railway ...	23 B.
B. N. Bhathana & Co. ...	23 B.
Dr. Dhakjee Phanjoe ...	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd. ...	24 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	25 B.
Karnik Bros. ...	26 B.

મહાલે એન્ડ કું .	..	૨૬ બી	Mahale & Co.	...	26
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું	...	૨૬ બી	Motilal Mulchand & Co.	...	26
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	...	૨૭ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta	...	27
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	...	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas	...	27
હિન્દુ અનાયાશ્રમ—નાદિઆદ	..	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	...	28
ગોવિંદ દામોદરની કું	...	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co.	...	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી	...	૨૯ બી	Manishanker Govindji	...	29 B.
સપટ કંપની.	...	૩૦ બી	Sapat & Co.	...	30 B.
ઓડી કેમિકલ કું	...	૩૧ બી	Od. Chemical Co.	...	31 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	..	૩૨ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	...	32 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેમ્સી	...	૩૨ બી	Jivraj Goolaldas Nenshi	...	32 B.
ગોદરેજ બ્રદર્થ	..	૩૩ બી	Godrej Brothers	...	33
શ્રી અમ્બિકા બોજનશાળા	...	૩૩ બી	Shri Ambika Bhojan Shala	...	33
કાઠિઆવાડ હિન્દુ અનાયાશ્રમ	..	૩૪ બી	Kathiawad Hindu Anathashram	...	34
ધી તાન્ડોર અને શાહબાદ સ્ટોન કંપની	...	૩૪ બી	The Tandoor & Shabbad Stone Co.	...	34
અમરિતલાલ માલિકલાલ દવાવાળા	..	૩૫ બી	Amritlal Manaklal Davavala	...	35
દુલરાય છાટલાલ અનંદીયા	..	૩૫ બી	Dulrai Chhotalal Anandiyas	...	35 B.
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	...	૩૬ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna	...	36 B.
ગુલામહસૈન ઇસમજી એન્ડ બ્રદર્થ	..	૩૭ બી	Gulamhussein Esmaji & Brothers	...	37 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોર સપ્લાય એજન્સી	...	૩૮ બી	The Bombay Mill Store supply Agency	...	38 B.
જીવરાજ જી નેમ્સી	..	૧૪૫	Jivraj G. Nensi	...	145
આર જી કામદાર	..	૧૮૭	R. G Kamdar	...	187

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં યતા 'મોક્ષક' વૃક્ષને મળતા જાતના ઝાડના બીયામાંથી એક પ્રકાર ધી તૃણાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યંત ધીમાં તેનો લાભ જનસમુદાયને કોષપણુ શોધકે આપેલો નથી એ ધી દરાજ તથા ખરજવા ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ કલાકમાં ફાયદો કરે છે અને નવાઈ ભરેલુ તે એ છે કે તેથી કપડા બીલકુલ ખરાબ થતા નથી. આ દુખાવા ઉપર માલીસ ક્રીધાથી તાણડેતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બામોના ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી. શરીરના કોષપણુ બાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે વીજળીના વેગે આ કરે છે મોઢા ઉપરના ખીલ, કરોળીઆ અને ચામડી ઉપરના ડાઘ ઉપર માલીસ કરવાથી ઘણીજ ઝડપે તે દુર થાય છે. ખાસી અને દમમા છાતી ઉપર તથા સોના આગ્યા હોય અથવા કોષપણુ બાગ મુજ ગયો હોય તે ઠંડાણે ધીરે ધીર મસળી મારો. રોક કરવાથી ફાયદો થાય છે. ગુ'ત બાગની કે બીજા કોષપણુ કમજોર થયેલી ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજ મજબુત થાય છે અને કમકેવલ કે નપુસકપણુ એથી દુર થાય છે. ફસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ઠંડાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ઘણી લાભી મુશ્કેલ મુશ્કેલ કેસ ઉગતાજ નથી ચોળ, ગડમુઝક, કોડકીઓ અને ચાદા ઉપર મસળવાથી ઘણીજ ઝડપે આરામ થાય છે. લાજબન એક ઢંભર ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી જાહેરને લાભ આપવાને પબ્લીક કરવામાં હોવાથી તેનો દરેક અવશ્ય લાભ લેવો જોઈએ. જાણીતાઓ "સુકુલ" એ નામથી તેને જાણ્યે છે અને તેની ડબીની કી મત ૩ ૧-૮-૦ છે. પોં જીંડુ તે મુળધને જાહેર બુલેશ્વર રસ્તે પાનરાપોળ કમપાકડામાં સં રોપોમાં મળે છે, આ બતાવટ હી દુસ્થાનમાં કોષપણુ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સ્વીકૃતી પત્ર લખીને મંગાવી લેવી.

મહાલે એન્ડ કું.	૨૬ બી	Mahale & Co. ...	26
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું	૨૬ બી	Motilal Mulchand & Co. ...	26
દહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા	૨૭ બી	Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	27
નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૭ બી	Nanlal Goverdhandas... ...	27 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૮ બી	Hindu Anathashram—Nadiad ...	28 B.
ગોવિંદજી દામોદરની કું.	૨૮ બી	Govindji Damodar & Co. ...	28 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી	Manishanker Govindji ...	29 B.
સપટ કંપની.	૩૦ બી	Sapat & Co. ...	30 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કું.	૩૧ બી	Od. Chemical Co. ...	31 B.

જનાથ ગોનાલાર ૨૮-૧૦-૪૫ નાં જીરૂ તા મુબઇન નજર મુલતવર રસ્તે પાજરાપાળ કમપાઉડમાલ્ટીક
 ડાયોમા મળે છે, આ બનાવટ હીંદુસ્થાનમા કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સીલગાની ડાયોમા
 પત્ર લખીને મગાવી લેવી (૧૯૪૫)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

અન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીતળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુવરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ-ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું એ કોઇ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂંજ કારખાતું છે. જ્યાં દરેક ડીઝાઈનના કંક, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ટ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કળાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઘ, પંચોનું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીકાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુવરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.૦.

મુંબઈ નાં. ૨.

“કિલકાયન્સ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસરો ફ્રેસ-ફ્રેટ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાત-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દુર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દાંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકરાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સઘળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ઝીજેનું પૃથ-કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જ્યાં કે પાણીઓ, તેલો, બજારલો, ખનીજો, સાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હલ વિનાનું અને હીકકમતી ભેજરોજ ને ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ધણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરી એમ આગણી કરે છે.

ફેલોગ્રે તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અપૂર્વ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માર્ગ શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં લેવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ વ્વતનો દુખાવો, લયક, છાતીની ઠંઠીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ભાંગવો, રોગ દુખાવો એ મર્ષ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આશમ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુધી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળે ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી માર્યે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

જમ કે રેલ્વે, રટીમર કે પંની, અને કોઈપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાનું અને કોટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્પોરેશન તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવેશે, માટે આપ તાકીદથી મળે નીચેના સરનામે.

ડેપોઝિટ:—સુર બીલ્ડીંગ પહેલે મળે નં. ૧૮
એલર્ડ સીનેક્સની બાજુમાં. ઓળખી લખવાની પાસે કાલગાદેવી રેલ્વે-મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા

સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ઘણી સ્થાલ લઘુ ખરાબર સમજ કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પછસાનો ઘણો ખચાવ યાય છે માટે તાજાં

નગીનદાસ અને માણિકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લ'ડન): એફ. ઇન્સી. સી.

ઇન્કમટેક્સ રજીસ્ટ્રારીસ્ટ્રસ.

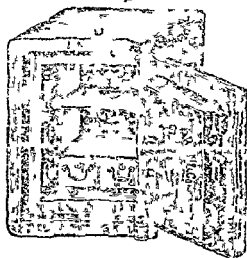
ટાઉન હોલ આગળ. બામ

હામજ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળી

ત્રીજીરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બોકસો.

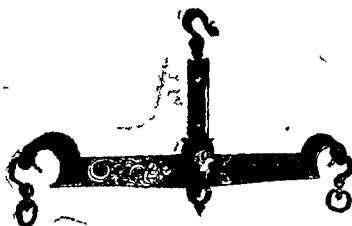
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાતું—ચકલા સ્ટ્રીટ, પોળી ગલી.

દકાન—અખદલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અલાહી બાગ મુંબઈ-૩

જુની અને જાલીલી વીમાસ કાંટાની દુકાન. ફીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૬, ૪૮ છકર રટ્ટીટ, ગોખાખાનર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટ-ફારમના અને ફેરમેકના બે હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સર્પીંગના દરેક જાતના અને સાંધજના રતસ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા અવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાટાના પદલા, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીફાયત ભાવે મળશે હમારે ત્યા માલની જાત નફા થયા પછી પછવાડે તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ ભાવમાં ઠગાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હંસ છાપના કાટા અમારે ત્યાં મળે છે નફલી માલથી સંભાળજો

બહારગામના યોરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curiosities Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lace, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Thread
Works, and Bokhara Works

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાદુર, શાહગાદ, નાવદંગી મહારાસ્ટ્રી લાદીઓ, રફ તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, સીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રલેજ વગેરે મળશે.

બહારગામના યોરડરોપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત ફેબ્રુ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ કીફાયત છે.

આર. અવરાજની હું

હું ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

ગ્રાવ્ય પરીક્ષ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co Ltd
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જ્યાખધ કાર્થ પણ ખતની ચીજ નેઈતી હાય તે જ્યાખધ હશે

બીલકુલ જુજ કમીશનથી અને કીશાયત માલે મોકલીયું—સખી મોકલો.

KirpalDas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. ૩.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા ખદર, મુખર્ષ. ૩.

નામદાર મુખધેના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કેન્ટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીમો ધરાવનારા અને બીલાયતની તથા વીથેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલવી ઠાઠટરની આખના દરદો માટે સલાહ મુદત ગ્રેડ છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનાસ્કોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આખ તપાસવાનો શાહુ અતુલવ ધરાવનાર મી. શીરોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર પોટી ફી ખરચતા પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

શી. શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જોનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જમ્સ્ટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જમ્સ્ટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જમ્સ્ટીસ બેબેડર, કરનલ ફારમેન, P. M. O, R. A. M. O, કરનલ જુલ્ડ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જોલ M. V. O અને બીજા કેટલાક નામાકીત ડાક્ટરો અને અહરથો તરફથી એમની કાબેવીયતપણાની ઉમદ સરૂકીકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા ચત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈફોકલ ફ્લેટ તથા તોપીક (દુર તથા નજીક બેવા માટે સાંધા વગરના) લેન્ગ્સ તથા ઉચી કેવેલીટીના બ્રેસીલીઅન પેમ્લસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક ખાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં ભાવ ઘણાજ પ્રીકાશ્ય.

“વી વી”

આંખનાં રીયાં

આખ ફાંખવા અવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડો ખાતીપુલક ધરાજ કીમત આના રૂ. ૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે

નખળાં ખેરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સીના ગરલાશયના તમામ દરદો હર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો હર કરવાની તેમાં અદ્યુત શક્તિ છે. નખળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને બરોબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ખેરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને હર કરવાને ઘણી અકસીર થઇ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રી અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઇ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત

ચાના એક ચમચોભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણાં નખળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નખળાઇથી તવાઇને ફીલુ થઇ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચોભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નખળા પૂર્યોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઇથી આબરુદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબદ્ધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો હર કરવાની અચબુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઇથી ઉપલી દવા ભ્યારે ખી લે ત્યારે એના પર લગાડેલું લેબલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને ખી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

75, BARROW STREET,

New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૬, બારો સ્ટ્રીટ,

ન્યુયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો મારે

ઉત્તમ સાધન.

આ સમજૂતી લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંથી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા-વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના બેઝ અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખારી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,

સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાતનું આવા માંડથું છે પણ જરમનીનાં ભણીતાં હુકીનાં કોલન વોટરને જરમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા કાપ કોલન વોટર આને ઘણા વરસોથી પંકાયલું ને પહેલું જ છે.

વેપારીઓને ખાસ બલામણુ કરવામાં આવે છે કે બગલા કાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરમનોતું નામ જરમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

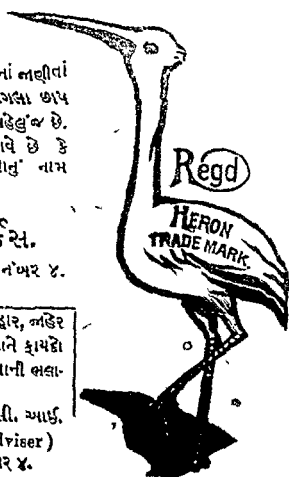
મુંબઈ નંબર ૪.

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાબતમાં પત્ર વ્યવહાર, મહેર ખબર, હિસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશે તો તમોને ફાયદો થું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની સલામત કુરવામાં આવે છે.

તથા—વાચ. એસ. લાંડરકર એફ. સી. આર્ટ.

મંદાના સલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

ભીખા કલ્યાણજીની કુાં લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર આ ચો ડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગટેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારવાર થયા કરે છે આવી સ્થિતિમાં ખૂબ ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાબેલ ડક્ટરોએ કમુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અજબબ જેવી કુતેહ મેળવે છે

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનતંતુઓની નબળાઈ લિંગેર અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે

કી મત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સખીલા સરખો દુ ખદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષા, ધુતારી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો થઈ આવવો, પેડુંની આબુખાબુના ભાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાસો કાટલા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો ભાગ અલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજજ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે આંખોના કેટલાક લયકર રોગો જેવા કે સુવાલડ અને ગભાંશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ અલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમને ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના લયકર ચિન્હો, જડણુ ઉઘાડું રહી જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગ ખે ચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોના આ મલમ નાશ કરે છે કોઈ ક્રમણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું મધ થવાથી અથવા લોહી સુકદાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકમો અને દુ ખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે ફાયદો આપે છે

કી મત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના ચોટી બાટલી બાર આના.

ભીખા કલ્યાણજીની કુંપની.

જ્યાંય ધ તમા પરચુરલ્સ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ ચાકી. મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

શ્રી. શેઠ મનમોહનદાસ રામભ (ચેરમેન)

સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.

શેઠ ચતુરભુજ શીવભ.

શેઠ માધવભ ઠાકરશી.

શેઠ ચોરામભ વેલભ.

શેઠ જોડાભાઈ વાલભ.

શેઠ વાલભ મુદરભ.

શેઠ પુરશોત્તમ કાનભ.

શેઠ જંગલખન શેઠકરભ.

દરેક ભાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે જીલ્લા સ્તરે, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે. જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત માટે આ કંપનીની ઓફિસમાં
લખતું અથવા ભાતે મળતું.

પેસ્ટનભ એદલભ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કં. લી.

૧૯. બેન્ક સ્ટ્રીટ, મોટ, મુંબઈ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધ માદારીઓને માટે
ટુંક ખબરો (ટૂંકીમાં સીરકમની) આ જાહેર ખબરો.
માર જ્ઞાનાત્મ જોશ રાજ અને ઉપસત વધુના દરેક રાજ
દીઠ એક વૈસાના જમણી લેવામાં આવશે ૧૬ રાજ દીઠ
આર આના અને તે ઉપસત દર રાજ દીઠ એક વૈસા લેવાનો
સ્થાન છે. જાણનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ વૈસા સાથે નીચે સવનામે મોકલી આપવા
એકલે અદર લખાણ અને વૈસા સાથે ચોરસમાં
એકલી અપવા

સેક્રેટરી, ઇંગ્લીશન અર્થન્ટસ એગ્ગર એન્ડ બુરો,
ગ્રોવ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
ગ્રેટ સ્ટ્રીટ—કોટ—સુબર્બ.

મણીવીજી ડાનિક ખીલસ તાત્કાલિક
નંદ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આગેદુખ
વે છે

કિંમત ૩૨ ચોખ્ખા રૂપીયા ત્રણ
ઠંકર એમ એમ પાંચેમ
વાસાવડ, (કાઠીઆવાડ.)

જોઈએ છે. ખેતી વધારવા માટે ૩
૧૮૦૦૦) સાડી બાજ, કમીશન મળશે.

રેવાશંકર નારાયણજી,
નાગરવાડા, બડોદરા.

જોઈએ છે.—વીઆ એજન્ટો તમા જાહેર
ખબર કેનવાસરો—ભરપુર કમીશન—
કાકેર એન્ડ, જી એગ
સજરામપરા, સુરત

કેલશાહટ.

ખોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જ્યા-
મ ધ તથા છુટક આખો તથા પાઉકર વેચવાનો છે
સખો. યુ એસ. આયર્થ, ગોડલ (કાઠીઆવાડ.)

એમ. લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંો

જનરલ મચન્ટસ એન્ડ કમીશન એજન્ટ

૩૨૭, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,

હોર્નબી રોડ,—સુબર્બ.

M LAXMIDAS & Co.

General Merchants & Commission
agents,

327, Nawab Buildings,

Hornby Road,—Bombay.

ચોરસ મળેલી, તમામ જાતના અનાજ,
દીવેલી, ઘી, લોયશિંગ, વિગેરે ક્રીકાર માલ
ખરીદી પુરો પાડવામાં આવશે
લખો—કે. જી. ભટ્ટ એન્ડ કુંા.
મોડકા, પોસ્ટ હસ્તેલ.

ધી ઉમરેઠ હેન્ડલુમ્સ વીવીંગ
વર્કસ ફેક્ટરી.

અમાગ કારખાનામાં સાડી, મુકટા, તાસા
સીટક, ચાચના સીટક વિગેરે સ્વદેશી માલ
ખને છે.

કામ પાડી ખાતરી કરો.

કે—પટલની ધર્મશાળા, ઉમરેઠ”

જોઈએ છીયે.

નીચેના કામ પછી નવો ધ ધો ખીલવા માટે મોટી સુધી
વાળા વેપારીઓ—આજી વખતમાં આ ધ ધાન્યે નેટલો નફો
ખોલે કામ ધ ધામાં નથી

૧ રમ્બર ૨ ક્રીલીટ કામ Artificial Jewellery
૩ કોલસેવર ૪ ક્રીનાઈલ

૫ કાલરી ૬ નાના ધ ધાને ઉપયોગી થવો જોઈશે
તથા ધ ધોના બાગ બનાવવાનું કારખાનું.

વખારે વીગત માટે લખો

ડા. પ્રભાકર પટેલ જોઈએલી રસાયન માખી

જો પત્ર કામ જેમ માટે આજી

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોડાની રસીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમતા સારા થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાલ્લીમાં (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુષ્ક નહીં માત્રમ પડે તે વખતે હુમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તા. ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુઓ અરધા અનાની ટીકીટ મોકલી પુસ્તક મંગાવો.

ડા. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ. ડી (અમેરીકા)

સીરમ—થીરેપીસ્ટ

ક્ષય રોગ તથા ઠંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર.

ઠેકાણું :—આર્ય કાર્મસી સુબર્બ નં. ૮.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેમોનડ.

જે હિંદુ ભાઈઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી છુવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનડ “ટીકલીઓ” લારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” છુકો ઠરી એક ટરબલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર ફોટોડ કવીનાઇન કેસકેશ વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો સુખદ મધ્યે મારકીટમાં દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેનાં કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડા. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુબર્બ નં. ૪

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દિશિનિ-દુ છે એવુ

ચંદ્રપ્રકાશ

ડોંગરેલુ બાલામુત

પીવાથી નાના છેકરાં

વંદુરસ્ત થઇ તેમની તાકાત વધે છે.

રોજાની ડો. ૧૨ આના ૮ ખ. ૪ આના

કે ડી હોમરેક

ગોરમમ સુબર્બ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમાં કલ્પન વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામાં સાહિત્ય-સંદેશ વાંચકોના કલ્પનમાં સારા થાય છે સુખસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે કે ‘આ માસિક વીમે ધીરે પ્રથમ પકિતતા પત્રોની દરોહમાં આવતું બધું છે” વાર્ષિક લલાતમ પોસ્ટલ સુદ્ધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ થી નકલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકાલયોમાં માટે મળુ. બહાર ખબર મોકલે ઉત્તમ સાધન

આવતાત મટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રપ્રકાશ”

સનમહેસ ૨૧૬—વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની ... (એચ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

બાટલીવાલાનું—આલામત-નબલા તથા તવાચલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અક્સીર કી આના ૧૦ દર

” (ક્યોર—ઝોલ) બામ માથાને દુખારો, સ્વેખમ, છાતીને દુખારો હરએક ભતનો દુખારો

હરએક ભતની બે ચાએલી નસો માટે અક્સીર કી ૬ આના

” હાએરીયા મીક્ષયર (કીલેરોલ) ઝાડા ગરબીના પેટ, ઉલ્લી, ફેલેરા વગેરેપર અક્સીર કી ૩ ૧

કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના

” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—બે એનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના

” ઝેનીક પીક્સ—ટ્રીક્કા ચેડેરા, નનવામ, પાતલુ ઘડ અએલુ લોહી (એનીચા) માટે અક્સીર

ધાતુ પુષ્ટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના

” રીઅવરમ એઈન્ટરેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક ભતની કીડ ખુજની માટે મલમ

કી ૪ આના

” દાતલુ મજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ:—બાટલીવાલા વરલી સુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, સુંબઈ, ૧૮

ગાઉટી રીચુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટના દરદો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામમાણુ અને ઝડપી ઇલાજ તે જપલા નામનું તેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમાગ ભતનો સધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝરૂની, કરતલ, આક્સા નસોનું એચાણ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણ, ગરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેના પગે શુક્રાને સોને, મુઝેલા તથા મઠમ ગચલા સાધા અને હાડકા અક્સરસાત, લમખેગો, વકરો, લચક, ચસક, પીગેરે તમામ ભતના રાસીરના ભૂના દુખારાને ઝટપટ સાજ કરી નબળા પડેવા અવયવોને તાકત બહી લોહી ફરતુ કરી નવી જાંઠી બાખસવી એ આ તેલના ખાસ શુભો છે કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે ભણીતા ફવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહારગામવાળાઓએ નવસારી લખણ

મોલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ—દેરડી સીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે બહોળો ફાયદો.

વીજળીને લગતુ દરેક ભતનુ પ્રીટીંગ અને હરસ્તે ધૂમ કરનાર તમારી વીજળીક ફીટીંગને નીલાવ ફીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.

શા. ૧૦ પ્રેમચંદ કૃષ્ણાણ, સુરતવાળા

૬૦ મુળજી જેઠા બીલડીંગ, બ્લોક નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેમ સીટ, સુંબઈ નં. ૨.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનિવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા ખર્મો ધલાકાની-ગાંધી અગત્યની ખબરો, લાલુવાબેશ કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખબરો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે કિન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
બુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ. -
નંબર ૧ બર ૨૭, ૫૨ ન બર ૫૩-રંગુન

નોટ-આખા ખર્મો ધલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે ખર્મોની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુ ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી લાય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચોત્રો સાધતું કેટલોક મફત વેપારીઓને બરપુર ઠમીચન.

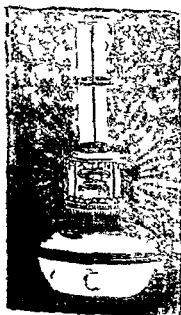
૬૦ દાવડાની ફાં, ૦,

મંમોદેવીના કુવારા પાસે,

સુબર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

ખગીયાર વરસથી આહુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (મધ્યકની ખીલ શોષોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમ બરપુર નફા છે. ઉપરને ટેકાણે અરજી કરે અથવા લાને મળે.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ વ્હાઈટ ઓધલ
(ધાંસલેટ) થી વહન રહિત છે. વ્હાઈટ ઓધ-
લના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં વ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

આટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બહાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઈટર્સ

ધી હિંદુન ક્રેકટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી રેશવ પરફ્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, ચામડુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ધાર્મિક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

૧૦

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હિસાબ ગોદરેજ પ્રત્નને આપ્યો છે. કોટલી ધવટ લેધમની આદ્રીસની આગમાં અને કાપડ બગરની મોટી આગમાં જુદાં જુદાં મેકરોની સંખ્યાબધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની બગર મેળવવા પછી ધવટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડે પોતાની મેકરોની કીમતની વેલાતી મોટા બંદીલા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંક માટે ચરકારને રજીસ્ટર તીજેરી જોઈતી હતી. સારે જુદાં જુદાં મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સત્તામત રહેવાથી આખો રજીસ્ટર તીજેરીનો ચારકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાબુ ક્રાનસીસડોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી અગ્નિ થઈ હતી અને દુનિયા ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતાં અમેરીકનું હુત્તરવિદ્યાગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી. મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દહગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાત ક્રાનસીસડોની આગથી ઘણાં મેકરોની ફાયરમુક હોવાની ગેરટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બંદીમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જોકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણ રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ

ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટરડ એકાઉન્ટન્ટસ આ બેંકના હીસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અકવાડીએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પબ્લિક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાહાબાદ બીહારીગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની ખાકી ઉપર.

જાનવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી નં. પોચખાંનીવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ.

બહાદુરના ઓનરેબલ સરજનન જનરલ સર ઇયુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ એમ ડી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે રોષેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પિટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ રટેવર્ટ સી. આઇ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર આઈ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અગ્રેજ 'અમલદારો' વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પિટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરદારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનંલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરદારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ અને ઓફીસર, પોલીસીસ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરજન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ એમ. એસ, એમ ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થોમા બાદશાહી યાકુતી નામની જળ બહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરું પુરુષાતન આપે છે. ખસી મરદાઈ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાતની માફક ભેરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ સેવા અમારી ખાસ લલામણુ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ બાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂા દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

શુગ્રી-રેફર કે વાઇથી આકડી, તાણ, ખેંચ કે કાઢણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંઠાગાર બનવું, કીણના શીસોટા, પેટના હુખાવા ઇંન નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણુ છે પણી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને ક્ષીધે, રક્ટુ, કુટ્ટુ, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભવું, પ્રેવાહિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરણુ છે.

ઉપયોગ કરેથી પ્રાત્ની. દવા મહિનાભરની-વનરપતિની-રિપ્લાય પને જવાબ. વ્યથિત કુળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપન કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાયું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ યુક ડી ૦)જા. પો.)-

જગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિત હીરિટરિયા-વિજયપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે મુંઝવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૬૦ ટકા જેટલા લાગ કમતાકાતીનાં યુગ્મ દરદથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ધલાજ કરાવાને બદલે ચકચકીત બહેર ખખડે વાંચીને ગભરાટના મારેલા, મોટી મોટી કીમતની દવાઓ અને તેવીજ ગંભીર અને તુકશાનકારક પટીઓ વાપરીને કાંઈજ શુભ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પધ્ધસાની ખરાબી કરીને બીચારા આગરૂને લીધે ગીરફતારીમાં ફર્યા કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની કીમતી જીંદગીના કમોતે અંત પણ લાવે છે. બાબદ વીચારવા જેવી છે ખેરી, પણ એમ નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સખડયા કરવું. માટે હાલમાં બાણીતા તખીએ ઘણાજ ચોક્કસ, દબ વગરનો અને ગમણાણ ધલાજ શોધી કાઢ્યા છે, જે ધલાજ કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ધલાજ રકમમંધ પારસી, ખેલત, લાટીયા, મેમણ, વોહરા, ધ્યેજ, ખ્રીસ્તી-તથા યાહદી ગૃહસ્થોને કરવામાં આવ્યો હતો અને તનું પરિણામ સેંકડે ૧૦૦ ટકા લાભકારક આવ્યું હતું. ઉપતાં લાભ કરક પરિણામ મછી ધલાજ બંહાર પારવામાં આવ્યો છે, માટે એક અહસ્થ ગમે તેવી કમતાકાતીથી પીડાતો હુશ, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કાંઈથી કારણથી તાકાત જતી રહી હોય, અબલ કળાં ઓછી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે ઢેકાણે પહેલા ૧ કાગળ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને સાથે બીટેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા બે મંગાવવી હોય તો કાંઈથી શરમાવા વગર મોટાં આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો સંતોષકારક ખુલાસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું કામ કરે છે, દવાની કીમત શું છે, દવા વાપરીને ચારામ પામેલા ગૃહસ્થો છું મરડીફીટ આપ છે વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કાંઈથી ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સાદા કવરમાં, મોકલી આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને શરમાવાનું કારણ રહેશેજ નહીં ખાતરી માનવું બે દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાતરી ગખવામાં આવશે. એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ ગાઠા કુંકવાની મતલબથી દેવામાં આનશેજ નહીં. ખાતરી રાખવાની બાબદ તો વકીલને બાગણે થયેલાં લખતખરાખર સમજવી જે ગૃહસ્થોએ મોટા મોટા ડાકટરો તથા રાજવંશી હકીમોની સુલાકાત લીધી હોય, સેંકડા રૂપીઆ યગડયા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં સાચાણ મારેલી બાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અશીષ, વહનાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આગરૂને તુકશાન પહેાચે તવી કશી પણ ચીજ વાપરવામાં આવતીજ નથી, જે વીષેન ખાતરી નામદાર સુબંધ સરકારની ગવર્નોટ લેખોરેટરીમાં વીદ્વાન સરકારી ડાકટરે આ દવા તપાસીને અપેક્ષી સરડીફીટ ખુલાસા પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેવી યજેલ કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલય છે, દવાની કીમત સેંકડા રૂપીઆ નહીં. કીમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહેરખખડે તો હાલમાં ઉભરાઈ તગાઈ બચે છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઈને સમજવા લાગ્યું છે જે એકજ પેટ દવા સર્વેની તખીઅતને માફક આવતી નથી કારણ દરેક માણસની તખીઅત અને ખાતખાત જુદુંજ રહે છે અને ફેકટમાં પધ્ધસાની બરબાની ધાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા કમ્પ્યુબંધમાંજ નહિ, પણ આખા હીંદુસ્તાન, ગુજરાત અને લખાણ દુર દેશાવરોમાં ૧ નાશકારા થઈને વીધાસ પામી છે, એજ તેની ખરાબણાની સામેતી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ બાબદના ધલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ લલામણ કરવામાં આવે છે. બંહારગામ તથા મુખ્યના ગૃહસ્થોએ ધ્યેજ અથવા તો ગુજરાતીમાં કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી તત્તી પોતાની ખાતરી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડીંગ લોહાર ચાલને નાકે ૧ માળે કાંદુ મારકેત સાંબે-મુખઈ.

દેશી

મચરનું માસિક.

OCTO. 1918. No 4 અક્ટો. ૧૯૧૮. અંક ૪ થો.

CONTENTS

પાન	Subjects	Page
... ૧૪૬	1 Commercial Subjects ...	146
ધ ૬	(a) Fields and Factories (Mr D K Mehta) ...	146
૧૪૬	(b) India's resources and her economics (Mr J L D Barbhaya)	151
૧૪૨	(c) Sealing-wax Industry	151
૧૪૮	2 Chamber's Section ..	163
૧૬૩	3 War and Trade Government Notifications ..	175
૧૭૧	4 Commercial Intelligence and Statistics	181

મુગા ચર્ચ ક્લાસ દેશી મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને બે મનાજ સાદા યોગ્ય હોય અથવા તમારે તમારા દિલનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલ્યુરે હાથકેટકટક ના કપરીપટ્ટા નામે રજા મેનેજમેન્ટ સોફ્ટ ફેલ્યુરે ગાયદાઓની કપોઓ અને તેના રીપોર્ટ નામે નામ વડ સફળકર્ય પારેધી

અવરજી ૯ મેનસી

૧. પેમેન્ટરસ એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ કોમિશનરિયલ,

બેંક બજાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ

૨. ખાતુ—ધી બોર્ગે ટાઇમ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ મુંબાઈ

INDIA: HER RESOURCES AND HER ECONOMICS.

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર--મી જે. લ. ડુ. ખારભાયા.)

ભાગ ૨ નો.

વિભાગ ૧ લો.

—:—:—

પ્રકરણ ૧ લુ.

THE STATE—દેશ.

સર્વ પ્રજાઓની આર્થિક ઉત્પત્તિનાં મૂખ્ય સાધનો તે ખેતી, ઉદ્યોગ, અને વ્યાપાર આ ત્રણ છે, અને તેથી આ સર્વને ખીલવવા અર્થે દેશમાં શાન્તિ એ આવશ્યક છે. અત્યારે આપણે આર્થિક ઉત્પત્તિની વાત કરી શકીએ છીએ, અથવા તે વિષય ચર્ચાએ છીએ, તેને માટે અંગ્રેજ સામ્રાજ્યના પ્રભાવથી સંપાદન થયેલી શાન્તિનેજ આભારી છીએ. કારણ કે શાન્તિ હોય તેજ સમયમાં ઉપર જણાવેલાં કારણો પોતપોતાનો ફાળો આપવા શક્તિવંત બને છે.

સર્વ કોઈ બાણી શકે એમ છે કે અંગ્રેજ શાન્તિના પ્રભાવથી આપણા દેશમાં ખેતીનો વિસ્તાર વધ્યો છે, એટલુંજ નહિ પણ રેલ્વે અને સ્ટીમરોથી આપણી ખેતીની પેદાશ દુનિયાના દરેક ભાગમાં ફેલાવા પામી છે, અને તેથી ખેતીની પેદાશના ભાવમાં પણ પૂર્વના પ્રમાણમાં ઘણા વધારો થયો છે. વળી રેલ્વેને લીધે હુબ્બાળ જેવા પ્રસંગમાં આપણા દેશના એક ભાગની પેદાશ અન્ય ભાગમાં પહોંચાડી શકાવા ઉપરાંત તેના ઉપયોગમાં આવે છે, અને પૂર્વે સાચાર યધને ખેસવાનો, અને પરિણામે જીવ જોખનો પ્રસંગ જે ઉદ્દેશવતો ત્યાં અત્યારે સોધુ-મોધુ જરૂર નેશું અનાજ મળી શકે છે.

આપણા દેશના આર્થિક ઇતિહાસમાં આ એક અપૂર્વ ઘનાવ છે. એ વાત સત્ય છે કે રેલ્વેને લીધે આપણા દેશ ઘણા ખર્ચમાં ઉતરી ગયો છે, અને તે ખર્ચને અંગે આપણી વાર્ષિક જવાબદારીઓ વધી પડેલી હોવાથી આપણા ઠરમા હંમેશને માટે વધારો થયેલો છે પરંતુ આપણી ફરીઆદનું હવે નિવારણ થવાનું શરૂ થયું છે. કેટલાંક વર્ષોથી રેલ્વેની પ્રત્યક્ષ ઉપજમાં પણ નફો દેખાવા માંડ્યો છે, અને તેની સાથે જ્યારે ઉપર જણાવ્યા તે પદોક્ષ લાભનો આપણે વિચાર કરીએ ત્યારે રેલ્વે એ આપણા આર્થિક ઇતિહાસમાં બહુ અગત્યનું સ્થાન લોગવે છે, એવી પ્રતીતિ થયા વિના રહેતી નથી.

ખેતીનો વિસ્તાર વધ્યો, ખેતીની પેદાશના ભાવ વધ્યા છે, હુબ્બાળ જેવા પ્રસંગમાં ખેતીની પેદાશની વહેંચણી દેશના તમામ ભાગોમાં જરૂર પ્રમાણે થઈ શકે છે, પણ ખેતીનો આધાર વર્ષોદ ઉપર છે, અને વર્ષોદની અનિયમિતતાથી કિંવા ઉષ્ણપથી ખેતીનો પાક પૂરેપૂરો ઉતરતો નથી તેના ઉપાય તરીકે જળસંગ્રહ અને જળસંચાર (Canals and Irrigations) કામો થવા માડ્યાં છે અને વધુ જરૂર પુરતા ધર્વાં જોઈએ છીએ. હિંદુસ્થાનની સરકાર તે તરફ હવે લક્ષ આપવા લાગી છે રેલ્વે પાછળ વધારે પડતું ખર્ચ થાય છે, અને જલસંગ્રહનાં કાર્યો પાછળ જોઈએ તે પ્રમાણમાં લક્ષ અપાતું નથી. એવી જ ફરીઆદ હતી, અને સ્વર્ગસ્થ મીર જમશેદ હાલે પણ તેવીજ ફરીઆદ કરીલી પરંતુ જેમ જેમ તે વસ્તુ સમજાતી ગઈ છે, તેમ તેમ રાજ્યો તે બાબત ઉપર વધુ લક્ષ આપવા માંડ્યું છે, તે હર્ષની છીના છે. વળી ૧૯૧૨ માં જે હરીજનલ કમીટીએ રીપોર્ટ કરીધો તેમાં આખા

મટેલીક શીલીંગની સારી ડીમાધન ગમશે કે ?

દેશમાં જળસંચયનાં સ્થાનો કયાં કયાં છે, તેને કેવી રીતે ઉપયોગમાં લેવાં જોઈએ, તેમાંથી નેહરો શી રીતેએ કાઢવી જોઈએ, અને તેની પાછળ કેટલું ખર્ચ પડશે, અને તેમાંથી જમીનને કેટલો લાભ થશે તે નક્કી કરી શકાય છે. આ અહેવાલાનુસાર પ્રસંગે પ્રસંગે નિયમીત રીતે કાર્ય આગલ વધારાનું જાય છે એજ પુરા સંતોષની વાત છે. આગળનો અને હાલનો નહેરનો વિસ્તાર નિચલા કોઠા ઉપરથી જણાયો.

એ વાત સાચ છે કે દેવેથી પેદા થયેલો માલ દેશાન્તર લઈ જવામાં સવળતા પ્રાપ્ત થાય છે. પણ જળસંચારના કારણે હાથ ધરવાથી આપણું વાસ્તવિક આર્થિક સાધનોમાં સ્થાયી ઉમેરો થાય છે, તેમજ જમીનમાં ન સમાતું કરોડો ગેલન પાણી ગરબાદ જતું અટકે છે, અને અનાવૃષ્ટિને સમયે તે જળદ્વારા ખેતી થાય છે. વળી કેટલીક ચીજો જેને વધું પાણીના ખર્ચ પડે તેવી પેદાશો, ઉત્તમ દરવામાં સામાન્ય વર્ષોમાં પણ સાહ્યભૂત થાય છે. તે ઉપરાંત વ્યવહાર માટે આ જળસંચારો બાંધવામાં આવે તો, તેવી મોટી નહેરો કારા નાની મોટી આગળોટાની તેમાં ચાલકાલ, દેશની અંદરનો માલ લાવ લઈ જા કરવામાં સવળતા સાથે સસ્તી યોજના પુરી પાડે છે.

ખેતીના સંબંધે ત્રીજી વસ્તુ તે ખેડૂતોની રેયિત છે. આના પ્રતિ પણ સરકારનું ધ્યાન ખેંચાયું છે. અને તે તરફ સરકારનું ધ્યાન હવે વધુ ખેંચાયું રહ્યું છે. સર્વોચ્ચ રામેચન્દ્રે તે "India in the Victorian Age." નામના ગ્રંથમાં આ વિષે ઘણું કંઈ લખાણ કર્યું છે, પરંતુ તેવી ફરીયાદો જેમ જેમ સંજોગો ગઈ છે તેમ તેમ તે દુર થતી ગઈ છે, અને જે અવિષ્ટ રહી છે તે દુર થશે એવી આ રાખવી અસ્થાને નથી. હુકાળને પ્રસંગે સ્ત્રી માફી મૂંઠવળી આપવાના ધારા, એ આવું જ દ્રષ્ટાન્ત છે. રાજ અને પ્રજાનો સંબંધજ અહીંની જાણવમાં અન્યોઅન્ય વિરૂદ્ધ થો લાસે છે, અને સ્વાભાવિક રીતે તેમાં મત

લેદના પ્રસંગો થોડા કરવા અને ઉભયનાં હિત તપાસી રાજ્યકાર્યભાર ખેડેલાં એમાં રાજ્યનીતિનું ખરું સ્વસ્થ છે, એવી રાજ્યનીતિ અંગ્રેજી રાજસંસ્થાઓમાં સાર્વત્રિક છે. અને આપણા દેશમાં પણ તે દાખલ થતી આવે છે. લૉર્ડ મોલી અને મીન્ટોએ દાખલ કરીલા સુધારા, અને તેને પોશણ કરી જનાર હિંદ હિતૈષિ વાઇસરૉય લૉર્ડ હાર્ડીંગે તેના ચલેલો પાથો, આ દિશામાં ઘણાજ ફળદ્રુપ થશે એ નિઃસંશય છે. જેમ વખત જતો જાય છે, તેમ રાજ પ્રજાના અન્યોઅન્ય વિરૂદ્ધ જેવાં ભાસતાં હિતાહિતની વસ્તવિક એકતા સાધી તદ્દનુસાર કાર્યભાર ખેડાવાનો કાળ આપણા દેશમાં પ્રાપ્ત થયો છે. એ વસ્તુ લોકોને પ્રત્યક્ષ થતી જાય છે. +

સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ—હિંદમાં મુસલમાન અને અન્ય લોકોના ચાલેલા વિરૂદ્ધ બાદ લૉર્ડ વિલીઅમ બેન્ટીનનો અમલ શાન્તિ કરકસર અને સુધારાનો હતો. તેણે ૧૮૩૫ માં આ દેશ છોડ્યો. ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીના મુલકમાં તેણે શાન્તિનો પ્રસાર કર્યો, અને આપણાં ગંધાં દેશી રાજ્યો સાથે શાન્તિનો સંબંધ રાખ્યો, અને તે ઉપરાંત તેણે રાજ્યનું કંઈ ઘટાડ્યું. વળી સુધરેલી જમાણની ઉત્તર હિંદમાં ચાલુ કરવાથી તેણે ખેતીકારોનો ક્યવાટ ઓછો કર્યો. તે ઉપરાંત અંગ્રેજી ભાષાની કેળવણીનો વધારો કરી, તેણે કેળવણી રેયતને ન્યાય તેમજ મહેસુલી ખાતામાં ઉચી પાયગીની જગ્યાઓ આપી. ત્યાર બાદ ૧૮૩૫-૩૬ લૉર્ડ મેટકાફ અને ૧૮૩૬-૪૨ લૉર્ડ આંકલેન્ડ ગવર્નર જેનરલ તરીકે આવી ગયા હતા. તેના વખતમાં અંગ્રેજ સરકારને કાયુલ સાથે પ્રથમ વહેવાર કરવાનું સાપડ્યું, અને ૧૮૩૭ માં અફઘાનિસ્તાનના રાજ્યકાજમાં અંગ્રેજોને પહેલો હાથ ધાલવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો. ૧૮૪૨ થી ૪૪ સુધી લૉર્ડ એલેન્જરો આવ્યો, તે વખતે ૧૮૪૩ માં અંગ્રેજોએ સિંધ ઉપર પૂર્ણ વિજય મેળવ્યો. ૧૮૪૪-૪૮ લૉર્ડ

+ આર્થિક ઇતિહાસ ભાગ ૨ નો.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

હાર્દિંગનો અમલ હતો, તે વખતે મૂગલ રાજ્યની પડતીથી ઉત્તરમાં નાનક પંથી સીખો અને દક્ષિણમાં મરાઠા બળવાન થયા હતા. ઉત્તરે સીખ અને મધ્ય તેમજ દક્ષિણ હિંદુસ્થાનમાં મરાઠા ઉભય રાજ્યો બળવાન બન્યા હતાં, અને તેઓએ મુગલ બાદશાહત ઓછી લીધી હતી. શિખ પંથનો પહેલો સ્થાપનાર નાનકશાહ હતો અને હિંદમાં મુગલ કે પોર્ટુગીસ સત્તા ચાલી તેની પહેલાં તે ૧૪૬૬ માં જન્મ્યો હતો. તેના પછી ૧૭૬૮ માં શુર ગોવિંદસિંહના સમય સુધીમાં એકંદરે દશ શુર્યો થયા હતા, અને તે બાદ ૧૭૮૦ માં જન્મ ધરનાર રણજીતસિંહે પંજાબમાં સિખનું રાજ્ય સ્થાપ્યું હતું. તેના વખતમાં અંગ્રેજોને સીખ જોડેનું પહેલું યુદ્ધ ૧૮૪૫ માં થયું હતું. ૧૮૪૮-૧૮૫૬ માં અર્લ ઓવ ડેલહાઉસીનો અમલ હતો. તેના વખતમાં પંજાબની સમાધાની કરવામાં આવી અને મહારાજની ધુલીપસિંહને રૂ. ૫,૮૦,૦૦૦ નું વર્ષાસન બાંધી આપવામાં આવ્યું. ૧૮૫૨ માં રંજુનના પ્રકેજ લોકો જોડેનું યુદ્ધ થયું, અને ત્યાંના જીતેલો ભાગ અંગ્રેજો ખાલસા કીધો. ત્યાર બાદ અંગ્રેજ રાજ્યસત્તા નીચેના બર્માની આબાદી વધી છે. ૧૮૫૭-૫૮ માં ત્યાંનાં જંદ-રનો જે વ્યવહાર રૂ. ૨,૧૩,૧૦,૫૫૦ નો હતો તે ૧૮૮૧-૮૨ માં રૂ. ૧૧,૭૨,૦૧,૮૧૦ નો થયો હતો. ૧૮૫૫ માં પ્રજાદેશની વસ્તી સાઠબાર લાખ માણસની હતી, તે ૧૮૯૧ માં સાડીપીસતાલીસ લાખની થઈ હતી.

વારસ ન હોવાથી સરકારને મળેલાં રાજ્યો—૧૮૧૮ માં પેશ્વાનું રાજ્ય જીત્યું તે વખતે લોર્ડ હેરટફોર્ડે તેને ફરીથી ઉભું કર્યું હતું. અને ત્યાર બાદ શિવાજીના વખતથી ઉતરી આવેલા તેના વંશનો રાજા ૧૮૪૮ માં મરણ પામ્યો, જે વખતે તે પુત્ર વગરનો હતો. તેના બાળે લીધેલા દત્તકનો હક અંગ્રેજોએ સ્વિકાર્યો નહિ, માત્ર કરોડીના સંસ્થાન સીવાય સતારાને જેમ ખાલસા કરવામાં આવ્યું તેમજ ૧૮૫૩

માં આન્સીનું રાજ્ય ખૂડયું. બ્રિટીશ રાજ્યથી વધુ જુના નાગપુરના લોસલે રાજ્યના વંશનો છેલ્લો રાજા પુત્ર વગર ૧૮૫૩ માં મરી ગયો, અને તેથી તેને ખાલસા કરી મધ્યપ્રાંત બનાવ્યો. નિલાવાર્યે રાખવામાં આવેલા લશ્કરનાં નાણાં નિગમ ભરી ચકતો નહિ માટે વરાડપ્રાંત સરકારે ખાલસા કીધો (જે અમુક સમજુતી બાદ લોર્ડ કર્ઝનના સમયમાં પાછો વાળવામાં આવ્યો છે.) તેજ સમયમાં બીજા ત્રણ રાજવંશો નામનિશાન વગર ચાલી ગયા. દક્ષિણમાં માત્ર કાર્ણાટકનો નામનો નવાજ રહ્યો હતો તે, અને તાનજેરનો રાજા મરી ગયા, તેને વારસ નહોતા, માટે તેનો કુટુંબોને વર્ષાણુ બાંધી આપવામાં આવ્યાં હતાં. ૧૮૧૮માં ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી મુકેલો પેશ્વા બાજીરામ ૧૮૫૩ સુધી જીવ્યો અને ત્યાં સુધી તેણે રૂ. ૮,૦૦,૦૦૦ નું વર્ષાણુ મેળવ્યું હતું. ૧૮૫૬ માં સરકારે અયોધ્યા ખાલસા કીધું. આવી રીતે અંગ્રેજ રાજ્યની ત્રિમા વધારી માત્ર ચુમાળીસ વર્ષની નાની વયે ૧૮૫૬ ના માર્ચ માસમા માર્કવીસ ઓવ ડેલહાઉસીએ અમલ તાજ્યો. ૧૮૫૬-૬૨ લોર્ડડેનીંગ આવ્યો. ૧૮૫૭ માં હિંદ ન કંટપેલો એવો ભારી બળવો થયો અને તેનાં મૂળ મથકો તે કાનપુર. લખનૌ અને દિલ્લી હતા. કાનપુરથી થોડે છેટે બિથુરમાં છેલ્લા પેશ્વાનો વારસ પોડુપંત ઉર્ફ નાનાસાહેબ રહેલો હતો, જે અંગ્રેજોને વંકાદાર રહેવાનું વચન આપતો હતો. છતાં તો. ૬ થી જુન ૧૮૫૭ માં જ્યારે સિપાઇઓએ દંગો કર્યો ત્યારે તેજ તેનો નાયક બન્યો હતો.

આનંદેખસ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપ મૂળ કંપનીને ઇંગ્લેન્ડની મહાન રાણી એલીઝાબેથ ૧૬૦૦ માં સનદી મંડળનો પટો કરી આપ્યો હતો. અને લોર્ડ નોર્થનાં પ્રધાન મંડળે સને- ૧૭૭૩ નો રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ મંજૂર કરી તેને રૂએ-કંપનીને રાજકીયસત્તા આપવામાં આવી હતી. વળી હિંદનું રાજ્યબંધારણ જે મુકરર કરવામાં આવ્યું હતું, તે મુજબ બંગાળના ગવર્ન-

હંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદવા ક્યાં જશે ?

રને ગવર્નર-જેનરલનેા હક મળ્યો હતો. આ હકને અંગે તે ગવર્નર-જેનરલને ચાર સલાહના મંડળમાં જે ઠરાવ કરવામાં આવે તે મૂજબ સલાહથી સલાહ અને લડાઇ કરવાની માળતોમાં, તેમજ મુંબઈ અને મદ્રાસની સરકાર ઉપર અધિકાર ચલાવવાની સત્તા મળી હતી. વળી કલકત્તામાં ન્યાયની વરિષ્ઠ ન્યાય સલાહ (સુપ્રિમકોર્ટ) સ્થાપી, તેના ન્યાયાધીશોની નેમણુંક ઇંગ્લેન્ડના ગાદિપતિએ કીધી હતી, અને ગવર્નર-જેનરલ તેમજ તેની કાઉન્સીલને નિયમે અને કાયદા કરવાની સત્તા મળી. ત્યાર-બાદ ૧૭૮૪ માં પિટનું 'ઇંડીયા બીલ' રજુ થયું અને તેની મંજૂરીયાતથી ઇંગ્લેન્ડ મંચે 'બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલ' સ્થાપવામાં આવી. બીજા ધલાકાએ ઉપર મંજૂરનું સર્વોપરિપણું દબ થયું. અને ગવર્નર-જેનરલ-ઇન-કાઉન્સીલ આથે મળી કમ્પનીના હાકેમે વ્યાપાર ચલાવવા લાગ્યા. હિંદને વ્યાપાર જે એકલી કમ્પનીના હસ્તક હતો તે ૧૮૧૩ માં ફરીથી કરી આપેલી સનદથી બંધ પડ્યો. કોરેજ કે તેણે પણ પ્રજા પર આદેશ અમલ ચલાવવા પ્રતિ વધુ લક્ષ આપ્યું ૧૮૫૩ માં કમ્પનીને ફરીથી સનદ આપવામાં આવી ત્યારે તેનો ચીન સાથેનો ચાલતો વ્યાપાર બંધ કરવામાં આવ્યો. ૧૮૩૩માં જે નવો એક્ટ પસાર થયો હતો. તેની રૂએ ગવર્નર-જેનરલની કાઉન્સીલમાં એક નવો કાયદા બાંધનારો સલાસદ વધ્યો. વળી ગવર્નર-જેનરલ-ઇન-કાઉન્સીલને સુલકી લશ્કરીખાતાનો વહીવટ અને વધુ અધિકાર ચલાવવાનો હક મળ્યો. કમ્પનીને જ્યારે છેલ્લી સનદ ૧૮૫૩ માં ફરી આવી ત્યારે પાર્લામેન્ટે તેની મુદત કરાવી નહોતી, પણ મરજીમાં આવે ત્યાં સુધી અમલ કાયમ રાખે એમ ઠરાવ્યું. વળી કમ્પનીના ડીરેક્ટરોની સંખ્યા ઘટાડી, અને સનદી નોકરી જે વગવડીલાથી મળતી, તે અટકાવી 'સીવીલ સર્વિસ' માં જાહેર હરિ-કાઇ કરવા માટે તેની પરીક્ષા લેવાનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો.

રાજ્ય ગાદીના તાબામાં હિંદનો મૂલક આવ્યો—૧૮૫૮ માં હિંદનું રાજ્ય વધુ સારી રીતે ચલાવવાનો કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો. આ કાયદાની રૂએ કમ્પનીના હાથમાંથી સત્તા ચાલી ગઇ. જે સમયે કમ્પનીના કાયરેક્ટરોએ છટાથી લાપજો કરી તેની વિરુદ્ધ મત જણાવ્યો, તેમજ પાર્લામેન્ટમાં પણ સલાસદો જે પક્ષમાં વહેંચાઇ ગયા. પરંતુ આખરે કાયદો પસાર થયો, અને હિંદનો કારભાર રાજ્યગાદીના સિદ્ધાતાબામાં ગયો. એ કાયદામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે પંદર સભ્યોની બનેલી કાઉન્સીલમાં તેની સલાહનુસાર, સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ હિંદી પ્રધાનો માહેલા એકની મંજૂરીથી હિંદને ગવર્નર-જેનરલ જે વાઇસરોયને નામે જાળખાશે તેનીદ્વારા ઇંગ્લેન્ડની રાજ્યકર્તી રાણી હિંદ ઉપર સીધો અમલ ચલાવશે. વળી મુંબઈ, મદ્રાસ વગેરે પ્રાંતોના ગવર્નરો, અને મધ્યપ્રાંતો, બર્મા વગેરે અન્ય સર્વ ભાગોના લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નરોને વધુ સત્તા મળી, તેઓની કાયદા બાંધનારી પ્રાન્તિક ધારાસભાઓ ગોઠવાઇ અને પ્રાંતિક રાજ્યધાની શહેરોમાં વડી અદાલતો (હાઇ કોર્ટ) સ્થાપવામાં આવી. કમ્પનીના યુરોપી લશ્કરને રૌંધલ સર્વિસમાં ભેળી દઇ, હિંદી ફરીઆઇ ફોજ કાઢી નાખી. વળી પ્રાન્તિક ધારાસભાઓનાં સરકારી નોકરો ન હોય એવા અંગ્રેજો તેમજ દેશીઓને મદદ કરવાના હેતુએ વધુ સભ્યો નેમવામાં આવ્યા. આ વિષય ઉપર અજવાળું પાડનારો એક દેશ જે 'મહારાષ્ટ્રીના દેશ'ને નામે પ્રખ્યાત છે તે નિચે મુજબ ઇ. સ ૧૮૫૮ના નવેમ્બર માસની તા. ૧ લીએ જાહેર કરવામાં આવ્યો:—

મહારાષ્ટ્રીનો કંદેરો. (સને ૧૮૫૮ માં જે જાહેરનામું આપવામાં આવ્યું હતું, તે વખતે રાસકાર તરફથી નિચે મુજબનું તેનું ભાષાંતર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું, જે નેમનું તેમ ઉતારેલું છે:—)

સુકામ ગુલાહાખાદ, સોમવાર તારીખ
૧ લી માહે નવેમ્બર સને
૧૮૫૮ ઈસ્વી.

મલિકા મા આઝમા ઇન્ડિસ્તાન એએને
તાંહાંથી હિન્દુસ્તાન માહેના રાજરજવાડા,
તથા સરદાર, તથા બીજા લોકોને હેથલ લખેલું
મહેરનાનીનું નહેરનાનું પ્રસિદ્ધ કરવા સાડ
નવાખ ગબ્દુર્ નજરલ બહાદુરને સાદર
થયો છે.

હિન્દુસ્તાન માહેના રાજરજવાડા, તથા
સરદાર તથા બીજા લોકોને મલિકા મા
આઝમા દર ઇન્ડિયા કાઉન્સીલનું
નહેરનાનું.

વિક્ટોરિયા-ઇશ્વરકૃપાથી શ્રેષ્ઠીતન, તથા
આયર્લેન્ડ આ સંયુક્ત રાજ્યની, તથા એ રા-
જ્યના તાબામાં યુરોપ, એશિયા, એફ્રિકે, અને
એસ્ટ્રેલીયા આ ખંડો મધ્યે જે વસ્તી,
તથા ઉપરી રાજ્યો છે, તે સર્વની મલિકા મા
આઝમા તથા ધર્મરક્ષક.

ઝોજ સુધી હિન્દુસ્તાન માહેના મુલ-
કને રાજ્યકારભાર હમારી વતી ઝોનરેખલ
ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપની ચલાવતી હતી, તે પોતેજ
ચલાવવો એવું કેટલાંક મહત્વનાં કારણોથી
પાર્લામેન્ટ સભામાં એકલા થયેલા રિપરિ-
ચુઅલ તથા ટેમ્પરલ લોર્ડ અને કૉમન
એએની સલાહથી તથા અનુમતથી હમોએ
કરાવ્યું છે.

વારતે હમો હવે આ નહેરનામાથી
જણાવીએ છીએ, તથા પ્રસિદ્ધ કરીએ છીએ
કે, ઉપર લખ્યા પ્રમાણે સલા તથા અનુમત
લેધને સદહુ રાજ્યકારભાર હમોએ હમારા
હાથમાં લીધો છે, અને સદહુ મુલક માહેની
હમારી સર્વ રૈયતને ફરમાવીએ છીએ કે
હમારી સાથે, તથા હમારા વારસોની માથે,
અને હમારા જા્ય નિશીનો સાથે તમોએ
ઇમાનથી તથા ખરેખર પ્રબળ પ્રમાણે ચાલવું.
અને આજ પછી સદહુ મુલકનો રાજ્યકારભાર

હમારે નામે, તથા હમારી તરફથી ચલાવવા
સાડ જે જે વખતે જેની જેની નેમણું હમો-
કરીએ તે તે અધિકારીએનો હુકમ તમોએ
માનતા જવું.

હમો હમારા ઘણા વિશ્વાસુ અને ઘણ
ખ્યાસ મંત્રી નવાબ ચાલર્સ જૉન વૈકૉટ કેનિંગ્સ
સાહેબના ઇમાન, તથા ચોગ્યતા તથા શાહજુ પણ
ઉપર ભરોસો રાખીને તેએને એટલે સદહુ
વૈકૉટ કેનિંગ્સ સાહેબને સદહુ મુલકમાં હમારા
પહેલા વહાઇસરોય તથા ગબ્દુર્ નજરલ
કરાવીએ છીએ.

ઝોનરેખલ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ
હાલમે જે જે મુલકી તથા લશ્કરી કામ ઉપર
જે જે આસામીએને નેમેલા છે, તે સર્વને તે તે
કામ ઉપર હમો કાયમ રાખીએ છીએ. આ-
ગળ જેવી હમારી મરજી થશે, અને જે કાયદા
તથા કાનુન હમો કરાવશું તે પ્રમાણે ફેરફાર
થશે.

હમો હિન્દુસ્તાન માહેના રાજરજવાડા-
એને નહેર કરીએ છીએ કે તેએની સાથે
ઝોનરેખલ ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીએ જે વહ-
નામાં, તથા કારાનામાં ક્યાં હશે, અથવા સદહુ
કંપનીના હુકમથી થયાં હશે તે સર્વ હમારે
કબુલ છે અને હમો ખરાબર પાળશું તેજ
પ્રમાણે રાજ રજવાડાએએ પણ પોત પોતાની
તરફથી તે વહનામાં તથા કારાનામાં પાળવાં
એછીએ.

હમારું જે હાલનું રાજ્ય છે, તે વધારવાની
હમોને સુદલ ઇચ્છા નથી. હમારાં રાજ્યને,
તથા રાજ્યાધિકારને ધક્કો પહોંચાડવાને કોઇ
યત્ન કરશે તો, હમો તેને સજ ક્યાં વગર રહેશું
નહિં. અને તેજ પ્રમાણે બીજાના મુલકને તથા
હકને ધક્કો પહોંચા એવી વાત હમો કદી મંજૂર
કરશું નહિં. જે પ્રમાણે હમો હમારો અધિકાર,
તથા દરજ્જો, અને હમારો મરતબો સંભાળી
રાખીએ છેએ, તેજ પ્રમાણે હિન્દુસ્તાન માહેનાં

મેટેલીક શીલીંગની સારી હીઝાઇન ગમશે કે ?

રાજાજવાહાઓનો અધિકાર તથા દરજ્જો, અને મરતબો હમો સંભાળી રાખીશું. રાજાજવાહાઓની, તેમજ હમારી રૈયતની આખાદાની તથા ચઢતી થાય એવું હમો ઇચ્છીએ છીએ. અને એ વાત દેશમાં સ્વસ્થતા તથા સારા પ્રકારની રાજ્યવ્યવસ્થા હશે તોજ ખનશે.

હમારી બીજી સર્વ રૈયત બાબત જે રાજ્ય ધર્મ હમો અવશ્ય માનીએ છીએ, તેજ રાજ્ય ધર્મ હિન્દુસ્થાન માંહેના હમારા સુલકની રૈયત બાબત હમોએ પાળવા જોઈએ, એવું હમો સમજીએ છીએ; અને ઇશ્વરની કૃપાથી તે સર્વ વાસ્તવિક રીતે, તથા અંતઃકરણથી પાળશું.

ખ્રિસ્તીધર્મનાં ખરાંપણાં ઉપર હમારો પૂરો વિશ્વાસ છે, અને ધર્મના યોગથી જે સમાધાન થાય છે, તે સંભારીને હમો ઇશ્વરનો ઉપકાર માનીએ છીએ. એવું છે તોપણ, ધર્મ સંબંધી જે હમારા વિચાર છે, તેનો હમારી રૈયત પાસે સ્વિકાર કરાવવા બાબત સખતી કરવાનો હમને અધિકાર નથી. તેમ તેવી ઇચ્છાએ નથી. ધર્મસંબંધી વિચારના અથવા આચરણના સળગથી કોઈની તરફદારી થાય નહિ. કોઈને ઈન્દ્ર થાય નહિ. અને કોઈને દુઃખ થાય નહિ; તેજ પ્રમાણે કાયદાનો આશ્રય સર્વને સમાન રીતે, નિષ્પક્ષપાતપણે મળે એવી હમારી આશા છે. હમારા સર્વ અધિકારીઓને હમારી સખત તાકીદ છે કે, હમારી રૈયતની ધર્મ સંબંધી સમજણ, અથવા ભક્તિ વિષે તેઓએ કોઈ પ્રકારે હાથ ધાલાવો નહિ; માત્રશે તો તેઓની ઉપર હમારી મોટી ગેર મરજી થશે.

વળી હમારી એવી આશા છે કે, હમારી રૈયતમાં જે કોઈ વિદ્વાએ કરીને, તથા હુશીઆ-

રીએ કરીને, અને પ્રમાણીકપણે જે જે સરકારી કામો બરાબર ચલાવવાને લાયક હશે, તે તે કામો અનુકૂળ હશે તે પ્રમાણે બેઠેલ વગર તરફદારીએ તે લોકોને ન્યાય, અથવા ધર્મ ઉપર નજર રાખ્યા વગર આપવા.

ખાપઠાદારી આદી આવેલી જમીન ઉપર હિન્દુસ્થાનના લોકોનો ખ્યાર છે, તે હમોને માલમ છે, અને હમારા ધ્યાનમાં છે. સરકારનું વ્યાજબી લેહિલું હશે તે લેખને લોકોના જમીન બાબત જે જે હક્ક હશે તે તે તેઓની પાસે સુરક્ષિત રાખવા, અને દરએક બાબતમાં કાયદા કરાવતી વખતે, તથા તે અમલમાં લાવતી વખતે હિન્દુસ્થાનમાં જે પ્રાચીન હક્ક, તથા વહીવટ, તથા રિવાજ ચાલતો આવ્યો હોય, તે ઉપર યોગ્ય રીતે નજર રાખવી, એવી હમારી આશા છે.

રાજ્યનાં લોભી માણસોએ પોતાના દેશનાં લોકોને ખોટું ખોટું સમજાવીને ફસાવ્યા, અને દંગો કરવાને પ્રવૃત્ત કીધા, એવાં તેઓનાં કામથી હિન્દુસ્થાનના લોકોને ઈર્ષ અને દુઃખ પ્રાપ્ત થયાં; તેણે કરીને હમને ઘણું દુઃખ અનુભવ્યું છે. દંગો કરનારાઓનો પરાજય કરીને દંગો એસાડી દીધો, એ ઉપરથી હમારું સામર્થ્ય સર્વને જાહેર થયું છે; પણ સહુદર્ પ્રમાણે ક્યેલા લોકોમાંથી જે પાછા યોગ્ય રીતે ચાલવા ઇચ્છે છે, તેઓની ઉપર દયા કરીને તેઓના અપરાધની ક્ષમા કરવી, એવી હમારી મરજી છે.

વધારે ખુનરેલું ન થાય, તથા હિન્દુસ્થાન માંહેના હમારા સુલકમાં સ્વસ્થતા વહેલી થાય એવા ઇરાદાથી એક પ્રાંતમાં તો. હમારા વાઈસરોય, તથા ગવર્નર જનરલે, આગળ જે દુઃખકારક દંગા થયા, તેમાં જે લોકોએ સરકારની વિરુદ્ધ ચુંદા કીધા, તેમાંના બધાખરા લોકોને, કેટલીક સરતથી ચુંદાની માફી થશે, એવી આશા દેખાડી છે. અને જેઓના ચુંદા માફ કરવા લાયક નહિ હશે તેવા ચુંદેગારોને શી શી સજા થશે, તે પણ તેઓએ કરાવ્યું છે. સહુ

તબવીજ હમારા જ્ઞાપકસાથ, અને ગજ્ઞનર
જનરલે કરી તે હમારે કબુલ મંજુર છે; અને તે
સિવાય વળી હમો બહાર કરીએ છીએ તે હેઠળ
મૂજબ :—

અંગ્રેજ સરકારની રૈયતના ખૂન કરવામાં
પ્રત્યક્ષ સંબંધ રાખવાની જેની ઉપર સાબેલી
થઈ હોય, અથવા થાય તે ગુન્હેગારો ઉપર દયા
કરવી તે ન્યાય વિરુદ્ધ છે; પણ તે સિવાયના
બાકીના સઘળા ગુન્હેગારો ઉપર દયા કરવામાં
આવશે.

જુની ગુન્હેગારોને જે લોકોએ બાણીબંધને
આશ્રય આપ્યો હશે, અથવા જેઓ દંગો કર-
વાને આગેવાન અથવા પ્રવર્તક થયા હશે,
તેઓને છુવકાન સિવાય બીજા કંઈ દિલાસો
દેવાતો નથી. પણ એવાં માણસો સરકારની
સાથે બેઠમાન થવાને શા કારણથી પ્રવૃત થયાં,
તેનો પક્ષો વિચાર તેઓની ઉપર સજા ઠરાવતી
વખતે કરવામાં આવશે; અને મતલબી માણસો
ખોટી વાત ઉઠાવી હોય, ને છેકજ અવિચારથી
ખરી માનીને જે લોકોએ ગુન્હા કીધા, એવું
માહુમ-અડશે, તે લોકો બાબત ઘણીજ રહેમ
નજર રાખવામાં આવશે. સદહુ માણસો
સિવાય જે લોક દંગામો હોય, અને લડાઈ
કરતા હોય. તેઓ ભે પોતપોતાને ઘેર પાછા
આવીને સ્વસ્થપણે પોતપોતાનો કામધંધો
કરવા માડશે તો, તેઓએ હમારી વિરુદ્ધ, હમારાં
રાજ્ય વિરુદ્ધ, અને હમારા દરબાર વિરુદ્ધ કરેલા
સઘળા ગુન્હા વિસરી જઈને, કંઈ ચરત ક્યો
વિના તેઓને માફી, તથા દામા મળશે, એવો
હમો બહારનામાંથી દિલાસો આપીએ છીએ.

ગુન્હાની માફી તથા મહેરબાની કરવા
બાબતના જે નિયમ ઉપર લખ્યા છે, તે પ્રમાણે
આવતા બંનેવારી મહિનાની ૧લી તારીખ પહેલાં
જે આવશે, તે સર્વને માફીના તથા મહેરબા-
નીના સદહુ કરાવ લાગુ કરવા, એવી હમારી
આજ્ઞા છે.

ઇશ્વરકૃપાથી જ્યારે હિન્દુસ્થાનમાં સ્વ-
સ્થતા થશે ત્યારે તે દેશના વ્યાપાર મંધાને
ઉત્તેજન આપવું, લોકોપયોગી અને લોકોનાં
કલ્યાણનાં કામોની વૃદ્ધિ કરવી, અને તે
દેશમાં રહેનારી હમારી સર્વ રૈયતનું આરું
થાય, એવી રીતે રાજ્યકારભાર ચલાવવો,
એવી હમારી અંતઃકરણથી ઇચ્છા છે. હમારી
રૈયતની આબાદાની તેજ હમારું સામર્થ્ય
છે, તેઓનો સંતોષ તેજ હમારા રાજ્યની
મજબુતી, અને તેઓની કૃતજ્ઞતા તેજ હમને
ઉત્તમ કૃણ એવું હમે માનીએ છીએ. રૈયતના
કલ્યાણ બાબત હમારી જે આ ઇચ્છા છે, તે
પાર પાડવાને સર્વ શક્તિમાન, જે પરમે-
શ્વર તે હમને, તથા હમારા અધિકારીઓને
સામર્થ્ય આપે એવી હમારી પ્રાર્થના છે.

ઉપલે દેશો હિંદમાં બહાર થયો તે
પૂર્વેનો તે દેશને જન્મ આપનારો ઇતિહાસ
સંક્ષિપ્તમાં તપાસિશું. ૧૮૫૫ માં લોર્ડ
પામર્સ્ટન વડો પ્રધાન થયો હતો. બોનર-
બલ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીના હાથમાંથી કારભાર
લઇ લેવો એવો મત ઇંગ્લેન્ડના કેટલાક માણ-
સોમાં જન્મ પામ્યો હતો, એટલામાં જે ૧૮૫૭
નો બળવો થયો, તેનું પરિણામ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા
કંપની ઉપર ઉતરતી ખડગીને પરિણામે તેનું
આવી અચું. અને તેથી જ્યારે લોર્ડ
પામર્સ્ટન ૧૮૫૭ ની ફરીથી થયેલી ચુંટ
ણીમાં બહુ મતે પાછો અધિકાર ઉપર આવ્યો.
ત્યારે તેણે ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીના અધ્યક્ષને
જણાવ્યું કે “ હિન્દુસ્થાનના રાજ્યને તાજની
પ્રત્યક્ષ સત્તા નીચે મૂકવાને કાયદો પાર્લામેન્ટમાં
રજુ કરવાનો મંત્રીમંડળના ઇગદો છે આના
પ્રત્યુત્તરમાં તે કંપનીના અધ્યક્ષ રૉમમેન્ગલસ
અત ઉપાધ્યક્ષ સરફેડીક કનાન ૧૮૫૭ના
ડીસેમ્બરની ૩૧ મી તારીખે નિચે મૂજબ જવાબ
વાળ્યો :—

અપૂર્ણ.

યુરોપ અમેરીકાના બજાર સાડ કાચી વસ્તુઓ ઉત્પન્ન કરવાને આપણો દેશ સરખાયેલો હોય એવી સ્થિતિ ઔદ્યોગિક બાબતમાં ધ્યાન આપતા લાગે છે તેમાં પણ દેશમાં કાચો માલ તેજ સંભોગોમાં વધારે કેમ બની શકે તે તરફ વ્યાપારી અને ખેડૂત વર્ગનું યોષું ધ્યાન છે. અને સરકારનું જે ધ્યાન ખેંચાયું રહે છે તે હિન્દુ દેશના સંપૂર્ણ હિતના કરતાં યુરોપી-અન વેપારીઓને વિશેષ પ્રમાણમાં ટેવી રીતે લાભ મળી શકે તે ઉપર હોય છે. અને સરકાર એમ કરતા પણ સામાન્ય હિત વિચારી જે પુસ્તકો વિગેરે બહાર પાડે છે તે દેશની ભાષા ઓમાં ન પાડતા અંગ્રેજીમાંજ બહાર પાડે છે એટલે ધાર્મી લાભ તો થતોજ નથી. આથી બંને રીતે હિન્દુઓને નુકસાન થાય છે.

એક વધુ ખોટી-માન્યતા આ દુઃખમાં વધારો કરે છે થોડેક અંગ્રેજી સરકાર અને મોટે ભાગે ધનાઢ્ય-ગ્રીમ-તો તથા સાહસિક વેપારીઓની સાધારણ માન્યતા એવી છે કે હિન્દુ-સ્થાનમાં યુરોપ અમેરીકા જેવા ખાકો માલ બનાવવાના કારખાના નથી, તે હજી છબ ઉપર ઔદ્યોગિક ખીલવળી થઈ નથી, માટે જો હિન્દુ-સ્થાનનું શ્રેય કરવું હોય, અંગ્રેની હોલત અને રહે તેમ કરવું હોય, તો આપણે તેમની નકલ કરવાની જરૂર છે આ માન્યતાના પ્રતાપે ઠરી નાના નાના મોટી સુઢીવાળા ને સાદા તથા ગામડાના ઇતરો ૩૫ કેટલાક ગૃહ ઉદ્યોગો તરફ ધણુજ યોષું ધ્યાન આપાતું આવે છે ગૃહ ઉદ્યોગો નાશ પામ્યા છે અને તેના પુનરોદ્ધાર થાય તો દેશની એકદર સ્થિતિ સુધર અમ છે અને તેવું મહાજ ઉત્તમ ધ્યાન મી. રાધા કમલ સુકુલના "The Foundations of Indian Economics" નામના પુસ્તકમાં કરવામાં આવ્યું છે અને તેમાં લાખ-સંબંધી જે પ્રકરણ છે તેનું આ લેખ લગભગ બાબતર છે.

આ અને આવા ઉદ્યોગો તરફ સરકાર તરફથી નીમાતી મમિતિઓ તથા જન સમાજનું ધ્યાન ખેંચાય તેમ ઇચ્છું છું.

ગામડાના ઉદ્યોગોમાંનો એક સૌથી વધારે મહત્વનો ઉદ્યોગ લાખનો છે. સામાન્ય રીતે ખેતી, ધંધામાં, દૈનિક્ય અને કારીગરીવાળા ઉદ્યોગો અને ઘરમાં લાખનો ઉપયોગ એટલી હદ સુધી થાય છે કે જે સાધારણ જનનારની ધ્યાનમાં પણ હોતું નથી. કાચી લાખ ભેગી કરવાનો ધંધો જંગલ અને ખેતી ઉપર આધાર રાખનાર મનુષ્યોની રોજીમાં મોટો ફાળો આપી તેમની અનહદ ગરીબાઈમાં કંઈક આસરો આપે છે. દરેક ગામડામાં સુધાર, ગાઠ બનાવનાર મોટી અને આમઠા કેળવનાર હોય છે અને આ બધા એક રૂપમાં કે બીજા રૂપમાં દરેકજ લાખનો ઉપયોગ કરે છે. જોડાખાપણ કે કંઈ દોષ રહી ગયા હોય તે લાખથી દૂર કરવામાં-પુરી દેખામાં કે છુપાવવામાં આવે છે અને બધા રંગની જરૂર હોય છે ત્યાં ઉપરના જાણુ રંગવામાં કે "વારનીશ" કરવામાં લાખ વાપરે છે. યુરોપથી આવતા તેલ અને રંગનું સ્થાન ખરી રીતે, આપણા દેશમાં રંગીન લાખ લે છે. આંદી અને પિત્તાળના ઘાટ ઘડનારાઓ લાખનો ઉપયોગ Resist Bed તરીકે કરે છે. પિત્તાળ અને કાચ તથા કોઈવાર હાથીદાંતના વાસણ ઉપર લાખથી રંગીન નકસી તથા ચિત્રકામ કરવામાં આવે છે. મણીકાર, રેતી સાથે ગોળથીને લાખની સરાણ બનાવે છે. અને પાના કે તરવાર હાથામાં ઝોનાથી બેસાડે છે વસ્તુ સખત કરવાને કે વારનીશ સાડ, કુંભાર ચોપડી બાધનારાઓ, ચલમ અને ચીરટ બનાવનારાઓ લાખ વાપરે છે એવેરીઓ તથા સોનીઓ સોના આંદીના પોલા ઢાગીના

ગયો હોય છે તે અટકાવ નાથ છે. આ ભુકો
સ્વચ્છ પાણીમાં મોટી ટાંકીઓમાં ધોવામાં આવે
છે. અને પાણી ચેરાલાલ રંગનું થઈ જાય છે.
જ્યાં મુઘી પાણી રંગવગરનું નીકળે છે ત્યાં
હમણુ તે સતત ધોવામાં આવે છે. ગામડાના
ઘેરાઓ આ લાલ પાણી પગ રંગવા કરવા સાડ
વપરાસમાં લે છે આવી રીતે લાખની ભુકીને
ધોવા પછી ઠેટલીકવાર વાંસની મોટી બંધ ટોપ
લીઓમાં મુકવામાં આવે છે અને તેમાં તે
ખુબ મસજવામાં આવે છે કે જેથી કરીને
રંગ છુટો પડે છે. ધોએલી લાખ સોનેરી
રંગની હોય છે. ધોખળી લાખમાંથી
જે આ પ્રકારની બગડા ણનાવવામાં આવે છે
અને અસ્વચ્છ લાખમાંથી હલકા પ્રકારની અથવા
સાધારણ ચાલુ બગડી ણનાવવામાં આવે છે.
આવી લાખના શેરે બે આના આવે છે જ્યારે
સ્વચ્છ લાખ રૂપીએ શેર વેચાય છે બંગડી
ખનાવનારાની માફક ચીલ મારવાની લાખ ણના
વનાર લાખનું લખોટી કામ કરનાર, સોના તથા
ગિત્તાળના ધોતીનાર સાંઠી કાચીજ લાખ
ખરીદે છે. ગામડાના લાખની ખેતી કરનારા
આવી લાખ કયા તો ગામડાના કારો દોને નીકર
હલાલ અને શાહુક રોને વેચે છે કે જેઓ તેના
નીટા કે પતરા ણનાવે છે.

ગુજરાત તેમજ ઘણા દેશવરોમાં કપાસ
રૂઠ વેચતી વખતે જેમ સોઢા થાય છે તેવીજ
રીતે લાખ વેચતી વખતે સોઢા થાય છે. વેચનાર
ઢોનાર સામસામા બેસી હાથ મેળવે છે અને
ખજેના હાથપર કપડું નાંખવામાં આવે છે.
ખરીદનાર વેચનારની આગળી પકડે છે અને તે
રીતે શાવ મુચવે છે, માંગણી કરે છે. માથું
ધુણવી તેથી વેચનાર ના કહે છે ત્યારે વધારે
આંગળીઓ રૂખાવવામાં આવે છે અને છેવટ

એક રાખ બોલ્યા બગર મણી રકમક પછી સોઢો
મામ છે.

લાખના ઉલ્લેખ માટે હાથે ચાલતા તમા
વરાળથી ચાલતા કારખાના હોય છે. એમ કહે
વાય છે કે વરાળથી ચાલતા કારખાના થવા
છતાં હાથથી ચલાવાતા કારખાના નીશી રહ્યા છે
અને એમ પણ માનવું છે કે એ કારખાનાઓ
અમુક પ્રકારનો માલ કાઢી શકે છે તેવા વરાળથી
ચાલતા કારખાનામાંથી બની શકતો નથી.

મીં. પુરાણસર્ગિ મેથીવ ચોલકોલથી
લાખ સ્વચ્છ કરવા સંબધમાં શોધ કરી છે કે
જેથી કરીને હાલના કરતા કાચી અસ્વચ્છ લાખ
માંથી વધારે પ્રમાણમાં ને સારી ને સ્વચ્છ લાખ
મળી શકશે. મનુરીના બચાવને લીધે, સ્વચ્છ
ખનાવવામાં ઓછી કિંમતના, કારણે, તથા વધારે
પ્રમાણમાં મળતી સ્વચ્છ રાળથી કરીને લાખનો
ધ ધો આરળ કરતા વધારે નફાવાળો થવા ઉમેર
છે. મેથીલ ચોલકોલની મફદયા લાખનો રસ
જુદો કાઢવાના સંચાની કિંમત ગ્રાહી નથી અને
તે સચો ગમે ત્યા સહેલાઈથી બનાવી શકાય
એમ છે. આમાં ચોલકોલ એકવાર વાપર્યાથી
નફાનો થતો નથી; પણ ઘણીવાર કામમાં
આવે છે. મી. પુરાણસર્ગિની શોધથી કરીને
એમ માનવું છે કે કાળીપરથી લાખ જુદી
પાડવાની રીતમાં ઘણો મોટો ફેરફાર થઈ
જશે એટલુંજ નહીં પણ લાખ ઉગાડનારા ગામ
ડાના રહીશોને જે તકલીફ પડે છે તથા માલનો
ભરાવો કરવો પડે છે તે બચી જશે. વળી
લાખની જાનોમાં હાલ હલકી જ ચીનો જે બહુ
ફેર પડે છે તે પણ ઓછા થશે.

૧૫-૬-૧૮
રામાશમ,
ગુજરાત.

ધિરજલાલ હગનલાલ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

મી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
કોમર્સ કમીટીની ઓક સભા તા. ૭-૮-૧૯૧૮
ને રોજ ૨-૫૪ (રડા, ટા.) કદાકે મળી હતી
જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:-

સર વિઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકરશી (પ્રમુખ.)
મૉનરેબલ શેઠ ચુનીલાલ વિ મેહતા
(ઉપ-પ્રમુખ.)

- ૧. સર કાલકલાધ કરીમશાહ.
- ૨. શેઠ પુરષોત્તમદાસ કદારદાસ.
- ૩. શેઠ મોરારજી વેલજી.
- ૪. મોરારજી એલજી વાડન.
- ૫. ચતુરભૂજ શિવજી.
- ૬. જમનાદાસ દારદાસ મરમશી.
- ૭. મોતીલાલ વલ્લભજી.
- ૮. પી. જે. બિલિમોરિયા.
- ૯. વસનજી ઠાકરશી હાલાર્ક.
- ૧૦. રેવાશ દુર જગજીવન.
- ૧૧. જે. બી. પીટીટ.

ગઇ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

૨. ડેવિડર ઓફ કસ્ટમ્સ તરફથી
વેલ્ડા, તા. ૧૫ મી ઓગસ્ટે દરખાસ્ત કરેલો

ધારો જમલમા મુકવામાં આવશે એવી મત-
લખતા કાગળનો જવાબ લખવા માટે કમી-
ટીએ એવો ઠરાવ કર્યો હતો કે આન. શેઠ
મનમોહનદાસ રામજીને એ સંબંધી પુછ્યા
બાદ જવાબ લખવો જરૂર લાગે તો તેમ અને
તે ઉપરાંત ડેવિડર સાથે રૂબરૂ ચર્ચા કરવાની
જરૂર લાગે તો તેમને તથા શેઠ મોતીલાલ
વલ્લભજીને જવાબ મળે તે રી

૩. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
કમીટીની મંડળી તરફથી આવેલ મતની બાબ
તમા એમ ઠરાવવામાં આવ્યું કે ૩૦ દિવસની
અંદર રીટર્ન કરી મોકલવાની માગત વગરી
કેમને મળે અગત્ય ગણી છે અને એ પ્રદે
પોતાનો મત ધારો પાસે પહોંચાડવા માટે
મોકલ્યો છે તેમનાને ન હોય તો વળગી
રહે છે, અને તે મળતી આક કોપી તેઓને
મોકલી આપવી; તેની મ ધ યીજી એમ નક્કી
કરવામાં આવ્યું કે તેમાં માગણી મુજબ
શેઠ કીશજી જે. બિલિમોરિયા અને શેઠ જહાં
ગીર જમનજી પીટીટને પ્રતિનિધિ તરીકે ચર્ચા
થયા બાદ વધુ મતે નિમત્તમાં આવ્યા છે.

૪. શેઠ અરદેશર એલજી કામાલ
ચેમ્બરના સભાસદ તરીકેનું રાજીનામું મંજૂર
રાખવામાં આવ્યું.

ચીજનું નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

અળસીનું તેલ
ળીળ ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૫,૬૨,૮૨૦	૨૬,૪૪,૬૮૦
ખોળ	૩,૬૦,૦૭૪	૮,૯૯,૬૪૬
અપ્રીણ	૧૧,૨૬,૨૭૫	૧૯,૮૪,૯૭૫
દીવેલ
ટોપરાં
કપાસીયા
ભોંયસીંગ
અળસી
ખસખસ
સરસવ
તલ
તેભનો
ખાંડ	} આ ખાખતના આકાં આગ્યા નથી.	
ચા		
કાચું રૂ	૭૬,૧૯,૪૪૫	૧,૦૬,૪૦,૫૧૦
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૩,૨૨,૨૩,૫૬૭	૨,૪૫,૩૮,૬૪૪
ઝાલ અને શાલો	૬૩,૭૧,૬૦૧	૫૬,૮૭,૪૧૩
પીસ ગુલ્લ	૧૪,૫૮૩	૨૬,૦૨૫
શણ	૪૨,૯૩,૧૪૯	૩૩,૮૬,૨૬૦
નથુટ કાચું	૧૧,૬૦૬
રેશમ (કાચું)	૨૦,૫૦,૨૬૨	૯૩,૦૩,૫૦૭
રેશમ કુલ	૬૦,૮૫૦	૭૪,૬૩૨
ઉન કાચું	૩૨,૯૨૬	૫૩,૫૩૩
ઉનની ધાખતીઓ ને ગાલીઆ વગેરે	૨૧,૫૩,૪૮૦	૨૪,૨૬,૨૨૦
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૨૨,૫૫,૩૫૭	૨૪,૪૩,૦૪૬
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે	૪,૮૯,૩૬૪	૧૩,૫૩,૪૬૮
	૧,૩૮,૨૯૯	૯,૫૪,૩૩૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘડની નિકાશ સાથે. }	૧૬,૨૧,૫૧,૫૮૮	૧૬,૯૭,૫૬,૩૭૪
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘડની નિકાશ સિવાય. }	૮,૫૬,૧૬૬	૯,૭૫,૫૧૩

"ઇનકમટેક્સ."

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળે. અથવા લખો:- ખી એલ. થોસર, બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૨, કાલખાદેવી રોડ મુંબઇ.

બોમ્બેમાંથી આવકવેરા માટે હિસાબના પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

ખી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન.)
સરટીફાઇડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક
ઓડીટર

જે

તદમારે ત્રીમ વર્ષના ઉતારાઓની હાઇમારી અને જીલમ અટકાવવા હોય, હાંદી બેપાર ઉલોમને ચતી હોની બધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હાંદુસ્તાન ઉપર પડતો થસારો અટકાવવા હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પગારની નોકરીઓ જોઈતી હોય, હાંદી ઉલોમ હાંદનાજ લાભ માટે ખીનવવા હોય, મહેર પ્રમતની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા જોઈતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ જોઈતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રે વે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેદન કેશાસ્થ હાઇવાયનજ ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ એ સરનામે મોકલવા વીનવી છે

ખી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાટસ.

નાગદેવી રેડીટ, મુંબઈ નાં ૩

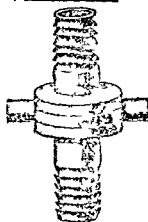
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઇની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલ્ડ ટયુબો, ખીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની સોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેઇ પીતલના રતોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ઢાકસો — દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ તબ્સો, ફક્સગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને, લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાબંદ તથા છુટક મળશે.

વનોષધી સાર્સપરેલા.

આ સાર્સપરેલા સેવન કર્યાથી ઉપદ્રવશન્ય, ગરમીના રોગો તથા રસાયણી સેવન કરવાથી શરીર ઉપર થનારા હાયકર વીકારો (લોહીનું ખગડી જવું) તથા ધાતુના વીકારોને નાશુદ કરીને લોહીને સુધારે છે અને આમથી ઉપર થતા અનેક પ્રકારના રોગોને મટાડે છે.

વળી આ સાર્સપરેલા ગમે તે માણસે લીધો હોય તો લોહીના સુધારો કરીને કૌવત આપે છે તથા સ્મરણશક્તિ વધારે છે. ખાટલી એકની કીમત રૂ. ૧૧

મહા કુષ્ટ તથા સફેદ કોઠ ઉપર

એ અતિ ઉત્તમ ગુણુદાયક ઔષધી.

ભારત મધુવત્તી કીમત રૂ. ૧૧? આ દવા પેટમાં લીધાથી અને તેલ ઉપર લગાડવાથી નીચે નાગવતી તેલ , , રૂ. ૨ / લખેલા વીકારો ખાત્રીથી સારા થાય છે. અહાર પ્રકારના કુષ્ટ રોગ, જેવા કે શરીરની ત્વચા ઉપર સફેદ, લાલ, કાળા, બાંધુ રંગના ડાઘ તથા સુનભરી ધત્વાદિ દરદો ઉપલી દવા લીધાથી ખાત્રીથી સારા થાય છે, તેમજ લોહીના સુધારો થઇ કાતિને વધારે છે.

ડૉં ધાકજી ભાણુજી સાવંત

પ્રણસવાડી,—મુંબઈ.

પોરબંદર પોરટલેંડ સીમેંટ

“જલ્પતી” છાય

દમારો સીમેંટ હી દુસ્તાનમાં આપાવ થતા સામામાં સાગી સીમેંટની જરોજરી કરે છે, અને નાણીતા ખાતાઓમાં વપરાય છે. એનું પેર્મિંગ એક એક હદરવેરના મજમુત કાયનાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતા ધણીન સહેલ્યકી સકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઈન્ડીયન સીમેંટ કુંં લીં

તાતા સન્સ એન્ડ કુંં

એજન્સી,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

રંતુ જો અન્ય વીક્ષીઓમાં, લોબન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોન્નમાં, અને ખુબ પોતાને
 થેષ પશુ, અહીંના જેવી સ્થાવર યાને ટેસ્ટકુલ રસોધ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારે અને ખાત્રી કરો.

કે. મુખાર્જી પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લિ.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાલ પ્રકાર નામના મથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —
 વેજેટબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા
 હવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અમુટ કાવત આપે છે —(એ ખાસ ધ્યાનમાં)
 કે જે વેજેટબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક સમય મટે નબળાતી
 ન શક્તિ નેવી નથી પણ કાયમની કરેલી શક્તિ છે)

(૨) ક્ષીરને પોતાનું કામ બળવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિદ્રાથી બનાવે છે

(૩) અર્ધજીની વ્યોધીનો નોરા કરે છે, અને અત માગને તાગત આપે છે.

નોટ—અર્ધજી તો તેમજ સુવાલદી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવાલોગ લાગુ યથ શક્તિ
 અગર લાગુ થયા હોય તો મૂળી નપ છે કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૨-૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેડ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(ફાનલનું શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના ફાન-
 નોમા અને મગજના મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેડના તત્વો રહેલા હોય છે, એને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધરી
 ૩, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ જુદા જુદા સ્થાનોએ ફરેલ
 થાય છે તેથી શરીરને કરેલી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો લપધોગ કરવાથી
 ખૂબ પુરી પડે છે, તે શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગભજનો ધસારો વિરોધ
 હોય તેમજ અચ્છ આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૬-૦ (મેળી સાઇઝ.)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લિ.

શ્રીસેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

૨૬ બી.

૪૧

કર્ણિક

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરજો.

કિંમત એક આટલીના આના ૧૦.

ઘુગુ મિશ્ર

૨. ખ બુટો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે. નહિં તો લખો

કર્ણિક પ્રધર્સ—ગીરગામ ૩

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની

અને નાણીતી

મારવાડી
અબર
મુ

મહાલે એન્ડ કંપની,

કીરતી એકરની

દરલી હાથી છાપની હ

એગલેર, સાઈકલ, મીરજાપુર

તથા અગ્યાના ફેન્સી ડરેસો તેમજ સાથી જરીની

નવી તરાહની ઇ ટ્ર ક્રેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાલી ટો

જ અબર જાયો હમારે ત્યા હરહ મેશ તર્જીવાર છે તે બેક

નવાને ચુકરો નહી

અહારગામના એઈર ઉપર ધુરુ ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contr
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT BOMB
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and oth
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન,

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૮૦:૨૨:૧૯—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી. ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા બહા કાગળ, પાકું પૂઠું ૫૦ ૮૦૦ તુર્ત શાહક થાઓ.

મૂલ્ય-૩૦ ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
પ્રત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય ઓઘક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આરિતક
કર્ત્તર એમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમલકારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
થવાં, વગેરે અધ્યાય ખાસ લાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
જિવાંચવો જોઈએ. સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

હાહાલાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

-ફેશનેબલ સેક્ટો હીઝાઈનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, ભુલેશ્વર કબુતર ખાતા પાસે

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટ્રી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક "ગૌદાન" ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીટ બોર્ડ પર લખી બાહરે લાગતા મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોના નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રિપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુણ દરેકો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. ઢેળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને ખુદી આપી તેમની ઝાણી થએલી યાદશક્તિ શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તૂરી, અખર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી "રૌયલ ટોનીક પીલ્સ" લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. બુધ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફેફસાં ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યતન શક્તિ આપેલું બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂઝાવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રશ્મિસ્થર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી બુધ સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાંય તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવતું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીંધાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તવ્ય જની શકતું નથી. માર્ટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, વીર્ય અને જળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કાંઈ બગડ્યાં હોય અથવા કમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ફેલ્ડ જીવનવામાં પાર પડી છે. આડત્રીશ વર્ષ જેટલી લાંબી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો વૃદ્ધરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સાર્ટફીક્ષેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૭ખી ૧ નો રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઈસલીસ્ટ મંગાવી વાંચે શકો છો.

પ્રાંચ એપ્રીસ,
સુંબઝ, કાલખાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાડિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(અમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકુસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ઢુછી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના રૂ. ૧૥

ડૉ. સપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુનવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે, તે લેવાથી પિશાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'ગ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિશાબ માફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિશાબ કરવાની શરૂઆત થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિશાબ ઘણી જ ગરમ, બળખા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા વ્યાધિમાં બહુ ફળદાયક છે. વળી નાના બચ્ચાંઓ હંધમાં બાંધનામાં પિશાબ કરી નાખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા આ પુરુષને પિશાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દૂર કરે છે આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ધર્મિને તાબેદ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખંડા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ ચોડું લક્ષ આપે છે કેાઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણું છત્રી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય રક્ષ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને મૂંઝ થઈ આવે છે કારણ કે ઘણો જ ઝેરી કચરો જે મુત્રવાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે, અને તેથી જનને દ્રિયના સઘળા અગત્યના કામ કરતા કબજામાંથી છુટા થવાને અને આતર ાંની મૂળ વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે જો હંમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા ચોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતા ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદશ્ય નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય, જો મુત્રથી તબીબ મારતી હોય કે મૂંઝ થતી હોય અથવા ટીપા પડતો હોય, જો મુત્રાશયની કોથળી આગળના ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પૂરી શક્તિ નહિ હોય, જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય, જો જનને દ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી મૂંઝ થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને લવિધ્યમાં મૂળથી બચાવી દેશે અને આખી સીસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધામી ઝેરી સિસ્ટમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓસની ખાટલીમાં મેચાય છે. હરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવાવેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રુગિસ્ટને ત્યાંથી છુટકે તથા જથ્થાબંધ મળશે. કેાઈ યકૃતકારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

આઈ. કેમીકલ કંપની, બેરો સ્ટ્રીટ, ન્યુયૉર્ક-અમેરિકા.

Ol. CHEM. CO, 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુન્દર બનાવનાર

મહનમંજરી ગોળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે આ ગોળીઓ રક્તદોષ, વિર્યવિકાસ, સ્વપ્નદોષ, વિગેરે લયંકર દરદોને મટાડી, નરમ નસોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુન્દર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ક્ષત્તેહ મેળવી છે. ખોરાકને હજમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, દરતને સાફ લાવવો એ તેનો મુખ્ય ગુણ છે.

દિ. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તાદન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હૉડ આંદિસ—જામનગર—ઠાઠીઆવાડ

ગ્રેન્થ આંદિસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુ'બાઈ

સરકયુલર ના. ૪.

શ્રી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન.

હિંદી પ્રજાને અપીલ.

બેઠએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ જાણવું.—

૧ કે જ્યારે એક રેલ્વે કુ'ખનીનો નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં ખાઓથી બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરવો અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે

૨ કે આ હકના જ્ઞાનનો અભાવ ઉતાડએમાં ફેલાવો કરવાની દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે

૩ કે પોલીસને પોલીસ કરતાં બેઠાં નસીબદાર ઉતાડ—બાઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હકનો ઉપયોગ કરવાને દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે

૪ કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને પછી તે પહેલાં વર્ગના કે બીજા વર્ગના ઉતાડ હોય, તે જોય કે તેના ત્રીજા વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નથી આવતું તો તેની મદદે જવા આજ્ઞા રાખે છે

૫ કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફીક રીલીફ એસોસીએશન નામની એક મહળી છે તે ૨૬ પક્ષ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપની મહળીના ઓનરરી સેક્રેટરીને ન ૨૬૧-૨૬૩ બોસ બનર સ્ટ્રીટ, કોટ, મુબાઈ જાણવું

૬ કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ મુસાફરી કર્યા પહેલાં જાણવાની જરૂર છે.

બોસ બનર સ્ટ્રીટ,
કોટ, મુબાઈ

બી. સેવક,

જીવરાજ ગોકલદાસ નેજુરી.

આ જ, સેક્રેટરી

તીજેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફિસોમાં તીજેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીજેરીની મજબુતાઈ કેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની પનાવટ કેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફિસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીજેરીના ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાનું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

જમવાની સર્વોત્તમ સગવડ ક્યાં?

શ્રી અંબીકા

ભોજનશાળામાં

કે જ્યાં તમામ માલ ઊંચા પ્રકારનો વપરાવા ઉપરાંત ખૂદ માલીકા જાતે દેખરેખ રાખે છે.

૬૦-કાલ્યાદેવી રોડ—વીકલવાડીના સામે

મુંબઈ-નં. ૦ ૨.

ધેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફૂંડમા માત્ર અઢીસો રૂપીયાં ભરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુપ્રિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો.

ઓ. સેક્રટરી,

કા. હિ. અનાથાશ્રમ.

વઢવાણ કેમ્પ.

તાંદુર એન્ડ શાહબા સ્ટોન ફાંં

ગોળ દેવળની સામે
સેન્ડહસ્ટ રોડ
મુંબઈ,
ત. ૪.

ઓ.
હંરો ઉપર
પુરતું ધ્યાન
ખાણોના
માલેકો
ઓર્ડર
આપી.

ઓપવામાં
આવે છે.
સીમેન્ટ અને પાઈપના
એજન્ટો.
અને
ખાત્રી
કરો છ.

કુટની સીસે ને
લાહી
માલેકો,
રાવ સાહેબ
માનાજી રાજુજી
અને
હાં ખેરાજ બોધાભાઈ.

Vitalia

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરુષો માટે અખુટ શક્તી વધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ. માદન કું'ં ની બનાવટું ઉત્પાદન "સુવાસણ હેર ઓઈલ" તથા "ઝમઝમ" જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે.

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા,

(વેડ'ટ મેડીસીન, પ્રોવીઝન તથા પરફ્યુમરીના વેપારી)

શ્રીદા બીલ્ડીંગ—શુભામસજીદ—મુંબઈ

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કુલ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એક જ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા દેવન્યુ હપન સ્ત્રી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે બનાવવા, જુદી જુદી શાકભાજીના પાત્રો અને કંઈ મોસમમા કરવા, ખેડુતોએ થોડું ખર્ચ કરી હપન કેમ વધારવી વિગેર વિગેર વિષયોથી ભરપૂર આ એક જ માસિક છે નમુનાઓ અને મંગાવવાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨૦ થી રૂ. ૩૦ આ સખવામાં આવેલ છે લાઈબ્રેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવાના અવસરો આ ઉપરાંત નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે સ્વેતિવાડીને લગતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ છપાઈ મળેલ છે—

૧ રૂ. ૩૫૦ કુલખાતુ બ ડિયાતુ પુસ્તક.

કોમલ રૂ. ૧-૨૨-૦

૨ લિફ્ટસાઈટમા થતા વાજેતર કરવાની રીત

" રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડનાં હથીઆર વગેર

" રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સીધ તથા તેના હપયોગી સાધન

" રૂ. ૧-૮-૦

૫ સ્વેતિના મધ્યમાથી પૈસા મેળવવાની કુશળી

" રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમા જુદી જુદી જાતના ખાતરોનો સમાવેશ થાય છે)

૬ કેશમતા કીડા કહેરવાની તથા કેવળીતુ વાજેતર કીડા કેશ બનાવવાની રીત

" રૂ. ૦-૬-૦

૭ કુવામા પાણી વધારવામાટે બોર્ડો. કરવાનો 'સ્વેતિવાડી-વિજ્ઞાન'નો ખાસ અંક

" રૂ. ૦-૪-૦

હલેરાય ઇસ્ટાલાલ અંગરૂઠિયા, લીમ્બડી-કાઠીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે - તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નખળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ કાયના દરદો, ઘડપણની નખળાઈ, વીર્યનું કોઈ પણ પ્રકારે સ્ખલિત થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીસ્ટ્રીઆ, તથા હરકોઈ રોગ પાછળની નખળાઈ એ સર્વેને નાબુદ કરવા એક રામબાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાબુદ કરી જૂથ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જીના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

ત્રણ ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો, પૈસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.

કી. ૩૨ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧.

સંજન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નખળાઈ અથવા નરુંસકપણું લગાડવાથી નાબુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. બાટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જીના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે, પૈસા-અમા અથવા ઈદ્રિની કોઈ પણ જગ્યાએ થતી આગ અને દુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બીનો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

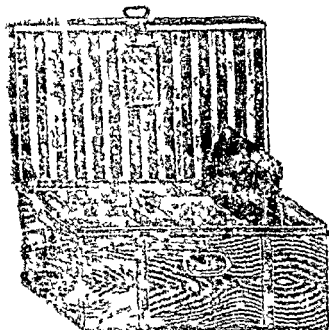
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ, વીકલવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા

No G. 110 H. H. LIEUT COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખામ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસો થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુ-વતનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ સોટા સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલીસીટરની ઑફીસો, બેંકો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેલીઓમા ધણાજ વિશ્વાસ અને ઉપયોગી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જાણીતી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૉટવૉગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી રોડ મુબઈ, એ રૂમ નાં ૬૭-૬ હોસનબી રોડ, મુબઈ.

જાહેર ખબર આપનારનું નામ

પાત્ર

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	1 એ
ડ્રોવેટ ચવના એન્ડ કંપની ...	2 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કુંઠો ...	3 એ
ધી આયોનિક ફાર્મસી ...	4 એ
ગિર્ગસન કેમિકલ લેબોરેટરી ...	4 એ

West-End Watch Co.	1 A.
Drowett Chowna and Co.	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy.	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory....	4 A.

રાતમલાઈ ગુલામહુસેન

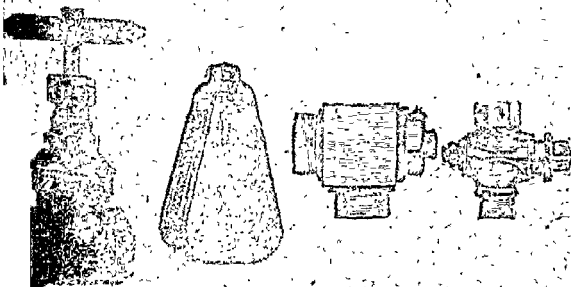
રેલીફન
નં. ૬૫૨.

એન્ડ પ્રધર્સ,

રેલીફ એન્ડ રેસ;
"ફીટિંગ," મુંબઈ.
"Fitting," Bombay.

મીલ, જન, પ્રેસ અને રેલવે સ્ટોર સપલાયર્સ.

લોખાંડ, ગેલવેનાઈઝેડ, તાંબા, પીતળ, હાઈડ્રોલીક
કેનવાસ તથા સ્ટીમના, પાઈપો તથા તેને લગતું સરવે
જાતનું ફીટીંગ્સ, દરેક જાતના કાંકસ, વીહીલ,
બાલ્વસ, રેવીટ, બોલ્ટ, નટ, વગેરે તુરત ડીલીવરી
માટે હમેશાં મોટા જથ્થામાં રાખ્યે છીએ.

નં. ૧૧૯-૧૨૧, નાગફેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

5 A.
5 A.
6 A.
6 A.
7 A.
7 A.
7 A.
8 A.
8 A.
9 A.
10 A.
1 A.
1 A.
2 A.
3 A.
4 A.
5 A.
5 A.
5 A.
5 A.
6 A.
6 A.
6 A.
7 A.
7 A.
8 A.
9 A.
10 A.
11 A.
11 A.
12 A.
13 B.
13 B.
13 B.
14 B.
14 B.

અહર ખબરની અવકાશનીકા.

અહર ખબર આપનારનું નામ

પાટ.

NAME OF ADVERTISER.

Page

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	1
દરજેટ ચલના એન્ડ કંપની	2
દુર્ગમકાંડા જગમોહનદાસની કું.	3
ધી આયોનિક ફાર્મસી	4
ધીરશામ કેમીકલ લેબોરેટરી	4
અમરતાનન ડીપો	4
ધી કન્ડીયન કલેમ એન્ટી	4
નવીનદાસ અને મલ્લિકાલ	4
એમ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.	5
ફિદાઅલી ગુલામઅલી મંદાના વેપારી	6
ચામનદાસ નેકમલની કું.	6
આર. જીવરાજની કું.	6
ધી કન્ડીયન કોટન કું. લીમિટેડ.	7
કીરપાલદાસ હમાતમલ	7
ફીરોઝ એમ. દરજેટની કું.	8
ફીરોઝ કેમીકલ કું.	8
ધી લક્ષ્મી આર્ટીસ્ટીક વર્ક્સ	10
અય. જોલ બંદારકર	11
લીખા કલ્યાણજીની કું.	11
ધી કન્ડીયન મર્ચન્ટાઇલ કન્સુમર્સ કું. લી.	12
કે. જી. અહર ખબર	13
ફ. પિ. એસ. ગાંધી	14
કે. ડી. રાહટર એન્ડ કું.	14
કે. ડી. ઝોંગરેની કું.	14
વ્યવસ્થાપક ચંદ્રમકાંડા	14
કોકટર ખાલ્લીવાલા	14
એમ. એચ. રાહટી	15
ચા. પ્રેમચંદ કૃષ્ણજી સુરતવાળા	15
રૂબન સમાચાર પ્રેસ	16
દાવડાની કું. પની	16
દુર્ગમકાંડા જગમોહનદાસ એન્ડ કું.	17
ગોદરોજ બ્રદર્સ	17
ધી સેન્ટ્રલ બેંક એફ હંડલા લી.	18
ડા. કાલીદાસ મોતીરામ	20
અનલાલ લક્ષ્મીભાઈ રાહ	21
કટર વેરીક	21
ધી. એલ. ચોસર	22
ફોનો સરકારી વહીવટ	23
ધી એન. આયેનાની કું.	23
ધી. શાંતલ બામ્બુલ	23
ધી કન્ડીયન સીમેન્ટ કું. લી.	24
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડીંગ હાઉસ	24
ધી એલેમ્બિક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.	24
અવસ	24

West End Watch Co.	1 A.
Drewet Chowna and Co.	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory	4 A.
Amrutanjan Depot	4 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	5 A.
H. Vallabhram & Co.	6 A.
Fidaally Gulamally	6 A.
Gagandas Jethmal & Co.	7 A.
R. Jivraj & Co.	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	7 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y. L. Bhandarkar	11 A.
Bhica Cullianji & Co.	12 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	13 A.
Short Advertisements	14 A.
Dr. P. S. Ganla	15 A.
Dr. D. Writer & Co.	15 A.
K. T. Dongre & Co.	15 A.
Manager Chandraprakash	15 A.
Dr. Batliwalla	16 A.
M. H. Shastri	16 A.
Shah Premchand Krisnaji	16 A.
Rangoon Samachar Press	17 A.
Davada & Co.	17 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co.	18 A.
Godrej Brothers	19 A.
The Central Bank of India Ltd.	20 A.
Dr. Kalidas Motiram	21 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah	21 A.
Dr. Patrick	21 A.
B. L. Thosar	22 A.
State Management of Railway	23 B.
B. N. Bhatbena & Co.	23 B.
Dr. Dhakjee Bhanjee	24 B.
The Indian Cement Co. Ltd.	24 B.
The Sabarkantha Boarding House	25 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	25 B.
Karnik Bros.	26 B.

મહાલે એન્ડ કો.	૨૬ બી
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કુંડો	૨૬ બી
દાહ્યાભાઈ રામચંદ્ર મેઘતા.	૨૭ બી
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ	૨૭ બી
હિન્દુ અનાયાત્રમ—નાડિયાદ	૨૮ બી
ગોવિંદજી દામોદરની કુંડો	૨૮ બી
મણીશંકર ગોવિંદજી	૨૯ બી
સપાટ કંપની.	૩૦ બી
ઓડી કેમીકલ કો.	૩૧ બી
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	૩૨ બી
જિવરાજ ગોકુલદાસ નેશ્વરી	૩૨ બી
ગોદરોજ બ્રદર્સ	૩૩ બી
કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાયાત્રમ	૩૪ બી
ધી તાંદુર અને શાહબાદ સ્ટોન કુપની	૩૪ બી
અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા	૩૫ બી
દુલરાઈ ઇશ્તાલાલ અંજારીયા	૩૫ બી
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૬ બી
ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રદર્સ	૩૭ બી
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોર સપ્લાઈ એજન્સી	૩૮ બી
જિવરાજ જી. નેશ્વરી	૧૯૩
આર. જી. કામદાર	૨૩૩

Mahale & Co.	26 B.
Motilal Mulchand & Co.	26 B.
Dahyabhai Ramohandra Mehta.	27 B.
Nanlal Goverdhandas...	27 B.
Hindu Anathashram—Nadiad	28 B.
Govindji Damodar & Co.	28 B.
Manishanker Govindji	29 B.
Sapat & Co.	30 B.
Od. Chemical Co.	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji	32 B.
Jivraj Goculdas Nenshi	32 B.
Godrej Brothers	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram.	34 B.
The Tandoor & Shahbad Stone Co.	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala	35 B.
Duleral Chhotalal Anjariya	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna	36 B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers.	37 B.
The Bombay Mill Stores supply Agency	38 B.
Jivraj G. Nenshi	193
R. G. Kamdar	233

એક નવીન જાતનું ધી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હિમાલય તરફના પ્રદેશના જ ગણેશમાં યતા 'ગ્રીસ' રૂઢને મળતા જતાના ઝાડનાં બીયામાંથી એક પ્રકારનું ધી તૃપ્તિયાર કરવામાં આવે છે અને એ ધીમા આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યારે ધીમા તેના લાભ જનકસુધને કોઈપણ શોધકે આપેલો નથી. એ ધી હરાજ તથા ખરજના ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ કલાકમાં કાંપદો કરે છે અને નવાઈ બરેલ તે એ છે કે તેથી કપડા બીલકુલ ખરાબ થતા નથી. માથાના દુખાવા ઉપર માલીસ છોધાથી તાબડતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બામોનો ઉપયોગ કરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના કોઈપણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાંધાઓના દુખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે વીનજીવા વેગે આરામ કરે છે મોઢાં ઉપરના ખીલ, કરેળીઆ અને ચામડી ઉપરના ડાહ ઉપર માલીસ કરવાથી ધણીજ હડપે તે દુર થાય છે. ખાસી અને દમમા છાતી ઉપર તથા રોજ આવ્યા હોય અથવા કોઈપણ ભાગ સુજાય તથા હોય તે તે ઠંડાણે ધીરે ધીરે મસળા સાદો સેક કરવાથી કાંપદો થાય છે સુષ્પ્ત ભાગની કે બીજી કોઈપણ કમજોર થયતી નસો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજ મજબૂત થાય છે અને કમકલ્પત કે નપુસકપણું એથી દુર થાય છે નામક કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે ઠંડાણે આ ધી માલીસ કરવાથી ધણી લાખી સુદૃઢ સુચી કેસ ઉઘવાળ નથી ખસ, ગેળ, ગડગડા, ફાંકકાઓ અને ચાંદા ઉપર મસળવાથી ધણીજ હડપે આરામ થાય છે લગભગ એક હાલર માણસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો ધરાવનાર ધી બહેરને લાભ આપવાને પબ્લીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેના દરેકે અવશ્ય લાભ લેવા બેઠેલે બાણીતાઓ "સુકુલ" એ નામથી તેને જાળવે છે અને તેની એક રબીની કીમત ૩ ૧-૮-૦ છે ગોંડા જે તે સુબધને બહેર બુલેશ્વર રહેને પાજારપોળ કમપાકડમાં સીંદનારી ટીપોમાં મળે છે. આ બનાવટ હી કુસ્તાનમાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા પ્રેક્ષી ન હોવાથી સીંદનારી ટીપોમાં પાંચાળને મગાવી લેવી

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

ગોન્ડ

હીંદુ

તહેવારો માટે

અમોઝો ખાસ

સંગ્રાવેલા

બોતીયાં, બોતીયાં.

હીંદી બનાવવા તેમજ વીલાયતી હિંદુ તહેવારો માટે તમારે મન લખાવે
ચાહે તેવી કીમતમાં મોકલવા માટે પલાસો

ધી સંઘવી સ્ટોર્સ.

૪૬-૫૫ લાહોરી બીલ્ડિંગ ૧
સેવલ્સ રોડ—મુંબઈ ૪

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—X—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે ઠાંઠ પણ કારખાતું હિન્દુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં કારખાતું છે. જેમાં દરેક કીઝાર્ઝનના કંફ, કોક્કર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ફ્રેસ બટન, કોર્થ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાર્દદાર કીકાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીયે છીએ.

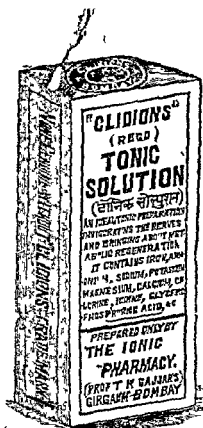
ચાંદીના વેપારીઓને અસુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીયે છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઇ નાંં ૨.

“ ક્લિડાયન્સ ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ક્લિડાયન્સ ફ્રેસ ફ્રેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન તંત્રની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સપાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાઈ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પ્રયોગ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, ખજાતો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાસ અને હીકકમતી ભેજશીળ જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરો એમ માગતી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાઈ, મુંબઈ.

અમૃતાજન.

અમૃતાજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં ભ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ ભ્રતનો દુખાવો, લશ્ક, છાતીની ઠંડીના વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણિડર.

કિંમત માત્ર એ આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાજન ડીપો.

૧૦૯, ફીચર કોટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષના કામ માટે

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે. જેની ખાતરી એક જ વખત ઓશીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

જમ કે રેલ્વે, સ્ટીમર કે પની, અને કોઈપણ બાબતમાં લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીઝીઓનાં નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના મરનામે.

ઠેકાણું:—મુસ નીલ્ડોંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ મીનેગાની બાબુમાં. ધોળી વાણવની ખસે કાલણાદેવી જે. અમ.

ઈન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધરતી સલાહ દાખ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે. માટે તાજીકે મળે

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન); એફ. ઈન્સી. સી. એ.

ઈન્કમેટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

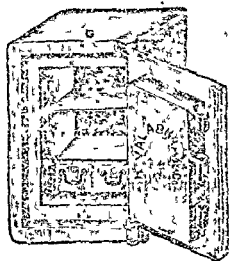
દાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે

હામજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. ફોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નંબર ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોશી
પરકરવાની

અર્થાંક
વાળી

ત્રીબેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બાકસો

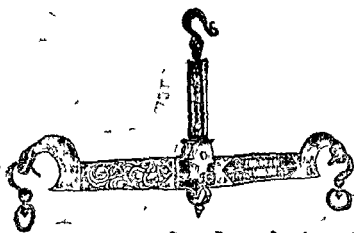
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે ફેટલોગ મંગાવો.

કારખાતું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગુલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ અત્તાહી બાગ મુંબઈ-૨.

જુની અને જાણીતી વીંધાસુ કાંટાની કુકાન.
શ્રીદાસદી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, જંજીર રીટીટ, ખોખાખાનર નાકા ઉપર-મુંબઈ.

હુમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, બીમ તથા પ્લાટ-ક્ષરમનો અને ફેરબેંકના એ હંદ્રવેટથી વીસ હંદ્રવેટ સુધી તથા સ્પ્રિંગના દરેક જાતના અને સાઈઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા બવેરાત તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીત્તળના વજન, તોલના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાંટાના પલ્લાં, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીકાયત ભાવે મળશે. હુમારે ત્યાં માલની જાત નકી થયા પછી પછાડે તેમાં કરી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ લાવમાં કળાવાની ધાસ્તી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામણુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ મેકરના હંસ છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નકલી માલથી સંભાળજો.

બહારગામના ઓરડાને ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk,
Indian Curio-iles Embroidery
Works, Brass Works, Silver Works
Sandal Wood Boxes, Indian
Carpets, Ceylon Lacc, Madras
Works, Delhi Works, Agra Works
Bengal Works, Drawn Throad
Works, and Bokhara Works.

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાંદુર, શાહગાઢ, નાવદંગી મદરાસી લાદીઓ, રક્ષ તથા ચોટીશ લાદીઓ, પાણી-આસ, મીડીના ટપા, બાથ-રૂમ, રેલેન્જ વીગેરે મળશે.

બહારગામના ઓરડાઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણા કીકાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠો

હિડ ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

પ્રાંચ પરેલ, અમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, મુંબઈ.

ટ. એ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ દોઈ પણ જાતની ચીજ ભેઈતી હોય તે જથાખંધ હશે તે

ખીલકુલ જીજ કમીશનથી અને કીપ્રાયત સાવે મોકલીયું—લખી મોકલો.

Kirpaldas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર સુબંધના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

શીરોઝ એમ. દરતુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કેટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગ્લીશ હીન્દી ધસવ-
નારા અને વીલાયતની તથા વીચેનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા
૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મળત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફ્ટેલમોસ્કોપથી આંખ
તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધસવનાર મીં શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી શી ખરચતાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે
બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર હોરેન્સ
જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર
એન. થંડાવરકર, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મીં જસદીસ
બેચેલર, કરનલ ફોરમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ થુલ્ડ M. D.,
I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મીં
જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકિત ડાક્ટરો અને ગ્રહરથો તરફથી એમની
કામેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી યોધના

“કોપટોક”

બાઇકીકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરનાં) લેન્સીસ
તથા ઉચી ક્વોલીટીના બ્રેઝીલીઅન પેન્સલસના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ
પ્રીજમેટીક વગેરે દરેક બાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતા
બાવ ધણાજ કીંમત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વક
પ્રસન્ન કીંમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીંમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નળળાં ઐરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સીના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામળાણુ ઇલાજ છે. આસ કરીને સીના ગરલાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અત્યુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરલાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમેનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પટેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરલાશયના ક્રમને ગરાબર ઠેકાણુ લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેદુંમાં થતું દરદ અને કમ્મરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે ઐરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરલાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને ગરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વળત ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણા નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતુ ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક દહાડક આગમજ એક ચાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે જગ બહાર થયેલી છે

ઉપલી આલટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈળી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરયાન મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચળુચ શક્તિને લીધે ઘણા ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા હ; માટે જે કોઈળી ઉપલી દવા જ્યાંદે ણી તો ત્યારે એનાપગ લગાડેલું લેળવ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કા.' નામ લખેલું છે તે વાંચવુ.

ઉપલી દવાનો જેને ણી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે દેઠાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કા.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂયૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા.

વાંચો—

૨૨ જાન્યુઆરી ૧૯૨૮

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક બીજા બેહુદ માંથી થઈ છે તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પેતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના ષ્ઠીક અમારી પાસે તૈયાર છે, જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખારી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
માંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ માય રાજા મુંબઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી જાનતુ આવા માડધુ છે પણ જરમનીના જાણીવા હુસ્તીના કોલન વોટરને જડમુળથી હાકી કાઢનાર બગલા છાપ કોલન વોટર આજે ઘણા વ-સોથી પ કાયલુ ને પટેલુ જ છે વેપારીઓને ખાસ લવામણ કરવામાં આવે છે કે બગલા છાપનુ કોલન વોટર મ ગાવી જરમનેાનુ નામ જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા જાનાવાનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૮

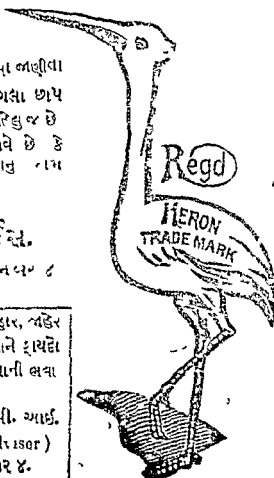
— ૦. —

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની જાણકારી પત્ર વ્યવહાર, નહેર પપર, હીનાબ વીજેરેમાં જો સલાહ લેશે તો તમોને ફાયદો થુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાત્રી કરી લેવાની લવા મણુ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એચ. હાંડારકર એડ્. મી. આર્ટ.

પદના સલાહકાર (Business Adviser)

મુંબઈ નંબર ૪.

લોહીને સાફ કરી શક્તી આપનાર

આ ચોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું બંધ છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં બીજા ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાળેલ ડાકટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાત્રી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અત્યંત જોવી કુતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અમો વાપરવાને લલામણુ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, સ્મનતંતુઓની નબળાઈ વિગેરે અનેક અકારના દરદો આ દવા દૂર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામબાણુ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રેમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાભકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો દુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાણુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુભરી અને ધનુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડયા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુની આબુબાલુના ભાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાંઘો કાટયા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો ભાગ ઝલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજ્જડ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ સર્ગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક ભયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ ઝલાઈ બંધ છે તે પણ આ મલમને ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે. શરદીને લીધે શરીરના અવયવોના ભયંકર ચિન્હો, જડમું ઉઘાડું રહી જવું, દાંત ખીલી બેસી જવી, હાથ પગે ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોનો આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બંધ થવાથી અથવા લોહી મુડદાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને દુઃખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાળીક રીતે કાપડો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણજીની દુંપની.

જથાબંધ તથા પરચુટણુ દવા વેચનાર, મહારકોટ, ગણેશ વાડી, સુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૧,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૫૬,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૌન. શેઠ મનમોહનદાસ રામભ (ચેરમેન)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.
શેઠ ચતુરભુજ શીવભ.
શેઠ માધવભ ઠાકરસી.
શેઠ મોરારભ વેલભ.
શેઠ જેઠાભાઇ પાલભ.
શેઠ વાલભ સુન્દરભ
શેઠ પરશોત્તમ કાનભ
શેઠ જગજીવન શેષકરભ

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે ઝીંટકીઝસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથ
રવામાં આવે છે જાહેર પ્રગતિ તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદે-
શીની પુરવઠા ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સાઝ આ કંપનીની ઓફિસ:
ખરું અથવા બાંતો મળવું

પેસ્ટનભ એદલભ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કું. લી.

૧૯, બેન્ક સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઇ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
 દુક બરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
 ચાર આનાના સોળ રાખ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક રાખ્દ
 દીઠ એક પૈસાના બાવથી લેવામા આવશે ૧૬ રાખ્દ દીઠ
 ચાર આના અને તે ઉપરાંત દર રાખ્દ દીઠ એક પૈસો લેવાનો
 રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની વા ૨૦ મી
 સુધીમા લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવ
 નેધએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે ચોરસમા
 મોકલી આપવા
 સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ્સ એમ્બર એન્ડ યુ રો,
 એટલ ટેલીફોન બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
 ળાંક સ્ટ્રીટ—કોટ—મુ બાઈ

મણીવીજ્ય ટોનિક પીલ્ડસ તાત્કાલિક
 તાઠાઠ આપી પોતાની અદભૂત શક્તિ આબેહુળ
 બતાવે છે

કિ મત ડર જેળીના રૂપીઆ ત્રણ
 ટાંકડર એમ એમ પારેખ
 વાસાવડ, (કાઠીઆવાઠ)

નેધએ છે. એતી વધારવા માટે રૂ.
 ૧૮૦૦૦) સાડ વ્યાજ, કમીશન મળશે
 રેવાગકર નારાયણુજી,
 નાગરવાડા, વડોદરા.

નેધએ છે—વીમા એજન્ડો તથા બર
 બળર કેનવાસરો-બરપુર કમીશન—
 ઠાંડોર એન્ડ, જ એમ
 મગરામપરા, સુરત

કેલશાખટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા
 બ ધ તથા છુટક આખો તથા પાઉંડર વેચવાનો છે
 લખો યુ એસ આચાર્ય, ગોડલ (કાઠીઆવાઠ)

એમ લક્ષ્મીદાસ એન્ડ કુંડો
 જનરલ મર્ચન્ટ્સ એન્ડ કમીશન એજન્ડ
 ડરજ, નવાબ બીલ્ડીંગ્સ,
 હોર્નબી રોડ,—મુ બાઈ.

M LAXMIDAS & Co.
 General Merchants & Commission
 agents,
 327, Nawab Buildings,
 Hornby Road,—Bombay.

ચોરડર મળેથી, લમામ જાતના અનાજ,
 દીવેલી, વી, લોચશિગ, વિગેરે ગ્રીકાર માલ
 ખરીદી પુરો પાડવામા આવશે.

લખો—કે. જી લદ્દ એન્ડ કુંડો
 મોડુકા, પોસ્ટ હસ્તેલ.

વી ઉમરેઠ હેન્ડલુમ્સ વીવીંગ વર્ક્સ ફેક્ટરી.

અમારા કારખાનામા ચાડી, સુકગ, તાસા
 સીટક, ચાચના ચીન્ક વિગેરે સ્વદેશી માલ
 બને છે.

કમ પાડી ખાત્રી કરો
 ઠે—પટેલની ધર્મશાળા ઉમરેઠ"

નેધએ છીયે.

નીચેનો ઠાઠ ૧ ૧ નવો ધ યો ખીલવા માટે મોડી મુડી
 વાજા વેપારીઓ સાત ખતમા આ ધ ધાઓ નેટનો નફો
 ખીલ કોઈ ધ ધામા નથી

૧ રખ્ખર ૨ ગીલીટ કામ Artificial Jewellery
 ૩ કોલસેવર ૪ કીના લિ
 ૫ મ રી ૬ નાના ધ ધાને ઉપરોળી યત્રે ચોલરો
 તથા યત્રોના બા ૧ બનાવવાનુ કારખાનુ

વધારે વીજત માટે લખો
 ઠાં ૧ પ્રભાકર પ જે આલેખીક રસાયન યાત્રી
 ૧૩ એ પન્નાલાલ ટેરેસ આરોડ મુ બાઈ

ક્ષયરોગ—સીરમ એટલે ઘોડાની રત્નીથી ક્ષયના દરદી ખાત્રીથી કાયમના સારા થાય છે, જ્યારે ત્રીજી પાયરીમા (Advanced stage) રસાયનથી અથવા વનસ્પતીથી શુભ નહીં માવમ પડે તે વખતે હમે સીરમથી સારા કરવાની ગેરંટી આપીએ છે. કેસરી તા. ૨૬ મી ઓગસ્ટ ૧૯૧૩ નો અંક જુઓ અરધા અનાની ટીક્રીટ મોકલી પુસ્તક મગાવો.

ડા. પી. એસ. ગાન્ડા, એમ હી (અમેરીકા)

સીરમ—ચીરપીર

ક્ષય રોગ તથા કંઠમાળાના ખાસ ડાક્ટર

ઠેકાણું.—કામાટીપુરા ૮ મી ગલી મુબઈ.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અરવચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને સહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” લારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” લોકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ઠ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮ હમારી શુગર ફ્રેટેડ કવીનાઇન કેમકેરા વેલુટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજ અને શુણકારક, બનાવટો મુબઈ મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાડી મધ્યેનાં કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. હી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુબઈ નં. ૪

ડોંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાનાં છોકરાં

તંદુરસ્ત થઇ તેમની તાકાત વધે છે

શરીરની કી ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે હી ડોંગરેલું

ગોગામ મુબઈ

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ નેના મુખ્ય દૃષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રચંદ્રા

માસિક પત્ર વિદ્વાનોના ધણ જ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પટેના અંબારિયામા સાહિત્ય-વસિત, વાચકોના કરકમવગર સારા થાય છે સુમસિદ્ધ “સાહિત્ય” કમે છે કે ‘આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પમિતના પત્રોની હરોટમા આવતું જાય છે’ વાર્ષિક લવાજમ ચોરસેર સુધા માત્ર રૂ. ૨-૦-૦ ફટક નક્કીના પ્રણુ આના વડોદરા શાંત્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મજુર તત્વિન ખબર માટે ઉત્તમ સાધન

આવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રચંદ્રા”

સામંજસ રોડ—વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એગ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

-બાટલીવાલાનું—ખાલામૃત-નખલાં તથા તવાચલાં બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી. આના ૧૦ દશ

" (કચેર—ઝોલ) બામ માથાનો દુખારો, સહેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જતનો દુખારો

હરએક જતની ખેચાએલી નસો માટે અકસીર કી. ૬ આના.

" હાએરીયા મીક્ષયર (કોલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, હલદી, કોલેરા વગેરેપર અકસીર કી ૩. ૧

" કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦. એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે કી. ૩. ૧-૪ આના.

" કુઈનાઈન ટીકડીઓ—ખે એનની; બાટલીમાં ૧૦૦. એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન

વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩. ૧-૧૨ આના.

" ટોનાઈ પીક્સ—ફીક્કા ચેહેરા, નમલાઈ, પાતણુ યથ ગચ્છે લોહી (એનીગ્યા) માટે અકસીર

ખાતુ પુષ્ટીકારક છે. કી ૩. ૧-૮ આના.

" રીંગવરમ ઓઈન્ટમેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક જતની કીડ ખુજલી માટે મલમ

કી ૪ આના.

" દાતણું મંજન—આ કી આના ૪.

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડ્રેસઃ—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. ઓ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮

ગાહિટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સંધીવા અને ગાહિટના દરદો માટે આ એક ધણેજ અસરકારક રામબાણુ અને ઝડપી ઇલાજ તે હપલા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ જતનો સંધીવા, સાએટીકા, ગાહિટ, ગ્રચની, કરતલ, આકસાં નસોતું ખેચાણું, કમર, છાતી, સાંધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખણું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે ગુઢજનો સોજો, મુઝેલા તથા ગંદક ગયેલા સાંધા અને હાડકાં અકરસાત, લમખેજો, લકચો, લચક, અસક, ધીંગેરે તમામ જતના રવીરના લુના દુખારોને ઝટપટ સાજા કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરતું કરી નવી જંદગી બખરાવી એ આ તેલનાં ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક.

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યગામવાળાઓએ નવસારી લખડું.

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેઠ એડ્રીસઃ—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવસારી.

થોડા ખરચે ઘણો ભપકો.

વીજળીને લગતુ દરેક જાતનું ફીટીંગ અને દુરસ્ત કામ કરનાર તમારી વીજળીક ફીટીંગનો

નીલાવ કીકાયતે કરી આપવામાં આવશે.

શાંભુ એમચંદ કૃષ્ણભાઈ, સુરતવાળા.

૯૦ મુળભૂ જેઠા ખીલડીંગ, પ્લોટ નં. ૬,

ટેલી. નં. ૩૬૦૪ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

રંશુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંશુન સમાચાર

જેમા રંશુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાણવાજ્ઞે કોર્ટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેરાતના ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતે વખત આપવામા આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૫,
જુદાક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રામાદટર “રંશુન સમાચાર” પત્ર તથા
“રંશુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંશુન.

રંશુન સમાચાર પ્રેસ.
અહીં નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંશુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંશુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામા બહાર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

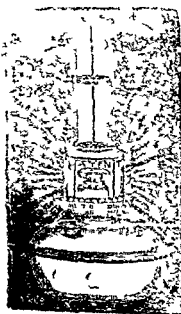
દરેક ઘરમા તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાગની નથી, ફાટતી નથી, કાચની ચીમની પચીશ ભાગી બંધ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે

ચીમો સાથેનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર કમીશન.

૬૦ ફાનડાની કુંડો,
મ મ્માદેવીના કુવારા પાસે,
સુબર્ષ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (માનીકની ખીજ શોધોની રોકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજ કરો અથવા ન્વને મળો.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર આઇલ વ્હાઇટ આઇલ
(થાંસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. વ્હાઇટ આઇ-
લના લાંબા વપસાસથી માથાને તથા ગાલને તે
નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઇ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઇલમાં વ્હાઇટ આઇલ
છે તેને હાથે જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

ગાટલી ૧ ના રૂા. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા દેપાર્ટ્મેન્ટ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદુસ્તાન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરક્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અણદુલ
રહેમોન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોદરેજે પ્રગટ આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આક્રીસની આગમાં અને કાપડ બબરની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરેની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની બબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાહુન જેઠે દેવીડે પોતાની હમરેની ક્રીમતની વેલાતી મોટા બહીવા મેકરેની તીજેરીઓ લીલાંઈથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેવીંગ બેંકે માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરેની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને કુકત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો ચોરસ ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકનું હુન્નરઉવાગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્ડુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી હલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરેની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બજામાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તેપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હમથ માટે બંધ કરાવે એવું અમે હજીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ	૨. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	૨. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	૨. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અડવાઈએ તપાસે છે.

ત્રેસીડંટી બેંકે માફક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા રોરબજાર.

ચાલુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૧ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

૩. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫૧ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા,
મેનેજર.

નામંદાર વાઇસરોય સાહેબ.

બહાદુરના ઓનરેબલ સરજનન જનરલ સર હ્યુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઈ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વિસવાલા પ્રમુખ હતા તે રૃપેશીયલ રેડ ક્રોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ રેવર્ટ સી. આઈ. ઇ, કલકત્તા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ડર આઈ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અ ઐજ અમલદારો બચસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જજો, કનેલો, મેજરો, કેપ્ટનો, કેપ્ટુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, ચરકારી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીટીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરજન, લેફ્ટેનન્ટ આઈ. એમ. એસ. એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થોમાં બાદશાહી યાકુતી નામની જગ બહુર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયર્મ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બતાવી અર્ધ પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને નળળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોશવર બનાવનાર આ દવાનો લાલ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ જાતની પરેશની જરૂર નથી, ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૂગી-રેક્ટર કે વાઈથી આંકડી, તાણ, જેંથ કે કાકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતળીલી શ્વાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, હીણના શીસોટા, પેટના દુખાવા ઇન્ડ નવા કે જીના દર્દ માટે રૂ.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ચેલછાને હીધે, રહવું, કુટવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર ભવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વરતુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક હી ૦/૬. પો.)-

જગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધિક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞાપુર-ગુજરાત.

દુઃખમાં સખડતા પુરષો.

હવે મુંઝવાની જરૂર નથી. હાલના જમાનામાં સેંકડે ૯૦ ટકા જેટલો ભાગ કમતાકાતીનાં પુરં
 દરથી પીડાય છે, અને પછી સલામત રીતે ઇલાજ કરાવાને બદલે ચકચકીત બહેર બગરો
 વાંચીને ગબરાટના મારેલા, મોટી મોટી ક્રીમતની દવાઓ અને તેવીજ ગ'લ્લીર અને નુકશાનકારક
 પટીઓ વાપરીને કાંઈજ ગુણુ તો નહીંજ થતાં પોતાના શરીરની અને પઇસાની ખરાબી
 કરીને બીચારા આબરૂને લીધે ગીરફતારીમાં ફર્યાં કરે છે, અને ઘણીક વખતે પોતાની
 કીંમતી જીંદગીનો ઠગોતે અંત પણ લાવે છે. બાબદ વીચારવા જેવી છે ખરી, પણ એમ
 નથી કરતું જે ત બીચારાઓએ તેવીજ હાલતમાં સખડયા કરવું. માટે હાલમાં બાણીતા
 તખીએ ઘણાજ ચોક્કસ, ધન વગરનો અને ગમખાણુ ઇલાજ શોધી કાઢયા છે, જે ઇલાજ
 કરવાથી તે માણસ પાછી તાકાત મેળવી શકે છે. છેલ્લાં (૫) વરસમાં આ ઇલાજ રકમખંધ
 પારસી, ખોજ, ભાટીયા, મેમણ, વોહરા, ઇંગ્રિજ, ખ્રીસ્તી તથા ચાહદી ગૃહસ્થોના કરવામાં
 આવ્યો હતો અને તનું પરીણામ સેંકડે ૭૫) ટકા લાલકારક આબરૂ હતું. ઉપલાં લાલ
 કારક પરીણામ પછી ઇલાજ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે, માટે એક અશ્વર્ય ગમે તેવી
 કમતાકાતીથી પીડાતો હુશ, નાદાનીયતની ગફલતીથી અથવા કોઇખી કારણથી તાકાત
 જતી રહી હોય, અસલા કરતાં એકી માલમ પડતી હોય, તો નીચે લખેલે કેકાણે પહેલા
 ૧ કાગળ લખીને વીગતવાર છાપેલું ખુલાસાપત્ર મંગાવવું. તે ધ્યાનથી વાંચીને સાથે
 બીડેલા સવાલ પત્રક ભરીને દવા જો મંગાવવી હોય તો કાંઈખી શરમાવા વગર મોકલી
 આપવું, જે ખુલાસા પત્રમાં દરેક બાબદનો સંતોષકારક ખુલાસો જેવો કે, દવા શું છે, દવા શું
 કામ કરે છે, દવાની કીંમત શું છે, દવા વાપરીને આરામ પામેલા ગૃહસ્થો શું સરટીફિકેટ આપે છે
 વીગેરેનો સર્વ ખુલાસો કાંઈખી ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર તદનજ મફત તદનજ સાદાં કવરમાં, મોકલી
 આપવામાં આવશે, પછી તે આવેલી હકીકત પ્રમાણે દવા બનાવીને મોકલવામાં આવશે જેથી કરીને
 શરમાવાનું કારણ રહેશેજ નહીં. ખાત્રીથી માનવું જે દરેક દરદીની હકીકત તદનજ ખાનગી
 રાખવામાં આવશે, એક દરદીનું નામ બીજા દરદી આગળ ખાંકા કુંકવાની મતલબથી દેવામાં
 આવશેજ નહીં. ખાનગી રાખવાની બાબદ તો વકીલને બારણે થએલાં લખતબારબર સમજવી.
 જે ગૃહસ્થાએ મોટા મોટા કાકટરો તથા રાજવંશી હકીમોની સુલાકાત લીધી હોય, સેંકડો
 રૂપીઆ બગાડયા હોય, તેવા ગૃહસ્થોને પણ આ દવાથી ફાયદો તો થશેજ દવામાં રસાયણ
 મારેલી ખાક, ધાતુ, સોમલ, પારો, અગ્રીણુ, વધનાગ અથવા તો શરીર પર પુટી નીકળે
 એવી અથવા તો દવા વાપરવા પછી આબરૂને નુકશાન પહોંચે તવી કશી. પણ ચીજ વાપર-
 વામાં આવતીજ નથી, જે વીધેની ખાતરી નામદાર સુબંધ સરકારની ગવર્મેન્ટ
 લેબોરેટરીમાં વીદ્વાન સરકારી ડોક્ટરે આ દવા તપાસીને આપેલી સરટીફિકેટ ખુલાસા
 પત્રમાં વાંચવાથી પુરેપુરી ખાતરી થશે, જેથી પરેજી કરવાની પણ જરૂર નથી. દવા નીલય છે,
 દવાની કીંમત સેંકડો રૂપીઆ નથી. કીંમત પણ ઘણીજ નહીં, શકતીની દવાની બહેરબાગરો
 તો હાલમાં ઉભરાઈ તંગાઈ બન્યે છે, પણ હવે લોકો તે વાપરીને કંટાળી જઇને સમજવા
 લાગુ છે જે એકજ પેટા દવા સર્વેની તખીઅતને માફક આવતી નથી કારણુ દરેક
 માણસની તખીઅત અને ખાનપાન જુદુંજ રહે છે અને ફાકટમાં પઇસાની બરગાદી
 થાય છે, તેટલા માટેજ આ દવા ફક્ત સુબંધમાંજ નહિ, પણ આખા હિંદુસ્થાન,
 ગુજરાત અને લંગાણુ દુર દેશાવરોમાં પણ આરાકારા થઇને વીશ્વાસ પામી છે, એજ તેની
 ખરાપણાની સામેતી છે. ખુલાસા પત્ર વાંચીને દવા મંગાવવાનીજ જરૂર નથી, પણ એ
 બાબદના ઇલાજની જરૂર હોય તો ખુલાસા પત્ર મંગાવીને વાંચવાની ખાસ લલામણુ
 કરવામાં આવે છે. બહારગામ તથા સુબંધના ગૃહસ્થોએ ઇંગ્લિજ અથવા તો ગુજરાતીમાં
 કાગળ લખીને ખુલાસાપત્ર મંગાવી વાચી પોતાની ખાત્રી કરવી.

પેતરીક ફારમસી.

લાલસીંહ બીલડાંગ લોહાર ચાલને
 નોકે ૧ માળે કાફર મારકેત સાંબે-મુંબઈ.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧ મું VOL. XI. NOV 1918. No 5 નવેમ્બર ૧૯૧૮. અ ક પ મો.

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પાનું
૧ બેપારી વિષયો	... ૧૯૪
(અ) હિન્દની આર્થિક સ્થિતિ (રા જ લ. ડ બારબાયા)	૧૯૪
૨ ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૧૦
૩ બીજા ચેમ્બરનો વિભાગ	૨૨૦
૪ વિવિધ અને વેપાર મરફતી લાહેરનામાં	૨૨૧
૫ વેપારી ખબરો	૨૨૨
૬ વેપારી ખાતમી અને આંકડાઓ	૨૩૧

CONTENTS

Subjects	Page
1 Commercial Subjects ..	194
(a) India her resources and her economics. (Mr J L D Barbhaya)	194
2 Chamber's Section ..	210
3 Other Chambers' Section	220
4 War and Trade Government Notifications ..	221
5 Commercial Notes	222
6 Commercial Intelligence and Statistics ..	231

‘ રેલ્વે જીવનમાંથી ’ પરાધીન મુગા યર્ડ ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરાની મુશ્કેલીઓ દુર કરવાને બે તમારે ટાકમણ પ્રકારની મદદ, જાનની, અથવા સાદાસ્ય બેઠતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો જલોગ વધારે ફેલાયલો જોવા હોય તો “ ઇન્ડિયન બોર્ડ ઓફ કોમર્સ ” ના હપરીપણા નાંચે સ્ટો મેનેજમેન્ટ બોર્ડ રેલ્વેઓ સ્થાપવાનું ફાણ કાલુ આ જાગતના કાર્યદાઓની કોખીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જલાવે ૧ સદૃશ્ય પારેથી ગશે —

જીવરાજ જી નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાંશીક રીલીફ એસોશીએશન,

જોરા બગાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ

ઇન્ડિયામા ફલોરિંગ રાઇલનુ નાણીતું ખાતું—ધી જોમો ટાઇમ્સ માર્ટ ૨૧ ટોક સીટ, ફોર્ટ મુંબઈ.

અમે પોતે.

આ માસિકમા ગણદારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગ્રામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધા રાખવામા આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની મેપી મફત મોકલવામા આવતી નથી

મા માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમા કંઈ ફેરફાર સુચવેલા હોય તા તે કાઢી નાખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલા આપવી જોઈએ નહિ તેો તે પ્રમાણે કરવું જાની શક્યો નહિ

અને રા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, મીડીંગ મેટરમા અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થાને વિનંતિ કરવામા આવે છે કે ત્હેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તા પાછળ છપાવવા મટે આપવી

COMMERCIAL SUBJECTS.

વહેવારી વિષયો.

INDIA: HER RESOURCES AND HER ECONOMICS

હિંદની આર્થિક સ્થિતિ.

(માસિક માટે ખાસ લખનાર—મી જે લ હુ ખારણાયા)

“જો કંપની ઉપર ગણવાનો દોષ મૂકવામા આવતો નથી, તો પાર્લામેન્ટ દ્વારા
“કાલ્પણ તપાસ કરાવ્યા વિના કંપનીનો તુર-
“તરમા અંત લાવવાની દરખાસ્ત તાવવામા
“આવે છે. તે જોઈને અમને આશ્ચર્ય થાય
“છે અમે ધારીએ છીએ કે હિંદુસ્થાનમા સદ્
“સાલ્યને માટે કંપનીના જેવા એક મધ્યસ્થ
“અસાન્યકીય અને પુણ્ય રીતે સ્વતંત્ર મહાગામી
“જરૂર છે. અને જો નવા સંલગ્નમંડળના

સલાસદો મધ્ય તાજથીજ નિમવાના હોય તો,
“આવા પ્રકારનું મંડળ શી રીતે રચી શકાયે,
“તે અમે સમજી શકતા નથી”

આ શિવાય સ્વચ્છ દ્રષ્ટિવાળા જૉન રુઢ
અર્ટ મિલની પાસે ઘડાવીને એક અરજી કંપ-
નીએ દિવાનને ખાસ અને દિવાને અમને
મોકલી આ અરજી જો કે વ્યર્થ ગઈ, છતાં
તે મિલ જેવા વિચારશિલ અને તત્વાનુસંગી
લેખકને હવે ઘડાએલી હોવાથી તે આજે પણ

દિવાલના માટે ફેન્સી ટાફલસની ઉલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે?

બોધક લાગે છે, અને તેમાંથી માત્ર એક જ થોડો ઉતારો લઇશું:—

“એક પ્રધાન અને કાર્ડિન્ગ્સ જેની સલાહ લેવી કે ન લેવી એ ગોવાની મુસદ્દો ઉપર રહે, તે દ્વારા હિન્દુસ્થાનનું રાજ્ય અલાવવું એના જેવું વધારે ખરાબ રાજ્ય-તંત્ર અથવા ધારી ગણતા નથી. પ્રધાનની સાહવામાં મૂં ન સલાહદો એ અંકુશરૂપે ન હોય, તે પછી માત્ર તેઓ આડા ધરવાના જ ઉપયોગમાં રહેશે. અમને એવું લાગે છે કે, જે મળે તાજ તરફની નિમાશે. તે સલા સૂત્રધારની સલા જેવી સ્વતંત્રતા રાખી નહિ શકે વળી જો આ સલા પ્રધાન નનાથીજ નિમાશે તો હિન્દુસ્થાનનું રાજ્ય અને તે દેશની વિરામ અને અગત્યની જગ્યાએ ઉપર માલસોની ગોઠવણ, જે અત્યારે પાલીમેન્ટના પક્ષતંત્રી કેવળ આવગ છે, તે, પછી તેજ પ્રમાણે શી રીતે રહેશે તે આપના અરજદારો સમજી શકતા નથી. વળી એવડા ગરબના સંજોગે જે કહેવામાં આવે છે. “તે માટે કહેવાનું કે, પાલીમેન્ટના ણધારણમાં સભ્ય જાધારણ દ્વિદલ નહિ, પરંતુ ત્રિદલ હોવામાં ખુબી મતાય છે: ખામી મનાવી નથી. આપના અરજદારો વિનંતી કરે છે કે કાર્યભાર વડન કરનાર અત્તા એકલી હોવામાં ફાયદો છે. કારણ ત્વરા-એ એમાં અવશ્યક છે પણ ગમેલા કૃત્યો ઉપર વિચારપૂર્વક અભિપ્રાય બાધવો અને લવિષ્યની સભ્ય-નીતિના ધોરણો સુકરર કરવાં, એમાં આ પના અરજદારોના ધારવા મૂજબ, એક કરતા વધુ મગજો વેગા થાય તો હરકત નથી, એટ-હું નહિ પણ તેમ કરવાની આવશ્યક-તાજ છે. આવું મંડળ દ્વિદલ હોવામાં ખામી નથી. અનન્ય હોવામાં ખૂબી પણ નથી.”

રાણી વિક્ટોરિયાના સિદ્ધા અમલ પછી, આપણે હિન્દુસ્થાનની આર્થિક સ્થિતિને ધ્યાન યથેલા માનીએ તો જેમ તેના પાયો

આગળ કહેલા ઢંઢેરો ઉપરથી ચણાયેલા હોતો, તેમ હિંદની સરકાર અને હિંદના ઇંગ્લંડમાં રહેતા પ્રધાન તરફના પરસ્પર થતા વ્યવહારને અંગે જે કેટલીક ફરીયાદો થતી રહી છે, તે ઉપર જણાવેલા મી. માલના વિચારો ઉપરથી તાદશરૂપે પ્રત્યક્ષ થાય છે.

લોર્ડ પામસ્ટને કમ્પનીના સભ્યનો અંત લાવવાનો અને તાજનો અધિકાર પ્રત્યક્ષ રીતે દાખલ કરવાનો કથકો ગુણુ કીધો અને તેમાં એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી કે “હિંદનો કાન્સાર વિલાયતમાં તાજના નિર્ણેલા એક અધ્યક્ષ અને આઠ મલાઅદોના હસ્તક રહે. તેઓ આઠ વર્ષ સુધી આ અધિકાર લોગવે, અને તેમાં વાર્ષિક ત્રી વર્ષોવર્ષ જાણે નિવૃત્ત થાય.” આ બીજા (ખરડા)નું બીજાવારનું વાંચન બહુ મતથી પસાર થયું, પરંતુ તે સિદ્ધ થાય ન પૂર્વ લોર્ડ પામસ્ટનેનું પ્રધાન મંડળ અધિકાર ઉપરથી ઉતર્યું.

આ પછી લોર્ડ ડર્બીએ સંરક્ષક પક્ષનું પ્રધાન મંડળ રચ્યું, અને કોશાધ્યક્ષ બેન્ચ-મીન ડીકાગએટીએ એક યોજના દાખલ કરી, તેની ગોઠવણ એવી હતી, કે “પ્રધાન મંડળ (ઇન્ડિયા કાર્ડિન્ગ્સ) ના મલાસદોમાંથી ઘોડાનેજ તાજે નિમવા, અને થોડા મેનચે સ્ટર અને બીજા શેહેરોના * નાગરીકોએ ચુંટી કાઢવા; અને બાકીના ઇસ્ટ ઇન્ડિયા સ્ટોક (મેર્સ) ધારણ કરનારાઓએ નિમવા ” આ યોજના હામથી ગરી ગઈ, અને તે હાંસીમાં લાગ લેનાર લોર્ડ પામસ્ટને ટકેર કરતો હતો કે.—“જે રસ્તામાં કોઈ માણસો હયાતા માણુમ પડે તો જરૂર એમ સમજવું કે તેઓ મી. ડિજાયલની યોજના સંજોગીજ ચચી કરતા હશે.” અને ઇસ્ટરના તહેવારો પછી બચારે આ બંધારે આમની સલા મળી ત્યારે મી.

* બીજા કહેતા તે પણ ત્યાનાજ. હિન્દુસ્થાનનું તેનામે નહિ. લેખક

ડિઝરાયલીની યોજનાને ટેકો દેનાર કોઈ મળ્યું નહિ. પરંતુ એક યોજનાઓને સુત્રધારક સભાએ ઠાણજીવવંક તપાસી, અને પૂર્ણ તેઓએ તેના ઉપર મી. જન સ્ટુઅર્ટ મિલને હાથે ઘરેલો એક સમર્થ અહવાલ મોકલ્યો, તેમાંનો એકજ ફકરો નીચે આપવામાં આવે છે:-

“એક પ્રજાને હાથે ધીજી પ્રજા ઉપર “રાજ્ય ચલાવવાની મુશ્કેલીને જે ઉપાય શોધી “કાઢવામાં આવ્યો છે, તે એજ છે કે, બધી “લગભગ કોઈપણ પ્રકારના અકુશ વગર એક “પ્રધાનના હાથમાં મૂકવી. આ બે યોજનાના “બાળમાં તેમાં ફેર પડતો નથી. એ વાત “સત્ય છે કે પ્રધાનને એક સભા આપવાની છે. “પણ વધારેમાં વધારે આપ ખુદ એવા રાજ્યને “પણ એક સભા હોય છે. એક આપખુદ “રાજની સભા, અને રાજ્યને આપખુદ ઘટો. “અટલાવનારી સભામાં ફેર એટલેજ હોય “છે કે, પહેલી તેને આશ્રિત થઈને રહે છે, “ધીજી તેનાથી સ્વતંત્ર છે. એકને પોતાની “કદમક સત્તા હોય છે ધીજીને તેવી મત્તા “હોતી નથી. પહેલી યોજનામાં બધા સભા- “સહોને તાજ નિમે છે; ધીજીમાં અરધ “ભાગના સભાસહો તાજ નિમે છે, અને “સભાના અધિકારને સવાલ તો મહેજ અપ- “વાદ સાથે ઉભાય પોનાઓમાં પ્રધાનની “મુનસીબી ઉપરજ રાખવામાં આવેલો છે.”

ઉપલી દલીલ નિરૂતર છે, અને અર્ધો સૈદ્ધાંત ઉપર (૫૬ વર્ષ) ના અનુભવ પછી, એમ કહી શકાય કે, એક સ્વતંત્ર અને મજબુત વિચાર કરનારું મંડળ પ્રધાનનાં ફરિયાદોને માફકસર કરીને હિંદુસ્થાનને માટે આદેશ રાજ્યકારવાર સિદ્ધ કરી શક્યું હોત. કમ્પનીના મુત્રધારકોની સભા એ આર્થ મંડળ હતું, તોપણ તેઓ કમ્પનીના લાગીદારોનાંજ હિત વિચારતા, હિંદુસ્થાનના લોકોનાં તો નહિ. જૂનિ પદ્ધતિની આવી ખાગી મુધા-

રવાનો પ્રયત્ન, ૧૮૫૮ માં ફરીથી રચના કરવી બેળાએ પાર્લામેન્ટે ન કીધો તેજ આપણી ફરિઆદ છે.

મીંડ ડિઝરાયલીની યોજના નષ્ટ થઈ, અને પછી એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી કે યોજનાના ધારણો સભામાં ચર્ચા કરીને પહેલાં નક્કી કરવા, અને બાંહે પછીની એક સંયુક્ત યોજનાદ્વારા તે રજુ કરવી. આ મૂજબ અમલ થયો અને ૧૮૫૮ ના ઑગસ્ટ માસમાં હિંદુસ્થાનનાં રાજ્યને મુધારવાનો કાયદો પસાર થયો. આ કાયદાની એકફેરે ૭૫ કલમો છે, અને આપણું રાજ્યતંત્ર તેનાજ ધારણો ચાલે છે. આ માહેત્રી અગત્યની કલમો નીચે મૂજબની છે, અને તે ઉપર વિવેચન કરવું અરથાને નહિ થઈ પડે:-

રાજ્યતંત્ર-ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીના તમામ મુલક મહારાણીના હસ્તક સોંપવો. તેમજ ઈસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપની સભા જે સત્તા ભોગવતી હતી તે સત્તા હિંદુસ્થાનના પ્રધાનને સોંપવી. આ પ્રધાનને એક પંદર સભ્યોની સભા આપવામાં આવી જેઓની નિમણૂક શુદ્ધ વર્તન પર્યવ, એટલે સ્થાયીજ હતી. (ત્યાર બાદ સભ્યોની સંખ્યા દશની કરવામાં આવી હતી) અને તે પ્રધાનને સેક્રેટરી ઓવ રેટર નિમતો હતો. લોર્ડ મેલ્બોર્ન અને મીન્ટોવાણી યોજનાથી આ સદસ્યની સભામાં બે હિંદીઓનો હુવે વધારો કરવામાં આવ્યો છે). દરેક સભ્યને ૧ પગાર બારમાસે ૧૨૦૦ પાઉંડ હિંદની ત્રીજી-રીમાથી આપવા ઉપરાંત. તેઓના મહંદનીશો, કારકુન, પટાવાળા, વિશ્રાંતિસ્થાન વગેરેનો ખર્ચ પણ હિંદની ત્રીજીરીમાથી પગાર થાય. તે સિવાય અસુક નિયન કીધેલી બાળતોમાં પ્રધાનને સભાસહોની બાહુમતીથી પણ વિરૂદ્ધ ચાલવાની સત્તા આપવામાં આવી. એટલુંજ નહિ પણ પરરાજ્ય સાથે લઢવાના કે સલાહા કરવાનાં પ્રયત્નોમાં ‘સેક્રેટરી ઓવ રેટર’ પોતાની સભાને પૂછ્યા વગર હિંદ ઉપર પરભાયો અમલ

મારસેદસની રંગીન લાલીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

કરી શકે, અને તેની ખાખર સુધા પણ આપે નહિ.

ગવનરે હિંદુસ્થાનનો ગવર્નર-જન રહ અને મુંબઈ તેમજ મદ્રાસનો ગવર્નર* માત્ર મહારાણી નિમે, અને લેફ્ટનન્ટ ગવર્નરની નેમણુકો મહારાણીની મંજુરીથી ગવર્નર જનરલ કરે.

અમલદારી, અમલદારો મુખ્યત્વે સનદી નોકરી પસાર કરનારાઓને આપવી અને તે પસાર કરવાના નિયમો કરવાનું સેક્રેટરી આવ રેટેન્ટે સોંપવામા આવ્યું.

નાણાં વ્યવહાર બધામા નાણા પ્રકરણી કસગો વધારે વિચિત્ર છે તેમા એવું કરાવવામા આવ્યું કે, ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીની મુંડીલ વ્યાજ અને કંપનીનું ચેટપ્રીટન માહેતું દસ્તાવેજ અને બીજી તમામ કરજ, અને કંપનીનું હિંદુસ્થાન માહેતું બીજી કરજ એ બધું હિંદની ત્રીજેરી અથવા ઉપર ઉપર નાખવામા આવે છે, અને તે નાખવા ચોગ્ય છે.

આ વિષે ત્રી રોમશદ્ધત કહે છે કે—“આ વિચિત્ર કામથી ઇસ્ટ ઇન્ડીયા કંપનીની “હુંડી અને કરજ આપણા દેશના બહાર કર-જમા ઉમેરાયાલા અને મુંડીના વ્યાજ તરીકે તે રકમ આપણો દેશ કંપનીને અત્યાર સુધી આપતો હતો તે સ્થિત થયો તાજે હિંદુ સ્થાનનું સામ્રાજ્ય એક પાઈ પણ આપ્યા “વિના લઈ લીધું અને તે બદલ વેચાણના “નાણા આપણા દેશના લોકોએ આપ્યા, “અને હવે આપે લાય છે એવું સામ્રાજ્યના ઈતિહાસમા તેના આશ્રીત દેશો ઉપર કદિ ન થયેલો એવો આ ગેરજનમાફ છે તે ગેરજનસાક્ષના કૃત્યનું લોકો ઉપર ભારે દબાણ થઈ પડ્યું, કારણ કે હજી હમણાજ બાળવાને શાન્ત કરવાના “ખર્ચાના ચાર કરોડ રૂપિયા હિંદની ધોસડીને “ઘોઢવામા આવ્યા હતા.”

* નવા મુંડી કલપતા પાટનગર હતું ત્યાં સધી વાઈસરોય ત્યાં રહેવાથી બગાળને વેક્ટરન્ટ ગવર્નર હતો, પરંતુ હિંદી પાટનગર થતા, બગાળનો ગવર્નર, મુંબઈ અને મદ્રાસની માફકજ રાજ્યકર્તા નિમે છે.

પરંતુ આ કાયદામાં એક હીલકરે કલમ “હતી, અને તે એકે,—રાણી સરકારના “હિંદના મુલક ઉપર સવારી અટકાવવાના “અથવા બીજા કાઈ તાલકાલીક અને “અશિંતી જરૂરના પ્રસંગ મિવાય, “પાર્લામેન્ટના બંને દિવાનખાનાઓની “મંજુરી વિના હિંદુસ્થાનની ઉપર- “માથી નીમાવવામા આવતા રાણી સરકારના “લશકરને હિંદુસ્થાનની બાહારની સરહદની “પેલીપાર સુદમા કામે લગાડ્યું હોય, તો “તેનું ખર્ચ હિંદુસ્થાનની ત્રીજેરીમાથી આપી “શકાય નહિ.”

પરંતુ દિલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે આ ન્યાયી અને હિતકર ધોરણનો કમનસીબે ઘણીવાર લગાયો છે. ઇજ્જત અને એગ્રીસી િયાની સવારીઓ, અફગાનીસ્તાન િ લડઈ, બર્માની જીત, દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ વગેરેના ખર્ચો આપણા દેશ ઉપર પડ્યા છે અને હાલના યુરોપના મહાન યુદ્ધમા હિંદના બહાદુર સિપાઈઓ લોહિ રેડી જે વફાદારી દેખાડી છે તેમજ દરેક જને જે પૈસા કાઢી આપ્યા છે, તે પછી હિંદુસ્થાનની ત્રીજેરી ઉપર ઢેટલો વરાખ પડે છે, તે હવે જોવાનું રહ્યું છે.

લોકસમુદાયને નવા ધારાની ખખર નહોતી, ઇંગ્લેન્ડની ગણીને હિંદના લોકો માત્ર નાર્થી બાજુતા હતા, અને તેના નામ માટે પ્રેમ અને માનની લાગણી ધરાવતા હતા, તેથી જ્યારે હિંદુસ્થાનમા ઢંઢારા બહાર થયો ત્યાર રાણીએ સ્વકસ્તે રાજ્યતંત્રના સમાચાર પ્રત્યે હર્ષ સાથે, પ્રત્યુપીત મને વધાવી લીધા આ બહારનામું હિંદના જનોને અતિ પ્રિય છે, કારણ કે તેમા દર્શાવેલા મનોભાવો મહારાણીશ્રીના યુદ્ધનાજ છે તે નિયતી બીના ઉપરની જુલોશો.

ઢંઢારા પ્રત્યે મહારાણીની અપૂર્વ કાબજી

ઢંઢારાનો પહેલો મુસદ્દો મહારાણી શ્રીને પસંદ પડ્યો નહોતો, અને તે ઉપરથી તે વખતના પ્રધાન રૉડ ડર્બીને મહારાણીશ્રીએ કહ્યું હતું કે.—

“જાહરનામું” ઘડતાં ધ્યાનમાં રાખજે કે
 “એક લોહીહાણુ યુદ્ધ પછી સામ્રાજ્યનો
 “કાણુ પ્રત્યક્ષ રીતે હાથમાં લેતી વખતે, પૂર્વ
 “તરફની દસ કરોડ પ્રજા પ્રત્યે ભવિષ્યમાં
 “પાળવાનાં, અનુસરવાનાં અને કોલો આપ-
 “નારાં અને મારાં રાજ્યતંત્રનાં ધારણુ
 “સમજાવનાર એ વચ્ચેનો એક સ્ત્રી સાવભો-
 “મનાં વચ્ચેનો છે. માટે ઉદારતા, હિતકારિતા,
 “અને ધાર્મિક સમાનતાની લાગણીઓ
 “આવા દસ્તાવેજના પ્રાણરૂપ હોવાં જોઈએ,
 “અર્થે ક્રિસ્તીયની પ્રજાની સાથે સમાન-
 “તાના સંબંધમાં મૂકવાથી જે હુકે તેમને
 “મળવાના તે, અને નાગરિકતાને અનુસરતી
 “સમૃદ્ધિ એ બધું તેમાં બતાવવું જોઈએ.

મકરણ ૨ નું.

INDIA DURING THE VICTORIAN AGE.

રાણીના અમલ દરમ્યાન હિન્દુસ્તાન.

જે સમયે હિંદમાં જળવો થયો અને
 તે શાંત થયો, તેજ વખતે રૂશિયાની દક્ષિણે
 આવેલા કિમીયા ખાતેના ‘કિમીઅન યુદ્ધ’
 પછી શાંતિ કાપકુપ અને સુધારાનો ધુગ
 શરૂ થયો. જ્યારે પ્રજાને શાંતિની મરજી થઈ
 ત્યારે પ્રદેશ ખાતાનાં પ્રધાન તરીકે અત્યંત
 ધામધુમીઓ હોવા છતાં લોર્ડ પામર્સ્ટનને
 સુખ્ય પ્રધાન તરીકે, શાંતવૃત્તિ ધારણ કરવી
 પડી. તે સાથે જગતના ઇતિહાસમાં પણ મોટા
 બનાવો એક પછી એક બનવા લાગ્યા.
 ૧૮૬૦માં ઇટલીએ સ્વાતંત્ર્ય સંપાદન કીધું.
 અમેરિકાએ એક મોટા યુદ્ધમાં લોહી રેડીને
 પોતાની એકતા સજ્જ કીધી. પ્રશિયાએ
 ડેનમાર્ક કનેથી પ્રાન્તોના પ્રાન્તો પડાવી લીધા
 અને તે ઉપરાંત મહત્વ લોહુપતાનું જીવન
 શરૂ કીધું. રૂશિયાએ પૂર્વ ભણી સ્વારીઓ

લઈ જવાની યોજનાઓ કીધી. લોર્ડ પામ-
 ર્સ્ટન આ બધું નિહાળતો, પરંતુ તેજ રોડે
 હાથે નહિ. આવી રીતે મોટી પ્રજાઓના
 ઉદયથી જો કે તેને ઈર્ષ્યા થઈ આવી, પરંતુ
 તેની દરમિયાનગીરી કરવા સુધી તે ઉશ્કેરાયો
 કિંવા દગ્યો નહિ. ૧૮૫૬માં જ્યારે તે
 પરચોક વાસ થયો. ત્યારે સર્વત્ર શાંતિ વર્તી
 રહી હતી.

રાણી વિક્ટોરિયાના અમલના પ્રારંભમાં,
 તેમજ તાજના વહીવટનાં પહેલાં અઠાર વર્ષમાં
 હિંદના કાર્યભારમાં પણ આ શાંત ઉત્કર્ષ
 દિગ્વિગોચર થાય છે. લોર્ડ કેનિંગ આપણો
 પહેલો વાઇસરોય—ઉપરાજધિરાજ—થયો.
 ૧૮૫૮ ના નવેમ્બરની ૧ લી તારીખે અલાહા-
 બાદમાં એક મહોટો દરબાર ભરાયો, અને તેમાં
 લોર્ડ કેનિંગે મહારાણીના હાથે વાંચ્યો.
 આપણા દેશના દરબારોમાં આ દરબાર લખકા
 બગરનો છતાં મોટામાં મોટો અને મહત્વનો
 હતો. લોર્ડ કર્ઝનના વખતના દરબારની જેમ
 તે અહંકારવાળો નહિ, પરંતુ દળદળાદા
 અને લોકલાગણીથી ભરપૂર હતો. કાનપુ
 આગળ ભરાયેલા એક ખીન્ન દરબારમાં ઉપરાજ
 ધિરાજ મહાશયે (વાઇસરોયએ) એક પ્રીતિક
 કરાવ એ પસાર કીધો કે “હતક લેવાનો પ્રતિ
 બંધ કરનાર જે નિયમથી મોટા રજવાડા
 ઓનાં રાજવંશે નાશ પામ્યા હતાં તે નિયમ
 રદ કરવો.” અને તેની રૂએ આપણા રાજા મહા
 રાજાઓનો હતક લેવાનો હંક મહારાણીએ
 સ્વિકાર્યો. આ કરાવ સાંભળતાં જેમ રજવાડા
 ઓમાં વિશ્વાસ પેઠો, તેમ પ્રજાએ તાજનો નવલ
 વહીવટ આનંદોદગાર સહિત વધાવી લીધો.

માત્ર લોર્ડ વિલીઅમ બેન્ટીનની ટુંકી કાર
 કીર્તી બાદ કરીએ તો આપણા દેશના અર્વા-
 ચીન ઇતિહાસમાં એવો કોઈ કાળ નથી આવ્યો
 કે જ્યારે લોર્ડ કેનિંગના અમલ જેટલી ટુંક
 સુદમાં મોટા સુધારા થઈ શક્યા હોય. કેનિંગનું

મૂખ્ય કામ આપણી કૃષિ મંપત્તિ વધારવાનું, આપણા ખેડૂનોને માટે કૃષિનો નફો નિર્ણય કરવાનું હતું. પણ તેજમને છેક જાગળ વખતે લોર્ડ કેનિંગે પોતાના ગનની શાંતિને ડગવા દીધી નહિ. આ તેની નિષ્પક્ષપાત ભાવિને લીધે બેઠ તરફના માણસોએ વારા ફરતી તેનાં લખાણ કીધા અને વાઠ કાઢ્યો. * વળી તેના વિરોધિઓએ તેને તિન્સનમાં (કેલેમનિમ કેનિંગ) 'દયાળુ કેનિંગ' નું ઉપનામ આપ્યું હતું. ૧૮૫૯ ના જુલાઈ માં ૧૮ મી તારીખે આખા હિંદનાં શાંતિનાં બહેરનામા પ્રકટ થયા, અને તેની રૂએ બ્રિટીશ પ્રજાનાં ખૂન કરવામાં જેણે યુરોપી ભાગ લીધો હતો, તેમનાં શિવાય બીજા જાધાને તેણે માફી જણી.

વસુલાત 'માતું'—જાળવે ગેસાડી દેવામાં હિંદના કરજમાં જગલગ ચાળીમ કરોડ રૂપિયાનો વધારો થયો, તેમજ લશ્કરી ખાતામાં ફેરફાર થવાથી અંશરે દસ કરોડ રૂપિયાનો વર્ધિત ખર્ચ વધ્યો આ જોટ પુરું કરવા માટે મી. જેમ્સ વિન્સન નામના બાણીના અર્થ-શાસ્ત્રી અને પાર્ટામેન્ટના વસૂલાત ખાતાના અધિકારીને, હિંદી કાર્ડ-રીવનો વસુલાત ખાતાનો સભ્ય નીચીને ઇંગ્લેંડની અંતરે રવાના કીધો. તેણે જકાત લેવાની પદ્ધતિની કડી બાંધ્યા દીધી. પ્રમાણી અને ધંધાવેરો (ધન-કમ એન્ડ લાઇસન્સ ટેક્સીસ) બેસાડ્યા, અને સરકારી કાગળનાં નાણાં ચાલુ કીધાં. આ મહત્વનું કાર્ય પૂર્ણ કરવા પહેલાં તેનો કાળ થયો, પરંતુ હિંદના વસુલાત ખાતાનાં પ્રથમ અને શ્રેષ્ઠ તેમજ પ્રતાપી મંત્રીરૂપે તેનું નામ અમર રહ્યું છે. ૧૮૩૭ માં મોકલેલે જે હિંદી ફોજદારી કાયદાનો ખરડો ઘડ્યો હતો તે 'હીમીનલ પ્રોસીડ્યોર કોડ' ૧૮૬૦ માં અંતરે મંજૂર થયો અને તે સાથે ૧૮૬૧ માં દિવાની અને ફોજદારી વહીવટના પછી કાયદાઓ મંજૂર થયા.

* લોર્ડ લાર્ડની જીના પજ લગભગ આને મળતીજ આવે છે લેખક,

આવી પ્રતાપી કાર્કિંદી કરી, લન્ડન યુનિવર્સીટીની નમુના ઉપર કલકતા, મદ્રાસ અને મુંબઈના વિશ્વવિદ્યાલયો સ્થાપી લોર્ડ કેનિંગ જ્યારે લાઈલોંગથી પછે ફરતો ત્યારે તેની પત્નિને ગણીગ માંદગી આપી પડી, અને ૧૮૬૧ ના નવેમ્બર માસમાં તે મરણ પામી. તે જાડી આ અપદ મમ દરનાર પુર પના જાણીતુ એનનનો ભંગ થવા લાગ્યો. ૧૮૬૨ ના માર્ચ માસમાં તેણે હિંદનો દિનાગે લખ્યો અને ઇંગ્લેન્ડ માર્ચે ૧૮૬૨ ના જુન માસમાં તેણે દેહ લેલ્યો.

અવ પ્રજાઓમાં ભૂમિનો મવાય આખા દીના મુળ કપ છે, આન લોર્ડ કેનિંગે જે ઉદારતાથી આ પ્રશ્ન હાથ ધર્યો હતો, તે માટે એટલું જ કહેવું જાન થશે કે, ૧૮૫૬ ના જંગાળના (પ્રતબન્ધથી-કર પ્રબન્ધથી) ખેડૂ લોકોને એક એવું રક્ષણ મળ્યું કે, જે પૂર્વે તેમને નહોતું. અને દસ વર્ષ ગાદ રી. એ-ડસ્ટને જ્યારે આયર્લેન્ડન માટે પહેલો ભૂમિ પ્રગન્ધ રચ્યો, ત્યારે પણ કેનિંગના પ્રબન્ધની કલમે તેની પામે હતી. પાટ્યાલ્ય ટેળવણીનો નવો પ્રણ આપનારો પ્રતાપ વિશાળ જનમંડળમાં વધુ અમરતા પામ્યો. જંગાળના મોટા ગણતા એવા લેખકો—ઇશ્વરચન્દ્ર વિદ્ય સાગર; જકિમચન્દ એનરજ વગેરે એ સાહના અંદસ માંજ પ્રસિદ્ધ થયા હતા ઉપર ટહુ તેમ લોર્ડ નિલગમ બેન્ટી કના સમય પડી, મહા-ભણીથીના રાજ્ય વહીવટના પ્રથમ વર્ષોમાં પહેલા ઉપ-રાજાધિરાજના અમલમાં આપણા દેશમાં જે મહત્વકાક્ષા અને હિતાવહ ઉચ્ચ ગિતાપ દેખાતો હતો, તેવો અગાઉ કદી દેખાયો નહોતો.

લોર્ડ એલગીન ૧૮૬૨-૬૩ તે ૧૮૬૨ ના માર્ચ માસમાં અંતરે આવી ૧૮૬૩ ના નવેમ્બર મુખીજ છુટ્યો. તે દરમ્યાન લોર્ડ કેનિંગનો તે ઉત્તરાધિકારી તિવડ્યો, તેણે તેજ

શાન્તિની નીતિ ચલાવી અને તેજ અનુકર્યા રાખી હતી.

લૉર્ડ લૉરેન્સ ૧૮૬૪-૬૯. તેને હિંદની અને અત્રેના લોકોને લાંબો અનુભવ હતો. ૧૮૬૪માં લાહોરમાં મોટો દરબાર ભરી છસે રાજ મહારાજા અને સરદારોની સમક્ષ લૉરેન્સે લાખણ કીધું. આ લાખણ તેણે હિંદી ભાષામાં કીધું હતું, જે તેની પહેલાંના અને પછીના દોષપણ વાંધાસરોય માટે અસંભવિત હતું તેના અમલ દરમ્યાન ભૂતાનની સાથે એક નાની લડાઈ થઈ હતી, અને તેના પરિણામે તેણે દોઅરનો મૂલક અર્ધી ઉપજ ભૂતાનને આપવાની સરતે ખાસસા કીધી. ૧૮૬૬માં ઓરિસામાં સખ્ત હુકાળ પડ્યો. લશ્કરનું ખર્ચ તેણે ૧.૩૧,૮૨,૦૦૦ પાઉંટથી ઉતારીને ૧.૨૬,૬૦,૦૦૦ ઉપર આણ્યું. છતાં પાંચ વર્ષમાં કુલ ખોટ રૂ. ૩૭૫૦૦૦૦ પાડી હતી જુદાં. લોકો ઉપર વેરા નાંખવાનો અવધિ આવી રહ્યો હતો, અને વ્યાપાર ઉપર નાખતા લાયક વેરાના સંબંધમાં અંગ્રેજ વ્યાપારીઓ સખ્ત વિરુદ્ધ હતા. આથી હિંદી પ્રધાનને, લૉર્ડ લૉરેન્સે ૧૮૬૭માં લખ્યું કે :—જે ધન્યવેરો નામ-જુર થયે, તે પીળા અમલદાર સુરોપીઅન વર્ગની સાથે સંબંધ રાખનાર સર્વ તરેહના કરો અસંભવિત બનશે. ” ૧૮૬૭માં એંગ્લિ-સિનીયાના રાજ ધિઓઢોર સાથે ઐટપ્રીટનને લડાઈ થઈ હતી. મુંબઈના લશ્કરના સરદાર રાજાઈ નેપીઅર આની સરદારી લઈ કુતોહમંદ થયો, પણ તેના ખર્ચ જંગી આવ્યો. તેનો મોટો ભાગ, વર્ષો વર્ષની ખોટ અને અવ્યવસ્થિત રાષ્ટ્ર કોશ છતાં, પણ હિંદુસ્તાન ઉપર ગેરરાજની રીતે નાંખવામાં આવ્યો. આ સાથે લૉરેન્સે સખ્ત વાંધો ઉઠાવ્યો, પણ તે હિંદુસ્તાનને કરજના એક અન્યાય વધારાથી મૂકવ કરવામાં નિરાશ નિવડ્યો, કારણ કે તેનું સાબળ કોણ ?

લૉર્ડ મેયો. ૧૮૬૯-૭૨ તેણે હિંદની દ્રવ્યવૃદ્ધિને ઉત્તેજન આપ્યું. મીઠાં ઉપરની જકાવમાં સુધારો કીધો. તેણે પુષ્કળ સડકો, રેલ્વે વ્યવહાર, અને નહેરો બંધાવી, દેશની ઉપજ વધારવાનાં સાધનો ખીલવ્યાં હતાં. તે માયાળુ સ્વભાવનો અને ઉદાર દીલનો હતો. કામ કરવાની શક્તિને લીધે તે કુશળ નિવડ્યો હતો. તેમજ શાન્તિના ધોરણને વફાદારીથી વળગી રહેવાને અંગે તે તેના પૂર્વાધિકારીની નીતિ કાયમ રાખી શક્યો હતો. તેને પ્રધાન મી. ડીઅરાયલીએ પસંદ કરી અને મોકલ્યો હતો, પરંતુ ૧૮૬૮થી પ્રધાન મંડળ બદલાયું હતું, અને પ્રધાનપદે મી. વ્લેડરટન ગિરાજ-માન થયો હતો. હિંદનું બંદર કરજ ૧૮૭૦માં દશ કરોડ વીસ લાખ પાઉંટ હતું.

આના ઉપર ભારે રકમનું વ્યાજ બરડું પડતું હતું. આ બેાને કાઠી નાખવા લૉર્ડ મેયોએ આમદાની વેરા ૧ થી ૨૫ ઉપરથી ઊંટી ટકા કીધો અને વધારો પેદા કરવા મદ્રાસ અને મુંબઈમાં નિમક ઉપરનો કર વધાર્યો. ૧૮૭૨ માં તે અંડામાન કરવા ગયો હતો. જ્યાં ફ્રેજુઆ-રીની ૮ મી તારીખે એક કેદીના હાથે થયેલા ખંજરના ઘાને લીધે તે મૃત્યુ પામ્યો.

લૉર્ડ નૉર્થબ્રુક-૧૮૭૨-૭૬-તેના આવ્યા બાદ તુરંતજ બંગાળના દક્ષિણ ભાગમાં હુકાળ પડ્યો. ૧૮૭૪ માં તેણે આ હુકાળ ટાળવા મોટો પ્રયત્ન કીધો. ૧૮૭૫ માં વડોદરામાં અંગ્રેજ રેસીડન્ટને ઝેર આપવાનું તહેામત રાખ્ય સામે મુદ્દાનું, તેની મૂર્કેલી ઉભી થઈ. તેનો તોડ એવો આણ્યો કે રાજને રાજ્ય ચલાવવાને નાલાયક લેખી તે રાજ્ય બાળકને સોંપવામાં આવ્યું. તેજ સમયમાં મહુમ રાજા એડવર્ડ સા-ત્તો પાટવી કુંવર રૂપે હિંદમાં ફરવા આવ્યો. કેનિંગ, લૉરેન્સ, મેયો અને નૉર્થબ્રુક જેવાના બાલક અને મિત્રાચારિથી વર્તતી પ્રજાઓમાં શાન્તિ રાખવાના શ્રમશિલ યતનોથી ઇંગ્લંડમાં ભ્રમએ તેવી તેની તુલના નહોતી,

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

તેથી આપણા દેશનું સ્વચ્છ આકાશ, પાશ્ચાત્ય તરફના એક નાના વાદળાના અધકારથી છવાયા માંડ્યું. બ્રિટીશ સામ્રાજ્ય ભક્તોના મનમાં પુનઃ એક ઉર્મી થઈ કે પૂર્વ તરફ રશિયાને જાંકુશમાં રાખવું, અને એવો વિચાર થયો કે સાર્વભૌમી બેલનું અર્થ હિન્દુ કનેથી લેવું. તે વખતના મુંબઈના ગવર્નર સર બાર્ટલ ફ્રીઅરે ૧૮૬૪ માં આવી નીતિની તરફથી ફ્રીધી હની, પરંતુ તે વ્યર્થ ગઈ હતી, પરંતુ ત્યારે ઇંગ્લેન્ડમાં સામ્રાજ્ય લોકપ્રતાનો પુનઃ યુગ પેઠો ત્યારે સર બાર્ટલ ફ્રીઅરે પુનઃ પોતાની તક શોધી, અને ૧૮૭૪ માં એક પ્રસિદ્ધ યાદીદારા આ પ્રશ્ન તેણે સંભવન કીધો. તેણે પહેલાં બે વખત કરેલા યતન, અને લૉરેન્સની સીમાની નીતિ ઉપરનો તેનો હુમલો લૉરેન્સના હાથમાં પડ્યો હતો, જેનો અસરકારક જવાબ લૉરેન્સે આપ્યો હતો આવા ભગીરથ પ્રયત્નો છતાં સર બાર્ટલેનો ત્રીજો યતન સફળ થયો કારણ કે અમ્ય અનુકુળ હતો. ૧૮૭૪ માં સર બાર્ટલ ફ્રીઅરની યાદીમાં એવી હીમચત્ર કરતામાં આવી હતી કે:-હિરાત, કન્દહાર અને કાબુલમાં બ્રિટીશ પ્રતિનિધિઓ સખત, અને ગફધાનિરતાને બળવાન મિત્ર તરીકે રખતાં, તે બદલે વજનદાર બ્રિટીશ પ્રતાપનું તે દેશમાં સ્થાપન કરવું. ૧૮૭૪ માં લૉર્ડ લૉરેન્સે અને જવાબ હિંદી પ્રધાનને વાળ્યો કે:-“ સર બાર્ટલ ફ્રીઅરની ” ‘નીતિ’ થી રશિયાનો ધમ્મરો બંધન થતા સરખ થશે. ગફધાન પ્રજા અંગ્રેજોની હુમ્મન થશે, ત્યાં અંગ્રેજોનાં ખુન થશે, તેને પરિણામે તાત્કાલ યુદ્ધો લડવાં પડશે.” એક ભવિષ્યવક્તાની દૃષ્ટિથી આ વૃદ્ધ મત્ત્ય દુષ્ટાએ પાંચ વર્ષ પછી જે બનાવો પાછળથી બન્યા તે આગળથી જ કહ્યા હતા ૧૮૭૫ માં લૉર્ડ લૉરેન્સને આનો પ્રત્યુત્તર મળ્યો. લૉર્ડ સેલ્સબરી જેણે એ વેળાએ ઉચ્ચનીતિનું તીવ્ર કટાક્ષથી ઉપહાસ કર્યું હતું, તેણે સર

બાર્ટલ ફ્રીઅરની નીતિ સ્વિકારી, અને હિરાત, કન્દહાર અને હેવટે કાબુલમાં પણ-અંગ્રેજો કાઠી નાંખવાનું સુચવ્યું. લૉર્ડ સેલ્સબરીનો આ માટેનો જવાબ * ગી. શેમેશદત કહે છે કે ઘણો ન છાજતો હતો. જેનો સખત રીતનો પ્રત્યુત્તર લૉર્ડ નોર્થબ્રુકનાળી તેજ જવાબ* સામે પોતાનું રાજનામું મોકલી આપ્યું.

આ રીતે લૉર્ડ નોર્થબ્રુકની કારકીર્દી સાથે ૧૮૫૮ માં શરૂ થયેલો શાન્તિ અને મુધારાનો યુગ સમાપ્ત થયો અને સામ્રાજ્ય ભક્તિનો નવીન યુગ શરૂ થયો.

લૉર્ડ લીટન ૧૮૭૬-૮૦. હવે આપણે વિક્ટોરિયાના યુગના છેલ્લા ખંડમાં પ્રવેશ કરીએ છીએ. વેટબ્રિટનમાં જેને સરસક પ્રત્યાઘાતના યુગનું નામ મળ્યું છે તે યુગના ભાવો, વિચારો અને ઉમેદોના ફેરફારનો પ્રારંભ ૧૮૭૪ ની સાલમાં, ત્યારે સ્કેડસ્નનો પહેલો કારભાર ઇંગ્લેન્ડમાં ઉતર્યો ત્યારથી શરૂ થયો એમ કહી શકાય. જગતની મોટી પ્રેક્ષાઓનાં ભરિત વિકાસથી નવી ઈર્ષ્યાઓ ઉત્પન્ન થઈ અને નવીન અભિલાષાઓ બચત થઈ. જગતના અર્ધ ભાગમાં એક આંતર યુદ્ધ પછી, એક-ચિત્ત થયેલી પ્રજાએ સર્વોપરિપાલુ પ્રાપ્ત કીધું અને બીજા અર્ધમાં રાજ્ય વ્યવહાર અને વ્યાપારમાં ભાગ પડાવવા માંડ્યો. સેડાઆ-સેડાનના યુદ્ધમાંથી એક રાજસ જેવું ગળ સંપાદન કરી સંયુક્ત જર્મની જન્મ પામ્યું; અને યુરોપનાં રાજ્યોની મસલતમાં એકધર્મ સંપાદન કીધું. ફ્રાન્સ પણ પરાલભ પામ્યાળાદ પુનઃ ઉભુ થયું, અને આ પરાલભનો બદલો તે એશિયા અને અફ્રિકામાંથી લેવા ઇચ્છતું. ત્યારે રશિયા પ્લેક રીટું તહનાસું રહ કરી પૂર્વ તરફ વધતું જતું હતું. આખી અંગ્રેજોના મનમાં બેચેની પેદા થઈ, અને હિન્દુ-સ્થાનની દિશામાં રશિયાના આવાગમનને

* આનંદ પરા સજ્જો જેવા માટે જુઓ “ India In The Victorian age ” by Mr. R. Dutt.

માર્કિવેસ ઑવ રિપન ૧૮૮૦-૧૮૮૪--
૧૮૮૦ ના સુપ્રેમરની ૧ લી તારીખે યાદુજી
ખાનના તરફરને પુર્ણ દરાવી જોનરલ સર ફ્રેડ-
રીક રોબર્ટસ (લૉર્ડ રોબર્ટસ) પાછે ફર્યો.
દોસ્ત મહમ્મદના કુળના વડા પુરુષ અબ્દુલ રહી-
માનને આંગ્રેજો આગીર તરીકે ઠપ્પણ મળ્યો,
અને ફેટલીફ ગરનો કરી રાજ્યધનીનો ખજાને
તેને સોંપ્યો. ૧૮૭૭ નો દુમાળ મદ્રાસ જેટલોજ
મહિસુરમાં મળત હતો. અને તેથી હિંદુ-
સ્થાનની સરકાર મદ્રક મહિસુરની સરકાર પલ્લ
લાગે દેવામાં તબાખ હતી. એક સરકારનું
કચ્છ ગાઠ લાખ પાઉંડ અને તે ઉપરાંત બેંગ-
લોર મહિસુર રેલવેનું કરજ લુહું. તેથી એવો
કશવ કચ્છમાં આવ્યો કે પાંચ વર્ષ સુધી જમા
૨૪૫૦૦૦ પાઉંડ રાખવી અને ૩૫૦૦૦૦
પાઉંડ કચ્છાનો વિચાર ત્યાં સુધી મુલતવી
રાખ્યો. આવી રીતની મહિસુર માટેની વ્યવ-
સ્થા કરી મહિસુરના મળને મનહ બકી. પગલું
લૉર્ડ રોપના મર્વથી, કલ્યાણકારી ફર્યોમાં
ખેડુનોનું વ્યવસ્થા કરવાના ભવેલાં પગલાં છે વળી
ફેલ્ડનારી કાયદાઓમાં સુધારો કીધો, અને
ત્યારથી દેશી મેલ્ટરેટોને આંગ્રેજ શુલ્હેગારો
ઉપર કામ ચલાવવાની સત્તા મળી છે. વળી
મ્યુનીસિપેલીટીઓ અને લોકલ બોર્ડોદારા સ્થા-
નિક સ્વરાજના પાયો તેણો ચર્યો. સુટલીનું
ધોરણ કાયમ કરવામાં, અને લોકને પોતાના
સ્થાનિક કાર્યભારમાં કંઈક આપવામાં આ રીતે
એક નમ્ર આરમ્ભ થયો. વળી લૉર્ડ રિપનના
સમયમાં વસુલાત ખાતાના પ્રધાન તર એવે-
લિન બેરિંગે ૧૮૮૨માં પ્રદેશથી આવતાં કાપડ
ઉપર જકાત કાઢી નાંખી. તેણે વિધાની પ્રવૃત્તિ
કરવા એડ્યુકેશનલ કમીશન નિમ્મ્યું. હિન્દુ-
સ્થાનમાં રાજ્યવલિપટનો ફરજોમાં અને
જવાબદારીઓમાં લોકોને ભાગ આપતાં કરવાં
ખિટીશ રાજ્યને લોક પ્રિય અને વધુ સલામત
કરવાનું, અને પ્રદેશી રાજ્યકર્તાઓનો રાયતની
સાથેનો સંબંધ વધુ ગાઠ કરવાનું બીજું
સાધન નથી તે એ સમજતો હતો. શાલો

અને અનુક્રમ્પાશીલ વહીવટ, જે હોટાના
મન્ડ્રીય મંવર્ધતની દરમર કરે છે, આને
સ્થાનિક સ્વરાજ્યને અને પ્રતિનિધિત્વને
ધીમે ધીમે નિભાવે, તે વહીવટ હિન્દુસ્થાનમાં
ખિટીશ રાજ્યને દબ કરે છે. તેમજ હિન્દુસ્થા-
નની શુદ્ધ રાયતને સામ્રાજ્યાગમિની બનાવે છે
આ લક્ષ્યાંક હુણે સમજનાર માદાન
પ્રતાપિ, વિન રિતેપિ માર્કિવેસ ઑવ રિપન
જ્યારે મહત્તામાં આવી ૧૮૮૪માં આ દેશ
છોડી ગયો, ત્યારે જેણે તે વખતનો દેખાવ
નજર જોયો હશે, તેજ કહી શકશે કે તેનું
જેવો દેખાવ કરતો પાલ દ્રમ્યમાન થયો
નહોતે સીમવાથી મુંબઈ સુધીની તેની
મુતકાંઈ એક વિચય યત્રા હતી જેમા એક
લાખી વ્હન જેવાં ૭ કરોડ માણુઓએ ગાવા
વાળાઆ સુદાં લાગ લીધો હતો.

માર્કિવેસ ઑવ રિપન ૧૮૮૪-૮૮. તેણે
આવતાને વાર ૧૮૮૫ માં રાજધાની મધ્યે
દરબાર ભરી ત્યાં અગીરની પદોચાગત કરી,
આંગ્રેજ માથની મેનિમાં વધારો કીધો પ્રહા
દેશના થીંગે રાજ્યને કંઈક તોડાનો કીધાં
હતા. તેની સાથે તકી. તેને ગારી ઉપરથી
ઉડાડી મૂકી તેને મુંબઈ ઈલાકાના, રતનાગીરીના
કીનારે મોકલી ૧૮૮૨ માં પ્રદેશે ખાલસા
કીધો. ખરી રીતે આ કૃત્ય નવા દેશની ચેટ-
બીટનને માટે છતજ હતી, છતાં, હુગીચારબંધ
ગળવાઓને સમાવવા લીધેલાં પગલાંઓ
સુદાંનો ખર્ચ હિંદને આપવો પડ્યો. ઉપ-
રાંત હિંદના કર ભરનારાઓને ખર્ચે મેન્ટેલી
ચીન તરફ એક રેલવે બાંધવામાં આવી. એટલે
અપાટાબંધ ચીનનો વ્યાપાર વધારવાની આ-
શાની લોહસા, તેજ ઉપલા લડાઈનું મુખ્ય
કારણ હતું. તે તો વ્યર્થ ગયું. વ્હાલીયરનો
ગઢ જે આંગ્રેજોને હસ્તક હતો, તે તેણે
સિંધિયા સરકારને પાછો સપૂર્ણ કીધો. તેજ
વખતે મહારાણી વિક્ટોરીયાની હુબીલીનો
આજીવ પાળવામાં આવ્યો હતો. ડફરિનના

ધી જોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઝીટ, ફેર્ટ, મુંબઈ.

સમયમાં, દેશીઓને રાજ્ય કારભારની ઉચી સત્તા અને સ્થાનો આપવાને લગતું કમીશન નેમવામાં આવ્યું હતું. કારણકે તેનાજ અમલ દરમ્યાન રાષ્ટ્રીય પરિષદ (નેશનલ કોન્ગ્રેસ) નો જન્મ થયો હતો. આપણા લોકો કેટલાક સમયથી પ્રતિનિધિ રાજ્યને માટે, અને આપણા પોતાના રાજ્ય વ્યવહારમાં વધારે ભાગ મેળવવાની માંગણી કરતા હતા. આવી માંગણીઓ કરવાના ઇરાદાએ કલકત્તાના એક અગ્રણ્ય પુરૂષ મી. વ્યોમેશચન્દ્ર ઝાનરજી; મુંબઈવાળા મી. (સર) કીરોઅશાહ મેહેતા; અને બીજા કેટલાક આગેવાનોએ મી. એચ. આ. હ્યુમની સાહ્યતાએ, પોતાના બળથી, વિવેક બુદ્ધિથી, અને દેશભક્તિના પ્રયત્નોથી આવી રાષ્ટ્રીય પરિષદને માટે વિજય સંપાદન કીધો. લૉર્ડ ડકરીને કૉંગ્રેસનો વિરોધ નગેતો. પરંતુ પ્રથમમાં તેણે તેની કદર કીધી હતી. એમ મનાય છે કે ડકરીને હિંદુસ્થાનની પ્રજાને સલામમાં ચુંટણીને ધોરણે કેટલાક સભ્યો નિમવાની ભલામણ કીધી હતી. આ બધા સુધારાઓ છતાં, તેના વહીવાટમાં આપણા દેશનું લશ્કરી ખર્ચ અને લશ્કરી સખ્યા એમાં બહુ વધારો થયો હતો, અને હિંદુસ્થાનની વાચસીમા ઉપર ખર્ચાળ અને ભયંકર પ્રવૃત્તિ શરૂ થઈ હતી.

માર્ચિસ આર્ક લેન્સડાઉન ૧૮૮૮-૯૩. જે કળ અને હડાપણ ડકરિનમાં હતાં તે લેન્સડાઉન વાપરી શક્યો નહિ. તે પ્રવૃત્તિશિલ અને રાજ્યલોભી નીતિના આવેગમાં અંપલાયો અને ૧૮૮૯ ના પ્રારંભમાં કારમીરના રાજાની તમામ સત્તા તેણે છીનવી લીધી. જેના બદલ તેણે વિચલાં કારણો જણાવ્યાં:—

(૧) રાજ્ય વહિવટની બાબતમાં વિરોધના આવેલા અહવાલો.

(૨) નાણાં સંબંધી અવ્યવસ્થા.

(૩) સુપારા વધારા કરવામાં બેદરકારી.

(૪) મહારાજાએ રાજ્યદ્રોહ કાગળો લખ્યા છે તેવો આરોપ.

(૫) મહારાજાએ રાજ્ય છોડી દેવાની કીધેલી માંગણી.

પહેલા ત્રણ આરોપો સાધારણ રીતના હતા. ચોથો આરોપ જેમ સાબીત થયો ન હોતો. તેમ ૧૮૮૯ ના એપ્રિલમાં અંડર સેક્રેટરીએ કહ્યું હતું કે:—“આ પકડેલા પત્રોને ‘ઈડીયા’ સરકાર કશી અગત્ય આપતી નથી. પત્રો સાબીત થયા નહોતા વખત-“ પર મહારાજાના દુરમનોએ લખ્યા હશે.” પ્રાંચમાં આરોપ કંઈક દબાવેને અંગે મહારાજાએ પોતાના સાધ ઉપર લખેલા પત્રમાંથી અમુક શબ્દો લઈને મૂકાયો હતો, પરંતુ તેઓ તે શબ્દો રાજ્ય ત્યજવા માટેના નહોતા. આ ખુલાસા બાદ લેન્સડાઉનનું આચરણ ખુલાસો આપી શકે એવું નહોતું. દરમ્યાન ઇંગ્લંડમાં ૧૮૮૬ થી ૧૮૯૨ સુધી મયોગાગ્રહી રાજ્યતન્ત્ર ચાલ્યો હતો. મી. એડર્સ્ટને આધારીશ યોજના પસાર કરવાનો યત્ન કીધો, જેમાં તે ૧૮૮૬ ના બુલાઈમાં નિષ્ફળ નિવડ્યો, અને તેની વિરૂદ્ધ પક્ષના ૧૮૯૨ સુધી ટકી રહ્યા. જે સમયે લૉર્ડ સાંસજરી બીજા વેળાએ વડો પ્રધાન નિભાયો હતો. ૧૮૯૨-૯૩ માં મી. એડર્સ્ટનની ઉમ્મર હેંસી વર્ષની હતી, તેાપણ તે પોતાનાં કર્તવ્યમાં કે ઉત્સાહમાં મંદ પડ્યો નહોતો. ૧૮૯૨ માં જ્યારે પાર્લીમેન્ટની ફરીથી ચુંટણી થઈ ત્યારે, બહુમતિએ વળી પાછો, ચોથી વેળાએ મી. એડર્સ્ટન મૂખ્ય પ્રધાન નિભાયો. મી. એડર્સ્ટનની ફરીથી ચુંટણી થવાથી લોકોને રાહત મળી કે ઈન્સાફ મળશે. વળી વધુ હર્ષની બીના એ જાની કે તેજ ચુંટણીમાં પહેલવહેલા હિંદી શુદ્ધિને પાર્લીમેન્ટમાં બેસવાનું માન મળ્યું.

મી. (ડૉક્ટર) દાદાભાઈ નવરોજીજી, ૬૬ વર્ષની પરિપક્વ વયે મધ્ય ક્લિન્સનરી તરફના પાર્લીમેન્ટના સભ્ય તરિકે ચુંટાયા તે વખતે ઇંગ્લન્ડ અને હિંદ ખાતેની રચના નિચે મુજબ હતી.

લીબરલ પક્ષ—મુખ્ય પ્રધાન મી. એડ-સ્ટન; મી. જે મોરલી આઈરીશ સેક્રેટરી; મી. એસ્કવીથ-હોમ સેક્રેટરી અને લૉર્ડ રોઝબરી-વિદેશ ખાતેનો સેક્રેટરી.

લૉર્ડ એલ્જીન, ૧૮૯૩-૯૮—૧૮૯૩ના બુલાઈ માસમાં પાટવીકુંવર (એડવર્ડ ૭ મા) ના પુત્ર (જ્યોર્જ પાંચમા) ના લગ્ન ડયુક ઓવ ટેકની પુત્રી (રાણી મેરી) જેડે થયાં. ઇન્ડિઅન કાઉન્સિલ એક્ટ જે ૧૮૯૨ માં પસાર થયો હતો, તેની રૂએ પ્રાન્તિક ધારાસભાઓનાં સભ્યો ચુંટીને મોકલવાનો પ્રબંધ તેના સમ-યમાં પ્રાપ્ત થયો, અને પ્રાંતિક ધારાસભાઓના પ્રતિનિધિઓને વડી ધારાસભામાં મોકલવાનો હક્ક મળ્યો. આથી બીનઓહેદાર પ્રબંધર્જના સભ્યોને સરકારને પ્રશ્ન પૂછવાનો હક્ક મળ્યો. ૧૮૯૪ માં વૃદ્ધ રાજ્યપુરૂષ મી. એડસ્ટને નિવૃત્તિ સ્વીકારી. તેથી તેની જગ્યાએ લૉર્ડ રોઝબરી નિભાયો. ૧૮૯૪-૯૫ માં ચીનની સરકારનો જેપાને લઘુકો કીધો. જે પાગળાં સામ્રાજ્યમાં ‘ પ્રભાવ પ્રદેશ ’ કરવા પુરોષના રાજ્યો ટોળે મળ્યાં. રૂશિઆએ પાર્ટ આર્થર લીધું અને મંનચુર્ચીમાં એક્વર્થ સંપાદન કીધું. જર્મનીએ પણ ક્રીઆઉઆઈચ અને ફેટલોક લાગ મેળવ્યો. ઇંગ્લન્ડે વાઈ-હાઈ-વાઈ ઝડપ્યું. ૧૮૯૫ ના જુનની ૨૪મી તારીખે લૉર્ડ રોઝબરીનું પ્રધાનમંડળ કારેગ થયું. નવી ચુંટણીમાં નિચે મુજબ પ્રધાન મંડળ ગોઠવાયું:—

ફોરીન સેક્રેટરી; મી. ચેમ્બરલેન-કોલોનિઅન સેક્રેટરી.

૧૮૯૬ માં દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ શરૂ કરવામાં આવી. પુરસાથનું આ યુદ્ધ બે વર્ષ ચાલ્યું. અંગ્રેજ સરકારને ૨૦૦૦૦ માણસ તેમજ વીસ કરોડ પાઉંડના ખર્ચનું નુકશાન ખેંચવું પડ્યું દરમ્યાન હિંદના લોકો લાયકર આપદામાં સપડાયેલાં હતાં હિંદના ઘણા ભાગોમાં સર્વત્ર દુષ્કાળ ત્રાહિ ત્રાહિ વર્તીવી રહ્યો. લોકોના મૃત્યુનું પ્રમાણ વધ્યું. મુંબઈ અને મદ્રાસ પ્રાન્તમાં લોકો ઘણા મરવા લાગ્યા. મધ્યપ્રાન્તોમાં તેથી બમણું વધ્યું. આ દુષ્કાળની એક વર્ષની મૃત્યુ સંખ્યા ૬૭ લાખ-શીર્ષલેખાય છે. વળી બીજા જે ફેર વ્યાપ્યો તે મરકીતો ઉપદ્રવ હિંદુસ્થાનના અગ્રગણ્ય શેઠકેશમાં ચાલ્યો. તેના ત્રાસ અટકાવવા લશ્કરી લોકની મદદ લેવામાં આવી, તેથી લોકો ભડક્યા. પુનાના રસ્તામાં જે લશ્કરી અમલદારોના ખુન થયા. સરકાર પણ લયાવજ્ઞ થઈ ગઈ. વર્તમાનપત્રો ઉપર સજ્જતાઈથી કામ ચલાવવામાં આવ્યું, અને જે પ્રસિદ્ધ અને પ્રતાપી પુરૂષોને કામ ચલાવ્યા વિના કેદ કીધા વર્તમાનપત્રો ઉપર અકુશ મુકી તંત્રીઓની સારી ચાલ માટે જમાન લેવાની મેન્ટરેટોને સત્તા આપાઈ. આ રીતે ૧૮૯૭-૯૮ નો સમય ત્રાસદાયક દુષ્કાળ, લડાઈ, મરકી સિવાય પણ બીજાં કારણોએ લોકોના મન ઉપર કડવા સંસ્કાર પાડ્યા ઇંગ્લંડની લડાઈ, ટર્કીને ગ્રીસનું અથડાવું, ફાસોડા ખાતે ફ્રેન્ચની માગણી, પુરની સાથે દક્ષિણ આફ્રિકાની લડાઈ આ સર્વ તેજ સમયે ચાલી રહ્યું. આવા સમયમાં શાન્ત મનવાળો પણ અમલદારોના કહેવાનુસાર દોરવાઈ જનાર લૉર્ડ એડલ્જન આ કાંઠા ત્યજી ગયો.

કૉનઝરવેટીસ.—લૉર્ડ સોલ્સબરી ત્રીજો વેળાએ મુખ્ય પ્રધાન નિભાયો. મી. બાલ્ફર

લૉર્ડ કેર્ઝન ૧૮૯૯-૧૮૦૫ આવી રીતે ન્યારે લોકોમાં અશાન્તિ પ્રવર્તી હતી, તેવામાં

બાણેજ મી. એ. જે. બાલકૃષ્ણ, મૂખ્ય પ્રધાન થયો, બાકી તો પ્રધાનમંડળમાં બીજા ફેરફાર થયો નહિ. રાજ એડવર્ડ ૭ માંએ યુરોપનાં મોટાં રાજ્યો પે દુર્ગમલ, ફ્રેન્સ, ઇટલી, જર્મની, મોલ્ટા, હાંગ્રી, નેપલ્સ, ઓથર્લેન્ડ વગેરે સુસાઈરી કની, સર્વત્ર મિત્રાચરી બાધી. હિંદને બળભાગી મૂકનાર એવું કૃત્ય હિંદ ખાતે લોર્ડ કર્ઝને કીધું અને બગાળના ભાગલા પાડયા. આથી ત્યાં લોકો ઉરકેરાયા અમલ દારના બન લેવાયા. અગ્રે ૭ માલનો બહિષ્કાર અને સ્વદેશીની અગ્રવણ શરૂ થઈ. હિંદની ગૃહીય ભાવનામાં સર્વત્ર નવિન ચેતન પ્રેરાવા લાગ્યું. ૧૯૦૪-૦૫ માં રૂશિયા અને જાપાનની વચ્ચે આવી જેમા નહિં ધારેલો એવો વિજય જાપાને પ્રાપ્ત થયો. હિંદમાં લોર્ડ કર્ઝને એક પછી એક કમીશનો નિમતોજ ગયો. સર્વ ઠેકાણે કરી લાગા ભાવણો આપી ગજના ગજ ભરી કાઢયા, પશુ કાઢયા નહિં. ઉલટું કેળવણી ઉપર અંકુશ મૂકવાનું કાર્ય એ કીધું. ટે મેટ્રીક્યુલેશનની પરિક્ષા આપનારાઓ માટે અચુક વય ઠગવી ૧૯૦૫ માં નવીન પ્રધાનમંડળ રચાયું અને તે નિચે મુજબ ૧૯૦૫ થી ૧૯૦૮ સુધી રહ્યું.

લીબરલ પક્ષ—સર હેનેરી કેમ્પબેલ—જેનરમેન, મૂખ્ય પ્રધાન. સર એડવર્ડ ફ્રેફરીન મીનીસ્ટર, મીં બૉન મોલી, હિંદ ખાતાનો પ્રધાન, મીં એસ્કવીથ—જેનરમેન એવ એકસ ચેકર, મીં લોમ્બ બૉર્ન—આપારી બોર્ડનો પ્રમુખ.

તેજ અરસામાં, લોર્ડ કર્ઝનની-ઘણી ઈચ્છા એવી હતી કે હિંદ ખાતે વધુ રહે, અને બગાળનાભાગલા જેને તે Settled fact

તરીકે વધ્યો હતો. તે મજબુત કરે, પણ તેમ છતાં તેને જવું પડ્યું. લોર્ડ કર્ઝનમાં એક રાજ્યકર્તાના ગુણો મોઢેના ઘણા હતા. તેનામાં ઉત્સાહ, ઉદમ, લિંગ પ્રકારની બુદ્ધિ હતી. ઉપરાંત ઇંગ્લન્ડના સાર્વજનિક જીવનમાં તેણે નાની વયે પ્રખ્યાતિ મેળવી હતી. તેને વાગિમતાની બશ્વિસ છે, શેઢી મુંદર છે; કીર્તિની કદર અને જીવન વિવેચનનો મંકાર કરનાર તે હતો. સાહિત્ય તરફ પુણ્ય ભાવ દર્શાવનારો, મામે થનાર બળીઆની કદર કરનારો હતો (જુએ-જે વખતે સ્વર્ગસ્થ મીં ગોખલેને મી. આઈ ઈ નો એટકાળ બફેંગ હ્યારે તેણે તેને લખેલો પત્ર.) આવી બધી કિમતી બહિરો છતાં તેનામાં ડેટલાક ગુણોની ખામી હતી. દૃઢ અને ધમધમતી સામાજ્ય ભાવનાથી તે દ્વચા-બચની તુલના કરવાને અને લોક સાહ્યતામાં શ્રદ્ધા રાખવાને અશક્ત હતો. તેજસ્વી જીવાન અને ઉચ્ચાલિલાસી દોષને છિટીશ વ્યાપારને માટે તેના મનમાં ઉચી દરકાર હતી. પણ તેટલીજ ચિંતા તે આપણા આર્થિક અને રાજકીય સંવર્ધનને માટે રાખતો નહિ. આત્મ-મત્તા તેજ તેની ગજકીય ભાવના હતી.

લોર્ડ મિન્ટો ૧૯૦૫-૧૦—તેના અમલ દરમિયાન નવેમ્બર ૧૯૦૫ થી માર્ચ ૧૯૦૬ સુધી પાટવીડુંવર અને તેની પત્નિ (હાલનાં રાજ ગણી) હિંદની મુલાકાતે પધાર્યાં હતાં. લોર્ડ મિન્ટોએ પ્રથમમા શાન્તપણે 'મહેતાજી મારે નહિં' ને લખાવે નહિં' એવી રીતે અમલ ચલાવ્યો. ૧૯૦૮ ના એપ્રિલમાં હેનેરી કેમ્પબેલ—જેનરમેનનું પ્રધાનમંડળ ફારંગ થયું, અને નિચે મુજબ નવું નિમાયું:—

લીબરલ પક્ષ—મી. એચ. એચ. એસ્ક
વીથ, મૂખ્ય પ્રધાન: સર એડવર્ડ ગ્રે-ફારથી
સેક્રેટરી, મી. બૅન મોર્લી-હિંદુ ખાતાનો પ્રધાન;
મી. હેનરી કેમ્પબેલ-ગેનરમેન-એન સેલર
ઓવથી એક્સચેન્જર અને મી. હૉર્ડર જ્યોર્જ,
વ્યાપારખાતાનો પ્રમુખ. તેજ વખતે રાજ
સાતમા એડવર્ડ જર્મનીની પુન મૂલાકાત
લીધી, અને રૂશિયાનો રાજ ઇંગ્લન્ડ આવ્યો
હતો. હિંદના પ્રધાન મી. મોર્લી અને હૉર્ડ
મીન્ટોએ હિંદની ધારાસભાઓ તેમજ દેશી-
ઓને વધુ હક બક્ષવાની યોજના ઘડી કાઢી,
જે ઇન્ડિઅર કાઉન્સીલ એક્ટ ૧૯૦૯ માં
પસાર થયો. આ યોજનાને મોર્લી-મીન્ટો એક્ટ
કહેવામાં આવે છે, અને તેની રૂએ વડી તેમજ
પ્રાન્તિક ધારાસભામા અમાલ્યપદો હિંદીઓને
જેમ મળ્યા, તેમ હિંદી પ્રધાનની કાઉન્સીલમા
હિંદીઓને સ્થાન આપવામા આવ્યા.

સેક્રેટરી ઓવ રૅઇ અને તેની કાઉ-
ન્સીલ. આ કાઉન્સીલ ઓછામા ઓછા ૧૦
અને વધુમા વધુ ૧૪ સભ્યોની બનેલી હોય
છે, જેની નિમણૂક પ્રધાનમંડળ કરે છે.
૧૯૧૧ મા ૧૩ સભ્યો હતા જેમાંથી ૨ હિંદી
હતા. (૧ ફરલામી અને ૧ હિંદુ-હાલમાં
૨ ફરલામી છે.) આ કાઉન્સીલ ઓછામા
ઓછી અથવાડીએ એક વેળાએ મળે છે.

વડી ધારાસભા. આ ધારાસભા વાઇ
રૅયની છે. જે બે ખાતામા વહેંચાયેલી છે.
(૧) ધારા બાધનારી Making Laws અને
(૨) તેનો અમલ કરનારી Carrying out
these laws.) એકઝીક્યુટીવ કાઉન્સીલ છ
સભ્યોની બનેલી હોય છે, જેમાં લશ્કરનો

અધ્યક્ષ. (કમાન્ડર-ઇન-ચીફ) ખાસ વધા-
રાનો સભ્ય હોય છે. જેજસેટીવ કાઉન્સીલ ૬૮
સભ્યોની બનેલી હોય છે, જેમાં ૩૬ ઓધેદાર
સરકાર તરફના અને ૩૨ બીનસરકારી સભ્યો
હોય છે.

આ કાઉન્સીલ એક્ટ અત્યાર સુધીમા
નિચલો છ તબક્કાઓમાંથી પસાર થયો છે:—

(૧) ૧૭૭૩ નો રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ, (૨)
૧૭૮૪ નું પીટવાળું ઇનડીઆ બિલ, (૩)
૧૮૩૩ નો આર્ટર, (૪) ૧૮૫૮ નો એક્ટ (૫)
૧૮૬૨ નો ઇનડીઆ કાઉન્સીલ એક્ટ; (૬)
૧૯૦૯ નો મોર્લી-મીન્ટો કાઉન્સીલ એક્ટ.

રાજ સાક્ષમ એડવર્ડનું અવસાન થોડી
માદગી લોગવી રાજ એડવર્ડ માત્રમા ૧૯૧૦
ના મેની તારીખ ૧૦ મીએ મૃત્યુ પામ્યો અને
ગબ જ્યોર્જ પાંચમો ગાદીએ આવ્યો.

વિભાગ ૨ જી.

પ્રકરણ ૪ થું.

LAND RENT—જમીન ભાડું.

૧. ઉત્તર હિંદુસ્થાન—બંગાળા ઉત્તર
હિંદુસ્થાન અને પલળમા, જમીનાં ધોગ્ગો
ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીના સમયથીજ સિદ્ધ થઈ
ચુક્યાં છે. અને તાજના ઓગલા વર્ષોમાં જમીન-
નદાર તેમજ જેહુત વચ્ચેના ગંબંધુ નિયત
કરવાને પગલાં લરાયાં હતા.

ખંગાળા—૧૮૫૬ ના સાંધના પ્રખન્ધે જમીન ખેડવાવાળાઓને સાંધ અને હક્કની સલામતી આપી હતી. પરંતુ વિહારના ખેડુતો, પૂર્વ તરફના અંચળ ખેડુતોએ જેવો લાણ લીધો તેવો લેઈ શક્યા નહિ. વીસ વર્ષના અનુભવથી ખેડુતોને જમીનદારોની ગેરવાજબી માંગણીઓમાંથી બચાવવાને પગલાં લેવાની જરૂર સિદ્ધ થઈ ચુકી હતી. આનું નિરૂણ કરવા દરેક જિલ્લાઓમાં કમીટી નિમવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે પ્રખન્ધ યોજનાના મુસદ્દા મુદ્દર્ધા અને વખતોવખત ફર્યાદો. આખરે આ યોજનાને લૉર્ડ રિપને ખરૂં સ્વરૂપ આપ્યું, અને તેના ગયા બાદ લૉર્ડ હક્રીનનના સમયમાં તે યોજના મંજૂર થઈ. અત્યારે ખંગાળાના દરેક ભાગમાં ૧૭૯૩ ના સ્થાયી બંદોબસ્તથી અને ૧૮૫૬ અને ૬૫ના ખેડ-હક્કના પ્રખન્ધોથી જમાદાર (સરકાર) ના જમીનદાર પાસેના હક્ક, અને જમીનદારના ખેડુત પાસેના હક્ક મર્યાદિત થયાના કલ્યાણકારક કૃષ્ણ ખંગાળામાં સ્પષ્ટ દેખાય છે.

મુઝફ્ફર જિલ્લામાં વાસ્તવિક રોકડ ઉપર

સહરાનપુર	”	”	”	”
મીરત	”	”	”	”
બદલિન	”	”	”	”

વાળ્ય પ્રાન્તો—જેને હવે આથાનો પ્રાન્ત કહેવામાં આવે છે તેને માટે પ્રથમ સાંધનો ધારો ૧૮૭૩ માં રચવામાં આવ્યો હતો. ૧૮૮૧ માં તેનો સુધારો થયો હતો, અને ત્યાર બાદ ૧૯૦૧ માં આ ધારો પાછો ઘડવાનો મૂખ્ય હેતુ ૧૮૮૫ માં ખંગાળાનો ધારો ઘડવાનો જે હેતુ હતો તે જ હતો એટલે (૧) કબજેદાર ખેડુ-વના હક્ક સંબળ કરવા. (૨) ગણોત્તીઆ ખેડુ-તનું સ્વછંદે વધારવા પાય, તેમાંથી અને કબજે છોડાવવાથી રક્ષણ કરવું.

પંબળ—પંબળ ખાલસા કીધા બાદ ત્યાંના સરદારો અને લોકો પ્રતિ સરકાર અલ્પ-

ઉત્તર હિંદુસ્થાન—૧૮૮૭ માં રેવન્યુ સભાએ જે નિયમો કર્યા હતા તે નિચે મુજબ હતા :—

“ગામની જમા બને ત્યાં સુધી ગામડાંના દક્તરમાં નોંધેલી વાસ્તવિક ઉપજ ઉપરથી નક્કી કરવી. આ નોંધ જરૂર જણાય ત્યાં સુધારવી. આ નોંધમાં ભવિષ્યમાં સાંધની રકમો વધશે. અથવા ભવિષ્યમાં ખેતિનું ક્ષેત્રફળ વધશે, તે કારણથી કંઈપણ અંદાજ ઉમેરવાનો જમા-બન્દી અધિકારીને હક્ક નથી.”

એટલે કે વાસ્તવિક ઉપજના અર્ધ ભાગની જમા મુકરર કરવાનો સરકારનો ઇરાદો હતો. ૧૮૬૦ પછી થયેલા બન્દોબસ્તોમાં પણ આ સ્પષ્ટ નિયમને વળગી રહેવામાં આવ્યું નથી, એ દિલ્હીની વાત છે. ત્યાંનો સાર્વ-જનિક ઉત્સાહવાળો એક જમીનદાર ઔ. નિહાલચંદ્રે ત્યાંની ધારાસભામાં ૧૯૦૩ માં આ બિના પ્રસિદ્ધ કીધી હતી. અને દેખાડી આપ્યું હતું, નિચે મુજબ વધારો કરવામાં આવ્યો હતો :—

૩૦૭ પાઉંડનો વધારો કીધો હતો.

૫,૬૪૪	”	”	”	”
૧૧,૯૦૬	”	”	”	”
૨,૭૧૪	”	”	”	”

ન્યાયથી વર્તિ હતી. ત્યાર બાદ સાથીઓના હક્ક માટે લૉર્ડ લૉરેન્સે એક ધારો ૧૮૬૮ માં પસાર કીધો, અને ત્યાર બાદ ૧૮૮૭ માં ખેડ હક્કનો ધારો પસાર થયો. ૧૮૯૫ માં જમા-બન્દીની મુદત સર્વ સ્થળે ઘટાડી ૨૦ વર્ષની કીધી છે અને છેવટે ૧૯૦૧ માં હસ્તાન્તર કરવાના હક્ક ઉપર અંકુશ મૂકવાનો ધારો પસાર કરવામાં આવ્યો છે. જેની સાર્થકતા માટે શક છે. પંબળમાં નાના વેરાની હદ સાથે, જે જમાનાની બમણી રકમ ગણાય છે તેના સાડા-બાર ટકા બાંધેલી છે.

અપૂર્ણ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
બુરોની કમીટીની એક સભા તા. ૨૩-૬-૧૮ ને
સોમવાના રોજ બપોરે ૨ કલાકે (મુ. ટા.)
મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા:—

સર વિઠ્ઠલદાસ ડી કારકરી (પ્રમુખ)

શેઠ ચત્રભુજ શીવજી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મોરારજી વેલજી.

„ એસ. ઇ. વોર્ડન.

„ મનુભાઈ સુબેદાર.

(૧) ગઈ મીટીંગની મીટીટ વાચી સંભા-
ળાવ્યા બાદ મંજુર રાખવામાં આવી હતી

(૨) સબ કમીટીએ તૈયાર કરેલા મોન્ટેગ્યુ-
ચેલ્મ્સફોર્ડના રીપોર્ટ ઉપર ચેમ્બર તરફથી
આપવાના અભિપ્રાયનો ખરડો વાંચવામાં
આવ્યા બાદ તે પ્રમાણે છપાવી જનરલ સભા
પાસે મંજુરી માટે રજૂ કરવાનું ઠરાવવામાં
આવ્યું હતું.

(૩) ઇન્કમટેક્સને લગતી બાબત ઉપર
વિચાર ચલાવવા માટે ચેમ્બરની અસાધારણ
જનરલ સભા ભરવા માટે ધારા મુજબ અરજી
ગોકલ્લી સભાસદોએ માગણી કરી છે. તે પ્રમાણે
સભા તા. ૩૦-૬-૧૮ ને સોમવારે જ બોલાવવી
અને તેમાં એ વિષયનો વિચાર ચલાવવો.

(૪) તે ઉપરાંત તેજ સભામાં શેઠ મુરજ-
મલ લલ્લુભાઈની તરફથી રજૂ કરવામાં આવ-
નારી કેટલીક દરખાસ્તો, ઉપર વિચાર ચલાવ-
વાનું ઠરું હતું.

બાદ સભા બંધ થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
બુરોની કમીટીની આઠ વર્ષની પહેલી સભા
શનીવાર તા. ૧૨-૧૦-૧૮૧૮ ને દિવસે ૧-૩૦
(મુ. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે
જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ સુનીલાલ. વી મહેતા. (પ્રમુખ).

„ જહાંગીરજી. પીટીટ (ઉપ પ્રમુખ).

સર વિઠ્ઠલદાસ. ડી કારકરી.

એન. „ ફાજલભાઈ કરીમભાઈ.

„ શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.

„ „ પુરયાત્તમદાસ કાકરદાસ.

„ હંસરાજ પ્રાગજી કાકરશી.

„ ચત્રભુજ શીવજી.

„ હીરાજી જે. બીલીમોરીઆ.

„ મોતીલાલ કાનજી.

„ મોરારજી એદલજી વોર્ડન.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

„ મનુભાઈ સુબેદાર.

„ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઇટ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

(૨) નામદાર અંબઈ સરકાર તરફથી આવેલા બોર્ડ ઓફ ટ્રેડને લગતા કાગળ ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. હિંદુસ્થાનના રૂનો નિકાસ કરવા ઉપર અંકુશ મુકવાની જાળતમાં ચેમ્બરને અભિપ્રાય તે કાગળદ્વારા માગવામાં આવેલ હોવાથી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે નીચેના મુદ્દાઓનો સમાવેશ કરી ચોખ્ખા પત્ર તૈયાર કરવાનો હેતુ છે—

હુમનની સાથે બ્યારે વેપારની જાળતમાં સાટાની અને માટનો બદલો કરવાની જાળત ઉપર વિચાર કરવામાં આવે તથા બ્યારે મિત્ર-શત્રુઓ સાથે વેપાર સંબંધી વધિ કરવાનું કામ હાથ ધરવામાં આવે ત્યારે હિંદુસ્થાનના હુકોને ખાસ ધ્યાનમાં લેવા અને તે પણ અલગ રીતે એટલે કે પાર્ટી ગન્ટના એક ભાગ તરીકે ફક્ત નહિ પણ નિરાળા હિંદુસ્થાનના સ્વતંત્ર રીતે હુકો ખાસ ધ્યાનમાં લેવા જોઈએ. તે ઉપરાંત આ વિષયના મંળ ધમાં જે કાર્પ કોન્ફરન્સ વગેરે ભરવામાં આવે તેમાં હિન્દી પ્રતિનિધિ ખાસ નીમાવે જોઈએ. હિંદુસ્થાનની જરૂરીઆત પૂરી પાડ્યા પછી રૂની નિકાસ કરવાને માટે પરવાનો આપવાની જાળતનું પોરણ મજબૂત કરવા જેવું છે. બધાને મરજી રીતે હક જોગવવાના હેતુથી બધા અરજ કરનાર નિકાસ કરવાવાળાઓને છૂટથી નક્કી કરેલા નિકાસ માટેના જથ્થાની હદમાં રહીને પરવાનામાં આપવા જોઈએ. કોઈ રીતે રૂની કિંમત મુકરર કરવાની જરૂર નથી, અને આ જાળતમાં એકુતોને સારી કિંમત પેદા થાય નહિ તો રૂની કિંમતની દરમીઆન સરકારે આવવાની જરૂર હોવી ન જોઈએ. જો અમેરિકા અંકુશ મુકવાના ઇલાજે હાથ ધરવાનું કબુલ ન કરે તો આ દેશમાં હિંદુસ્થાનની જરૂરીઆતને લીધે પાક કમતી હોવાને કારણે પરવાના આપવાની જરૂર જાણવાત છે. નહિ તો બ્યારથી માગણી આવે તે દેશમાં નિકાસ કરવાને હિંદુસ્થાનને છૂટ હોવી જોઈએ.

(૩) 'એક્સેસ પ્રોડીટસ' ઉપર નાખવામાં આવેલા કરને લગતા કેટલાએક મુદ્દાઓ વડી સલાના અમુક અમુક સલાસદોની 'ઈન્ફોર્મલ' ધારેમીટીંગમાં રજુ કરવામાં આવ્યા હતા તેની ઉપર ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માગવામાં આવેલ હોવાથી નીચે મુજબ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું:—

કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે હાલની લઘુમતી કરી ગમેલી પરિસ્થિતિ તપાસતા એક્સેસ પ્રોડીટસ ટેક્સનું ખીલ હાથ ધરવું જોઈએ નહિ; અને જો હાથ ધરવાની જરૂર હોય તો નીચે પ્રમાણે કમીટીનો મત છે:—

ખીલની રાંદર આ કર ભરવાને માટે કાંધાં ડરવાનું પોરણ જરૂરનું છે, અને કાંધાં દર વર્ષ માટે ચાગ હોવા જોઈએ. રૂપિયા ૫૦,૦૦૦ ના નીચેના નફાની ઉપર આ કર લાગુ પડવા ન જોઈએ સાધારણ વર્ષનો નિયમિત રીતે નફાનું પ્રમાણ ૧૫ ટકા નક્કી થવું જોઈએ ૧૯૧૨-૧૩ ના માર્ચથી ૧૯૧૭-૧૮ ના માર્ચ સુધી ૪ છ વર્ષ થાય તે માંહેનાં સારામાં સાગ ચાગ વર્ષની ગણતરી થતી જોઈએ. દરેક ધંધાને પોતાને અનુકુળ ન્યૂનતમ વરસ સ્વેચ્છાએ ગણવા દેવું જોઈએ. 'કેપીટલ' નો અર્થ ભરાઈ ગયેલું કેપીટલ રીઝર્વ ફન્ડ સહિત કે જેમાંથી ડીબેન્ચર્સ, કેડીટ અને લોન બાદ કરવાં જોઈએ. જેઓએ પોતાનું 'કેપીટલ' ઉપર કહેલા છ વર્ષની દરમીઆન ધંધામાં વધાર્યું હોય તેઓને સાધારણ નિયમિત નફામાં રોકેલા નાણાના પ્રમાણમાં વધારો થવો જોઈએ. કોટન અને બ્યુટ ખીલની જાળતમાં ૧૫ ટકા, ખીલ ધંધાની જાળતમાં પણ તેજ રીતે ૧૫ ટકા રહેવા જોઈએ. હિંદુસ્થાનમાં કમાણી કરી હોય તેવી પરદેશી પેલીઓ પામેથી આ દર હિંદુસ્થાનમાં લેવાવો જોઈએ હિંદુસ્થાનમાં સામાન્ય રીતે 'એડવાન્સરી કમીટી' સંતોષકારક રીતે મેળવવાની કાંઈપણ મુશ્કેલી પરશે નહિ. ખાસ કરીને અંબઈ અને કલકત્તામાં તે મુશ્કેલી ખીલકુલ નડવા સંભવ નથી.

(૪) ચેમ્બરની કમીટીને દર વર્ષે 'ક્રાન્કો-
પેટ સભાસદો પાંચ સુધી નીમી શકાય છે તેના
સંબંધમાં ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો કે
નીચે જણાવેલા ત્રણ સભાસદોને હાલતો વધા
રાના સભાસદ તરીકે નીમવા:—

શેઠ નારણુજી હરિલાલ (ધી ટ્રેન મર
ચેન્ટસ એસોસીએશન.)

શેઠ એસ. બી. બીલીમોરીયા (ધી પ્રેક્ટિ-
શનલ એકાઉન્ટસ એસોસીએશન)

શેઠ -દક્ષીન્યંદ માણુકચંદ ગોખાણી
(ધી ભાગ્યે શ્રાક્ષ એસોસીએશન)

(૫) નામદાર સરકારે નીમેલી 'પ્રાયોરીટી
કમીટી'માં પ્રતિનિધિ તરીકે એન શેઠ મનમો
હનદાસ રામજી સભાસદ હતા તેમને તેઓએ
મોઠલી આપેલું 'રાજનામું' રજુ થયું હતું અને
તેની મોઢ લેવામાં આવી હતી.

ગાદ કમીટી બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર ઓફ યુરો-
ની સાધારણ વાર્ષિક સભા સોમવાર તા. ૩૦-
૯-૧૮ ના રોજ બપોરે ૨ કલાકે (મું. ટા.)
મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ જુદાજુદા
હાજર હતા:—

સર વિઠલદાસ ડી. ઠાકરસી

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતા

,, ,, લલુભાઈ શામળદાસ

સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ

શેઠ લક્ષ્મીદાસ પુરૂષોત્તમ

,, મોરારજી વેલજી

,, જહાંગીર બી. ખીટી

,, ચતુર્ભુજ શીવજી

,, જ્ઞેઠાભાઈ વાલજી

,, લાલજી ગોવિંદજી

,, વિઠલદાસ દામોદર ગોવિંદજી

શેઠ મોરારજી હેમરાજ કાનજી

,, વાલજી ગોવિંદજી

,, ગોકળદાસ જીવરાજ

,, રણુછોડદાસ વલ્લભદાસ

,, વસનજી સુબજી દામોદર

,, ચતુર્ભુજ ઠરસનદાસ શરાફ

,, ખરશેદજી જમશેદજી

,, ઠરસનદાસ હંમેશી

,, જગજીવન શેશકરજી

,, મોતીલાલ વલ્લભજી

,, મથુરાદાસ કુરજી

,, સુબજી લક્ષ્મીદાસ

,, મોતીલાલ કાનજી

,, જીવજીદાસ હેમરાજ વાલજી

,, રણુછોડદાસ વાલાભાઈ

,, જમનાદાસ દ્વારકાદાસ

,, મનુભાઈ સુબેદાર

,, હરિદાસ ગોરધનદાસ

,, દેવાશંકર જગજીવન

,, પુરૂષોત્તમ જીવજીદાસ

,, મથુરાદાસ વસનજી

,, કૃષ્ણરાવ પુરૂષોત્તમ

,, શુભાબયદ દેવચંદ ઝવેરી

,, પેસતનજી એલજી ખાલા

,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી

,, લક્ષ્મીદાસ હરિદાસ

,, લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી

,, સુરજમલ લલુભાઈ

,, એન. એસ. બાયનકર

,, નગીનદાસ એ. આડતીયા

,, માવજી ગોવિંદજી

,, બાફરભાઈ શુભામહુસેન

હવે પોલીસ કચેરાં ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કયાં જશે ?

શેઠ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

„ કવશાહ એન. બાટલીવાળા

„ બેહિરામજી બમનજી મોરીસ

શરૂઆતમાં ૧૯૧૭-૧૮ ની સાલનો અહિ-
વાલ બહાલ રાખવાની દરખાસ્ત રજુ કરતાં
પ્રમુખ સર વિઠ્ઠલદાસ હી. હાકરશીએ નીચે
મુજબ લખણ કર્યું હતું:—

ગયા વર્ષનો ચેમ્બરનો રીપોર્ટ રજુ
કરતાં ચેમ્બરનાં કાર્યોનો ટુંક હેવાલ આપતાં
લગભગ વિષે જે બોલ કરી મિત્રગણ્યોના વિચરને
લીધે હુધે બતાવ્યો હતો. મિત્રગણ્યો મુલેહની
શરતે દુશ્મનો ઉપર ઠસાવવાને શક્તિવાન
થવા પહેલા કેટલોક વખત લાગશે બ્રીટીશ
કાફલાએ પણ સમુદ્રોનું સર્વોપરિપક્ષ જાળવ-
વાતું અને મિત્રગણ્યોના વ્યાપારનું રક્ષણ
કરવાનું ચાલુ રાખ્યું છે. હિન્દુસ્થાન ખાસ
કરીને તેનું આભારી છે, કારણ કે તે સિવાય
આ દેશનાં વ્યાપાર અને આબાદી હાલની
સ્થિતિએ પહોંચ્યાં નહત.

હિન્દે પણ પૂરેપૂરા પ્રમાણમાં બ્રીટીશ
રાજ્ય પ્રત્યેનું ખોતાતું કર્તવ્ય અદા કર્યું છે.
હિન્દુસ્થાન અને ઇંગ્લેન્ડની સરકારે હિન્દની
અનેક રીતે સેવાની કદર કરી છે. માણસો,
નાણાં અને સાધનોની મોટી મદદ કરવાં છતાં
આ દેશ આબાદ થતો રહ્યો છે જો કે ઉંચા
ખાવો, દુકાળ અને ઇન્ફલ્યુએન્સાથી લોકોએ
સામાન્ય રીતે ખરાબ-સ્થિતિ અનુભવી છે.
પુરોજ્ય અંતે સામાજિક મેળવે ત્યાં સુધી
તેની બંને તેટલી મદદ આપવી ચાલુ રાખવી એ
આપણું કર્તવ્ય છે.

સામાજિકના બીજા બાજે કરતાં ચાલુ લગ-
કમાં હિન્દુસ્થાનને આજીવ સોસલું પડ્યું છે. બેશક
નવા કર નખાયા છે પણ ખજાનચી સર વિલી-
યમ માયરે એકંદરે વિશેષ વ્યાજબી રીતે આવ-
કાનાં સાધનો પસંદ કર્યાં છે. કેટલોક ઠેકાણેથી

થયેલી ગાંડી સૂચનાઓ છતાં તેઓ હિન્દી લા-
ભોના કાયદેસરના રક્ષણ માટે મક્કમ ઉભા
રહ્યા છે.

એક અગત્યની બાબતે હિન્દની વ્યાપારી
કોમના મનમાં મોટો ખળભળાટ મચાવ્યો છે.
જ્યારે ગયે વર્ષ નવો ‘ઇન્કમેટેક્સ એક્ટ’
પસાર કરવામાં આવ્યો ત્યારે આ ચેમ્બરે ખાસ
કરીને એ એક્ટના ફોર્મો અને તેની કલમો
મુજબ તુરત અમલ કરવાની હિન્દી વ્યાપારી
કોમની મુશ્કેલીઓ બાબે કેટલીક સૂચનાઓ
કરી હતી પરંતુ આ વર્ષે ફોર્મો ભરવાને
મોકલાયા ત્યારે વ્યાપારીઓને એમ લાગ્યું કે
માગવામાં આવેલી કેટલીક માહિતી જરૂરની
નથી અને કેટલાંક ખાનાં ભરવાં મુશ્કેલ છે.
આ બૂમ કાંઈ સ્થાનિક નથી. પણ આખા
દેશની વ્યાપારી કોમમાંથી ઉઠી છે. હિન્દી
લાભો પ્રત્યે ખજાનચી દીલસોજ છે; આપણી
મુશ્કેલીની ખાતરી સરકારને ફરી આપવી જોઈએ;
અને ખજાનચી આપણી ફરીઆદ ફર કરવાને
ખચીતજ તાકીદે પગલા લેશે.

સરકારે કૃપા સરકારી રીપોર્ટો ઉપરજ
આધાર રાખવો ન જોઈએ પણ આ સંકટના
કારણોની સંપૂર્ણ તપાસ કરવી જોઈએ. જે
દેશમાં વહીવટ સાથે લોકો પોતે સમાગમમાં
આવ્યા નથી તે દેશની પદ્ધતિના ગેરલાભોમાને
આ એક ગેરલાભ છે કે લોકસંક્રોધે ઘણાં
મોકાં, અને ઘણી વખત તો તેના ઉપાય થઈ
શકે નહિ તેથી સ્થિતિએ આવ્યા પછી સત્તાધા-
રીઓને કાને પહોંચે છે. સરકારને મહારી નક્ક
સૂચના છે કે સમય શુભોગ્યા વિના તેણે ઇન્કમ-
ટેક્સના ફોર્મોમાં માંગેલી માહિતી સખામાં
લોકોની ફરીઆદોની તપસીલા સંપૂર્ણ રીતે
તપાસવાને અને રાજ્યને કાયદેસર આવક રજ
પણ આછી ન થાય અને હિન્દી વ્યાપારી કો-
મની મુશ્કેલીઓ ફર થાય, એમ ફેરફારે સૂચ-
વાને બીનબોલદારો અને બોલદારોની એક

ક્રમીટી નીમવી. અરજીઓ ઉપર અમલદારી રીપોર્ટો મંગાવવા અને જ્યાં લાગણી બહોળી રીતે પ્રસરી હોય ત્યાં સેંકડો માઈલ દૂર રહીને વ્યાપારી કામને રૂઢી મુજબનો જવાબ આપવો એ આ પ્રશ્નનો નિકાલ આણવાની વ્યાજબી રીતિ નથી.

આ ઉપરથી ગયે વર્ષે નંબાયેલો 'સુપર-ટેક્સ' અને 'વધારાના નફા ઉપરનો કર' એ બે પ્રશ્નો અગત્યના છે. ગયે વર્ષે સર વિલિયમ માયર આ ચેંજરમાં આવ્યા ત્યારે કંપનીઓનાં અમાતત કંટા ઉપર 'સુપરટેક્સ'ની ચતારી અમર તરફ ધ્યાન જોવામાં આવ્યું હતું તે વેળાએજ તેને ઠંડેવામાં આવ્યું હતું કે એથી કંપનીઓની નાણાસ્થિતિ નિર્ભય થશે અને આ ગાયું પડે છે. સરકારે તેટલા માટે આવી રૂઢીમાં મોટો ફેરફાર કરવો. રીઝર્વ ફંડ-ઉપર વધારાનો કર નાખવાના કામને કલકત્તાએ પણ વખોડી કહાડ્યું છે. ઇંગ્લંડમાં પણ એવી રીતનો કર નાખવામાં આવતો નથી.

વળી લડાઈને લગતા નફાપરતા કરની બાબતમાં હું એમ કહીશ કે આ બાબત તદ્દન વ્યાજબી અને સંમિત પાયાપર રચાયતી છે. લડાઈને લીધે જેઓએ વેપારમાં મોટો નફો કર્યો હોય તેનો લડાઈ ચલાવવાના કામમાં મદદ કરે તે તદ્દન કુદરતી છે. પણ મને ભય છે કે હિન્દુસ્તાનમાં લડાઈને નફો નફી કરવાનું ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડશે. આ મુશ્કેલીઓને લીધે મગ વીલીયમ માયરે 'સુપર ટેક્સ' લખાવ કર્યો છે 'સુપર ટેક્સ' હવે નાખવામાં આવે છે અને તેની ઉપર સેકંડ ૫૦ ટકાનો વધારાનો નફોનો કર આવે છે. હું ધારૂ છું કે આ લગાર સખ્તાઈભરેલું છે. લડાઈ માટેના વધારાના ૪૫૦ લાખ પાંડ માટે કાંઈક કર નાખવો પડે તેમાં તો કાંઈ શક નથી. પણ હું ધારૂ છું કે આવી એક મોટી રકમ બે વર્ષમાં ભેગી કરવાને બદલે જો આ કર સંખ્યાબંધ વર્ષોની મુદતપર

વહેંચી નાખવામાં આવે તો આ બોલે થોડો કંજ લાગશે.

ગયા વર્ષનો સહુથી વધારે અગત્યનો બનાવ હિન્દી પ્રધાનની સુલાકાત છે. આ દેશના સઘળા પક્ષોને સાંભળ્યા પછી તેણે સુધારાની ચોજનાનો પોતાનો રીપોર્ટ ઘડી કહાડ્યો તે બેહુ તારીફલાયક છે. એકંદરે એ અહેવાલ અમોને પસંદ છે પણ નાણા સંબંધી સ્વતંત્રતા આપવાની બાબતનાં અહવાલમાં કાંઈપણ ભલામણો કરવામાં આવી નથી તે અમારી મોટી નિરાશા છે. અલગતાં લડાઈ પછી એ બાબતપર આખાં શહેનશાહતમાં વિચાર ચલાવવામાં આવશે.

જીંદગીની સઘળી જરૂરીઆતોના ભાવો વધી પડ્યા છે અને મધ્યમ અને ગરીબવર્ગોનાં સંક્રંટે વધી ગયા છે. ગરીબોને રાહત આપવાને સરકારે જૂઠા જૂઠા ઉપાયો ચોજ્યા છે અને એ દિશાએ બધાએ સચે મળીને કામ કરવાની ફરજ છે. ખેરાકીને લગતો સવાલ મુશ્કેલ તો હતોજ અને તેટલામાં તો દુકાળે એ સવાલને ઘણો વધારે મુશ્કેલ બનાવ્યો છે. કેટલાક વેપારીઓ એવા વખતનો લાભ લઈને મોટો નફો ખાય છે અને હવે એ બધા નફોનો છેડો લાવી મેલવાનો વખત આવી પુગ્યો છે.

'સરકારે જે બીજું અગત્યનું પગલું લીધું છે તે સુતરાઉ કાપડપરનો અંકુશ છે. આપણા વિચારમાંની સ્વાર્ધને બામૂએ મૂકતાં જો તમામ સવાલ બાબે આપણે સ્વતંત્રપણે વિચાર કરીએ તો માલમ પડશે કે કાપડના વેપારની અંદર સરકારને વચે પડવાનો સળગ ખુદ આપણાં લોકોએ આપ્યો છે. આ વર્ષના ભુલાઈ માસ સુધી કાપડનો ભાવ જૂદી જૂદી રીતે સ્તલ દીઠ- ૧-૬-૦ થી તે રૂ. ૨) સુધીનો હતો; પણ ઓગસ્ટમાં સંટોરીઆઓએ ભાવ રૂ. ૨-૧૨-૦ થી રૂ. ૩) સુધી ચડાવ્યો છે. આવે મોટે ભાવે જ કે વેપાર ઘણો ઓછો ચાલ્યો છે તો-

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

પણ માલ ખપાવનારાં જામદો માટેની અસર ઘણી ઉલટા પ્રકારની થઇ છે અને તેથી ગરીબોના મદદ થઇ જાય છે. સદ્ગતી કોઇનેથી ફાયદો થતો નથી અને તેટલા માટે સરકારે એ જાળવનાર કામ લઇને કોન્ટ્રોલર નીમ્યો છે તે ઘણું હકાપણભર્યું પગલું છે. અને તે માટે મી. ગાંધીજીની પસંદગી ઘણી હકાપણભરેલી છે તે ઘણું જાહેશ છે અને કોન્ટ્રોલ કમીટીનાં તેના અનુભવ આપણને ઘણું કામ લાગશે તેની ખાતરી ગરીબોને સરવૃક્ષાપદ મળે તેજ જોવાની છે અને તેના સંબંધમાં તે ઘણું આગળ છે. આપણે આશા રાખીશું કે લગભગની જીન રાષ્ટ્રીય અમલદારોની મદદ સહિત તેની કોશીશો ફતેહમંદ ઉતરશે. અલબત્ત એ જાળવનાર કમીટીમાંથી એક જાગો અપવાદ પડશે પણ તેમના જોવા લોજોની ગાંધીને તેમના સહકારી સહકારી છે તો જોવા જ્યારે તેઓ જાણશે ત્યારે તેવા જાગો અપવાદો તેઓ અચકાશે નહિ.

ગયા વર્ષે જોગદાર ઘણું ઉપયોગી અને કિંમતી કામ કરેલું છે જેવાં ત મરકાર તેમજ જીન મરજોના નિશ્ચયને પાત્ર થયું છે. હવેના મંડળના અરજીના તરીકેના સારા યોધાના અખતાર મરજીમાં મી. સુનીલાલ મહેતાને આપવા મને ખુશી ઉપજે છે, કે જેમને તમે તમારા આપવા વર્ષના પ્રમુખ તરીકે સુટી હકાલના છે અને એ સુટીથી માટે હું જેમને સુખારકમાંથી આપું છું તેમના જોડણી બાતુલા, રૂઝ તરફથી તીક્ષ્ણ જ્ઞાન, અને ઉદ્યોગીક આલગના લાભો નાજવાને કામ કરવાને તેઓની જોડે ખંતીતી ઉલટ એ જાણુ તમારા જોગદારના કામ કે જે હરયાના તેઓને ઘણું ફાયદાકારક મલક પડશે છેવટે કમીટીએ તેમજ નવા સેક્રેટરીએ જે રીતે કામ જાળવ્યું છે તે માટે હું તેમને પણ સુખારકમાંથી આપું છું.

હરખાસ્તને ટેકો આપતાં જો. મી. સુ-

નીલાલ વી. મહેતાએ પોતાના સાધનમાં જણાવ્યું કે:—

શિરસ્તા મુજબ સુટીથી કાર્ય પુરું થતાં જનરલ સભાનું વાર્ષિક કામ હાથ ધરવાનું દર વર્ષે જનરલ છે તે પ્રમાણે સર્વેના સમજવા મુજબ અનિવાર્ય કારણોને લીધે આ વર્ષે જનરલ વિલંબ થયો છે પ્રાતિક ધારાસભા, વડી સરકારની ધારાસભા વિગેરે રાજકીય જાળવનારમાં વધારે મંભીય પ્રતિષ્ઠા તરફ તમારી કમીટીના સભામંદોનું ધ્યાન ખેંચાયેલ હતું; અને તે માટેના મોટા ભાગને હાલના અનેક રવાલો સાથે સંબંધ રહેલો છે ધનકમટેક્સ, સુપરટેક્સ, એડવેન્સ પ્રોડીટસ ટેક્સ એક તરફથી હાલ આખી હિંદુસ્થાનમાં ધ્યાન ખેંચી રહ્યું છે, તો જીલ તરફથી કે જન કાપડ ઉપર અકુશ મુકવાની વાત જાળવને અને વેપારને ચોક્કાવનાર નીવડી છે

૧૯૧૭ ના આક્રોશની તા. ૨૫ મીને દિવસે લડન ચેમ્બર આફ કોમર્સની જે સભા ભવામાં આવી હતી તેમાં વેપાર ઉપર સરકારે મૂકેલા અકુશ કુપર વિચાર ચલાવ્યો હતો. વેપાર ઉપર હાલ કાચ તથા અકુશ મુકાય ત્યારે ધેધેરેજગાર કરનારો વર્ગ ઉદેશાય એ કુદરતી પરિણામ અહિં અને ત્યાં ત્યાં સર્વત્ર જોઇ શકાય છે દરેક સ્થળે બહાનું માલ લાવવા લઇ જવાનો પુરતો અવકાશ મળી શકતો નથી; તેમ કરવાના સાધનોની ખામી ઘણી છે; દરેક જાતના માલની પેદાશ અને પૂરતી આવક ઠેકાણે ઠેકાણે સિદ્ધ કરી શકાતી નથી, અને દેશાવરતો માલ આપણા દેશમાં આવવાથી જીલ સગવડો સપડાવીને આપણા દેશનો માલ દેશમાં જૂદે જૂદે સ્થળે લઇ જવાનો વખત લઇ રહ્યા નથી—આવા આવા સંયોગો વચ્ચે ઘણીબરી ચીજોના ભાવો એકદમ અને અત્યંત વધવા પામ્યા છે. માલ ભરી રખાય તે કુદરતી છે; માલને બહાર નિકાસ કરવાની સગવડ કરી આપનારા સાધનો મળે

નહિ ત્યારે માલ ભરી રાખ્યા વગર છૂટકો નથી. કદાપિ સ્ટોરને જોરે અમુક દરજ્જે માલ ફૂંચિમરીતે ભરી રાખાય તે જૂદી વાત છે; પરંતુ નિકાસ જોટલે આપણા દેશમાં એક પ્રાંતમાંથી બીજા પ્રાંતમાં, એક જિલ્લામાંથી બીજા જિલ્લામાં અને એક શહેર કે ગામમાંથી બીજામાં જવાનાં સાધનો પણ પુરતાં નથી. આવા ભારીક પ્રસંગે નામદાર સરકાર વેપારી તરીકે વ્યક્તિ વ્યક્તિ બની માલ પેદા કરનારની અને ઉપયોગમાં લાવનાર જાનેની (Producers અને Consumers), દરમિયાન આવી અંકુશરૂપી દબલગીરી કરે ત્યારે તે સહન કરી ન શકાય તેવી બાબત વેપારી કોમને લાગે તેમાં આશ્ચર્ય જેવું નહિ ગણાય. એજ પ્રકારનો વાંધો લંડન ચેમ્બરે ઉઠાવ્યો હતો; અને એવું જણાવ્યું હતું કે વેપારી કોમની મદદને દરેક વખતે સરકાર લાભ લઈને વર્તે છે તો તેને પોતાનું કંઈક કરી શકાય; અને કોઈ બતતો પ્રતિબંધ વેપારી કોમને નહોતો નહિ. આચાર કરનારા, નિકાસ કરનારા અને માલની વહેંચણી કરનારાઓનાં હિત અને તેઓના સ્વાર્થ માલને પેદા કરનારાઓ જેવા અને જેટલાજ ગણવા જોઈએ; અને વેપારી સંસ્થાઓની સલાહ નામદાર સરકારે વેપારને લગતી અંકુશ મુક્તિ વગેરે દરેક બાબતમાં ખાસ લેવાની જરૂર છે, એ વાત રજૂ કરી હતી. ઈંગ્લંડના મુખ્ય વજારે તે વિષય ઉપર ધ્યાન આપી લંડન ચેમ્બરની તરફથી આંદોશ કર્યો હતો.

તમારી કમીટીએ લંડન ચેમ્બર જેવી પોતાની નેમ લાગવી છે. શું ઈન્કમટેક્સને લગતી કે શું સુપરટેક્સને લગતી, શું રૂને અંકુશ તળે લાવવામાં કે શું કાપડની ગણતરી કરી મીલિંગની સાલો કાળે લેવાની બાબતમાં તમારી કમીટીએ જે લડત કરી છે, તે ઉપરના ધોરણ નિયમની અનુસારજ છે; અને સેક્રેટરી તરફથી રજૂ થયેલા વાર્ષિક હેવાલમાં તે તે બાબતોનાં ટુંકામાં સમાવેશ થયો છે.

હિન્દુસ્તાનને લગતા વેપારી મંજીર સવાલો અનેક છે, અને બહિષ્કારમાં નવા નવા નીકળતા જશે, તેને માટે તૈયારી ચેમ્બરને કરવાની છે. કદાચ માલિકે એકસાઈઝ ઇયુટીને સવાલ પણ લગાડ પછી હાથ ધરવાને યોગ્ય છે. લોર્ડ હાર્ડિંગની સરકારે તે કરને 'અન્યાયનો તદ્દન આગંતુક લાગ' છે એવી રીતે ગણેલ છે; અને લોકેશીયરની મરજી મૂળના બાબતમાં આવતો ચાકર એ. ગી. ચેમ્બર લેન્ને પણ અન્યાયના કટકા તરીકે લગભગ કબૂલ કરવો પડ્યો છે. હિન્દી નાણાં સંબંધી અંકુશ અને વ્યવસ્થા કરવાનો હક હિન્દી સરકારને મળે અને હિન્દી ટેરીફ ઇયુટી ફરીથી ગોઠવવામાં આવે તો બ્રીટીશ સામ્રાજ્ય સાથે સંકળાયેલી આર્થિક ગાંઠ હિન્દના વ્યાપારનું રક્ષણ કરવામાં મજબુત બંધાય. આ સ્થળે આપણે ઉચ્ચની આશાનાં ચિન્હો "ધી મોટોરુ ચેલેન્જર્સ ટુ રીપોર્ટ"ના અમલમાં મૂકાયાથી જે રાજનીતિના ફેરફાર જોઈ શકીશું તેની ઉપર આધાર રાખે છે. અનેક વિષયો ચેમ્બરને આવતા વર્ષમાં હાથ ધરવાના છે, અને તમારી કમીટીની મુખ્યત્વે કરીને તથા સમગ્ર સમુદાયની સામાન્ય રીતે જે સહાય કાયમ મળે તથા છે તે સહાયથી તમારા ચેમ્બરનું કાર્ય સફળ નીવડશે એવી મારી પાતી છે. હવે વખત એવો નજીક આવ્યો છે કે ત્યારે ચેમ્બરને વધારે ખાતરી, કાળજી અને દીર્ઘદૃષ્ટિથી પોતાની પ્રતિષ્ઠા બાળવીને કામ કરવાનું છે; તેની સાથે એ પણ એકાગ્રપણે લક્ષમાં લેવાનું છે કે આખા દેશની વ્યાપારી સ્થિતિનું બધારણ બાંધવાની જરૂર છે. વળી વખત ભારીક આવતો જશે કે ત્યારે ભુલો કરીને પણ સ્વચ્છ અને સર્ગીન અનુભવ મેળવવો પડશે, અને એ બધું સિદ્ધ કરવામાં સહાનુભૂતિ, પરસ્પર સહાયકપણું અને આપો વેપારી વર્ગ એકજ સ્વાર્થ તાકે છે એ બાબતનો હરદમ ખાસ રાખી એકતાનો માર્ગ, એ

હવે પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોપ ખરીદવા ક્યાં જશે ?

સાધનો તમારી કમીટીને જેટલે દરજ્જે ચે'બ
રના સવે સલાસદો પૂરા પાડે છે તેટલે દરજ્જે
ચે'બરની પ્રતિષ્ઠા વધારે ઉન્નતિવાળી થયેજ
અને મારી ખાત્રી છે કે આપણે યુરોપીઅન ચે'બ-
રની સરખાવટ કરી તેનું પદ અને તેના જેટલી
પ્રતિષ્ઠા સહેલાઈથી પામીશું.

બાદ રીપોર્ટ એક મતે બહાલ રાખવામા
આપ્યો હતો.

ચુટણીનું પરિણામ નીચે પ્રમાણે બહાર
કરવામા આવ્યું હતું.—

ઑન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)
શેઠ જહાંગીર બી પીટીટ (ઉપ પ્રમુખ.)

- „ „ મનમોહનદાસ રામજી
- „ „ લલ્લુભાઈ શામળદાસ. સી. આઈ ઇ
- „ „ જમનાદાસ દારકાદાસ
- „ „ સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ
- „ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

મર નિલકામ દામોદર ઠાકરશી

શેઠ હસરાજ પ્રાગજી ઠાકરગી

ઑન મર દીનશા. એલવજી વામ્લા

શેઠ મનુભાઈ સુમેદાર

„ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરશી

„ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ.

સર શાપુરજી બી લગુઆ

શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી

„ મોતીલાલ કાનજી

„ ગુલ બચદ દેવચંદ ઝવેરી

„ સોરાબજી એલજી વોર્ડન.

„ સુખજી હરિદાસ

„ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

„ મયુનાદાસ વમનજી.

„ શ્રીરાજ જે. બીવીમેરયા

„ રેવાશ કર જમજીવન.

„ ચત્રભુજ શીવજી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

શેઠ જમનાદાસ દારકાદાસે ચુટણી બહાલ
રાખવાની દરખાસ્ત મુકી હતી જેને શેઠ મોતી-
લાલ વલ્લભજી ટેકો આપ્યો હતો અને દર-
ખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી

ત્યાર બાદ શેઠ જહાંગીર પીટીટ નવા વર્ષના
હીસાબ તપાસનાર તરીકે શેઠ દેવીદાસ વિઠ્ઠલદાસની
નિમણૂક ચાલુ રાખવાની દરખાસ્ત મુકી હતી
જેને શેઠ ચત્રભુજ શીવજી ટેકો આપ્યો હતો
અને દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

શેઠ હસરાજ પ્રાગજીએ પ્રમુખ તથા ગયા
વર્ષની કારોબારી કમીટીનો ઉપકાર માનવાની
દરખાસ્ત કરી હતી જેને શેઠ ચતુર્ણજ કરસન
દાસ શરારે ટેકો આપ્યો હતો અને દરખાસ્ત
સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઑન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસે સર વિઠ્ઠ-
લદાસ ઠાકરશીનો મરનશીન તરીકે કામેલ્યત
રીતે ફતેહમદ કામ કર્યો માટે ઉપકાર મન
વાની દરખાસ્ત વજી કરી હતી જેને ઑન. સર
ફાજલભાઈ ટેકો આપ્યો હતો અને દરખાસ્ત
સર્વાનુમતે પસાર કરવામા આવી હતી.

ત્યાર બાદ હિન્દી સુધાતાઓની યોજના
ઉપર ચેબરની કમીટીએ પોતાના અભિપ્રાયના
રીપોર્ટનો ખરડો ઘડી કહડ્યો છે, તે ખરડો
ઉપર વિચાર ચલાવવા માટે એક અસાધારણ
સભા ઓ. મી. ચુનીલાલ મહેતાના પ્રમુખપણા
નીચે મળી હતી, જેણે કમીટીનો ખરડો બહાલ
રાખી તે સરકારને એકઠી આપવાનો ઠગવ
પમાર કર્યો હતો.

આ ખરડામા યોજનાના સળંગમા નીચે
પ્રમાણે સૂચનાઓ કરવામા આવી હતી.—

પ્રાંતિક કારોબારી—ગવર્નર તરીકે આવ
નાર મ હુસને ઇન્ડિયા ખાતેથી મોકલવો જોઈએ
અને તેને પાર્લામેન્ટને લગતો અનુભવ હોવો
જોઈએ

અનામત વિષયોનો અખત્યાર ધરાવનારા
પ્રધાનો તથા હવાલે કરવામા આવેલા વિષયોનો
અખત્યાર ધરાવનારા પ્રધાનોનો દરજ્જો એક

સરખો હોવા જોઈએ. 'પોર્ટ ટ્રાલીઓ' વગરના વધારાના સભાસદો હોવા જોઈએ નહિ.

હવાલે કરવાના વિષયો માટે પ્રધાનોની નિમણૂક ધારાસભાની લાગણીઓને માન આપીને કરવી જોઈએ. તથા તેઓ પહેલેથી જ ધારાસભાને જવાબદાર હોવા જોઈએ.

પ્રાંતિક ધારાસભા:—

મોટા પ્રાંતોમાં ચૂંટી દહાડેલા સભાસદોની બહુમતી કે જેટલી રાજવી જોઈએ.

કોમી અતિનિધિત્વ સુસલમાન કોમ સિવાય રાજ્ય જોઈએ નહિ. તેમજ ખાણવાળાઓ, ગરીબ વાળાઓ વિગેરે માટે ખાસ ચૂંટણી કરનારા મંડળો નાખવા જોઈએ નહિ.

કેચાઉઝ કમીટી બહાર આવે ત્યાં કુદી તેના અંગ્રાધમાં પોતાનો અભિપ્રાય બહાર કરવાનો પોતાનો હક ચેમ્બર અનામત રાખે છે.

'લેલુસ્લેટીવ એસેમ્બલી' ને પોતાના કાનુનો ધડવાની સત્તા હોવી જોઈએ.

પાંચ વરગની અગમ્યીમાંનાં ધોરણ ઉપર અનામત વિષયો ઉપરની પ્રાંત પ્રાંતિક બજેટ-માંથી પહેલી બૂટી દહાડેલી જોઈએ.

અનામત રાજ્યના વિષયો:—મોટા પ્રાંતોમાં ફક્ત કાયદો, પોલીસ અને ન્યાય ખાતાને અનામત વિષયોમાં રાખવાં અને અમુક હરવેલે વખતે બધા વિષયો હવાલે કરવાની ભગવાઈ પહેલેથી જ કરવી જોઈએ.

હિન્દી સરકાર:—હિન્દી સરકારના અંગ્રાધમાં પણ પ્રાંતિક સરકારના ધોરણ સુગળની પદ્ધતિ એક માથે કરવી જોઈએ. વડી સરકારમાં પ્રધાનોની ઓછામાં ઓછી અર્ધી સંખ્યા હિન્દીઓની રાજવી જોઈએ.

'લેલુસ્લેટીવ એસેમ્બલી' માં ચૂંટી દહાડેલા સભાસદોની બહુમતી કે જેટલી હોવી જોઈએ અને અનામત વિષયોના સંબંધમાં જ લોઅર હાઉસ' તરફથી ના પાડવામાં આવે ત્યારે તેનાં સિવાય બધી બાબતોના સંબંધમાં

ધમાં તે કાયદા ધડશે. તેમાં ચૂંટી દહાડેલા સભાસદો ૫૦ ટકા જેટલા હોવા જોઈએ.

બધા અનામત વિષયો માટે જોઈતાં નાણાં માટે બજેટમાંથી પહેલી ભગવાઈ કરવામાં આવશે પણ 'લેલુસ્લેટીવ એસેમ્બલી' એ બજેટ ઉપર રાત આપવો જોઈએ. આવા મત વગર કર નાખવાની સત્તા હોવી ન જોઈએ.

હિન્દી પ્રધાનની કાઉન્સિલ: કહાડી નાખવી જોઈએ. અને ધન્ડીયા ઓફીસનો બધો ખર્ચ હિન્દી પ્રધાનના પગાર અહિંત પ્રીટીશ અડસ્ટ્રીઓ ઉપર મેળવો જોઈએ.

હુત્તર ઉદ્યોગની રાજ્યનીતિ:

હુત્તર ઉદ્યોગોને લગતી રાજ્યનીતિ આગળ વધનારી હોવી જોઈએ અને એક હિન્દી સભાસદના અંગ્રાધમાં નીચે નામદાર હિન્દી સરકારનું એક ખાતું રાખવું જોઈએ અને હિન્દીનાં હુત્તર ઉદ્યોગોને લગતા આગેવાનોની એક બોર્ડ નીમવી જોઈએ કે જે તેને મદદ કરે.

હિન્દી સરકારને નાણાં સંબંધી સંપૂર્ણ સત્તા આપવા માટે તા. ૨૦ મી એપ્રિલના બહારનામાં જેલુજ એક બહારનામાં બહાર પાડવું જોઈએ. નાણાં સંબંધી સત્તા સિવાય બીજા સુધારા નકામા છે.

પ્રમુખે અંગ્રાધમાં અડલ રાજ્યની હરખાસ્ત મૂકી, જેને શેડ જાડાંગીજી બી પીટીટ ટેકાઆપ્યો. શેડ જમનાદાસ દારકાદામે (પારી-ગ્રાફ ૨૨૫ માં) થોડો સુધારો રમુ કર્યો જેને એન સર કાન્ડલાઈ તથા શેડ ગનુભાઈ મુગેદાદે ટેકા આપ્યો અને સુધારો પમાર થયો હતો.

શેડ કે. એચ બાટલીલાલાએ બીજા સુધારો મૂક્યો જેને શેડ બી. મેરીસે ટેકા આપ્યો. મત લેનાં બે વિરુદ્ધ સઘળા મતોએ તે સુધારો રદ થયો હતો. બરડો ત્યાર બાદ સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

ત્યાર બાદ તે દિવસના કાર્યક્રમ પ્રમાણે નવાં ' ધન્ડમટેક્સ ફોર્મ ' ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

શેઠ જહાંગીર પીટીટે એવી દરખાસ્ત મૂકી કે જેમણે નામદાર હિન્દી સરકારને અરજ કરવી કે આ ઇન્કમેટેક્સ ફેર્મો બાબે હિન્દી વેપારી કોમની ફરીયાદો ઉપર વિચાર ચલાવવા માટે સરકારે સરકારી અને શીન સરકારી અમલદારોની કમીટી નીમવી જોઈએ જે કમીટી એ ફરીયાદો ઉપર વિચાર ચલાવી સરકારને રીપોર્ટ કરે અને આવેલો રીપોર્ટ મળે ત્યાં સુધી સરકારે આ એક્ટ બાબે કંઈપણ પગલા લેવાં નહિં.

આ દરખાસ્તને શેઠ હંસરાજ પ્રાગળએ ટેકો આપ્યો હતો. શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને મગ ફાજલભાઈ આ દરખાસ્તની વિરૂદ્ધ પડ્યા હતા; અને શેઠ મોતીલાલે એવી દરખાસ્ત કરી હતી કે “ જેમણે સરકારને મોકલી આપવા માટે ‘રેપ્રિઝન્ટેશન’ તૈયાર કરવા એક કમીટી નીમવી જે કમીટીએ ૧૫ દિવસની અંદર ‘રેપ્રિઝન્ટેશન’ તૈયાર કરી સાધારણ સભામાં પસંદગી માટે રજુ કરવું અને ત્યાં પછી તે સરકારને મોકલી આપવું. તે દરમ્યાન મુંબઈ સરકાર મારફત હિન્દી સરકારને તથા મુંબઈ સરકારને આ બાબતમાં કંઈપણ આગળ પગલાં ન લેવાની વિનંતી કરવી.”

આ દરખાસ્તને શેઠ માગજી ગોર્ગીદજીએ ટેકો આપ્યો હતો. શેઠ પીટીટે પોતાની દરખાસ્ત પાછી રોચી લીધી. શેઠ મોતીલાલની દરખાસ્ત ઉપર મત લેવાતાં તે પસાર થઈ હતી.

ત્યાર બાદ પ્રમુખને ઉપકાર માની સજા બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો જેમણે લખેલાં છે તેમણે લખેલાં પુસ્તકોમાં આગળનાં છે:—

- 1 Agricultural Research Institute
Pusa Bulletins No. 69, 79, and
81, 1918.

- 2 Report on Indo Italian trade 1918.
- 3 Legislative Orders Relating to the War 1918.
- 4 Report on the Administration of the Registration Dept. in the Bombay Presidency for the year 1917.
- 5 Report on the operations of the Madras Currency Dept 1917-18.
- 6 Records of the Geographical Survey of India 1918.
- 7 Annual Statement of the Coast- ing trade and Navigation 31st March 1917.
- 8 Indian food-stuffs and their tonnage 1918.
- 9 Proceedings of the Bombay Legislative Council.
- 10 White Ships' List July 1st 1918.
- 11 Report on the Administration of the mints at Calcutta and Bombay 1917-18.
- 12 The Improvement of the Indigenous Methods of Gur and Sugar making in the United Provinces by William Hume.
- 13 Report of the working of the David Sassoon Industrial & Reformatory Institution for 1917-18
- 14 Land Revenue Administration Report Part II of the Bombay Presidency including Sind for 1916-17.

OTHER CHAMBER'S SECTION.

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

ઇન્કમટેક્સનાં નવાં એસેસમેન્ટ ફોર્મ્સ સંબંધે ધી મદ્રાસ
ચેમ્બર ઓફ કોમર્સનો અભિપ્રાય.

ધી મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટી રીલીંગમાં ઉપરની બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં 'ધી પબ્લિક ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ' તરફથી મળેલો એક કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં મદ્રાસ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ઇન્કમટેક્સના નવા ફોર્મો ઘણાં જ સુચવાકીય હોવા અને ઘણાં બધાની જાણતમાં તુકસાનકારક છે તેથી મદ્રાસ ચેમ્બર તે ફોર્મો માટે અસંતોષ બંધેર કરવામાં માટે નામદાર સરકારને 'એક્ટિવ રેપ્રીઝેન્ટેશન' કરવામાં બંધાવવા ચેમ્બરને ટેકો આપવા તૈયાર છે કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું.

ત્યાર બાદ એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે 'પબ્લિક ચેમ્બરને જણાવવું કે તેઓના કાગળમાં બેબેજ સમન્ય ટીકા સાથે ચેમ્બર મળતી થાય છે અને ફોર્મોમાં કેટલીક વીગત બીન-જરૂરી અને વાંધા ઉઠાવવા જેવી છે પરંતુ કમનમીએ આ ચેમ્બરને તે ફોર્મો સામે કાયદેસર વાંધા ઉઠાવવાને આધાર નથી. તે ઉપરાંત આ ચેમ્બરનો એવો અભિપ્રાય છે કે તે ફોર્મોમાં ઘણી વીગતો પૂરેલ હોવાથી 'ઇન્કમટેક્સ એક્ટ'ની રૂએ જે આસામીઓ ઇન્કમટેક્સમાંથી છટકી જવા પામે છે તે આસામીઓને ઇન્કમટેક્સ કલેક્ટર તથા કમીશનર સપડાવી શકશે.

ત્યાર બાદ ન્યુકેટાઇ નાગરથાસ એસોસી-એશન તરફથી મદ્રાસ ચેમ્બર ઉપર મોકલવામાં

આવેલ ઠરાવ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે જે કર ભરનારાઓ પોતાના કરના ફૂટથા (Composition) માટે અર્જ કરે તેઓની બાબતમાં મુદતની હદ તથા વર્ષને બદલે પાંચ વર્ષની કરવી; અને નામદાર સરકારને તે બાબતમાં અર્જ કરવામાં મદ્રાસ ચેમ્બર તેઓને સારેલ થશે કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું.

ત્યાર બાદ એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે 'ઇન્કમટેક્સના ફૂટથા (Composition) માટે મુદતની હદ વધારવાની ઉપગ્રા એસોસીએશનની ભલામણને આ ચેમ્બર ટેકો આપે છે, અને હિન્દુસ્થાનની બીજી ચેમ્બરોનો આ ભલામણમાં ટેકો માગવા માટે આ ઠરાવની નકલ તેઓને મોકલી આપવી.

વળી આગળ એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલના કાયદાની રૂએ ઈંપનીઓને ઇન્કમટેક્સના સંબંધમાં ફૂટથા (Composition) કરવાની છૂટ નથી; અને તેથી નામદાર સરકારને એવી ભલામણ કરવી કે બીજા કર ભરનારાઓની માફક ઈંપનીઓને પણ ઇન્કમટેક્સવાળા અમલદારો સાથે ફૂટથા (Composition) કરવાની છૂટ આપવી. જો સરકાર પબ્લીક ઈંપનીઓની બાબતમાં આ માગણી સ્વીકારી ન શકે તો આ ચેમ્બરનો એવો અભિપ્રાય છે કે ઇન્ડિઅન ઈંપનીઝ એક્ટની રૂએ બાનગી ઈંપનીઓને તો તે છૂટ આપવી.

મેટ્રીક રીલીંગની સારી ડિઝાઇન ગમશે કે ?

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપરના પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં મુધારા વધારા કરનાર લીસ્ટ અમને ના. મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. પ્રેમન આઈ, સી, એસ તરફથી મળ્યું છે જે એગરની ઓફીસમાં રાખવામા આવ્યું છે ૨૩-૯-૧૯૧૮

તાર મોકલાવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ્સ'ના ઉપયોગની બાબતમાં 'યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ રેગ્યુલેશન્સ'ને લગતા લેઉના ચીફ સેન્સર જાહેર પાઠેલ જાહેરનામાંની એક નકલ અમને નામદાર મુંબઈ સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. પ્રેમન આઈ. સી, એસ તરફથી મળેલ છે, જે એગરની ઓફીસમાં રાખવામાં આવી છે. ૨૪-૯-૧૯૧૮

ના. મુંબઈ સરકારના સેક્રેટરી મી. જી. એ. થોમસ, આઈ. સી. એસ. એક પત્રમા જણાવે છે કે કલકત્તાને હવેથી પ્લેનમુકત ગણવામા આવ્યું છે ૩૦-૯-૧૮

ચીનમાં આયાત નિકાસ થઈ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં મુધારા કરનારાં લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના કામ ચલાઈ અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ગ્રીન, આઈ. સી. એસ તરફથી મળેલી છે જે આ એગરની ઓફીસમાં આપવામા આવેલ છે.—

વધારા.
કોન્સોટીયમ ડેમ ઇન્ડસ્ટ્રીએટ્સ લેટ્સ
એન એક્સ્ટ્રીમ-ઓરીગન્ટ, પેકીંગ.
ફર્ન બાક આર. આર. ન્યુચવાંગ અને હાઉસિંગ.
ફેર્લીંગર એન્ડ ફર્નો
લાફીલી. જે. ટીન્ડમીન.
મેઇલિંગ સીલ્ક ફીલેચર—ન્યુચવાંગ અને હાઉસિંગ.

મુધારા:—
લે સી, પેકીંગને ...
જાહેલે .. લે આર્લ્સ (કોન્સોટીયમ ડેમ ઇન્ડસ્ટ્રીએટ્સ લેટ્સ એન એક્સ્ટ્રીમ ઓરીગન્ટ) પેકીંગ.

ફોગ વીલીઅમ ...
શે ગાહીને જાહેલે. ... ફોગ વીલીઅમ (કેન્ડલી ગર અને ફર્નો)
૭-૧૦-૧૮

યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ડેટલીક જાતનો માલ આયાત કરવાની મના કરવામાં આવેલ છે તેનું લીસ્ટ અમને મી. પી. ઇકલીસ, આઈ. સી. એસ, કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ, તરફથી મળેલ છે જે એગરની ઓફીસમાં રાખવામા આવેલ છે. ૧૦-૧૦-૧૮

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

મોંઘવારી અને હિન્દુસ્થાન.

હાલની વધતી જતી મોંઘવારીના વખતમાં લડાઈની અમવાજા ખીન્ન ઘણાખરા દેશો કરતાં હિન્દુસ્થાનમાં ભાવો એકંદર વધારે સ્થિર રહેલ છે એ એક નોંધ લેવા લેવી ખાખત છે. ૧૯૧૭ ની આખરના અને ૧૯૧૪ ના જુલાઈ માસ એટલે કે લડાઈ પહેલાના તરતના ભાવો તથા ઘરભાડાના નીચે આપેલ આકાશ ઉપરથી તે સમજાશે:—

જ્યારે મોંઘ માલના ભાવમાં રજુનમાં ૪૩ ટકા, કલકત્તામાં ૬૮ ટકા, કરાચીમાં ૯૪ ટકા, મુંબઈમાં ૧૦૬ ટકા અને મદ્રાસમાં ૧૧૧ ટકાનો વધારો થયેલ છે. જ્યારે છુટક માલ ઘણે ભાગે ખાધા ખોરાકોની ચીજો છે તેના ભાવોમાં વધારો સરખાવટમાં થોડો છે, મદ્રાસમાં ૩ ટકા, રંજુનમાં ૧૭ ટકા, કલકત્તામાં ૨૧ ટકા, મુંબઈમાં ૨૯ ટકા, અને કરાચીમાં ૩૫ ટકા. કરાચીમાં સહુથી મોટો વધારો સાકર, ઘઉંનાં આટો, ધંડા, ખટાટા અને અનાજના ભાવોમાં થયેલ છે. મુંબઈમાં દૂધ, ચા અને માંસના ભાવમાં, અને કલકત્તામાં મીઠું અને ધીના ભાવમાં સહુથી મોટો વધારો જણાય છે. રૂઝાડાના વધારામાં રથળવાર બહુજ ફેર છે અને તેમાં સહુથી મોટો વધારો કરાચીમાં ૪૧ ટકાનો અને સહુથી ઓછો કલકત્તામાં ૬ ટકાનો છે.

હિન્દુસ્થાનમાં વહાણ બાંધવાનો ઉદ્યોગ.

નામદાર સરકારની વડી ધારાસભાની બેઠકમાં યોજતા સર જ્યોર્જ ખાન્સે વહાણ બાંધવાના ઉદ્યોગને લગતી ઘણી ઉપયોગી ખાતરી આપી છે. સરકારી મદદથી બાંધવામાં આવતાં વહાણોની વીગત આપતા તેઓએ જણાવ્યું કે મદ્રાસ, ઈલાકામાં કાલીકટ ખાતે ૧૧ વહાણ બાંધવામાં આવે છે અને તે દરેક ૨૦૦ થી ૩૦૦ ટનનું છે; અને એક વહાણ ૫૦૦ ટનનું પણ ત્યાજ બાંધાય છે. કોચીન ખાતે ૭૦૦ ટનનું એક વહાણ, મસલીપટમ ખાતે ૨૦૦ ટનના બે અને ૧૦૦ ટનનું એક અને બીજાં ત્રણ વહાણો (જેના ટનેજની તેઓને ખબર ન હોતી) બાંધવામાં આવે છે. બર્મામાં રંજુન ખાતે ૧૦૦૦ ટનના ત્રણ, ૩૫૦ ટનનું એક અને ૨૫૦ ટનના (આઠ) વહાણ બાંધાય છે. મોત ચીન ખાતે ૫૦૦ ટનના બે વહાણ બાંધાય છે અંગાળામાં ચીતંગાંગ ખાતે છ વહાણ બાંધાય છે. (જેના ટનેજની સર જ્યોર્જ ખાન્સેને ખરાબર ખબર ન હોતી); કલકત્તા ખાતે એક વહાણ ૧૦૦ ટનનું બાંધાય છે. મુંબઈમાં વર-મોવા ખાતે ચાર વહાણ બાંધાય છે જેમાં એક ૭૫૦ ટનનું, એક ૬૦૦ ટનનું, એક ૨૫૦ ટનનું અને એક ૧૨૫ ટનનું છે. આ પ્રમાણે હિન્દુસ્થાનમાં કુલ ૪૪ વહાણો બાંધાય છે અને આ રીતિત સંતોષકારક છે.

જાપાનના નવા ઉદ્યોગો -

જ્યારથી જર્મનીના ખીલ દેશો સાથે વેપાર બંધ પડ્યો ત્યારથી ખીલ પ્રજાઓ સાથે સાથે જાપાનને પણ ઘણો ફાયદો થયેલ છે. કારણકે જાપાનીઝ લોકો પોતાની નકલ કરવાની ઠણા તથા સોંધી મજૂરીને લીધે ખીલ દેશો સાથે ચારી રીતે હરીફાઈ કરી શકે છે. તેઓએ 'ગલ્વ'ના નવા ઉદ્યોગમાં સારી કૃતેહ મેળવી છે. તેઓ ખતાવટી ચામડું, લીનોલીઅમ, રંગીન કાચ, આગસ; લેકર અને વાગનીશો નિકાશ માટે તૈયાર કરે છે. જર્મન ખતાવટ સાથે હરીફાઈ કરી શકે નેવાજ સસ્તા પીઆનાની નિકાશ જાપાને ક્યારની ચાલુ કરેલ છે એમનો ઉદ્યોગ પણ તેઓએ ઘણો સુધર્યો છે અને તે ઉદ્યોગ હાલની પદ્ધતિ ઉપર ચલાવવાનું ગરુ કરેલ છે. આત્યાર સુધી જાપાનને એક માટે જર્મની ઉપર આધાર રાખવો પડતો. પેઇન્ટસ સ્ટીઅરીન સ્ટીગધન સોપ વેકર, પોટેશીઅમ પરમેંગેનેટ, પોટાશીઅમ કારબોનેટ વિગેરે ખતાવવાના નવા ઉદ્યોગો તેઓએ શરૂઆત છે. લકાધનાં વખતમાં જાપાનની ઘડીઆળોનો ચીન, હિન્દુસ્થાન, સાઉથ ઈ આર્થલેન્ડઝ, સ્ટ્રેઇટ સેટલમેન્ટસ અને ચુનાઈટ ઈ ગડમ, ફ્રાન્સ અને ઇટાલી સુધી પણ નિકાશ થાય છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે ખીલ દેશોમાંથી સ્ટીલની નિકાશ ઉપર અંકુશ મૂકાયેલ હોવાથી કમાનની ઘણી અછત છે અને તેથી જાપાનના ઘડીઆળોના જ્યાં સુધી કમાન મળી ન શકે ત્યાં સુધી રાખી મૂકવાના ધરાવાથી કમાન વગરની ઘડીઆળો ખતાવી રાખે છે.

એકસેસ ઓફીટસ ટેક્સ :-

એ વિષય ઉપર ટીકા કરતાં 'કેપીટલ' જણાવે છે કે તે વિષય વેપારીવર્ગમાં સારી રીતે અર્થાયેલ છે અને એકંદર રીતે સર વીલી-

અમ એચરની બાવિધ્યમાં કર નાખવાની યોજનાથી લોકોને અસંતોષ થયેલ નથી. એટલું તો ખરું કે આજ સુધી સર વીલીઅમે તે કર નાખવામાં ઢીલ કરેલ છે અને તેથી ઘણાખરા નાણાં રોકનારાઓને હુવે ફરીઆદ કરવાનું ડારણ મળેલ છે. ૧૮૧૭-૧૮ નું બજેટ રજુ કરતી વખતના સર વીલીઅમના લાખણથી સલામતીની ખોટી લાગણીથી દોરવાનું જઈ જે લોકોએ ઉંચા લાવતા શેરો ખરીદ્યા હતા તે રાખી મૂકેલ છે. વળી સર વીલીઅમે જાપાનનું હવે કે હિન્દુસ્થાનમાં સાધારણ નફો દેતે કહેવો અને અતિશય નફો દેતે કહેવો તે નક્કી કરવા શાસનતત્ત્વ અને ઓડર્ડ ઓર્ડરેફરન્સ મળી શકે તેમ નથી; અને તે પછી આટલા હુકમ સમયમાં તે કેવી રીતે મળી શકેલ છે તે લોકો સમજી શકતા નથી.

અમલદારો અને ખીલ અમલદારો જેની ઉપર આત્યારે સરકાર આધાર રાખે છે તેઓ ગમે વધે પણ મળી શક્યા હતા એટલે હાલની ફેરવાયેલી સ્થિતિ વિષે જે કહેવામાં આવે છે તે માત્ર ભ્રમ છે ખરી હકીકત એમ છે કે લકાધની શરૂઆતથીજ નામદાર હિન્દી સરકારે હિન્દુસ્થાનના વેપાર ઉદ્યોગોને ઉત્તેજન આપવા પોતાથી બનતું કરેલ છે અને દેશના ઉદ્યોગોની ખીલવણીમાં અંતરાય કરે એવું એક પણ પગલું લેતા નામદાર સરકાર અચકાય છે. અને તેજ કારણથી ૧૯૧૭ ના એપ્રિલ માસમાં 'એક્સેસ ઓફીટસ ટેક્સ' નાખવામાં આવ્યો નહોતો, નાના અને લકાધને લીધેજ ટકી રહેલા ઉદ્યોગો માટે નામદાર હિન્દી સરકારે આટલી બધી કાળજી રાખેલ છે તે ખાતે તેમને ધન્યવાદ ઘટે છે હવે પણ નામદાર સરકાર નાના ઉદ્યોગોના લાભ જાળવવા માટે આતુર છે; કારણ કે વ્યક્તિઓ અને જે ખાતાઓનો નફો સુકરર કરવામાં આવનાર નફમ કરતાં એકો હશે તેઓને આ કર લાગુ પડશે નહિ.

મુંબઈનો કાપડનો ઉદ્યોગ અને એક્સેસ પ્રોફીટસ ટેક્સ:-

ઉપરના વિષય ઉપર 'કોમર્સ' માં લખતાં મીં. ધ્રુવ લખે છે કે એક્સેસ પ્રોફીટસ ટેક્સને પરિણામે શેર બજારમાં એકદમ મંદી આવી ગઈ છે અને તેથી શેર બજાર સાથે સંબંધ ધરાવનારા કેટલાક લોકો ખબતની આ પગલાને વખોડી કાઢે છે. તેઓ આ કરમાંથી છૂટી જવા માટે નીચેની દલીલો રજૂ કરે છે:-

(૧) આ ઉદ્યોગ હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે.

(૨) મીલોએ વેર લોનમાં નાણાં રોક્યાં છે.

(૩) તેઓના નફા મોટા નથી.

(૪) માન્યેટર અને જાપાન પોતાનો માલ હિન્દુસ્થાનની બજારમાં છુટાડે છે અને તેઓની સાથે હિન્દુસ્થાનની મીલોને હરીફાઈમાં ઉતરવું પડે છે.

(૧) મીલોની સ્થિતિ:-કાપડનો ઉદ્યોગ હજી ઘણો વધી શકે એમ છે; પણ મીલના એજન્ટો આવી સારી સ્થિતિમાં જે કમાણા છે તે મોટું ડીવીડન્ડ આપવામાં અને પોતાના શેરોનો સફા કરવામાં તેઓએ શુભાશું છે.

(૨) વેર લોનમાં તેઓએ આપેલા ફાળો:-મુંબઈની મીલોએ પોતાનાં રીઝર્વ ફંડ-

માંથી ઘણો થોડો ફાળો આપેલ છે તે નીચેના આંકડા ઉપરથી જણાયે:-

પહેલી વેરલોન.

મીલનું નામ રીઝર્વ વેરલોનમાં રોકેલી રકમ.

ઇન્દોર માળવા	૧૮,૫૦,૦૦૦	૧,૦૦,૦૦૦
કુરલા ...	૪,૦૮,૦૦૦
ગોલ્ડ મોહોર	૬,૦૦,૦૦૦
હાંગકાંગ સ્પીનીંગ	૮,૦૦,૦૦૦
હિન્દુસ્થાન	૯,૪૭,૦૦૦
વેસ્ટર્ન ઈન્ડીઆ	૧૦,૪૩,૦૦૦
ઈન્ડીઅન મેન્યુ	૪,૮૦,૦૦૦
ન્યુ સીટી ...	૩,૧૫,૦૦૦
બોમ્બે કાઈંગ		

ટેક્સટાઇલ	૧,૦૦,૦૦,૦૦૦	૧૦,૦૦,૦૦૦
સોલાપુર ...	૩૭,૦૦,૦૦૦	૧૦,૧૦૦
ખટાઉ ...	૨૮,૦૦,૦૦૦	૪૦,૦૦૦
સ્ટાંડર્ડ ...	૧૫,૦૦,૦૦૦	૨,૦૦,૦૦૦
ડેવીડ ...	૧૩,૦૦,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦
ફીનીક્ષ ...	૬,૨૦,૦૦૦
ફીનલે ...	૩,૦૦,૦૦૦

(૩) મીલોના નફા:-મીલોના નફા સારા છે કે નહિ તે નીચે આપેલ મીલોના નફા અને શેરના ભાવોના કોઠા ઉપરથી જણાયે:-

નફા.

મીલ.	થાપણ.	૧૯૧૩.	૧૯૧૬.	૧૯૧૭.
ફીનલે ...	૨૦,૦૦,૦૦૦	૨,૧૮,૦૦૦	૨,૭૧,૦૦૦	૬,૦૫,૦૦૦
સ્ટાંડર્ડ ..	૧૨,૦૦,૦૦૦	૩,૭૨,૦૦૦	૬,૬૦,૦૦૦	૧૧,૫૦,૦૦૦
ડેવીડ ...	૨૪,૦૦,૦૦૦	૫,૭૮,૦૦૦	૧,૬૨,૦૦૦	૧૦,૦૦,૦૦૦
ખટાઉ ...	૬,૬૬,૭૫૦	૩,૬૭,૦૦૦	૫,૩૬,૦૦૦	૬,૫૫,૦૦૦
સોલાપુર ...	૮,૦૦,૦૦૦	૬,૧૧,૦૦૦	૭,૮૭,૦૦૦	૨૨,૭૮,૦૦૦
ન્યુ સીટી ...	૬,૦૦,૦૦૦	૧,૧૫,૦૦૦	૮૧,૦૦૦	૩,૦૦,૦૦૦
કુર્લા ...	૧૩,૦૦,૦૦૦	૧,૦૧,૦૦૦	૧,૩૨,૦૦૦	૪,૫૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્સાંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

મીલ.	ધાપણ.	૧૯૧૩.	૧૯૧૬.	૧૯૧૭
સેન્ચુરી ...	૧૮,૫૦,૦૦૦	૫,૪૫,૦૦૦	૧૦,૫૦,૦૦૦	૨૨,૦૦,૦૦૦
નાગપુર ...	૯૬,૮૭,૦૦૦	૧૩,૭૨,૦૦૦	૧૩,૭૨,૦૦૦	૪૦,૦૦,૦૦૦
બોમ્બે યુનાઇટેડ...	૧૫,૦૦,૦૦૦	૪,૬૬,૦૦૦	૧૭,૦૦,૦૦૦

આ વર્ષે અડસઠા પ્રમાણે સોલાપુરે રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ નો, બોમ્બે યુનાઇટેડે રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦ નો, અટાઉએ રૂ. ૨૧,૦૦,૦૦૦ નો અને નાગપુરે રૂ. ૮૦,૦૦,૦૦૦ નો નફો કરેલ છે.

શેરોના સરેરાશ ભાવો.

મીલનું નામ.	૧૯૧૩	૧૯૧૬	૧૯૧૭	હાલના
ફીનલે ..	૩૨૫	૨૬૦	૪૨૫	૫૩૦
ડેવીડ ...	૫૦૦	૫૨૫	૬૦૦	૫૬૫
સ્ટાંડર્ડ ...	૧૩૫૦	૧૫૦૦	૧૬૦૦	૧૬૦૦
ખટાઉ ...	૧૩૦૦	૧૫૦૦	૨૫૦૦	૫૫૦૦
સોલાપુર ...	૪૭૦૦	૫૦૦૦	૬૦૦૦	૬૫૦૦
ન્યુ સીટી ...	૧૦૫૦	૧૦૦૦	૧૨૦૦	૧૩૨૦
કુર્લા ..	૭૦૦	૪૫૦	૮૦૦	૧૧૨૫
સેન્ચુરી ...	૨૭૫	૩૦૦	૪૦૦	૪૬૦
				(એ. ડી.)
નાગપુર ...	૨૦૦૦	૨૩૦૦	૨૫૦૦	૨૫૬૫
બોમ્બે યુનાઇટેડ ..	૫૨૫	૬૦૦	૮૦૦	૧૦૩૦

ઉપરના આંકડા ઉપરથી સમજાશે કે નવા કરને લીધે શેરોમા નાણા શેકનાશઆને ખોટા જવાની વાત કરવી નકામી છે.

(૪) ગીબ દેશની હુરેશ્વર—માન્યે-સ્વસ્થી કાપડની આયાતમા થયેલા ઘટાડાના લાભ લઈને અહિંની મીલોએ ભાવ આટલા બધા વધારી દીધા છે અને આયાત ઉપર મોટી જઠાત નાખવામા આવે તો તેનું પરિણામ એ થશે કે ગરીબ લોકોને ઘણું મોઢું ભાવે કાપડ ખરીદવું પડશે કારણ કે મીલ

માલિકે ઓછો નફો લઈ સંતોષ માને એમ લાગતું નથી.

કરના બોલે.—નામદાર હિન્દી સરકાર ત્રણ વર્ષમાં રૂ. ૬૭,૫૦,૦૦,૦૦૦ એકડા કરવા માગે છે અને તેમાંથી પહેલા વર્ષમાં રૂ. ૨૫ કરોડ એકડા કરવા ધારે છે, અને બે એકસેસ પ્રેશીટસ ટેક્સમાંથી જોડતી રકમ એકઠી થઈ

કમીટી નીમવી કે જે કમીટીમાં હાલની મેને-
જીંગ કમીટી ઉપરાંત નીચેના ગૃહસ્થોને પણ
નીમવા:—(૧) શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ (૨)
શેઠ વિઠલદાસ ડી ગોર્વાઈલ (૩) શેઠ તારાચંદ
નવલચંદ (૪) શેઠ લાલજી ગોર્વાઈલ (૫)
શેઠ નગીનદાસ માણેકલાલ (૬) શેઠ માણેકલાલ
ભાઈદાસ.

અત્રે શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈએ પોતાની
દરખાસ્ત પાછી ખેંચી લેવાથી મુધારા ઉપર
મત લેવાતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયો હતો.

છેવટે પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા ગર-
ખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ એગર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૧-૧૧
-૧૮ ને દિવસે ૨ (મું. ટા.) કલાકે મળી હતી
જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—
એન. શેઠ યુનીલાલ વી. મેહતા (પ્રમુખ)

- ” ” લલ્લુભાઈ શામળદાસ
- ” ” લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ ખોખાણી
- ” ” વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ
- એન. ” પુરંધેરામદાસ ઠાકોરદાસ
- ” ” એમ મુખેદાર.
- ” ” મોતીલાલ કાનજી.

(૧) ગઈ કમીટીની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

(૨) નામદાર મુંબઈ સરકારના ‘કૉટન
કોન્ટ્રેક્ટસ કોન્ટ્રોલ બીલ’ ઉપર વિચાર ચલાવ-
વામાં આવતાં નામદાર ગવર્નરને નીચે પ્રમાણે
‘રેપ્રીઝેન્ટેશન’ મોકલી આપવાનું કરાવવામાં
આવ્યું હતું —

આ બીલ ઉપર આ એગરને અભિપ્રાય
પૂજાવવામાં આવેલ નથી તોપણ તે બીલ
પસાર કરવાની પદ્ધતિ તથા તેની કેટલીક કલમો
સામે આ કમીટી વાધો લે છે. આ બીલ રૂના
વેપારને લગતું હોવા છતાં તે ઉપર આ એગર-
રનો તેમજ રૂના વેપારને લગતી બીજી સંસ્થા
ઓનો અભિપ્રાય માંગવામાં આવ્યો નથી અને
તેઓનો અભિપ્રાય બહુધા સિવાય આ બીલ
પસાર કરવા માટે આ કમીટી પોતાનો વાધો
બંધીર કરે છે.

આ બીલ કામચલાઉ હોવાથી આ કમીટી
તેની ઉપર લખાણથી ટીકા કરવા માંગતી નથી
જે કે તેની કલમોના ઘણા મુદ્દાઓ ઉપર મતભેદ
છે. વેપારને લગતી બાબતમાં સરકારે વચ્ચે
પડવાની પદ્ધતિથી આ એગર વિરુદ્ધ છે છતાં
જે ધારાસભાના અભિપ્રાય પ્રમાણે આ બાબ-
તમાં સરકારે વચ્ચે પડવાની જરૂર હોય તોપણ
આ કમીટી સરકારે નીમવા સલાસદોની ગનેલી
ખોઈના હાથમાં સત્તા આપવાની વિરુદ્ધ છે;
અને આ કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે રૂના
વેપારી વર્ગે જ સુદી કહાડેલા સલાસદોના
હાથમાં સત્તા રહેવી જોઈએ તેથી તેને લગતા
કાનુનમાં (૩) (૨) ફેરફાર કરવો જોઈએ. આ
બીલની ‘કલ્લીઅરીંગ હાઉસ’ સ્થાપવાની મુખ્ય
નેમ આ કમીટી પસંદ કરે છે પણ નવું
એસોસીએશન સ્થાપવાની સત્તા ખોઈને
આપવા માટેની દરખાસ્તથી વિરુદ્ધ છે અને
આ કમીટીનો એવો અભિપ્રાય છે કે નવા
એસોસીએશનની સ્થાપના સંબંધે અને તેને
લગતી બીજી બાબતો માટે ખાસ કાયદો પસાર
થવો જોઈએ. છેવટે આ કમીટી એવો આગ્રહ
કરે છે કે રૂના વેપારના સંબંધમાં જ્યારે કાયમ
માટે કાયદો ઘડવામાં આવે ત્યારે નામદાર સર-
કારે આ એગર તથા બીજી સંસ્થાઓનો
અભિપ્રાય પૂજાવવો.

(૩) આ એગરના માલ સેક્રેટરી મી.
જે. કે. મહેતાએ ફરીથી આ એગરના સેક્રેટરી
તરફે જોડાવાની ઇચ્છા કાગળદ્વારા બતાવેલ છે.
તે બાબદ કરાવ દરવાજા આવ્યો કે તેઓ
રૂ ૩૦૦ ના માસિક પગારથી જોડાય અને
પછીથી પગાર વધારવાની માંગણી ઉપર કરાવ
કરવામાં આવ્યો કે લવીબમાં એગરની સ્થિતિ
પ્રમાણે તે વીનંતી ઉપર પુરીથી ધ્યાન કરવામાં
આવશે.

આ મી. લલ્લુભાઈ શામળદાસ ચર ટોમશ
હાલંડ ઉપર તેઓની રજા માટે લખનાર છે,
બાદ સભા ભરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ એગર એન્ડ
પુરોની કમીટીની એક નવા મંડળવાર તા.
૧૨-૧૧-૧૮ ના રોજ ૧ (મું. ટા.)
કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો કયાં છે ?

ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)
 „ જહાંગીરજી બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)

- „ „ લલ્લુભાઈ શામળદાસ,
 „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.
 „ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.
 „ શેઠ પુરુષોત્તમદાસ કાકેરદાસ.
 „ હસરાજ પ્રાગજી કાકેરશી.
 „ એમ. સુભેદાર.
 „ મોતીલાલ કાનજી.
 „ શુભાનંદ દેવચંદ ઝવેરી.
 „ નારણદાસ પુરુષોત્તમ.
 „ દીરાજ જે બીલીમીરીઆ.
 „ દેવાચંદર જગજીવન.
 „ ચત્રબુજ શીવજી.
 „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.
 „ લક્ષ્મીચંદ માણિકચંદ બોખાણી.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કર-
 માં આવી હતી.

(૨) ઓન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસે
 મુંબઈના ગવર્નરનો ઓર્ધા છોડી જતા નામદાર
 શેઠ વીલીંગ્ડનને માનપત્ર આપવાની સુચના
 પત્રદાર કરી હતી તે કાગળની નોંધ લેવામાં
 આવી હતી.

(૩) શેઠ લેન્ડેડ પેકેજીના સંબંધમાં
 આ કમીટી તરફથી તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ને દિવસે
 ‘કલેક્ટર ઓફ કન્ટ્રી’ ઉપર લખી મોકલા-
 વેલ કાગળનો જવાબ તેઓ તરફથી આવેલ
 છે તેની ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં તે
 કાગળની નકલ કમીટીના સભાસદોની ઉપર
 મોકલી આપવાનો અને તેની ઉપર વિચાર
 ચલાવવાનું મુલતવી રાખવાનો ઠરાવ કરવામાં
 આવ્યો હતો.

(૪) ‘ઇન્કોર્પોરેશન’ નાં નવાં ફોર્મ્સ સંબં-
 ધમાં આ ચેમ્બર તરફથી તા. ૧૮-૧૦-૧૮
 ને દિવસે નામદાર હિન્દી સરકારને મોકલાવેલ
 તારનો જવાબ આવેલ છે તેની ઉપર વિચાર
 ચલાવવામાં આવતાં તે કાગળની નકલ ‘મુંબ-
 ઈના કાપડના દેશી વેપારીઓની મંડળી’ના
 સેક્રેટરી ઉપર મોકલવાનું અને તેની ઉપર
 વિચાર ચલાવવાનું મુલતવી રાખવાનું ઠરાવ-
 વામાં આવ્યું હતું.

(૫) નાગદાર મુંબઈ સરકાર તરફથી
 ૧૯૦૭ ના ‘ગ્રોવીન્શીયલ ઇન્સોલવન્સી એક્ટ

ટ’માં સુધારા કરવાના ખરડા ઉપર આ ચેમ્બર
 રનો અભિપ્રાય મંગાવેલ હોવાથી તેની ઉપર
 વિચાર ચલાવવામાં આવતાં એવું લખી જણા-
 વવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ
 કમીટી તે ખરડાના કાનુનો એકંદર રીતે પસંદ
 કરે છે

(૬) ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સ તા
 ઇન્ડોલીન્સ ઇમ્પોર્ટ ટેરીફના સંબંધમાં બોમ્બે
 ચેમ્બર ઓફ કોમર્સને મુલાકાત આપનાર છે.
 તે માટે આ ચેમ્બર તરફથી એ પ્રતિનિધિ
 મોકલવા માટે બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
 તરફથી કાગળ આવતાં શેઠ મોતીલાલ કાનજી
 અને શેઠ જમનાદાસ દ્વારકાદાસને પ્રતિનિધિ
 તરીકે મોકલવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. તે
 ઉપરાંત ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્સ તા ઇન્ડો-
 લીન્સને એવું લખવાનો ઠરાવ કરવામાં
 આવ્યો હતો કે બોમ્બે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ
 મારફત માત્ર આ ચેમ્બરના એ પ્રતિનિધિઓ
 મોકલાવવાની પદ્ધતિથી આ કમીટી વિરૂદ્ધ
 છે માટે આ કમીટી આગ્રહ કરે છે કે લવિશ્યમાં
 ડીરેક્ટર જનરલ આ કમીટીને ખાસ જૂદી મુલા-
 કાત આપવાની ગોઠવણ કરશે.

(૭) મુંબઈમાં આવનાર નવા ગવર્નર
 સર જ્યોર્જ લોધને માનપત્ર આપવું હોય તો
 માનપત્રનો ખરડો નામદાર ગવર્નરના પ્રાઇવેટ
 સેક્રેટરીને જલદી મોકલી આપવાનો કાગળ
 આવતાં ખરડો તૈયાર કરવા માટે નીચેના ગૃહ-
 સ્થાની શબ્દ-કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—
 ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા.

- „ જહાંગીરજી બી. પીટીટ.
 „ „ પુરુષોત્તમદાસ કાકેરદાસ.
 „ „ સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.
 „ શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસ.
 „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.
 „ એમ. સુભેદાર.

ત્યારબાદ કમીટી બરખાસ્ત થઈ હતી

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર ઓન્ડ
 બુરોની કમીટીની એક મળા શનીવાર તા. ૧૬-
 ૧૧-૧૮ ના રોજ ૨ (મું. ટા.) કલાકે મળી
 હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર
 હતા:—

શેઠ જહાંગીરજી બી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)
 ઓન. સર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

સર વિઠ્ઠલદાસ ડી ઠાકરશી.

શેઠ હસરાજ પ્રાગળ ઠાકરશી.

” એમ. સુબેદાર.

” વસનજી ઠાકરશી હાલાર્થ.

” મોતીલાલ રૂઢીભલ.

” શુભાભયંદ દેવચંદ ઝવેરી.

” સોનાગળ એદલજી વોડન.

” નારણદાસ પુરુષોત્તમ.

” કીરોજ જે. બીલીમોરઆ

પ્રમુખની ગૌરહાજરીમાં ઉપ-પ્રમુખે પ્રમુખ
સ્થાન લીધું હતું.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

(૨) મુંબઈમાં આવનાર નવા નામદાર
ગવર્નર સર જ્યોત્સના લોઈડને માનપત્ર આપ-
વા માટેના ખરડો તૈયાર કરવા માટે નીમા-
ઓલી સબ-કમીટીએ તૈયાર કરેલ ખરડો મંજૂરી
માટે રજુ કરવામાં આવતાં તે ઘટવા ફરફાર
સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૩) મુંબઈના કોપડના દેશી વેપારી-
ઓની મંડળીના સેક્રેટરી તરફથી ઇન્કમટેક્ષનાં
નવા ફોર્મો સંબંધમાં વિચાર ચલાવવા માટે
તેઓએ નીમેલા સાત પ્રતિનિધિઓ સાથે મળી
વિચાર કરવા આ એગ્રમરને પ્રતિનિધિઓ નીમ-
વાની વિનંતી કરનારો પત્ર તા. ૧૩ મી નવેમ્બર
રનો આવેલ છે તેની ઉપર વિચાર ચલાવવાનું
મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું. તે દરમિયાન
તે મંડળના સેક્રેટરીને જ્યેતુ પૂછાવવાનો કારણ
કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓએ નીમેલા પ્રાતિ
નિધિઓને શું શું સત્તા આપવામાં આવેલ છે
અને જો આ એગ્રમર પોતાના પ્રતિનિધિઓ
નીમે તો તેઓ તથા તે મંડળના પ્રતિનિધિ-
ઓ મળી જે નિષ્ણયપર આવે તે પ્રમાણે
વર્તવા તે મંડળના સમજા સમાસદો ખંધાયલા
છે કે નહિ.

(૪) શોર્ટલેન્ડેટ પેક્ટેલના સંબંધમાં
આ એગ્રમરના તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ના કાગળના
જવાબમાં કલેક્ટર જોશ્વ કસ્ટમ્સ તરફથી આવેલ
કાગળ, જેની નકલ કમીટીના સભાસદો ઉપર
ગોઠલી આપવામાં આવી હતી, તેની નોંધ
લેવામાં આવી હતી.

ગાદ કમીટી ખરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો એગ્રમરની લાય-
બ્રેરીમાં વધારવામાં આવ્યા છે —

- 1 Annual Report of the working of the Indian Companies' act 1913 for the year 1917-18.
- 2 The External (Transfrontier) land trade of the Provinces of Sind and British Baluchistan for 1917-18.
- 3 Report of the Administration of the Meteorological Dept 1917-18.
- 4 Triennial Report of the Lunatic Asylums Bombay for the years 1915-17.
- 5 Report of the Indian Industrial Commission 1916-18
- 6 Report of the Stamp Departments in the Bombay Presidency and Sind for the year ending 30th March 1918.
- 7 Inland Trade of India 1918
- 8 Agriculture Statistics of India 1915-16 Vol II 1918.
- 9 Report on Sanitation Dispensaries and Jails in Rajputana for 1916 and on Vaccination for 1917-18.
- 10 Railways in India Report for 1916 Vol. I
- 11 " " " Vol II
- 12 Review of the Foreign Rail Borne Trade Mysore State 1916-17.
- 13 The Report of the Indian Mining Federation for 1917
- 14 Report of the Bengal National Chamber of Commerce 1917.
- 15 The Times History and Encyclopedia of the war Vols 209 to 213. 1918.
- 16 Report of the Bombay Chamber of Commerce for 1917.
- 17 Social Service Quarterly October
- 18 Library Miscellany 1918. January and April Baroda.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલનું લીસ્ટ તથા નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ અમલ ના. મુખ્ય સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેધન, આઇ. સી. એસ તરફથી મળેલ છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે.

૧૮-૧૦-૧૯૧૮

યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ ઓફ અમેરીકાના વોર ટ્રેડ બોર્ડ તરફથી આયાતના સંબંધમાં કેટલાંક એક જાહેરનામા બહાર પાડવામાં આવેલ છે તેની નકલ અમલ ના. મુખ્ય સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેધન, આઇ. સી. એસ. તરફથી મળેલ છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે.

૨૧-૧૦-૧૯૧૮.

તાર મોકલવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ્સ' નો ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે લખેલ બેન્કોને લંડનના ચીફ સેન્સર ઉમેરી છે:—

(૧) બીલીઅમ સ્કોલ એન્ડ કું. ન્યુ યોર્ક.

(૨) ફ્રેન્ક એન્ડ બ્રાદર્સ } ડેટ્રોઇટ.
ટ્રોઇટ નેશનલ બેન્ક }

૧૦-૧૮.

યુનાઇટેડ કીંગડમમાંથી નિકાસ થતા માલ ઉપર પ્રતિબંધ અને અંકુશ મુકાયેલા માલના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારું લીસ્ટ અમલ ના. મુખ્ય સરકારના અંદર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રેધન, આઇ. સી. એસ. તરફથી મળ્યું છે જે ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવ્યું છે.

૫-૧૧-૧૮

ગ્રીટીશ ઇન્ડીયામાંથી કેટલીક ચીજોની નિકાસ ઉપર અંકુશ મુકવામાં આવેલ છે તેના સંબંધમાં નામદાર હિન્દી સરકારના 'કોમર્સ' એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રી ડીપાર્ટમેન્ટ' તરફથી નીચે લખેલાં જાહેરનામાં પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે તેની નકલ ચેમ્બરની આદેશમાં રાખવામાં આવેલ છે:—

નંબર.

તારીખ.

૩૦૭૫

૧૧-૫-૧૯૧૮

૩૮૭૦

૨૫-૫-૧૯૧૮

૪૦૦૮

૧-૬-૧૯૧૮

૬૪૬૪

૧૩-૭-૧૯૧૮

૭૨૮૦

૩-૮-૧૯૧૮

૮૧૩૪

૧૭-૮-૧૯૧૮

૮૨૦૩

૧૭-૮-૧૯૧૮

૯૭૧૦

૧૪-૯-૧૯૧૮

૧૦૦૮૪

૨૧-૯-૧૯૧૮

૧૦૪૦૪

૨૮-૯-૧૯૧૮

૧૦૭૬૯

૫-૧૦-૧૯૧૮

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુમ્બઈ.

ધન્ડીયા ઑફીસના નવા કૉન્ટ્રેક્ટસ જુલાઈ, ૧૯૧૮.

એક્સલસ:—કંમેલલેઈડ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
મોઇલસ:—વલ્કન ફાઉન્ડી લી૦	ન્યુટન-લી વીલોઝ.
” ક્રેન્ડુઅર્ટ એન્ડ કુાં	લંડન ઇ. સી.
બક્સ:—પી. એન્ડ ડબ્લ્યુ મેક્લીલાન	ગ્લાસગો.
કોપરબ્રાઇટ:—હેલ્ટા મોટલ કુાં	ઇ. ગ્રીનીચ.
કોપર પ્લેઇટસ:—વીલીઅમ ફ્રાન્કર એન્ડ કુાં	લંડન ઇ. સી.
” પેન્કો બેનફિલ એન્ડ સન્સ	” ”
” ટી. બ્રાઉટન એન્ડ સન્સ	” ”
કર્લીંગઝ:—રેબલ ફર્ડ એન્ડ કુાં	કોલવીલે.
કુસીબલસ:—મોરગન કુસીબલ કુાં	બેટર સી.
એન્જીનસ:—ટેન્ગા ઇઝ લી૦	સે. ડો. બરમીંગહામ.
ફલ્યુઝ એન્ડ ટયુબઝ:—હોવેલ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
પ્લેઇટસ સ્ટીલ:—વલ્કન ફાઉન્ડી લી૦	ન્યુટન લી૦ વીલોઝ.
” ” પ્લેન્જર્સ એન્ડ કુાં	કાલવીલે.
” ” રેબલફર્ડ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
સ્પ્રીંગઝ:—ઇબ્રાહમ અધર્સ એન્ડ કુાં	શેફીલ્ડ.
સ્ટીલ સ્પ્રીંગ—સ્ટીલ પીચ એન્ડ ટોઅર	આયરલી હીલ.
સ્ટીલ ફર્લેટ—અલ ઑફ ડડલીઝ રાઉન્ડ ઑફ વર્ક્સ.	લંડન ઇ. સી.
ટેલીફોન સેટસ:—પીલ કોનર ટેલીફોન વર્ક્સ.	માન્ચેસ્ટર.
ટ્રેસીંગ કલોથ—આર ફલે લી.	ગ્લાસગો.
ટયુબઝ:—સ્ટીવોર્ટ એન્ડ લોથઝ.	શેફીલ્ડ.
ટાયર્સ—બ્રાઉન બેલ્સ સ્ટીલ વર્ક્સ.	લીડઝ.
” ટેમ્પલર અધર્સ.	શેફીલ્ડ.
” સ્ટીલ પીચ એન્ડ ટોઅર.	ફીલમારનોક.
વાલ૦ઝ—ગ્લેનફીલ્ડ એન્ડ કેનેડી.	વોન્ડેઝ.
વહીલ્સ—વાન્ડેઝ એન્જીનીઅરીંગ કુાં	લંડન ઇ. સી.
વાયર—કેલેન્ડર્સ ફેબલ કુાં	હાર્ડલી.
” ગ્રોપ શાયર આયર્ન કુાં	માન્ચેસ્ટર.
” આર. બેલ્કનસન એન્ડ નેચુ.

ઓગસ્ટ ૧૯૧૮.

બેટરી પ્લેઇટસ—કલોરાઇડ ઇલેક્ટ્રીકલ કુાં	લંડન એસ. ડબ્લ્યુ.
” ” એસ. ડબ્લ્યુ બેલોઝ	બરમીંગહામ.
” ” ચોલ ડેઝ એન્ડ આનીઅન્સ	લંડન ઇ. સી.
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કુાં	લંડન એસ. ડબ્લ્યુ.
કુસીબલસ—મોર્ગન કુસીબલ કુાં	લંડન ઇ. સી.
હોઝ પાઇપ—વેક્યુમ પ્રેસ કુાં	લંડન ડબ્લ્યુ.
” મોર્થ હીટીશ રબર કુાં	ગ્લુસ્ટર.
હાઇડ્રોલીક પ્રેસ—ફીલ્ડીંગ એન્ડ પ્લેટ.	લંડન ઇ. સી.
ઇન્સ્યુલેટર કૅપ્સ—બુલર્ડ લી.	લંડન એસ ડબ્લ્યુ.
આયર્ન ફ્લપ—ડબ્લ્યુ કે બેરબર.	” ”
બેલ્ટ રીંગ—કોસેલીટોઇડ પ્રેક કુાં	” ”

નવા પ્લાનોના બીલ્ડીંગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

મશીન્સ—ગ્રીનવુડ એન્ડ બેટલી.	લીડઝ.
રફુ કપ્લેન્ડ—ગ્લુસ્ટર રેલવેકાર કું.	ગ્લુસ્ટર.
સેકશન્સ—ટયુડર એકયુગ્યુલેટર કું.	વેસ્ટમીનીસ્ટર.
સ્ટીલલાઇ—ગ્રોડગાર એલન એન્ડ કું.	શેફીલ્ડ.
સ્ટીલ શીટ—જે લાઇ સાટ લી.	ન્યુ પોર્ટ.
સ્ટીલ કાર્ટ—સેન્ડરસન બ્રધર્સ એન્ડ ન્યુ બોલ્ડ.	શેફીલ્ડ.
ટયુબ્સ—જે બ્રધરસ લી.	વુલ્વરહેમ્પ્ટન.
ટાયર્સ—ટેલર બ્રધર્સ એન્ડ કું.	લીડઝ.
વાયર—આર. બ્રોક્સન એન્ડ નેબ્યુ.	માન્ચેસ્ટર.
” વ્હાઇટ કોસ એન્ડ કું.	વોર્સીંગટન.
” આપ શાયર આયર્ન કું.	હાડલી.
” લાંડન ઇલેક્ટ્રીક વાયર કું.	લાંડન ઇ. સી.
” સ્મીથ્સ લી.	”
ગ્રીન્ડ શોર્ટીંગ—લાંડન ગ્રીન્ડ મીલ્સ લી.	લાંડન. એન.

ચીનમાં આયાત નિકાસ યથ શકે તેવા વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનારાં લીસ્ટની એક નકલ રાખેને ના. હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અન્ડર સેક્રેટરી મી. એ. એમ. ગ્રીન, આઇ. સી. એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ એજન્સી ઓફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે:—

વધારા:—

મી. સી. પી. ચંગ (મેનેજર, નાનદીંગ ડીસ્પેન્સરી) નાનદીંગ અને ટીન્ટસીન.	
મી. કલાર્કસન ડાઇ.	શેઠાઇ.
મીડાની કલેરીસી એન્ડ કું.	શેઠાઇ.
ગવર્નમેન્ટ ડાક એન્ડ એન્જીનીયરીંગ વર્ક્સ.	ફ્ર્યાઇ.
હોન મી. કંપની લીમીટેડ.	શેઠાઇ.
કલોબર ટ્રેડીંગ કું.	”
કવોન્ગ સાંગ હોન્ગ લીમીટેડ.	”
ઇ. લુઇ	”
મીયાવાકી એન્ડ કું.	”
નીકોલસા પોડારીકીસ...	”
એસ. વોટસન એન્ડ કું.	શેઠાઇ અને ટીન્ટસીન.
યુનીયન કોમર્શીયલ સાઇના ફૂકેઇસ	ટીન્ટસીન.
યુનાઇટેડ સ્ટેઇટ્સ ટ્રેડીંગ કું.	શેઠાઇ.

સુધારા:—

કમ્પની જનરલ ડી એક્સ્પ્રીમ ઓરીએન્ટ ટીન્ટસીન ને બહલે.	...	કમ્પની જનરલ ડી એક્સ્પ્રીમ ઓરીએન્ટ.
ડી.એ. પાર્સ લીમીટેડ એકૂને બહલે	...	ડી.એન. હામ એન્ડ કું. લીમીટેડ એકૂ.
એફ. એ. ફેરથાઇલ્ડ શેઠાઇને બહલે	...	એફ. એ. ફેરથાઇલ્ડ ટીન્ટસીન.

કુચાઉ ડોક એન્ડ આર્સેનલ, પેગોડા એન્કરેજને બદલે.	કુચાઉ ડોક એન્ડ આર્સેનલ, પેગોડા એન્કરેજ (ગવર્નમેન્ટ ડોક એન્ડ એનજીનીયરીંગ વર્ક્સ) કુચાઉ.
જે. આઇલર્ડ શે'ધાઇને બદલે...	રીમ્સ એન્ડ કાઇનાઇલ શે'ધાઇ.
માર્કેટ એન્ડ કુાં શે'ધાઇને બદલે.	ડાબ એન્ડ સીમોર મીં શે'ધાઇ.
મીટસુબીશી કુાં ને બદલે.	મીટસુબીશી ગોશી કેઇશા.
નાન્કીંગ ડીસ્પેન્સરી નાન્કીંગને બદલે	નાન્કીંગ ડીસ્પેન્સરી નાન્કીંગ એન્ડ ટીન્ટસીન.
સાઇસેઇડો જાપાનીઝ ફાર્મસી શે'ધાઇને બદલે	સાઇસેઇડો એન્ડ કુાં શે'ધાઇ.
જેરાસીમી ટાઉલીએટોસ મંચુરીયા સ્ટેશનને બદલે	જેરાસીમી ટુલીએટોસ મંચુરીયા સ્ટેશન.
એસ. વોટસન એન્ડ કુાં લીં ને બદલે.	એ. એસ. વોટસન એન્ડ કુાં. લી. કેન્ટન.
આર. એ. ંહાઇટામોર શે'ધાઇને બદલે....	આર. એ. ંહાઇટામોર ટીન્ટસીન.
ટી. એમ. ટોઇટસને બદલે.	ટી. એમ. ટોઇટસ શે'ધાઇ.

કાઠી નાખવામાં આવેલ:—

જીન એન્ડ કાઇ એડીનેટ	શે'ધાઇ.
ચર્ચ મીશનરી સોસાયટી. ગેસ્ટન બીલીઅમ્સ એન્ડ વીગમોર ધલ-	શે'ધાઇ.
કટાકલ એનજીનીયરીંગ ફોરપોરેશન	શે'ધાઇ.
પી. હીપવેલ	શે'ધાઇ.
સી. બી. કામે એન્ડ કું.	શે'ધાઇ.
કોચીન ટ્રાન્સપોર્ટ એન્ડ ટાઉગ્રાટ કું. લીં	શે'ધાઇ.
લંડન મીશન	શે'ધાઇ.
ઓપીઅમ બોન્ડેડ ગોડાઉન	શે'ધાઇ.

૨૮-૧૦-૧૮.

ચીનમાં આવત નિકાસ થઈ શકે તેવા વપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનાર લીસ્ટની એક નકલ અમને પા. હિન્દી સરકારના કામચલાઉ અન્ડર સેક્રેટરી મીં એ. એમ. ચીન આઇ સી. એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ એગ્રારની એક્સિસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

વધારા:—

અમેરીકન હોસ્પીટલ સેલાહ કુાં.	હારમી.
સી. ઇ. ગેસ્ટ	"
આઇના ફીલ્મ સીનડીકેટ	"
આઇના ફ્રેચ ટોબેકો કુાં.	મુકડેને.
ચંગ કુ ફાર્મસી લીમીટેડ	હાન્કો.

દીવાળીના માટે ફ્રેન્ચી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇન બેઝે ક ?

ટી. સી. કોનર	હારબીન.
એલ ડી. કુપર	"
માલકમ ડેવીસ	"
ધલેકટીક લાઈટ વર્ક્સ	મુકડેન.
કાર્લ જે ઇન્ડસ્ટ્રીયલ	હારબીન.
એ. ઇ. ક્રીટીમન્સ	"
હુનરી જેન્સ બર્ગર	શેઘાઈ.
વીકટર જેન્સ બર્ગર	"
એ. ચાર હેબર	"
જોન ડી. હોફમેન	હારબીન
ઇન્ટર નેશનલ કોર્સપોન્ડન્સર કુલ્સ	શેઘાઈ.
જ્યોર્જ જેટ	હારબીન.
એચ કે. બી. કરીમખાન	શેઘાઈ.
જે. એમ. લી એન્ડ કું.	હેન્કો.
જેમ્સ લેક્ટોપીટ	હારબીન.
ગ્રેગુરીઅન રેલેવેપમેન્ટ કું.	"
મીશન ઓફ સેવનથ ડે એડવેન્ટીસ્ટસ	મુકડેન.
મુકડેન ઠલમ	"
ઓ. પ્રાયન ટેડીંગ કું.	હારબીન.
પેસીફીક એરીઅન્ટ કું.	ટીન્ટમીન.
ડા. એ. પી. પેક	"
માર્શલ પીટીટ કું.	હારબીન.
રૂસો એશીઆટીક ફર કું.	મુકડેન.
ટેકનીકલ સપ્લાઈ કું.	શેઘાઈ.
સો કનાન ઇન સુઈચીંગ	પેર્સીંગ.
આર્લ્સ એચ ટક	હારબીન.
એન. વેગમેન	મુકડેન.
મેક્સ વલ્ડસોન	"
યંગ મેન્સ ક્રીશ્ચીયન એસોસીએશન	ટીન્ટમીન.
સુધારા:—						
ઈ. હુબર એન્ડ કું. શેઘાઈને બદલે	ઈ. હુબર એન્ડ કું. શેઘાઈ અને ટીન્ટ- મીન
એચ. જે. મોઇસી	એચ જે. મોઇસી.
(એ. બી. સ્વીટ્ઝર્ કુલાગર ફેબ્રીકન)ને બદલે	(એ. બી. સ્વેન્સ્કા કુલાગર ફેબ્રીકન.)
સેનેટ ફ્રીઅર્સ શેઘાઈને બદલે	સેનેટ ફ્રીઅર્સ શેઘાઈ અને પેર્સીંગ.
એ. બી. સ્વીટ્ઝર્ કુલાગર ફેબ્રીકન (એચ. જે મોઇસી) ને બદલે	એ. બી. સ્વેન્સ્કા કુલાગર ફેબ્રીકન (એચ. જે. મોઇસી.)
ટાબેકો પ્રોડક્ટ્સ કોર્પોરેશન શેઘાઈને બદલે	ટાબેકો પ્રોડક્ટ્સ કોર્પોરેશન શે- ઘાઈ, મુકડેન. ૧૮-૧૧-૧૮.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિન્દુસ્થાનનો દરીઆઈ વેપાર.

ગયા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૪ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૧૨ કરોડની હતી. નિકાસ થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૮ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૨૪ કરોડની હતી અને ફરીવાર નિકાસ થયેલા માલની કિંમત સપ્ટેમ્બરમાં રૂ. ૧૨૫ લાખ હતી જ્યારે એગ્રસ્ટમાં રૂ. ૧૨૮ લાખની હતી. એટલે કે આયાતમાં ૧૬ ટકાનો વધારો થયો હતો જ્યારે નિકાસમાં ૨૪ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો ૧૯૧૭ના સપ્ટેમ્બર સાથે સર-ખાવતાં આયાતમાં ૧૧ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલાં માલમાં ૨૧૭ ટકાનો વધારો થયો હતો પરંતુ નિકાસમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો.

ગયા સપ્ટેમ્બરમાં તૈયાર માલની આયાત રૂ. ૧૦૯૪ લાખની હતી જે આગલા મહિના કરતાં રૂ. ૧૭૦ લાખનો વધારો દેખાડે છે; તેમજ સુતરાઉ આયાત ૩૫ લાખ રતલ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં ૨૦ લાખ રતલ હતી. સુતરાઉ કાપડની આયાત સપ્ટેમ્બરમાં ૭૯૦ લાખ વારની હતી જેની કિંમત રૂ. ૪૨૦ લાખ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૮૮૦ લાખ વારની હતી, અને તેની કિંમત રૂ. ૪૨૯ લાખ રૂપિયા હતી. કૌરા માલની આયાત ૩૬૦ લાખ વારની હતી જે આગલા મહિના કરતાં ૭૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે અને સફેદ કાપડની આયાત ૧૭૦ લાખ વારની હતી જે

આગલા મહિના કરતાં ૧૩૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે. પણ રંગીન કાપડની આયાતમાં ૮૦ લાખ વારનો વધારો થયો હતો અને તે ૨૩૦ લાખ વારની હતી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ સુધીમાં પૂરા થયેલા છ મહિનામાં સુતરાઉ કાપડની આયાત ૬૦૪૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૭ કરોડની હતી; જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતમાં સુતરાઉ કાપડની આયાત ૮૧૩૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૪ કરોડની હતી. રેશમી કાપડની આયાત એગ્રસ્ટ મહિનામાં ૧૮,૩૯,૬૦૬ વારની હતી જે સપ્ટેમ્બરમાં ઘટીને ૭૧૩,૩૬૦ વારની થઈ હતી. સપ્ટેમ્બરમાં લોખંડ, સળીઆ વિગેરેની આયાત ૩૧૫૭ ટન હતી અને તેની કિંમત આશરે ૨૪ લાખ રૂપિયાની હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૨૧૩૧ ટનની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૧૪ લાખની હતી.

હિન્દુસ્થાનનો ચાનો વેપાર.

પરદેશથી આયાત થયેલી ચાના આકડાં જો કે ખુબી મોટા નથી તોપણ હિન્દુસ્થાનની ખપતના પ્રમાણમાં તે ધ્યાન ખેંચે તેવા છે. એગ્રસ્ટ મહિનામાં પૂરા ચતા પાંચ મહિનાના આકડા બહાર પાડવામાં આવેલા છે. તે રૂ. ૧૯૧૬માં એગ્રસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં ચાની આયાત ૧,૩૩૭,૦૦૦ રતલની હતી જે વધીને ૧૯૧૭ના તેજ પાંચ મહિનામાં

લીલાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોશો કે ?

૨,૩૪૮,૦૦૦ રતલની થઇ અને તે વધીને ના પાંચ ૧૯૧૮ મહિનામાં ૨,૭૧૯,૦૦૦ થઇ. આરતલની/દરે ૧૯૧૬ ના આખા વર્ષની આયાત ૩,૩૨૬,૦૦૦ રતલની, ૧૯૧૭ ની ૫,૬૩૫,૦૦૦ રતલની અને ૧૯૧૮ ની ૬,૫૪૫,૦૦૦ રતલની થવી જોઇએ. ૧૯૧૬, ૧૯૧૭ અને ૧૯૧૮ ના આગસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં આયાત થયેલી ચાની કિંમત અનુક્રમે રૂ. ૮,૦૦,૦૦૦. રૂ. ૧૩, ૫૦,૦૦૦ અને રૂ. ૧૮,૫૦,૦૦૦ ની હતી.

આ ઉપરથી સમજાશે કે આ વેપાર અગત્યનો છે. કારણ કે ખાસ કરીને આ વર્ષમાં આયાત થયેલા માલમાંથી માત્ર ૧૮૭,૦૦૦ રતલ આ ફરી નીકાસ કરવામાં આવેલ છે અને બાકીનો હિન્દુસ્થાનમાં વપરાશ માટે રહેલ છે. અને તેથી દેશી ચાની ખપત તેટલી ઓછી થઇ હોવી જોઇએ. આ પ્રમાણે મુખ્ય બધી ખપત વર્ષ દરમિયાન ૬૫,૦૦,૦૦૦ રતલની ઓછી થાય તે કાંઈ હિન્દુસ્થાનના આ વાવવાવાળાઓને માટે નાની સૂતી વાત નથી. વળી લડાઇને લીધે તેઓને બીજા દેશો સાથેના વેપાર બંધ પડેલ હોવાથી મુખ્ય ખાસ કરીને ખપતનું મુખ્ય સ્થાન ગણાય છે, અને તેથી ચાના વાવેતરવાળાઓને મદદ કરવા નામદાર સરકારે કાંઈપણ પગલાં લેવાં જોઇએ. ખાસ કરીને હોલંડ અને તેનાં સંસ્થાનોએ લડાઇને લાભ લઈને પોતાની આ બીજા દેશોમાં ધુસારી છે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ તથા કેનેડામાં પણ જાવાની ચાની આયાત ઘણીજ વધી ગયેલ છે અને તેને લઈને હિન્દુસ્થાન તથા બીજા અગ્રેજ રાજ્યવાળા દેશોને ગેરફાયદો થયેલ છે. કારણ કે તે દેશો લડાઇમાં જામેલા હતા જ્યારે હોલંડ તેમાંથી સુકવેલ હતું. હવે લડાઇ પૂરી થયેલ હોવાથી હોલંડ તથા તેનાં સંસ્થાનો સામે હિન્દુસ્થાનનાં ચાના વેપારનું રક્ષણ થવું જોઇએ.

હિન્દુસ્થાનના રસાયણિક ઉદ્યોગો.

લડાઇને લીધે આ ઉદ્યોગો હિન્દુસ્થાનમાં સારી રીતે આગળ વધેલા છે. લડાઈ પહેલાં હિન્દુસ્થાન ૩૦૦૦ ટન જેટલું રેસીન આયાત કરતું હતું જ્યારે હાલમાં તે ઉત્તર હિન્દુસ્થાનમાં અને પંજાબમાં વર્ષે ૨૫૦૦ ટન જેટલું બનાવવામાં આવે છે; અને વળી તે ફાન્સ તથા જાપાનમાં બનેલા રેસીનની જેલુંજ છે. તેજ પ્રમાણે ટરપેન્ટાઇન હાલમાં ૧,૨૦,૦૦૦ ગેલન જેટલું બનાવવામાં આવે છે જે લડાઈ પહેલાના દિવસો કરતાં લગભગ બમણું છે. વળી લડાઈ પૂરી થતાં સાંચાકામ વિગેરે જોઈતાં સાધનો મળી શકવાથી આ ઉદ્યોગો હજી પણ આગળ વધશે એમ કહી શકાય.

બીજા ઉદ્યોગો ઉપર પણ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું છે. સુખડનું તેલ બનાવવામાં માઇસોર ગવર્નમેન્ટને સારી ફતેહ મળી છે. તે ઉદ્યોગ અત્યાર સુધી મુખ્યત્વે કરીને જર્મનીનાજ હતો. લડાઈ પહેલાં હિન્દુસ્થાનમાંથી નિકાસ થતાં સુખડના તેલની કિંમત વર્ષે ૧,૦૦,૦૦૦ પૌડની હતી પરંતુ હાલમાં માઇસોરનાં કારખાનાઓ દર મહિને લગભગ ૨૦,૦૦૦ પૌડની કિંમતનું સુખડનું તેલ બનાવી શકે એમ છે.

આમમાં કેળવવા માટે જોઈતી ચીજો બનાવવા માટેના ઉદ્યોગો પણ આગળ વધેલા છે અને હિન્દુસ્થાનમાં કાચા ચામડાંની મોટી પેદાશ હોવાથી આ ઉદ્યોગોથી બહુ મોટો લાભ થશે.

વહાડકાપ માટે જોઈતી ચીજો જે લડાઈ પહેલાં આયાત કરવામાં આવતી હતી તે હાલમાં દેશમાંજ બનાવવામાં આવે છે. ઉત્તરનાં કાચનાં કારખાનાઓમાં કાચની ટયુબ, ફ્લાસ્કસ વિગેરે બનાવવામાં આવે છે. આલ-કોહોલ, સાફ કરેલું પેટ્રોલીયમ, લાઇસોલ અને બેલેડોનામાંથી બનતી ઘણી ખરી ચીજો લડાઈ પહેલાં આયાત કરવામાં આવતી હતી

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

હિન્દુસ્થાનનો ફરીઆઇ વેપાર.

ગયા સપ્ટેમ્બર મહિનામાં આયાત થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૪ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૧૨ કરોડની હતી. નિકાસ થયેલા માલની કિંમત રૂ. ૧૮ કરોડની હતી જ્યારે એગ્રસ્ટ મહિનામાં રૂ. ૨૪ કરોડની હતી અને ફરીવાર નિકાસ થયેલા માલની કિંમત સપ્ટેમ્બરમાં રૂ. ૧૨૫ લાખ હતી જ્યારે એગ્રસ્ટમાં રૂ. ૧૨૮ લાખની હતી. એટલે કે આયાતમાં ૧૬ ટકાનો વધારો થયો હતો જ્યારે નિકાસમાં ૨૪ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો ૧૮૧૭ના સપ્ટેમ્બર સાથે સરખાવતા આયાતમાં ૧૧ ટકાનો અને ફરીથી નિકાસ થયેલા માલમાં ૨૧૭ ટકાનો વધારો થયો હતો પરંતુ નિકાસમાં ૨ ટકાનો ઘટાડો થયો હતો.

ગયા સપ્ટેમ્બરમાં તૈયાર માલની આયાત રૂ. ૧૦૬૪ લાખની હતી જે આગલા મહિના કરતા રૂ. ૧૭૦ લાખનો વધારો દેખાડે છે, તેમજ સુતરની આયાત ૩૫ લાખ રતલ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં ૨૦ લાખ રતલ હતી. સુતરાઈ કાપડની આયાત સપ્ટેમ્બરમાં ૭૬ લાખ વારની હતી જેની કિંમત રૂ. ૪૨૦ લાખ હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૮૮૦ લાખ વારની હતી, અને તેની કિંમત ૪૨૬ લાખ રૂપિયા હતી. કૌશ માલની આયાત ૩૬૦ લાખ વારની હતી જે આગલા મહિના કરતા ૭૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે અને સફેદ કાપડની આયાત ૧૭૦ લાખ વારની હતી જે

આગલા મહિના કરતા ૧૩૦ લાખ વારનો ઘટાડો દેખાડે છે. પશુ રંગીન કાપડની આયાતમાં ૮૦ લાખ વારનો વધારો થયો હતો અને તે ૨૩૦ લાખ વારની હતી. સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ સુધીમાં પૂરા થયેલા છ મહિનામાં સુતરાઈ કાપડની આયાત ૬૦૪૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૭ કરોડની હતી; જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વર્ષમાં સુતરાઈ કાપડની આયાત ૮૧૩૦ લાખ વારની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૨૪ કરોડની હતી. રેશમી કાપડની આયાત એગ્રસ્ટ મહિનામાં ૧૮,૩૬,૬૦૬ વારની હતી જે સપ્ટેમ્બરમાં ઘટીને ૭૧૩,૩૬૦ વારની થઈ હતી. સપ્ટેમ્બરમાં લોખંડ, સળીઆ વિગેરેની આયાત ૩૧૫૭ ટન હતી અને તેની કિંમત આશરે ૨૪ લાખ રૂપિયાની હતી જ્યારે આગલા મહિનામાં તે ૨૧૩૧ ટનની હતી અને તેની કિંમત રૂ. ૧૪ લાખની હતી.

હિન્દુસ્થાનનો ચાનો વેપાર.

પરદેશથી આયાત થયેલી ચાના આકડાં બે કે બહુ મોટા નથી તોપણ હિન્દુસ્થાનની અપવના પ્રમાણમાં તે ધ્યાન ખેંચે તેવા છે. એગ્રસ્ટ મહિનામાં પૂરા થતા પાંચ મહિનાના આકડા બહાર પાડવામાં આવેલા છે. તે જ રીતે બેઠ શકાય છે કે ગયા બે વર્ષમાં સુબધ મારફત ચાની આયાતના આકડાં બમણા થયેલા છે ૧૯૧૬માં એગ્રસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં ચાની આયાત ૧,૩૩૭,૦૦૦ રતલની હતી જે વધીને ૧૯૧૭ના તેજ પાંચ મહિનામાં

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીમાંડનો જોશો કે ?

જ્યુટની મીલો.	૫,૫૬૬	૬,૩૫૦	૩૭,૩૫૦
૬ અને જ્યુટની પ્રેસ કમ્પનીઓ.	૭૨૦	૩૪૫	૨૦
જોખાની મીલો.	૩૬૬	૨૧૬	૭૫
લોટની મીલો.	૧,૦૫૦	૬૦૦	૬૦૦
લાકડાં વહેરવાની મીલો.	૧૫૦	૭,૫૦૦	૧,૨૦૦
બીજાં પરચુરણ મીલો અને પ્રેસો.	૧૦૫	૨૦	૨,૭૫૦
ચાહુના વાવેતરની કમ્પનીઓ.	૫,૧૫૦	૨,૬૫૦	૧૧,૮૧૦
બીજાં વાવેતરની—	૬૩૦	૬૨૦	૧,૫૦૦
કોલસાની ખાણની કમ્પનીઓ.	૧,૬૬૫	૧,૭૪૮	૬,૮૬૦
બીજી ખાણની અને પથ્થર વિગેરેની કમ્પનીઓ.	૪,૬૫૦	૧૩,૫૦	૩૬,૦૨
જમીન અને ઘર બાંધકામની—	૭,૦૦	૩૫,૧૦	૬,૫૦
પરચુરણ—	૧૬,૭૮	૩૦	૪૭,૬૧

કુલ—

૬૬,૬૧,૫૩

૭,૨૦,૪૬

૧૭,૨૫,૯૦

અહિંવાલના વર્ષમાં—૧૯૧૬-૧૭. ૧૪૬ કમ્પનીઓ બંધ કરવામાં આવી જ્યારે આગલા વર્ષમાં ૨૦૧ કમ્પની બંધ થઈ હતી. રેલ્વે રેશન એક્ટ મુજબ નોંધાયેલી કમ્પનીમાંથી 'શેર' કેપીટલની કમ્પનીઓ કુલે ૭૩૧૪ છે. જેમાંની ૨૫૩૧ કમ્પનીઓ ઇ. સ ૧૯૧૬-૧૭ સુધી ચાલુ હતી. બાકીની કદાચ બંધ કરવામાં આવેલ એટલે કે સરેરાશ ૬૬ ટકા

કમ્પનીઓ તદ્દન બંધ પડી ગઈ. તેમાંની કેટલીક ઇંગ્લીશ કમ્પનીના કાયદા નીચે ઇંગ્લેંડમાં નોંધાયેલ છે. હિન્દુસ્થાનમાં રજીસ્ટર્ડ થયેલી સર્વે કમ્પનીમાં માત્ર હોંગકોંગ શે'માંથી બેરોરેશન જે ૧૮૬૬ માં નોંધાયેલ હતી તેની કેપીટલ સોનાના ચત્તણમાં છે. છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં ચાલુ કમ્પનીઓ અને તેમાં ભરાયેલી કેપીટલના આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
કમ્પની સંખ્યા	૨,૫૪૫	૨,૪૭૬	૨,૫૧૩
ઓથોરાઇઝડ કેપીટલ (રૂ. ૧૦૦૦)	૨૩,૦૦,૦૪૭	૧૮,૪૨,૦૬૦	૨૦,૦૦,૪૨૨
'પેડ અપ' કેપીટલ (રૂ. ૧૦૦૦)	૮,૦૭,૮૮૧	૮,૫૦,૨૪૫	૮,૦૮,૬૫૬

આ પ્રમાણે ૧૯૧૬-૧૭ માં ૧૯૧૫-૧૬ કરતાં ૩૭ કમ્પનીઓ વધારે હતી. તે વખતની ઓથોરાઇઝડ કેપીટલમાં ૧,૫૮૩,૩૨,૦૦ નો વધારો થયેલ એટલે કે ૮૬ ટકા વધારો અને પેડ અપ કેપીટલનો વધારો ૫,૮૭,૧૧,૦૦ થાય છે એટલે સરેરાશ ૬૬ વધારો કહેવાય.

ઉપરના પેડ અપ કેપીટલના કુલ વધારામાં, બેંગાલનો ભાગ ૩,૬૪,૪૭,૦૦૦, મુંબા

નો ભાગ ૭૬,૬૫,૦૦૦ અને મદ્રાસનો ભાગ ૭,૨૦,૦૦૦. બ્રિટિશ હિન્દુસ્થાન અને માઈસુરની જોઇન્ટ કમ્પનીઓની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' નો ૭૭ ટકાનો હિસ્સો બન્ને બેંગાલ તથા મુંબાનો છે. પરંતુ સરેરાશ મુંબાઈની કમ્પનીની 'પેડ અપ કેપીટલ' સૌથી વધારે છે. અગર જો કે મદ્રાસની ગણના કમ્પનીની સંખ્યામાં બીજા નંબરે છે પણ સરેરાશ 'પેડ અપ કેપીટલ' ઓછી હોવાનું

કારણ એ છે કે ત્યાં કમ્પનીના કાયદાઓ નાની નાની કમ્પનીને (જેવી કે 'નીધીઓ') વિશેષ પ્રમાણમાં લાચુ પાડવામાં આવે છે.

બેન્કીંગ શરારૂ અને વીમા કમ્પનીઓની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' આશરે રૂ. ૯,૧૯,૦૭,૦૦૦ થાય છે જેમાંની આશરે ૩૪૮૬૬ બેંગાલ અને મદ્રાસમાં રોકાયેલ છે. વીમા કંપનીઓની 'ઓથોરાઇઝ્ડ' અને 'પેડ અપ કેપીટલ'માં ઘણો તફાવત માલમ પડે છે કારણ કે તેમાંનો મોટો ભાગ પ્રોવીડન્ટ અને અરસપરસ સહાયક મંડળીઓ છે. આવી કમ્પનીઓ બેંગાલમાં વિશેષ સંખ્યામાં આલુ છે. બીજી પરચુરણ કમ્પનીની કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૨૭,૦૦,૨૮,૦૦૦ છે જેમાંની રૂ. ૧૨,૦૫,૬૩,૦૦૦ ની કેપીટલ રેલ્વે તથા ટ્રામવે કમ્પનીઓમાં રોકાયેલ છે. મુંબાઈમાં રોકાયેલ રેલ્વે તથા ટ્રામવે કમ્પનીની કેપીટલ ૬,૪૨,૯૩,૦૦૦ એટલે સરેરાશ પડે ત્યાં બેંગાલમાં તેનો આંકડો ૫,૪૬,૪૬,૦૦૦ એટલે સરેરાશ ૪૩૮૬ થાય છે. કુલ 'પેડ અપ કેપીટલ'માંથી,

થયે હતો. બીજી બધી કમ્પનીઓમાં પણ 'પેડ અપ કેપીટલ' સારા પ્રમાણમાં વધેલી છે. પરંતુ લોટની મીલમાં તથા સોનાની ખાણની કમ્પનીઓની કેપીટલ ઘટી હતી. સારાંશે, દરેક દિશા કેપીટલ વધેલી હતી.

સને ૧૯૧૬-૧૭ માં ૧૮૪ નવી કંપનીરે રજીસ્ટર્ડ થઈ હતી અને તેની 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ' રૂ. ૧૭,૨૫,૬૧,૦૦૦ તથા 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૯૬,૫૮,૦૦૦ હતી જ્યારે ૧૯૧૫-૧૬માં રજીસ્ટર્ડ કમ્પનીની સંખ્યા ૧૩૧ હતી અને 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ' રૂ. ૭,૨૦,૪૬,૦૦૦ અને 'પેડ અપ કેપીટલ' રૂ. ૬૬,૮૨,૦૦૦ હતી પ્રમાણ બૂલ કમ્પનીઓની ગણનામાં રૂ. ૨૦,૦૦૦ થી રૂ. ૩૦,૦૦૦ ની 'ઓથોરાઇઝ્ડ કેપીટલ'વાળી કંપનીઓ કહેવાય. ઉપરના વૃત્તાંતમાં મુખ્યત્વે કરીને શેર કેપીટલનો ઉલ્લેખ છે કારણ કે બીજી કેટલીક કમ્પનીઓએ ડીબેન્ચરથી કેપીટલ ઠરેલ છે જેનો કુલ (૧૯૧૭ ના જુનની ૧૫ મી તારીખ સુધી) રૂ. ૧૩,૧૬,૫૬,૦૦૦ છે. તે કુલ કેપીટલમાંથી બેંગાલના ભાગે રૂ. ૬,૩૩,૧૬,૦૦૦ છે અને મુંબાઈના ભાગે રૂ. ૪,૮૬,

નની સોનાની ખાણોની કંપની યુનાઇટેડ કોંગ્રેસ
ડમમા રજીસ્ટર્ડ થયેલી છે અને તેની પેડ અપ
કેપિટલ કુલે પાંડ ૨,૩૪૭,૦૦૦ છે.

મુખ્યના શેરખજારમાં ૩ની મીલોના શેરોની સ્થિતિ.

કોમર્સ પત્રમાં લખતાં ગી. ધ્રુવ જણાવે
છે કે સંયુક્તસભાએ ને જર્મની વચ્ચે જે
'આરમીસ્ટીસ' પર એકરાર થયો છે તેથી
વસ્તુતઃ લડાઈનો અંત આવ્યો છે અને હિસાબ
રના અંતમાં સુલેહ સંપૂર્ણરીતે પ્રસરશે
આરમીસ્ટીસના સમાચારથી શેરખજારની મંદીમાં
કંઈપણ ભંગ પડ્યો નથી કારણ કે અતિથય
નફા ઉપરનો કર જાહેર થયો ત્યારે મંદી આવી
હતી અને તેમાંથી શેરખજાર ઉંચું આવ્યું
નથી, અને માત્ર સુલેહના સમાચારથી ખજાર
ઘણા વખત પછી ઉંચું આવશે.

૩ના કાપડના ખજારના વલણ પર ૩ના
શેરોનો ઘણો આધાર રહે છે. હાલમાં કાપડનું
ખજાર ઘેરી ગયું છે અને તેના ચાલુ ભાવો
નરમ કહેવાય અને કાંઈપણ સારી અસર તે પર
થાય તો ભાવ એક રતલના રૂ. ૧-૪-૦ થી રૂ.
૧-૧૨-૦ રહેશે. હમણાં લોંગકલેશનના ભાવ
રૂ. ૧-૮-૦ રતલના છે, આખા વર્ષની આ
સરેરાશ ગણતરીએ મીલોનો નફો નીચે પ્રમાણે
આંકી શકાય મીલોના નફાના આધાર કાપડની
અમુક અમુક જાત પર રહે છે. દાખલા તરીકે
રંગીન માલના ભાવ હજી આશાજનક છે અને
જે મીલો રંગીન કાપડ કઢાડે છે તેઓનો નફો
ખીલ મીલો કરતાં સ્વાભાવિકરીતે વધારે થશે.
પરંતુ, સાધારણ સ્થિતિની મીલોનો નફો લગાઈ
પછી તો વર્ષ કરતાં એટલે સને ૧૯૧૩ ના
કરતાં ઓછો થાય છે.

૩ની મીલોના શેરોનો વખત જેટલો સને
૧૯૧૭ માં પહેલા ભાગમાં જન્યુટ મીલોનાં શે-

રોનો હતો, તેવો ખારીક છે. થાપણની સ્થિતિ
હજી પણ મંદ પડે પરંતુ થાપણની એકાગ્રતા
ઘટેલા ભાવે પણ લાંબી રાશે મીલોને કાયદા
કારક છે, માત્ર શાખની સ્થિતિ પર જાહુજ
આધાર છે. થાપણ રોકવાના મુખ્ય સિદ્ધાંતોની
માહિતી ન હોવાથી લોકો પોતાનો થાપણ ખુચ્છે
છે જે સીક્યુરીટીએ અગાઉ મોટું ડીવીડન્ડ
આપ્યું હતું અને લવિથ્યમાં પણ આપશે
એવી સીક્યુરીટીમાં થાપણ રોકવાની લાલચથી
થાપણ રોકનારે વશ થવું નહીં. વળી, સદાના
ધધાના શેરથી પણ તેણે વેગળા રહેવું જોઈએ.
કેવી જાતની સીક્યુરીટીમાં તે થાપણ રોકે
છે તેના અજ્ઞાનથી ઘણા લોકો થાપણ ખુચ્છે
છે. 'સ્વૉન મીલનો દાખલો જમ છે સ્વૉન
મીલના ભાવ કોઈ દિવસે રૂ. ૫૫૦ થી વધારે
ખોલાણા નહોતા સને ૧૯૧૭ માં કાચા માલના
ભાવોમાં સખત ફેરફાર થયા અને તેને લઈને
સ્વૉન મીલના એજેન્ટોએ 'સસ્તા રૂ' નો
લાલ લીધો અને તે મીલમાં નફો જેલદ થશે
એવું લોકોએ માન્યું કેટલાક સટોડીઆએ તેથી
તે મીલના શેરનો ભાવ રૂ. ૧૧૫૦ સુધી પહોં-
ચાડ્યો પરંતુ, આ વરસ જેવો નફો લાગ્યા
વખત સુધી ટકશે કે માત્ર એક જ વરસને માટે જ
તેણે છે તેના વિચાર લોકોએ કર્યો નહીં પરિ-
ણામ એ આવ્યું કે જ્યારે મંદી આવી ત્યારે
તેના ભાવો અગાઉની હદ પાસે પહોંચ્યા. અને
હાલમાં તેના ભાવ રૂ. ૬૭૦ છે જે સાધારણ
ગણી શકાય

જે મીલો સને ૧૯૧૬ ના વરસના કોન્ટ્રે-
ક્ટથી કામ કરે છે તેનો નફો જે મીલો રોકડી
કીમતે માલ ઉપજાવે છે તેના કરતા વિશેષ થશે
એમાં કંઈ શક નથી. તાત્કાલી મીલોનો નફો
પ્રમાણમાં કરીમલાઈની મીલો જે સને ૧૯૧૬
સુધીના કોન્ટ્રેક્ટથી કામ કરે છે તેના કરતાં
વધારે હોય તેવું માનતો નથી અને મંદીના ભાવે
કરીમ લાઈની મીલોમાં થાપણ રોકનાથી લાંબી
રાશે કાયદો થાય.

બોમ્બે યુનાઇટેડ મીલ્સ.

ઘણા વખતથી હું આ મીલના શેરો તરફની ધ્યાન રાખું છે અને આત્યાર સુધી મારી ગણતરી ખરી પડી છે. ‘અતિશય નફા ઉપરના કર’ વિષે જ્યારે મેં ગયા વખતે લખ્યું ત્યારે ખટાઈ મીલ અને સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા મીલના નફા એ પ્રમાણમાં લગભગ સરખાજ છે એવુંજ દર્શાવ્યું હતું; અને સને ૧૯૧૮ ના અંત સુધીમાં બોમ્બે યુનાઇટેડને નફો રૂ. ૨૮,૦૦,૦૦૦ થશે એવી મારી ગણતરી છે. તેનું ડીવીડન્ડ શું મશે એ ચોક્કસ ન ઠહી શકાય, પણ દર શેરે રૂ. ૫૦૭ તે વહેંચશેજ, અને આ મીલના શેર તરફ લોકોનું ધ્યાન ખેંચું છું.

નફો ઉપજાવે તેવી સીકયુરીટીઓ.

હાલના ચાલુ ભાવે પણ થાપણ રોકવાથી ફો ઉપજે તેવી કેટલીક સીકયુરીટીઓની ટીપ લે પ્રમાણે:—

સેન્ટ્રુરી	સાસુન કોટન
સેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા	યુનીઅન
માધવજી	કોહિનૂર
બોમ્બે યુનાઇટેડ	ફાજલભાઈ
પ્રીનીક્ષ	કેસેન્ટ
ખટાઈ મકનજી	પર્લ

હિન્દુસ્તાનમાં અનાજના ભાવો.

ખી ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ સ્ટેટીસ્ટીકલ ઇન્ડિયા, તરફથી નીચેની યાદી જાહેર પાડવામાં આવેલ છે.

૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બરની આખરે હિન્દુસ્તાનમાં ચોખાની કિંમતમાં ગયા વર્ષ સાથે સરખાવતાં ૪૦ ટકાનો વધારો થયો હતો. ગંગાજામાં ગયા વર્ષ કરતાં લગભગ ૩૦ ટકાનો વધારો, બર્મામાં ૩૮ ટકાનો અને મદ્રાસમાં ૧૫ ટકાનો વધારો હતો. ઘઉંની કિંમતમાં ૫૪ ટકાનો વધારો થયો હતો. ખંભાત, સંયુક્ત પ્રાંતો, મધ્યપ્રાંત અને ખીરાર જેઓ ઘઉંની નિપજનાં પ્રદેશો છે ત્યાં ગયા વર્ષ કરતા કિંમતમાં અનુક્રમે ૪૭ ટકા, ૭૮ ટકા અને ૬૬ ટકાનો વધારો હતો; જુવારની કિંમતમાં ઘણો આશ્ચર્ય કારક વધારો થયો હતો—મુખ્યત્વે કરીને ગુજાઈમાં જ્યાં ૧૬૧ ટકાનો વધારો થયો હતો અને મધ્યપ્રાંતમાં જ્યાં ૧૩૬ ટકાનો વધારો હતો.

હિન્દુસ્તાનમાં જવના ભાવમાં ગયા વર્ષ કરતાં ૫૫ ટકાનો અને મકાઈના ભાવમાં ૪૨ ટકાનો વધારો થયો હતો. ગોળ અને મીઠાની કિંમતમાં અનુક્રમે ૫ ટકા અને ૧૭ ટકાનો વધારો હતો.

ગયા વર્ષ સાથે સરખાવતાં મુંબઈમાં ઘઉંની અને જરની કિંમતમાં વધારો સહુથી વિશેષ છે જે અનુક્રમે ૧૦૬ ટકા અને ૧૬૧ ટકા છે. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં મકાઈનાં ભાવમાં વધારો (૧૨૫ ટકા) અને ચણાના ભાવમાં વધારો (૧૧૦ ટકા) અને દીલ્હીમાં અડદની દાળના ભાવમાં વધારો (૧૦૦ ટકા) ધ્યાન ખેંચે તેવો છે.

મુંબઈની કુલ ગ્રાઈસીસ કમીટીએ ઠરાવેલા ભાવો.

ચોખાના જથ્થાબંધ ભાવો.

જાત.

૬ મણ શુણનો ભાવ, (૧૬૮ રતલ.)

રંજુન દેવેશીયલ	૧૫—૦—૦ થી ૧૫—૪—૦
રંગોલ મીલ	૧૬—૦—૦ થી ૧૬—૪—૦
મીલ મુગન્ધી	૧૭—૦—૦ થી ૧૭—૮—૦
ચાર્ટ કાલી	૧૬—૮—૦ થી ૧૭—૦—૦
શીંગાપુરી	

મઉનો જથ્થાબંધ ભાવ.

મઉની જાત.

૮ ફરાની એક ખાંડીનો ભાવ.

જુવાર (સોલાપુરી)	૮૦ થી ૮૨
ખાજરી	૮૫ થી ૧૨૫

મઉ:—

ખંડવો (ઉત્તમ)	૯૦ થી ૧૦૦
„ રાતો કાલી	૭૫ થી ૮૦
ખીળા (મધ્યમ)	૮૦ થી ૯૦
ખીસી (સેવની)	૭૦ થી ૭૨
„ શરણતી	૭૦ થી ૭૨

મચ્છા.

ખીળા }	૪૮ થી ૫૦
રાતા }	
મક	૬૪ થી ૬૬
અડઠ	૬૦ થી ૬૭
મ (માપધી)	૪૨ થી ૪૪
મ (મનધી)	૪૮ થી ૫૦
લોટ (વજનધી)	૩૦ થી ૩૫
મગ (લીલા)	૭૦ થી ૮૫

ચોખાના પરચુરણ ભાવ.

રંચુન :—

હલવા	આના, ૮ થી ૯ પાલી.
રમોલ મીઠા	,, ૬ થી ,,
જીરા સાલ (પનવેલ)	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
કલ્યાણી (લીમડી)	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
ચુરમુખી	,, ૦-૭-૦ થી ૦-૮-૦ ,,
છાડીઆ જીનાજડી	,, ૦-૭-૬ થી ૦-૮-૦ ,,

અનાજના પરચુરણ ભાવ.

ગુરુ દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત	આના ૭ થી ૧૦ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉંચી જાત	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
મગ ,,	,, ૬ થી ૧૨ ,,
ઘઉં	,, ૬ થી ૧૪ ,,
ખાજરી	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
ચણા (રાતા)	,, ૭ થી ૮ ,,

લોટનો ભાવ.

ઉંચી જાત.

સાત મણનો એક કોથળો (૧૯૬ રતલ) ૨૮ રતલનો એક મણ.

ઉંચો
ઘરને લગતો
બહારગામ ચડાવેલા

સાત મણનો એક કોથળાનો (૧૯૬ રતલ) એક મણનો ભાવ.

ચક્રી નં. ૧ ... ૩	૨૧-૦-૦ થી ૨૨-૮-૦	૩. ૩-૦-૦ થી ૩-૨-૦
,, , ૨ ... ,,	૨૦-૦-૦ થી ૨૦-૮-૦	૩. ૨-૧૪-૦
આટા (ચીન માક) ,,	૧૬-૮-૦	૩. ૨-૧૨-૦
,, રપેશીઅલ ,,	૨૧-૦-૦	૩. ૨-૧૫-૦
,, (ફાઇ ,) ,,	૧૬-૦-૦	૩. ૨-૧૧-૦
,, (બલ્યુ ,) ,,	૧૬-૮-૦	૩. ૨-૧૧-૦
,, ખાન ,,	૬-૪-૦ થી ૬-૧૦-૦ (૧૪૦ રતલ)	૩. ૧-૪-૦ થી ૧-૫-૦

આદા (ગરીબ માણસ
માટે હેલ્થ) રૂ

એક મણ. ૩. ૨-૧૦-૦

૨ સવલનો એક શેર. ૦-૩-૦

ચોખાનો લોટ.

	એક મણ.	૨ સવલનો એક શેર
સ્પેશીયલ ૩. ૨-૧૨-૦	૦-૩-૬	
ન. ૧... .. ૩. ૨-૧૦-૦	૦-૪-૩	
હલકી જાત ૩. ૨-૮-૦	૦-૪-૦	

ગોળ અને ખાંડનો જમ્યાબંધ ભાવ

ખાંડ ૩. ૧૬-૧૨-૦	થી ૨૦-૪-૦	એક હંફવેદ.
(જાત સફેદ) ૩. ૧૭-૦-૦	થી ૧૭-૮-૦	„
„ ભુરી ૩. ૧૬-૮-૦	થી ૨૦-૦-૦	„
ગોળ ૩. ૫૭-૬-૦	થી ૭૦-૦-૦	એક ખાંડી.

તેલ અને ધીના ભાવ.

ધી:-	એક મણ.
ફેશી ૩. ૩૦-૦-૦	થી ૩૦-૮-૦
ચુનરાવ „ ૨૭-૮-૦	થી ૨૪-૦-૦
વેરાવલ } „ ૩૨-૦-૦	થી ૩૩-૦-૦
મલાયા }	
એક મણનો ભાવ.	
ધોરબંદર ૩. ૩૭-૦-૦	થી ૩૭-૮-૦
રામપરા „ ૨૮-૦-૦	થી ૨૮-૮-૦
સાબર „ ૨૪-૦-૦	થી ૨૪-૮-૦
તેલ:-	
કોપરાનું „ ૭-૮-૦	થી ૭-૧૨-૦
જોખું „ ૬-૮-૦	થી ૧૦-૦-૦

ચોખાના પરચુરણ ભાવ.

રંશુન :—

હલ્લા	આના, ૮ થી ૯ પાલી.
સ્મોલ મીલ ...	,, ૬ થી ,,
છરા સાલ (પનવેલ) ...	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
કલ્યાણી (ભીમડી) ...	,, ૦-૧૨-૦ થી ૧-૦-૦ ,,
ગુરુમુખી	,, ૦-૭-૦ થી ૦-૮-૦ ,,
છાડીઆ છનાઝાડી ...	,, ૦-૭-૬ થી ૦-૮-૦ ,,

અનાજના પરચુરણ ભાવ

તુર દાલ :—

(તેલ વગરની) હલકી જાત ...	આના ૭ થી ૧૦ એક પાલી.
(તેલવાળી) ઉંચી જાત . ..	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
મગ	,, ૬ થી ૧૨ ,,
ધઉં	,, ૬ થી ૧૪ ,,
ખાજરી	,, ૧૦ થી ૧૩ ,,
ચણા (રાતા) ...	,, ૭ થી ૮ ,,

લોટનો ભાવ.

ઉંચી જાત.

સાત મહુનો એક કોથળો (૧૯૬ રતલ) ૨૮ રતલનો એક મહુ.

ઉંચો
ધરને લગતો
મહારગામ ચડાવેલા

સાત મહુનો એક કોથળાનો (૧૯૬ રતલ) એક મહુનો ભાવ

ચક્રી નં. ૧ ...	રૂ. ૨૧-૦-૦ થી ૨૨-૮-૦	રૂ. ૩-૦-૦ થી ૩-૨-૦
,, , ૨ ...	,, ૨૦-૦-૦ થી ૨૦-૮-૦	રૂ. ૨-૧૪-૦
આટા (ગ્રીન માર્ક) ,,	૧૬-૮-૦	રૂ. ૨-૧૨-૦
,, સ્પેશીઅલ ,,	૨૧-૦-૦	રૂ. ૨-૧૫-૦
,, (ફાઇ ,,) ,,	૧૬-૦-૦	રૂ. ૨-૧૧-૦
,, (બલુ ,,) ,,	૧૬-૮-૦	રૂ. ૨-૧૧-૦
,, ખાન ,,	૬-૪-૦ થી ૬-૧૦-૦ (૧૪૦ રતલ)	રૂ. ૧-૪-૦ થી ૧-૫-૦

મેટેલીક શીર્લીંગની સારી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

**COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF SEPTEMBER 1918.**

**ઈ. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.**

	૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર ને દિને સ્ટોક	૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર થયેલી ડીલીવરી.	૧૯૧૮ ની ૧ લી ઓક્ટોબર તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૭ ની ૧ લી ઓક્ટોબર ને દિને સ્ટોક.
માલની જાત તા. ૧ પહેલી				
રૂના કાપડની ગાસડી	૨૭,૯૮૬	૬,૬૮૩	૩૧,૦૬૫	૨૬,૬૦૮
પેટી	૮,૪૮૫	૧,૨૩૩	૧,૨૫૧	૨૪,૬૨૨
રેશમ તથા ઉત્તરી પીસણાઈ ગાસડી.	૧,૧૩૩	૧૬૬	૧,૧૧૧	૧,૦૧૧
રેશમ તથા ઉત્તરી પેટી.	૧,૦૧૫	૪૭	૧,૧૫૨	૧,૭૪૬
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઈ) પેકેજીઝ	૫,૦૫૬	૧,૭૦૮	૭,૬૪૦	૩,૨૬૫
રેશમ તથા ઉત્તરી પેકેજીઝ	૨,૭૫૦	૨૩૬	૩,૬૩૭	૧,૭૭૮
ખાણાના ટન	૪૩૫	૧૪	૪૫૭	૧,૧૬૦
ખીતળના ટન	૧૭૬	૬૩	૨૧૬	૨૮૧

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનના બુદા બુદા પ્રાંતોમાં સપ્ટેમ્બર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની
આયાત થઈ હતી.

	ખીટની ખાંડ.	થોરડીની ખાંડ.	ટોટલ.
	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૮ હંદ્રવેટ.	૧૯૧૭ હંદ્રવેટ.
ગાળા	૩,૬૨,૬૪૬	૬,૧૮,૧૪૪	૬,૧૮,૧૪૪
શાંધ	૧,૮૧,૦૦૩	૪૨,૨૫૦	૪૨,૨૫૦
ધ	૩૦૭	૬૬,૨૭૮	૬૬,૨૭૮
સ	૬૦,૬૬૬	૮૭,૮૮૧	૮૭,૮૮૧
મી	૨૨,૩૦૨	૬૨,૩૧૪	૬૨,૩૧૪
લ.	૬,૨૭,૫૨૭	૬,૦૬,૮૬૭	૬,૦૬,૮૬૭

—*X*—

ખી બોર્ડે ટાઇલ માર્ચ ૨૧ બેંક સીટ, ફ્રાઈ, મુંબઈ.

IMPORT OF COTTON YARN.

મુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર મહિનામાં બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં પરદેશથી નંબર ૩૧ થયા તેથી હંથા નંબરનું મુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બાળાળા.	મુખર્ષ.	સોષ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
મ્યુલ એન્ડ વોટર નં. ૩૧ થી ૪૦	પાઉન્ડઝ. ૨,૧૬,૬૬૬	પાઉન્ડઝ. ૧૨,૦૭,૬૦૪	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ. ૧૧,૨૦૦	પાઉન્ડઝ. ..	પાઉન્ડઝ. ૧૪,૩૬,૧૦૦
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨,૧૨૮	૨,૪૮,૭૬૭	૨,૫૦,૬૨૫
નં. ૫૦ થી ઉપર	૨૩,૫૧૭	૧,૬૨,૨૭૪	૫૧,૬૮૦	૨,૩૭,૭૬૪
એરિન્જ, રેડ અને બીજા રંગોવાળું નં. ૩૧ થી ૪૦	૩૨,૬૧૫	૭૧,૧૪૬	૨૧,૩૧૨	૭૮,૫૦૦	૨,૦૩,૫૭૩
નં. ૪૧ થી ૫૦	૨,૬૭૦	૧૦૦	૨,૦૭૦
નં. ૫૦ થી ઉપર	૬,૦૨૫	૨,૬૪૨	૩૦,૧૦૦	૩૮,૭૬૭
ટોટલ	૨,૮૪,૨૪૪	૧૬,૬૨,૮૬૩	૨૧,૩૧૨	૧,૭૧,૭૮૦	૨૧,૭૦,૧૬૬

નવાં યુસ્તકો.

હુન્નર માલીકો—બાળ ૧ લો-હેર બોર્ડ, લવ હા, એટ્ટાબુલ, કોટાબુલ, લાઇમ્બુલ, બામ, કશા મલમ, એગ્રીમીસ્યાર, કુચ પાવડર, રોઝ સીરપ, ઈન્ક, ગુલ પોલીસ, લીગેરે “અનુભવિક હુન્નરની ગેરેનીવાલી બુક. કી મત હ આના

હુન્નર માલીકો—બાળ ૨ લો-પરફેક્ટ કુલસાઇન, રોઝ બોર્ડ, મલીસરાઈન લાઈમ્બુલ, લેમન, સીરપ, બાલામુલ, સ્પીરીટ કેમ્ફર, લીગેરે અનુભવિક હુન્નરની ગેરેનીવાલી બુક કી હ આના

હુન્નર-કળા-ફર્ષી—બાળ ૧-૨-૩-૪-સુગ થી તેલો, અતરો, પેનબીલર, રંગો, વેટર કલરો, બાલ કાઢવાના પાવડર-તેલ સાબુ, હેરાઈ, ખીનજો, સ્વેરેશી કસ્ટો, ગુલાબ બળ, રીલ વેટર, વારનીસ, બાર સોપ, સુગ થી અરકો અને એસન્સો લીગેરે હુન્નરની બુકો કી હ ૩૦ ૧)

સ્વતંત્ર હુન્નર સંચલક—હેલ્લામા છેલ્લી રોપનના અનુભવિક હુન્નરની બુક જે મટિ દેશી ની ગેરેબર તથા બીલ બાણીતા આસામીઓના કૃતમ અક્ષીમાય મળ્યા છે કી હ ૩૦ ગાલ

હુન્નર સાગર—૩૧ રા. —હુન્નર પ્રકાશ મોટી, કી ૩. ૧૧. —હુન્નર સંચલક કી ૩ ૧, હુન્નર સાબુનો ના હુન્નર માલીકો ૩ લો બાળ (ઉપાય છે) કી હ આના

ગાળાની—રેલ્વે કાપ અગરબત્તી (૨૫ અગરબત્તીના ૧૫૫ કીનો આનો કી ૩ ૧)

જી. કામદાર, હુન્નરોદય બુક ડીલો—બનીયનરોડ, મુંબઈ ૬.

જો કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ઠયા જશે ?

COMMERCIAL INTELLIGENCE.

વેપારી બાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજાં મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર જાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ જાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
બી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જનરલ		
એચ. ૧૩૨	બીહારનો એક વેપારી.	થોડાના વાળ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૩	એક અંગ્રેજી પેઢી.	પતરાના દબામાં પેક કરેલાં ખોરાક વેચવા માટે એજન્ટો નીમવા માંગે છે.
" ૧૩૪	ફીજીલંડની ઉનના દલાલોની પેઢી.	ઉન ખરીદનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૫	કલકત્તાની એક પેઢી.	બોક્સાઈટ પુરો પાડનારા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૬	લાહોરની એક પેઢી.	બેલાડોના રૂટ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૭	લીડઝનની એક પેઢી.	સાબુ કાગળ, ૨ મ વિગેરે બનાવવાના દબોગો માટે કાચી ધાતુની નીકાસ કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૮	ન્યુયૉર્કની એક પેઢી.	પોલાદ સામ્રાજ્ય વિગેરેનો વેપાર કરતી પેઢીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૩૯	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	કાજુ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૦	કાશ્મીરની એક પેઢી.	કાશ્મીરમાં બનેલી ચીજોનો વેપાર કરતી પેઢી સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
” ૧૪૧	અમૃતસરની એક પેઢી.	ગળી, એરંડી એલચી વિગેરે પુરૂં પાનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
” ૧૪૨	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	સૂંઠ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
” ૧૪૩	ઈંગ્લંડની એક પેઢી.	રખર હીલ્સ વિગેરે વેચવાવાળી પેઢીએ સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેકદરે જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જાવું. (આ એમ્પરલ નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંધ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ બેંક રેકર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું ‘પત્ર મોકલવું’ પછી તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઠક્કચાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૨૬ મી ઓક્ટોબર
૧૯૧૮ તારીખ સુધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.

શા માટે.

જી. સ્મીથ.

ડબ્લ્યુ એચ. ગ્રીપ અને ડબ્લ્યુ ડી. મેકલેગીન.

રઘુભીરપ્રસાદ અને બેડરામ

ડી. એચ. સ્ટેન્ટ.

આર. કેની.

ડબ્લ્યુ ડબ્લ્યુ. મોયર.

એમ. મી. ઇ. જેકોબી એન્ડ એન્ડલોઇડ

મોટર કું.

વીકર્સ લી.

એચ. કલાર્ક.

જે. એચ. મારશલ.

જી. કોન્સ્ટાન્ટીનાસ્કો.

જે. રેની.

લશ્કરી વહાણના ફર્નિચરમાં સુધારા.

એરફ્રાઇટના એન્જીનમાં સુધારા.

તાળામાં સુધારા.

રેલ્વેની સ્ત્રીપર માટે રીઇન્ફોર્સ કોન્ક્રી
સુધારા.

વેધર-મુફ કોટમાં સુધારા.

ગ્રામોફોન વિગેરેમાં સુધારા.

ઇલેક્ટ્રીક ડાઇનેમોમાં સુધારા.

સીવવાના સાચામાં સુધારા.

આગ એલવવાના પાણી છાંટવાના યંત્રે
સુધારા.યાતા પાદડા વિગેરે સૂકવવાના યંત્રે
સુધારા.

ઝડપ માપવાનાં યંત્રોમાં સુધારા.

પાણીના પંપમાં સુધારા.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
" ૧૪૧	અમૃતસરની એક પેઢી.	ગાળી, એરંડી એલચી વિગેરે પુરૂં પાકનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૨	દેશી રાજ્યના એક અધિકારી.	સૂંઠ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૧૪૩	ઇંગ્લંડની એક પેઢી.	રબર હીલ્સ વિગેરે વેચવાવાળી પેઢીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ઉપરની ખાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાથરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખ્યું).

નોંદ.

"ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ"ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેઢીએ બેંક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટેા.

કલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટેા મેળવવા માટે ૨૬ મી ઑક્ટોબર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે સુજ્ઞ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજીકર્તાના નામ.	શા માટે.
<p>જી સ્પીથ. ડબ્લ્યુ એચ ટ્રીપ અને ડબ્લ્યુ ડી. મેકલેગીન. રઘુભીરપ્રસાદ અને ગેડરામ ડી એચ સ્ટેન્ટ.</p>	<p>લશ્કરી વહાણના ફર્નીચરમાં સુધારા. એક્સકાફ્ટના એનજીનમાં સુધારા. તાળામાં સુધારા. રેલ્વેની સ્વીચર માટે રીઇન્ફોર્સ ફાન્ફ્રીટમાં સુધારા.</p>
<p>આર. કેની. ડબ્લ્યુ ડબ્લ્યુ. મોયર. એમ સી. ઇ. જેકોબી એન્ડ એન્કલોપ્ડ મોટર ક્લબ. વીકર્સ લી. એચ કલાર્ક.</p>	<p>વેધર-મુફ કોટમાં સુધારા ગ્રામોફોન વિગેરેમાં સુધારા. ઇલેક્ટ્રીક ડાઇનેમોમાં સુધારા.</p>
<p>જે એચ. મારશલ. જી કોન્સ્ટાન્ટીનાસ્કો. જે. રેની</p>	<p>સીવવાના સાંચામાં સુધારા. આગ ઓલવવાના પાણી છાટવાના યંત્રોમાં સુધારા. ચાના પાકડા વિગેરે સૂકવવાના યંત્રોમાં સુધારા. ઝડપ માપવાના યંત્રોમાં સુધારા. પાણીના પંખમાં સુધારા.</p>

આ બાબતનો સઘનો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલર ઑફ પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉસિલ હાઉસ, કેલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન અંકટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.

- ઠેકાણું.

મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, ભાયખલા જોરજે ટેકસટાઇલ એન્ડ એન્જીનીયરીંગ એસો સીએશન, નં. ૧, એ, સસેકસ રોડ, પહેલ આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અમદાવાદ	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
અલ્હાબાદ	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
બેંગલોર	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉસિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ, મીવીલ એન્જીનીયરીંગ કોલેજ, સીમપૂર.
કલકત્તા...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડિરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ.
કલ્કા	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર
દીલ્હી	ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
હૈદરાબાદ	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
કરાંચી	પબ્લિક લાયબ્રેરી.
લાહોર	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથેમ્પટન બીલ્ડ ડીંગ્લ, ઇબ્રહીમ. સી.
લન્ડન	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્જી નીયરીંગ.
મદ્રાસ	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ
માધસોર	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
નાગપૂર...	કોલેજ ઑફ એન્જીનીયરીંગ.
પૂના	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રંગૂન	થામસન કોલેજ.
રૂરહી	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.
સોલાપૂર	

ધી બોર્ડ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબાઈ.

JOINT-STOCK COMPANIES

૧ જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૭

સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ચાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા	ચાપલુ. રૂ. ૧,૦૦૦
- બે કીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકિંગ અને લોન	૩	૬,૩૦	૨	૧,૫૦
ટ્રેડિંગ.				
૨. ટેક્સાપરેટીવ એસોશિએશન	૧	૨,૫૦
૩. પ્રીન્ટિંગ, પબ્લીશિંગ અને સ્ટેશનરી.	૩	૨,૧૦	૧	૨૦
૪. બીજીઓ	૧૧	૪૭,૭૦	૬	૨૬,૦૦
મીલો અને પ્રેસો.—				
૫ ફાઉન અને જ્યુટ સ્કુસો અને પ્રેસો.	૧	૨,૦૦
૬ બીજી મીલો અને પ્રેસો. આ અને બીજી વાવેતર કુ —	૧	૧૫,૦૦
૭ ચા.	૨	૫,૨૦	૨	૫,૦૦
૮ મોહવાની ખાણ અને પાથરની ખાણો — ફોસ	૧	૧,૦૦	૨	૩,૫૦
જમીન અને ખાંધકામ.	૧	૫૦	૨	૧૬,૦૦
બીજીઓ.	/	.	૧	૬,૦૦
૧૦. ઉપર બાબત લાખાઈ ઉપરાંતની કંપનીઓ		.	૩	૨૬,૦૦
કુલે.	૨૪	૮૨,૩૦	૨૨	૮૮,૧૦

ટેબલ બીજું.

માર્ગસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે પાયા મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ અણવાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે

મારસેલ્સની રૂઝીન, લાલીઓ મહાધાર અને મજબુત

અંપ્રીલથી આગષ્ટ ૧૯૧૮. અને ૧૯૧૭ આગલા મહિના.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
જેર્મીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. જેર્મીંગ અને લોન.	૨૦	૧૬,૧૫	૧૧	૨૬,૭૩
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ.				
૩. રેલવે અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીર્ષીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર				
હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને				
સ્ટેશનરી.	૮	૩,૦૦	૭	૫,૧૬
૭. બીજાઓ.	૪૨	૧,૨૬,૩૨	૫૪	૧,૬૩,૧૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. ફોટન મીલો.	૩	૫૧,૦૦
૯. ઉત્તર, રેશમ અને શણ વગેરેની				
મીલો.	૧	૧,૦૦
૧૦. ફોટન અને લ્યુટ સ્ક્રૂસો અને				
પ્રેસો.	૧	૨,૦૦	૧	૫૦૦
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઇસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૧	૪૫,૦૦
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ	૧	૧૦,૦૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧	૧૫૦૦	૨	૭,૦૦
આ અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. આ	૧૫	૩૪,૬૩	૧૭	૩૮,૪૦
૧૬. કોફી અને સીકાના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીજાઓ.		૫,૪૮	૫	૧૮,૬૦
જોડવાની અને પથ્થરની બાજો.				
૧૮. કોલ	૫	૧૪,૦૦	૪	૧૧,૫૦
૧૯. બીજાઓ.	૪	૪૨,૫૦	૮	૩૨,૧૮
૨૦. જાડીન અને બાષ્પદ્રામ.	૧	૧,૦૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જાડાના દારૂ બનાવવાની જગ્યા.		૬,૮૮	૨	૧,૦૦
૨૨. બારક બનાવવાનું આરખાનું.		૬૦
૨૩. શાગર બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૪,૦૦
૨૪. કાપર બાળવ લખાઈ ઉપરાવની				
કંપનીઓ.	૬	૩૨,૩૫	૫	૩૭,૫૫
કુલ.	...	૧૧૬	૧૨૫	૫,૦૩,૫૨

મી બોમ્બે હાઇલ માઈ ૨૧ જેક ઓટ, ફાઈટ, મુંબઈ.

ટેબલ ત્રીજી.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી નેશનલ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ આગસ્ટ મહિનામાં ૨૭૨૨૨ થઈ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નંબર	નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧.	બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧.	હિંદુપુર મ્યુચ્યુઅલ બેનીફીટ કંડ.	હિંદુપુર, મદ્રાસ.	નાણાં ધીરધાર.	૪૯,૯૬૫
૨.	સેલાકારીચલ બેંક ...	સેલાકારીચલ.	" "	૧,૦૦,૦૦૦
૨.	ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ કુલ.	૧,૪૯,૯૬૫
	(અ) પ્રીન્ટીંગ પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.			
૪.	નેપાલી ટ્રેડીંગ અને પબ્લીશીંગ કુંડા ...	બનારસ મધ્યપ્રાંત.	ન્યુસપેપર છાપનાર અને પ્રસિદ્ધ કરનાર.	૨૦,૦૦૦
	(બ) બીજાઓ.			
૫.	એસ. બે. વેલી એન્ડ કુંડા ...	કલકત્તા.	લોખંડના વેપારી.	૫૦,૦૦૦
૬.	ઇન્ડિયા ટેનેરીઝ. ...	"	ચામકાળા વેપારી.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૭.	ઓરીસા સીમેન્ટ કુંડા. ...	"	સીમેન્ટ બનાવનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૮.	પ્રીતાનીઆ બ્રાસ એન્ડ આર્ચન કુંડાની. ...	"	પીત્તા અને લોખંડનું કામકાજ કરનાર.	૫,૦૦,૦૦૦
૯.	સીવરામ પોર સ્ટારચ કુંડા. ...	"	સ્ટારચ બનાવનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૧૦.	કલકત્તા બીલ્ડરસ સ્ટોર્સ. ...	બંગાળ.	ઘરનું કામકાજ બાંધનાર.	૨,૦૦૦
૧૧.	વીલીઅરસ એનજીનીયરીંગ ...	કલકત્તા	એનજીનીયરીંગનું કામકાજ કરનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૨.	નાથ બંગાલ એટ્રીકલચરલ એન્ડ વેલ પેમેન્ટ કુંડા. ...	બંગાલ.	કેરીનો ધંધો કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩.	નેરકનાથ એન્ડ કુંડા. ...	કનેજાગ મધ્યપ્રાંત.	હિંદમાં વેપાર કરનાર.	૨૦,૦૦૦
			બીજાઓ કુલ	૨૬,૮૦,૦૦૦
			ટ્રેડીંગ કુલ	૨૭,૧૦,૦૦૦

મારસેક્સની રંગીન લાઠીઓ સમ્રાધાર અને મજબુત.

નં. નામ અને જાત.	કેશબું.	હેતુ.	માપબર.
૩. ચા અને બીજી વાવેતર કુંપનીઓ.			
૧. એથલભારી ટી. કું. ...	કલકત્તા.	ચા હિંગાડનાર વગેરે.	૪,૦૦,૦૦૦
૧ હસનપુર ટી. કું. ...	કરીમનગર આસામ	ચા અને બીજી વાવેતરની કુલ.	૧,૦૦,૦૦૦
			૫,૦૦,૦૦૦
૫. ખેડવાની ખાણ અને પથરની ખાણો:—			
(અ) કોલ.			
૬. ચતાખાર કોલીયરી. ...	કલકત્તા.	કોલસાની ખાણોના માલીક.	૨,૫૦,૦૦૦
૧૭. સેન્ટલ ઇન્ડિયા કોલ અને મીનરલસ કું. ...	મુંબાઇ.	કોલસાની ખાણો વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજીઓ.			
૧૮. યુનીયન એથલ કું. એન્ડ બરમા. ...	બરમા.	પેટ્રોલમાં કામકાજ કરનાર.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૯. સાઇલ હેટલાઇમ અને ટ્રેડિંગ કુંપની ...	બંગાલ.	ચુના અને ચુના પથર ખોલવાનું વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
		બીજીઓ કુલ.	૧૬,૦૦,૦૦૦
		પથરની ખાણો કુલ.	૧૬,૫૦,૦૦૦
જમીન અને ખાંધકામ.			
૨૦. ભવાનીપુર જમીનહારી કું. ...	બંગાલ.	મૌઝાં, ગાંગો, જમીનો, ઘરો વગેરે લીઝનું કામકાજ કરનાર.	૬,૦૦,૦૦૦
૬. બીજીઓ.			
૨૧. બંગાલ ફાર્માસી કું. ...	કલકત્તા.	પીસડી કલચરમાં કામકાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૨. ટેક્સટાઇલ અને જનરલ ઇનવેસ્ટમેન્ટ કું. ...		શેરોમાં કામકાજ કરનાર.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૨૩. બરાકપોર રેસીસ. ...	બરાકપોર બંગાળ.	બોટા માટે જમીન ખનાવનાર અને બીજી રેસો વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
		કુલ ...	૨૬,૦૦,૦૦૦
		ગ્રાન્ડ ટોટલ ...	૮૮,૦૬,૬૯૫

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સુ ૧૯૧૮ ના આગસ્ટ માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ

Imports.

આયાત.

	૧-૧૭ મા	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતાં જનાવરો	૪૨,૬૮૮	૨,૦૪,૨૮૫
હાથગાળો હથીયાર વિગેરે	૧,૮૫,૬૩૫	૪,૩૪,૫૧૨
જાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૩,૪૫,૫૦૪	૨,૦૬,૫૬૨
બુટસ અને શુભ	૪,૦૬,૧૬૭	૧,૮૫,૨૧૬
ધર બાધવાનો સામાન	૧૧,૧૧,૨૧૪	૪,૮૪,૫૪૬
મીઠુભત્તી	૪૦,૧૮૪	૨૭૧
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૮૪,૩૩૫	૮૦,૫૭૬
રસાયણિક પદાર્થો	૧૬,૩૬,૩૬૪	૧૪,૪૧,૫૪૮
ધડીયાળો	૧,૭૬,૧૨૩	૫૬,૪૨૫
કોલસા	૨૮,૭૬૮	૨,૦૪,૭૪૬
ઝાંઝી	૪,૬૫૬	૨૩૬
ઠાથો (સીંદરી)	૬૬૨	૨,૨૧૧
દોરઠાં	૧,૬૨,૬૬૦	૧,૬૦,૬૬૮
કંઠલરી (કાપકાપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૬૬,૩૫૬	૧,૧૧,૫૭૬
માઈકલો	૨,૩૦,૫૩૫	૧,૭૦,૭૭૮
કપુર	૫,૨૮,૬૮૪	૧,૩૭,૧૬૬
બીજી ભાવની દવા મળી કુલ	૧૪,૧૨,૦૬૬	૬,૩૦,૩૦૩
લુગડા રંગબેરંગી ચીજો	૮,૦૨,૨૭૮	૬,૦૪,૮૨૩
કટાકટા	૧,૫૩,૩૮૬	૪૮,૦૭૬
કુચર	૧,૧૪,૬૦૦	૬૪,૧૪૧
કાચનો સામાન	૧૬,૬૧,૦૬૨	૮,૨૬,૩૬૭
ચોખા	૧૪,૬૮૬	૧,૮૩૬
ધર	૬	...
ધરનો લોટ	૫૦૮	૫૫,૭૩૧
હાર્ડવેર	૩૩,૧૮,૮૧૩	૧૬,૬૭,૭૩૦
ધુપ	૫૧૫	...
ચોખડાં બિન કેળવાયલાં	૧,૨૮,૫૩૬	૪૨,૫૬૭
ધણિકટ્ટીમીઠીને લગતા હથીયારો	૧૮,૩૦,૬૬૭	૧૧,૪૪,૭૦૭
સગીત વિગેરેને લગતા હથીયારો	૬૬,૧૭૦	૮૬,૦૬૨
હાથીસાત	૧,૬૩,૫૫૪	૧,૬૨,૪૬૮
બેરસાત	૪૪,૩૦૮	૪૮,૪૫૦

મેટ્રીક શીટીંગની સારી લીકલન ગમશે કે ?

ચીજીનું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
કેળવાએલાં ચામડાં...	૩,૭૫,૧૭૦	૨,૦૩,૬૪૨
દારૂ ...	૨૫,૫૦,૭૭૭	૨૬,૪૪,૫૬૭
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ ...	૫૩,૦૨,૩૬૩	૨૧,૦૬,૪૩૭
ઢીવાસળી ...	૧૬,૭૧,૭૬૧	૧૫,૬૪,૫૦૬
પીત્તળ ...	૬,૧૭,૫૪૬	૬,૧૬,૬૭૩
નાંચુ ...	૬,૬૨,૫૬૭	૫,૭૧,૭૭૧
જર્મન સીલ્વર ...	૬,૫૭૧
લોહું ...	૬,૨૮,૫૦૫	૬૧,૪૧૩
લોહું અને સ્ટીલ ...	૮૫,૬૦,૨૪૭	૬,૭૦,૦૪૧
સ્ટીલ ...	૩૮,૮૮૮	૨૦,૬૪,૫૫૨
સીસું ...	૨,૪૫,૪૨૬	૩,૪૫,૭૦૧
મોટર ગાડીઓ અને સાધકલો	૬,૦૬,૬૨૨	૧,૦૮,૩૨૦
કરોસીન તેલ ...	૩૫,૬૫,૩૬૬	૧૦,૧૪,૬૭૪
અળસીનું તેલ ...	૬૫,૬૩૨	૩,૬૦૮
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ	૫૬,૭૬,૦૪૬	૩,૫૪,૪૬૦
રંગ રોગાન વિગેરે...	૧૧,૨૧,૪૧૧	૮,૬૬,૨૭૬
કાગળો ...	૨૩,૪૨,૨૦૬	૧૫,૩૪,૨૩૧
રેલ્વે ગાડીઓ તથા સામાન મળી કુલ	૧૧,૨૪,૨૭૩	૭,૭૦,૪૧૨
રખર ...	૮,૮૮,૫૬૮	૭,૮૮,૨૦૫
મીઠું ...	૧૦,૬૧,૮૭૬	૧૭,૬૬,૮૭૪
સાચું ...	૧૩,૧૬,૬૪૪	૮,૦૭,૪૬૩
સોપારી ...	૬,૧૮,૬૨૨	૧૬,૫૩,૧૬૩
તેબાનો કુલ ...	૧૨,૮૪,૮૬૨	૧૭,૬૬,૭૧૭
સ્ટેશનરી ...	૫,૩૫,૦૬૭	૪,૫૩,૦૫૫
ખાંડ ...	૧,૧૦,૬૬,૦૧૫	૮૮,૨૭,૮૬૭
સુતર કાચું ...	૪,૩૭,૩૨૫	૧૬,૪૧,૦૧૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન ...	૩૬,૫૬,૮૮૩	૫૬,૭૬,૧૮૭
વગર ધોએલાં પીસ શુક્ર ...	૧,૭૧,૬૨,૭૭૨	૨,૦૧,૪૩,૬૫૩
ધોએલાં પીસ શુક્ર...	૧,૫૭,૪૭,૪૫૭	૧,૪૩,૪૮,૬૬૬
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુક્ર	૧,૬૧,૮૦,૨૮૦	૭૬,૨૨,૬૬૬
શીવવાના કોરા ...	૬,૬૪,૩૩૬	૩,૬૬,૬૧૧
સુતર એકઠર ...	૫,૬૭,૪૦,૬૨૩	૫,૬૬,૮૦,૧૧૬
રેશમ કાચું ...	૧૨,૭૪,૩૭૧	૨૧,૩૩,૩૮૨
રેશમના પીસ શુક્ર...	૧૭,૦૮,૭૦૧	૨૮,૭૨,૨૦૬
કાચું હન ...	૧૧,૭૪,૬૮૫	૬૫,૬૨૮
હોઝીઅરી ...	૧,૭૨,૬૨૫	૬૩,૩૪૬
હનના પીસ શુક્ર ...	૧૭,૦૩,૭૧૪	૧૧,૮૬,૮૪૬
હન કુલ ...	૨૩,૦૬,૫૪૭	૧૫,૪૪,૩૫૪
વખાકું ...	૧૪,૪૧,૨૦૪	૧૩,૦૬,૧૩૧

ધી બાગે ટાઇલ માર્ડ ૨૧ બેઠ ઓટ, ફાઈ, મુંબઈ.

ચીજલું નામ.

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	રૂ.	રૂ.
લાકડા	૧૧,૬૮,૬૫	૬,૨૩,૩૦૬
રમકડા	૨,૨૦,૨૧	૨,૧૫,૬૦૨
છત્રીચો	૨,૮૫,૮૬	૫૭,૮૨૦
છત્રીઓનો મામાન	૧,૨૫,૪૦	૭૮,૬૬૭

કુલે આયાત

૧૪,૫૧,૩૭,૦૨૭ ૧૨,૪૧,૧૮,૫૪૬

Exports.

નિકાશ.

ચીજલું નામ.

	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
શવતા જનાવરો	૧,૮૪,૭૭૨	૨,૮૧,૫૭૭
પ્રસ કરવા માટે રેસા	૧,૨૩,૬૧૨	૨,૪૪,૪૦૬
મીઠુબત્તી	૮૬,૬૪૩	૨,૬૧,૬૬૫
સોલ્ટ પીટર	૧૧,૩૭,૬૧૩	૬,૮૩,૮૨૧
કોલસા	૧,૧૬,૭૦૩	૧,૧૧,૬૭૦
કોંશી
કાથો, (સીંદરી)	૩૩૬	૨,૦૫૦
કેરડા	૧,૪૬,૧૦૭	૧,૬૧,૦૬૦
જ્વાળો	૧,૬૭,૪૫૩	૪,૧૧,૪૩૦
ગળી	૩,૪૫,૮૮૩	૧૮,૮૫,૫૭૧
હરડા ખેડાં	૫,૨૧,૧૩૫	૭,૨૭,૦૬૫
હુગડા, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૬,૬૬,૨૪૬	૨૬,૨૦,૮૬૫
કૃષ્ણ ને શાક
મંગર
ચોખા ઘઉં અને બીજાં જાતનાં ઘણાં કુલ	૧૬,૨૬,૪૧૭	૨૫,૧૨,૫૧૦
બકની સરકારી ચંદલ
ચક્રોનો લોટ
વગર કેળવાયલાં ચામડાં	૨૩,૧૮,૬૭૮	૨૮,૨૬,૭૨૬
લાખ	૧૮,૦૧,૭૧૫	૪૨,૮૩,૮૭૭
કેળવાયલાં ચામડાં	૭૬,૩૪,૩૫૮	૮૦,૬૭,૬૫૬
દારૂ
રખર	૧૩,૨૮,૪૭૫	૬,૭૪,૩૬૬
અતર	૨,૬૨,૭૩૫	૩,૭૪,૬૨૩
મેંગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ધાતુ કુલ	૮,૬૭,૮૩૫	૫,૨૪,૩૫૪
મીઠુ	૬,૬૬,૮૧૩	૩,૨૦,૦૨૭
અબરખ	૧૦,૮૮,૭૨૦	૭,૦૪,૦૪૫
નવેલ
કાપરેલ

	૧૯૧૭	૧૯૧૮
અળસીનું તેલ ...	૩.	૩.
બીજી બતનાં તેલો મળી કુલ ...	૧૪,૦૨,૭૨૦	૪૧,૨૫,૦૪૫
ગેરળ ...	૫,૧૧,૦૬૬	૭,૫૮,૮૫૦
અપ્રીણ ...	૪૪,૪૦,૦૧૦	૪૫,૨૧,૬૪૦
દીવેલ
ટાપરાં
કપાસીયા
ભોંયસીંગ
અળસી
ખસખસ
સરસવ
તલ
તેળનો
ખાંડ
ચા
કાચું રૂ
ટવીસ્ટ અને ચાર્ન
રૂમાલ અને શાલો
પીસ ચુરજ
શણ
જ્યુટ કાચું
રેશમ (કાચું)
રેશમ કુલ
ઉન કાચું
ઉનની ધાળલીઓ ને ગાલીઆ વગેરે
તળાકુ બીડી વિગેરે
લાકડાં પાટીયાં વિગેરે
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સાથે }	૧૬,૫૯,૩૧૯	૧૬,૬૧,૯૬૭
હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ } સરકારી ઘઉંની નિકાશ સિવાય. }	૧૭,૧૨,૨૧,૨૫૭	૨૩,૭૨,૨૫,૦૬૧

આ બાબતના આકાંક્ષા આંખ્યા નથી.

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કેઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળેા અથવા લખો:- બી એલ. થોસર,

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૧.

કાલબાદેવી રોડ મુંબઇ.

થોપણબોમાંથી આવકવેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો તૈયાર કરી આપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એક્ટ. એલ. એ. એ. (લંડન.)

સરટીફિકેડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબલીક
ઓડીટર.

તમારે ત્રી વર્ગના જતાઓની હાડમારી અને જીલમ અટકાવવા હોય, હીંદી બેપાર ઉલ્લેખને થતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હાંદુસ્તા ઉપર પડતો ઘસારો અટકાવવા હોય, હીંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પમારની મોડરીઓ નોંધતી હોય, હીંદી ઉલ્લેખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીવવવા હોય, જાહેર પ્રજાની સગવડ માટે પૂરતી કાગજ ગખનાર સત્તા નોંધતી હોય અને હીંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માનુ આપે એવા અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ મળેા.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લડત ચલાવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફેરડુન પ્રેરાર્થ હાદાયાનજી ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ, એ સરનામે મોકલવા વીન ની છે

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાંટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નાં ૩

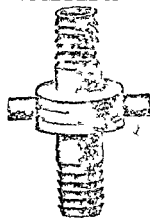
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫.

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઇની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની એનવોલ્ટર પાઈપ્સો અને તેની ફીટીંગ્સો—દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

લેસટેડ પીતલના સ્લૉવ કૉક, બીજાકૉક, સીતના વીલ વાલવમે, અને ડ્રાકસો :— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાઈપ્સો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાથ તબ્સો, ફક્સગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થામાં તથા છુટક મળશે

શહેનશાહી અગ્નિ પિલ્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દવા અગ્નિ તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ટિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હસ્તકેષ અગ્નિ બીજા ગમે તે કાનજીવી તાકાત ખોઈ બેઠેલા નિમ્ન નામરફ શખસોનું નવું શક્ય પણ આ અગ્નિ પિલ્સથી દુર થઈ પુરુષાતન પ્રાપ્ત થાય છે

ધાતુકાય અને વીર્યકાય તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરને મગજ અને જ્ઞાનતત્ત્વોની નબળાઈ છાતીની મુઝબી સ, ગબરાઈ, ભરમ, ખાસી, માથાના દરદર, અછળ, કબજીયત, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અગ્નિ પિલ્સથી દુર થાય છે આ અગ્નિ પિલ્સથી પાચનશક્તિ બેસવર થઈ રાત્રીરિક બળમા વધારા સાથે વીર્ય ધટ બની ઇદ્રિયની રંગો નસો ટાઈટ થઈ બધેનમો સપૂર્ણ વધારો થાય છે કંકત ત્રણ દીવસમા ફાઈટો જણાઈ ખાત્રી થાય છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાખી સુદત સુધી તાકાત કાયમ રહે છે. આ અગ્નિ પિલ્સ વર્ધાવકયાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે જીવાનોને તેથી પૂર બેસ તાકાત પેદા થઈ કબજ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમા પરેજ કાઈ નથી

નામદાર સુબઈ સરકારની ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીના કેમીકલ એનાલાઇઝર સાહેબે અમારી દવાની પરીક્ષા કરી સરપ્રીસીયે આપ્યું છે કે તેમા કોઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે તુકસાનકારક થીજ નથી

નામદાર એમ આર. સી એસ (ઇંગ્લાન્ડના) તથા એલ આર સી પી (લંડનના) તથા જેતપુર સ્ટેટના નીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરે અમારા હાજીમાતના પુરતા અનુભવ અને મવીજી હોવાના સરદી ફીક્ટો એનાયત કર્યા છે

શહેનશાહી તિલ્લા (લેપ) ઘણીજ મિતી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક જો અકવાલીયામા ઇદ્રિયની રંગો નસોની કમબેરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સપૂર્ણ બેસ અને સખતાઈ પાવે છે તેથી કોઈ ભતની ઇબ્દ થતી નથી કી ૩ ૫

શહેનશાહી તિલ્લા નાં. ૨ તદન અશકત નામરફ બેગી ઇદ્રિય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અક્સીર છે ૧ મત ૩ ૧૦ દરો વિપેશ ખુલાસો પ્રાપ્ત લીસ્ટમા છે.

હકીમ ગુરમહમદ બી એચ મોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના
જેતપુર, કાઠીયાવાડ

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

“ ગણપતી ” છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુરતાનમા આયાત થતા સારામા સારી શક્તિની બરોબરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાઓમા વપરાય છે એનું પેકીંગ એક એક હ દરરોજના મજબુત કચણાઓમા આવે છે, જેથી પીપ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી હથેલી શકાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડીયન સીમેન્ટ કુંડાં લીં

તાતા સન્સ એન્ડ કુંડાં

એજન્સી,

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પ. પ્રા. લ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ એ અન્ય વીંછીઓમા, લોબન ગુહોમા કે લપકાદાર લોભેમા, અને ખુદ પોતાને
 ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્નાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ સ્મોલ જમવા આશા રાખશે તો જરૂર
 નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે. સુભાષિની પોસ્ટની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારા નામના મેથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી આયુર્ધિયોમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા
 આ દવા જઠરાણી મુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અપુષ્ટ કોવત આપે છે (એ ખાસ બ્યાનમાં)
 રાખવું કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી ઢુક સ્વચ્છ મટી જણાતી
 ફીમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) હીવરને પોતાનું કામ બલવવાને નિયમીત બનાવી ગરીબને નિરાશી બનાવે છે

(૩) અજીર્ણની વ્યાધીને નાશ કરે છે, અને અત્ર માગને તાગત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારોગ લાગુ થઈ શકે
 નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મગી બંધ છે કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૨-૦

ગ્લીસેરેડ ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(શાન્તતાનુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-
 તન્તુઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરેડ ફોસ્ફેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે અને જ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી
 અય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લૂંટા બૃંદા સંખ્યાબંધ દરેક
 રુપન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે મદદ આપે તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને ઉપયોગ કરવાથી
 પડેલી એક મુશ્કેલી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગળજનો ઘસારો વિશેષ
 જણાતો હોય તેમજે અચ્છ આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂા ૧-૬-૦ (મેમી સાઇઝ)
 ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ)

ખીજ બનાવટો માટે ફેરલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ કું. લી.

પ્રોત્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

મહાલે એન્ડ કો. ...	૨૬ બી.
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કો. ...	૨૬ બી.
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા ...	૨૭ બી.
નાનાલાલ ગોવર્ધનદાસ ...	૨૭ બી.
હિંદુ અનાથાશ્રમ-નદીઆદ ...	૨૮ બી.
ગોવિંદજી દમોદરની કોં ...	૨૮ બી.
મણિશંકર ગોવિંદજી ...	૨૯ બી.
સપટ કંપની. ...	૩૦ બી.
ઓ.ડી. કેમિકલ કો. ...	૩૧ બી.
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી ...	૩૨ બી.
જીવરાજ ગોકુળદાસ નેશ્વરી ...	૩૨ બી.
ગોદરોજ બ્રદર્સ ...	૩૩ બી.
મંત્રી હિંદુ અનાથાશ્રમ-નદીઆદ ...	૩૩ બી.
કાઠિઆવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ ...	૩૪ બી.
આર. જી. કામદાર ...	૩૪ બી.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા ...	૩૫ બી.
દુલેરાય છોટલાલ અનંતરીયા ...	૩૫ બી.
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીજીજી ...	૩૬ બી.
ગુલામખુસૈન હસમોલજી એન્ડ બ્રદર્સ ...	૩૭ બી.
ધી બાબે ખીલ રજારસ સપલાઈ એજન્સી ...	૩૮ બી.
જીવરાજ જી. નેશ્વરી ...	૨૮૬

Mahale & Co. ...	26 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	26 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	27 B.
Nanlal Goverdhandas... ...	27 B.
Hindu Anathashram—Nadiad ...	28 B.
Govindji Damodar & Co. ...	28 B.
Manishanker Govindji ...	29 B.
Sapat & Co. ...	30 B.
Od. Chemical Co. ...	31 B.
Rajvaidya Narayanji Keshavji ...	32 B.
Jivraj Goculdas Nenshi ...	32 B.
Godrej Brothers ...	33 B.
Mantri Hindu Anathashram ...	33 B.
Kathiawad Hindu Anathashram. ...	34 B.
R. G. Kamdar	34 B.
Amritlal Maneklal Davavala ...	35 B.
Duleraf Chhotalal Anjariya ...	35 B.
Vaidya Kalyanji Harikrishna ...	36 B.
Gulamhussein Esmalji & Brothers. ...	37 B.
The Bombay Mill Stores supply Agency ...	38 B.
Jivraj G. Nensi ...	289

એક નવીન જાતનું બી.

તેના આશ્ચર્યકારક ગુણો.

હીમાલય તરફના પ્રદેશના જંગલોમાં થતા 'એકાદશ' વૃક્ષને મળતા જાતનાં ઝાડનાં બીયાંમાંથી એક પ્રકારનું બી તૃણર કરવામાં આવે છે અને એ બીમાં આશ્ચર્યકારક ગુણો રહેલા હોવા છતાં તેની શોધખોળ કરીને અત્યાર સુધીમાં તેનો લાભ જનસમુદાયને કોઈપણ રીતે આપેલો નથી એ વી હજાર તથા ખજાનો ઉપર માલીસ કરવાથી ચોલીસ કરવામાં કાયદો કરે છે અને નવાઈ બેરેલ તો એ છે કે તેથી કપડાં બીલકુલ ખરાબ થતાં નથી. માથાનાં કુખાવા ઉપર માલીસ કુખાથી તાજડોતોળ આરામ થાય છે અને બીજા બાજોના ઉપરથી કરવાની જરૂર રહેતી નથી શરીરના કોઈપણ ભાગ ઉપરની વેદના, કળતર કે સાંધાઓના દુઃખાવા ઉપર માલીસ કરવાથી તે લીનબીના વેગે આરામ કરે છે. ચોડાં ઉપરનાં ખાલ, કોળીઆ અને જામડી ઉપરના ડાંધ ઉપર માલીસ કરવાથી ધણીજ ઝડપે તે દૂર થાય છે. ખાસી અને હમમા છાતી ઉપર તથા રોજા આવ્યા હોય અથવા કોઈપણ ભાગ મુજબ ગયો હોય તો તે કેઝાંથી ધીરે ધીરે મસખી સારો સેક કરવાથી કાયદો થાય છે. ગુપ્ત ભાગની કે બીજી કોઈપણ કમજોર થયેલી નસો ઉપર માલીસ કરવાથી તે નસો ધણીજ મજબૂત થાય છે અને કમકવત કે નપુસકપણું એથી દૂર થાય છે નકામા કેસ કાઢી નાખ્યા પછીથી તે કેઝાંથી આ બી માલીસ કરવાથી ધણી લાંબી મુદત સુધી કેસ ઉતવાળ નથી ખસ, શેળ, ગડગમડ, ફેડકાંચો અને ચાંદાં ઉપર મસખવાથી ધણીજ ઝડપે આરામ થાય છે. લગભગ એક દહાસ માખસો ઉપર અજમાવ્યા પછીથી આ આશ્ચર્યકારક ગુણો પરાવનાર બી નહેરેને લાભ આપવાને પચ્છીક કરવામાં આવેલું હોવાથી તેનો દરેક અવશ્ય લાભ લેવા જઈએ જાણીતાઓ "મુકુલ" એ નામથી તેને બોળાયે છે અને તેની એક બીની કીમત રૂ. ૧-૮-૦ છે ચોં જુદું. તે મુબકને નહેરે ભુલેશ્વર રસ્તે પાંચરાપોળ કમપાટકના સીંકાની ટીપોમાં મળે છે. આ બનાવટ હી દુસ્તાનમાં કોઈપણ વેપારીને ત્યાં વેચવા મુકેલી ન હોવાથી સીંકાની ટીપોમાં જ નહીં મળતી હોય (૧૯૮૫)

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*~*~—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની થાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાગ વીગેરે બનાવવાનું તેમજ થાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જે કોઈ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં કારખાતું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કદ, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીડાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીયે છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીડાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીયે છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી ગિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઇ નાં ૨.

“કિલડાયન્સ”

ટૉનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ગ્લિસરો ફેસ-ફેટ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ ખીજ રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દત્ત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી નુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઊગળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે, ફોર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક્કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, બજારો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને ખીજ ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ભાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હુંદ વિનાનું અને હીકમતી બેજરોજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હાંગકોંગ બેંકની પાસે ફોર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, મોથાતું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લયક, છાતીની કંઠીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીઅર ક્રાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિંતા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે.

જેની ખાતરી એકજ વખત ઓરીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

ને કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એકજ વખતે જે સલાહ હીસાખના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે ખાખત શીખવાથી તમોને ખીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ ખાખતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસુલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે ખીજાં કોઈપણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોટિની લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીક્રીઓનાં નાણાં વસુલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

ને કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાકીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાજી:—મુસા ખીલ્ડી ગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એડવર્ડ સીનેમાની બાબુમાં. પોળી તળાવની પાસે કાલજાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ધક્કી સલાક લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ધણો બચાવ થાય છે માટે તાજી મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. સી. એ.

ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

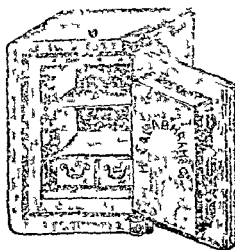
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નં. ૨૫૬૦.

એચ. વલભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અચૂંડ વાળેલી

ચીજરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બોક્સો.

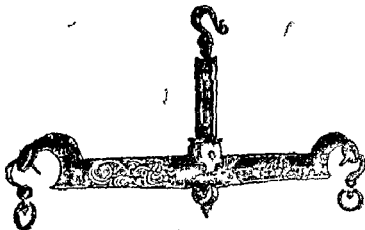
બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે ફેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોળી ગલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

જુની અને જાણીતી વીશ્વાસુ કાંટાની દુકાન. ફીદાઅલી ગુલામઅલી કાંટાના વેપારી.

નંબર ૧૩૯, નંબર ૨૬૧૮, જોખાખમર નાકા ઉપર-સુબહ.

હુમારે ત્યાં દરેક જાતના કાંટા જેવા કે વીલીઅમના, એવરીના, ખીમ તથા પ્લાટફોર્મના અને ફેરબેંકના બે હાંડવેટથી વીસ હાંડવેટ સુધી તથા સ્પ્રીંગના દરેક જાતના અને સાઇઝના રતલ ૫૦૦ સુધી તથા ચીનાઈ તથા બેરેરાઈ તોલવાના કાંટા દરેક જાતના, પીતાળના વજન, તોલાના સર્વે જાતના, મોટા વીલાયતી, ગામઠી જોખ, કાંટાના પલ્લાં, સાંકળ વગેરે સારા માલ ઘણા કીફાયત ભાવે મળશે. હુમારે ત્યાં માલની જાત નથી થયા પછી પછવાડે તેમાં કશી જાતનો ફેરફાર થતો નથી. તેમજ ભાવમાં કળાવાની ધારતી રહેતી નથી. એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા લલામલુ કરીએ છીએ. અસલ રાજસ ચેકરના હાથે છાપના કાંટા અમારે ત્યાં મળે છે નક્કી માલથી સંભાળજો.

ખદારગામના ચોરડરા ઉપર પુરતું ધ્યાન આપીએ છીએ.

GAGANDAS JETHMAL & Co.

Wholesale, Retail & General Merchants.

Bazar Camp—DEOLALI.

Jewellery, China, and Japan Silk, Indian Curiosities Embroidery Works, Brass Works, Silver Works Sandal Wood Boxes, Indian Carpets, Ceylon Lace, Madras Works, Delhi Works, Agra Works Bengal Works, Drawn Thread Works, and Bokhara Works.

Head Office Dana Bunder,

BOMBAY 3.

MARBLE FLOORING

તાહુર, શાહજાદ, નાવદંગી મદરાસી લાદીઓ, રક્ત તથા પોલીશ લાદીઓ, પાણી-આરા, સીડીના ટપા, બાય-રૂમ, રલેબ્જ વીગેરે મળશે.

ખદારગામના ચોરડરાઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે એક વખત રૂબરૂ મળી-ખાત્રી કરો, ભાવ ઘણાજ કીફાયત છે.

આર. જીવરાજની કુંઠ

હૅડ ઓફીસ, ડંકન રોડ નં. ૧૫,

પ્રાંચ પરેલ, ચમાર બાગ,

પોસ્ટ નં. ૨૧, સુબહ.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff..

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ દોઈ પણ નતની ચીજ જોઈતી હોય તે જથાખંધ હરો તે
ખીલકુલ જુગ કારિયાને અને કીશયત બાવે મોકલીશું—લખી મોકલો.

Kirpal Das Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા ખંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસર હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.
મુંબઈમાં પ્રકટ અમારું જ્યેષ્ઠ સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આંખની હોસ્પીતાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોસ્કોપથી તથા ઓફુલ્સનોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બહિર મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સંતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજ સીધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસડીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. અંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસડીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસડીસ બેચેલર, કરનલ ફારમેન, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ જુહા M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ ઠગીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગૃહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરતીફિકેટો મળી છે.

વળી હુમે પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકીક્લ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉંચી ક્વેલીટીના બ્રેઝીલીઅન પેમલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માત્રા છતાં બાવ ધણાજ કીશ્યત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાનીપુવંક ધલાજ ફીમલ આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી ફીમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુફત મળશે.

નળળાં બૈરાં માટે.

—:૦:—

આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીચો એજ સોના તમામ દરદોપર અકસીર અને સમખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધરાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, દ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, થેડમાં થતું દરદ અને કમ્બરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળળા હોય, જેઓને ઉઘ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગુ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઇથી તવાઇને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલ્ફ્રેડ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલાં દરદો દુર કરવાની અચ્ચુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નફલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા બચાવે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કું.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કું.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી હ રમી આ દે

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો મારે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક સ્ત્રીજ બેહદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને ધોતાના માલ સારૂ જોઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ધિરોના ષ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,
જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો

ધી લક્ષ્મી આર્ટ્ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
હ
રમી
આ
દે
મા
ય
સ
લા
ઠા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટરઘણી બધાં આવા માંડ્યું છે પણ જરમનીના બહીષ્કાર
હુસ્તીનાં કોલન વાટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વાટર આજે ઘણા વસ્ત્રોથી પંકાયેલું ને પહેલું જ છે.વેપારીઓને ખાસ લલામણ કરવામા આવે છે કે
બગલા છાપતું કોલન વાટર મંગાવી જરમનોતું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

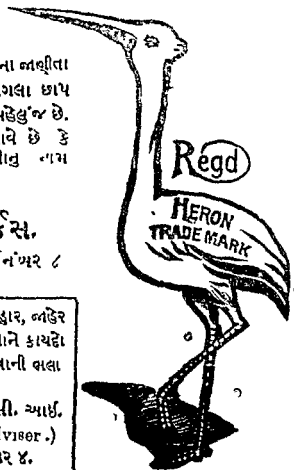
મુંબઈ નંબર ૮

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાબતમાં પત્ર વ્યવહાર, બહેર
ખબર, હીસાબ વીગેરેમાં જો સલાહ લેશો તો તમોને કાયદો
શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાત્રી કરી લેવાની બધા
મણ કરવામા આવે છે.

— લખો—વાય. એલ. લાંડારકર એક્. સી. આર્થ.

ધંધાના સલાહકાર (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

લીખા કલ્યાણુજની કુા
લોહીને સાફ કરી શકતી આપનાર
આયોડીડ

રેડ જેમીકા-સારસાપરેલા.

શરીરમાંના બગડેલા લોહીથી તબીયત સુસ્ત થઈ શરીર તવાતું જાય છે અને એ સ્થિતિમાં અનેક દરદોનો હુમલો વારંવાર થયા કરે છે. આવી સ્થિતિમાં ખીજ ઉપાયો કરતાં લોહી સુધારવાના ઉપાયની પહેલી જરૂર છે, અને લોહી સુધારવા માટેનો સૌથી અસરકારક ઉપાય રેડ જેમીકા-સારસાપરીલા છે. અને જેના ઉત્તમ ગુણો કાળેલ ડાકટરોએ કબુલ રાખ્યા છે, અને તેઓ એક અવાજે ખાતરી આપે છે કે રેડ જેમીકા સારસાપરીલાએ લોહી સુધારવામાં અત્યંત જોડી ફતેહ મેળવે છે.

આ સારસાપરીલા હિંદુસ્તાનની હવાના પ્રમાણમાં બનાવવામાં આવે છે કે જેથી કોઈ પણ દરદ ઉપર લાગુ પડે છે અને તે સરવે દરદોને જડમુલથી સાફ કરી અસલ સ્થિતિ ઉપર તબીયતને લાવે છે. આ દવાને માટે અથો વાપરવાને લક્ષ્યમણ કરીએ છીએ.

શરીરમાં આવી ગયેલી નબલાઈ, ગરમીનું પુટી નીકળવું, લીવર બગડવું, જ્ઞાનવંતુઓની નબળાઈ લિંગેર અનેક પ્રકારના દરદો આ દવા દુર કરે છે.

ગરમીના દરદો ઉપર આ દવા ખાસ કરીને રામખાણ અસર કરે છે.

કીંમત બાટલીનો રૂ. ૧૧—રૂ. ૨૧.

ગાંડીવ એન્ટી-રૂમેટીક બામ.

(એક ઘણોજ અસરકારક અને લાલકારક મલમ)

આ મલમ શરીરે ચોળવાથી સંધીવા સરખો હુ બદાયક રોગ થોડા વખતમાં નાબુદ થાય છે, પક્ષાઘાત, ધુભરી અને ધતુર્વા સરખા રોગને આ મલમે મટાડ્યા છે. હાથ પગનું રહી જવું, શરીરના કોઈ પણ અવયવ ઉપર એકદમ સોજો ચઢી આવવો, પેડુની આબુખાબુના લાગમાં અતીશય દુખાવો થઈ આવવો, વાંસો ફાટ્યા કરવો તથા અકડાઈ જવો, કમરનો ભાગ જલાઈ જવો, ગરદનની નસો સજ્જ થઈ જવી, રગત્રક થઈ જવાથી હાથ, પગ કે શરીરનો કોઈ ભાગ રહી જવો વગેરે રોગો આ મલમ લગાડવાથી નાશ પામે છે. સ્ત્રીઓના કેટલાક લયંકર રોગો જેવા કે સુવાવડ અને ગર્ભાશયના રોગો થઈ ગયા પછી કમર અને પગ જલાઈ જાય છે તે પણ આ મલમનો ઉપયોગ કરવાથી નાશ પામે છે શરીરને લીધે શરીરના અવયવોના લયંકર ચિન્હો, જડમુ' ઉધાડું રહી જવું, ઘાંત ખીટી ભેસી જવી, હાથ પગ ખેંચાઈ જવા વીગેરે ચિન્હોના આ મલમ નાશ કરે છે. કોઈ કારણથી શરીરના કોઈ ભાગમાં લોહીનું ફરવું બધ થવાથી અથવા લોહી મુડદાલ થઈ જવાથી તે ભાગ નકામો અને હુખ આપનારો થઈ પડ્યો હોય તો આ મલમ તાત્કાલીક રીતે ફાયદો આપે છે.

કીંમત શીશી એકના ફક્ત આઠ આના. મોટી બાટલી બાર આના.

લીખા કલ્યાણુજની કુંપની.

જ્યોત્ષ્ણ તથા પરચુટલ દવા વેચનાર, બહારકોટ, ગણેશ વાડી, મુંબઈ.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

રૂંડ રૂાં ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ રૂંડ રૂ. ૧,૮૬,૦૦૦

મીલકતની ધીમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ રૂંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૬૦,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉાન, શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)
સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ
શેઠ ચતુરભુજ શીવજી.
શેઠ માધવજી ઠાકરસી.
શેઠ મોરારજી વેલજી.
શેઠ જોહાભાઇ વાલજી
શેઠ વાલજી મુન્દરજી.
શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.
શેઠ જગજીવન શેખરજી

દરેક બંધનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીન્ડીંગ્સપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
રવામાં આવે છે બહાર પ્રાંતે તથા વેપારી વર્ગને એલેમાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
‘પનીને પુરતું’ ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની ઓફિસમાં
કામલું અથવા ભીતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજી ધાલા.

એક્ટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કું લી.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ટુંક ખરચની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
આર આના સોજ રાજ અને હથેલ વધુના દરેક રાજ
દીઠ એક પૈસાના બાવથી સેવામાં આવશે ૧૬ રાજ દીઠ
આર આના અને તે હથેલ દર રાજ દીઠ એક પૈસા લેવાનો
સ્થિતિ છે. હાવાનાશઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મા
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જેઠલે અંદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
એકલી આપવાં

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટ સર્વિસ એન્ડ યુરો,
ઓલ ટેલીગ્રાફ બિલ્ડીંગ્સ ૧૯,
ઈંડીયન-કોલ-સુબર્બ.

કેલશાઈટ.

ધોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા-
મંથ તથા છુટક આખો તથા પાઉર વેચવાનો છે
ઓ. યુ એચ. આચાર્ય, ગોંડલ (કાઠીઆવાડ.)

પ્રેમચંદ કશનાથ સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

એાળ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
છુમર, તથા ખેટરી ટેબલફેન, વગેરે માલ
કીફાયત ભાવે મળશે. એક વખત ધધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ સુજાળ જેઠા બીલડીંગ, બીજે માલે,
જેલક નં. ૭, સુબર્બ નં. ૨.

સુરગીના સુળીઆની બારીક કાતરણ તથા આલની
છાલ કે જેને સમામાં દીઠ બનાવી દેશી તથા
જરમની રીત મુજબ રંગવાથી અસલ બેલીઝરીન પાકો
લાલ રંગ મુતર ઉપર રંગાય છે તેના મોટા બારીક કાત-
રણનો તથા આલની છાલનો જરો અમારી પાસે
હ મેરા મળશે

અરદેશર એચ બારીયા

અંદર રડીટ,
બીલીમોરા

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

ધાતુ પુષ્ટીના છે ગોળી મરદાઈ કાયમ રાખે
જેડી કીમત અત્રીસ ગોળીના રૂપીઆ પાંચ
પોષ્ટેજ માફ.

M. M. Khokhar & Co. Rajkot-Kathiawar.

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

તે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સ્થગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉતાળાના ઉકળાટથી જીવને સહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” જારી આવકાર-દાયક પીણું છે જે “ટીકલીઓ” ભુકો કરી એક દરબલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે કી. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કંસકેશ વેલુટેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાલી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દિષ્ટિબિન્દુ છે એવું

અંદ્રપ્રકાશ

ડોંગરેનું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરસ્ત થઇ તેમની તાકાત વધે છે.

શીશીની કી, ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે ટી ડોંગરે ૬

ગીગમ મુખ્ય

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણ જ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-સંક્રિષ્ટ, વાચકોના કરમવમા સાર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” જાણે છે કે “આ માસિક ધામે ધામે પ્રથમ પકિતના પત્રોની હરોલમા આવતું બધું છે વાર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સુદ્ધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ જરૂર નહીન ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ રાજાઓ તથા પુસ્તકરાજાઓ માટે મજુર બાહેર ખર્ચર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રપ્રકાશ”

રાજા હેલ રોડ,—વડોદરા

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈંગ્લીશ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

બાટલીવાલાનું—બાલામૃત—નખની તથા વવાયલા બાળકો તથા નાવવાન માણસો માટે અક્સીર કી આના ૧૦ દરો

„ (ક્યોર—ઝોન) બામ માયાનો દુખારો, સલેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક નતનો દુખારો હરએક જાતની ખેચાએલી નસો માટે અક્સીર કી ૬ આના

„ ડાએરીયા મીક્ષયર (કાલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, ઉલટી, કાલેરા વગેરેપર અક્સીર કી ૩

„ કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક એનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના.

„ કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એ એનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામાં આવે છે. કી ૩ ૧-૧૨ આના

„ દોનાક પીક્સ—ફીકા ચેહેરા, નમલાઈ, પાતલુ યુગ્મગયેલુ લોહી (એનીઆ) માટે અક્સીર માત્ર પુષ્ટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના

„ રીગવરમ ઓર્થોન્ટોએન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક જાતની કીડ ખુલ્લી માટે મલમ કી ૪ આના

„ દાતલુ મલમ—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એડરેસ—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. એ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગાઉટા દરેકો માટે આ એક ધ્યેય અસરકારક રામબાણ અને ઝડપી ઇલાજ તે જીવતા નામતુ છેલ છે એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ જાતનો સધીવા, સાએદીકા, ગાઉટ, ઝડપી, કરતલ, આકરા નસોતુ ખેચાલુ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનતુ દુખતુ, બરડાની ફાટ, બચાએના તબળા પહેલા પગો શુદ્ધત્વે ને, સુજેલા તથા ગદ્દ ગયેલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લચક, ચસક, ધીંગેરે તમામ જાતના લી બુના દુખારોને ઝટપટ સાજા કરી તબળા પહેલા અવધવાને તાકાત બહારી લોહી ફરતુ કરી નવી જીવન બખરી ૧૧ તેલના ખાસ શુદ્ધો છે. શ્રી મત કૃત રૂપીઓ એક

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વેચે છે બાહ્યગામવાળાઓએ તવસારી લખતુ

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેડ ઓફીસ:—દોરડી સ્ટ્રીટ, નવમારી.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા પ્રદેશની બધી અગત્યની ખબરો, બહુવાજાના કોટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેરાવનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬,
જુદાક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

જલી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-૨૭૫

ગ્રામીણ "રંગુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંગુન સમાચાર" પ્રેસ.

હર આફ્રીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંગુન.

નોટ-આખા બર્મા પ્રદેશમાં "રંગુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહુર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંબતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાગી ભય ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીમી સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપુર કમીશન.

૭૦ દાવડાની કુંડ,

મંગ્રાહેવીના કુવારા પાસે,

મુંબઈ નાં ૩.

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડનું અખરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની બીજી શોધોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપુર નફો છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરેલા અથવા જાતે મળે.

તમારા લાભનું.

ઘનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશેશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓઇલ બ્લાઇટ ઓઇલ
(લાસલેટ) થી વદન રહિત છે. "બ્લાઇટ ઓઇલ
લના લાખા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
નુકસાન કરે છે માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓઇલમાં બ્લાઇટ ઓઇલ
છે તેને ઉપર જણાવેલું ઘનામ અમે આપશું.

આટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદામ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી હિંદુસ્તાન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરદ્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અબદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી રહે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજ પ્રજાને આપ્યો છે. કોટની ઇવર્ટ લેખમની આસિસની આગમાં અને કાપડ બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સમાવેશ જણી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેખમવાળાઓએ તેમજ સર સામુઅલ જેમ્સ જેવીકે પોતાની કુબરોની કીમતની વેલાતી મોટા બાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઠિયાં વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીસ લેંકે માટે ચરકારને ઉગર તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને કુત્ર ગોદરેજનીમાં કાગળો સલામત રહેવાથી આગો ઉગર તીજેરીનો ઘોરકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં ગોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકાનું હુનરફિલ્ડને લગતું સોશી આમેવાન ઓપાન્યુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ થી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી ફલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરતાર ધઈ છે. અમેરીકા બજારમાં એવી વાત આવી છે કે જે બળી સડેલી તીજેરીઓ ભેટ લાકડાંની જેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કમસ જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કાગળાનાં અને હુકમોનાં ચરકાર હંમેશા માટે બંધ થયે એવું અમે મુજબીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

એસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાયણુ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાયણુ રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ

ગોઠવણુ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

ચેશસે એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટસ આ
બેંકના હીસાબો અને ભંતીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રસીડન્સી બેંકો માફક આ બેંક પોતાના હીસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુકડી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ષ તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આહુ ખાતાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

ભંતેવારીથી જુન. ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨૫ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫૫ ટકા.

ટુકડી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ.

ખડાદુરના ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સર લ્યુડીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેલ ફોસ વોર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ મી. આઇ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ઈન્ચુરી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ સર્જન ઓફીસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રુપ્સમાં બાદશાહી યાકુતી નામની જગ જાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાલ પાછી લાવે છે પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય વદ્ધ બનાવી ખર્ચ પુરુષાતન આપે છે. ખરી મરદાઇ આપનાર અને નખળા માણસને પણ જીવાનની માફક બેરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે, આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ બલની પરેશાની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકના રૂા. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીરિટરિયા-વાયુ મુકતા-

ડી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-ફેફડે કે વાઇથી આંકડી, તાણુ, ખેંચ કે કાઠણી આવતાં બેશુદ્ધિ, કાંતખીલી માસ રૂધાવો, થંડાગાર બનવું, શીશુના શીસોટા, પેટના દુખાવા ઇન્ નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણુ છે.

વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રકબું, કુટબું, ધુલુબું, નાસબું, બકબું, મૌન્યત્વ, વિચિત્ર જાગૃત, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્રી. દવા મહિનાભરની-વનરપતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાક્રમ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કદબું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવન એન્ટ ટેક્સ બુક કી બ્રા. પો.)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંયોધિત હીરિટરિયા-વિજયપુર-ગુજરાત

દુઃખમાં સબડતા પુરુષો.

[illegible]

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

૨
૧૫૧

પુસ્તક ૧૧ મું. VOL. XI. JANU. 1919. No. 7. જાન્યુ. ૧૯૧૯. અંક ૭ મો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS.	
વિષય.	પાટ.	Subjects.	Page
૧. અધિપતિની નોંધ : ...	૨૯૦	1. Editorial Study ...	290
૨. વેપારી વિષયો : ...	૨૯૪	2. Commercial Subjects ...	294
વેપારમાં જાપાનની દરીદ્રતા ...	૨૯૪	Japan's rivalry in trade ...	294
૩. ચેમ્બરનો વિભાગ ...	૨૯૭	3. Chamber's Section ...	297
૪. બીજા ચેમ્બરનો વિભાગ ...	૩૦૮	4. Other Chambers' Section ...	308
૫. વિવિધ અને વેપાર સરકારી જાહેરનામાં. ૩૧૦		5. War and Trade Government Notifications ...	310
૬. વેપારી ખબરો : ...	૩૧૨	6. Commercial Notes ...	312
૭. વેપારી ખાતરી અને આંકડાઓ : ...	૩૨૫	7. Commercial Intelligence and Statistics ...	325

“ રેલ્વે જીવનમાંથી ” પ્રાચીન મુંબા યાત્રી ક્લાસ રેલ્વે મુસાફરાની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો તમારે કાંઈપણ મોકરની મદદ, ખાતરી, અથવા સોદાગર્ય જોઈતી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદનો ઉલ્લાસ વધારે ફેલાવવા જોઈતો હોય તો “ ઇન્ડિયન ટોડો ઓફ ટ્રાવેલરસ ” ના ઉપરીખણ નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સંબંધિત હુકમો કરશે. આ જાણતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેનો રીપોર્ટ નીચે જણાવેલ સદસ્યદસ્ય ખસેલો મળશે:—

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજર્સ એન્ડ ટ્રાવીંગ સીલીક એસોસીએશન,

જોરા જગજી રેડીટ, ફાઈટ, મુંબાઈ.

ઇન્ડિયામાં ફોર્સીંગ ટાઇલનું બહુતું ખાતું—ધી જોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ લેક સ્ટ્રીટ, ફાઈટ મુંબાઈ.

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકમાં લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદાં રાખવામાં આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું જની શક્ય નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હિંમતે પોતાની જાહેર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

આ વખતે મુંબઈમાં ચાલતા કોલેરાના ઉપદ્રવને લીધે પ્રેસમાં માણસો બીમાર હોવાથી આ માસિક પ્રકટ થવામાં જરા ટીલ થયેલ છે.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

લડાઈ શરૂ થયા પછી જે જે ઉદ્યોગોને આ દેશમાં ઉત્તેજન મળેલું છે તેમાં કાચનો ઉદ્યોગ મૂળ છે. આ ઉદ્યોગ સેંકડો વર્ષ થયાં આ દેશમાં સારી રીતે ચાલતો હતો. પણ જુદા જુદા સંજોગોને લઈ કરીને તે નબળી રીતિમાં આવી ગયો તે એટલે સુધી કે આપણી નાનામાં નાની જરૂરિયાતો માટે

જર્મની અને આસ્ટ્રિયા-હંગરી પાસે જવું પડતું. તે દેશોમાંથી બંગડી જેવી ચીજ કે જે એક વખત આ દેશમાં બહુ સારી થતી તે પણ પુષ્કળ જથ્થામાં આવતી હતી. લડાઈ શરૂ થઈ તે વખતે જર્મની અને આસ્ટ્રિયા-માંથી નીચે પ્રમાણે કાચનો સામાન આયાત થતો હતો.

જર્મની.

માસની ભાવ.	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪
પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.
ખંડી... ..	૧૩,૪૬૩	૪,૭૪૦	૮૮,૦૩	૧૮,૦૬૫
ખોટાં મોતી ...	૨૨,૬૩૫	૧૦,૭૧૨	૧૫,૨૬૫	૨૪,૩૧૬
શીશીઓ ...	૧૨,૭૪૨	૧૨,૦૦૬	૩૫,૬૪૮	૪૮,૨૦૧
ગ્લોબ તથા હીવા માટે કાચનો સામાન }	૨૬,૬૪૦	૨૧,૪૩૦	૪૨,૮૭૩	૪૬,૦૫૪
આખા કાચ રકા- બીઓ વિગેરે... }	૧૪,૧૭૮	૮,૧૬૫	૨૦,૪૬૬	૧૩,૦૮૭
કાચનો બીજો સામાન	૭૨,૪૪૩	૬૪,૧૬૬	૪૬,૦૨૮	૩૭,૮૫૪
કુલ...	૧,૬૫૭૦૧	૧,૨૧,૨૫૨	૧,૭૨,૧૧૬	૧,૬૦,૫૭૭

ઓસ્ટ્રીઆ.

માસની ભાવ.	૧૯૧૦-૧૧	૧૯૧૧-૧૨	૧૯૧૨-૧૩	૧૯૧૩-૧૪
પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.	પૌડ.
ખંડી... ..	૩,૧૬,૭૬૪	૩,૭૬,૦૦૨	૩,૭૨,૪૩૧	૪,૮૩,૫૫૫
ખોટાં મોતી ...	૫૩,૦૦૪	૪૧,૪૪૬	૩૨,૦૧૮	૩૭,૫૭૨
શીશીઓ ...	૨૪	૧૫	૮૩૬	૭૪૧
ગ્લોબ તથા હીવા માટેનો કાચનો સામાન }	૨૮,૧૨૫	૨૦,૭૦૮	૩૧,૮૦૬	૩૩,૭૦૬
આખા કાચ રકા- બીઓ વિગેરે. }	૩૬૮	૫૧	૪૮૬	૬,૩૮૨
કાચનો બીજો સામાન	૩૨,૮૪૬	૨૭,૧૮૫	૨૨,૬૦૨	૨૦,૫૮૨
કુલ ..	૪,૩૪,૧૬૧	૪,૬૮,૪૦૭	૪,૬૦,૪૮૨	૫,૮૨,૫૪૧

કુશલ શરૂ થઈ ત્યાર પછીના સમયનો લાભ આપણાં મિતરાભય જાપાને પ્રેરપ્રેર હીધા કારણ કે જર્મની અને ઑસ્ટ્રીયા સાથેનો આપણો વ્યવહાર અટક્યો અને આ દેશની જરૂરિયાતો દેશમાથી જ પુરી પડી શકે તેમ હતું નહિ

ઔદ્યોગિક કમિશને પોતે પણ કહ્યું છે તેમ આવી ભવતની સ્થિતિ માટે સરકારના વેપારની છુટાપછાની રાજ્યનીતિજ આભારી હતી. જાપાને જે તાને માલ કેટલો આ દેશમા દાખલ કરેલો છે તે નીચેના કોઠા, લખાઈ જણાશે.

જાપાન.

માસની ભાવ	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૪-૧૫	૧૯૧૫-૧૬	૧૯૧૬-૧૭
ખંડી.	૬૬૧	૧૨,૬૬૫	૧૦૧,૮૨૭	૨૪૩,૬૮૭
ખોટા મોતી.	૩૬,૬૪૬	૪૩,૩૦૦	૪૨,૦૬૧	૬૨,૦૧૬
શીશીઓ.	૨૧,૨૫૬	૨૭,૨૬૭	૫૨,૬૨૧	૬૭,૧૧૪

ગ્લોબ તથા હીવા માટે

કાચનો સામાન.	૫,૭૪૭	૨૩,૪૪૮	૧૦૨,૬૭૦	૫૬,૬૬૦
આખા કાચ, રકાળીઓ વિ.	૪૪	૩૭૮	૨૪,૩૭૨	૨૧,૫૨૧
કાચનો ખીન્ને સામાન.	૩૭,૪૩૫	૨૩,૬૫૭	૭૬,૫૬૨	૮૪,૭૪૨
	૧૦૫,૪૨૨	૧૩૧,૦૧૫	૪૦૦,૪૪૩	૫૬૮,૭૭૩

૧૯૧૩-૧૪ કરતાં કુલ વધારો.

વરસ.

૧૯૧૪-૧૫

૧૯૧૫-૧૬

૧૯૧૬-૧૭

વધારો ટકા.

૨૪-૩

૨૭૬-૮

૪૬૭-૯

જાપાન જ્યારે આ પ્રમાણે પોતાનો કાચનો ઉદ્યોગ આ દેશમાં દાખલ કરાવતું હતું ત્યારે અંદિયાના ઠંપનીવાલાઓ પશુ બાળવા લાગ્યા કારણ કે તેઓએ જોયું કે તે વખત ઉદ્યોગની ખીલવણીનો હતો. કાચનાં કારખાનાંઓ છેલ્લાં ૨૫ વર્ષમાં લગભગ ૩૦ જેટલાં લાંબી યજ્ઞયાં હશે અને તેથી જો કોઈ પશુ આદમી નાસીપાસ થઈ નય તો સ્વસાવિક હતું. પણ તે છતાં લગભગ શરૂ થયા પછી કેટલાકોએ નવા કારખાનાં શરૂ કર્યા અને કેટલાકોએ જુનાં સજ્જવન કર્યાં. મ્યુનિશન યોર્ડ વિગેરે સરકારી ખાતાંઓ તરફથી પણ ઑર્ડર મળવા લાગ્યા એટલે એક મોટું જરૂરી ઉત્પાદન મળ્યું. આ ઑર્ડરોની ખીલ મોટી અસર એ પણ થઈ કે જે કારખાનાંઓને આ પ્રમાણે સરકારી ઑર્ડર મળ્યા તેઓને કાલસા તથા રેલવેનાં વૅગનોની સગવડ પણ મળી કે જે એ સગવડોની તો લગાઈના હિંગામમાં મોટી મારામારી હતી. અલ્હાબાદ ગ્લાસ વર્ક્સ કંપનીને અલ્હાબાદમાં મોટું કાચનું કારખાનું છે તેને તો આ ઉપરાંત કેટલાએક લશ્કરીઓને પણ રેલમેન્ટોમાંથી છોડાવી હોંશિયાર કારીગર તરીકે તે કારખાનાને આપવામાં આવ્યા.

આ બધી ચળવળનું પરિણામ એ આખું કે આ કારખાનાંઓ કોઈ દિવસ પહેલાં ન ધરાયેલો એવો માલ પણ કાઢવા લાગ્યાં. શીશીઓ, લેબોરેટરીને માટે ચોગ્ય સામાન, રેલવેને માટે ગ્લોબ, વિગેરે માલ સારા જગ્યામાં નીકળવા લાગ્યો. પણ આ બધાં સાથે પણ હવે આ કારખાનાંઓ જાપાનની સામે ટકી શકશે કે કેમ તે જવાનું છે. મુંબઈમાં જે કારખાનાંઓ છે તેઓને કાલસાની મોટી મુશ્કેલી છે તેમ તે ઉદ્યોગમાં વપરાતી કાચી ચીજો જેવી કે રેતી તે પણ દૂરથી લાવવી પડે છે તેમજ જાપાનનો માલ અંદિયાનું ઉત્પાદન હોવાથી જે પ્રમાણે અલ્હાબાદ કે જબલપુરને એટલા માઈલની રેલવેનો તુર પણ જાપાનીઝ માલની સામા સરેલુ ૩૫ છે તે પ્રમાણે અંદિયાં નથી. તે છતાં જો હિંમતથી કામ લેવામાં આવે અને સરકાર તરફથી કાલસાની મુશ્કેલી અને રેલવેનાં વૅગનોની મુશ્કેલી દૂર કરવામાં આવે, લગાઈના વળતમાં ઑર્ડર મળતા હતા તેવીજ રીતે ઑર્ડર આપવામાં આવે અને એક્સપર્ટની સલાહ ધ્યાનત યદો ધરત કરવામાં આવે તો અગ્રેનાં કારખાનાંઓ જાપાનની સામે શા માટે ટકી શકે નહિ તે સમજાતું નથી.

આવક ઉપરના હદથી બહારના નફા ઉપરના કરને લગતો ખરડો બહાર પાડવામાં આવ્યો છે અને તેની સામાં જે વિવેચનો અત્યાર સુધીમાં થયેલાં છે તે ઉપરથી જણાય છે કે હિંદી તેમજ ઇંગ્લેન્ડ વેપારી કામ આ કરની સામે છે, આ ચેમ્બરની કમિટીએ તે બાબતમાં હિંદી સરકારના ખજાનચી આન. સર જેમ્સ મેસ્ટનની મુલાકાત લીધી હતી જે મીટીંગનું વર્ણન આ અંકમાં ખીજે કેકણે આપવામાં આવેલું છે.

મેસોપોટેમીયા માથેનો વેપાર અત્યારે ઘણા વેપારીઓનું ધ્યાન ખેંચી રહ્યો છે. જ્યાં તેથી બગદાદ લેવાયું ત્યારથી ઘણા માહસિદ વેપારીઓની દ્રષ્ટિ એ વિશાળ ક્ષેત્ર તરફ દોરવાઈ છે પણ લકઝ આલની હતી ત્યારે જુદા જુદા પ્રતિષ્ઠાથી એ વેપાર સ્વાભાવિક રીતે જેટલો ખીલવવો જોઈએ તેટલો ખીલવાઈ શક્યો નહિ. આ બાબતમાં આ ચેમ્બરની કમિટીએ ૧૯૧૭ ની સાલમાં ધરાની અખાતના ખાસ નિમાયતા ટ્રેડ કમિશનરો મી. હાલેન્ડ અને મી. વિલ્સન સાથે મસલત ચલાવી હતી જેનું વર્ણન તે સાલના માસિકમાં આપવામાં આવ્યું હતું. હવે જ્યારે લકઝ અટકી છે ત્યારે સ્વાભાવિક રીતે મેસોપોટેમીયા સાથે આ વેપાર તરફ ઘણું આકર્ષણ થયેલું છે અને તેથી ચેમ્બરની કમિટીએ હિંદી સરકારનાં વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાને પત્ર લખી એ વેપાર બાબે ફેટલીએક ખબર પુછાવેલ છે. ત્યાંના વેપાર બાબે અમેરીકન કોન્સલે લખેલા લેખમાંથી આ અંકમાં ઉતારા પછુ આપવામાં આવેલ છે કે જેથી આપણા વેપારી લાઇઓને એ બાબતમાં ઉપયોગી માહિતી મળે.

સુલેહની કોન્ફરન્સ જે આજ મહિનામાં મળનાર છે તેને અંગે બ્રિટીશ વૉર કેબિનેટમાં આ દેશના પ્રતિનિધિઓ આન. સર એસ. પી. સિન્હા અને બિઠાનેરના મહારાજને નિમવામાં આવ્યા છે પણ હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગનાં ઉપયોગી તત્વોને કોઈ પણ પ્રતિનિધિ આ ઐતિહાસિક કોન્ફરન્સમાં જોઈએ તે બાબે આ ચેમ્બર તરફથી નામદાર વૉઇસરાય ઉપર તાર કરવામાં આવ્યો હતો. આ બાબત ઉપર ચેમ્બરની કમિટીનું લક્ષ-ખાનદુ અને ઘણા વખત થયેલાં ચોટલું છે. આજથી લગલગ ત્રણ વર્ષ ઉપર જ્યારે નામદાર લૉર્ડ ચેમ્સફર્ડ વૉઇસરાય તરીકે આવ્યા ત્યારે તેઓને ચેમ્બર તરફથી માનપત્ર આપવામાં આવ્યું ત્યારે સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હિંદી વેપાર અને ઉદ્યોગનાં પ્રતિનિધિ હોવો જોઈએ તે ઉપર ખાસ ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો. ત્યાર પછી જ્યારે સર એસ. પી. સિન્હા, બિઠાનેરના મહારાજ અને સર જેમ્સ મેસ્ટન ઇમ્પીરીયલ વૉર કોન્ફરન્સમાં જવા નીકળ્યા અને ચેમ્બર તરફથી તેઓને વિદાય-ગીરીનું માન આપવામાં આવ્યું ત્યારે પણ આજ બાબત ઉપર ભાર મુકવામાં આવ્યો હતો. એવીજ ખીલ બાબત જેના ઉપર કમિટી પારંપાર લાગતા વળગતાઓનું ધ્યાન ખેંચે છે તે Fiscal Autonomy એટલે કે આ દેશને જકાત સંબંધી સંસ્થાનાની માફક સ્વતંત્રતા મળવી જોઈએ તે છે. ઉપર જણાવેલા બે પ્રશ્નો વખતે તેમજ ખીલ ધણી વખતે તેમજ નામદાર નવા ગવર્નરને માનપત્ર આપતી વખત પણ આ બાબત ઉપર મજબૂત ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલું છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જેપારી વિષયો.

(કામરૂના એક લેખ ઉપરથી).

વેપારમાં જાપાનની હરીફાઈ:—

જાપાન ઔદ્યોગિક પ્રગતિમાં ખુબજ આગળ વધેલું છે અને તે પરિણામ કેટલેક અંશે તે લકાઈમાંથી અલગ હતું તેને આભારી છે. જાપાને તકનો સંપૂર્ણ લાભ લીધો છે, અને લગાઈ શરૂ થઈ ત્યારથી તેની નિકાસમાં અજબ વધારો થયેલ છે. ૧૯૧૭ની સાલમાં જાપાનનો ધીન્ડોશો સાથેનો કુલ વેપાર ૨૫૩૦,૫૭૭,૦૦૦ યેન જેટલો હતો જેમાં નિકાસની કિંમત ૧,૫૪૦,૦૪૬,૦૦૦ યેન અને આયાતની કિંમત ૯૯૦,૫૪૧,૦૦૦ યેન હતી એટલે આયાત કરતાં નિકાસમાં ૫૪૯,૪૯૫,૦૦૦ યેનનો વધારો હતો. આ આકાશ ખરેખર ચોક્કસ તેવા છે અને આગલી વર્ષ સાથે સરખાવતા ૪૦ ટકાનો વધારો ગવાવે છે. નિકાસની કિંમતમાં ૪૬૨,૯૪૭,૦૦૦ યેન અથવા ૪૩ ટકાનો વધારો અને આયાતમાં ૨૬૦,૭૦૨,૦૦૦ યેન એટલે ૩૫-૭ ટકાનો વધારો થયો હતો. આ છ વર્ષના બે મહિનાના આકાશ પછી ચોક્કસ તેવા છે. તેટલા વખતમાં નિકાસની કિંમત ૧૯,૨૪૨,૦૦૦ પૌંડથી વધીને ૨૪,૭૫૬,૦૦૦ પૌંડની થઈ હતી જ્યારે આયાતમાં ૯૮,૧૬,૦૦૦ પૌંડનો વધારો થયો હતો. જાપાનના હરેક હુલ્લરમાં જોડે કે ધણે અંશે પ્રગતિ થયેલ છે.

જાપાનનો કે કાંતવાનો ઉદ્યોગ જે મુખ્ય અને મેન્ચેસ્ટર સાથે સખત હરીફાઈ કરે છે તે ચીનમાં પણ અડપથી પગપેસારો કરે છે.

જાપાનના કાંતવાવાળાઓની ટીન્ટસીન અને સીંગરાઓ ખાતે આવેલી મીલો ઉપરાંત તેઓ ખીલ ૧૦ મીલો શાંગાહી ખાતે સ્થાપે છે. શાંગાહી ખાતેની યુવાન કોટન મીલ ચીનના વેપારીઓના હાથમાં છે અને ત્યાં ૨૮,૭૦૦ સ્પીન્ડલથી કામ ચાલે છે.

ધી નાઇગાઇ કોટન ટેરીંગ કંપની જેઓ શાંગાહી ખાતે કેટલીક મીલોના માલિક છે તેઓએ તે મીલ ૮૦૦,૦૦૦ ટેકલથી ખરીદી લેવાનો કોન્ટ્રેક્ટ કરેલ છે. ચીનમાં 'ટેરીફ' ની નવી પદ્ધતિ સ્થાપવાની વડી હોવાથી તે કંપની થોડા વખતથી ચીનમાં કાંતવાનો ઉદ્યોગ ફેલાવવા માટે પ્રયાસ કરે છે પણ આંધ્યાકાશ વિગેરે મેળાવવાની મુશ્કેલીને લીધે તે પોતાની યોજનામાં હલ ફેરફાર થઈ નથી. શાંગાહી ખાતે ધી નાઇગાઇ કોટન ટેરીંગ કંપનીએ પહેલી મીલ ૧૮૬૦ માં શરૂ કરી. તે મીલમાં આયારે ૨૦,૩૬૨ સ્પીન્ડલ અને ૨૭૦ હુમો છે. ખીલ મીલ ૧૯૦૮ માં કાઠવામાં આવી હતી અને તેમાં ૨,૦૦૦,૦૦૦ ટેલ રોકવામાં આવ્યા હતા. તેમાં હાલ ૨૫,૪૮૦ સ્પીન્ડલ અને ૫૧૦ હુમો છે. આ વર્ષે દરમીયાન તેજ કંપની તરફથી શાંગાહી ખાતે એક ખીલ મીલ શરૂ થયે; અને તેમાં ૨૦,૦૦૦ સ્પીન્ડલ અને ૬,૦૦૦ હુમોથી કામ કરવામાં આવશે. ધી ગોડા કોટન સ્પીનિંગ કંપનીએ શાંગાહી

મેટેલીક સીલીંગની ચાલી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

ખાતે એક મોટી મીલ સ્થાપવાની યોજના ઘડી કાઢેલ છે. પરંતુ તેનું કામ શરૂ થતાં હજી વખત લાગશે. રીન્ટસીન ખાતે જાપાનની કેટલીક પ્રખ્યાત પેટીઓએ સાથે મળી મીલ કાઢેલ છે અને તેણે થોડું કામ પણ શરૂ કરેલ છે. ધી નાઈગાઈ કોટન કંપનીની એક મોટી મીલ સીંગાપોર ખાતે ચાલે છે. તેનું કામ ૧૯૧૭ માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તેમાં ૨૦,૦૦૦ સ્પીન્ડલ છે.

પરંતુ જાપાનને કાચા માલ માટે ધીન દેશો ઉપર સમુજાગો આધાર રાખવો પડે છે; અને આ તેની મુખ્ય મુશ્કેલી છે, અને જાપાનના મીલવાળાઓ હાલમાં હિન્દના રૂના પાકની નિષ્ફળતા, રૂના વધતા જતા ભાવો તથા ધજી પતના રૂ ઉપર સરકારે મુકેલા અંકુશોને લીધે તેઓના ઉદ્યોગને થોડો પહોંચવાની વકીને લીધે બચાવીત થયેલ છે. આ માહેતુ સહુથી અગત્યનું કારણ હિન્દુસ્તાનના રૂનો પુરતો જથ્થો મેળવવાની મુશ્કેલી છે. જાપાનમાં હિન્દના રૂની વાર્ષિક વપરાશ લગભગ ૧૫,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીની છે અને અમેરીકન રૂની લગભગ ૫૦,૦૦,૦૦૦ ગાંસડીની છે. આ ઉપરથી જણાશે કે જાપાનને રૂ પૂરું પાડનાર મુખ્યત્વે કરીને હિન્દુસ્તાન છે અને ગયા ઉનાળામાં હિન્દના ઝાઝરમાં લગભગ ૧૦,૦૦,૦૦૦ ગાંસડી ઓછી હોવાનું જણાવવામાં આવેલ છે અને એમ સૂચવવામાં આવ્યું છે કે આ કારણને લઈને જ ઈંગ્લીશ અલ જાપાનીઝ ગવર્નમેન્ટના ફ્રી-ટ્રેડ અલ મેક્ટરી તથા જાપાનના ઍગ્રીકલ્ચર અને કોમર્સ ખાતાના સેક્રેટરી હાલમાં હિન્દુસ્તાનની મુસાફરી ઉપર નીકળેલ છે અને તેઓ તે દરમિયાન દેશની સામાન્ય આર્થિક અને નાણાસંબંધી સ્થિતિના પણ અવ્યાસ કરશે. વળી ઈંગ્લીશ અલ ફ્રી-ટ્રેડ કોમિશન ડીપાર્ટમેન્ટના મી. એસ નાકામુરા પણ તેઓની સાથે છે આ બધું જાપાનના લોકો હિન્દુસ્તાનનું ઝાઝર હાથ કરવા કેટલા ધન-તેજર છે તે જતાવી આપે છે. દરમિયાન જાપાનનું કાપડ હિન્દુસ્તાન

અને ચીનમાં એટલાં સરતા ભાવે પૂરું પાડવામાં આવે છે કે બ્રિટીશ લોકો તેની સાથે હરીફાઈ કરી શકશે નહિ એ જાખત તરફ મેન્ચેસ્ટર એમ્પર ઍન્ડ કોમર્સ કોટન કન્ટ્રોલ બોર્ડનું ધ્યાન ખેંચેલ છે અને એમ પણ કહેલ છે કે અત્યાર સુધી કેટલીક જાતની જે ચીને બ્રિટીશ લોકોને પૂરી પાડતા તેમાં પણ જાપાને પગ પેસારો કરેલ છે. બોર્ડે જવાબમાં કહ્યું છે કે તે સવાલ ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે રૂટરના આ ટુંકા સમાચારથી મેન્ચેસ્ટર એમ્પરને જાપાન સામે રક્ષણ માટે કોટન કન્ટ્રોલ બોર્ડને શા કારણથી અરજ કરવી પડી તે સમજી શકાતું નથી; પરંતુ જ્યારથી દક્ષિણ મેન્ચુરીના જાપાનની સંબંધ સત્તાં હેઠળ આવ્યું ત્યારથી તેથી સાધેના જાપાનના વેપારમાં થયેલો વધારો તથા તે વધારો કરવાની રીત મેન્ચેસ્ટરની ફરીઆદનાં કારણ હોઈ શકે. આઈનીઝ કન્ટ્રોલ રીન્ટસમાં દક્ષિણ મેન્ચુરીઆના મુખ્ય ણંદર ન્યુચવેંગ માટે 'કેરા સાદા કાપડ'ના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે.—

	તાકા.
અમેરીકન.	૧૦,૩૩,૦૮૯
જાપાનીઝ.	૭૦,૮૦૦
ઈંગ્લીશ.	૫,૨૦૦

૧૯૧૩ માં આ આંકડા નીચે પ્રમાણે હતા—

	તાકા.
અમેરીકન.	૨,૨૫,૨૮૦
જાપાનીઝ.	૧,૨૪,૮૪૦
ઈંગ્લીશ.	૧૪,૨૬૦

જે કે કુલ વેપાર ઘણાજ ઘટી ગયેલ છે તે પણ જ્યારે અમેરીકાનો વેપાર લગભગ ૭૫ ટકા અને ચીન પ્રિન્ટનો લગભગ ૨૦ ટકા ઓછો થયેલ છે ત્યારે જાપાનનો વેપાર લગ-

જાગ ૭૫ ટકાનો વધારો બતાવે છે. સામાન્ય રીતે આ આંકડા વેપારમાં ઘટાડો બતાવે છે પરંતુ ૧૯૧૩ ના ન્યુચર્વેંગ ખાતાના એકંદર સુતરાઉ કાપડના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

તાકા.

જાપાનીઝ ૧,૩૭૪,૭૪૪.

ઈંગ્લીશ. ૨૭,૦૦૭.

અમેરીકન. ૯૦.

આ ઉપરથી જણાયે કે મેન્યુરીઆનો જે વેપાર અગાઉ ન્યુચર્વેંગ મારફત ચાલતો તે હવે એન્ટંગ મારફત ચાલે છે. વળી હવે જાપાને વેપાર એક હાથ કરેલ છે તે પણ દેખીતું છે. ઉપર આપેલ 'શીટીંગ' ના આંકડા તે ખુલ્લું બતાવે છે અને તેજ પ્રમાણે ફીલના આંકડા તપાસતા પણ એજ સ્થિતિ માલમ પડે છે. ફીલના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

૧૯૦૩

૧૯૧૩

અમેરીકન ૫૨૯,૬૫૫ ૭૨,૬૭૦

જાપાનીઝ. ૬૭,૪૩૦ ૮૦,૦૭૫

ઈંગ્લીશ. ૩૮૦ ૧૮૨૯

આ પ્રમાણે જાપાને અમેરીકાને ધણુંજ પછાત પાડી દીધું છે. વળી આંકડાઓ ઉપરથી જણાય છે કે જાપાનને જ્યારે હક્ષિણ મેન્યુરીઆ ઉપર કુલ સત્તા હતી તહિ ત્યારે પણ તે બીજા દેશોનો વેપાર ઘટાડી દેવામાં ફતેહમંદ થયું હતું.

કેરા 'શીટીંગ' અને 'શર્ટીંગ' ના આંકડા તપાસતાં જણાય છે કે ૧૯૦૯ માં એટલે કે કેરાઆને જાપાન સાથે ભેદી દેવામાં આવ્યું ત્યાર પહેલાના વર્ષમાં વેપારમાં જાપાનનો હિસ્સો ૫૦ ટકા હતો જ્યારે એટ બ્રીટનનો ૪૯ ટકા હતો. ૧૯૧૩ માં જાપાનનો હિસ્સો વધીને ૯૦ ટકાનો થયો અને બ્રીટનનો ઘટીને ૮ ટકાનો થયો. તે

વંખતે બ્રીટીશ 'ટી' (T) કાપડનો વેપાર તદ્દન બંધ પડ્યો. જાપાનના વેપારના આટલા મોટા વધારાનાં કારણો મેનીલાનું ફાર્ ઇસ્ટર્ન રીબ્બુ નીચે પ્રમાણે દર્શાવે છે:—

(૧) જાપાનનો વેપાર આગળ વધારવામાં સાકિય મેન્યુરીઅન રેલ્વેનો કબજો સહુથી વધારે અગત્યનું કારણ છે. આ રેલ્વે જાપાનના અંકુશ હેઠળ છે. જાપાનના માલ તરફ આ રેલ્વે તરફથી જો કે દેખીતો પક્ષપાત દેખાડવામાં આવતો નથી છતાં મેન્યુરીઆમાં આધનીય લોકોને અનુભવથી ખાતરી થએલ છે કે વ્યાજબી વખતમાં માલની લીલીવરી માટે જાપાનની પેલીઓ મારફત માલ મંગાવવાનો સહુથી સરળ રસ્તો છે.

(૨) જાપાનને બીજા હીન્ડી સામે વેપારમાં આગળ વધવાનું બીજું કારણ એ છે કે મેન્યુરીઅ મા દાખલ થતાં માલ ઉપર એન્ટવર્ગ ખાતે જઠાવ લેવામાં આવે છે તેમાથી જાપાનના માલ ઉપર ૧-૩ ઓછી લેવામાં આવે છે. ૧૯૧૩ ના જુનની ૨ જી તારીખે ઇન્સપેક્ટર જનરલ ઓફ ઇસ્ટર્સ અને પોર્ટ્સ ખાતેના જાપાનીઝ મીનીસ્ટર વચ્ચે કબજાત કરવામાં આવી હતી જેથી ફોરીઅન રેલ્વે મારફત આવતા માલ ઉપર જઠાવમાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હતો. જાપાનના ઉદ્યોગોને આ અને બીજી અનેક બાબતી મદદ મળતી હોવાથી અમેરીકા અને ઇંગ્લંડનો માલ તેની સામે ટકી શકતો નથી.

૩ ત્રીજું કારણ જાપાનને જે ઉદ્યોગોમાં ખાસ લાભ છે તે ઉદ્યોગોમાં જાપાનની સરકાર અને વેપારીઓ વચ્ચેની સહાનુક્રમિત છે. દેખીતી રીતે સહુને સરખી તક આપવામાં આવે છે પણ ખરી રીતે જાપાનના વેપારીઓને જ મદદ કરવામાં આવે છે.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
બુદોની કમીટીની એક સભા મંગળવાર
તા. ૨૬-૧૧-૧૮ ના રોજ ૨ (૨૮૦. ટા.)
ઠલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ
ગૃહસ્થો હાજર હતા.—

- ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)
,, જહાંગીર બી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ.)
,, ,, લલુભાઈ ચામળદાસ.
,, સર ફાજલભાઈ ઠગીભભાઈ.
,, વિલ્લદાસ ડી. ઠાકરશી.
શેઠ હંમર જ પ્રામચ ઠાકરશી.
,, એમ મુમેદાર.
,, દેવીદામ માધવજી ઠાકરશી.
,, વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ.
,, મોતીલાલ કાનજી
,, મુળજી હનીદાસ.
,, હીરાજી જે. બીલીમોરીઆ
,, ચત્રજી શીવજી.
,, લક્ષ્મીદામ રવજી તેરસી.
,, એસ. બી બીલીમોરીઆ.

(૧) ગઈ સભાની મીનીટ પસાર કરવામાં
આવી હતી.

(૨) આવતી 'પીસ કોન્ફરન્સ'માં નામ
દાર હિન્દી સરકારે નીમેલા પ્રતિનિધિ સર એસ.
પી. સિંહાની સાથે હિન્દી વેપારી કોમના
પ્રતિનિધિને મોકલવાની માંગણી ઉપર વિચાર

અલાવવામાં આવવા નામદાર વાઈસરોયને નીચે
પ્રમાણે તાર કરી મોકલવાનો ઠરાવ કરવામાં
આવ્યો હતો:—

'ઇમ્પીરીઅલ વોર કેબીનેટ' માટે હિન્દુ
સ્તાનના પ્રતિનિધિઓને બ્રીટીશ સરકારે ફરીથી
આમ ત્રણ ઠણું છે તેથી અમને સતોષ ઉપજ્યો
છે કે જે પ્રતિનિધિઓ અમારી બધી મુશ્કેલી
મુલેહ કોન્ફરન્સમાં પણ બીરાજનાર છે, તે માટે
સર એસ. પી. સિંહા અને બીકાનેરના મહા-
રાજાની થયેલી નિમજ્જુક કમીટી પસંદ
કરે છે. હિન્દી વેપાર અને ઉદ્યોગોના
લાભ જાળવવા માટે હિન્દી વેપારીવર્ગ-
માંથી પુરતા વધારાના પ્રતિનિધિઓ નીમ-
વાની જરૂરીઆત તમે નામદાર સન્મુખ રજુ
કરવાની આ તક કમીટી લે છે બીજા સંસ્થાનો
સાથે સરખાવતાં હિન્દી પ્રતિનિધિઓની સંખ્યા
ગિલકુલ પુરતી નથી અને કમીટી આશા રાખે
છે કે આ અરજ બહાલ રાખવાની તમે નામ
દાર ઈંગ્લેંડના સ્ક્રાવાળાઓને અરજ કરશો."

૩ નીચે પ્રમાણે બીજે તાર નામદાર
વાઈસરોય ઉપર કરી મોકલવાનું ઠરાવવામાં
આવ્યું હતું—

"આજના મુશ્કેલીભર્યા દિવસે મિત્ર-
રાજ્યોની ફત્તેહ માટે ચેમ્બરના પ્રમુખ તથા
મેમ્બરો તમે નામદારને અતઃકરણપૂર્વક
સુખારકબાદી આપે છે અને આ શુભ પરિણા-

મથી હિન્દી વેપારી કોમને ઉપજેલી ખુશાલીથી તમો નામદારને વાકેફ કરે છે.”

આદ સલા બરખાસ્ત થઇ હતી.

ધી ઇન્ડીઅન મરચન્ટસ એમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સલા શનીવાર તા. ૩૦-૧૧-૧૮ ના રોજ ૨ (મુ. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)

„ જહાંગીર બી. પીટીટ.

(ઉપ-પ્રમુખ.)

એન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ

એન. શેઠ યુરુશોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

સર વિઠલદાસ ડી ઠાકરશી

શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.

„ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈ.

„ મોતીલ. ન વલ્લભજી.

„ ના. ના. સ. પુરુષોત્તમ

„ રત્નદાસ વસનજી.

(૧) દાઢ વસનજી ઠાકરશી હાલાઈને પત્ર આપ્યો હતો કે કાપડ બજારની હાલની સ્થિતિ પર નામદાર સરકારનું ધ્યાન ખેંચવું અને અરજ કરવી કે માલને ઉઠાવ થઈ શકે એવા હેતુથી સ્ટીમર તથા રેલવે પર માલ મોકલવા માટે જે અંકુશો મેલવામાં આવ્યા છે તે હિન્દના વેપારની સલામતી ખાતર તાકીદે કાઢી નાખવા. આ પત્ર ઉપર વિચાર કરતાં એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાં ઉપર એક પત્ર લખવો કે કાપડ મારકીટની સ્થિતિ કંઈક અંશે સુધારવા માટે સ્ટીમરની સગવડ નાં સરકારે કેટલેક દરજ્જે કરી આપવી જોઈએ.

આ સંબંધી એમ પણ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાને પૂછી જણાવવું કે મેસોપોટેમીયામાં કાપડના

વેપારને માટે શી સગવડો છે, બસરાથી બગદાદ માલ લઈ જવાની છૂટ છે કે કેમ-વિગેરે વિગેરે.

(૨) લકાઈને લીધે થયેલા હુક ઉપરાંતના નફા ઉપર કર મુકવાને લગતી ના. સરકારની દરખાસ્ત જે થોડુંક પર છાપામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી તે સંબંધી શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તથા શેઠ સુરજમલ લલ્લુભાઈ તરફથી કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. તે સંબંધમાં વિચાર ચલાવ્યા પછી એમ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે ના. હિન્દી સરકારનાં નાણા ખાતાં ઉપર એક પત્ર લખવો કે કમીટીનો એમ મત છે કે હાલની ફરવાએલી સ્થિતિ જોતાં નવા કરની ચોગ્યતા લાગતી નથી. પણ કમીટી પોતાનો મત વધારે વીગતવાર આપી શકે ત્યાર પહેલાં સર વિલિયમ મેયરના ઠરાવની રૂચે ચાલુ સરકારી વર્ષમાં હિન્દી આમદાનીમાંથી કેટલી અર્થ આપવાનું કરવાનો વિચાર કરવામાં આવેલ છે તેના આંકડા નાણાં ખાતાંએ મહેરબાની કરીને મોકલી આપવા.

(૩) આવક ઉપરના કરના ફાર્મ ડી. બાબત ધી બોમ્બે નેટીવ પીસ શુડ બરચન્ટસ એસોસીએશનનો જે પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વિચાર ચલાવતાં ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓના ઉપર ઇન્કમેટેક્સ કલેક્ટરના આવેલ પત્રની એક નકલ મોકલાવી આપવી તથા તેઓને વિનંતી કરવી કે વેપારી પ્રતિનિધિ મંડળના જે પ્રતિનિધિઓ મોકલવામાં આવે તેમને આ સવાલ બાબત ચેમ્બરના પ્રતિનિધિઓ સાથે મળી કલેક્ટરને મળી આ તક સાર સંબંધી કાઈક સંતોષકારક ફરજો લાવવાની કુલ સત્તા આપવી.

(૪) શેઠ પદમશી મનજી તરફથી એક પત્ર આવ્યો હતો જેમાં પ્રીન્સેસ ડોક વેરહાઉસમાં લાગેલી આગ તરફ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. તથા કમીટીને

એકન મોઝેક ટાઇલસની ડીબાઈને ક્યાં જોવા મળશે ?

વિનંતી કરવામાં આવી હતી કે આ વેરહાઉસમાં જે રૂ. ૩ લાખમાં આપ્યું હતું તે કાર્ય હંમેશના નિયમ વિરુદ્ધ હતું અને કે તે સંબંધે કમીટીએ તપાસ કરવી. શેઠ પદમશી જેઓ કમીટી મીટીંગમાં હાજર હતા તેમને તે સંબંધમાં વધુ તપાસ કરવાની વિનંતી કરવામાં આવી હતી; તથા સર નિકલદાસ ડી. ઠાકરશીએ આ તપાસમાં તેમને મદદ કરવાનું જણાવ્યું હતું.

બાદ વખત થકે જવાથી સભા બંધાઈ ગઈ હતી.

ધી ઇન્ડિયન મરચન્ટ્સ એસોસિએશન બુરોની કમીટીની એક અસાધારણ સભા શુક્રવાર તા. ૬-૧૨-૧૮ ના રોજ ૧ (અં. ટા.) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

અં.ન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)

સર નિકલદાસ ડી. ઠાકરશી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશી.

અં.ન. „ લક્ષ્મીભાઈ સામળદાસ.

„ પી. જે. બીલીમીરીઆ.

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

„ લક્ષ્મીચંદ મણીચંદ ખોખાણી.

„ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.

„ મધુરાદાસ વસનજી.

„ વસનજી ઠાકરશી હાલાધ.

„ નારણદાસ પુરુષોત્તમ

(૧) ઇન્કમેટેક્સ ડી. ફોર્મ બાબે બોમ્બે નેટીવ પીસ ગુડમ મરચન્ટ્સ એસોસિએશનના સેક્રેટરીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તેઓના પ્રતિનિધિઓને કુલ સત્તા આપવામાં આવેલ છે. તે ઉપરથી ચેમ્બર તરફથી નીચેના પ્રતિનિધિઓની નિમજૂંક કરવામાં આવી હતી:—

અં.ન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.

„ જહાંગીર બી. પીટીટ.

અં.ન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ.

શેઠ લક્ષ્મીચંદ મણીચંદ ખોખાણી.

„ મોતીલાલ વલ્લભજી.

તથા કલેક્ટરને એ પ્રમાણે લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે આ સર્વે પ્રતિનિધિઓ શુક્રવાર તા. ૧૩ મી ને રોજ બપોરે ૨-૩૦ (સ્ટાં. ટા.) કલાકે મળવા માંગે છે તે તેઓને તે વખત અલુકુળ છે કે કેમ તે મહેરબાની કરી લખી મોકલવું.

(૨) શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં તેઓએ થોડાક વખત ઉપર હાઇકોર્ટમાં ચુકવાયેલા એક કેસ ઉપર કમીટીનું ધ્યાન ખેંચ્યું હતું તે કેસમાં ‘ચેક’ ઉપર ‘ચોર ચોર’ છેકી નાખ્યું હોય અને ‘ચોર ચોર’ ન લખ્યું હોય તો તેને ‘નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ’ ન ગણી શકાય એવી મતલબનો ચુકાદો આપવામાં આવ્યો હતો. શેઠ હંસરાજે કમીટીને સૂચના કરી હતી કે આ બાબતમાં કાયદો સુધારવા માટે કમીટીએ લખાણ કરવું. આ બાબત ઉપર વિચાર કરવાં કમીટીએ એવો ઠરાવ થયો હતો કે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની ‘સળ કમીટીએ’ તે બાબતમાં વિચાર ચલાવવો અને યોગ્ય લાગે તો લખાણ કરવું:—(૧) અં.ન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (૨) શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ, (૩) અં.ન. શેઠ લક્ષ્મીભાઈ સામળદાસ (૪) શેઠ હંસરાજ પ્રાગણ ઠાકરશી.

(૩) કાનપુર પીસ ગુડમ મરચન્ટ્સ કમીટીનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં એમ સૂચના કરવામાં આવી હતી કે મેન્ચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કોમર્સવાળાઓને વિનંતી કરવી કે વિલાયતી કાપડના માલમાં ‘ફોર્વર્ડ કોન્ટ્રેક્ટ્સ’ હાલના સંજોગો ભેટાં બને તો રદ કરવા. આ બાબતમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે આ પત્રની એક નકલ અંગ્રેજી પીસ ગુડમ મરચન્ટ્સ એસોસિએશનને મોકલી આપવી તથા કાનપુર

પીસ શુદ્ધ મરચન્ટસ કમીટીને લખી જણાવતું કે તેઓએ અત્રેની પીસ શુદ્ધ મરચન્ટસ એસોસીએશન સાથે પત્રવ્યવહાર કરવો.

(૪) લડાઈના શુભ પરિણામ માટે ચેમ્બર તરફથી જે અભિનંદનનો તાર નામદાર વાઈસરૉય ઉપર કરવામાં આવ્યો હતો તે માટે તેઓના પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી તરફથી આભાર માનવામાં આવ્યો હતો.

(૫) સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હિન્દ તરફથી નીમાએલા જે પ્રતિનિધિઓ ઉપરાંત એક પ્રતિનિધિ વેપારી આદમ તરફથી નીમવો તે બાબત ચેમ્બર કરેલી સૂચનાના જવાબમાં નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગખાતા તરફથી જવાબ આવ્યો હતો કે તે બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવે છે.

(૬) અમેરીકાની નેશનલ એસોસીએશન ઓફ મેન્યુફેક્ચર્સ કમીટીને પૂછાવ્યું હતું કે તેઓ અનુક પેટીઓને માટે ફેડીટ રીપોર્ટ તેઓને મોકલી શકશે કે કેમ તે બાબતમાં 'ના' નો જવાબ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૭) ઈન્ડિઅન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસોસીએશનનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવ્યું હતું કે ટેરીફ કમીટીની મીટીંગ કલકત્તા ખાતે ૧૯૧૯ ના ફેબ્રુઆરી માસમાં બરાવાની છે તે બાબતમાં કાંઈપણ સૂચના ચેમ્બરની કમીટીએ કરવી હોય તો તે ૧૯૧૯ ના જાન્યુઆરીની ૧૫ મી તારીખ પહેલાં લખી મોકલવી. આ બાબત ચેમ્બરના બધા સભાસદોમાં સંકર્ષ-લક્ષી ફેરવવાનો તથા સભાસદોને કાંઈપણ સૂચના કરવી હોય તો તે સૂચના તેઓને મોકલી આપવાની વિનંતી કરવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

મુંબઈના નામદાર નવા ગવર્નરને માનપત્ર.

આ ચેમ્બર તરફથી મુંબઈના નામદાર નવા ગવર્નર કેપ્ટન સર જૉર્જ લોધને પ્રુધવાર

તા. ૧૮-૧૨-૧૮ ને રોજ ૧૨ વાગે સેક્રેટરી-એટમાં માનપત્ર આપવામાં આવ્યું હતું જે વખતે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા.

ઑનૉ મીૉ ચુનીલાલ વીૉ મેહતા (પ્રમુખ) મીૉ જહાંગીર ખમનજી પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ), ઑનૉ મીૉ લલુભાઈ સામળદાસ, મીૉ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ, ઑનૉ મીૉ પરસોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ, સર વિઠ્ઠલદાસ ડીૉ ઠાકરસી, મીૉ હંસરાજ પ્રાગજી, મીૉ મધુ સુખેદાર, મીૉ મોતીલાલ વલ્લજી, મીૉ મોતીલાલ કાનજી, મીૉ શુભાળયંદ દેવચંદ જવેરી મીૉ સોરાળજી એદલજી વોરડન, મીૉ મુલજી હરીદાસ, મીૉ નારણદાસ પરશોત્તમદાસ, મીૉ મથુરાદાસ વસનજી, મીૉ નારણજી હરીભાઈ, મીૉ લખામીચંદ એમૉ જોખાણી મીૉ એસૉ બીૉ બીટીમોરીયા અને મીૉ જયસુખલાલ કેૉ મેહતા (સેક્રેટરી) ઑનૉ શેઠ ચુનીલાલ મહેતાએ નીચે પ્રમાણે માનપત્ર વાંચ્યું હતું.

નામદાર ગવર્નર, કેપ્ટન સર જૉર્જ એમ-પ્રોજ લોધક જીૉ સીૉ આઈૉ ઈૉ, ડીૉ એસૉ ઓૉ.

પ્રુશાલ રહો તમે નામદાર,

હિન્દી વેપારી ચેમ્બર અને ખુરો, કે જે મુંબઈની હિન્દી વેપારી કોમના મોટા વેપારી લાલોના પ્રતીનિધિઓ ધરાવે છે, તે મુંબઈના ગવર્નરના ઓધાનો સ્વાર્જ લેવા અને પધારતાં, તમે નામદારને આવકાર આપે છે. લેડી લોધ-ને પણ દીલોજન આવકાર આપતાં અમેને મોટી ખુશાલી થાય છે.

તમે નામદાર તથા અમોદે માટે મોટા આનંદની વાત છે કે, જરમનો અને તેનાં મીત્ર રાજ્યોની લશ્કરી દોર સામે બ્રીટીશ મહારાજ અને તેના મીત્ર રાજ્યોએ આખી દુનયામાં ચલાવેલી લડાઈનું ફતેહમંદ છેવટે આવવા સાથ તમે નામદારની અત્રે પધરામણી થઈ છે. અમેને મગરૂરી લેવાને કારણ છે કે, અમારા દેશે આ લડાઈ જીતવામાં મેહિનશાહતને વીના અંકોએ

અને આનંદથી પોતાથી બનતી સઘલી મદદ આપી છે. આ પરીણામ મેળવવામાં આ દેશે આપેલી મદદમાં અમે મુંબઈનાં લોકોએ હીરસો આપવા ઉપરાંત, આ શેહેર લડાઈમાં જતાં અને લડાઈથી પાછાં ફરતાં લશ્કર માટે હીંદમાં મુખ્ય મથક હોવાથી, અને તેને માટે અને ધાયલ થયલા સીપાઓની સારવાર અને સંકટ નીવારણને લગતી સઘળી ગોઠવણ કરવાની હોવાથી, તે વાજબી મગરૂરી લઈ શકે.

લડાઈ પછીની નવી રચનામાં, તમે નામદાર સમક્ષ વેપાર અને ઉદ્યોગને લગતા ધણા અગતના સવાલો રજુ થશે. આ દેશની વેપારી કોમની એકમતી લાગણી એવી છે કે, હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગીક લાલોનાં રક્ષણ માટે જગતના છુટાપણાની ખાસ જરૂર છે. આ બધી બુદ્ધિ બુદ્ધી આમતોમા તમે નામદાર અમેને ટેકો આપશો, એવી અમે આશા રાખીએ છીએ.

મોનટેગુ-એમસર્ફર્ડ ડીપાર્ટ્મેન્ટ ઉપર આમની સહામા તમે નામદારે કીધેલુ લાભણુ અમેએ ઘણી ઉલટ સાથે વચ્ચું છે તે ઉપરથી અમારા દેશના ધુઓની ઉમેદો તરફ તમારી અંતકરણની દેલસોઝી જુદાતી હતી, અને અમને આશા છે કે તમે નામદાર જેમ જેમ લોકોના સંબંધમાં આવતા જશે, તેમ તેમ અમારા દેશ ધુઓની ઉમેદો તરફથી તમારી દેલસોઝી વધતી જશે. અમેને વળી વિશ્વાસ છે કે, તમે નામદારના પ્રીટનમાં પારલામેન્ટ અને બહેર જીંદગીના અનુભવને લીધે તમે નામદાર ધલાકાની નફતીક અને આર્થીક સ્થિતિના સુધારાને લગતા બધા સવાલો તરફ ઉદાર અને દેલસોઝીબરી વલણથી કામ લેશો.

મોનટેગુ-એમસર્ફર્ડ સુધારાને પરીણામે મુંબઈને પ્રાતીક સ્વતંત્રતા મળનાર છે, તેથી આપણી સ્થાનિક સરકારને આ ધલાકાની ઉદ્યોગીક અને વેપારી બાબતો ઉપર વધુ ધ્યાન આપવું પડશે અને અમેને આશા છે કે, તમે

નામદાર તરફથી હીંદી વેપાર અને ઉદ્યોગોનાં હિત તરફ સંભાળ લેશું અને માંચાણુ ધ્યાન આપવામાં આવશે.

અમે તમે નામદારનું ધ્યાન ખેંચતા માગીએ છીએ કે લડાઈના સંજોગોને લીધે બધી ચીજોના તેમજ જીંદગીની ખાસ જરૂરી-આતની વસ્તુઓના ભાવો અસારણુ ઉંચા રહ્યા છે. આ ગરીબ વર્ગોને મહાન દુખનું કારણ થઈ પડ્યું છે.

ખેતીની હાલની ગંભીર હાલતને લીધે એ સંકટમાં કમનસીબે વધારો થયો છે તમે નામદાર બહો છે તેમ મુંબઈના દુખાણુ અને ઠાકણુના સુલકના મોટા ભાગમાં મુંબઈ વરસાદ પડ્યો છે જેને પરિણામે એ જીંદગીઓમાં દુકાણનું સંકટ ફેલાયું છે.

એ સંજોગોને લીધે તેમજ એક મહાન લડાઈની આખેરીએ થતી અવ્યવસ્થાને લીધે વેપાર તેમજ ઉદ્યોગની દશા ખરાબ થઈ છે, અને અમને ખ્યાલ આવે છે કે તમે નામદારના કારોબારનું પેહેલું વરસ ખોરાકીની તગી, દુકાણ અને વેપારની ખરાબ સ્થિતિને લગતા મુશ્કેલ સવાલોથી રોકાયેલુ રહેશે. એ બધા સવાલોનો સંભાળથી નીકાલ લાવવો પડશે, અને આ ચેમ્બર અને આખી દેશી વેપારી કોમ તમે નામદારને દીલોબન મદદ આપશે એવી અમે તમેને ખાતરી આપીએ છીએ.

તમે નામદારને તથા લેડી લોઈડને એક વખત ફરીથી દીલોબન આવકાર આપવાની અમે રજા લઈએ છીએ અને આ દેશમાં તમારા નીવાસ દરમીયાન તમે તનદુરસ્તી લોગવો એવી દુવા મુંબઈએ છીએ અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે તમે નામદાર સન-મુંબઈ મહાન કાર્ય પહેલું છે, તેમાં ધલાકાની પ્રગતી અને ભલાં માટેના તમે નામદારના પ્રયત્નો ફત્તેહમંદ નીવડશે.

અંચો છીએ, તમે નામદારના તાબેદાર
સેવકો,

સુનીલાલ વીંઠ મેહલા (પ્રમુખ),

જેં બીં પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ),

જેં કેં મેહલા (સેક્રેટરી).

નામદાર ગવર્નરને જવાબ.

નામદાર ગવર્નરે ઉપલાં માનપત્રનો નીચે
સુજબ જવાબ વાળ્યો હતો:—

હીંઅન મરચંટસ ચેમ્બર અને બુચીના
પ્રમુખ અને સલાસદો.

અહંચો,

તમેને તેમજ તમારી સોસાયટીના સભા-
સદો, જેમાં મુંબઈના ઘણાક આગેવાન હીંદી
વેપારીઓ મોટી સંખ્યામાં સમાઈ બંધ છે,
તેઓને લેટવા માટેની આ વહ મલવા મોટે
હું ઘણો ખુશી થયો છું, અને નામદાર શેહેન-
શાહે ઇલાકાના હાકેમ વરીકે મારી નેમણુંક
કરીને મને મોટું માન આપ્યું છે તે મોટા
ઓધા ઉપર આપતી વખતે તમારો ને ભારે
આવકાર મને આપ્યો છે તે માટે હું લેડી
લોહક તરફથી તેમજ મારી તરફથી તમારે
અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માનું છું.

તમે કહો છો તેમ મારે માટે આ મોટી
સંતોષની વાત છે કે આ ઇલાકામાં મારાં
ઓધાની મુદત શરૂ થવા સાથે સારાં નસીબે
લડાઈના અંત પશુ આવ્યો છે તેમજ આપણા
શત્રુઓ ઉપર આપણી કીરતીવંત છત પશુ
થવા પાત્રી છે. હીંદે શેહેનશાહવને માથુસ,
નાણાં અને અસખાબ પુરો પાડીને જે નમુને-
દાર હીસો આપ્યો છે, તેમાં તેમજ લડાઈમાં
આ મોટાં શેહેર અને ઇલાકાએ જે ભાગ
લાગ્યો છે તેમા મગરૂરી લેવા માટે તમાને
વાજબી કારણ છે, મુંબઈ શેહેરે મહાન લડાઈ
માટે પોતાના માથુસોનું, દોલતનું અને ખીલ
મદદોનું સંપૂર્ણ જોર લેણું કર્યું છે. હીંદે
શેહેનશાહવમાં જે વિશ્વાસ ધરાવે છે અને શેહે-
નશાહવ હીંદમાં જે અચુક વિશ્વાસ ધરાવે છે

તેનો પુરાવો તમારી કોશિશો અને હું વિશ્વા-
રથી વાળી ચુક્યો છે. લડાઈના સવાલેએ હવે
સુલેહના સવાલોને માટે જગા કરી આપવી
જોઈએ છે. આ સવાલો મુશ્કેલીઓ ઉભી કરશે
એ વિશે મને કંઈ શક નથી, પણ મારી ખાતરી
છે કે જે અરસપરસના વિશ્વાસ અને હીંમતથી
આપણે લડાઈમાં છત મેળવા પામ્યા છીએ
તેજ વિશ્વાસ અને હીંમતથી આ મુશ્કેલીઓ
સામે થઈશું તો આપણે તેટલાજ પ્રમાણમાં
ફાવીશું. મેં અત્યાર આગમચત્રું નહેરમાં
જણાવ્યું છે કે હીંદી વલ્લરના વા. રંગી ઓગસ્ટ
૧૯૧૭ ના દંદરા તરફ મોરો ખરો ટેકો છે.
લડાઈ દરમીયાન હીંદે જેઓડેલી સારી વ્યવસ્થા.
દીલસોણ અને મદદની ફેટલી બધી વલણ
શેહેનશાહી પારલામેન્ટની શેહેનશાહવના સ્વ-
રાજ્ય મેળવવા માટે હીંદની અશીલાપણો
પુરી પાડવા માટેની ઇચ્છાને ઝડપથી નહેર
કરવા માટે જોખમદાર છે તે મને કહેવા દો.
સઘળી સુધારાની મોટી યોજનાઓ પાર પાડવા
માટે બે તત્વેલી જરૂર છે. પહેલું તત્વ અરસ-
પરસનો વિશ્વાસ છે. જેઓ સુધારા માંગે છે.
તેઓની લાલી નીધામાં સરકારે વીશ્વાસ મેલવો
જોઈએ છે તેમજ લોકોએ સરકારની ખરી ધાર-
ણાઓમાં વિશ્વાસ મેળવો જોઈએ છે. બીજું તત્વ
એ છે કે લાગવાવળગતાઓએ સ્વીકારવું જોઈએ
છે કે આ સવાલ મુશ્કેલી છે જેનો ફર્યો ફકત
ગોલવાથી થઈ શકે નહીં. પણ દેશનાં સઘળાં
સારાં લેનાં કામે લગાડવાથીજ થઈ શકે. હું
જાણું છું કે હીંદી વેપાર અને હુતરઉદ્યોગના લા-
ભોને મારી દીલસોણની જરૂર પડશે અને હું તેના
તરફ દીલસોણપૂર્વક ધ્યાન આપતો રહીશ.
અને હીંદી વેપારને વાજબી રીતે ખીલવવી
અને આખાદ બનાવવા માટે મદદ કરવાને હું
હંમેશ આતુર રહીશ.

હું સાલળીને ઘણો દલગીર છું કે પ્રાધ-
મ્યોરાફીના ચઢકી ગયલા લાવોએ કેમના ગરીબ
વર્ગોને સંકટમાં આણ્યા છે અને તે મામલો
ખેતીવાડીની ચીંતાતુર રિયતીથી વધુ ગંભીર

ફરનીચરના માટે ફેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

ખન્યો છે. હું બાલ્યું છું કે મારી આગળના ગવર્નરની સરકારે પસાર કરેલા લાંબાને લગતા ખરડાથી સંકટનું એક કારણ દુર થયું છે. છ'દગી માટેની દરેક ચીજના ભાવોમાં થતો વધારો મળી શકતા જ્યાનાં પ્રમાણમાંજ અટકાવી શકાય. મને ખબર મળી છે કે ધાર માથી ચોખા અને હીંદના બીજ લાગો ખાતેથી અનાજ લાવવાની સગવડો માટે પગલાં ભરાઈ ચુક્યાં છે અને તમારા જેવાં આગેવાન અને વળવાળાં મંડળ તરફથી મને ખાતરી મળવાથી ખુશાલી ઉપજે છે કે તમે ગરીબ વર્ગો માટે અનાજ લાવવા માટેનાં આ પગલાં તરફ મદદ કરશો.

લડાઈની લાંબી મુદત પછી જે સ્થિતિ રહેવા પામે છે તેનાં પરિણામે વેપાર ઉદ્યોગ સુસ્ત થવા વીના રહે નહીં. શેહેરી છ'દગીની ચળવળો સાધારણ રહ્યા ઉપર આવી જતાં સુધારો થવાની હું આશા રાખું છું. લડાઈની છતે આફ્રીકા અને મેસોપોટેમીઆમાં તમારા હુમ્મરઉદ્યોગો માટે યોદ્ધાળાં ખેતરો ઉધાડ્યાં છે. પશ્ચીમ હીંદની વેપારી કોમો છેલ્લાં વરસો દરમીઆન આફ્રીકા અને એશીઆના ઘણાક લાગોમાં પોતાના સાહસો અને કુશળતા દેખાડી આપી છે અને મને આશા છે કે તેઓ આ નવી તકો હાથ ધરવાને પછાત પડશે નહીં.

ગ્રહસ્થો, છેવટે તમોએ મને તેમજ લેડી લોહડને આપેલા આવકાર માટે હું ફરીથી તમારો આભાર માનું છું અને તમારી ચેમ્બરના લાભો તરફ મારો સરકાર કીલસોલ બાંધું. ધ્યાન આપશે એવી તમોને ખાતરી આપું છું.

નામદાર ગવર્નરનો ઉપલો જવાબ પુરો થયા બાદ ચેમ્બરની કમીટીના હાજર થયલા સભાસદો સાથે નામદાર ગવર્નરની ઓળખાણ કશવવામા આવી હતી જે બાદ સઘળાઓ વીસ-જન થયા હતા.

સર જેમ્સ મેસ્ટનની મુલાકાત —

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટસ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સભા બુધવાર તા.

૧૮-૧૨-૧૮ના રોજ ૪-૩૦ (રેડા. ટા.) કલાકે નામદાર હિંદી સરકારના ખજાનચી સર જેમ્સ મેસ્ટનને મળવા માટે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)

„ જહાંગીર. બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ)

„ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

„ પુરૂષોત્તમદાસ કાઠેરદાસ.

સર વિકલદાસ, ડી. કાકરસી.

શેઠ હંસરાજ પ્રાગળ કાકરસી.

„ એમ. સુખેદાર.

„ વસનંત કાકરસી હાલાધ.

„ મોતીલાલ વલ્લભાલ.

„ મોતીલાલ કાનંત.

„ ગુલાબચંદ દેવચંદ બવેરી.

„ સોરાબજી એલલ વોર્ડન.

„ મુળજી હરિદાસ.

„ નારણદાસ પુરૂષોત્તમ.

„ મથુરાદાસ વસનંત.

„ શ્રીરાજ જે. બીલીમોરીઆ.

„ એસ. બી. બીલીમોરીઆ.

„ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ યોળાણી.

એન. શેઠ સુનીલાલ વી. મહેતાએ નીચે

સુજબ લાપણ કયું હતું:—

આ ચેમ્બરની તમારી પહેલી વખતની મુલાકાત વખતે તમોને આવકાર આપતાં મને ઘણુંજ આનંદ થાય છે. તમારી પુરવેનો મશહુર ખજાનચી ત્યારે ત્યારે આ શેહેરમાં પ્રધારતો ત્યારે ત્યારે તેની મુલાકાત મેળવવાને આ ચેમ્બર લાગ્યશાળી થઈ હતી. ખાનગી સભામાં આવી રીતે વીચારની આપલે થવામા હમેશાં ઘણુંજ લાભ થાય છે. મને ખાતરી છે કે હિંદી વેપારી કોમને લાભવા-વળગતા સઘળા સવાલો ઉપર તમારા તરફથી દેલસોઝીથી ધ્યાન આપવામાં આવશે તથા આ ચેમ્બર સર વીલીઅમ મેયર સાથે જે

હીલોળની ભરેલા સંખંધ ધરાવતી હતી તેવો સંખંધ તમારા તરફથી જારી રાખવામાં આવશે.

વધારાના નફા ઉપરનો વેરો.

હાલમાં સુરોપીઅન અને હીંદી વેપારીઓનું જે ખાખત ખાસ કરીને ધ્યાન ખેંચી રહી છે તે વધારાના નફા ઉપરના કરને લગતી છે. સઘળી ખાખતોએથી એકમતે એવા વીચારો જાહેર કરવામાં આવે છે કે લડાઈથી ઉભા થયેલા સંજોગોને લીધે વધારાના નફા ઉપરના વેરોને લગતો ખરડો કહાડી નાખવો જોઈએ. સર વીલીઅમ મેયરે ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં કરેલાં ભાષણમાં એમ ધારી લીધું હતું કે લડાઈ તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૨૦ સુધી ચાલુ રહેશે જે પછીથી ૧૯૨૦-૨૧ નું સાલ લશ્કરને ધીમે ધીમે વીખેરવામાં જશે. તેટલુંજ નહીં પણ આ દેશ ઉપર પણ હુમલો આવવાની ધારતી રાખવામાં આવતી હતી પણ પુરા એ મહીના નહીં થયા હોય તેટલામાં દુશ્મનનું બળ નબળું પડતું જણાયું હતું અને નીત્ર રાજ્યોએ આ મહાન જંગમાં ક્ષેત્ર પ્રાપ્ત કરી હતી. સર વીલીઅમ મેયરના ઠરાવ અનુસાર ચાલુ નાણાપ્રકાશી વર્ષ દરમિયાન હીંદી મેલે-સુલમાંથી જે હીરસો આપવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો તેને લગતા સુધારેલા આંકડાઓ મેળવવા માટે મારી કમીટીએ તમારાં ખાતાને ખરજ કરી હતી. આ આંકડાઓ અમોને હજી સુધી મળી શક્યા નથી. તેપણ એટલું તો સ્પષ્ટ છે કે લડાઈ લગાવાની સુદતના સંખંધમાં જે આગાહી કરવામાં આવી હતી તેમાંથી સવા વર્ષથી વધુ સુદતની તકલીફમાંથી અમે બચી ગયા છીએ, એટલુંજ નહીં પણ સાર વીલીઅમ માયરે લશ્કરના ખરજના સંખંધમાં જે અડસટો આંકડો હતો તે ઓછાં પ્રમાણમાં થશે અને પરિણામે લશ્કરને વીખેરી નાખવાનો ખરજ પણ ઓછો થશે. તે સાથે હાલમાં ઇંગ્લંડમાં એવી લાગણી ફેલાઈ છે કે દુશ્મન દેશોને હંડ આપવાની ફરજ પાડવી જોઈએ અને

આ દેશને પણ તેનો ચોખ્ખો હીરસો મળે તેમ સંભવે છે. વળી આ વેરાથી મોટી રકમ ઉભી થશે કે નહીં તે શંકા ભરેલું છે અને આવા શકમંદ લાભ માટે વેપાર ઉદ્યોગને પાંગળા ખનાવવાની અને ખજાનો દે જે ખરાબ હાલતમાં છે તેમાં વધુ અવ્યવસ્થા ઉત્પન્ન કરવાની જરૂર નથી પણ વેપારી કોમનું સરવાળામતે માનવું છે. લડાઈના સંજોગો ખટલાયા છે એટલુંજ નહીં પણ આ દેશના ખેતીવાડીને લગતા તથા વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં સંજોગો ખટલાયા છે અને તે હાલમાં ઘણીજ ખરાબ હાલતમાં છે અને વળી ઉદ્યોગીક અને નાણાં પ્રકરણી કટોકટીનો મામલો ઉભો થવાનો પણ ભય રહે છે, જેથી આ કારણોને લીધે વેરો લેવાનો ઠરાવ કહાડી નાખવાની નામદાર સરકારને સુચના કરવાની મારી કમીટી સાહસ કરે છે. આ મતલબનાં જાહેરનામાને જેમ અને તેમ જલદીથી પ્રગટ કરવાથી વેપારીઓની હાલતી ચીંતા દૂર થશે અને શાંતી ફેલાશે. આ શાંતી નજીકના સમયમાં ભરાનારી સુલેહની કોનફરન્સને લીધે ઉભી થનારી વકોનો તથા ઉદ્યોગીક કમીશનના અહવાલ અને સુચવવામાં આવેલા સુધારાઓનો લાભ લેવાને માટે ઘણીજ જરૂરની છે.

વેરોના ખરડાને બ્રિટીશ કાયદાનાં ધોરણ

ઉપર મુકવાની જરૂર.

વધારાના નફા ઉપરના કરને લગતો ખરડો હજી હમણાજ પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે અને જે નામદાર સરકાર તે ખરડાનું કામ આગળ વધારવાનો ઠરાવ કરે તો તેની સઘળી વીગતો ઉપર પાવાનો અલીપ્રાય આપવા પેહેલાં મારી કમીટીને તે ખરડાની સઘળી કલમો ઉપર બારીકીથી વીચાર ચલાવવો પડશે. પણ આ ખરડાનું કામ નીચપક્ષપાત રીતે થાય તે માટે કેટલાક સુધારા વધારાઓ સુચવવાને અમે આ તર્કનો લાભ લઈએ છીએ. પેહેલે પ્રથમ મારી કમીટી એવો મત ધરાવે છે કે

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેન્ડર દોષ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

‘સ્ટેનડર્ડ’ નક્કની આંકણીમાં જેવી રીતે ઇંગ્લેંડમાં અગાઉનાં ત્રણ વરસોમાંથી કોઈ પણ એ વરસની અને કેટલાંક દાખલાઓમાં અગાઉનાં છ વરસોમાંથી કોઈથી ચાર વરસોની પસંદગી કરવાની વેરો ભરનારાઓને છુટ આપવામાં આવે છે તેવીજ રીતે અહીંના વેરો ભરનારાઓને ખરડામાં જણાવવામાં આવેલાં ચાર વરસોમાંથી કોઈથી ત્રણ વરસોની પસંદગી કરવાની છુટ મળે તેવી રીતે મજકુર ખરડામાં જોગવાઈ કરવી જોઈએ. બીજું, ખરડાની ૬ હી કલમની પહેલી પેટા કલમમાં ઇંગ્લેંડના કાયદા પ્રમાણે એવી જોગવાઈ કરવી જોઈએ કે કલેક્ટરને જે સંતોષપૂર્વક ખતાવી શકાય કે સરાસરી નફો “પરસેન્ટેજ સ્ટેનડર્ડ” કરતાં ઓછો છે તો ‘સ્ટેનડર્ડ’ નફાને ‘પરસેન્ટેજ સ્ટેનડર્ડ’ તરીકે ગણવો. ત્રીજું, ઇંગ્લેંડના કાયદા અનુસાર સ્પષ્ટ રીતે જોગવાઈ કરવી જોઈએ કે ચોક્કસ કંપની અથવા પહેલી ચારે વર્ષ માટે હસ્તીમાં ન હોય પણ તેણે એક, એ ચા ત્રણ વરસ સુધી કામ કર્યું હોય તો ખરડામાં કરવામાં આવેલી ગોઠવણ સુજળ થાપણ ઉપર દસ ટકા કપુલ કરવાનો યા તો તેના કામકાજના વરષ માટે નાદર નફાની ગણતરી કરવાની પસંદગી કરવાની છુટ આપવી જોઈએ. ચોથું, અમારું માનવું છે કે ખરડાને જે સ્વરૂપમાં ઘડવામાં આવ્યો છે તે સુજળ રોકવામાં આવેલાં નાણાંમાંથી થતી આવકની ગણતરી કરવાનો તેમાં ધરાહો રાખવામાં આવ્યો નથી. આ મુદ્દો ઇંગ્લેંડના કાયદા સુજળ સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર છે. ઇંગ્લેંડના કાયદો નીચે સુજળ છે.

નક્કની આંકણી કરવામાં છુંદગીનો વીમો ઉવારવાને લગતો ધધો યા તો જે સંધાઓ નાણાં રોકવાને લગતાજ છે તે સીવાય બીજી કોઈપણ રીતે જો નાણાં રોકવામાં આવતાં હોય તો તેમાંથી થતી આવકની ગણતરી કરવામાં આવશે નહીં.” પાંચમું, જો કંપનીઓ અથવા પહેલીઓ ઉપર વધારાનો કર નાખવામાં આવે

તો તેઓને સુપર ટેક્સમાંથી મુક્ત કરવી, ઇંગ્લેંડ માટે કંપનીના નહીં વેંચાયેલા નફા ઉપર સુપર ટેક્સ નાંખવામાં આવતો નથી. છઠું, આવવવેરાની માફક વધારાના નફા ઉપરનો કર જોકે અગાઉનાં વરસોના નફા ઉપર લેવામાં આવે તો પણ તેની આંકણી ચાલુ સાલનો નફો ધ્યાનમાં લીધા બાદ તેને બંધબેસતી રીતે કરવી. જો તેમ ન થાય તો જે વરષમાં આવી ભારે ખોટ ખમવી પડી હોય તે વરષમાં આવે ભારે વેરો આપવામાં વેરો ભરનારાઓને ભારે હાડ-મારીમાં ઉતરવું પડે.

લડાઈનાં પ્રધાન મંડળની સલાઓ
અને સુલેહની કોનફરન્સ.

મારી કમીટીએ કેટલાક દીવસ આગમ્ય નામદાર વાઇસરોય ઉપર તારનો સંદેશો મોકલાવી અરજ સુળરી હતી કે નામદાર સરકારે લડાઈનાં પ્રધાન મંડળની થનારી સલાઓમાં અને સુલેહની કોનફરન્સમાં હીંદી વેપારી પ્રતીનીધી નેમવાની મહેરબાની કરવી. હીંદી પ્રધાનને લડાઈની શાહી કોનફરન્સના સંબંધમાં મદદગાર થવાને તમો અને તમારા ગોઠીયાને ઇંગ્લેંડ જતી વખતે વીદાયગીરીનું હીલીબની ભરેલું માન આપતાં મારી અગાઉના ચેમ્બરના પ્રમુખ ઑનરેબલ મીન્ટલ્સલાઈ શામખાંસે જણાવ્યું હતું કે હીંદી વેપાર ઉદ્યોગના લાભ માટે તેના પ્રતીનીધી સુલેહની કોનફરન્સમાં હોવાની જરૂર છે, કારણ કે હીંદીઓપર ઉદ્યોગના નીકળના સંબંધમાં આવેલો અનુભવી પ્રતીનીધી ન હોય સુલેહની કોનફરન્સમાં જ્યારે આ દેશને લાગતાવળગતા વેપારી ભાગોના મહત્વના સવાલો ઉભા થતાં તે ઉપયોગી મદદ આપી શકે નહીં. તેઓએ વધુમાં જણાવ્યું હતું કે હીંદી વેપારીઓની એ માગણી છે કે નામદાર હીંદી સરકારને જાણના સંબંધમાં સંપુરણ છુટાપણ આપવું જોઈએ કે જેથી દેશના લાભને માટે જે ઉપાયો ધ્યેયકર માલુમ પડે તે ઉપાયો નામદાર હીંદી સરકાર કામે લગાડી

શકે. પ્રાંતીશ હીંદ અને દેશી રાજ્યોના પ્રતીનીધીઓ તરીકે સર એસ. પી. સીંહા અને ષીકાનેરના નામદાર મહારાજાની કરવામાં આવેલી નેમણુંકને અમે આવકાર આપીએ છીએ પણ તે સાથે અમારી કમીટી જણાવવા માગે છે કે હીંદના વેપાર ઉદ્યોગના બહોળા લાભોના સ્વીકૃતિ માટે તથા જે હીંદના વેપાર ઉદ્યોગની પ્રગતિ કે જેની નામદાર સરકાર તથા પ્રજા ખાદિશ રાખે છે તે સાધ્ય થાય તે માટે જકાતને લગતા છુટાપછાની હીંદની માગણી રજુ કરવાને માટે વેપારીઓના પ્રતીનીધી રાખવાની જરૂર છે. સર એસ. પી. સીંહા અને ષીકાનેરના નામદાર મહારાજા વેપારી પ્રતીનીધીની મહદને આવકારદાયક ગણુશે તેમાં મને બીલકુલ શક નથી. તમે અમારી અરજીને સ્વીકારવાને નામદાર સરકારને સમજવશે એવી અમે આશા રાખીએ છીએ, કારણ કે સુલેહની કેનફરનસમાં વેપારી પ્રતીનીધી મોકલવાને હજુ મોડું થયું નથી.

હીંદમાં દુકાળ.

હીંદમાં હાલમાં જે વીનાશકારી દુકાળનું બાદળ ફેલાઈ રહેલું છે તે સંબંધી ધ્યાન ખેંચવાની મારી કમીટીને જરૂર નથી. નામદાર હીંદી સરકાર તથા પ્રાંતીક સરકારો લોકો અને રોડોનાં દુરખો ઓછાં કરવાને સકટ નીવારણ ઉપાયો કામે લગાડશેજ. સાધારણ રીતે જેમ બને છે તેમ દુકાળમાં ફસાયલા કેશોમાંથી લોકો મોટાં શેડરમાં ભરાય છે. સ્થાનિક સંસ્થાઓ ઉપયોગી બહેર બાધકાઓ ખોલવાની આ વક્ર સંધ શકે. પણ ગુનિસીપલ અને સ્થાનિક સંસ્થાઓ નાણાં બજારની મોટી હાલને લીધે તથા સડાઈ દરમ્યાન નાણાં ઉઘાડ કરવાના સંબંધમાં આકોશ મુકવાને લીધે નણુવું કંઈ ધરાવે છે તે ખીના બંધીતી છે. આ કારણથી તેઓને હીંદી સરકાર હીંદની લેન અથવા ખીલ આદારમાં મહદની જરૂર છે. આ પ્રકારની મહદથી તેઓ પોતાની સ્થાનિક જરૂરીયાતોને પહોંચી વળશે તથા દુકાળમાં સપડાયલા લોકોને કામે લગાડી શકશે.

મોતીની નીકાસ ઉપરનો આકોશ.

મોતીની નીકાસનાં સંબંધમાં ચાલુ રાખવામાં આવેલા આકોશના સંબંધમાં હું તમારું ધ્યાન ખેંચવા માગું છું. મોતીને દુરદેશાવર મોકલવાનું મુખ્ય શેડર મુખ્ય મથક છે અને અહીં સાધારણ રીતે મોતીના મોટા જ્યાનો સંગ્રહ કરવામાં આવે છે. મોતીની આયાત ઉપર પણ જે કર નાખવા ધાર્યો હતો તે દુર કરી નામદાર હીંદની સરકારે મોતીના વેપારની અગત્ય સ્વીકારી છે, હવે સડાઈ બંધ થઈ ગઈ હોવાથી મોતીની નીકાસ ઉપર આકોશ મુકવાના સંબંધમાં સર વીલીઅમ માયરે જે બે કારણો જણાવ્યાં હતાં તે હવે ચાલી શકે નહી. મારી કમીટી આશા રાખે છે કે બદલાયલા સંભોગો ભેતા આ આકોશ દુર કરવો બંધીએ.

હુદીઆમણને લગતી સ્થિતિ પણ અત્યુકુળ છે. આ બાબત થોડે દરબને રૂબલને પણ લાગુ પડે છે.

વેપર કરન્સી રીઝર્વ.

વેપર કરન્સી રીઝર્વમાં નાણાં રોકવાના સંબંધમાં એક બાબત ઉપર હું કંઈક કહેવા માંતું છું, ચલણની ફરતી નોટોમાં ચક્રિત કરેલ રૂપીઆની નોટોમાં જે વધારો કરવામાં આવ્યો છે તે રકમ ઈંગ્લેંડની સોનાના ચલણની બમી-નગીરીમાં નહીં રોકતાં હીંદની સરકારની બમી-નગીરીમાં રોકવાથી હીંદી પ્રજાને ઘણો સતોષ થશે.

આટલું કહી હું તમારી મોલાકાત માટે ઉપકાર માગું છું અને આશા રાખું છું કે આવી રીતે બીજી મોલાકાતો પણ ભવિષ્યમાં લેવામાં આવશે.

હીંદી ખબરચીનો જવાબ.

ઓનરેબલ સર જેમ્સ મેસ્ટને જવાબ આપતાં એમને ઉપકાર માની હીંદી વેપારીઓના વીચારે બાણવાની આવી વકોને આવકારદાયક જણાવી હતી. તેણે જણાવ્યું હતું કે હું ઇન્ટર હું કે મારી મોલાકાત વધુ સારા સંભોગમાં થઈ હતી. અહીંયાં જે સવાલ ઉભા થયો છે તે એ છે કે વધારાના નફા ઉપર કર નાખવાને આ વખત યોગ્ય છે,

નવા પ્લાનોના બીહીંગમાં દાખલ કાલુ પુરી પાડે છે ?

કે નહીં. આ ખરડા સામે બતાવવામાં આવેલા વીરોધથી હું વાકેફ છું. કમીટી તરફથી જે ખબરો મળવામાં આવી છે તે મારા ખાવાં તરફથી ટુંક સુદતમાં પુરી પાઠવામાં આવશે. વધારાના નકા ઉપરના કરની જગ્યાએ તમારી કમીટી બીજા માર્ગ સુધી શકશે ?

ચેમ્બરના પ્રમુખ-કમીટીએ આ સુદા ઉપર વીચાર ચલાવ્યો નથી પણ લોન તેની જગ્યા લઈ શકે.

હીંદી બજારની આગળ ચલાવતાં જ-જ્ઞાન્યું હવે કે કમીટી તરફથી જે સુદાઓ ઉભા કરવામાં આવ્યા છે તે વાજબી છે અને જ્યારે ખરડાનું કામ આગળ ચલાવવામાં આવશે ત્યારે તે ઉપર વિચાર ચલાવવાને હું વચન આપું છું. સુલેહની કોન્ફરન્સમાં હીંદી વેપારીઓનું પ્રતિ-નીધીત્વ રાખવાની બાબત હું નામદાર હીંદી સરકાર હજુરને રજુ કરીશ. નામદાર હીંદી સરકાર ઔદ્યોગિક પ્રગતીના સંબંધમાં હંમેશા મદદ કરવાના પ્રયત્ન કરશે. પ્રાંતિક સરકારો તરફથી જે કંઈ નાણાંની મદદ મળવામાં આવશે તે આપવાને હું વચન આપું છું. મોતીની નીકાસના આંકેશના સંબંધમાં મારે જણાવવું જોઈએ કે જુદા જુદા માલની નીકાસ ઉપરના સરકારી આંકેશને કેટલી હદ સુધી દૂર કરવો તેના સંબંધમાં નામદાર સરકાર વેપારી કેમ સાથે તાકીદે મસલત ચલાવશે. હીંદી સરકારની જમીનગીરીમાં નાણાં રોકવાના સંબંધમાં હું કહીશ કે જો સમાન હવેની જમીનગીરી મળી શકતી હોય તો તે સ્ત્રા સામે હરકત નથી. ત્યારબાદ કેટલીક બીજી બાબતો ઉપર ચરચા ચલાવી સજા બરખાસ્ત થઈ હતી.

નવાં પુસ્તકો.

—:—

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેમ્બરની લાય-બ્રેરીમાં વધારવામાં આવ્યાં છે:—

1. Report of the Mysore Chamber of Commerce 1917 and 1918.

2. Report of the Punjab Chamber of Commerce 1917.
3. Report of the Bengal Chamber of Commerce 1917 Vol. II.
4. Report of the Bengal Chamber of Commerce 1918 appendices.
5. Historical introduction to Chemistry by Lowry.
6. The Central Provinces Code 1918.
7. The Land Revenue of Bombay Vol. I.
8. The Land Revenue of Bombay Vol. II.
9. The Journal of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society 1917-18.
10. Report of the Bombay Millowners' Association 1917.
11. Ships White List 1st Sept. 1918.
12. Ships' Black List 1st Sept. 1918.
13. Catalogue of Samples of Indian manufactures and of Articles; Commercial Intelligence Dept. India October 1918.
14. Annual Report of Statistics relating to Forest Administration British India 1916-17.
15. Joint stock Companies in British India & Mysore 1916 and 1917
16. Records of the Geological Survey of India Part 2. 1918.

OTHER CHAMBERS' SECTION.

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

રૂ ઉપર અંકુશ:—

ધી કરંચી ચેમ્બર ઑફ કોમર્સની મેને-જીંગ કમીટીની તા. ૫-૧૧-૧૮ ના રોજ મળેલી સભામાં હિન્દુસ્તાનના રૂ ઉપર અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં ધી બોમ્બે ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ વરફથી તેઓને મળેલો તાર વાંચવામાં આવ્યો હતો. તેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે હાલમાં રૂની નિકાસ ઉપર અંકુશ મૂકવાની આસ જરૂર છે પણ નામદાર સરકારે રૂ ખરીદ કરવાથી અથવા તો રૂના બાવ મુકરર કરવાથી અંકુશ મૂકવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ નહિ. અમુક સ્થળોએ પરવાના શિવાય અને અમુક જગ્યાથી વધારે નિકાસ કરવા દેવામાં ન આવે તો ખસ છે. લડાઈના વખતમાં અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં તેઓએ એમ સૂચવ્યું છે કે આ વર્ષના પાકની ખરાબ સ્થિતિને લીધે નામદાર સરકારે જાપાનની માંગ તથા બીજી જરૂરીયાતોની આત્રી કરવી જોઈએ જેથી જરૂર લાગે તો 'રેશનીંગ' ની પદ્ધતિ અમલમાં લાવી શકાય.

ત્યારબાદ નામદાર મુંબઈ સરકારના રેવન્યુ ખાતાના અંડર સેક્રેટરી ઉપર તા. ૨૬-૧૦-૧૮ ના રોજ લખેલ કાગળ વાંચવામાં આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ અંકુશ અમલમાં મૂકવામાં રૂ ઉગાડનારના લાભે જાળવવાની આસ સંભાળ લેવાથી જોઈએ. જેથી

કરીને રૂ નો સારો જથ્થો ઉગાડવા માટે અને ખબરમાં મૂકવા માટે તેઓને યોગ્ય બદલો મળે; તેથી કરીને સરકારી ખરીદ અથવા તો બીજી કોઈપણ રીતે રૂના બાવ ઉપર અંકુશ મૂકવાના પ્રયત્નો ધંધવા યોગ્ય નથી. પરવાના વિના રૂની નિકાસ કરવાની મના કરવાથી સ્થિતિને યુગી વળાશે અને પરવાના આપવામાં નીચેની બાબતો ઉપર આસ લક્ષ અપાવું જોઈએ:—

(૧) હિન્દુસ્તાનનાં કારખાનાઓની જરૂરીયાત.

(૨) યુનાઈટેડ કીંગડમ અને બ્રિટીશ રાજ્યના બીજા ભાગોની માંગ.

(૩) આપણાં હાલનાં મિત્ર રાજ્યોની માંગ.

(૪) તટસ્થ રાજ્યોની માંગ.

આ માટે 'રેશનીંગ' ની પદ્ધતિ સ્થાપવી પડશે જેમાં હિન્દુસ્તાન અને બ્રિટીશ રાજ્યની જરૂરીયાતો ઉપર પહેલું લક્ષ આપવામાં આવશે. વળી આવી પદ્ધતિ લડાઈ પછી થોડા વખત ચાલુ રાખવી એવો આ કમીટીનો મત છે.

આ કાગળની નોંધ લેવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

ધી ઇમ્પ્રેસમેન્ટ એક વેસલ્સ એડીનસ ૧૯૧૪-

બેંગાલ એગર એક કોમર્સની વા ૧૦-૧૦-૧૮ ને રોજ મળેલ કમીટીમાં આ એડીનસના સંબંધમાં નામદાર બેંગાળ સરકારના ફરી-આઇ ખાતા તરફથી આવેલ પત્ર ઉપર વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો. નામદાર બેંગાળ સરકારને નામદાર હિંદી સરકાર તરફથી જણાવવામાં આવ્યું હતું કે આ એડીનસની રૂએ પકડવામાં આવેલાં વહાણોના હિંદના વતની માલેકોને બદલો આપવા માટે હજી સુધી કંઈ પણ ધારા ઘટવામાં આવેલ નથી. અત્યાર સુધી બ્રીટીશ ગૌડા ખાતાંની સત્તા નીચેના બ્રીટીશ વહાણોનેજ પકડવામાં આવતાં હોવાથી આવા ધારાની જરૂર નહોતી. પરંતુ થોડા વખતથી હિંદી કંપનીઓનાં વહાણો પણ પકડવામાં આવતા હોવાથી તકાવત નહકી કરવાની પદ્ધતિ સ્થાપવાની જરૂર છે. આ માટે નામદાર હિંદી સરકાર એડીનસની કલમ ૫ (૨) નીચે ધારા ધરવાની સૂચના કરે છે; જે ધારાથી બદલા વરોડે આપવાની રકમ જે બંદરે વહાણ પકડવામાં આવે તે બંદરે નીમવામાં આવનાર બોર્ડ એક્સ આર્બીટ્રેશન નક્કો કરી શકે. આ બોર્ડ નામદાર હિંદી સરકારના મત પ્રમાણે ત્રણ સલાસદોની બનવી એક એક બેનના બે નામદાર ગવર્નર જનરલની કાઉન્સિલ નીમે અને એક વહાણના માલેકો નીમે. નામદાર સરકાર તરફથી નીમવામાં આવનાર બે સલાસદોમતિ એક અનુભવી ધારાશાસ્ત્રી અમલદાર હોવો એક.

આ બેનના તપાસતાં 'કમીટી બોર્ડ એક્સ આર્બીટ્રેશન'નું બે ધારણકબુલ રાખીશકી નહિ. આર્બીટ્રેશનમાં હુમેશાં બે પક્ષ હોય છે અને તેમાંના એકને બે સલાસદ નીમવા દેવા અને બીજાને માત્ર એકજ સલાસદ નીમવાની છૂટ આપવી તે વ્યાજબી નથી. કમીટીના મત પ્રમાણે બંને પક્ષે એક એક સલાસદ નીમવો અને તે બે સલાસદો ત્રીજો સલાસદ નીમે. પરંતુ બે નામદાર સરકાર આ સૂચના ન સ્વીકારે તો તેઓ જે બીજો સલાસદ નીમે તે વેપારી કોમમાંથી અનુભવી માણસ હોવો એક એક બે વહાણમાં માલ મોકલવાનો તથા મગાવવાનો અનુભવ હોય.

બીજી એક બાબત તરફ પણ કમીટીએ 'નામદાર સરકારનું' ધ્યાન ખેંચ્યું છે તે એ કે બોર્ડ એક્સ આર્બીટ્રેશન' નાના તથા મોટા બંને વહાણોની બાબતમાં કામ લેશે કે કેમ. ઇંગ્લંડમાં ચાલતી બદલુ બુક પદ્ધતિ માત્ર ૩૦૧ ટન તથા તેની ઉપરના વહાણને લાગુ પડે છે. હિન્દુસ્તાનમાં ૧૯૧૭ માં સ્થાપવામાં આવેલ 'રીવર ફ્રીફ્ટ આર્બીટ્રેશન બોર્ડ' હજી સુધી નાના વહાણોના સંબંધમાં કામ લીધેલાં છે. અને કમીટીએ એવો મત દર્શાવ્યો હતો કે નાના વહાણના સંબંધના હાવાએ 'રીવર ફ્રીફ્ટ આર્બીટ્રેશન બોર્ડ' જ નહીં કરવા એક, અને નાના વહાણના સંબંધમાં નવી પદ્ધતિ સ્થાપવાની જરૂર નથી; અને નવું, સ્થાપવામાં આવનાર 'બોર્ડ એક્સ આર્બીટ્રેશન' માત્ર મોટા વહાણોના સંબંધમાં કામ લેવું.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિશ્વ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

મુંબઈના કલેક્ટર ઓફ ટ્રસ્ટસ તરફથી
કેટલીક જાતના માલની આયાત ઉપર અંકુશ
મૂકવા માટે મુંબઈ પોર્ટ ટ્રીગલમાં તા. ૮-૧૨-૧૮
ના રોજ બહાર પાડવામાં આવેલી જાહેર-
ખબરની એક નકલ અમને મોકલવામાં આવેલ
છે જેથી જોઈ ઓફ ટ્રેડના પરવાના શિવાય
નીચે લખેલ માલની આયાતની મના કરવામાં
આવેલ છે:—

ગ્રોલીઓ સ્ટીરાઈન, ચરબી, ગ્રોલીવ
ગ્રોલીવ અને કાંદા.

તા. ૨૦-૧૧-૧૮

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં મુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની
ઓફીસમાં આપવામાં આવેલ છે:—

મુધારા:—

વીલીઅમ્સ એન્ડ વીગમોર ફેસ્ટન		
પ્રલેક્ટ્રીકલ એન્જીનીઅરીંગ		
ફાર્માસીયન	...	શાંગાઈ.
ધી ફેક્ટરી કું.	...	એમોય.
પેંગ્રી (સીલિલીઓગ એન્ડ કું.)...	...	એમોય.
સેઇન્ટલી એન્ડ કું.	...	ચેક્કાંગ.
જેમ્સ સ્કોટસન એન્ડ કું.	...	શાંગાઈ.
સીલિલીઓગ એન્ડ કું. (પેંગ્રી)...	...	એમોય.

મુધારા.

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ
બેલજીઅમ એન એક્ટ્રીમ ઓરીએન્ટ
ટીન્ટસીન.

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ બેલજીઅમ
એન એક્ટ્રીમ ઓરીએન્ટ ટીન્ટસીન અને

બતાડા.

કોન્સોર્ટીઅમ ડેસ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ બેલજીઅમ
એન એક્ટ્રીમ ઓરીએન્ટ—પેંગ્રીંગ.
એચ. એ. જી. કરીમખાં સાંગાઈ.

૭-૧૨-૧૮.

અત્રેના કલેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીએલ્સ
તરફથી ૧૪-૧૨-૧૮ ના રોજ નીચે પ્રમાણે
જાહેર ખબર બહાર પાડવામાં આવેલ છે:—

નામહાર હિન્દી સરકારે નીચેની ચીજો
ઈન્ડીઅન એક્ટ્રીપોર્ટ પ્રોહીબીશન લીસ્ટમાંથી

કાઢી નાખેલ છે:—બુટલ અને શુભ, સીવવાના
કોરા, વંજુઓ, કાર્પેટ સિવાયનો ઉત્તરોસામાન.
૧૪-૧૨-૧૮

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં મુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંદર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ. તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની
ઓફીસમાં આપવામાં આવેલ છે:—

અરસેબની રંગીન બાલોનો સહકાર અને મળજી.

પ્રધાન:—

સુધારા:—

એસ. જે. ડીક્સ	શાંગાહી.	ઇઆલ લેંગ ડીરેન્સરી ને ખદલ.	સ્વેટાઉ.
હાંગકાંગ ફ્રેડિંગ કું.	"	યાલ લેંગ ડીરેન્સરી...	"
ઇન્ટરનેશનલ સ્ટીપીંગકાર એન્ડ			
એકસપ્રેસ ટ્રેઇન્સ કું.	"		
સોસાયટી ફ્રેન્કો-આઇનોઇન્ડ ડી.		ઇ. જે. ગ્રીલ્ક.	શાંગાહી.
ડીસ્ટીલેરી.	હેન્કાઉ.		૧૬-૧૨-૧૮

મીઆમમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તવી પેઠીઓનું લીસ્ટ અમને તા હિન્દી સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઇ. સી. એસ તરફથી મળેલ છે જે આ એમ્બરની ઑફીસમાં રાખવામાં આવેલ છે.

તાર મોકલવા તાટે 'ટ્રસ્ટ વર્ક્સ' નો ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે એન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે લખેલ એન્કોને લંડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે —

(૧) નાઇ, નેક્રાડ એન્ડ કુંહને	ન્યુયોર્ક.
(૨) કોન્ડીનેન્ટલ એન્ડ કામર્શ્યલ નેશનલ એન્ક એન્ડ ચીકાગો	સેન્ટ લુઇ.
(૩) નેશનલ એન્ક એન્ડ કોમર્સ	ન્યુયોર્ક.
(૪) કોલમ્બીઆ ટ્રસ્ટ કું.	સેન્ટ ફ્રાન્સીસ્કો.
(૫) રપ્લયુ. આર. એસ એન્ડ કું.	ન્યુયોર્ક.
(૬) એન્ક એન્ક ધી મેનહેડન કું.	"
(૭) હાલ ગાર્ટ ન એન્ડ કું.	"
(૮) એમ્પાયર ટ્રસ્ટ એન્ડ કું.	"

૧૭-૧૨-૧૮

અત્રેના કલેક્ટર એન્ક ઇન્ટરસ તરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે બ્રીટીશ હિન્ડુસ્તાનમાં મોટરકાર, ચેસીસ, મોટર સાઇકલ વિગેરેની આયાત ઉપર સુકવામાં આવેલા અંકુશ તા. ૧૪-૧૨-૧૮ થી નામદાર હિન્દી સરકારે કાઢી નાખેલ છે.

૧૮-૧૨-૧૮

ઇન્ડીઆ ઑફીસના નવા કોન્ટ્રેક્ટસ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૧૮.

કેબલ—સી મેકીનટોશ એન્ડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
કુસીબલ્સ—મોરગન કુસીબલ કું.	બટર મી. એસ.
	ઇબલ્યુ.
ઇન્સ્યુલેટર્સ—બુલર્સ લીમીટેડ	લંડન ઇ. સી.
—ટેઇલર ટની કલીફ એન્ડ કું.	ઇસ્ટવુડ, લેનલી.
કાગળ—એલકસ કુપ્લીફેટર કું.	લંડન ઇ. સી.
કરવત—આર. ઇન્ટરસન એન્ડ કું.	શેફીલ્ડ.
ટયુબ્ઝ—હોવિલ એન્ડ કું.	
ટાયર્સ—ટેલર પ્રધર્સ એન્ડ કું.	લીડઝ
વેગન્સ—જે એન્ડ એન્ક હાવર્ડ	ગેડફર્ડ.
વાયર—બ્રીટીશ ઇન્સ્યુલેટર્સ એન્ડ હેલ્થી કેબલ્સ	લંડન સી ઇબલ્યુ.
—થ્રોપશાયર આયર્ન કું.	હાઇલી, સેલેપ.
—કોરમન લોંગ એન્ડ કું.	મીડલ્સ બરો.
—એન્ક રમીથ એન્ડ કું.	હેલી ફ્રેક્સ.
સ્ટીલ—વોટસન સેવીલી એન્ડ કું.	શેફીલ્ડ.
—એડગર એલન એન્ડ કું.	"
વેટર્ડીંગ પ્લેન્ટ—ટી. અસ. એન્ડરસન	"

મી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, અંબા.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

બગદાદનો વેપાર:—

તા. ૧૮-૧૦-૧૮ ના 'પ્રીન્સીઅર'માં બગદાદના વેપાર સંબંધી એક લેખ આવ્યો હતો જેનો સાર અને આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદ શહેર લગત પહેલાં એક બહુજ અગત્યનું વેપારનું મથક હતું. તે મુખ્યત્વે કરીને ખેતીવાડી માટેનું મધ્યસ્થાન છે અને તેની આસપાસની જમીન ઘણી ફળદ્રુપ છે. બહુ કાળમાં જ્યારે ત્યાંની જમીનને નેહરોથી પાણી પાવામાં આવતું ત્યારે તે દુનિયાની "વાડી" (Garden Spot) કહેવાતું.

પરંતુ ભૂગોળને લગતા અને આર્થિક કારણોથી બગદાદ હાલમાં વેપાર માટે વધારે અગત્યનું છે ટાઇગ્રીસ નદીના ઉપરના ભાગમાં તે છેલ્લું મથક છે અને પર્શીઆના રસ્તાનું પશ્ચિમ છેલ્લું મથક હોવાથી કેરમાનશાહ, હામાદાન અને બીજાં અગત્યનાં સ્થળોએ મોકલવામાં આવતો માલ બગદાદ ખાતેથી ઉંટ ઉપર અથવા બીજાં જાનવરો ઉપર લઈ જવામાં આવે છે વળી અપર અને લોઅર મેસોપોટેમીઆને માલ પૂરો પાડનારું તે મુખ્ય મથક છે અને નિકાસ માટે દેશનો સઘળો માલ ત્યાં એકઠો કરવામાં આવે છે.

મોસલ, શંઆર બેકીર અને મુલેમાનીઆ ખાતેની સઘળી નિપજ ટાઇગ્રીસ નદી મારફત બગદાદ લઈ જવામાં આવે છે જ્યાંથી અગત્યની ચીજો જેવી કે લીન, ચુંદર, ચામડાં, સાહીબો, ખજુર, અફીસ, ચરખી, અનાજ, વગેરે યસરાને

રસ્તે થઈને બીજા દેશોમાં મોકલવા માટે સ્ટીમ રમાં ચઢાવવામાં આવે છે.

બીજા દેશોમાંથી યસરાને રસ્તે થઈને આયાત કરવામાં આવતી ચીજોમાં કાપડ, સુતળી, ખાંડ, કાફી, શુણ્ધી, તેલનો, રેશમ, રેશમી તથા લીનનાં કપડાં, ધાતુઓ, ગળી, રંગ, ચા, તમાકુ, ખેતીવાડી માટેનું સાચા કામ વિગેરે મુખ્ય છે આ માટેની ઘણી ચીજો ત્યાંથી પર્શીઆ ખાતે મોકલવામાં આવે છે— ખાસ કરીને કાપડ, ખાંડ, ચા અને ગળી બગદાદની નિકાસની કેટલીક ચીજો પણ પર્શીઆમાંથી આવે છે જેવી કે સાહીબ અને રંગ.

ત્યાં જૂદી જૂદી બતની ચીજોના વેપાર માટે જૂદી જૂદી પેઢીઓ નથી. ઘણી ખરી પેઢીઓ દરેક બતની ચીજોના વેપાર કરે છે.

આયાતની મુખ્ય ચીજો મેન્ચેસ્ટરનું કાપડ છે. અને મેન્ચેસ્ટરમાં બગદાદની જૂની અને સધર ઘણી પેઢીઓ છે. નિકાસની મુખ્ય ચીજ લીન અને લેડીમધના મૂળીઆં (લીકો રાઇસ) છે જેનો મોટો ભાગ અમેરીકા ખાતે મોકલવામાં આવે છે.

લગભગ સઘળો વેપાર પરહરી અને સ્થાનિક બેન્કો મારફત કરવામાં આવે છે. બગદાદ ખાતે મોકલવામાં આવતા માલનાં નાણાં માટે વેપારી ઉપર રીપીંગ ડાકયુમેન્ટસ સાથે એક ક્લેર મોકલવામાં આવે છે જેનાં

હિવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીગ્રાફનો બેચો કે ?

નાણાં બગદાદ માલ પહોંચતાં જ હારી દેવામાં આવે છે. બગદાદથી નિકાસ કરવામાં આવતાં માલ માટે ઘણે ભાગે ચાર મહિનાની મુદતના ડ્રફ્ટ લાવવામાં આવે છે જે સ્થાનિક બેન્કોમાં વટાવી શકાય છે.

માલતું વેચાણ દલાલોના મારફત ચોક્કસ છ મહિનાની મુદતની શરતે કરવામાં આવે છે અને નાણાં માટે હુડી લાવવામાં આવે છે જે જે હુડીઓ બેન્કમાં અથવા ખાનગી શરારેશ પાસે જ થી ૧૨ ટકાના દરથી વટાવી શકાય છે.

બગદાદમાં બે મુસલમાન બેંચાહુદી અને એક ક્રીશ્ચીઅનની એક વેપારી કમીટી વેપારને ઉત્તેજન આપવા સાડ અને લડાયક સરકારને તથા નવી સ્થાપવામાં આવેલી દીવાની અદાલતોને સલાહ આપવા માટે નીમવામાં આવેલ છે. હાલમાં કમીટીનું મુખ્ય કામ માત્ર સલાહ આપવાનું જ છે અને બધી સત્તા લડાયક સત્તાવાળાઓના જ હાથમાં છે. છતાં વેપારમાં કંઈક મુદારિ થયેલ છે અને આયાત માટે અને પરદેશી માલના વેપારીઓને અમુક અમુક સગવડો આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદનો વેપાર લગભગ કેટલો હશે તેનો અડસરો કાઢવાનું કામ હાલ બહુ મુશ્કેલ છે. લડાયકને લીધે રસ્તાઓ બંધ થઈ ગયેલ હોવાથી થોડા વખત માટે બગદાદની જગ્યા બસરાએ લીધી હતી જ્યાં આયાત અને નિકાસનો સંબંધ વેપાર ચાલતો અને હજી પણ ચાલે છે. બગદાદે થોડા વખત માટે પોતાની વેપારી અગત્યતા જોઈ છે એમ કહી શકાય; કારણ કે પર્શીઆ જે બગદાદના વેપારનો મુખ્ય ભાગ છે, તેના વેપાર પર્શીઅન ગલ્ફ ઉપર બસરામાંથી ઇસ્પેહાન, અને મોહામેરાહ, બુચીર, અને આહવાન મારફત ચાલે છે. આ અરસામાં બગદાદ માત્ર બસરા ખાતેથી બહુ જ જરૂરની ચીજોની આયાત કરતું અને તે જ

માત્ર તેનો વેપાર હતો. આવી સ્થિતિને અંગે બગદાદની ઘણી પેટીઓ બસરા ખાતે ગયેલ છે.

છતાં પણ બગદાદે હંમેશને માટે પોતાની વેપારી નહત્તવા જોયેલ છે એમ માનવાનું કારણ નથી. ટાઇમીસ નદીના મધ્યાણ ઉપર તે આવેલું હોવાથી અને વળી લડાયકના વખતમાં રેલ રસ્તાઓનું તે મધ્ય બિન્દુ થયેલ હોવાથી—કે જે રેલ્વે રસ્તાઓ લડાયક પછી આગળ વધારવામાં આવશે—બગદાદ પહેલા કરતાં પણ વેપારના સંબંધમાં વધારે ઉચી સ્થિતિએ પહોંચશે તેમાં જરા પણ શંકા નથી. વળી તે શહેરની વેપારી આબાદી દેશની ખેતીવાડી કે જે આગળ વધારવા ક્ષીટીશ સત્તાવાળાઓ અનેક પ્રયત્નો કરે છે તેમા પ્રગતિ થતાં આગળ વધશે.

ચોકોહામા ખાતેના કેનેડાના ટ્રેડ કમીશનરે ચોકોહામા વેપાર ઉદ્યોગને લગતાં ખાતાં ઉપર ૨૭-૬-૧૮ ના રોજ મોકલાવેલ રીપોર્ટમાં તે લખે છે કે:—

“કપુરના તેલની આખી દુનિયામાં વધતી જતી માંગને લીધે જાપાનીઝ મોનોપોલી બુદો તેની નિકાસ વધારવા માટે પ્રયત્નો કરે છે. ભૂત કાળમાં કપુરની માંગ કરતાં પેદાશ વધારે હતી જોકે સત્તાવાળાઓએ તે અટકાવવા પ્રયત્ન કર્યા હતાં. ૧૯૧૭ માં ફારમોસાની પેદાશનો સમાવેશ કરતાં કપુરની પેદાશ ૮૦,૯૦,૦૦૦ કીન મુધી પહોંચી, તેજ અરસામાં વેચાણ ૭૮,૫૦,૦૦૦ કીન જેટલું હતું અને બાકીના ૨,૪૦,૦૦૦ કીનની વધારે રહ્યા હતા. તે માંહેનું ૩૨,૪૦,૦૦૦ કીનનું કપુર સાફ કરવાના કામમાં વાપરવામાં આવ્યું હતું, ૬,૩૦,૦૦૦ કીનનું સેલ્યુલોઝ બનાવવા માટે વાપરવામાં આવ્યું હતું અને બાકીનું ૩૭,૨૦,૦૦૦ કીનનું કપુર નિકાસ કરવામાં આવ્યું હતું. સરકાર

માત્ર સાફ કરેલા કપુરની નિકાસને ઉત્તેજન આપતી હોવાથી કપુરની ચીજ પનાવવાનાં, તથા કપુર સાફ કરવાનાં કારખાનાંઓને તે મદદ કરે છે.”

જાપાન ખાતે હિન્દુસ્તાનનું રૂ. લઈ જવા માટે નવો કોન્ટ્રેક્ટ:—

ચોકોહામા ખાતેનો કોમર્શલ એટેચી ‘ઈન્ડિઅન ટ્રેડ જર્નલ’ ઉપર તા. ૧૦-૧૦-૧૮ ને રાજ નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

જાપાનીઝ બીર વિષે તે લખે છે કે:— આ વર્ષે માર્ચ મહિના સુધી સામાન્ય વર્ષ સાથે સરખાવતાં જાપાનીઝ બીરની વપરાશમાં ફેરફાર થયેલ નથી; પરંતુ એપ્રિલ મહિનાથી વપરાશમાં મોટો વધારો થયેલ હોવાથી આ વર્ષના પહેલા છ મહિનાના વેચાણમાં આગલા વર્ષમાં તેટલાજ વખત કરતાં ૧૦ ટકાનો વધારો દેખાશે. દરમિયાન ચીંગાપોર, સુબઈ અને કલકત્તાથી મોટા આર્ડરો આવેલ છે અને તે એટલે સુધી કે ફક્ત બ્રીટીશ ઇન્ડિઆનાજ આર્ડરો ૩૫૦,૦૦૦ થી ૪,૦૦,૦૦૦ પેટી માટે થશે જ્યારે તે ગયે વર્ષે ૩૦,૦૦૦ પેટી માટે હતા. એટલે દેશની અને પરદેશની ખપત સાથે લેતાં આ વર્ષના પહેલા છ મહિનાની ખપતમાં ગયા વષના તેટલાજ વખત કરતાં ૩૦ ટકાનો વધારો થશે. દેશની ખપતમાં વધારો થવાનું કારણ જાપાનની નાણાં સંબંધી સારી સ્થિતિ છે. હાલમાં સાપોરો ચેમ્બીસુ અને આસાહી બીરનો ભાવ ૪ ડઝનની એક પેટીનો ૧,૫૦૦ ચેન છે.

ઘણા લાંબા વખત સુધીના પત્રવ્યવહાર પછી સુબઈ અને ટયુટીકોરિન તથા જાપાનમાં બીજાં બંદરો વચ્ચે કાચું રૂ. લઈ જવા સંબંધમાં નીપન યુસેન ફેર્મસા અને જાપાન કોલન સ્પીનર્સ એસોસિએશન વચ્ચે ગયા અઠવાડિયામાં નવો કોન્ટ્રેક્ટ કરવામાં આવેલ છે. નાના પાયા ઉપર એક ઇબુલાત કલકત્તા ખાતે પથ્થુ કરવામાં આવેલ છે.

‘એગ્રીમેન્ટ’ ના મુખ્ય મુદ્દાઓ જે જાપાન કોલન સ્પીનર્સ એસોસિએશન તરફથી લખી ચોકલવામાં આવેલ છે તે નીચે પ્રમાણે છે:—

(૧) આવતી રૂતુમાં (એટલે ૧-૧૧-૧૮ થી ૩૧-૧૦-૧૯ સુધીમાં) હિન્દુસ્તાનનું રૂ. માત્ર નીપન યુસેન ફેર્મસા લઈ જશે પણ હંમેશની માફક આ કંપની એસાહા ચોસેન ફેર્મસા અને પી. એ. કંપની સાથે ચોકલવું કરશે.

(૨) જાપાન કોલન સ્પીનર્સ એસોસિએશને એાહામાં એાહી ૬૦૦,૦૦૦ ગાંસડી મંગાવવાની ગેરંટી કરેલ છે જ્યારે નીપન યુસેન ફેર્મસાએ વધારેમાં વધારે ૧,૦૦૦,૦૦૦ ગાંસડી માટે ચોકલવું કરવાનું માથે લીધેલ છે.

૬૦૦,૦૦૦ ગાંસડી સુધી તે લઈ જવાનો દર ટનના ૬૦ ચેન કરાવવામાં આવેલ છે અને એ આના કરતાં વધારે ગાંસડી લઈ જવામાં

જાપાનમાંથી બીરની આયાત કેટલી વધેલી છે તે નીચેના આંકડા ઉપરથી જણાશે:—

વરસ.	પાંડ.
૧૯૧૨-૧૩	૮૭
૧૯૧૨-૧૪	૬૫૯
૧૯૧૪-૧૫	૭,૧૧૧
૧૯૧૪-૧૬	૨૯,૩૩૦
૧૯૧૬-૧૭	૭૫,૬૬૩

આવે તો દર નીચે પ્રમાણે ઠરાવવામાં આવેલ છે:—

ગાંસડી	દન દીઠ ચેન.
૭,૦૦,૦૦૦ સુધી	૫૮-૫૦
૮,૦૦,૦૦૦ "	૫૭
૯,૦૦,૦૦૦ "	૫૫-૫૦
૧,૦૦,૦૦૦ "	૫૪

જો ૧૦૦,૦૦૦ કરતાં વધારે ગાંસડી હોય અને નીચત સુસેન કેઈસા વહાણ પૂરાં પાડી શકે તો તે માટેના દર દન દીઠ ૫૨-૫૦ ચેન નક્કી કરવામાં આવેલ છે.

અત્યાર સુધીના કોન્ટ્રેક્ટમાં અને નવા કોન્ટ્રેક્ટમાં મુખ્ય વક્ષાવત એ છે કે નવા કોન્ટ્રેક્ટની રૂચે રૂ લઈ જવાનું ભાડું કોણે ખાતે ચેનમાં આપવામાં આવનાર છે જ્યારે જુના કોન્ટ્રેક્ટની રૂચે તે મુજબમાં રૂપિયામાં આપવામાં આવતું હતું. જૂવકાળમાં ભાડું રૂપિયામાં અપાતું હોવાથી ડીફર્ડ રીગેટ જે ચેનમાં આપવામાં આવતું હતું તે ગણવામાં બહુ સુરેકેલી નડતી જે હવે દૂર થશે.

વળી હવે સ્ટીમશીપ કંપની વીમા માટે પ્રીમીઅમ ભરશે અને ઓથાજળી જોટની ગણતરી કરશે.

આ બંને દર દને લગભગ ૧૧૧ ચેન થશે. ભાડાના દરમાં આખી દુનિયામાં વધારો થએલ હોવાથી ભાડાના દરમાં પણ ઘણો વધારો કરવામાં આવેલ છે.

મુકાબલા માટે એમ કહી શકાય કે નવો દર દન દીઠ ૫૪ થી ૬૦ ચેન છે જે કોણે ખાતે આપવામાં આવશે જ્યારે જુનો દર દન દીઠ ૪૦ હતો અને તે મુજબમાં અપાતો.

હિન્દુસ્તાન અને જાપાન વચ્ચે સુવર અને કાપડ લઈ જવા માટેના દર સંબંધમાં બીજા કોન્ટ્રેક્ટ ઉપર વિચાર ચાલે છે પરંતુ હજી કંઈ પણ નિર્ણય થયેલ નથી.

હિન્દુસ્તાનના કોલસાની નિકાસ:

છેલ્લાં ૨૬ વર્ષમાં હિન્દુસ્તાનના કોલસાની કરવામાં આવેલી નિકાસના આંકડા બહાર પાડવામાં આવેલ છે. આ આંકડામાં 'બનકર' કોલસો સમાવેશ થતો નથી. ૧૯૦૨ થી ૧૯૦૬ સુધી કુલ નિકાસ ૪૪૫થી વધી હતી. જે ૧૯૦૬ માં ૧,૦૦૩,૦૦૦ દન સુધી પહોંચી ૧૯૧૪ માં તે ઘટીને ૫૮૦,૦૦૦ દન થઈ ગઈ પરંતુ ૧૯૧૫ તે વધીને ૭૫૩,૦૦૦ દન થઈ અને ૧૯૧૬માં નિકાસ ૮૮૨,૦૦૦ દન સુધી પહોંચી. ૧૯૦૬ સુધી નિકાસ પેદાશના પ્રમાણમાં વધતી હતી. ત્યારબાદ ૧૯૦૯ સુધી નિકાસનું પ્રમાણ ધીમે ધીમે ઘટતું ગયું. ૧૯૧૦ માં વળી પ્રમાણ ઘટતું બંધ થયું હતું. પણ પાછું તે પ્રમાણ થોડા વર્ષથી ઘટતું ચાલ્યું છે. સરેરાશ ૧૯૦૦ થી ૧૯૦૬ સુધી હિન્દુસ્તાનના કોલસાની નિકાસ પેદાશના ૮ ટકા જેટલી હતી અને ૧૯૦૭ થી ૧૯૧૩ સુધી તે લગભગ ૬ ટકા જેટલી હતી. ૧૯૧૪ માં તે ઘટીને ૩.૫ ટકાની થઈ. ૧૯૧૫ અને ૧૯૧૬ માં તે અનુક્રમે ૪.૪ અને ૫.૧ ટકા જેટલી રહી હતી. કોલસાનો મોટો ભાગ કલકત્તા ખાતેથી ચડાવવામાં આવે છે. ૧૯૧૬માં કરવામાં આવેલી નિકાસમાંથી ૬૨.૩ ટકા સીલોન ખાતે અને ૧૬.૧ ટકા સ્ટ્રેઇટ્સ ખાતે મોકલવામાં આવ્યો હતો. હાલમાં સુમાત્રા હિન્દુસ્તાનનો કોલસો વાપરવામાં ત્રીજો નંબર છે અને નિકાસમાં તેનો હિસ્સો લગભગ ૧૧.૮ ટકા જેટલો છે.

હિન્દુસ્તાનનું ઉન:—

ધી લીવરપુલ પુલ બેંકર્સ એસોસીએશન વરકથી નવેમ્બરમાં જાણવવામાં આવ્યું હતું કે ગવર્નમેન્ટ આર્મી કોન્ટ્રેક્ટસ ડીપાર્ટમેન્ટની ચોજનાની રૂચે ઉનની હવે પછીની વહેંચણી લીવરપુલ ખાતે નવેમ્બરની ૨૭ થી ૨૮ વારીખ સુધી થશે અને નવેમ્બરની ૨૧ થી ૨૭ મી

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ ફ્રાંક, મુંબઈ.

વારીખ સુધી ઉન જોવા માટે ખુલ્લું રહેશે. વહેંચણી માટે હિન્દુસ્તાનના ઉનની લગભગ ૩૧,૦૦૦ ગાંસડી નવી આવેલ છે અને તેથી કુલ ગાંસડી ૩૨,૦૦૦ થઈ છે. તપાસવામાં આવેલી ગાંસડીઓ નીચે પ્રમાણે છે:—

ગાંસડી.

જોરીઆ	૧,૬૦૦
બીકાનેર	૪,૩૦૦
કંદહાર	૧,૬૦૦
બીપ્રક અને હાનાઈ... ..	૭૦૦
જેસલમેર અને મારવાડ	૨,૦૦૦
ચેલોઝ	૮,૨૦૦
જુન્ડ	૭૫૦
કાળી	૧,૧૦૦
સંકેદ	૪,૬૦૦
કારમીર અને બસરા... ..	૧૦૦
બકરાના વાળ	૨૦૦
સરટેમ્બરની બાકી	૧,૩૦૦

હવે પછીની વહેંચણીઓ માટે લગભગ ૪૨,૩૫૦ ગાંસડીઓ નવી આવેલ છે.

નામદાર હિન્દી સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી વા. ૨૨-૧૧-૧૯ ના રાજ નીચે પ્રમાણે 'પ્રેસ કોમ્યુનિક' પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે:—

આથી ખબર આપવામાં આવે છે કે વહાણોને લગતી ખબર પ્રકટ કરવા ઉપર જે અંકુશ મૂકવામાં આવ્યા હતા તે હવે કાઢી નાખવામાં આવેલ છે. હવેથી વહાણની મુસાફરીનો વારીખ, આવવત, રસ્તા વિગેરેને લગતી માહિતી પ્રકટ કરવાની છૂટ છે અને તારમાં પણ વહાણ નીકળવાની તથા પહોંચવાની વારીખ જણાવેલી હોવા છતાં પણ વહાણનાં નામ, નંબર, મારતરનાં નામ વિગેરે જરા પણ વાંધા વિના આપી શકાશે.

સીલોનના સરકારી ગેઝેટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે બ્રીટીશ હિન્દુસ્તાનમાંથી સીલોનમાં મોતીની આયાત કરવાની ૧૮મી નવેમ્બર ૧૯૧૯ થી મના કરવામાં આવી છે.

નામદાર હિન્દી સરકારને જણાવવામાં આવ્યું છે કે ચુનાઇટેડ કીંગડમમાં નિકાસ અને આયાત ઉપરના અંકુશોમાં બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ તરફથી ઘણી છૂટ છાટ, બહાર કરવામાં આવી છે જેનાં લીસ્ટ મેલમાં આ તરફ રવાને કરવામાં આવેલ છે અને અહિં તે જેમ અને તેમ જલદી બહાર પાડવામાં આવનાર છે.

નામદાર નીઝામ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાના ડીરેક્ટર મી. જી. કેની તરફથી આ ચેગમરને નીચે પ્રમાણે પત્ર મળેલ છે:—

હૈદરાબાદ ગૌરાહીના જાંચા રેશમ જેવા રૂના છ નમુના આપની ઉપર મોકલવા માટે મહેં પરભાનીના રૂના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ ઉપર લખેલ છે, આ નમુનાઓ તમારી ઓપીસમાં જોવા માટે ખુલા છે એમ મીલ માલિકોને જણાવશે. અથવા તો તે નમુનાઓ તેઓને જોવા મોકલાવશે. આ ખાતું રૂ અથવા કપાસને વેપાર કરતુ નથી; પરંતુ ખરૂં હૈદરાબાદ ગૌરાહી રૂ કેવું છે તે મીલ માલિકો જાણી શકે અને ભરોસાદાર આહતીઆઓને યૈયત પાસેથી કપાસ ખરીદવા મોકલે તેટલા માટે આ નમુના મોકલાવેલ છે; આ નમુનાથી આહતીઆઓ બીજા જાતનો માલ તે નામ નીચે મોકલાવી શકશે નહિ. વળી આ વર્ષે આંખા પરભાની વાણકામાં અને જુનિયરના મોટા ભાગમાં ગૌરાહીનું ચોક્કસ રૂ ઉમેલ છે. પરભાનીનો રૂનો સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ ખરીદનારાઓને જાણતી મદદ અને ખબર આપશે.

ઉપર જણાવવામાં આવેલ નમૂનાઓ આ ચેગમરની ઓપીસમાં જોવા માટે ખુલ્લા

જેથી ખોલીસ કરતા ટેબલ ટેપ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

છે અથવા તો મંગાવવામાં આવેથી નમૂનાઓ
ભેલા માટે મોકલવામાં આવશે.

બેન્ક ઓફ બંગાલના એજન્ટ વરફથી
જણાવવામાં આવ્યું છે કે પરભાની ખાતે તે
બેન્કની એક સબ-એજન્ટ સી ખોલવામાં આવેલ
છે; અને હાલ તુરત તો તે માત્ર રૂની ખરીદ-
દીની ત્રુટિમાં જ ખુલ્લી રહેશે.

અત્રેના ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ મી. પી.
જે. મીડ સી. આઈ. ઈ. આઈ. સી. એસ વરફથી
જણાવવામાં આવ્યું છે કે બેંકની માટેના
કોન્સલ મી. જી. એ. એ. ગાર્વીન હિન્દુસ્તાનના
આ ભાગમાં વેપાર સ્થાપવા માટે આતુર છે.

ઘણું ઠરીને જાપાન અને ખીજા દેશો સાથે
હરીફાઈમાં બેંકની ખાતે બંગડી, ધાબળી,
સીગારેટ, ઘસ દાંતીઆ, હોઝીયરી, લેગપવેર,
સરવા આમડાના ભેડા, સરવા સુગંધી અને
બાર સાબુઓ, આરસા વિગેરે માટે ખાસ
તક છે.

જે ઉપર લખેલ ચીજોના કેમ્પણ બેંકપા-
રીઓ ભાવતાલ સાથે નમુના મી ગાર્વીન
ઉપર પરભાથી અથવા તો ડીરેક્ટર ઓફ ઇન્ડ
સ્ટ્રીઝની ઓફીસ મારફત મોકલી આપશે તો તે
ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવશે.

નામદાર હિન્દી સરકારના ડીરેક્ટર ઓફ
સ્ટેટીસ્ટીકસ વરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું
છે કે તા. ૧-૪-૧૯૧૬ થી હિન્દુસ્તાનના દરિ-
આઈ વેપારમાં આયાત અને નિકાસના આક-
કામાં 'ચોખાનો મધાળા' હેઠળ નીચે પ્રમાણે
વર્ગ પાડવામાં આવશે:—

(૧) ફેવરિંગાળા ચોખા.

(૨) ફેવરિંગ વગરના ચોખા:—

(અ) સાફ કરેલ ચોખા.

(બ) " " અધાં ચોખા.

(ક) બીજા બતો.

(૩) ચોખાનો લોટ અને પીસેલા ચોખા.

(૪) ચોખાનો આટો.

'ચોખાના આટા'ના વર્ગ ફેવરિંગ પ્રેન
એન્ડ પોલર્ડઝ'ના વિભાગમાં પણ જુદા
મધાળા નીચે મૂકી શકાશે અને તે માટે ત્રીજા
નંબરના વર્ગ સાથે કુટ નોટમાં લખાશે કે
'ચોખાનો આટો' 'ફેવરિંગ પ્રેન એન્ડ પોલર્ડઝ'ના
વિભાગમાં મૂકવામાં આવેલ છે.

કોરીઆમાં રૂની ખેતી.

સીઆલાના થીટીશ કોનસલ જનરલે
હાલની અને ભવિષ્યની કોરીઆમાં રૂની ખેતી
વિશે આપેલો સવિસ્તર હેવાલ નીચે પ્રમાણે છે.
હાલ કોરીઆમાં ૨૪૫,૦૦૦ એકર જમીનમાં
ખેતી કરવામાં આવી છે અને ભવિષ્યમાં
૪૬૦,૦૦૦ એકર જમીનમાં ખેતી કરવામાં
આવશે. દક્ષીણ કોરીઆમાં કાચા રૂની ત્રણ
કંપનીઓ નીકળેલી છે; જે દક્ષીણ એનર
પ્રાંતમાં આવેલી છે અને ભવિષ્યમાં તેઓને
સંયુક્ત કરવી એવો વિચાર છે. પશ્ચિમ
કોરીઆમાં રૂનો સારો પાક થયેલો છે; જે
૩ લાખ વાવણાનું, મજબુત, સફાઈદાર અને
તફાન સફેદ છે હાલમાં પશ્ચિમ કોરીઆમાં
૨૪,૫૦૦ એકર જમીનમાં ૩ પાકેલું છે અને
વળી ત્યાં એક લાખ જમીનના વિસ્તારમાં ૩
વાવેલું છે જે પ્રાંતમાંથી રૂની ઉપજ ૫૦ થી
૭૦ લાખ પાઉન્ડની થાય છે. હૈન્ડ-એનના દક્ષીણ
પ્રાંતમાં પણ ૭૮૪,૦૦૦ એકરમાં ૩ વાવી શકાય
એવી જમીન તૈયાર છે અને કો-કેના પ્રાંતમાં
પણ ૭૩૫,૦૦૦ એકર જમીન રૂને વારતે ખેતી
કરવા જેવી છે. ચીનામપોમાં રૂની ગાસડી
બાધવાની ફેક્ટરી છે અને એવી બીજી બે ફેક-
ટરીઓ તૈયાર કરવી એટલે કે એક હૈન્ડ-નો માં
અને બીજીને માટે જગ્યાનું નામ નક્કી કરવામાં
આવેલું નથી

જાપાનમાં ઘડીઆળ માટે કાચ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

થોકોહોમામાં રહિને ૫૦,૦૦૦ યુસ જેટલો માલ બનાવવામાં આવે છે જેમાં માત્ર એક કંપની ૨૫,૦૦૦ યુસ માલ તૈયાર કરે છે એકું ત્યાંના નામદાર સરકારના વેપારી ખાત-મીના અધિકારીએ હેવાલ આપેલો છે આમાંથી માત્ર ૧૦ ટકા જેટલો માલ યુરોપમાં વપરાય છે અને વળી ૭૦ ટકા જેટલો માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં મોકલવામાં આવે છે. મોટો જથ્થો “શાર્પ એન્જ” ના નામથી જાળખાય છે જે ટોલર નામની ઘડીઆળોમાં વાપરવામાં આવે છે. લગભગ પહેલાં જર્મનીના જે ભાવ હોતો તે ભાવે હાલમાં જાપાનના ગ્લાસ મળે છે એટલે કે આશરે ૩-૫૦ ચેન એક યુસની કીમત છે (૩. ૧-૦-૧૫-૦ પર યુસ પડે છે). વળી જાપાનના બનાવનારાઓ એવું ધારે છે કે કાચી ચીજોને ભાવ ઘણો વધેલો છે તેથી કરીને લગભગ પછી જર્મનીના માલ સાથે હરોફાઈ કરી શકશે. ૧૫ ટકા જેટલો ખર્ચ મજૂરોને આપવો પડે છે અને કામદારોના કામના પ્રમાણમાં ભાવના દરમાં ફેરફાર થયા કરે છે પણ સરેરાસ ૫૦ સેનથી ૧ ચેન (એટલે કે રૂ. ૧-૬૦ થી રૂ. ૩-૨-૦ સુધી દરેક માણસ દીઠ દર-દાજનો ખર્ચ આવે છે; તેમજ વળી ગ્લાસ પુકનારાઓને કર દરેક માણસને ૨ થી ૩ ચેન (એટલે રૂ. ૬-૪-૦ થી ૮-૬-૦) મળે છે.

કારાક્યુટોમાં કાગળ બનાવવાનો ઉદ્યોગ.

આ પ્રાંતમાંથી ૩૦ કરોડ ટન લાકડું ઉત્પન્ન થાય છે અને જો તેમાંનો અડધો ભાગ પદ્મ (માવો) બનાવવાના ઉદ્યોગમાં વાપરવામાં આવે તો આશરે દર વરસે એક લાખ ટન માલ બનાવી શકે. હાલમાં તેઓ ૫૦ હજાર ટન જેટલો માલ દર વરસે બનાવે છે. આવો ઉદ્યોગ ત્યાંની જે કંપનીઓએ હાથમાં લીધો છે, એક ‘ટોયો-

હોરા’ અને બીજી ‘ઓટોમારી’ જે ૬૧ વર્ષે ૨૦ હજાર ટન જેટલો માલ કાઢે છે. વળી તેજ પ્રમાણે ‘ઓચાઇ’ પણ ૧૦ હજાર ટન દર વર્ષે તૈયાર કરે છે; તેવીજ રીતે ‘ટોમારજી’ મીલ પણ ૨૦ હજાર ટન દર વર્ષે બનાવે છે. અને આ છેલ્લી મીલ આ ઉદ્યોગનો ફેલાવો કરવાને સારૂ “મોઠા” નામના પ્રાંતમાં પદ્મ બનાવવાની નવી મીલ તૈયાર કરે છે. હાલમાં દર વર્ષે ૧ કરોડ ૨૦ લાખની કીમતનો માલ તૈયાર થાય છે અને જ્યારે આ ઉદ્યોગને માટે બીજી નવી મીલો ખાંધવામાં આવશે ત્યારે ઉપર જણાવેલી કીમત કરતાં બમણી કીમતનો માલ તૈયાર થશે. આથી એવી આશા રાખવામાં આવે છે કે ભવિષ્યમાં જાપાનીઝની કાગળ બનાવનારી મીલો પરદેશી પદ્મ બનાવનારા ઉપર આધાર ન રાખતાં સ્વતંત્ર થઈ જશે. પદ્મ બનાવવામાં કેટલીક મુશ્કેલીઓ નડે છે પણ કારાક્યુટોની સરકાર તે બાબતમાં મદદ કરવા તૈયાર છે. ત્યાંની સ્થાનીક પ્રજા પણ લોનના આકરમાં પૈસા ઉઘરાવીને રહેવે અને બંદરની સગવડતા પુરી કરશે.

જાપાનના વેપાર ઉદ્યોગની સ્થિતિ.

ધી થોકોહોમા સ્પીશી બેન્કની થોડા વખત પહેલાં મળેલી સલામાં તે એન્કના પ્રેસીડન્ટે જાપાનના વેપાર અને ઉદ્યોગ સંબંધી ઘણી ઉપયોગી માહિતી આપેલ છે લગભગ પછી ઘણાં નવા ઉદ્યોગો સ્થાપવામાં આવ્યા છે અને બીજા ઉદ્યોગો ખડું આગળ વધારવામાં આવ્યા છે. પરદેશી રાજ્યોએ આયાત અને નિકાસ ઉપર અંકુશો મૂકેલા હોવાથી વેપાર ઉપર અસર થઈ હતી પણ તેમાં આસ્થિકારક વધારો થયેલ છે તે નીચે આપેલા આંકડા ઉપરથી સમજાશે:—

આયાત	૮૩,૬૦,૦૦,૦૦૦
આગલા વર્ષની આયાત			૪૪,૬૦,૦૦,૦૦૦

વધારો ...	૩૯,૦૦,૦૦,૦૦૦
નિકાસ ...	૮૯,૬૦,૦૦,૦૦૦
આગલા વર્ષની નિકાસ...	૭૦,૮૦,૦૦,૦૦૦

વધારો ... ૧૮,૮૦,૦૦,૦૦૦

છેલ્લા અર્ધો વર્ષની આખરે જાપાનનું દેશ અને પરદેશમાં થયેલ નાણું લગભગ ૧,૨૧,૦૦,૦૦,૦૦૦ ચેન જેટલું હતું.

જાપાનના વેપાર હિસોગની અસર હિંદુસ્તાન ઉપર થતી હોવાથી ઉપર આપેલા આંકડા વધારે ધ્યાનથી તપાસવાની જરૂર છે. નિકાસના આંકડા લખ્યે:—

વધારો.	ચેન.
રૂપૃં કાપડ ...	૪,૧૦,૦૦,૦૦૦
સુતર ...	૨,૪૦,૦૦,૦૦૦
દાળ વિગેરે ..	૧,૬૦,૦૦,૦૦૦
ફ ...	૧,૫૦,૦૦,૦૦૦

આયાતમાં સહુથી મોટો વધારો રૂમાં ચેન ૧૫,૦૦,૦૦,૦૦૦ નો હતો.

નિકાસમાં ખાસ કરીને તેધાર માલમાં વધારો હતો અને આયાતમાં કાચો માલ તથા સાંચાકામમાં વધારો હતો જે દેશના હિસોગની સારી રીતિ સૂચવે છે.

હિંદુસ્તાનના વેપાર વિષે તે જાપાનીઝ એન્ડરે કહ્યું કે રૂરીમરની અછત અને એકસ-ચેન્જની મુશ્કેલીઓને લઈને નિકાસ ઉપર મોટી અસર થઈ હતી અને આયાત પણ રેલ્વેના દર વધી જવાથી અને લાઇઝ વિષેના ખરોજ સમાચારથી ઘટી ગઈ હતી. લડાઈને માટે ઉપયોગી વસ્તુની નિકાસ લઈને જનર ટકી રહ્યું હતું. પરંતુ રૂની નિકાસ ખરાબ પાકેને લઈને અને તેને પરિણામે અમેરિકન રૂ સાથે સરખામણીમાં વધારે કિંમતને લઈને ઘણીજ ઘટી ગઈ હતી. છેલ્લા થોડા વખતથી નાણાં બીડ ચાલુ છે અને પ્રેસીડન્સી એન્ડ્રોએ વ્યાજનો દર ૫ ટકા કર્યો પણ ધીમે ધીમે જાનરમાં સ્થિરતા આવી અને જીલ્લો વેાર લોનની જનર ઉપર બહુ અસર થઈ નહિ.

હિંદુસ્તાનના ઉદ્યોગો.

ધી લાંબન ચેમ્બર-ઓફ કોમર્સ જનરલ નો ઠાકરનાનો ખબરપત્રી હિંદુસ્તાનના ઉદ્યોગો વિષે નીચે પ્રમાણે લખે છે.

દારૂ બનાવવાના કારખાનાંઓ:—બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલે ૧૮ દારૂનાં કારખાનાંઓ છે જે માહેનાં ૧૦ હિમાલયની તળેટીમાં મુરીથી દારૂલહાંશના પ્રદેશમાં આવેલાં છે. સૌથી મોટું કારખાનું જે મયોરમા છે. દારૂની નીપજ ૧૯૦૨ માં સહુથી વધારે હતી. ત્યાર બાદ તે ધીમે ધીમે ઘટતી જાય છે જ્યારે પરદેશના દારૂની આયાતનું પ્રમાણ વધતું જાય છે, જે કે ૧૯૦૭ માં પરદેશથી આયાત દેશની નિપજ કરતાં જરા થોડી હતી. સને ૧૯૧૧ માં તેની ઉપજ બહુજ ઓછી હતી પણ સને ૧૯૧૨ માં નિપજ વધી અને ૧૯૧૩ માં નિપજના આંકડા ટેંચિ પહોંચ્યા. પરંતુ ૧૯૧૪ થી દરીઆઈ રસ્તાના લાવે વધી જવાથી હિંદુસ્તાનમાં અંગ્રેજી સરકાર ન હોવાથી અને જર્મનીમાં દારૂની અછતને લઈને આયાત ઓછી થઈ છે.

કાગળ બનાવવાનાં કારખાનાંઓ:—સને ૧૯૧૬ માં સમગ્ર હિંદુસ્તાનમાં ૧૦ કારખાનાંઓ હતા તેમાંનાં ૩ બંગાલમાં, ૪ બુધાધમાં, ૧ સંયુક્ત પ્રાન્તોમાં, ૧ દવણુકોરમાં અને ૧ ગ્વાલીઅરમાં આવેલ છે. હિંદુસ્તાનની કાગળ બનાવવાની પુરાણી રીતીથી આ ધંધો મંદ પડ્યો છે, કારણકે પરદેશના માલની બનાવટ સાથે તે હરીફાઈ શકે નહિ અને જે સીલો સરકારી કોન્ટ્રેક્ટથી કામ કરે છે તે સારી રીતિમાં છે. ૧૯૧૧ માં હિંદુસ્તાનમાં રૂ. ૮૦ લાખની કિંમતનાં કાગળ બનાવવામાં આવ્યાં હતા અને પરદેશી માલની આયાતની કિંમત રૂ. ૧,૧૬ લાખ હતી. તેજ પ્રમાણે સને ૧૯૧૫ માં રૂ. ૯૦ લાખનો માલ હિંદુસ્તાનમાં બનાવવામાં આવ્યો હતો અને રૂ. ૧૩૪ લાખનો માલ આયાત કરવામાં આવ્યો હતો. લડાઈને લઈને શત્રુરાજ્યોની હરિકાઈ બંધ પડી જવાથી હિંદુસ્તાનમાં કાગળનો હિસોગ પ્રમાણમાં સારી

સ્થિતિમાં છે અગર જો કે 'બુડ પદ્મ' તથા કાગળ બનાવવામાં ભેદતી બીજી રસાયણિક ચીજોના આવ વધી ગયેલા છે.

૩ની મીલો:-હિન્દુસ્તાનમાં ૩ની મીલનો ઉદ્યોગ ૧૮૫૧ થી શરૂ થયેલ ઠીકી શકાય કારણ કે તે વર્ષમાં પહેલી મીલ સ્થાપવામાં આવી હતી.

સને ૧૯૧૫-૧૬ના આંકડા નીચે પ્રમાણે હતા.

આહુ મીલો. ઓથોરાઇઝડ કેપીટલ. રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

૨૬૭	૨૨૯૧'૫
માણસો રોકવામાં	લુમ્બો. સ્પીન્ડલ્સ.
આવેલ (૧૦૦૦)	(૧૦૦૦) (૧૦૦૦)
૨૯૨૨	૧૦૮'૪ ૬૭૫'૭

ત્યાર બાદ ઓથોરાઇઝડ કેપીટલના પ્રમાણમાં રોકવામાં આવેલ માણસો, સ્પીન્ડલ્સ અને લુમ્બોમાં મોટો વધારો થયેલ છે. ૧૯૧૫-૧૬ની આખરે હિન્દુસ્તાનમાં ૨૬૭ મીલો હતી જેમાં ૧૦૮,૪૦૭ લુમ્બો અને ૬૬,૭૫,૬૮૮ સ્પીન્ડલ્સ હતી. આમાંની ૬૮ મીલ માત્ર કાંતવા માટે અને ૨૯ માત્ર વણવા માટેજ હતી: અને ૧૭૦ મીલમાં કાંતવા તથા વણવાનું બન્નેનું કામ કરવામાં આવતું હતું. તેમાં દરરોજ સરેરાશ ૨૯૨, ૧૬૦ માણસો રોકવામાં આવતા હતાં જેમાંનાં ૨૦૭,૩૬૧ પુરૂષો, ૪૭,૦૧૫ સ્ત્રીઓ, ૨૭,૧૪૪ છોકરાઓ હતાં અને બાકીના ૧૦,૬૪૦ વિશે કાંઈ ખાસ માહિતી નથી. મીલોની ઓથોરાઇઝડ કેપીટલ લગભગ ૨૨,૬૧ પૈ,૫૬૦ રૂપિયાની હતી જેમાં સોનાનાં ચક્કણની કેપીટલ પૌંડ ૫૧૬,૦૭૮ નો સમાવેશ

થયેલ છે. રૂપિયાની કેપીટલમાંની ૮૩,૮૦,૬૮૬ રૂપિયાની થાપણ બરાબ હતી અને પૌંડની કેપીટલમાંની ૩૨૫ પૌંડ બરાબેલ હતી. વળી ૪૧૦ એએચે રૂ. ૩,૦૭,૮૫,૬૦૦ ની ડીએનએસ કાંટેલ છે. આનગી આશામ્. ૩૬ મીલોમાંની ૨૫ મીલોએ પોતાની ટલની રકમ જણાવેલ નથી. પણ તે રૂ. ૨૦ કરોડની ગણી શકાય આ પ્રમ ઓથોરાઇઝડ કેપીટલ અને ડીએનએસ લગભગ રૂ. ૨૮ કરોડ છે જેમાંના રૂ. ૨૧ બરાબેલ છે. બ્રીટીશ ઇન્ડીઆમાં ૧૯૧૫ માં સુતરની કુલ નિપજ અને નિકાસના નીચે પ્રમાણે હતા :-

નં. ૫ થી ૨૫	નં. ૨૫ થી ઉપર,
(રતલ)	(રતલ)
૬૨૪,૪૭૪,૪૭૪.	૫૮,૦૨૯,૬૬૩
વેસ્ટ નિપજ	નિકાસ
(રતલ)	(રતલ)
૬૫૦,૫૬૨	૬,૮૩,૧૫૪,૬૯૯ ૧૬૮,૧૦૬,૨૦

૧૯૧૫-૧૬ માં નિપજ લગભગ ૬૦૦ લાખ રતલની હતી જ્યારે ૧૯૧૪-૧૫ ૬૧૫૦ લાખ રતલની હતી અને ઉદ્યોગ કરીને મુંબઈમાં છે. મીલો મુખ્યત્વે કર્ક કારો માલ અને સફેદ માલ કાઢે છે જેના આંક નીચે પ્રમાણે:-

	૧૯૧૫-૧
શરીંગ અને લોન્ગ કલોથ	૯૩,૨૦૦,૨૦
થોતીયા	૬૬,૬૨૫,૦૮
ધરગત પરચુરણ કાપડ	૩૨,૩૪૫,૫૫૬
આદર	૨૫,૦૦૩,૭૩

શણની મીલો - તેના ૧૯૧૫-૧૬ ના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:-

મીલોની સંખ્યા.	ઓથોરાઇઝડ કેપીટલ.	રોકવામાં આવેલ માણસો.	લુમ્બો.	સ્પીન્ડલ્સ
(રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)	(૧,૦૦૦)
૭૦	૧,૩૩૬-૬	૨૫૪-૧	૩૯-૯	૮૧૨-૦

શુભી.	શુભપાટ.	કિંમત.
(૧,૦૦૦,૦૦૦)	(વાર ૧,૦૦૦,૦૦૦)	(રૂ. ૧,૦૦૦,૦૦)
૭૯૪-૧	૧,૧૬૨-૩	૩,૭૯૭-૮

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીમાડના ભધ્યે કે ?

પ્રેક્ષાકર્તા:—આ ઉદ્યોગ હજી શરૂઆતની સ્થિતિમાં છે. તેની ઉપજ ૧૯૧૫ માં મેરવારામાં (રજપુતાના) ૫૫ ટનની અને કાળ હાન્દીમાં (ગીહાર અને ઓરીસા) ૧૬ ટનની હતી.

આયર્ન ઓર:—ધી વાતા આયર્ન સ્ટીલ કંપનીની નિષ્પન્ન ૧૯૧૫ માં ૩,૦૦,૦૦૦, ટન હતી. ધી ખંગાળ આયર્ન સ્ટીલ વર્કસને ખંગાળ અને ઊંટા નાગપુરમાંથી ' ઓર ' પુરો પાડવામાં આવે છે. હિંદુસ્તાનના ધીજ ભાગોમાં આ ઉદ્યોગ ઘણાજ નાના પાયે ઉપર ચલાવવામાં આવે છે.

ખેતી:—લગાઇને લીધે આ દિશામાં હિંદુસ્તાને સારી પ્રગતિ કરી લાગે છે. કાશ્મીરે કે અનાજ વિગેરેના લાભો વધી જવાથી ખેડવામાં આવેલી જમીનમાં ઘણો વધારો થયો છે. ૧૯૧૬-૧૭ ના આંકડો ઉપરથી માલમ પડે છે કે ખેડવામાં આવેલી જમીનમાં ૧૦,૦૦૦,૦૦૦ એકર એટલે કે લગભગ ૪ ટકાનો વધારો થયેલ છે. ખોરાકના પાકમાં ચોખા અને ચણા માટેની જમીનમાં દરેકમાં ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો અને ઘઉં અને બાજરી માટેની જમીનમાં દરેકમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો જ્યારે જુવાર માટેની જમીનમાં (ખાસ કરીને મદ્રાસમાં) ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો ઘટાડો થયો. ગોગરની ચીજ સિવાયની ચીજના પાકમાં ૩ માટેની જમીનમાં ૨,૫૦૦,૦૦૦ એકરનો કાળી માટીની જમીનમાં ૫૦૦,૦૦૦ એકરનો અને ખડ વિગેરે માટેની જમીનમાં ૧,૦૦૦,૦૦૦ એકરનો વધારો થયો. ૧૯૧૫-૧૬ ઠગ્તા ' ઇરીગેટેડ ' જમીનમાં લગભગ ૩૦ લાખ એકરનો વધારો થયો છે.

૧૯૧૮ ના એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધીના પાંચ મહિનામાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં ૨૭૦૦ લાખ રતલ સુતર બનાવવામાં આવ્યું હતું અને ૧૬૩૦ લાખ રતલ કાપડ કાઢવામાં આવ્યું હતું જ્યારે ગયે વર્ષે તેટલાજ અરસામાં ૨૮૮૦

લાખ રતલ સુતર બનાવવામાં આવ્યું હતું અને ૧૬૭૦ લાખ રતલ કાપડ કાઢવામાં આવ્યું હતું. ૧૯૧૮ ના એપ્રિલથી ઓગસ્ટ સુધી કાઢવામાં આવેલ માલની કિંમત લગભગ ૨૦ કરોડ રૂપિયાની હતી જ્યારે ૧૯૧૭ માં તે રૂ. ૧૧ કરોડની હતી.

હિંદુસ્તાનમાં જસત ગાળવાનો ઉદ્યોગ.

ગયા વર્ષના જર્મી કોરપોરેશનના રીપોર્ટમાં ધાતુ ગાળવાના ઉદ્યોગના સંખ્યામાં ઇસારો કરવામાં આવેલ છે એમ જણાય છે કે સ્પેલ્ટર અને સલ્ફ્યુરીક એસીડ બનાવવા સાડુ બોડવીન ખાતેની ખાણોની જસત ઉપયોગમાં લેવા માટે હિંદુસ્તાનમાં જસત ગાળવાનાં અને સલ્ફ્યુરીક એસીડના કારખાનાઓ સ્થાપવામાં મદદ કરવા માટે ના હિન્દી સરકાર માથે તેઓએ લાખો વખત સુધી પત્રવ્યવહાર કરેલ છે. કારખાનાંઓ ઉભા કરવા નાણાની મદદ માટે નામદાર સરકારને અરજ કરવામાં આવી હતી અને હિન્દ માટેના અંડર સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ તરફથી કોરપોરેશનને એક કાગળ મળ્યો હતો જેમાં સરકારી નાણાં ખીરવા માટે સરતો જણાવવામાં આવી હતી. કાગળમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે જસત ગાળવાનો અને એસીડ બનાવવાનો ઉદ્યોગ કોરપોરેશનના ખાણોના કામઠાજનેજ લગતો હોવાથી મી. મોન્ટેગ્યુએ આ સરતોમાં કોરપોરેશનને નવી ' માઈનીંગ લીઝ ' આપવા માટેની સરતોનો સમાવેશ કરવાનું નક્કી કરેલ છે.

સરકારી મદદની સરતો.

કાગળમાં આગળ ચાલતા જણાવવામાં આવ્યું છે કે જો કોરપોરેશન પોતે જસત ગાળવાનાં અને એસીડનાં કારખાનાંઓ ઉભા કરવાની વધા ચલાવવાની જોખમદારી લેતી

હાય તો નીચેની શરતો ઉપર નાણાં ધીરવામાં આવશે:—

(૧) ત્રીશ વર્ષને માટે નવી માધુનીંગ હીઠ આપવામાં આવશે જેની ઉપર ખાણના મોઢા આગળ ધાતુની કીંમતના ત્રીસ ટકા ઉપર રફ ટકા લેખે 'રેયલ્ટી' લેવામાં આવશે.

(૨) જસત ગાળવાના અને એસીડનાં કારખાનાઓની કિંમતની અડધી કિંમત પૈકી ૨૦૦,૦૦૦ સુધી પડે ટકાના વ્યાજે ધીરવામાં આવશે.

(૩) દશ વર્ષ પછી પાંચ વાર્ષિક હકૂતામાં થીરેલી રકમ પાછી ભરી દેવી.

(૪) કારખાનાઓ ઉપર 'ફર્ટ' મોર્ટગેજ થી લોન આપવામાં આવશે.

(૫) જે જરૂર લાગે તો નવા કારખાનાઓ માટે જમીન નામદાર હિન્દી સરકાર ગર્મી કોરપોરેશનને ખચે લેશે

(૬) ખંગાળ નાગપુર રેલ્વે મારફત સર સામાન લઈ જવા માટે મેક્સી તાતા સંસ્થાની સાથે કરેલી શરતોજ ગર્મી કોરપોરેશનને લાગુ પડશે.

(૭) નવાં કારખાનાઓની કોઇ પણ અનાવટની 'મેનોપોલી' મળે એવી કોઇ પણ ગોઠવણ ગર્મી કોરપોરેશન કરી શકે નહિ.

(૮) જ્યાં સુધી થીરેલાં નાણાં ભરી દેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી નામદાર હિન્દી સરકાર પોતાના ખપને માટે ગર્મી કોરપોરેશન પાસેથી બીજા વેપારીઓને જે ઓછામાંઓછા ભાવે માલ વેચવામાં આવે તે ભાવથી માલ ખરીદી શકે.

કોરપોરેશનની ઓર્ડ નામદાર સરકારની આ સરતો સંતોષકારક જણાવે છે અને તેઓએ હિન્દુસ્તાનમાં જસતના કારખાનાઓ ઉભા કરવાનું નક્કી કરેલ છે. ખરેખર ઓર્ડને માટે આ એક ધણું જ મોટું સાહસ છે કારણ કે જસત ગાળવાના ઉલોગ ધાતુના ઉલોગમાં સહુથી મુશ્કેલ છે અને વળી અહિં તે વલન

નવોજ છે. અહિં સોંધી મનુરી મેળવી શકાયો તોપણ પરદેશથી માણસો બોલાવવાની જરૂર પડશે.

મુંબઈ ઇલાકાના (જેમાં સૌંધ અને દેશી રાજ્યોના સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) રૂના પાકનો તા. ૧-૧૨-૧૮ સુધીનો અરસો ખેતી વાડી ખાતા તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

આગલી અને હાલની રૂની જાતના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાએલી છે:—

બ્રીટીશ હકમાં દેશી રાજ્યોની.	હકમાં એકર	એકર
મુંબઈ ઇલાકા	૩,૦૬૪,૦૦૦	૨,૩૫૦,૦૦૦
સૌંધ	૨૬૪,૦૦૦	૬,૦૦૦
	૩,૩૨,૮,૦૦૦	૨,૩૫૬,૦૦૦
	કુલ ૫,૬૮૪,૦૦૦ એકર.	

ગયા વર્ષ કરતા આ આંકડો ૨૬.૩ ટકાનો ઘટાડો ખતાવે છે અને હવે વર્ષની સરે નાસ કરતાં ૭.૪ ટકાનો ઘટાડો ખતાવે છે. ખેડા, પંચમહાલ તથા સુરતમાં રૂના હિંચા લાવને લીધે તેમજ બીજા પાકને માટે વરસાદ ઘણો થોડો હોવાને લીધે રૂના પાક માટે વધારે જમીન રોકાએલી છે. આ વધારો તેમજ બીજાપુરમાં પાછલા વખતમાં સારો વરસાદ થવાથી થએલો વધારો બીજા ભાગોમાં વરસાદની અછતને લીધે થએલા ઘટાડાને પુગી વળે તેમ નથી. કેટલાક ભાગોમાં ખેરાક તથા ઘાસ ચારાની વધારે જરૂર હોવાથી તેના પાક તરફ વધારે ધ્યાન આપવામાં આવેલ હોવાથી રૂના પાકમાં ઘટાડો થયેલ છે. સૌંધમાં ખાસ કરીને ધાર તથા પારકરમાં વધારો થએલ છે અને તેનું કારણ રૂના હિંચા-ભાવ છે.

અનુ:—ગુજરાતમાં શરૂઆતથી જ વરસાદની અછત તથા ઓકટોળારમાં અખત ગરમીને લીધે પાકને નુકસાન થએલ છે. દક્ષિણમાં લાંબા વખત સુધી વરસાદ ન આવવાથી પાકને

મેટેલીક શીર્શાંગની સારી રીઝાઈન ગમશે કે ?

નુકસાન થયું પરંતુ ઓગસ્ટમાં વરસાદ થવાથી પાક કંઈક સુધર્યો પણ વળી સપ્ટેમ્બરમાં વરસાદ નહિ થવાથી પાકી પાક ઉપર માઠી અસર થઈ. પૂર્વ ખાનદેશમાં પાક સાધારણ સારો છે. કર્ણાટકમાં વરસાદ થોડો થવાને લીધે વાવેતર મોડું શરૂ થયેલ હતું પરંતુ ત્યાર બાદ પાક સારો થયેલ છે અને ખાસ કરીને ધારવારમાં હાલનો વરસાદ કાયદાકારક નીવડ્યો છે. બેલગામ અને બીજાપુરમાં હજી વરસાદની જરૂર છે. સીંધમાં ઓક્ટોબરની સખત ગરમીને લીધે અને નવેમ્બરમાં ઠંડીની અછતને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે.

નિપજ:—ઉપર જણાવેલા કારણોને પરિણામે ઉત્તર ગુજરાત તથા કાઠીયાવાડમાં સામાન્ય વર્ષના પાકના ૧૬ થી ૩૩ ટકા અને દક્ષિણ ગુજરાતમાં ૩૩ થી ૬૫ ટકાનો પાક લગભગ ઉતરશે. પૂર્વ ખાનદેશ અને 'હેકન' ના દક્ષિણ ભાગમાં ૫૦ થી ૬૫ ટકા પાક થશે અને બીજા ભાગમાં ૧૫ થી ૪૦ ટકા. કર્ણાટકમાં બીજાપુર ખાતે અને બેલગામના પૂર્વના ભાગોમાં ૩૦ થી ૬૫ ટકા પાક ઉતરવાની વધી રાખવામાં આવે છે અને બીજા ભાગોમાં ૬૫ થી ૮૫ ટકા. સીંધમાં થાર અને પારકર ખાતે ૭૫ ટકા અને બીજા ભાગોમાં ૪૦ થી ૬૦ ટકા પાકની વધી છે.

કુલ નીપજનો અડસટો નીચે પ્રમાણે —

	ગાંસડી	ગાંસડી
અંબઈ ધલાકો ...	૪,૩૫,૦૦૦	૧,૬૫,૦૦૦
સીંધ ...	૬૬,૦૦૦	૨,૦૦૦
	૫,૩૧,૦૦૦	૧,૬૭,૦૦૦

કુલ... ૭,૨૮,૦૦૦ ગાંસડી.

આ નીપજ ગયા વર્ષ કરતાં ૫૨૬ ટકાનો અને દસ વર્ષની અવેશા કરતાં ૪૭૬ ટકાનો અડાકો બતાવે છે.

જૂદી જૂદી બાતો પ્રમાણે જમીન અને નિપજ નીચે પ્રમાણે:—

બાત	જમીન એકર.	નિપજ ગાંસડી.
ખંભાળ રજપુતાના.	૨૬,૮૬૬	૫,૪૫૬
ધોલેરા ...	૧,૬૩૦,૬૦૦	૧૦૫,૪૦૩
ભરૂચ ...	૧,૨૬૮,૫૦૪	૧૫૫,૬૬૦
ખાનદેશ ...	૧,૨૮૦,૭૮૭	૧૪૨,૫૭૮
બારસી અને નાગર.	૫૬,૬૮૨	૩,૩૫૦
વેસ્ટર્સ ...	૨૬૩,૮૭૫	૩૮,૨૭૨
કુરતા અને ધારવાર.	૮૮૦,૦૮૪	૧૭૬,૫૭૩
સીંધી ...	૨૬૬,૮૩૪	૬૭,૮૬૫

૫,૬૬૩,૨૬૨ ૭૨૮,૪૮૭

રથળવાર કુલ નીપજ નીચે પ્રમાણે —

ગુજરાતનાં બ્રીટીશ જિલ્લાઓ તથા		
દેશી રાજ્યો	...	૩૭ ટકા
દક્ષિણ	...	૨૫ ,,
કર્ણાટક	...	૨૫ ,,
સીંધ	૧૩ ,,
		૧૦૦

અંબઈ ધલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) ચોખાના પાકનો તા ૨૦-૧૧-૧૮ સુધીનો અડસટો બેતીવારી ખાતાં તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

ચોખાના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન શેકાયેલી છે.—

બ્રીટીશ હક.	દેશી રાજ્યોની હક.
એકર.	એકર.
અંબઈ ધલાકો ૧,૪૫૧,૦૦૦	૫૩૨,૦૦૦
સીંધ ૮૬૮,૦૦૦	૮,૦૦૦
૨,૩૧૯,૦૦૦	૫૪૦,૦૦૦
કુલ ૨,૮૫૯,૦૦૦ એકર.	

શ્રી બોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, અંબઈ.

આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૨૪ ટકાનો ઘટાડો અને પ્રીટીશ હદ માટેનો આંકડો દશ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૧૫ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. આ ઘટાડો જો કે સામાન્ય છે પરંતુ ખાસ કરીને ગુજરાતમાં તે ધ્યાન ખેંચે તેવો છે કારણ કે ત્યાં વરસાદની અછતને લઇને ગયા વર્ષના ચોથા ભાગ કરતાં પછી ચોછી જમીન ઉપર ચોખા ઉગાડવામાં આવેલ છે.

નકલુ:—દરેક સ્થળે વરસાદની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન પહોંચેલ છે ગુજરાતમાં દક્ષિણ અને ઠણીટકમાં નીચાણ વાળી જમીનમાં પાક સાધારણ ચારો છે અને ખીલ ભાગોમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાક ઘણાજ થોડો થયેલ છે. કેનકનમાં ખારી જમીનમાં પાક તદ્દન નિષ્ફળ થયેલ છે. સીંધમાં પાણીની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે.

નિપજ:—ઉપર જણાવેલી સ્થિતિને લઇને દક્ષિણ ગુજરાત અને દક્ષિણમાં પાક સાધારણ વર્ષના ૨૫ થી ૫૮ ટકા જેટલો થયેલ છે. ઠણીટકમાં ગેલગામ ખાતે પાક લગભગ ૫૦ ટકા અને ખીલ ભાગોમાં ૨૦ થી ૪૦ ટકા થયેલ છે. કેનકનના દક્ષિણ ભાગમાં ૩૫ થી ૬૫ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે. સીંધમાં હૈદરાબાદ નવાબશાહ, ચાર અને પારકર ખાતે ૫૦ ટકા અને ખીલ ભાગોમાં ૪૨ ટકા પાક થયેલ છે. કુલ નીપજનો અડસટો નીચે પ્રમાણે પ્રીટીશ જણા. દેશી રાજ્યો.

	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
મુંગધ ઇલાકા	૫,૮૩૫,૦૦૦	૨૪,૨૨,૦૦૦
સીંધ ...	૪૭,૦૧,૦૦૦	૫૪,૦૦૦
	૨,૦૫,૩૬,૦૦૦	૨૪,૭૬,૦૦૦
કુલ	૧,૩૦,૧૨,૦૦૦	હંદ્રવેટ.

આ નીપજ ગયા વર્ષની નીપજ ૬ ૫૭*૪ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. અને વર્ષની સરેરાશ નીપજ કરતાં તે ૫૪ ટકા ઘટાડો બતાવે છે.

મુંગધ ઇલાકાના (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે) ગળીના પાકનો તા. ૨૦-૧૧-૧૮ સુધી અડસટો ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ ૧ વામાં આવેલ છે.

ગળીના પાક માટે કુલ જમીન ન પ્રમાણે રોકાયેલી છે.—

પ્રીટીશ તાલુકા ૨,૩૧
દેશી રાજ્યો...	... ૫,૩૮

કુલ ... ૭,૬૦

આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૩૪*૬ ટકા અને દશ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૩૨ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ગળીનું બાવેતર માત્ર સીંધને જ તાલુકામાં તથા ખૈરપુર સ્ટેટમાં કરવામાં આવે છે. પાણીની તંગીને લઇને જમીનનો ઘટાડો થયેલ છે.

નકલુ:—પાણીની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયેલ છે અને પ્રીટીશ તાલુકાઓમાં સામાન્ય પાકના ૫૦ ટકા અને ખૈરપુર સ્ટેટમાં લગભગ ૨/૩ પાક થવાનો સંભવ છે.

નિપજ.—કુલ નિપજ લગભગ નીચે પ્રમાણે થશે :—

	હંદ્રવેટ.
પ્રીટીશ તાલુકા ૩૮૬
દેશી રાજ્યો ૭૪૩
	૧,૧૨૬

આ આંકડો ગયા વર્ષની નીપજ કરતાં ૩૬*૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં ઑક્ટોબર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની આયાત થઈ હતી.

	બીટની ખાંડ. નામ.		ચેરડીની ખાંડ.		ટોટલ.	
	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭	૧૯૧૮
	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ	૪,૦૭,૪૪૨	૫,૪૨,૭૯૭	૪,૦૭,૪૪૨	૫,૪૨,૭૯૭
મુબમ્બ	૨,૮૭,૪૬૬	૧,૦૨,૬૭૦	૨,૮૭,૪૬૬	૧,૦૨,૬૭૦
સિંધ	૬૬૭	૭૬	૬૬૭	૭૬
મદ્રાસ	૧,૦૨,૪૨૮	૧,૩૮,૬૮૫	૧,૦૨,૪૨૮	૧,૩૮,૬૮૫
બર્મા	૩૪,૫૮૮	૩૩,૨૦૧	૩૪,૫૮૮	૩૩,૨૦૧
કુલ.	૮,૩૨,૫૬૪	૮,૧૭,૭૨૬	૮,૩૨,૫૬૪	૮,૧૭,૭૨૬

IMPORT OF COTTON YARN.

સુતરની આયાત.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના ઑક્ટોબર મહિનામાં બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાત અને નંબર.	બંગાળી.	સુગંધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બર્મા.	ટોટલ.
મ્યુલ ઍન્ડ વૉટર	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
નં. ૩૧ થી ૪૦	૨,૧૮,૮૪૮	૫,૮૨,૦૫૯	૨૦,૦૦૦	૨૮,૦૦૦	૧,૪૪૮,૭૦૭
નં. ૪૧ થી ૫૦	૪,૪૪,૧૧૮	૧૭,૭૫૦	૪,૬૧,૮૬૭
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૪૭,૧૫૦	૧,૭૯,૪૫૯	૩,૨૬,૬૦૮
ઑરિજન, રેડ અને	} ૮૭,૫૧૪	૩૪,૩૧૦	૧૩,૬૦૦	૧,૪૫,૫૦૯
બીજા રંગોવાળું						
નં. ૩૧ થી ૪૦						
નં. ૪૧ થી ૫૦	૩૩૦	૨,૨૪૦	૧૪,૮૦૦	૪,૭૬૯	૨૨,૧૩૯
નં. ૫૦ થી ઉપર	૧,૩૨૦	૧૭,૫૫૦	૧૮,૮૭૦
ટોટલ	૧૦,૫૩,૮૪૨	૧૨,૪૩,૫૦૬	૮૩,૭૦૦	૪૩,૬૫૪	૨૪,૨૪,૭૦૨

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૬. સ. ૧૯૧૮ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.		સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા		૧૯૧૭	૧૯૧૮
સુખાધ		૩,૫૮,૬૦,૮૩૭	૩,૬૩,૦૧,૬૨૫
મદ્રાસ		૩૫,૫૬,૩૬૧	૩૬,૧૪,૬૬૨
બંગાળ		૨૫,૨૭,૬૭૭	૨૬,૫૬,૦૧૪
સુનાધટેડ પ્રાવીન્સીઝ		૩૨,૨૩,૩૪૧	૨૭,૩૮,૬૪-
અજમેર મેવાડ		૬૬,૫૨૮	૧,૮૦,૭૦૮
પંજાબ		૨,૯૮,૩૩૧	૩,૫૧,૦૨૨
દીલ્હી		૩,૫૩,૮૨૦	૨,૭૦,૭૩૩
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિનાર		૨૭,૩૩,૦૩૨	૨૮,૧૧,૭૩૨
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ		૪,૮૬,૨૩,૨૨૭	૫,૧૬,૨૮,૪૭૫
દેશી નાળયો		૨૭,૬૩,૩૪૭	૨૮,૪૪,૮૫૬
એકંદર કુલ		૫,૧૪,૧૬,૫૭૪	૫,૪૭,૭૩,૩૩૧
કાપડ		૧૯૧૭	૧૯૧૮
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા		૧૯૧૭	૧૯૧૮
સુખાધ	રતલ	૨,૮૮,૩૨,૧૬૦	૨,૨૨,૨૬,૫૧૪
	વાર	૧૨,૮૮,૫૨,૧૬૫	૯,૩૮,૩૪,૨૧૫
મદ્રાસ	રતલ	૧૨,૮૮,૨૦૧	૬,૪૮,૨૪૮
	વાર	૩૨,૧૨,૫૪૭	૨૨,૫૫,૬૫૧
બંગાળ	રતલ	૪,૧૬,૧૦૧	૫,૧૪,૬૩૪
	વાર	૨૨,૮૫,૦૩૧	૨૭,૩૨,૬૦૩
સુનાધટેડ	રતલ	૧૧,૧૦,૭૬૭	૬,૩૧,૮૬૪
	વાર	૩૧,૭૦,૩૪૫	૨૪,૦૬,૨૬૨
પ્રાવીન્સીઝ	રતલ	૫૫,૪૨૧	૬૬,૬૭૪
	વાર	૧,૮૫,૬૩૩	૩,૬૨,૬૭૭
અજમેર મેવાડ	રતલ	૭૪,૬૭૮	૩૬,૬૭૦
	વાર	૨,૪૬,૦૨૧	૧,૫૨,૭૬૨
પંજાબ	રતલ	૬૪,૩૩૧	૬૬,૧૭૮
	વાર	૬૧,૨૧૩	૧,૫૨,૦૪૪
દીલ્હી	રતલ	૧૨,૦૪,૫૬૬	૧૨,૦૮,૫૫૦
	વાર	૪૭,૦૦,૧૫૨	૪૮,૫૬,૦૦૩
મધ્ય પ્રાંતો અને બિનાર	રતલ	૩,૩૦,૫૩,૫૮૫	૨,૬૦,૬૫,૬૩૨
	વાર	૧૪,૨૭,૪૩,૪૦૭	૧૦,૬૭,૫૨,૫૧૭
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ		૫૭,૪૪,૬૧૦	૬૧,૧૨,૫૩૮
દેશી નાળયો		૩,૪૬૦	૪,૨૭૯
એકંદર		૩,૪૭,૨૪,૬૭૭	૨,૭૭,૨૫,૨૨૧
(રાતલ)		૧૪,૬૪,૮૮,૦૧૭	૧૧,૨૮,૬૫,૦૫૫

JOINT-STOCK COMPANIES

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધ્યસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેંકાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે બેંકાઇટોગર ૧૯૧૮ ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

બેંકાઇટોગર ૧૯૧૭

બેંકાઇટોગર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	શાપલુ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	શાપલુ. રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકીંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. બેંકીંગ અને લોન.	૦	૨,૦૦	૧	૨૦
ટ્રેડીંગ:—				
૨. પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી.	૧	૨૦
૩. ખીજાઓ.	૭	૧૨,૮૦	૬	૧,૫૨૦
મીસો અને પ્રેસો:—				
૪. કોટન મીસો.	૧	૩૫,૦૦
૫. રાઇસ મીસો.	૧	૪,૫૦૦
૬. બીજા મીસો અને પ્રેસો. આ અને બીજા વાવેતર કુલ:—	૧	૧,૬૦
૭. ચા.	૫	૬,૨૦	૧	૪,૨૦
૮. બીજાઓ.	૧	૧,૦૦
૯. ખાણો અને પાથરની ખાણો કોલસો.	૧	૨,૫૦	૨	૭,૦૦
૧૦. બીજાઓ.	૧	૧,૦૦૦
કુલ.	૧૬	૭,૩૩૦	૧૨	૭,૨૬૦

ટેબલ બીજું.

માધ્યસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં બેંકાઇ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે બેંકાઇટોગર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ખી બોમ્બે ટાઇલ માટ ૨૧ બેંક ઓફ ડેપોઝિટ, મુંબઈ.

એપ્રિલથી અક્ટોબર ૧૯૧૭, અને એપ્રિલથી અક્ટોબર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ઝેર્કીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. ઝેર્કીંગ અને લોન. ૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૨૨	૨૧,૧૫	૧૨ ૧	૨૬,૬૩ ૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ. ૩. રેલ્વે અને ટ્રામ્વે. ૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન ૫. શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર હાઉસીંગ. ૬. પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેટેશનરી. ૭. બીજાઓ.	૩ ૧ ૧ ૬ ૪૯	૧૮,૦૦ ૩,૫૦ ૫,૦૦ ૪,૧૦ ૧,૩૯,૧૨ ૭ ૬૦ ૨૦ ૫,૧૯ ૨,૦૮,૩૫
મીલો અને પ્રેસો. ૮. ફાઇન મીલો. ૯. ઉન, રેશમ, અને શણની મીલો વગેરે. ૧૦. ચેપર મીલો. ૧૧. રાઇસ મીલો. ૧૨. સો અને ટીમ્બર મીલો. ૧૩. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૧ ૧ ૧ ૨ ૨	૩૫,૦૦ ૧,૦૦ ૨,૦૦ ૧,૭૦ ૧૬,૬૦	૩ ૧ ૨ ૧ ૨	૫૧,૦૦ ૫,૦૦ ૯૦,૦૦ ૧૦,૦૦ ૭,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ. ૧૪. ચા. ૧૫. ફેક્ટરી અને સીકાના. ૧૬. બીજાઓ. ખાણો અને પથ્થરની ખાણો. ૧૭. ફેલ્ડસો. ૧૮. બીજાઓ. ૧૯. જમીન અને બાંધકામ. ૨૦. જવનો હાર. ૨૧. બરફ બનાવવાનું કારખાનું. ૨૨. શાકર બનાવવાનું કારખાનું. ૨૩. કપર જથ્થાવા શીવાયની બીજી કંપનીઓ.	૨૦ ૧ ૪ ૬ ૫ ૧ ૧ ૧ ૬	૪૪,૧૩ ૩,૦૦ ૫,૪૮ ૧૬,૫૦ ૫૬,૫૦ ૧,૦૦ ૧,૮૮ ૬૦ ૩૨,૩૫	૧૮ ૬ ૬ ૮ ૧ ૨ ૧ ૫	૪૨,૬૦ ૧૬,૬૦ ૧૮,૫૦ ૩૨,૧૮ ૬,૦૦ ૧,૭૨ ૪,૦૦ ૩૫,૫૫
કુલ.	૧૩૮	૪,૨૪,૧૧	૧૩૭	૫,૭૬,૧૨

મારસેલ્શની રગીન, લા દીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ નીચું.

માધ્યમ સ્ટોટ અને પ્રિન્ટિંગ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી એકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ બક્ટોબર મહિનામાં રજીસ્ટર થઈ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧. બેકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ			
૧. બેકરગોનજ લોન કું. ...	ખારીસલ, બંગાલ.	ધીરધાર.	૨૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ.			
૨. ઇનસેલ અને સીલક... ...	કલકત્તા.	સેનીટરસ એનજીનરિંગ અને પલ્લવરો વગેરે.	૩,૨૫,૦૦૦
૩. રેક રોસ કું. ...	જલપૈગુરી, બંગાલ.	ઇટ અને માટીના વાસણો બનાવનાર.	૭૫,૦૦૦
૪. ઔદ્યોગ મેચ ફેક્ટરી ...	બંગાલ.	કાંડી અને સાબુ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. કેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ... ...	કલકત્તા.	સાધારણ મીઠું અને સોડીયમ ક્લોરાઇડ બનાવનાર.	૭,૦૦,૦૦૦
૬. ચીટાગોંગ ટીમ્બ ટ્રેડીંગ કું. ...	ચીટાગોંગ, બંગાલ.	લાકડાના વેપારી.	૨૦,૦૦૦
૭. પોલેસ રજીસ્ટર એન્ટ કું. ...	કલકત્તા.	સામાન્ય વેપારી અને કમીશન એજન્ટ.	૩,૦૦૦.૦૦
૩. મીલો અને પ્રેસો.		કલ ટ્રેડીંગ.	૧૫,૨૦,૦૦૦
૮. બરમા કું. ...	રંગુન, બરમા.	રાઇસની મોર્લો વગેરે.	૪૫,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજા વાવેતર કંપનીઓ.			
(અ) ચા.			
૯. મનીપુરની કું. ...	કલકત્તા.	ચા બનાવનાર વગેરે.	૪,૨૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ.			

ધી જોએ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક્રીટ, ફોર્ટ, સુબહ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	આપણું.
૧. સીમલા ટી. અને ટ્રેડિંગ કું ...	ખંભાત.	ખેતી અને ખાજ બનાવવાનું વધારવા માખત વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. ખાણો અને પથરની ખાણો.		કુલ ચા અને ખીજી વાવેતર કંપનીઓ.	૫,૨૦,૦૦૦
૧૧. હેપબન કોલઅરી ...	કલકત્તા.	ખાસ અને કોલસાની ખાણોના ધણી.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૨. કોરાડી કોલઅરી. ...	"	"	૧,૦૦,૦૦૦
		કુલ ખાણો અને પથરની ખાણો.	૭,૦૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ.	૭૨,૬૦,૦૦૦

બેંકોપારી ખાતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર, ખાખત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં પ્રાપ્ત કરીશું.

બેંકોપારીના નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ ખાખતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
II ઇન્ડિયન ટ્રેડિંગ નેશનલ		
એચ. ૨૦૦	કલકત્તાની એક પેટી.	લેમ્પ બ્લેકના ખરીદનારાઓ અને વાપરનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૧	ચાલમોરનો એક વેપારી	નાગ કેશરના ખરીદનારાઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૨	કેનેડાની એક પેટી.	તંદુરસ્તીને લગતા સામાનના વેપારીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૩	ઈંગ્લેન્ડની એક પેટી.	હાર્ડવેર કાપડ તથા પરચુરસ સામાન માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
" ૨૦૪	સુરતની એક પેટી.	રક્તપત બેન-આરસ, મુરગા વિગેરે વેચનાર સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૫	બાલીંગામનો એક વેપારી.	માલ વેચવા માટે એજન્ટ નીમવા માંગે છે.
" ૨૦૬	લંડનની એક પેટી.	દવા નયાલી, સુખડનું તેલ, ચા, સુંક, વિગેરેની નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૭	લંડનની એક પેટી	લંડનમાં ખરીદી કરવા એજન્ટ નીમવા ઇચ્છતી પેટી સાથે કામ કરવા માંગે છે.
" ૨૦૮	કલકત્તાની એક પેટી.	ચુંદરની નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.

ખબર મોકલનારનું નામ.	બેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો બેપાર કરવા માંગે છે તે.
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ ૨૦૬	લીવરપુલની એક પેદી.	શણનો માલ પુરા પાડનાર કલકત્તાની પેદી સાથે કામ કરવા માંગે છે.

છપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું કાયદેસર જનરલ ઑફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જોવું. (આ એજન્સીનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર ચેપારી યા પેદીએ બેંક રેકૉર્ડ્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટેા.

ઠલકતાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટેા મેળવવા માટે ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી.

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
<p>રેમોંગટન ટાઇપ રાઇટર કુાં</p> <p>સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કુાં</p> <p>સી. હાઇલેન્ડ.</p> <p>ડબ્લ્યુ. જે. ફટ્ઝર્ટ જે. બુલકોઠ અને એચ. કુઝ.</p> <p>જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કુાં</p> <p>સી. એા. ફીક્ષીપ્સ.</p> <p>એચ. પ્રીઅર્લી.</p> <p>એ. સી. ડાહેલ.</p> <p>હ ડબ્લ્યુ. મેલમેન અને એ. સુ બી. રાયલ.</p> <p>એ. એલેડી.</p>	<p>સીંધી ભાષા અને ટાઇપ રાઇટર બનાવવાની નવી પદ્ધતિ.</p> <p>સીવવાના સાચા.</p> <p>રેલ્વે, ટ્રામ, તથા ગાડીઓના પેડામાં સુધારા.</p> <p>વહાણુ બનાવવાના સુધારા.</p> <p>ઇલેક્ટ્રીક લાઇટ વિગેરેમાં સુધારા.</p> <p>કપાસીઆનું તેલ ઠાઠવાની રીતમાં સુધારા.</p> <p>સ્ટીલની ચીજની બનાવટમાં સુધારા.</p> <p>ગ્રામોફોન વિગેરે વાળુત્રેમાં સુધારા.</p> <p>જોડાનાં તળીઆં અને હીલમાં સુધારા.</p> <p>પ્રવાહી પદાર્થો સુકવવા માટે યંત્ર.</p>

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ડોલરે ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં— છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ સ્પેસીફિકેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેને ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી.
અમદાવાદ ...	બોમ્બે ટેક્સટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સુસેક્સ રોડ, પરેલ.
અહ્મદાબાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
જેઝલોર ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
કલકત્તા...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ. પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, ચુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કઝા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ.
દીલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
દુદ્રાબાદ ...	ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ- ડોર્ગ, ડબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ બેંગલોર, કૉલેજ ઑફ એન્જ- નીયરીંગ.
માધસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જ- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરહી ...	ચોમસન કૉલેજ.
ચૌલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત ઠેકાણાં ઉપરોક્ત ટેકનીકલ અરજી કરવા કર્યા જશે ?

“ઇનકમટેક્સ.”

ઇનકમટેક્સને લગતાં કોઇ પણ પ્રકારનાં કામની સમજ મેળવવી હોય તો મળેા અથવા લખો:- બી. એલ. થોસર, બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ, ૪૧, કાલબાદેવી રોડ મુખ્ય.

ચોપડાઓમાંથી આવકવેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો તૈયાર કરી અપીએ છીએ.

બી. એલ. થોસર.

એફ. એલ. એ. એ. (લ'ડન.)

સરટીફિકેડ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ પબ્લીક એડીટર

જે

તમારે ત્રીજા વર્ગના જતાઓની હાડમારી અને જુલમ અટકાવવા હોય, હીંદી વહેપાર ઉલ્લેખને યતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવર્ષે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડનો હીંદુસ્તાન ઉપર પડતો ધસારો અટકાવવો હોય હીંદીએ માટે રેલ્વેમાં સારા પગારની નોકરીઓ નોંધતી હોય, હીંદી ઉલ્લેખ હીંદનાજ સાબ માટે ખીલવવો હોય, નહેરુ મળની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા નોંધતી હોય અને હીંદીઓની લાજણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવો અમલ નોંધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફોરેન કેરન્સી દાદાચાનજી ઉદેશ, હોર્નબી રોડ, મુખ્ય, એ સરનામે મોકલવા પીનવી છે

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચાંટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુખ્ય નાં ૩.

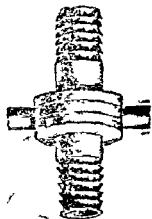
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન

લોખંડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની માટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્ટૉવ કૉક, બીજકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને ઢાકસો:— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, બાય તબ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે ચલમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ જથ્થાખંદ તથા છુટક મળશે

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાના વરકવાડી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ઠીક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હસ્તદોષ અગર બીજાને તે કારણથી તાકાત ખોઈ બેઠેલા નિરાશ નામરફ શખસોનું નખુંશકપણું આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ પુરવાત પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુકાય અને વીર્યાવાવ તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનતત્ત્વોની નબળાઈ છાતીની મુંઝાટી સ ગભરાટ, બરમ, ખાંસી, માથાનાં દરદ, અજીર્ણ, કબજિયત, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ ભેરાવર થઈ સારીરિક બળમાં વધારા સાથે વીર્ય ઘટ બળ ધંદ્રિયની રંગો નસો ટાઈટ થઈ બધેજમાં સંપૂર્ણ વધારો થાય છે ફક્ત ત્રણ દીવસમાં - કાષ્ઠો જણાઈ ખાતી થાય છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાંબી સુદત સુધી તાકાત કાયમ રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વધીવર્યાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે. જીવાને તેથી પૂર જોશ તાકાત પેદા થઈ કબજ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમાં પરેજી કાઢ નથી.

નામદાર સુખર્ષ સરકારની ગવર્મેન્ટ લેબોરેટરીના કેમીકલ એનાલાઈઝર સાહેબે આમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરટીફિકેટ આપ્યું છે કે તેમાં કોઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે પ્રમાણમારક થીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઇલાહાબાદ) તથા એવ. આર. સી. પી (લંડનના) તથા જેવપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ આમાર હાંતમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતીજ્ઞ હોવાના સરટીફિકેટો એનાયત કર્યા છે.

શહેનશાહી તિલ્લા (લેપ) ધણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક એક અઠવાડીયામાં ધંદ્રિયની રંગો નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ જોશ અને સખતાઈ આવે છે તેથી કોઈ બતની ઇલાયતી નથી થી. ર. પ.

શહેનશાહી તિલ્લા નાં. ૨ તદ્દન અશક્ત નામરફ જેની ધંદ્રિય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને મટે અકસીર છે થીંમત ર. ૧૦ દરા. વિશેષ યુલાસો પ્રાપ્ત લીકરમાં છે.

હકીમ મુરમહમદ બી. એચ મોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના.

જેતપુર, કાઠીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

" ગજુપતી " છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની બજારબંદી કરે છે, અને બહુતા ખાતાંએમા વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મન્યુત કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં બહુજીન સહેલાઈથી હથેલી રાખાય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી ઇન્ડોયન સીમેન્ટ લુન્ડ લીં

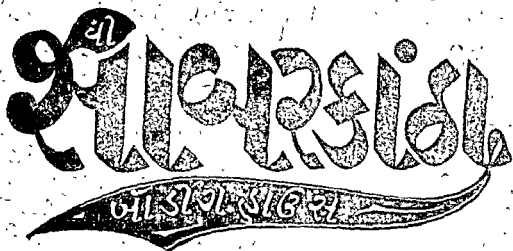
તાતા સન્સ એન્ડ લુન્ડ

એવન્ટસ,

નવસારી બીહારીંગ કેમ, મુંબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ બે અન્ય વીશીઓમાં, લોજન શુદ્ધિમાં કે લપકાદાર લોજોમાં, અને ખુદ પોતાને દુધિર-પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાતી કરો.

કે. સુભાદેવી પાસની પાછળ મુ'બઈ નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુ'બઈ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાષ. પ્રકાર નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ:—

વેજીટેબલ ટોનિક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાંથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ ઠોવત આપે છે. (એ ખાસ બ્યાનમાં) રાખવું કે વેજીટેબલ ટોનિક સીરપથી શરીરમાં આવતી શક્તિ જરૂર અને ઉન્માદક દવાઓથી કુંક સમય મટિ બનવાની કૃત્રિમ શક્તિ જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શક્તિ છે.)

(૨) - લીવરને પોતાનું કામ બંભવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરોગી બનાવે છે.

(૩) - અંછૂની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત માઝને તાંબત આપે છે.

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાવડી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુવારાગ લાગુ થઈ શક્તો નથી, અગર લાગુ થયા હોય તો મટી જાય છે. કિંમત દર બારલીના રૂ. ૧-૨-૦.

ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટ કમ્પાઉન્ડ સીરપ—(સાનતન્તુને શક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના કાન-તન્તુઓમાં અને મગજમાં મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફોસ્ફેટનાં તત્વો રહેલાં હોય છે; અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ઘટી જાય છે, ત્યારે સાધારણ આરોગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે. અને અશક્તિને લઈ જુદાં જુદાં સંખ્યાબંધ દરદે કમ્પન થાય છે. તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફ આવે તેવા તત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિરોગ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી ખરેલી યોગ પૂરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે. જેઓને મગજનો કે અંગબળનો વસોડો વિરોધ જણાતો હોય તેમજ અન્યક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બારલીના રૂ. ૧-૬-૦ (ચોટી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો માટે કેશ્લોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠાણ—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુ'બઈ.

કર્ણિક

અમુ મિક્શર

તાવ માટે એક અકસીર દવા.

એક વખત વાપરીને ખાતરી કરો.

કિંમત એક પાટલીના આના ૧૦.

૬. ખ. જુદો.

દરેક દુકાને વેચાતું મળશે. નહિં તો લખો

કર્ણિક અધર્મ—ગીરગામ અંબઈ.

તહેવારને માટે દાખી ક્યાંથી લેશો?

એકજ ભાવવાળી જુની
અને નાણીતી

મારવાંડી
ખતર
અંબઈ

મહાલે એન્ડ કંપની,

વીલાયતી

કીસ્તી મેકરની નાણીતી

૨૨૯ હાથી છાપની હમેશીજાત

એ ગઢોર, સાઈકલ, મીરજાપુર, વીમેર

તથા અન્નાના ફેન્સી ડ્રેસો તેમજ સાથી જરીની તથા

નવી તરફની ઇંદ્ર કેપ તથા વીધોરીયા કેપ, સાદી દોપડીએ

અનવર નવો હમારે ત્યાં હરદરેશ તરફાર છે તે બધું

જવાને છુટ્ટો નહીં.

અહારગામના એઈર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractor
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc

જગત્ વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમહંસ.

—૧૮૮૦:૨૮:૩૩—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, જીવન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
શિક્ષણ ભંડાર કાગળ, પાકું પૂઠું પૃ. ૮૦૦ તુર્ત શાહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂ. ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુદું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ જીવન ચરિત્ર સરવ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે,
જન્મ સમયથી તે અંત પર્્યંત બનેલા મર્ત્ત અલૌકિક ચમત્કારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
અર્વા, વગેરે અધ્યાય ખાસ વાચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો બેઠકો.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક—સસ્તી વાર્તામાળા—અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેકંડ હાઇનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

ચોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, બુલેશ્વર કબુતર ખાના પાસે

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એક્ટ્રી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-સની તળતી આશ્રમની ઓફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક-વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ બોર્ડ પર લખી બહાર ભાગમાં સુક્રી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયા ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઇ દુર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના હુમ્મ દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. કેળવણી લેતા વીધાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થયેલી યાદદાસ્ત શક્તિને પુરજોશમાં ખિલતી રાખે છે.

કેશર, કંતુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. હુબ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આપેલુ બતાવે છે. સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો. કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જથાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનારા,
નં. ૩ સુતાર ચાલ, માર્કેટ, મુંબઈ નં. ૨.

જીવનતત્ત્વો

જીવવું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્ત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી સમારતની પેઠે શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું બન્યું છે. નાના સરખા રોગો પછી શરીરને વધારે ગાઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તાવ્ય બની શકતું નથી. મોટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, નીર્ચ અને બળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્ત્વો જાળવવામાં સાંવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્ત્વો જો કાંઈ બગડ્યાં હોય અથવા ઠમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આત્મકનિઘ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ક્ષતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે. આઠત્રીશ વર્ષ જેટલી લાંબી સુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સર્વિશ્વકોટી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૭બી ૨ નો રૂપિયો ૧ એક—

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાંકેક થાઓ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

પ્રાંચ એ.પી.સી.
મુંબઈ, કાલમાદેવી રોડ.

આત્મકનિઘ્રહ ઔષધાલય.

ભાનવગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટી માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધ્રુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં છુટાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ નો રૂ. ૧૥

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની જીવનશક્તિ, વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યો મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો-ચક્ર તથા જનનેદ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાખ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના લાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાખ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાખ કરવાની શંકા ધાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ઘીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાખ ઘણું જ ગરમ, બળના થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતાં વ્યાધિમાં ખડું ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ ઉઘમાં બિઝાનામાં પિસાખ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાખમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળતરા દુર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનનેદ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયક છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇંદ્રિયને તાજાદ આખી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનનેદ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાંની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણ જીવી શકે છે પણ જો જનનેદ્રિય રદ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ઇર્ષા થઈ આવે છે કારણ કે ઘણું જ એરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેદ્રિયના સંઘળા અગત્યના કામ કરતાં કમજીઆતથી છુટા થવાને અને આંતરડાંની ઇર્ષા વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણો વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તથુપ મારતી હોય કે ઇર્ષા થતી હોય અથવા ટીપાં પડતાં હોય; જો મુત્રાશયની કોયલી આગળનાં લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેદ્રિય ઉભાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇર્ષા થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જગ્યા આગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના મુત્રા વખત મળી તથુચાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનનેદ્રિયને લવિષ્યમાં ઇર્ષાથી બચાવી દેશે અને આખી સિસ્ટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેદ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેદ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી કરી સિસ્ટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત ગોઠવવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Od. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

ઘેર બેઠાં ગંગા

સમય આવી પહોંચ્યો છે.

સુપાત્ર સ્થાન—ઉમદા તક

કાઠિયાવાડ હિન્દુ અનાથાશ્રમ, જમીન લેવાણી છે. મકાન ફંડમાં માત્ર અઢીસો રૂપીયા બરી અમર નામના મેળવે, આવે છે સુપ્રિ. નાગરદાસ હ. પાઠક અને ઉપ. હરીશંકર જગજીવન મહેતા. કરો મદદ.

લખો

આ. સેક્રેટરી,

કા. હિં. અનાથાશ્રમ.

વડવાણુ કેમ્પ.

હુન્નરનાં નવાં પુસ્તકો.

હુન્નર સામર —મીથુન, સાણ, રગ, વારનીસ, પીલીટ સમિટ વીગેરે ૧૩૦૦ હુન્નર કી મત ૨-૮-૦

હુન્નર પ્રકાશ મોરો —દીવાસળી, કાચ સુ ગધી સેટ, અર્ધ વીગેરે ૨૦૦૦ હુન્નર કી ૩ ૧-૮-૦

હુન્નર સ્વચ્છ —ઉલ્લાસા ઉલ્લી શોધના, અત્ત-બલિક અને ખાસ હુન્નરોથી બરપુર. (આ છુક મટિ દેશી વેપારી ચેમ્બરનો કતમ અણીપ્રાપ્ય મલ્યો છે) કીમત ૩ ૧-૮-૦

સાધુનો હુન્નર —સરવે ભવના સાણ, ખાર સોપ, ટોઇલેટ સોપ, સેવીંગ સોપ, વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નર માટીકા —૧-૨-૩ હેર ઓઈલ, અત્તર, લવ ડંડ, પોમેડ, સોપ, લાઇમબ્લેસ, ખામ, એન્ડુમીક્સચર વીગેરે અત્તુબલિક અને ખાસ હુન્નરોથી બરપુર કીમત ૩ ૧-૪-૦

હુન્નર દર્પણ —૨-૩-૪-સુગધી તેલો, સેટ

પેનકીલર, વાળ કાઢવાનો સાણ, કોસ્મેટીક, જર્મન સ્ટીસ્ટમ અતરો, રગ, વારનીસ, સ્લેટ, હેરકાઈ, ખાર સોપ, વીગેરે હુન્નર. કીમત ૩ ૧-૦-૦

હુન્નર કળા જ્ઞાન —અગરબત્તી, સાઈ, દોળ ગીલીટ, કાચની આરશી, સોના રૂપાઈ પાણી વીગેરે હુન્નર કીમત ૩ ૦-૬-૦

ફેટોઆફ્રીક હુન્નર —કીમત ૩ ૦-૬-૦

હુન્નરમાળા નવીન —કીમત ૩ ૦-૪-૦

પોસ્ટર બુક

લખો.—હુન્નરોદય છુક કીપો.

હુન્નરનાં પુસ્તકો વેચનાર, પ્રગટ કરનાર, કમીશનથી વેચનાર.

૧૬-૨૨ બનીઅન રોડ (ડી.) મુબઈ નાં ૯.

Vitalis

(LIFE TONIC
FOOD.)

વાઈટેલીઆ-નબળા સ્ત્રી પુરૂષો માટે અખુટ શક્તી વધક ખોરાક.

કેમ્પ કું'ં ની ઘરગતુ દવાઓ.

કેમ્પ કું'ં ની દરેક જાતની પ્રખ્યાત દવાઓ અમારે ત્યાં મળે છે. વેપારીઓ માટે ખાસ સગવડ રાખેલી છે. સુચીપત્ર મફત મોકલવામાં આવશે.

સુવાસણ હેર ઓઈલ તથા ઝમઝમ.

મે. એફ. એસ માદન કું'ં ની ખતાવટનું ઉત્તમ “સુવાસણ હેર ઓઈલ” તથા “ઝમઝમ” જથ્થાબંધ તથા છુટક અમારે ત્યાં મળશે

સોલ એજન્ટ—

ડા. અમૃતલાલ માણિકલાલ દવાવાળા,

(પેટ ટેબીસીન, ઓવીઝન તથા પરક્યુમરીના વેપારી)

સીદા બીલીંગ—જુમામસજીદ—સુબઈ

વાંચો !

મંગાવો ! !

વાંચો !

આજે પાંચ વરસ થયાં

આખા ગુજરાત, કચ્છ કાઠીઆવાડમાં નીકળતું એક જ માસિક

સ્વેતિવાડી વિજ્ઞાન.

જેમા રેવન્યુ કપલ કેવી રીતે વધારવી, નવા બગીચા કેવી રીતે ખતાવવા, ભૂડી ભૂગી સાકમાળના વાવેતર ક્યારે અને કઈ માસમમા કરવા, ખેડુતોએ થોડું ખર્ચ કરી કપલ કેમ વધારવી વિગેરે વિગેરે વિષયોથી ભરપૂર આ એજન્ટ માસિક છે નમુનાનો એક મગાવનાથી મફત મોકલવામાં આવે છે વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૨) બે રૂપીઆ રાખવામાં આવેલ છે લાયબ્રેરીને રૂ. ૧-૮-૦ દોઢ રૂપીઆના લવાજમથી મોકલવામાં આવશે, મારે તુરત નમુના માટે લખો—

ઉપરાંત અમે એ ખિતિવાડીને લખતા નીચે જણાવેલા પુસ્તકો બહાર પાડ્યા છે જેની પહેલી આવૃત્તિ ખપી જવાથી બીજી આવૃત્તિ અપાઈ ગયેલ છે —

૧ કૃષકાંડ કુલખાત્રુ બગીચાનું પુસ્તક.

કીમત રૂ. ૧-૧૨-૦

૨ હિંદુસ્થાનમાં થતા વાવેતર કરવાની રીત

,, રૂ. ૧-૪-૦

૩ ખેતર, ખેડ તથા ખેડના દુધીઆર વગેરે

,, રૂ. ૧-૪-૦

૪ પાણીની સોધ તથા તેના ઉપયોગી સાધન.

,, રૂ. ૧-૮-૦

૫ ખેતિના ધ મામાથી પૈસા કમાવાની કુચી

,, રૂ. ૧-૦-૦

(આ પુસ્તકમાં ભૂડી ભૂગી ખતના ખાતરોને સમાવેશ થાય છે)

૬ દેશમના કીડા હાલેવાની તથા કેટલીય વાવેતર કરી દેશ ખતાવવાની રીત , , રૂ. ૦-૬-૦

૭ કૃષામાં પાણી વધારવામાટે ખોદાઈ ક વાનો “ખિતિવાડી-વિજ્ઞાન”ને ખાસ એક , , રૂ. ૦-૪-૦

દુલેરાય છોટાસાલ અંગરિયા, લીંબડી-કાઠીઆવાડ.

ઈચ્છીત ફળ આપનાર

શક્તિ સુધાકર ગોળીઓ

સ્ત્રી પુરુષોના તમામ પ્રકારના ધાતુવિકારનો નાશ કરે છે તે અમારા ૩૨ વર્ષના જાતી અનુભવથી સિદ્ધ થયેલ છે. નબળા શરીરમાં લોહી અને ધાતુ વધારી મજબુત બનાવે છે. છાતીના તેમજ ક્ષયના દરેક, ઘડપણની નબળાઈ, વીર્યનું ક્ષય પણ પ્રકારે સ્થિતિ થવું, યાદશક્તિનું મંદ થવું, હીસ્ટ્રીઆ, તથા હરકોઈ રોગ પાછળની નબળાઈ એ સર્વેને નાબુદ કરવા એક રામબાણ ઉપાય છે. અને ખાંસી તથા દમ નાબુદ કરી ભૂખ લગાડી ખોરાક પચાવે છે, અને જુના પ્રમેહનો નાશ કરે છે.

તથા ડબ્બી સાથે કાયદો ન થાય તો, પેસા પાછા આપવાની ગેરંટી મળે છે.
કી. ૩૨ ગોળીનો ડબ્બો રૂ. ૧.

સંજવન તેલ.

ગમે તે કારણથી આવેલી ઈદ્રિની નબળાઈ અથવા નયુસકપણું લગાડવાથી નાબુદ થાય છે; અને નસો મજબુત બની પૂર્ણ સ્થિતિએ પહોંચે છે.

કી. આટલીનો રૂ. ૧.

પ્રમેહ ભંજન ગોળીઓ.

દરેક પ્રકારના જુના તથા નવા પ્રમેહનો જડમૂળથી નાશ કરે છે. પેસા-બમાં અથવા ઈદ્રિની ક્ષય પણ જગ્યાએ થતી આગ અને દુખાવો અટકાવે છે.

કી. ૨૦ ગોળીની ડબ્બો રૂ. ૧.

વધરાવળનો લેપ કી. રૂ. ૧. ગમે તેવા વધરાવળના ઉપદ્રવનો નાશ કરે છે.

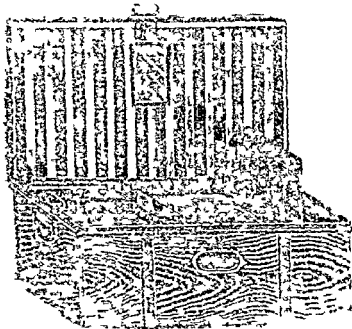
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જામનગર, કાઠીયાવાડ.

મુંબઈ, કાલબાદેવી રોડ, વોહલવાડીને નાકે નં. ૨૯૩.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSHING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈસ ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશર હેઠળ.

આજ વરસોં થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બોક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારુ દરેક જાતના સ્ટીલના બોક્સ સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીરીટની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઑફીસો અને પહેડીઓમાં ધણાજ વિશ્વાસ અને ઉલટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કન્ટલેંગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી, ચો રૂમ નાં ૧૭-૬ હોરનબી-રોડ, મુબઈ.

Telephone No 1211.

DIRECT IMPORTERS OF

MILL, GIN, PRESS, RAILWAY & MARINE STORES & MACHINERY.

Telegrams:—Tremendous, Bombay.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores.

ARTICLES.

Hairy Picking Bands
Chrome " "
Chrome Grey Spring Buffers
Buffalo Pickers No 4
Drop Box Pickers
Roller Skins 26" x 22"
Leather Belting 1" to 4" single
Hair Belting, 1" to 10"
Balata Belting 1" to 10"
Sizing Flannel, 6" to 78"
Roller Cloth 16 & 18 oz.
Clearer Cloth 22 & 24 oz
Healds all sizes
Reeds "

India Rubber Sheets, $\frac{1}{4}$ ", $\frac{1}{2}$ ", $1\frac{1}{2}$ " & 1"
India Rubber Insertion Cloth $1\frac{1}{8}$ ", $1\frac{1}{16}$ ".
India Rubber Suction Hose $2\frac{1}{2}$ " & $2\frac{3}{4}$ "
India Rubber Steam Hose $\frac{1}{4}$ to $2\frac{3}{4}$ "
India Rubber Rings
Fibre Sheets all sizes
Asbestos Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$ ", 1"
Shuttles $13\frac{1}{2}$ " 14" & $14\frac{1}{2}$ ".
Lambeth Cotton Ropes, $1\frac{1}{2}$ " & $1\frac{3}{4}$ "
Eadies Ring Travellers $1\frac{1}{2}$ to 2 5/0
Gauge Glasses all sizes.

34 44.
THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENT
19, Bank Street, Fort,
BOMBA

STOCK READY FOR IMMEDIATE DELIVERY.

Orders promptly and carefully executed.

અહર અમરની અનુક્રમણિકા.

INDEX.

અહર અમર આપનારું નામ

પાનું.

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની ...	1 એ
દરેન્ડ ચવના એન્ડ કંપની ...	2 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસની કું. ...	3 એ
ધી આયોનિક ફાર્મસી ...	4 એ
ગીરગામ કેમીકલ લેબોરેટરી ...	4 એ
અમરતાંજન ડેપો ...	5 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી ...	5 એ
નગીનદાસ અને મણેખાલ ...	6 એ
એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું. ...	6 એ
ધી એન્ડ એફ ટાઇવાન લીમીટેડ ...	7 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ ...	8 એ
ગીરગામદાસ જગમોહનદાસ ...	8 એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તોરની કું. ...	9 એ
રીથો કેમીકલ કું. ...	10 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટિંગ વર્ક્સ ...	11 એ
એચ. એલ. બંડારકર ...	11 એ
ધી ઇન્ડિયન મર્કેન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. ...	12 એ
દ્રુષી અહર અમર ...	13 એ
ડૉ. ડી. રાઘવ એન્ડ કું. ...	14 એ
કે. ટી. ડોંગરેની કું. ...	14 એ
અમરતાંજન અંદ્રેમહાય ...	14 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી ...	14 એ
ડૉ. બાટીવાલા ...	14 એ
ઈ એસ પાટાવલા ...	15 એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ ...	16 એ
દાવડાની કું. પની ...	16 એ
દ્વર્કાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું. ...	17 એ
ગોદ્રેજ બ્રધર્સ ...	18 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક એફ ઇન્ડિયા લી. ...	19 એ
ડૉ. કાલ્દાસ મોતીરામ ...	20 એ
અનલાલ હલ્દીવાળ શાહ ...	20 એ
રેલવે સ્ટેટીસ્ટી વહીવટ ...	21 બી
બી. એલ. થોસર ...	21 બી
બી. એન. બાથેનાની કું. ...	21 બી
હકીમ નૂરમહમદ બી. એચ. ...	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી. ...	22 બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ ...	23 બી
ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી. ...	23 બી
કર્નિક બ્રોસ ...	24 બી
માહાલે & કો. ...	24 બી
મોતીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું. ...	24 બી
દાહ્યાબાઈ રામચંદ્ર મેહતા ...	25 બી

West End Watch Co. ...	1 A.
Drewet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
The Ionic Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amrntanjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal. ...	8 A.
Phiroze M. Dustoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd. ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
K. T. Dongre & Co. ...	14 A.
Manager Chandraprakash ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
Dr. Batiwalla ...	15 A.
E. S. Patavala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
Dwarkadas Jagmohandas & Co. ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	19 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	20 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah ...	20 A.
State Manangement of Railway ...	21 B.
B. L. Thosar ...	21 B.
B. N. Bhatena & Co. ...	21 B.
Hakim Noormohamed B. H. ...	22 B.
The Indian Cement Co. Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Boarding House ...	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd. ...	23 B.
Karnik Bros. ...	24 B.
Mahale & Co. ...	24 B.
Motilal Mulchand & Co. ...	24 B.
Dahyabhai Ramchandra Mehta. ...	25 B.

નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૫ બી	Nanlal Goverdhandas... ..	25 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નાડિયાદ	૨૬ બી	Hindu Anathashram—Nadiad	26 B.
ગોવિંદજી દામોદરની પુત્ર	૨૬ બી	Govindji Damodar & Co.	26 B.
મણિશંકર ગોવિંદજી	૨૭ બી	Manishanker Govindji	27 B.
સપટ કંપની	૨૮ બી	Sapat & Co.	28 B.
ઓ.ડી. કેમીકલ કો.	૨૯ બી	Od. Chemical Co.	29 B.
રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી	૩૦ બી	Rajvaidya Narayanji Kesharji	30 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેમ્સી	૩૦ બી	Jivraj Govaldas Nemsji	30 B.
ગોદ્રેજ બ્રદર્સ	૩૧ બી	Godrej Brothers	31 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરવક સભા	૩૧ બી	Mahuva Gauravak Sabha	31 B.
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ..	૩૨ બી	Kathiawad Hindu Anathashram	32 B.
આર. જી. કામદાર	૩૨ બી	R. G. Kamdar	32 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	૩૩ બી	Amritlal Maneklal Davavala	33 B.
દલરાય ચોટલાલ અંજારીયા	૩૩ બી	Dalrai Chhotalal Anjariya	33 B.
વૈદ્ય કલ્યાણજી હરિકૃષ્ણ	૩૪ બી	Vaidya Kalyanji Harikrishna...	34 B.
ગુલામહુસેન હસમદજી એન્ડ બ્રદર્સ	૩૫ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers	35 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોરસ સપ્લાય એજન્સી	૩૬ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency	36 B.
જીવરાજ જી. નેમ્સી	૩૩૭	Jivraj G. Nensi	337

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્ક્સ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ સુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે ઠોઠ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારું જ કારખાતું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કફ, કોકર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, ઢાઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કેપાટખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પંચોતું, કામ સાઈ અને સફાઈદાર કીફાયત ભાવથી ઓરડર સુજબ બનાવી આપીયે છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીફાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીયે છીયે એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કુંઠ.

મુંબઈ નાં ૨.

“ ક્લિડોનસ ”

ટોનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફ્રાસ કેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંતુની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી નુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સઘળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગજજરની)

ધી કેમિકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, અજાતણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીલોમાં અને બીજા ધધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકવો નકામો છે, તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હદ વિનાનું અને હીકમતી મેજરીજ જે ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વધી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેને શિગનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગજજર, કેમિકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાર્ટ, મુંબઈ

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેના ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાતુ શુભ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો લગ્નક, છાતીની ઠંડીનો વિઘ્નર, સ પીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, લા વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોપડવાથી તરત ગુણરમ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારા થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન હીચે.

૧૦૯, ફીચર દોટ-મુંબઈ

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફર્મ માટે.

તાજીદે મળે. ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે.

જેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડિયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એક જ વખતે જે સલાહ હિસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં જેરંદી માથે સંતોષ આપવાને એજન્સી મધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો નિગેરે બીજા કોઈપણ જાતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટેની વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની હીકીઓના નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટે તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અમાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળે નીચેના સરનામે.

ટેકાણું—મુસા બીલડી ગ પહેલું માળે નં. ૧૮

એલર્ડ સીનેમાની બાજુમાં. ધોળી વળાવળી પાસે.

૬ એ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ.

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હિસાબ રહેલેથી મેકલવાનો છે, વળી ધરતી સલ્લદ લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે. માટે તાજીકે મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ (લ. રન): એફ. ઇન્સી. સી. એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

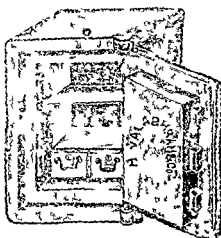
ટાઉન હોલ આગળ, બાગ સામે.

હોમલ સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નંબર ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ગોરેન પક્ષવાની

અખંડ વાળી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળા અને કેસ બાકસો.

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મગાવો.

કારખાતું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અખંડુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1899

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	25,000,000.
Reserve Fund	Yen.	6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts:—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent. per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs. 5.

Fixed Deposits:—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of **BANKING** and **EXCHANGE** business transacted.

K. TAKEMURA,

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

Manager.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ધનકોરપોરેટ થયેલી.

ભરાયલી થાપણ	યેન	30,000,000
પગાર કીધેલી	"	25,000,000
રીઝર્વ ફન્ડ	"	5,030,000

વડી ઓફીસ—તાઇપેઈ, ફારમોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુઆંગ, હુન્કો, કીલકીએંગ સ્વેટો, ટાઇનાન ટેકાઈ, શેંગાઈ, હુંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, ચીમારાંગ, બટેલીઆ, મેકંગ, ટાઇપેઈ, શીન્ચીકુ, ટાઇચુ, ટાઈબીઆ, ઓસાકા, કેબે, ચોફોડામા આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન.

— તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યા બધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

— સધર ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. 1000 થી રૂ. 1,00,000 સુધીના દરરોજની બાકી સીલક ઉપર દરવરસે દર સેકંડે ૨ ટકા લેખે વ્યાજ ચાપવામાં આવે છે. પણ તે એવી શરતે કે અરધી સાલનું વ્યાજ રૂા. ૫ થી એછું થાય નહિ.

ખાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જાણવામાં આવશે.

ફરેક જાતનું ચરાફી અને હુડીયા મણનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એસ્પેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા

મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation
 - (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
 - (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
 - (4) Canton Insurance Office Ltd.
 - (5) Triton Insurance Co Ltd
 - (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co Ltd
-

તમારા ઘરઘતુ બપની

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાબધ કાર્થ પણ જાતની ચીજ બેઈતી હોય તો જથાબધ હશે તો
બીલકુલ જુજ કમીશનથી અને કીપ્રાયત બાવે મોકલીયું—લખી મોકલો.

Kirpalas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર મુંબઈના ગવર્નર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજા
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, મુંબઈ.

મુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ હીન્દી ધરાવનારા અને વીલાંયતની તથા વીચેનાની આંખની હોરપીંતલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અતુલ્ય ડાક્ટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનારકોપથી તથા ઓફુલ્ગેસરકોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અતુલ્ય ધરાવનાર મી. ફીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખર્ચતાં પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મી. ફીરોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા મીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેટી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બીમન, ઓનરેબલ મી. જસટીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સિસ, P. M. O., R. A. M. C., કરનલ બુદ્ધ M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., મુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી. જેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાંકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની કાબેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા બીજાનીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈબીલ ફ્રેમ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લેન્સીસ તથા ઉચી કન્વોક્સીટીના બ્રેજીલીઅન પેપલસના તેમજ આંખને કંઈક આપનારા મેફેક તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેન્સીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માલ છતાં ભાવ ઘણાજ કીંદ્રાયત.

“વી વી”

આંખનાં દીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે કંઈ આત્રીપુર્વક ઇલાજ કીંમત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને લગતી કીંમતી નુસખાઓ સાથની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નળખાં ખેરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો હર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો હર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળખી પડેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગાંભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીડમાંના દુખાવો, પેડમાં થતુ દરદ અને કમરમાં થતુ અસહ્ય દુઃખ જે ઐરાને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને હર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉંમરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મટીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તે તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાભર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણાં નળખા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિસ્ટીરીયા લાગ પડ્યો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળખામંથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓને ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળખા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે જમ બહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીથો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂંદર કેનીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવા ઉપર જણાવેલાં દરદો હર કરવાની અચબુચ શક્તિને લીધે ઘણાં ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈબી ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર 'રીયો કેમીકલ કં.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીયો કેમીકલ કં.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યૂ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના સોખીના માટે

ઉત્તમ સાધન.આ લાયકર લગાઈના વખતમાં દરેક ચીજ બેહુદ માંધી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સાફ બેઈતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના બ્લોક અમારી પાસે તૈયાર છે,

જેમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ^{મી} પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, લાયબલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ્ક
લ્લા
મું
બ
ઈ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટરઘણી જાતનું આવા માંડણું છે પણ જરમનીના જાણીતા
હુરદીનાં કોલન વાટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વાટર આજે ઘણા વરસોથી પંકાયણું ને પહેલું જ છે.વેપારીઓને ખાસ 'ભલામણ કરવામાં આવે છે કે
બગલા છાપનું કોલન વાટર મંગાવી જરમનોતું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

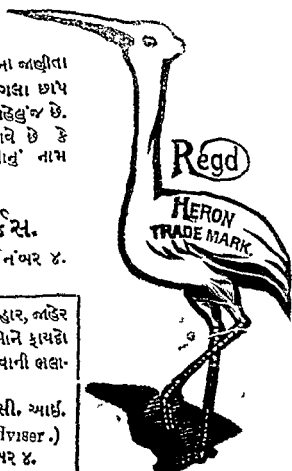
મુંબઈ નંબર ૪.

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બાબતમાં પત્ર વ્યવહાર, જાહેર
ખબર, હિસાબ વીગેરેમાં જે સલાહ લેશે તે તમોને ફાયદો
શું થાય છે તે એક વખત કામ સોખી ખાતરી કરી લેવાની ભલા-
મણ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એલ. ભંડારકર એફ. સી. આર્થ.

ધંધાની સલાહકાર (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
ફોર્મ ૨૭૪૮ કરી છે.)

ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયેલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૧,૬૬,૦૦૦

મીલકતની કીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

શ્રી. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

સર વિઠ્ઠલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઇટ.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ જેઠાભાઈ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ કાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક જાતનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીલ્ડી ગસપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
કરવામાં આવે છે જાહેર પ્રજાને તથા વેપારી વર્ગને એલેમેન્ટાસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મહેરબાની કરવી. વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીની પ્રોપ્રિસમ
લખવું અથવા જાતે મળવું

પેસ્ટનજ એદલજ ધાલા.

સેક્રેટરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઈન્શ્યુરન્સ કં. લી.

૧૬, બેન્ક બીટ, કોટ, સુબહ.

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધંધાદારીઓને માટે
ટુંક ખબરની (ટેલીગ્રાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સેશન શબ્દ અને ઉપરાંત વધુના દરેક શબ્દ
દીક એક પૈસાના ભાવથી લેવામાં આવશે ૧૬ શબ્દ દીક
માર આના અને તે ઉપરાંત દર શબ્દ દીક એક પૈસા લેવાનો
રિવાજ છે. ઉપાવનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ મી
સુધીમાં લખાણ પૈસા સાથે નીચલે સરનામે મોકલી આપવા
જોઈએ અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પોસ્ટમાં
મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એગ્રીમેન્ટ એન્ડ ક્લરે,
ઓલ્ડ ટેલીફોન બિલ્ડિંગ્સ-૧૬,
નૅક્ સ્ટ્રીટ—કોટ—મુંબઈ.

કેસશાઈટ.

થોળા, પીળા, અને રાના, રંગનો જથ્થા.
બંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉડર વેચવામાં છે
સખો. મુ એમ. આચાર્ય, ગોંડલ (કાઠીઆવાડ.)

ગ્રેમચ દ કરાનાજી સુરતવાલા.

વીજલીનો દરેક જાતનો સામાન વેચનાર
તથા રીપેરીંગ અને ફીટીંગ કામ કરનાર.

બ્લોખ, સેન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
કુમર, તથા બેટરી ટેબલફેન, વગેરે માત્ર
કીફાયત ભાવે મળશે. એક વખત વધારી કામ
પાડી ખાતી કરશે.

૬૦ મુજાજી નેકા બીલડીંગ, બીજે માલે,
બ્લોક નં. ૭, મુંબઈ નં. ૨

વેચલુ છે.

એન્ટીમની જાપાનીસ—લોટબંધ અથવા
આફકોની સગવડ મુજબ વેચવાતું છે.
વધારેમાં વધારે એફર જણાવો અને
કંડીશન પૂછો

કે. અમ. પંજવાલી.

બેટલ મર્ચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.

૧૪. અમૃતલાલ લેન. કલકત્તા.

સુરખીના મુળીઆની બારીક કાતરણ તથા આલની
છાલ કે જેને સમામા હળોને લોટ બનાવી દેશી તથા
નરમની રીત મુજબ રંગવાથી અસલ બેલીકરીન પાકો
લાલ રંગ સુતર ઉપર રંગાય છે તેનો મોટો બારીક કાત
રજીનો તથા આલની છાલનો નથો અમારી પાસે
હમેશા મળશે

અમરેશ્વર એચ બારીયા

બદર સ્ટ્રીટ,
બીલીમોર

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

ધાતુ પુષ્ટીની છે ગોળી મરદાઈ કાયમ રાખે
જેકી કીમત બનીસ ગોળીના રૂપીઆ પાચ
પોષ્ટેજ માફ.

M. M. Khokhar & Co Rajkot-Kathuwar

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લોકોએને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર-દાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકો કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮.

હમારી શુગર કોટેડ કવીનાઇન કેન્સેરો વેલ્ડેબલ લેકસેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુદ્ધકારક, બનાવટો મુખ્ય મધ્યે મારકીટમાં હવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ ખેતવાહી મધ્યનાં કારખાનાં મધ્યથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુખ્ય નં. ૪

ડૉંગરેલું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

વન્દુરસ્ત થઈ તેમની તાકાત વધે છે.

શરીરની કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આના

કે ટી રેખિરે ક

ગીરગામ મુખ્ય

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ ભૈનાં મુખ્ય દૃષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રચંદ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમાં ધણુ જ વખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામાં સાહિત્ય-ત્રિસિક, વાચકોના કરકમલમાં સાદર થાય છે મુખ્યિય “સાહિત્ય” લખે છે કે “આ માસિક ધીમે ધીમે મધ્યમ પકિતના પત્રોની હરોલમાં આવતું નવું છે” વાર્ષિક લવાનમ પોસ્ટલેન મુદ્દા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ ફક્ત નકલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ રાજાઓ તથા પુસ્તક-રાજાઓ માટે મહત્તર ભાવેર અખર માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “ચંદ્રચંદ્રકાશ”

રાજમહેલ રોડ,—વડોદરા.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટના દરદી માટે આ એક ધણુ જ અસરકારક રામબાણુ અને હરપી ઇલાજ તે, જીવણ નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભવનો સ ધીવા, સાચેદીકા, ગાઉટ, ગ્રંથની, કનવલ, આકાશ નસોલ જે ચાણું, કમર, છાતી, સાધા, હાડકાં અને ગરદનનું દુખવડ, બજારની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે ગુફાને સોભા, સુખેલા તથા ગ હક ગચલા સાધા અને હાડકા અકરસાવ, લમખેગા, લકવો, લસક, ચસક, વીગેરે તમામ ભવન સરીરના જીવા દુખારાને હરપટ સાલ કરી નબળા પડેલા અવધનોને તાકાત બક્ષી લોહી ફરવું કરી નવી જીવની બજાઈ એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઆ એક

સર્વે ભણીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે. બાદારગામબાજાઓને નવસારી લખવડ.

માલિક—એમ. એચ. રાસી.

હા બોલીશ—મરડી એમ, નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષચર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એકઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ઝાંઢો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—ખાલામૂત—નખલા તથા તવાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી આના ૧૦ દર
 " (કયોર—ઝાલ) બામ માયાનો દુખારો, સલેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જતનો દુખારો
 હરએક જતની ખેઆએલી નરો માટે અકસીર કી ૬ આના
 " હાએરીયા મીક્ષચર (કોલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, હલદી, કોલેરા વગેરે પર અકસીર કી. ૩ ૧
 " કુઈનાઈન ટીકડીઓ—એક મેનની બાટલીમાં ૧૦૦ એની બનાવટમાં જતમ વેલાતી કુઈનાઈન
 વાપરવામાં આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના
 " કુઈનાઈન ટીકડીઓ—બે મેનની, બાટલીમાં ૧૦૦, એની બનાવટમાં જતમ વેલાતી કુઈનાઈન
 વાપરવામાં આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના
 " રોનીક પીક્સ—ફીકા એલેરા, નખવાઈ, પાતડુ યઈ ગએલુ લોહી (એનીમ્યા) માટે અકસીર
 — ધાતુ પુષીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના
 " રોગવરમ એઈન્ટ્રેન્ટ—દરાજ ઘોળીની કીડ તથા હરેક જતની કીડ ખુલ્લી માટે મલમ
 કી ૪ આના
 " દાતણ મંજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટેલીગ્રાફ એકરેસ:—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. એ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

ફીમીડમનો કદા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માથાનો
 દુખાવો, જખમ, લચક કંપાળ તથા કમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી,
 ગળાનો દુખાવો, હાંત તથા કાનનો દુખાવો માખ, વીધુ, વગેરે ગહેરી
 દખના હિપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત અરારમ થાય છે
 માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ કરવામાં આવે છે.

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક
 બાટલી મ ગાવી આની કરો કી બા.-૧) ની રૂ. ૦ા
 વી પી' ખરચ બુદ્ધ તે શીવાય

ઘણી જાતના યુશબોદાર મધ મધતા તાજ ખુલ્લામાંથી બનાવેલા હેર ઓહલો અત્તરો
 તથા ઓટો મલશે, અને હરેક જાતના ઇંગ્લીશ શેન્ટો લવંડર શાણુ
 હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મલશે.

વી પી થી મ ગાવનારને અગાડિ એટવાન્સ મોકલવું.

એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાજપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંજુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંજુન સમાચાર

જેમાં રંજુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબેગ કેટ ના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનીક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી ખાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતે વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૧,
છુટક નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

રંજુન સમાચાર પ્રેસ.

ગલી નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૩-રંજુન.

પ્રોપ્રાઇટર “રંજુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંજુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭-રંજુન.

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંજુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એકજ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અખરખની ચીમની

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીશ ભાંગી બાચ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને બરપુર ઠમ્મીયન.

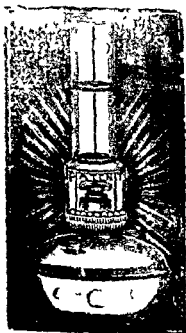
કેન્ડા દાવડાની કુંડો,

મંમ્માડેવીના કુવારા પાસે,

મુખર્ષી નાં

કાંચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું જે (માટીકની બીજી શોષાની રેકાણોને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ૧ પુર નક્કી છે. ઉપરને ઠેકાણે અરજી કરો અથવા જાતે મળો.

તમારા લાભનું.

ધનામ રૂ. ૧૦૦૦.

મેળવાની તમે કોશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર આઇલ વ્હાઇટ આઇલ (પાંસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. વ્હાઇટ આઇલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે લુક્કસાન કરે છે. માટે બે કોઇ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર આઇલમાં વ્હાઇટ આઇલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ધનામ અમે આપશું.

બાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક બાણીતા વેપારીઓ ખાસેથી માગશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી ડિ'જન્ટન્ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરક્યુમરી વર્ક્સ, ૧૪૭, અણહુલ રહેમાન, સ્ટ્રીટ, મુંબાઇ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:—

વેલાલી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેના હિસાબ ગોઠવેજ પ્રતને આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આફ્રીસની આગમાં અને કાપક બનારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેઠેવીકે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાલી મોટા બાણીવા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોઠવેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોઠવેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો ઓરડર ગોઠવેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાન્થુ નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની કાયરચુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી બાણીમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જો કે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરચુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હંમેશા માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોઠવેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦

પગાર થયેલી થાપણ રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦

રીઝર્વ ફંડ રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ
ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ
બેંકના હિસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

મેસીડસી બેંકો માફક આ બેંક ધોતાના હિસાબનાં પખવાડીક

સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં દુકાં તેમજ લાંબી મુદતના બચતના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વહી ઓફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઓફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આજુ ખાતાં ઉપર.

રોજની ખાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

દુકાં મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. ચોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય સાહેબ.

ખહાદુરના ઓનરેબલ સરન્યન જનરલ સર હ્યુકીસ પારડી કે. સી. એસ. આઇ. એ
ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્વેચ્છીયલેન્ડ ફોર્સ વેર હોસ્પીટ
કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ સી. આઇ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ
આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડોક્ટરો અને અગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપ
છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓના નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબ
મેમ્બરો, સેસન જલો, કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ
નામદાર ઇન્ડીયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આમીન્ટન્ટ, સરકારી સીવ
લયન ઓપ્રીચર, પોલીટીકલ એજન્ટ. યુરોપીયન સીવીલ સરન્યન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ એમ
એસ, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડોક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અં
ગ્રહસ્થામાં બાદશાહી યાકુતી નામની જગ લાહેર દવા ખહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશ
યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરુષાતન આપે
છે. ખરી મરદાંધ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ
દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેશની
જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબી એકના રૂ. દશ.

ડોક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુહુ.

મૃગી-રેક્સ કે વાઇથી આંકડી, તાણ, જેન કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી થાત
રૂંધાવો, થંડાગાર ખનડું, ફીણના ફોસોટા, પેટના દુખાવા ઇતિવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ છે
વળી ચિત્તભ્રમ-ઉન્માદ કે ઘેલછાને લીધે, રકડું, કુટું, ધુણડું, નાસડું, બકડું, મૌન્યતા,
વિચિત્ર ભેડું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ
કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ૩૫૦ કદડું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાતું ગવન મેન્ડ
ટેકસ યુક કી ૦)જી. પો.)-

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞપુર-ગુજરાત.

અમે ચેાતે.

આ માસિકમા બહારથી આવેલા હેખો માટે અમે જવાબદાર નથી
આ માસિકનું લવાજમ મુંબઈના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા
ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુદ્ધા રાખવામા આવ્યું છે હુમ
આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમા જે જાહેર ખબરો છે તેમાં ઠંઠ ફેરફાર સુચવવો હોય તો
હોય તો આવી જાતની ખબર આગળા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં અપવી
તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીહીંગ મેટરમાં અમે જાહેર ખબરો
તેથી સર્વ જાહેર ખબર અપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે હિમ્મે
ગળને મેટરની આગળ આ ચ છળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તા ૧૦-૬-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ ચેટ રૂ ૩-૬-૦
મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બગગર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કે
અમો મમજી ચક્રતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય
ન મળ્યો હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામા આવે છે

ગયા મહિનાના માસિકમાં મેસોપોટે-
મીઆના વેપાર બાબે અંગે થોડુંક વિવેચન
થું હતું. આ સંબંધમાં નામદાર સરકાર
રક્ષી કેટલીએક વિગત મળેલી છે જે જાણવા
પાયક છે. લંડન ખાતેની વાર ઑફિસના
ડીલીટરી ઇન્ટેલીજન્સના ડીરેક્ટરે કેટલીએક
ક્રીકત નામદાર હિંદી સરકાર ઉપર મોકલા-
લી છે જે વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતાએ આ
મગ્ગર ઉપર રવાના કરેલી છે. ૧૯૧૩ની
માલમાં બ્રહ્મ કે જે પેલેસ્ટાઇનની અંદર અંદર
કે તેમાં જુદાં જુદાં બ્રિટીશ સંસ્થાનોના માલ
૨૬,૦૦૦ પાઉન્ડની કિંમતનો આયાત થયો
તો જે તેની કુલે આયાતનો ૪૫ ટકા જેટલો
નાગ હતો. આટલોજ વેપાર સુલેહ પછીનાં
મહલાં વર્ષમાં રહેશે એમ કહી શકાય અને
તેથી એમ સૂચના કરવામાં આવેલી છે કે
ઑસ્ટ્રેલીયા, બર્મા, હિંદુસ્થાન અને પેલેસ્ટાઇન
વચ્ચે સ્ટીમરોની નિયમિત સર્વિસ જોડાયે.

પેલેસ્ટાઇનની અંદર પેદા થતા નીચેની
જાતના માલ નિઃશય માટે સારા છે. ચામડાં,
આ ઉપરાંત બ્રિટીશ સંસ્થાનો નીચે પ્રમાણેના માલ પુરો પાડી શકે અને તેથી બહારના
દેશો અને સંસ્થાનો વચ્ચે તીવ્ર જરીકાઇ થશે.

	પાઉન્ડ સ્ટર્લિંગ.
આટો	૧૪૬,૦૦૦
સાખાં	૨૩,૦૦૦
તેલ (લીવા માટે)	૭૯,૦૦૦
ચોખા	૬૦,૦૦૦
ખાધાખોરાકી	૩૨,૦૦૦
કેાધલા	૧૩,૦૦૦
મીઠું	૮,૦૦૦
ખાંડ	૫૨,૦૦૦
દારૂ	૧૮,૦૦૦
ધર્માસ્તી લાઠડાં	૧૦૪,૦૦૦

પાઉન્ડ ૫૨૬,૦૦૦

હન, દારૂ, તેલો, કુટ. જ્યારે તે દેશની ઔદ્યો-
ગિક ખીલવણી બરાબર થશે ત્યારે નિઃશય માટે
આથી પણ વધુ ચીજો તૈયાર થશે. હજુ સુધી
ત્યાં બનતાં પેટ્રોલ વિગેરેની શોધખોળ બરાબર
થઈ નથી. ભૂતકાળમાં ઇજીપ્તમાંથી આટો,
અને ચોખા પેલેસ્ટાઇનમાં આવતા જો દે
ઇજીપ્તમાં તો આટો રૂશિયામાંથી અને ચોખા
પૂર્વના મુલકોમાંથી જતા. હવે પછી જુદી જુદી
જરૂરિયાતની ચીજો નીચે જણાવેલા દેશોમાંથી
આવવાનું ધારી શકાય અને એમ પણ કહી
શકાય કે જુદા જુદા દેશો આ વેપાર પોતાને
હાથ કરવાને બનતું કરશે.

	કયા દેશમાંથી.
આટો	રૂમાનિયા અને રૂશિયા
તેલ	" "
ખાવાની ચીજો	ફ્રાન્સ અને ઇટાલી
ખાંડ	ઑસ્ટ્રિયા
દારૂ	ફ્રાન્સ
લાઠડું	રૂશિયા

	કયા સંસ્થાનમાંથી—
ઑસ્ટ્રેલીયા, ઇજીપ્ત અને હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા, ઇજીપ્ત અને હિંદુસ્તાન.	
ઇજીપ્ત	
હિંદુસ્તાન, બર્મા, અને ઇજીપ્ત.	
ઑસ્ટ્રેલીયા.	
હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને હિંદુસ્તાન.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને ઇજીપ્ત.	
ઑસ્ટ્રેલીયા.	
ઑસ્ટ્રેલીયા અને ન્યૂઝીલેન્ડ.	

વધારાના કર બાબેનું ખીલ જે વડી ધારા-
ની માર્ચની બેઠકમાં દાખલ થવાનું છે તેની
સમસ્ત વ્યાપારી કોમ તરફથી પ્રોટેસ્ટ
જ છે. છતાં હજુ એ ખીલ સુકી દેવામાં

આવનાર નથી. ઑન. સર જેમ્સ મેસ્ટન ફરીથી
કલકત્તે જવાના છે. કલકત્તાની યુરોપીઅન વ્યા-
પારી કોમ આ લડતમાં આગેવાની ભરેલો ભાગ
બજાવે છે અને હિંદી ખાતનચી જાણુવા માગતા

પડે છે. ખાસ ચીજો માટે ક્યાં ફોર્મ ભરવાં
પડે છે તે નીચેના કોઠા ઉપરથી જણાશે:—

પીગ આયર્ન	x અને x^2	
બીલેટસ		} x અને x^2
બ્લૂસ		
ઇન્ગટસ		
સ્લેબ્સ		
શીટ ખાસ		
એલોય		} x અને x^2
હાઇસ્પીડ સ્ટીલ		
ટુલ સ્ટીલ		
૨ ½" નીચેના મર્ચન્ટ ખાસ		
૨ ½" થી વધારેના , ,	x અને x^2	
મોઇલર ટ્યુબ્સ	x અને x^2	
ફ્રીકેટેડ રટ્કચરલ સ્ટીલ	x અને x^2	
ફેરા સીલીકોન		} x અને x^2
સ્કેલ્પ		
સ્કેપ		
મીક્રોનિકલ મીમલેસ ટ્યુબીંગ		
ઓઇલ વેલ કેસીંગ		
હાઇવ પાઇપ		
આયર્ન અને સ્ટીલ પ્લેટસ		} x અને x^2
૬" અથવા તેથી જાડી		
રોટ બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ પાઇપ (૬" ડાયમીટરથી ઓછી)	x	
રોટ, બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ અને પાઇપ (૬" ડાયમીટરથી વધારે)	x અને x^2	
કાર્ટ આયર્ન પાઇપ	x અને x^2	
રેલ્સ	x અને x^2	
બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ શીટસ ૬" થી પાતળી	x	
બ્લેક અથવા ગેલ્વેનાઇઝડ શીટસ ૬" થી જાડાં	x અને x^2	
આયર્ન અને સ્ટીલ વાયર	x	
કોપર્ડ વાયર	x અને x^2	
ટીન્ડ વાયર	x અને x^4	
ગેલ્વેનાઇઝડ વાયર— x		

ટીન પ્લેટસ— x , x^2 અને x^4
નેઇલ્સ }
સ્ક્રુઝ }
રીવેટસ }
વાયર રોપ અને કેબલ— x અને x^2
ખાસ અને કોપર ટ્યુબ્સ. } x અને x^2
શીટસ, પ્લેટસ, ખાસ, વાયર. }
મરીન ટ્રેલ્સ x અને x^2
ટવીટસ ટ્રીલ્સ x અને x^2
લોહા તથા પોલાહની બીજી ચીજો માટે માત્ર ૪ ફોર્મ વાપરવું.
નિકાસના પરવાના માટે અરજ કરવાનું ૪ ફોર્મ:—
આ અરજ 'વોર ટ્રેડ બોર્ડ', યુરો બોર્ડ એક્સ્પોટર્સને કરવાની છે. અને તેમાં નીચેની વિગતોનો સમાવેશ કરવામાં આવે છે.
(૧) માલ મોકલનાર ધણીનું નામ, જાત, સરનામું, ક્ષેત્ર જાતનો વેપાર કરે છે, પોતે પોતાની વતી માલ મોકલે છે કે આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે, જો આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે મોકલતો હોય તો જેની વતી મોકલતો હોય તેનું નામ વિગેરે.
(૨) માલ ચઢાવવાની તારીખ, પરદેશના માલ લેનાર ધણી સાથે કોન્ટ્રેક્ટ કર્યાની તારીખ.
(૩) માલ જો કળબમાં હોય તો તે માલ ક્યા દેશમાં પેદા થયેલ છે ?
(૪) માલ લેનાર અથવા ખરીદનાર ધણીનું નામ, જાત, સરનામું. ક્ષેત્ર જાતનો વેપાર કરે છે, પોતે માલ પોતાવતી લે છે કે આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે અને જો આડ-તીઆ અથવા હલાલ તરીકે લેતો હોય તો જેની વતી લેતો હોય તેનું નામ વિગેરે.
(૫) પરવાનો જેને મોકલવાનો હોય તેનું નામ, સરનામું વિગેરે.
(૬) માલ લેનાર અથવા ખરીદનાર ધણી તે માલ ફરી નિકાશ કરનાર છે કે કેમ ?

ઉપરોક્ત ચીજોની કિંમતો રેખલ દોષ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

(૭) જો તે માલ ફરી નિકાશ કરવાનો હોય તો જેને મોકલવાનો હોય તેનું નામ, સરનામું વિગેરે.

આ બધી વિગતો લખ્યા બાદ તે બધી સાચી હોવાની ખાત્રી અરજ કરનારને આપવી પડે છે અને જો તેને પરવાનો મળે તો વોર ટ્રેઝરીના ધારાધોરણ પાળવાનું કબજું કરવું પડે છે.

ત્યારબાદ અરજ કરનારની સહી સરનામું વિગેરે.

૨૪ કૌર્મ :-

(૧) ૨ કૌર્મનાં જણાવવામાં આવેલ માલ જે દેશ ખાતે ચઢાવવામાં આવે છે ત્યાં તે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અથવા તો જર્મની અને તેનાં મિત્ર રાજ્યો સામે લડાઈમાં ઉતરેલ પ્રજાના લાભ માટે લડાઈને લગતાં ઉપયોગી કામમાં વપરાશે ?

(૨) જો ઉપલા સવાલનો જવાબ 'હા' હોય તો કંઈ જાતનું કામ છે તે જણાવવું.

(૩) જે દેશમાં માલ મોકલવામાં આવે છે ત્યાં તે માલ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ અથવા જર્મની અને તેનાં મિત્ર રાજ્યો સામે લડાઈમાં ઉતરેલ દેશમાં પાછી મોકલવા માટે ચીન્ને પનાવના માટે ઉપયોગમાં લેવાશે ?

(૪) જો ઉપલા સવાલનો જવાબ 'હા' હોય તો કંઈ જાતની ચીજ પનાવવામાં આવનાર છે તથા તે કયા દેશ ખાતે મોકલવામાં આવનાર છે તે જણાવવું.

(૫) ૧ લા અને ૩ લા સર્વિસના સંબંધમાં કોઈ ઉપયોગી જાતની હોય તો તે આપવી.

(૬) જે દેશમાં માલ ચઢાવવામાં આવે છે ત્યાં તે માલ તે દેશમાં જથ્થો પૂરો કરવા માટે છે ?

(૭) જો જથ્થો હોય તો તે માલ પાછો તે દેશમાં વેચવાનો છે ? જે આસામીનો

જથ્થો પૂરવા માટે માલ મોકલવામાં આવે છે તે આસામીની આવા માલ માટેની વાર્ષિક જરૂરીયાત જણાવવી.

(૮) મોકલવામાં આવનાર સઘળો માલ અથવા તેમાંનો અમુક ભાગ તૈયાર માલ (manufactured) છે કે તૈયાર કવાનો છે ?

(૯) જો તૈયાર ન હોય તો તૈયાર કરનારનું નામ આપવું અને જો અમુક ભાગ તૈયાર હોય તો તે કેટલો ભાગ છે તે જણાવવું.

(૧૦) અરજીને દિવસે યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં 'સ્ટોક' હોય તેમાંથી તે માલ અથવા તેમાંનો અમુક ભાગ નિકાસ કરવાનો છે ?

(૧૧) જો એમ હોય તો તે સ્ટોકના ધણીનું નામ જણાવવું અને જો અમુક ભાગ સ્ટોકમાંથી મોકલવાનો હોય તો તે કેટલો ભાગ તે જણાવવું.

(૧૨) અરજીમાં જણાવેલ માલ જ્યારે નિકાશ માટે તૈયાર થશે ત્યારે ધરણનું કામ માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય તેવો હશે ?

આ વિગતો પૂરી પાડ્યા બાદ સહી વિગેરે.
૨૫ કૌર્મ (ટીન પ્લેટ અથવા તો ટીનની બીજી ચીજોને માટે).

આ કૌર્મ ટીન પ્લેટ અથવા ટીનની બીજી ચીજોને નિકાશ કરવાના પરવાના માટે વાપરવાનું છે અને તે લરીને ૨ કૌર્મની પાછળ ચોટાડવું અને ૨ કૌર્મ પશુ લારવું.

ટીન પ્લેટ.

(૧) પ્લેટ બનાવનારનું નામ.

(૨) જે વેપારી પાસેથી ટીન પ્લેટ અરજ કરનારે ખરીદી હોય તેનું નામ.

(૩) ખરીદ કયાની અથવા તો ખરીદ કરવા માટે કોન્ટ્રેક્ટ કયાની તારીખ.

(૪) અરજી કરતી વખતે પ્લેટ જે જથ્થાએ હોય તેનું નામ.

(૫) પ્લેટ વિષે પૂરી વિગતો. પ્લેટની લંબાઈ પહોળાઈ વિગેરે, વજન કેટલું દીઠ કેટલાં શીટ, વિગેરે.

(૬) પ્લેટ શા ઉપયોગમાં લેવાની છે. જો ગોરાક ભરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાની હોય તો કંઈ જાતનો ગોરાક અને તે કયા દેશ માટે તે જણાવવું.

(૭) દેશાવરના જે વેપારી તરફથી અરજ કરનારને ઓર્ડર મળ્યા હોય તેનું નામ વિગેરે તથા ઓર્ડર મળ્યાની તારીખ.

દીન પ્લેટ શિવાયની દીનની બીજી ચીજ માટે પણ ઉપર-પ્રમાણનીજ વિગતોવાળું ફોર્મ ભરવાનું છે.

પ્રાયોરીટી સર્ટીફિકેટ માટે અરજીનું ફોર્મ.

આ અરજ પ્રાયોરીટીઝ કમીટી ઉપર મોકલવામાં આવે છે અને તેમાં નીચે પ્રમાણે વિગતોના સમાવેશ થાય છે :—

(૧) પાંચમી કલમમાં જણાવ્યા મુજબનો બાવ, તૈયાર કરનાર કારખાનાનું નામ તથા સરનામું.

(૨) અરજ કરનારનું નામ તથા સરનામું.

(૩) પહેલી કલમમાં જણાવેલ કારખાનાને ઓર્ડર મોકલાવ્યો તેનો નંબર તથા તારીખ.

(૪) જો ઓર્ડર કોઈ આડતીયા મારફત હોય તો તે આડતીયાનું નામ તથા સરનામું.

(૫) જે ચીજને માટે પ્રાયોરીટી માંગવામાં આવતી હોય તે ચીજનો જથ્થો તથા નામ વિગેરે. જો ધાતુ હોય તો તેનું 'ટનેજ' જણાવવું.

(૬) પ્રાયોરીટી નંબર અને 'રેટીંગ' જેને માટે પાંચમી કલમમાં જણાવેલ ચીજ જોઈતી હોય તે જણાવવા.

(૭) પાંચમી કલમમાં જણાવેલ માલ જો અરજ કરનારને સરકાર તરફથી પરભાર્યો મળેલ કોન્ટ્રેક્ટ પૂરો કરવા જોઈતો હોય તો સરકારી ખાતાનું નામ, ઓર્ડરનો નંબર, તારીખ, જથ્થો અને બીજી સઘળી વિગતો લખવી.

(૮) જો અરજ કરનાર 'સળ-કોન્ટ્રેક્ટર' હોય તો તેણે મૂળ કોન્ટ્રેક્ટરનું નામ તથા પોતાને કેટલો માલ પૂરો પાડવાનો છે વિગેરે વિગતો પૂરી પાડવી.

(૯) જો ૭મી તથા ૯મી કલમમાં જણાવેલ હેતુ સિવાય બીજા કામ માટે માલ જોઈતો હોય તો શા કામ માટે તે જણાવવું.

(૧૦) જો ઓર્ડર પૂરો કરવા માટે અરજ કરનાર પાસે માલનો અમુક ભાગ સ્ટોકમાં હોય તો તે કેટલો છે તે જણાવવું.

(૧૧) પાંચમી કલમમાં જણાવેલ માલ માંથી કેટલો અગાઉ ચઢાવી દેવામાં આવેલ છે?

(૧૨) બીજી કલમમાં જણાવેલ આસામી પાસે તેણે હાલમાં જે ઓર્ડરો હાથ ધરેલ છે તે સઘળા પૂરા પાડવા જોઈતી સાંચાકામ વિગેરેની સંગવડ છે?

(૧૩) અરજ કરનારનો સાંચા કામ વિગેરેનો કેટલો ભાગ લડાઈની જરૂરીઆતો પૂરી પાડવા રાકવામાં આવેલ છે?

(૧૪) અરજ કરનારને કાંઈ વધારાની ખાસ માહિતી આપવી હોય તો તે લખવી.

આમાં માંગવામાં આવતી સઘળી ખાતમી ફોર્મ ઉપરજ લખવી અને નજીક ઠાગણથી મોકલવી નહિ.

આ સઘળી માહિતી પૂરી અને સાચી છે એમ પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક અરજ કરનારને કહેવું પડે છે.

હિંદમાં હુન્નર ઉદ્યોગની-ખોલવણીનો માર્ગ.

પ્રોફેસર એમ. જે. આંદીયાનું લાપણ.

મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ ઓફ ટેકનિકલ એડ ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસર એમ. જે.

આંદીયાએ ઉપલા વીધય ઉપર 'પહેલું' લાપણ વાળું ૭ મી ને મંગળવારે સાંજના ૬ કલાકે (સ. ટા.) વહાઈટવે લેડલો બીલ્ડીંગમાં કોલેજના હોલમાં આપ્યું હતું.

દીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે?

તેઓએ પોતાના ભાષણમાં જણાવ્યું કે હુન્નર ઉદ્યોગનો વીધ્ય દેશમાં દરેક ઠેકાણે અસ્થાયી રહ્યો છે. નામદાર સરકારે પણ ઉદ્યોગીક કમીશન નીમ્યું હતું અને તેના પ્રમુખ તરીકે સર ચોર્સ હોલંડ હતા. પ્રજાની જાણ મારે એ કમીશનનો દલદાર રીપોર્ટ બહાર પડ્યો છે. આ ભાષણની હારમાળા ગુજરાતીમાં રાખી છે. કે જેથી દરેક જણને લાભ મળે.

વીધ્ય ઘણા ઠકીયુ છે. વેપારમાં જોડાયેલો માણસ ઘણી સારી રીતે આ વીધ્ય ઉપર યોદ્ધી શકે અથવા જે માણસે અમુક ઉદ્યોગનો ઘણી ખારીકીથી અભ્યાસ કર્યો હોય તે તે ઉદ્યોગને લગતી સરસ જાખનો ઘણી રીતે કરી શકે. ભાષણ કર્યાંએ કહ્યું કે હું વેપારમાં જોડાયેલો નથી તેમજ મેં કોઇપણ ઉદ્યોગનો ખારીકીથી અભ્યાસ કર્યો નથી તે છતાં આર્થીક દ્રષ્ટીથી આદ્યોગીક કમીશનની ખાસ ભલામણની તપાસ સાથે એ વીધ્ય ઉપર હું મારા ભાષણે આપીશ.

કેટલાકનું એવું કહેવું છે કે જો દેશમાં સોનું રૂપ વીશીષ પ્રમાણમાં આયાત થાય તોજ આપણો દેશ આળાદ ગણાય, કેટલાકનું કહેવું છે કે બહારથી આવતી ચીજો વાપરીએ તો આપણો પદસો પરદેશ ઘસડાઇ જાય છે. આ બંને માન્યતા ભુલ ભરેલી છે દેશમાં જોઇતી સર્વ વસ્તુઓ દેશમાં બનાવવી એ બનવું અશક્ય છે. અમુક વસ્તુઓ અમુક દેશમાં ઘણા થોડે ખર્ચે સારી રીતે બનાવી શકાય છે, જ્યારે તેજ વસ્તુઓ ભારે ખર્ચ કરવાથી પણ તેવીજ આપણા દેશમાં બની શકતી નથી. વેપાર એટલે શું? વેપાર એટલે અરસપરસ માલની અદલ અદલ એમ કહી શકીએ. વેપારને લીધે ખીલા દેશના સંબંધમાં આવવાનું મળે છે. સમાગમમાં આવવાથી ઘણુ શીખવાનું મળે છે. હાખલા તરીકે આપણા દેશની બહાર જતી વસ્તુઓમાં અમુક સુધારો કરવામાં આવે તો આપણી વસ્તુઓનું બહાર ઘણું વેચાણ થાય

તેમજ અમુક વસ્તુઓ આપણા દેશને ક્યાંથી સરતી અને સારી મળી શકે તે પણ જાણવાનું મળે.

લડાઇ શરૂ થઇ ત્યારે માલમ પડ્યું કે આપણા દેશમાં અમુક વસ્તુઓ બનાવી શકીએ એમ છે; છતાં લડાઇ પહેલાં લગભગ દરેક ચીજ પરદેશથી આવતી હતી. આથી લડાઇ શરૂ થયા પછી આપણને ઘણું સોસવું પડ્યું કારણ કે લડાઇને લીધે બહારથી આવતી વસ્તુઓ બંધ થઇ આપણી એટલી બધી પરાધીનાવરથા હતી કે દીવાસળી (Materials) જે ગરીબથી તવંગર સુધીનાની જરૂરીયાત છે તેને વાસ્તે પણ બહારના દેશ ઉપર આપણે આધાર રાખવો પડતો હતો અને પડે છે. આ દીવાસળીનો ઉદ્યોગ આપણે ત્યાં ખીલવી શકાય એમ છે છતાં આપણે બેઠકાર પધ્ધતિએ.

લડાઇએ આપણને મહાન પાઠ શીખવ્યા છે લડાઇએ દરેક પ્રજાની આરથીક સ્થિતિને લગતી રાજ્યનીતી બદલાવી છે ઇંગ્લંડની સરકાર એમ ધારતી હતી કે દેશમાં ઉદ્યોગ ખીલવવા એ સરકારની ફરજ નથી. હિંદની સરકાર કે જેને ઇંગ્લંડની સરકાર સાથે ઘણો નીકટ સંબંધ છે તે પણ એમ માનતી હતી કે દેશમાં ઉદ્યોગ ખીલવવા એ સરકારની ફરજ નથી લડાઇ પછી હિંદની સરકારે જોયું છે કે જો હિંદના હુન્નર ઉદ્યોગ ન ખીલવીએ તો ભવિષ્યમાં લડાઇના સમયમાં હિંદ ઘણું ઉપયોગી ન થઇ પડે. એક વખત એવો હતો કે જ્યારે ગ્રેટ બ્રીટનને - કોઇ હરીફ હતો નહીં લડાઇના દશ વર્સ પહેલાં જરમની અને જાપાને આપણા દેશમાં પગપેસારો કરવા માડ્યો, જરમન વેપારીઓ વેપારમાં કુશળ હોવાને લીધે ઘણો માલ આપણે ત્યાં વેચી શકતા હતા. હું જ્યારે જરમની ગયો હતો ત્યારે મેં એક વેપારીની મુલાકાત લીધી હતી અને તે જરમન વેપારીએ કહ્યું કે હિંદના લોકની સ્થિતિ કેવી છે અને કેવો માલ હિંદ-

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન મરચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
થુરોની કમીટીની એક સભા શુક્રવાર તા. ૨૦-
૧૨-૧૮ ના રોજ ૨ (૨૮. ટા.) ક્લાકે મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો હાજર
હતા:—

- ઑન શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ.)
,, જહાંગીરજી બી. પીટીટ (ઉપ-પ્રમુખ)
સર વિઠ્ઠલદાસ. ડી. ઠાકરશી.
શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.
,, હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.
,, દેવાશંકર જજીવન.
,, શુભાણચંદ દેવચંદ ઝવેરી.
,, લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી.

(૧) નામદાર સરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો
હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે મુંબઈની
ધારાસભામાં ઑન. મી. સી. વી. મહેતાએ
દાખલ કરેલા ઠરાવ મુજબ ડાયરેક્ટર ઑફ
ઇન્ડસ્ટ્રીઝની રિપોર્ટમાં કમીટીમાં ત્રણ સભા-
સદ્દો યુનિટીથી નીમવામાં આવનાર છે જેમાંના
એક આ ચેમ્બર તરફનો પ્રતિનિધિ હોવો
જોઈએ. તેઓએ તેથી આ કમીટીને પૂછ્યું
હતું કે તેઓના પ્રતિનિધિનું નામ લખી મોકલવું.
આ બાબત ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં
ચેમ્બરના પ્રમુખ ઑન. શેઠ યુનીલાલ વી.
મહેતાને પ્રતિનિધિ તરીકે મોકલવાનું ઠરાવ-
વામાં આવ્યું હતું.

(૨) ઇન્કમટેક્સ ડી. કોર્મ બાબે આ
ચેમ્બર તથા ૭૧ વેપારી મંડળોના પ્રતિનિધિ-
ઓના સંયુક્ત ડેપ્યુટેશનની ઇન્કમ ટેક્સ કલે-
ક્ટર સાથે મુલાકાત થઈ હતી જેની 'મીનીટસ'

કલેક્ટર તરફથી થોડા સુધારા સાથે ચેમ્બર
તરફ પાછી મોકલવામાં આવી હતી. તે 'મીની-
ટસ' કલેક્ટરના સુધારા સહિત માન્ય રાખ-
વામાં આવી હતી અને તે માન્ય રાખવા માટે
૭૧ વેપારી મંડળના સેક્રેટરીને લખી જણાવ
વાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૩) યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાંથી જૂદી જૂદી
ચીજોની આશરે કેટલી આયાત થનાર છે તથા
જૂદી જૂદી ચીજોનો કુલ સ્ટોક મુંબઈમાં કેટલો
છે તે બાબે ઇન્ડિઅન મ્યુનીશન્સ બોર્ડને
પત્ર આવ્યો હતો જે બાબે તપાસ કરી જવાબ
લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) વધારાના નફા ઉપરના કરના બીલ
બાબે વિચાર ચલાવવામાં આવતાં નીચે જણા-
વેલ ગૃહસ્થોની સખ-કમીટી તે બાબે ખરડો
તૈયાર કરી મોકલી આપવા નીમવામાં આવી
હતી:—

- ઑન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.
,, જહાંગીરજી બી. પીટીટ.
સર વિઠ્ઠલદાસ ડી. ઠાકરશી.
શેઠ એમ. સુબેદાર.
ઑન. ,, પુરુષોત્તમદાસ કાકોરદાસ.
,, શુભાણચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૫) હિન્દી આદ્યોગિક કોન્ફેડરેન્સનો પત્ર
આવ્યો હતો કે ચેમ્બરે પોતાના ડેલીગેટોનાં
નામ મોકલવામાં આવવાં. આ બાબે સભાસદ્દોમાં
સંકલ્પ લેવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૬) કું. મેસર્સ પાટક વાલચંદ, મેસર્સ
વાલ્મર કું. મેસર્સ પાટક વાલચંદ, તથા
શેઠ અં સારાલાખજી આ ચેમ્બરના

ખાટે છે ?

સભાસદ થવા માટે અરજી મોકલેલ છે તે માટે રકૂટીનીઅર વરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીની નીમણૂક કરવામાં આવી હતી.

(૬) આ ચેમ્બરની કમીટીના સભાસદ શેઠ ચત્રભુજ શીવજીના મૃત્યુ માટે તેમના કુટુંબ ઉપર દિલાસાનો પત્ર લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ત્યાર બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટ (૧૮૮૧) માં સુધારો કરવા માટે આ ચેમ્બર વરકશી નામદાર હિન્દી સરકારને નીચે પ્રમાણે રેપ્રીઝેન્ટેશન કરવામાં આવેલ છે:—

થોડા વખત ઉપર મુંબઈની હાઈકોર્ટમાં ચુકવવામાં આવેલ એક ચુકરદમા તરફ આ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચાયું છે કે જે ચુકરદમામાં ન્યાયાધીશે એવું ઠરાવ્યું હતું કે 'નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની રૂયે એક ચોક્કસ આસામીને આપવા કદેલ એક ઉપરથી 'બેરર' શબ્દ એળી નાખ્યો હોય અને જો ઓર્ડર શબ્દ ઉમેર્યો ન હોય તો તે એક નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ' ગણી શકાય નહિ. આ ચુકાદાથી વેપારી કેામમા ઘણા ગમરાટ ફેલાણો છે અને તેથી આ કમીટીએ તે બાબત નામદાર સરકાર આગળ રજૂ કરવાનું યોગ્ય ધાર્યું છે.

પહેલા તો આ કમીટી જણાવવાની રજા લે છે કે ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટચેન્જ એક્ટ (૧૮૮૨)ની કલમ ૮ મીની ચેટા કલમ ૪ થીની રૂયે જે બીલ ઉપર તે ન બદલવા માટે ખાસ શબ્દો ન લખ્યા હોય અથવા તો તે બદલવું નહિ એવો ઇરાદો દેખાડનારા શબ્દો લખ્યા ન હોય તો તે બીલ 'પ્રેએબલ ટુ ઓર્ડર' એટલે કે બીલ ઉપર જે આસામીનું નામ લખેલ હોય તેને અથવા તેના ઓર્ડરથી આપી શકાય તેવું ગણવું. (એટલે કે તે બીલ બીજા આસામીને આપી શકાય) તેથી ઇંગ્લેન્ડમાં જો એક 'નોટ નેગોશીએબલ' એટલે કે બીજા આસામીને ન આપી શકાય

તેવો કરવો હોય તો તેની ઉપર 'નોટ નેગોશીએબલ' એ શબ્દો ખાસ લખવા જોઈએ; અને જો તે શબ્દો ન લખવામાં આવે તો તે એક ઉપરનો 'બેરર' શબ્દ એળી નાખીને તેને બદલે 'ઓર્ડર' શબ્દ ઉમેર્યો ન હોય તે છતાં તે 'નેગોશીએબલ' ગણાય છે, ત્યારે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની ૧૩ મી કલમ મુજબ એક નેગોશીએબલ કરવાની એક ઉપર લખેલા આસામીને સત્તા આપવા માટે ખાસ શબ્દો લખવા જોઈએ એટલે કે 'બેરર' અથવા ઓર્ડર અથવા તેવા અર્થવાળો કોઈ પણ શબ્દ લખવો જોઈએ.

પરંતુ એક ચોક્કસ આસામીને આપવા કદેલ એક ઉપર જો ઓર્ડર અથવા 'બેરર' શબ્દ ન લખ્યો હોય તોપણ તે એક તે આસામીને અથવા તો તેના ઓર્ડરથી આપવાની રૂઢી મુજબની જગ્યામાં લાંબા વખતથી ધ્રાણી આવે છે. આવા એકે અત્યાર સુધી નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ તરીકે ગણવામાં આવતા હતા જો કે આ પદ્ધતિ કાયદાની કલમની વિરૂદ્ધ છે પરંતુ એ પદ્ધતિ આખા હિન્દુસ્તાનમાં ચાલતી હોવાથી આ કમીટી એવું સૂચવે છે કે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટની ૧૩ મી કલમ ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટચેન્જ એક્ટની સાથે લાવવા તુરત પગલાં લેવામાં જોઈએ. ન્યાયાધીશે યોને પણ ટીકા કરી હતી કે આ રૂઢી આખા હિન્દુસ્તાનમાં ચાલતી આવેલ છે પરંતુ તે રૂઢીને તે યોતે કાયદેસર ગણી શકે નહિ કારણ કે તેવો ચુકાદો કાયદાની કલમથી વહન વિરૂદ્ધ થાય. તેથી જો આ રૂઢી કાયદેસર ઠરાવવી હોય તો નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટને ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટચેન્જ એક્ટની સાથે લાવવા માટે અરજ કરવાનો રસ્તો વ્યાજબી છે તેથી આ કમીટી એવું સૂચવે છે કે નેગોશીએબલ ઇન્ડુમેન્ટ્સ એક્ટમાં તે પ્રમાણે ફેરફાર જલદી કરવો.

એક્સેસ પ્રોફીટ્સ ટેક્સ—બાબે આ ચેમ્બર વરકશી નામદાર સરકારને એક રેપ્રી-

એન્ટેશન મોઠાવવામાં આવેલ છે તેમાં નીચે પ્રમાણે જણાવવામાં આવ્યું છે.

મજકુર કરને લગતો ખરડો માલુ હીંદી બજનચો સર વીલીઅમ મેયરે વડી ધારાસભાની આગલી બેઠકમાં આણેલી લઠાઇને વધુ બોલે ઉઠાવવાની એક દરખાસ્તને અનુસરીને તે મહાના બીન સરકારી સભ્યો તરફથી લઠાઇ ચાલુ હોવાને કારણે સ્વીકારવામાં આવ્યો હતો. તેમ દરખાસ્ત જેમ સરતી હતી તેમ તેને બીન સરકારી સભ્યોએ આપેલી સંમતી પણ સરતી હતી. તે ઠરાવવાના ટેકામાં સર વીલીઅમે બહેર ક્યું હતું કે જો ખેતીવાડીની સ્થિતિ વધુ ખરાબ થઇ કે નાણાં સંબંધી સ્થિતિ વધુ ગંભીર બની તો આ બાબતના સંબંધમાં ફરી વીચાર ચલાવવામાં આવશે. નાણા સંબંધી સ્થિતિ વધુ બગડવા પાગી નથી પણ ખેતીવાડીને લગતી સ્થિતિ ગયા સપ્ટેમ્બર માસ કરતા નીચીત પણ વધુ બગડી છે. તે વેળાએ એમાંથી પુરૂ થવા આવ્યું હતું અને એવી આશા રાખવામાં આવી હતી કે છેલ્લે વર્ષોદ સંતોષકારક નીવડશે પણ તેમ નહીં બનતા પૂર્વે નકી દુકાળની સ્થિતિ સામી આવી ઉભી છે. મારી કમીટી ધારે છે કે સર વીલીઅમે તેવી સ્થિતિ થવા પામશે એવું તે વેળાએ ધાર્યું નહીં જ હોય. આથી મારી કમીટી તમોને મજબુતપણે અરજ કરવાની રજા લેય છે કે હીંદી સરકારે આ રીતનો વધુ બોલે ઉઠાવવાનો પોતાનો ઠરાવ દેશની થયેલી વધુ ખરાબ હાલત જોતાં પાછો ખેંચી લેવો જોઈએ છે. ઉપરાંત લઠાઇ વહેલી બંધ પડવાથી પણ તે વેળાની અને હાલની સ્થિતિમાં ઘણા ફેર પડ્યો છે નામદાર લઠાઇસરોએ લઠાઇની લગતી કેન્કરન્સ બોલ્લી મેલતાં તથા વડી ધારાસભાની સપ્ટેમ્બર માસની બેઠક બોલ્લી મેલતા કરેલાં ભાષણે વેળાએ લઠાઇના મામલાએ કેમ ગંભીર રૂપ પકડ્યું હતું તથા લઠાઇના અંત નજીકમાં નથી એ વાતો ઉપર ભાર મેલ્યો હતો. વડી ધારાસભાના બીન સરકારી સભ્યોએ પણ તેને

લઇનેજ સર વીલીઅમના ઠરાવને ટેકો આપ્યો હતો. પણ બે કરતાં ઓછા મહિનાઓમાં લઠાઇની સ્થિતિ તદ્દન ફેરવાઇ ગઇ અને મીન રાજ્યોનો વિજય થયો. સર વીલીઅમે પોતે ધાર્યું હતું કે લઠાઇ ૧૯૨૦ ના માર્ચ સુધી લંબાશે અને લશ્કરે પછીથી છુટાં થશે. આથી લઠાઇનો મુદતમાં ૧૧ વરસનો ઉગારો થયો છે અને નવા લશ્કરનું તથા તેને છુટા થવાનું ખર્ચ પણ બચ્યું છે. આ સંજોગો હેઠળ મારી કમીટી મજબુતપણે માને છે કે હીંદને માથે શા કરોડ પાઉંડો નાખવામાં આવેલો વધારાનો ખર્ચ તેને માથે હવે નહીં નાખતાં મજકુર ઠરાવ પાછો ખેંચી લેવો. હિંદ આ લઠાઇમાં શેડિનશાહતની ઘણી મોટી સેવાઓ બજાવી છે. હીંદમાં અને ઇંગ્લંડમાં સર્વ જોખમદાર સંતાધીકારીઓએ તે વાતનો સ્વીકાર કર્યો છે. વળી આપણે જણાવ્યું જોઈએ કે લઠાઇના પહેલા બે વરસ દરમિયાન લઠાઇ ફાટી નીકળવાથી વેપાર મદ્દપણે આદ્યો હતો. ૧૯૧૮ ના અઠ ટોબરથી પણ ફરી તેમજ બન્યું છે. જો લઠાઇની આખી મુદતનો વિચાર કરવામાં આવે તો હીંદે મોટો નફો કર્યો છે એવું ધારી શકાશે નહીં. વળી વેપાર ઉદ્યોગની હાલની પરીસ્થિતિ જો લંબાઇ તો જે કંઈ નફો અગાઉ થયો હશે તે સર્વે ધોવાઇ જશે. આ આખી વસ્તુસ્થિતિ ધ્યાનમાં લેતાં મારી કમીટી હીંદી સરકારને અરજ કરે છે કે તેણે પોતાનો ઉપરોક્ત ઠરાવ પાછો ખેંચી લેવો. જો તેમ થયું તો લઠાઇના નફાપરના વધારાના કરનો ખરડો કે જે સામે વેપારી આલમ તરફથી બેઠી સાથે વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો છે તે પસાર કરવાની જરૂર રહેશે નહીં. ઉપરાંત આ કરથી સરકારને કાંઈ મોટી આવક થનાર નથી અને તેટલી તો એક લોન ઉભી કરવાથી પણ સરકારને મળી રહેશે. આ મારગની એટલા ખાતર લાભમય કરવામાં આવે છે કે સમગ્ર વેપારી કોમની વીરૂધ્ધતા છતાં જ આ કર ઉઘરાવવાનું કરશે તો સર-

મેટેલીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગનો ચોરસો ચોલે છે.

કારી લોનના પ્રોગ્રામને જોઈતી અનુકૂળતા મળશે નહીં. દેશના ઉદ્યોગોને લઘુ દરમયાન પ્રોત્સાહન મળ્યું હતું અને લઘુદર્જને અંતે તે પરદેશી હરીફાઈ સામે ટકાવ કરશે એમ ધારવામાં આવ્યું હતું. ઉદ્યોગીક કમી-શનનો રીપોર્ટ દેશના ઉદ્યોગો ખીલવવાની બલામણુ કરે છે પણ પ્રજા ઉપરના આ ભારથી તેમ જનનું શક્ય નહીં જાતે. આ ઠર વેપારી આલમનો આજી વરસનો મઘજો નફો લઈ લેશે. આ કહેવું અતીશયોક્તીભરેલું નહીં થઈ પડે કે જેમને ઘોડા નફો થયો હશે કે ખોટ ગઈ હશે તેમને આ ઠર આપવો પડે જે વાજળી નહીં લેખાય. વળી હીંદનાં ઉદ્યોગીક લવીધ્યના પાયારૂપ ઉદ્યોગીક અને વેપારી આલમનું અનામત બળ પણ આથી ખેંચાઈ જશે. આ રીતે આ ખરડા સામેનો વેપારી આલમનો નાંધો છે, પણ જો ઠર લેવાનું જ ઠરે તો મારી કમીટી નીચલા અંગ-વના ફેરફારો સુચવવા આંદો છે:—

(૧) જે કંપનીઓ આ ઠર આપે તેમને સુપરટેક્સમાંથી મુક્ત કરવી. ઇંગ્લંડની કંપનીઓ પાસથી સુપરટેક્સ લેવાતો નથી.

(૨) કમીટી ધારે છે કે ઇંગ્લંડની માફક લઘુદર્જના નફાપરનો કર લીધા પછી જે બાકી રહે તેપર ઇનકમટેક્સ લેવો.

(૩) આવક આંકનારને ઇંગ્લંડમાં ત્રણ-માંથી કોઈ પણ બે વરસ પસંદ કરવાની છુટ હોય છે તેમ અહીં તેને ૪ માંથી ૩ વરસ પસંદ કરવાની છુટ આપવી.

(૪) ઇનકમટેક્સની માફક ચાલુ વરસની આવક નક્કી થાય તેવી રીતે નફાપરના કરની જોગવાઈ કરવી.

(૫) જો કલેક્ટરની એવી ખાતરી કરવામાં આવે કે સરેરાશ નફો ટકા પ્રમાણ સ્ટેનડર્ડથી ઓછો છે તો સ્ટેનડર્ડ નફાને ટકા પ્રમાણે નફો લેખવો જોઈએ. ટકા પ્રમાણ સ્ટેનડર્ડની વ્યાખ્યા અંગ્રેજી કાયદા પ્રમાણે કરવી.

(૬) ૧૯૧૨ પછી વેપારીની શુદ્ધ આવતની ગણતરી કરવામાં નફાના લઘુદર્જ પહેલાંના ધોરણને સ્ટેનડર્ડ નક્કી કરવા માટે નક્કી થયેલા

વરસો દરમયાન જેટલાં વરસ કંપનીઓએ કામ કર્યું હોય તેની સરેરાશ પર નફાની રકમ તરીકે ગણવી.

(૭) જીંગીને વીમો ઉતરાવવાના શિવાયના ધંધાઓમાં રોકવામાં આવેલાં નાણાંમાંથી થયેલી આવકને નફામાં નહીં લેખવાની ઠલમ ખરડામાં દાખલ કરવી.

(૮) ઇંગ્લંડની અહીં આ કામ કરતી કંપની ઉપરોક્ત કરમાંથી મુક્ત રહે એ ઠલમ કાલી નાંખવી, કારણ કે તે આ દેશના ઠર ભરનારાઓને અન્યાય સમાન છે.

(૯) ઉપરોક્ત ઠર વસુલ કરવામાં એક કંપની કે પેલીનું વરસ ક્યારે ખતમ થાય છે તે ધ્યાનમાં નહીં લેતાં ઇનકમટેક્સ લેવાનાં ધોરણે કામ લેવા જેવું કરવું અને જેમનું વરસ જુનમાં પૂરું થતું હોય તેમનો ૧૯૧૭-૧૮ ના બ નફાપરના ધોરણે તે ઠરની આંકણી કરવી અને બાકીના નફા માટે ૧૯૧૮-૧૯ નું વરસ લેવું. દીવાળીમાં જેમનું વરસ ખતમ થતું હોય તેઓ માટે પણ ૧૯૭૪ નો નફો નફાપર ધોરણ રાખવું અને બાકીનો નફો નફો ૧૯૭૫ ના વરસમાં લેખાવો. તેવીજ રીતે બીજા મહીનાઓમાં પુરા થતા વરસ સંબંધી પણ કરવું જો આ શુલ્કવલુભરેલું થઈ પડે તો નફો આંકનારને વધારાનો નફો આંકવા ૧૯૧૯ માર્ચ સુધીની બાકીની મુદત માટે એક ખાસ હીસાબ તૈયાર કરવાનું જણાવવું.

નવાં પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલાં પુસ્તકો ચેમ્બરની હાય-બ્રીમાં આવ્યા છે:—

1. Scientific Reports of the Agricultural Research Institute Pusa 1917-18.
2. Annual Report on the Working of Hospitals, Dispensaries, Jails etc. in the Central India Agency 1917-18.

3. Reports of the Chemical Analysts to Government of Bombay and Sind 1917.
4. Administration Report of the Bombay Port Trust 1917-18.
5. Annual Report on Civil Hospital Dispensaries 1917.
6. Report of the second War Loan 1918.
7. Land Revenue Administration Report of the Bombay Presidency including Sind 1916-17 Part I.
8. Report on the Maritime Trade of the Province of Sind 1917-18.
9. Administration Report of the City of Bombay Improvement Trust 31st March 1918.
10. Annual Factory Report of the Presidency of Bombay 1917.
11. Presidential Address at the 14th Session of the Indian Industrial Commission held at Delhi 1918.
12. Statistical abstract of the United states 1914 & 1916.

NOTES AND REVIEWS.

પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનમાં બટાટાનો પાક અને યુનીઅન એજન્સીના પુના ખાતેના પોટેટો વર્ક્સ ખુલ્લું મુકવાની ક્રિયા (ફોટો સહિત.)

ઉપરનો રીપોર્ટ અત્રેની યુનીઅન એજન્સી તરફથી આ એજન્સીને મળેલ છે. તેમાં 'પશ્ચિમ હિન્દુસ્તાનમાં બટાટાનો પાક' એ વિશે પુનાની એગ્રીકલ્ચરલ કોલેજના પ્રીન્સીપાલ ડા. મેને ઘણું સાફ વિવેચન કરેલ છે. બટાટાના બગાડ અને તે સુધારવાના ઉપાયો વિશે તેણે લખાણથી લખેલ છે. વળી બીજા દેશો સાથે સરભાવતા અહિં દર એકર દીઠ બટાટાની નિપજ કેટલી જોઈ છે તે પણ આંકડા આપીને બતાવેલ છે, અને તે વધારવા માટે ઉપાયો પણ સૂચવ્યા છે.

ત્યાર બાદ પોટેટો વર્ક્સનો ટુંકો હેવાલ આપવામાં આવેલ છે. જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે હાલની જગ્યા ઉપર વક્ર સુરત હેલુ કરવાનું કરણ એ હલુ કે નામદાર સરકારને મેસોપોટેમીયા મોકલવા માટે બટાટાની જરૂર હતી.

૧૯૧૮ ના જાન્યુઆરી માસમાં વર્ક્સની શરૂઆતમાં થઈ હતી. મેસોપોટેમીયા માટેના કામ ઉપર ડૉ. મેન દેખરેખ રાખનાર હોવાથી જ્યારે ખેતીવાડી ચાતાના ડીરેક્ટરે વર્ક્સની મુલાકાત લીધી ત્યારે તેણે ડૉ. મેનને બટાટાનો પાક સુધારવા માટે રૂ. ૧૦૦૦૦ ની ગ્રાંટ આપી. આ ઉપરથી તે સર્વેએ સાથે મેળીને કામ કરવાનું નક્કી કર્યું. કરણ કે તેમ કરવાથી શોધખોળ કરવાનું કામ એવકાય નહિ. આગોત્તરણ મુજબ કામ કરવામાં આવતાં વર્ક્સના કામકાજમાં ઘણો વધારો થયેલ છે અને હજી પણ વધારો કરવામાં આવનાર છે.

ત્યારબાદ 'પોટેટો વર્ક્સ' ખુલ્લું કરવા વખતે ના. મુખંધ સરકારના ખેતીવાડી ખાતાના ડીરેક્ટર એન. મીં કીટીએ કરેલું ભાષણ આપેલ છે, જે ઉપરથી જોઈ શકાય છે કે એન. મીં કીટીએ પણ તે વર્ક્સ માટે ઘણી મોટી આશાઓ છે, અને તેઓએ યુનીઅન એજન્સીના વડા મીં મોહકના ઘણા સારા શબ્દોમાં વખાણ કરેલ છે. અમે પણ યુનીઅન એજન્સીના આ સાહસને સંપૂર્ણ રીતે હાર્દથીએ છીએ.

અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે મહુવા ગૌરક્ષક સભાનો અઠ્ઠાવીશમો વાર્ષિક મહોત્સવ રાખેલ મુજબ આ વરસે પણ મહરસકાતિને દિવસે ઉજવવામાં આવ્યો હતો જે વખતે ગાયોને જુદા જુદા સમી ગૃહસ્થો તરફથી મળેલ રકમમાંથી મારી રીતે તૃપ્ત કરવામાં આવી હતી. અને દર વરસ માફક ગૌશાળાના યોગાનમાં જનરલ સભા ભરવામાં આવી હતી તે વખતે ગાયોની પવિત્રતા તથા ઉપયોગિતા ઉપર ભાષણો કરવામાં આવ્યાં હતાં.

હિવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોઈએ કે ?

OTHER CHAMBERS' SECTION

બીજા ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી પબ્લિક ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ પ્રોવીન્શીયલ ઇન્સોલ્વન્સી એક્ટ.

આ બાબે નામદાર સરકાર તરફથી મત મગાવવામાં આવતા કમીટીમાં એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે ખરડાના ૨૩ મા કાનુના સબધમાં નાદાર સ્થાવર મીલકતના 'સમરી એડમીનીસ્ટ્રેશન' માટેની હાલની રૂા ૫૦૦ ની હદ ઘટાડીને રૂા. ૨૦૦ ની કરવાનું ઇસ્તિસ્ના નથી પરંતુ કમીટીના મત પ્રમાણે નામદાર હિન્દી સરકારને સૂચવ્યા મુજબ તે હદ રૂા. ૨૦૦૦ સુધીની કરવી જોઈએ.

ખરડાના ૨૫ મા કાનુનના સબધમાં કમીટીને એવો મત છે કે વેપારી કોમની સ્વગવડ ખાતર મુકત ન કરેલ નાદારોમાના નામ વખતે વખત ગેઝેટમાં બહાર પાડવા અને તેઓ ગેઝેટ ઓફ ઇન્ડિયામાં આવા નામ વરસમાં એક વખત બહાર પાડવાનું નામદાર સરકારને સૂચવે છે.

એક્સેસ પ્રોવીન્સ ટેક્સ

આ બાબે સભાસદો તરફથી આવેલ પ્રશ્ન વાગ્યા બાદ આ કરના સબધમાં નામદાર પબ્લિક સરકાર મારફત ના હિન્દી સરકારની ઉપર લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો જેમાં ખાસ કરીને નીચેના વાકાઓ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા.

(૧) કર નાખવા માટે વ્યાજબી ધોરણ બાધવાની અશક્યતા, કરની રકમ નક્કી કરવા માટે ચોચ કાયદા બાધવાનું કામ બહુજ મુશ્કેલ થઈ પડશે—ખાસ કરીને એટલા માટે

કે આ કર જે નાખવામાં આવશે, તે તે માત્ર એક વર્ષને માટેજ. અને વળી જે સંજોગો ઉપર કર નાખવાનો આધાર રહેશે તે સંજોગો કોઈ પણ બે આસામીઓની બાબતમાં બિલ કુલ સરખા હશે નહિ.

(૨) લકાઈના વખતનો નફો વહેંચી દેવામાં આવેલ છે.

(૩) દેશના વેપાર ઉદ્યોગને આગળ વધારવા માટે નાણુ એકઠું કરવાની જરૂર હિન્દુસ્તાનના નાના તથા મોટા વેપારીઓને સરખી હોઈ આ કર બહુજ અપ્રિય છે.

(૪) વળી વેપારની ફેરવાએલી રિથતિને લીધે દેશના વેપાર ઉદ્યોગને થોડા પહોંચે તેવો કોઈ પણ કર નાખવાનું પગલું વ્યાજબી નથી.

ધી અપર ઇન્ડિયા ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ:-
રાજ્યદ્વારી ચળવળ કરનારાઓનો મજબૂ-
રોત ઉશ્કેરવા માટેની ખટપટ.

એક સભાસદની સૂચનાથી દક્ષિણ હિન્દુ-
સ્તાનમાં મજબૂરીના સબધમાં જે મુશ્કેલીઓ
હલી થઈ હતી તે ઉભી કરવા માટે રાજ્યદ્વારી
ચળવળ કરનારાઓની ખટપટ તે પ્રાવમાં અને
ખાસ કરીને કાનપુરમાં તે મુશ્કેલીઓ આગળ
વધવાના સબધમાં સ્થાનિક સરકાર ઉપર
ગયા સપ્ટેમ્બર મસમાં લખવામાં આવ્યું
હતું જેના જવાબમાં સ્થાનિક સરકારે જણાવ્યું

કે તે બાબત ઉપર ખાસ લક્ષ આપવામાં આવે છે અને કે ડીફેન્સ ઓફ ઈન્ડિયા કોન્સોલીડેશન એક્ટની રૂએ જુલાઈ માસમાં એક નવા કાનુન (૨૪ એ) થી આવી સ્થિતિને યુગી વળવા માટે સંપૂર્ણ સત્તા આપવામાં આવી હતી.

રેજિસ્ટ્રેશન ઓફ પાર્ટનરશીપ એન્ડ કોન્ટ્રોલ ઓફ મીસલીઈંગ બીઝનેસ નેધમ્સ.

મે માસમાં ધી ઓગ્સે ચેમ્બર ઓફ કોમર્સે હિન્દુસ્તાનમાં ભાગીદારી રજીસ્ટર કરવાના વિષય ઉપર અને વેપારમાં ભૂલ ખવરાવે તેવાં નામ ઉપર અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં બીજી રેગિસ્ટ્રેશન કરવા માટે તે વખત અતુકુળ હતો નહિ તે બાબતમાં કમીટીનો મત પૂછાવ્યો હતો અને જો વખત અતુકુળ હોય તો તે બાબતમાં તેઓ એકસંધી પગલું લેવા માટે ખુશી હતા કે નહિ તે પૂછાવ્યું હતું. તેના જવાબમાં કમીટીએ બીજી બંધી ચેમ્બરો આ બાબતમાં એક મત થાય તો જોડાવાની મરજી બતાવી હતી.

સપ્ટેમ્બરમાં મદ્રાસ ચેમ્બર તરફથી ફરીથી એ બાબત રજુ કરવામાં આવી હતી અને તે ચેમ્બરે 'રેજિસ્ટ્રેશન ઓફ બીઝનેસ નેધમ્સ' નું જે બીલ કાઉન્સિલમાં રજુ કરવામાં આવનાર હતું તેને ટેકો આપવા માટે અપર ઈન્ડિયા ચેમ્બરને વિનંતી કરી હતી. તેના જવાબમાં ઓગ્સે ચેમ્બરને મોકલાવેલ જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો.

હિન્દુસ્તાનના ૩ ઉપર અંકુશ.

લડાઈ પછી હિન્દુસ્તાનના ૩ ઉપર અંકુશ મૂકવા માટેની દરખાસ્તો જે ઈન્ડિયા ઓફીસ તરફથી રજુ કરવામાં આવી હતી તેની ઉપર સ્થાનિક સરકારે ચેમ્બરને મત માંગ્યો હતો. કમીટીએ જણાવ્યું કે લડાઈ પછીના વખતમાં ફરી નિઃશસ્ત્ર ઉપર સંપૂર્ણ અંકુશ પરવાનાથી નિઃશસ્ત્ર થવા દેવાના રૂપમાં મૂકાવે જોઈએ.

૧૯૧૮ના માર્ચમાં મુંબઈ ખાતે કોન્ટ્રોલ કમીટી જેઓએ તે વખતે ફરી નિઃશસ્ત્ર માટે પરવાના કાઢવાનું સૂચવ્યું હતું તેના ઉપર ઠરાવ તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. હિન્દુસ્તાનની મીલોની માંગ પહેલી પૂરી પાડવાની જરૂર ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો, અને એવું સૂચવવામાં આવ્યું હતું કે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કાંઈ પણ પગલાં લે કે ન લે તો પણ હિન્દુસ્તાનનાં ૩ ઉપર અંકુશ મેલાવે જોઈએ અગર જો અંકુશ મૂકવા માટે સંયુક્ત પગલાં બહુજ ઈચ્છવા જોગ અને સંપૂર્ણ છે.

કમીટીએ વળી ફરી બજારની ગંભીર સ્થિતિ તરફ લક્ષ ખેંચ્યું હતું જે સ્થિતિ કમીટીના મત પ્રમાણે કોન્ટ્રોલ કમીટીએ માર્ચ મહિનામાં ફરી નિઃશસ્ત્ર ઉપર અંકુશ મૂકવાના સંબંધમાં ઠરેલી સૂચનાઓ સરકારે અમલમાં નહિ મૂકવાથી થયેલ હતી.

યુનાઈટેડ કીંગડમ અને હિન્દુસ્તાન વચ્ચે વી. પી. ની પદ્ધતિ સ્થાપવાની સૂચના.

યુનાઈટેડ કીંગડમમાંથી મોકલવામાં આવતાં ખાસલો ઉપરનો ખર્ચ એકઠો કરવા માટે એક સર્વીસ સ્થાપવા માટે લંડનની જનરલ પોર્ટ ઓફીસની સૂચનાના સંબંધમાં નામદાર સરકારના વેપાર અને ઉદ્યોગ ખાતા તરફથી લખવામાં આવેલ એક પત્ર સ્થાનિક સરકાર તરફથી ચેમ્બરને મોકલવામાં આવ્યો હતો અને તે સૂચના ઉપર ચેમ્બરને મત માંગવામાં આવ્યો હતો.

૧૯૦૮-૯માં પણ ચેમ્બર આગળ તે સવાલ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો અને તે વખતે ચેમ્બરની કમીટીએ તે સૂચનાની વિરૂદ્ધ મત આપ્યો હતો. ફરીથી ચેમ્બરની કમીટીએ આગળ રજુ કરેલા વાંધા ઉપરજ ભાર મૂકીને સૂચનાની વિરૂદ્ધ મત આપ્યો હતો.

આવકવેરો નક્કી કરવા માટે મંકાન અને સાંચાકામના ધસારા માટે બાદ

કરવાની રકમ :—

કંપનીઓ અને પેદીઓનો આવકવેરો નક્કી કરવા માટે તેઓને મંકાન તથા સાંચાકામના ધસારા માટે કેટલી રકમ નક્કીમાંથી બાદ કરવા દેવી તે સંબંધમાં બે મુદ્દાઓ ઉપર ધનંતમટેક્સ કમીશનરે આ ચેમ્બરનો અભિપ્રાય માંગ્યો હતો. આમાંનો પહેલો મુદ્દો એ હતો કે (અ) મંકાન અથવા સાંચા કામની મૂળ કિંમત ઉપર ૫ ટકા બાદ કરવાની અથવા તે (બ) દર વર્ષે માંડી વાળેલી કિંમતના ૭૬ ટકા બાદ કરવા દેવાની જો કંપનીઓને અને પેદીઓને મરજી મુજબ છૂટ આપવામાં આવે તો કોઈ હરકત નહીં. આ બાબતમાં કમીટીએ એવો જવાબ આપ્યો કે ધસારાની રકમ જૂદી જૂદી રીતથી બાદ કરવા દેવા સામે તેઓને વાંધો છે. આથી કલેક્ટરની ઓફીસમાં કામનો બોજો વધી જશે અને અગ્રુક કંપની એક વર્ષે એક રીતથી અને બીજે વર્ષે બીજી રીતથી ધસારા માટેની રકમ બાદ કરવાનું પસંદ કરશે તો ઘણા શુંચવાડો થશે. ચેમ્બરે કમીટીશ પદ્ધતિ સ્થાપના માટે હંમેશા મુચના કરેલ છે.

બીજો મુદ્દો એ હતો કે જે સાચા કામમાં સાધારણ કરવાં વિશેષ ધસારો લાગતો હોય તેમાં વધારે રકમની છૂટ આપવાનું કલેક્ટરની મુનસફી ઉપર રાખવું જોઈએ કે જૂદી જૂદી ભતના સાંચાકામ માટે જૂદા જૂદા દર નક્કી કરવા જોઈએ. આ બાબતમાં કમીટીએ એવો અભિપ્રાય આપ્યો કે કલેક્ટરને તેવી સત્તા હોવી જોઈએ નહિ. બધી ભતના સાંચા કામ માટે ધસારાના ચોગ્ય દર નક્કી કરવા જોઈએ અને વીજળીને લગતા અને એવાં બીજાં સાંચા કામ જેમાં સાધારણ કરવાં વિશેષ ધસારો લાગે તે માટે ખાસ દર નક્કી કરવા જોઈએ.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની માસીક સભામાં થયેલાં કામકાજની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવેલી છે:—

કેળવાયલા ચામડાના નિકાશ ઉપર અંકુશ.

કમીટીના મ્યુનીશન્સ બોર્ડના ચામડાં ખાતાના કન્ટ્રોલર મી. એ. સી. મેક વોટર-સના ૪ થી નવેમ્બર ૧૯૧૮ ના કાગળ મુજબ શીર્ષીંગ કન્ટ્રોલર અને વોર ઓફીસની સાથના કરારમાં પ્રીટીશ બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ એવું નક્કી કર્યું છે કે હાલમાં ચુનાઈટેડ કિંગડમમાં હિંદુસ્તાનના કેળવાયલા ચામડાની નિકાશ કરવાની રજા આપવી નહિ.

હિંદુસ્તાનનાં લશ્કરને દરેક ચીજ પુરી પાડવાનો ચોક્કસ કંપનીને આપવામાં આવેલો હક.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સના પાંચમી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ના પત્રના લખાણના જવાબમાં દીલ્હીની પંબજ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી ૨૫ મી ઓક્ટોબર ૧૯૧૮ મી મળેલા પત્રમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું છે ચોક્કસ પેદીને “કન્ટ્રોલર ઓફ કોન્ટ્રેક્ટ્સ” કમીશનથી લી રીવાય દરેક ચીજ પુરી પાડવાને કોન્ટ્રેક્ટ મળેલો છે આ બાબત પંબજ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીના કેટલાક મેમ્બરોનાં ધ્યાનમાં છે અને હાલમાં આ બાબતની ચર્ચા સુબંધના દરેક પત્રમાં ચાલી રહેલી છે. પછીથી મદ્રાસની ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીએ એવા નિર્ણય ઉપર આવી કે “બોમ્બે કોનીકલનું” હું લખાણ દરેક મેમ્બરમાં ફેરવવું અને તે બાબત આવતા મહિનાની મીટીંગમાં લાવવી.

એક્સેસ ટ્રાફીકસ ડ્યુટી.

ઉપલા વિષય ઉપર દરેક સ્થાનિક પેપરમાં રડ મી નવેમ્બર ૧૯૧૮ ને દીવસે છપાવેલું લખાણ વાંચવામાં આવ્યું હતું:—અને આખરે તેઓ એવા નિશ્ચય ઉપર આવ્યા કે દિલ્હીમાં હિંદી સરકારના નાણા ખાતાના અધિકારી ઉપર એવી સમજુતીનો તાર કરવો કે વેપાર અને વિગ્રહની ફેરવાયદી સ્થિતિને લીધે ઉપર જણાવેલું અીલ ઠાઠી નાંખવું.

હાલમાં કાપડના માલના કોન્ટ્રેક્ટો રદ કરવા વિષે.

મેનચેસ્ટર ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સ પરફેક્ટ મળેલો તાર વાંચવામાં આવ્યો તેમાં એવું

જણાવવામાં આવ્યું હતું કે કાપડના માટેના કોન્ટ્રેક્ટો રદ કરવા લીધેની લેવામાં આવશે નહિ. જેની તેઓએ ને લીધી હતી.

હિંદુસ્તાનમાં જર્મનને દાખલ કરવા વિષે.

મદ્રાસ ચેમ્બર ઓફ કૉમર્સની ક ૧૦૦^૧ એવો નિશ્ચય કર્યો કે મદ્રાસ સરકારની સં તીથી એવું સખત લખાણ લખીને હિંદી ઉપર મોકલવું કે હિંદુસ્તાનમાં ધંધાની અથવા તો કોઈ પણ બાબત માટે જર્મનને દાખલ કરવા નહિ અને આની નહલ દ વેપારી ચેમ્બર ઉપર આ બાબતનો ટેકો આપવાને લખી મોકલવી

પોરબંદર ખાતે વહાણ બાંધવાનો ઉદ્યોગ.

નામદાર મુગ્લ સરકારે એક યાદી બહાર પાડેલ છે જેમાં હાલમાં ચાલતા વહાણના ઉંચા નૂર સિવાય બીજી કોઈ પણ જાતના ઉત્તેજન સિવાય પોરબંદર ખાતે વહાણના ઉદ્યોગની ફેલેહ તરફ ધ્યાન ખેંચવામાં આવેલ છે. ૧૯૧૭ ના માર્ચ મહિનાની ૧લી તારીખથી ૧૯૧૮ના ઓક્ટોબરની આખર સુધીમાં કુલ ૭૪૬૦ ટનનાં ૫૨ વહાણ બાંધવામાં આવ્યાં હતાં અને દરેક વહાણ ૩૭ ટનથી ૩૦૩ ટનનું છે. લગભગ કુલ ૧૬૬૦ ટનનાં બીજાં ૧૨ વહાણ તરતાં મૂકવામાં આવેલ છે અને લગભગ કુલ

૧૭૧૫ ટનનાં બીજાં ૧૧ વહાણ ગંધાય છે. આ ૧૧ વહાણમાં એક વહાણ ૫૦૦ ટનનું અને તે પોરબંદર ખાતે બાંધવામાં વહાણોમાં સહુથી મોટું છે. વહાણ માટે લાકડું મલબાર ખાતેથી લાવવામાં આવે છે. વહાણ બાંધવાવાળાઓને રેલ્ટ વરફથી મદદ જરૂર નથી. ૧૧૦૦૦ ટનના વજનનાં છની બનાવટ બાંધનારાઓના વખાણવા લ સાહસને અને પોરબંદરના સાહસિક સીઓને આભારી છે. આ વહાણોથી હાલ લાગતી તંગી ઓછી થશે.

હંચી પોલીસ કરેલા દેખત ટોચ ખરીદ કરવા કેયાં જશે ?

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

સુખધના કલેક્ટર એન્ડ ઇસ્ટર્ન્સ તરફથી
આ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું છે કે ભવિ-
ષ્યમાં હિન્દુસ્તાનમાંથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ
મેરીકા ખાતે રખરની નિકાસ કરવાના પર-
મા માટેની અરજીઓ રખર એન્ડ ટીન
એક્સ્પોર્ટ કમીટીને ન કરતાં તે કલેક્ટર એન્ડ
ઇસ્ટર્ન્સને કરવી. યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એન્ડ
મેરીકા ખાતે રખરની આયાત ઉપરના
અંકુશ હજી ચાલુ છે તેથી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં
આયાત માટેના પરવાના મેળવ્યા સિવાય
નિકાસ કરવાવાળાઓએ માલ ચકાવવો નહિ.
૨૦-૧૨-૧૮.

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા વધારા કરનારા
લીસ્ટની એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના
અંડર સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી.
એસ તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાં
રાખવામાં આવેલ છે.—

વધારા.

એલ. એમીટીની એન્ડ કું. શાંગાહી	
ફૂન એસીઆટીક એક્સ્પોર્ટ્સ શાંગાહી	
જેનનજી એન્ડ કું.	"
એસ. એ. ઇકબાલ અહમદ	શાંગાહી.
ટાઇસંગ એન્ડ કું.	સ્વેટાઈ.
ચોકો ટકારા	શાંગાહી.
ટોઆ સેક્રમા કાબુશીકા કેઈશા	"
એસ. સીરેન્ટાચી કોઈ	"
હાઈ	"
લોટ જી. યંગ	"

સુધારા.

નાઇરીમ્સ એન્ડ કું. શાંગાહીને જાહેર
નાઇરીમ્સ એન્ડ કું.—શાંગાહી.

સોફવાન થીન સુ કુટંગ ધી ઇટી—
પેકીંગ ને જાહેર ધી ઇટી—પેકીંગ.

એન્ડ. વીકાજી એન્ડ કું. શાંગાહી ને
જાહેર એન્ડ વીકાજી એન્ડ કું.—શાંગાહી.

મટાડા.

એન એન્ડ કું.—સ્વેટાઈ.

૪-૧-૧૮.

ચીનમાં આયાત નિકાસ કરી શકે તેવા
વેપારીઓના લીસ્ટમાં સુધારા કરનારા લીસ્ટની
એક નકલ અમને ના. હિન્દી સરકારના અંડર
સેક્રેટરી મી. જી. એચ. હાર્ડી આઈ. સી. એસ.
તરફથી મળેલ છે જે આ ચેમ્બરની ઓફીસમાં
રાખવામાં આવેલ છે.—

સુધારા.

આહલી કોહ-નેકોન લેમ્પેંગ ને જાહેર
આહલી કોહ-લેમ્પેંગ.

જીઆનસીધ નાન્દસીધ-બેન્કોઈ ને જાહેર
જીઆનસીધ નાન્દસીધ બેન્કોઈ.

ગુલામ હુસેન અબ્દુલ કાદર—બેન્કોઈ ને
જાહેર ગુલામ હુસેન અબ્દુલ કાદર બેન્કોઈ.

જીવાજી રાજા એન્ડ સન્સ (એમ-મુસા-
ભાઈ) (એમ-મુસાભાઈ નાન) બેન્કોઈ ને

બહલે જીવાણ રાજા એન્ડ સન્સ (એમ-સુસા-
લાઇ રાજા.) બેન્કોફ.

કાફ્ટેક બુક-રીનાંગને બહલે કાફ્ટેક બુક-
રીનાંગ.

રોંગપીમ નાંગ્સુ પીમ થાઇ માઇ-બેન્કોફ
ને બહલે રોંગ પીમ નાંગ્સુ પીમ થાઇ માઇ-
બેન્કોફ.

સી કાક ડીસ્પેન્સરી-બેન્કોફ ને બહલે
સીકાક ડીસ્પેન્સરી બેન્કોફ.

કાકુરસીધ લાહદાસીધ-બેન્કોફ ને બહલે
કાકુરસીધ લાધાસીધ-બેન્કોફ.

ટાઇપેંગની (પેંગ હેક ચીંગ) બેન્કોફ
ને બહલે ટાઇપેંગની (પેંગ હેક ચીચાંગ)
બેન્કોફ.

૧૧-૧-૧૯

નામદાર મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી
મી. એ. એફ. એલ. બ્રિધન, આઇ. સી. એસ.
તરફથી આ ચેમ્બરને જણાવવામાં આવ્યું છે
કે તાર મોકલવામાં 'ટેસ્ટ વર્ક' વાપરવાની
રજા ધી ઇટાલીયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ એકસ્પેન્સ
રેમ-ને ઇટાલીની સરકારે આપેલ છે.

૧૩-૧-૧૯

નામદાર મુખ્ય સરકારના અંડર સેક્રેટરી મી. એ. એફ. એલ. બ્રિધન આઇ. સી. એસ.
તરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું છે કે તાર મોકલવા માટે ટેસ્ટ વર્કનો ઉપયોગ
કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવી છે તેમાં નીચે લખેલ બેન્કોને
લંડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે:--

(૧) પોલ ટોસીંગ એન્ડ સન.	ન્યુયોર્ક.
(૨) ફીલીપાઇન નેશનલ બેન્ક.	ન્યુયોર્ક (એજન્સી)
(૩) અમેરીકન કોલોનીઅલ બેન્ક ઓફ પોર્ટોરીકો	સેન જુએન.
(૪) સેંટ્રલ ટ્રસ્ટ કંપની ઓફ ઇલીનાઇસ.	ચીકાગો.
(૫) સ્ટુલ્ક એન્ડ રકગેબર.	ન્યુયોર્ક.
(૬) બોગસ્ટ બેલમન્ટ એન્ડ કું.	"
(૭) અમેરીકન એકસ્પેન્સ કું.	સાનફ્રાન્સીસકો
					(ઓફીસ.)
(૮) રાયલ બેન્ક ઓફ કેનેડા.	સેનજુએનની શાખા.
(૯) ક્રીસલ ક્રીનીકટ એન્ડ કું.	ન્યુયોર્ક.
(૧૦) બાન્કા કોમર્સિયલ ઇટાલીઆના.	ન્યુયોર્ક (એજન્સી)

૧૩-૧-૧૯

ઇન્ડીયા ઑફીસના નવા કોન્ટ્રેક્ટસ ઑક્ટોબર ૧૯૧૮.

બર્સ—પી. એન્ડ ડબલ્યુ મેકમેલન	ગ્વારગો.
માલગાડામાં લઈ જવા માટે—સી. એ. વેન્સ	લંડન ઇ. સી.
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું.	લંડન ઇ. સી.
કેલ્સ—જે. ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ સન્સ	પ્રોગ્રેસિવ, ચોર્ક.
કેપર પ્લેટ્સ—ટી. બોલ્ટન એન્ડ સન્સ	લંડન ઇ. સી.
કેપર વાયર ઇલીઅટસ મેટલ કું.	"
કોરમેટેડ પેપર—ચેમસન એન્ડ નોરીસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કું.	લંડન.
ડ્રીસ—બર્મીંગહામ સ્કોલ આર્સ કું.	બર્મીંગહામ.
ડાઇનેપા—જે. સ્ટોન એન્ડ કું.	ટોટ્કર્ડ.
કંતાન—જે. ઇલેક્ટ્રેલ એન્ડ સન્સ	મેન્ચેસ્ટર.
હોન્ડ—બોર્ન એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
ઇન્ડ્યુલેટર્સ—બુલર્સ લીમીટેડ	લંડન ઇ. સી.
લેમ્પીન—આર. આર્થ. કલાર્ક એન્ડ કું.	સ્ટ્રેન્ડ.
કાગળ—પેનકારબન કું.	લીસ્ટર.
„ હોર્સીંગ વર્થ એન્ડ કું.	મેઇડરટોન.
પેન્સીલો—ઇંગલ પેન્સીલ કું.	ટોટનહામ
પેન્સ—હીલ્સ વેલ્સ એન્ડ કું.	લંડન ઇ. સી.
કમાન—ઇંગલસન પ્રાઇસ એન્ડ કું.	ચેપ્રીલ્ડ.
વાયરલેસ ગીર—મારકોનીઝ વાયરલેસ ટેલીગ્રાફ કું.	લંડન.

હિંદુસ્તાનમાં પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટની બનાવટ:—

બ્રીટીશ ધોરણ ઉપર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ બનાવવા માટે ઇસ્ટ ઇન્ડીયા રેલ્વે ઉપર આવેલ માધુપુર પાસે 'ઝાજહા' ખાતે એક પહેલ વેલ્ડું ઠારખાતું ઉભું કરવામાં આવેલ છે. આ સાદસ અલીપુર ખાતેના ગવર્નમેન્ટ રેલ્વે હાઉસના કેમીકલ એક્સપેર્ટને આભારી છે. ઠારણકે તેણે 'ઝાજહા' ખાતેના સુનો પોર્ટ-

લેન્ડ સીમેન્ટ માટે બહુજ ઉત્તમ તરીકે જાહેર કરેલ છે. એમ જણાવવામાં આવે છે કે નામ-દાર સરકારે તે કારખાનાના માલેક બાબુ સત્ય-ગોપાળ ડી. તથા મી. કે. ચોધરીને પૂરેપૂરી મદદ આપવાને પ્રુશી બતાવી છે. આ ઉદ્યોગ લઠાઇને લગતો છે અને વળી તે એક હિન્દીએ ચક્ર કરેલ છે તે નોંધ લેવા જેવું છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક શોધખોળ.

આ વિષય ઉપર ધી લંડન ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ જરનલમાં એક લેખ આવેલ છે જેનો સાર નીચે આપવામાં આવેલ છે.

વૈજ્ઞાનિક અને ઔદ્યોગિક શોધખોળના સંબંધમાં પ્રોવી કાઉન્સિલની કમીટીના ૧૯૧૭-૧૮ ની સાલના અહેવાલમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે વર્ષમાં તે ખાતાનું કામ ઘણું જ આગળ વધેલ છે. એક નેશનલ ફ્રી-એલ રીસર્ચ સ્ટેશન બાંધવા માટેની ચોજના પસંદ કરવામાં આવેલ છે અને ઇન્ટ્રીનીચ ખાતે સ્ટેશન બાંધવામાં આવે છે. ખોરાક બાળવી રાખવાની રીતોની વૈજ્ઞાનિક તપાસ કરવાની ખાસ જરૂર લાગવાથી એક 'ફ્રી ઇન્વેસ્ટીગેશન બોર્ડ' સ્થાપવામાં આવેલ છે જેણે ઘણી અગત્યની શોધખોળ કરવાનું શરૂ કરેલ છે. કેર્નવેલ ખાતે ટીન અને ટંગ-રટનની નીપજના સંબંધમાં શોધખોળ આહુ રાખવા અને આગળ વધારવા માટે એક રીસર્ચ બોર્ડ સ્થાપવામાં આવેલ છે. અત્યાર સુધી તે શોધખોળો ઇન્ટ્રીટયુશન ઓફ માઇનીંગ એન્ડ મેટાલ્સ વરફથી નાંખાની મદદથી ચલાવવામાં આવતી હતી. દેશનાં ખીજાં ખાતાંઓની વિનતીથી તે ખાતું ધીલ ઘણી શોધખોળો હાથ ધરે છે. જેમાં ખાસ કરીને દેશમાં ઉગાડવામાં આવેલ લાકડાના સંબંધની શોધખોળ છે; અને આ શોધ-

ખોળ લગાઇ પછી દેશમાં જંગલો ઉભા કરવામાં બહુજ ઉપયોગી થઈ પડશે. ઔદ્યોગિક શોધખોળ કરવા માટેનાં મંડળો ઉભા કરવા માટે તે ખાતાને દેશના જૂદા જૂદા ઉદ્યોગો સાથેના પત્ર વ્યવહાર સંતોષકારક રીતે આગળ વધેલ છે અને સહુ એવા નિર્ણય ઉપર આવેલા છે કે કંપનીઝ એક્ટની રૂયે કારખાનાવાળાઓનાં સહકારી મંડળો જેઓ નફાની વહેંચણી સિવાય કામ કરે અને જેઓ માત્ર નામની ગેરંટીથી ભ્રષ્ટાચલ હોય તેવાં મંડળો કહાડવાથીજ ભવિષ્યમાં આગળ વધવાની આશા રાખી શકાય. આવી જાતના મંજુર રાખેલ મંડળોને પાંચ છ વર્ષ સુધી ગ્રાન્ટ આપવા માટે ના. સરકારે પાર્લામેન્ટ પાસે ૧,૦૦૦,૦૦૦ પાઉંડ માગ્યા હતા. બહુતા કારખાનાવાળાઓ સાથે વાતચીતમાં તે ખાતાને માલમ પડેલ છે કે કેટલીક વખત કારખાનાઓવાળા શોધખોળ માટે સરકાર સાથે સંબંધ બાંધતાં અચકાય છે કારણ કે તેઓને એવી ધીક રહે છે કે નવાં મંડળોના કામમાં તે ખાતું દખલગીરી કરશે અને શોધ ખોળના પરિણામોના લાભ તેઓને પૂરો લેવા દેશે નહિ અથવા તો તે લાભ તેઓના હરીફોને પહોંચાડે. તેઓનું વળી એમ માનવું છે કે તેઓને તે ખાતાની ધુન્સરી નીચે રહેવાને લલચાવવામાં આવે છે અને વખત જતાં તે મોટા

ધુન્સરી તેઓને યોગરૂપ થશે અને તે મંડળો બધાં સરકારના હાથ નીચે આવી જશે અને આવી માન્યતાથી કમીટીની યોજના કુળી-ભૂત થશે નહિ. કારખાનાવાળાઓને હેતુ એ છે કે મંડળો પોતેજ પોતાનું કામ ચલાવશે અને પોતાની શોધખોળનો લાભ લેશે. લગ-લગ ૩૦ ઉદ્યોગો શોધખોળનાં મંડળો સ્થાપવામાં તૈયારી કરી રહેલ છે. આમાંની ત્રણને તો બ્રીટીશ ફેટેડગ્રાફટક રીસર્ચ એસોસીએશન, બ્રીટીશ સાયન્સીફીક ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ રીસર્ચ એસોસીએશન તથા બ્રીટીશ લુલ રીસર્ચ એસોસીએશન બોર્ડ ઓફ ટ્રેડ પરવાના આપી દીધેલ છે અને બ્રીટીશ ફેટન ઇન્ડસ્ટ્રી રીસર્ચ એસોસીએશન, બ્રીટીશ પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ મેન્યુફેક્ચર્સ રીસર્ચ એસોસીએશન બ્રીટીશ ઇન્ડીઆ-રબર મેન્યુફેક્ચર્સ એસોસીએશન અને બ્રીટીશ મોટર એન્ડ એલાઇઝ મેન્યુફેક્ચર્સ રીસર્ચ એસોસીએશનના કાયદા કાનુને લગભગ તૈયાર થવા આવેલ છે. બીજા ઉદ્યોગો પણ શરૂઆત માટેની તૈયારીઓ કરી રહેલ છે.

“લડાઇનો અંત”—એટલે શું ?

‘કોમર્સ’ પત્રમાં એક લેખમાં ઉપરનો વિષય ચર્ચવામાં આવેલ છે જેનો સાર અને આપવામાં આવ્યો છે.

નજીકના ભવિષ્યમાં ઔદ્યોગિક ખીલવ-છીના સંભવ ઉપર ચર્ચા કર્યા પહેલાં ‘લડાઇનો અંત’ એ શબ્દોનો પ્રમાણરૂપ કાયદાનુસાર અર્થ સમજવો તે અગત્યનું છે. લડાઇ શરૂ થઇ ત્યારથી તે શબ્દો ખાનગી કોન્ટ્રાક્ટોમાં તથા લડાઇને લીધે જરૂરના લાગેલા કાયદામાં લડાઇના વખતમાં મુલતવી રાખવામાં આવેલ કરજ પકડવાનો વખત સૂચવવા માટે વાપરવામાં આવેલ છે. હવે ‘આર્મીસીસ’ ઉપર સહી થયેલી હોવાથી વેપારીઓ સ્વાભાવિક રીતે સુલેહના વખતમાં

તેઓની ભવિષ્યની યોજના ઉપર વિચાર કરી રહ્યા છે અને “લડાઇનો અંત પછી” અમુક વખત વીત્યા બાદ કોઇપણ લેણુંદેણું પાકવાના સંબંધમાં જે કાંઇ ગોઠવણ તેઓએ કરેલ હોય તે સંબંધમાં તેઓની વાસ્તવિક રીતે શું રિયલિટી છે તે તેઓ જાણવા માંગે છે. ફેટલીક બાબતમાં-ખાસ કરીને હુડીઓની લેવડદેવડમાં-આ મુદ્દો દેખીતી રીતે ઘણાજ અગત્યનો છે; પરંતુ હજી સુધી તે શબ્દોનો કાયદાનુસાર અર્થ જાણવામાં આવેલ નથી. હજી સુધી જે કાંઇ થયું છે તે માત્ર એટલુંજ કે એટર્ની જનરલે આ શબ્દોનો કાયદાનુસાર અર્થ નક્કી કરવા માટે મી. જરડીસ એટલીની કમીટી નીમેટી હતી તે કમીટીએ ૧૯૧૮ ના જાન્યુઆરી મહિનાની ૨ જી તારીખે મીનીસ્ટ્રી ઓફ રીકન્સ્ટ્રક્શનને પોતાનો પહેલો રીપોર્ટ મોકલાવ્યો હતો અને જુલાઇની ૧૬ મી તારીખે આ રીપોર્ટ ઉપર વિચાર ચલાવવા અને આ અને આવાં બીજાં વાક્યોના કાયદાનુસાર અર્થ નક્કી કરવા માટે પાર્લામેન્ટે શાં પગલાં લેવાં જોઇએ તે ઉપર સૂચના કરવા માટે હાઉસ ઓફ કોમન્સની એક ખાસ કમીટી નીમવામાં આવી હતી ઑગસ્ટની ૫ મી તારીખે આ કમીટીના રીપોર્ટ ઉપર સહી થઇ હતી, જેમાં એવી ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે એક સરકારી બીલ રજુ કરીને તે પસાર કરવું જોઇએ. કે જેથી મી. જરડીસ એટલીની કમીટીના નિર્ણયને કાયદાપૂર્વક સત્તા મળે વ્યવહારુ ઉપયોગિતા માટે આ પ્રમાણે કાયદો પસાર થયા પહેલાં પણ વેપારીઓને મી. જરડીસ એટલીની કમીટીની ભલામણ પ્રમાણે તે શબ્દોનો અર્થ કરવા માટે સલાહ આપવામાં આવશે એમ માની શકાય. કારણકે તે ભલામણ હાઉસ ઓફ કોમન્સની ખાસ કમીટીએ પણ મંજૂર રાખેલ છે. કમીટીના મત પ્રમાણે “લડાઇનો અંત” એટલે જે

વારીએ સુલેહનું તહનામું લઠાઈમાં ઉતરેલાં સઘળાં રાજ્યો ઉપર બંધન કર્યાં થાય તે દિવસ એટલે કે જે દિવસે તહનામાને અરસપરસ મંજૂરી મળે તે દિવસ. કાગણુકે ત્યાં સુધી છેવટને માટે અને રદન કરી શકાય તેવી રીતે સુલેહ થાય નહિ ત્યાં સુધી લઠાઈ પૂરી થઈ ઠહેવાય નહિ.

લઠાઈ પછી વેપાર માટે સાખના (credit) આધાર પરીકે ઉપયોગમાં લેવા સેતુ' સઘરવાની જરૂરીઆત ઉપર સર એડવર્ડ એમ. હોલ્ડને ભાર મૂકેલ છે.

છેલ્લાં ચોઠા વર્ષ દરમીયાન સોનાની નીપજ નીચે પ્રમાણે હતી —

પૌંડ.

૧૯૧૭	૮૯,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૬	૯૪,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૫	૯૭,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૪	૯૨,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૩	૯૪,૦૦૦,૦૦૦
૧૯૧૨	૯૬,૦૦૦,૦૦૦

૧૯૧૮ ની સાલની ૮૯,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિંમતની નિપજમાં લગભગ ૫૬,૦૦૦,૦૦૦ પૌંડની કિંમતનું સોનું બ્રિટીશ રાજ્યની હદની ખાણોમાંથી આવ્યું હતું. લઠાઈ પછી સાખ ટકાવી રાખવા માટે આ બધા સોનાની જરૂર હોલ્ડનની માન્યતા મુજબ પડશે.

— ચુરોપથી હિન્દુસ્તાન ખાતે ગંધકની નિકાશ કરવા ઉપર મૂકવામાં આવેલ અંકુશ હવે ફર કરવામાં આવેલ છે અને હવેથી સીસી-લીથી ગંધ તથા ગંધકનાં ફૂલ હિન્દુસ્તાન ખાતે પરભાયા ધરાવતી છૂટ થયેલ છે.

નામદાર હિન્દી સરકારના હીરકટર એક્ટ-રેટીરીટકસ તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે કે

૧૯૧૮ ના હીરકટર મહિનાથી 'સી જોર્ન એક્ટરપોર્ટ ટ્રેડ રીટર્ન્સ' માં 'કોટન વેસ્ટ'ની નિકાસના આંકડા કાચા રૂની નિકાસના આંકડાથી કોટન કોન્ટ્રેક્ટસ ઠમીડીએ સૂચવ્યા મુજબ અભાયદા આપવામાં આવશે.

એસ્ટ્રેલીઆના હુનરોની ખીલવણી.

લઠાઈ દરમીયાન વિલાયતથી માલ આવવાની સુરેક્ષેલીએને લીધે દેશમાં બનતી ચીજોને ઉત્તેજન મળ્યું છે પણ એસ્ટ્રેલીયન લોકોની લાંબા વખતથી એવી ધારણા છે કે પોતાના દેશની પેદાશમાંથી હુનર ઉલ્લેખ ખીલવવા અને તેમના ઉપર વધારે અને વધારે આધાર રાખતાં શીખવું. આવી બાતની તીવ્ર ધ્રુષ્ટ લઠાઈને લીધે ઉત્પન્ન થયેલી છે. ૧૯૧૫ ની સાલમાં એસ્ટ્રેલીઆના જુદા જુદા દેશમાંથી એક દર પેદાશ ૧૬,૯૦,૮૬,૭૦૦ પૌંડની થયેલી છે; વળી ૧૯૦૭ ની સાલમાં ૯,૩૫,૪૯,૧૬૫ પૌંડની પેદાશ થયેલી છે. વિલાયતની પેદાશ વિષેની માહિતી મેળવવાને જે લોકો ધ્રુષ્ટા રાખે છે તેઓને હાલનમાં ઓવરસીઝ ટ્રેડ ખાતાની ડેવલપમેન્ટ અને ઇન્ટેલીજન્સ ઓફીસમાંથી મળી શકશે જેમાં નીચે પ્રમાણેની વીગતો મળી શકે છે. જુદી જુદી બાતની ફેક્ટરીઓ, તેઓની સંખ્યા, પેદાશ, જમીનની કીંમત, ગાંધકામ અને તેના નકશાઓ, એક દર કામ કરવા રાખેલા માણસોની સંખ્યા અને તેઓની મજૂરી અને એવી બાતની ખાતમીઓ આવીન વર્ષોની મળી શકે છે. જુદા જુદા ઉલ્લેખોના ૧૯ મોટા ભાગ અને તેની સાથે તેને અનુસરતા પેટા ભાગ દરેક બાતના ઉલ્લેખને માટે આ રજીસ્ટરમાં વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યા છે. ઉપર જણાવેલા ભાગો કરતાં ખોરાક પાણી અને એને લગતી બીજી ચીજો બનાવવાની સંસ્થાઓ ઉધાડવી જે સાથી અગત્યની બાબત છે.

ફરનીચના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

ઉપલી બાબતની અંદર માંસ અને મચ્છી રાખવાની જગ્યાએ માખણ, પનીર અને છટ્ટુબની ફેક્ટરીઓ, લોટની અને ખાંડની ગીર-ણીઓ દારૂ બનાવવાના કારખાનાઓ, ધાતુ અને સાંચાકામ બનાવવાના કારખાનાઓ અને એવા પ્રચુર ઉદ્યોગોનો સમાવેશ થાય છે; વળી જોડા અને કપડાં બનાવવાનાં કારખાનાઓની પેદાશ વીરે આંકડાઓ મળી શકે છે જે બીજી અગત્યની બાબત છે.

દરેક કારખાનાઓમાં કાચી ચીજોનો ઉપયોગ થાય છે જેનો મોટો જથ્થો અહિં-આથી ચઢાવવામાં આવે છે. તેઓને કાચી ચીજોનો માલ અમુક જટલામાં મળી શકે છે અને તેથી કારખાનાવાળાઓને તેમના ઉપર આધાર રાખવો પડે છે.

હાલમાં લોહાનો ઉદ્યોગ ન્યુ સાઉથ વેલ્સના ન્યુ કેસલ આગળ મેસર્સ બ્રાઉન હીલ પટી કું. લીમીટેડે લગભગ ૨૫ લાખ પૌંડ જેટલો ખર્ચ કરીને શરૂ કરેલ છે. અત્યારે તેઓ આગગાડીના પાટાઓ અને ઘર બાંધવાને લગતો સામાન અને મરચન્ટ બાસ્ તૈયાર કરી શકે છે પણ મીલને લગતા લોહાના સળીઆ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ બ્રોક્સ અનેરીકા-માંથી ચઢાવવામાં આવે છે. વળી તેની સાથે બીજી ભૂટ્ટી ચાલુ કરીને જે માલ તૈયાર થાય છે તેના કરવાં બમણા માલ તૈયાર કરી શકે છે. કંપનીના હાયરેક્ટરોનો એવો મત છે કે 'કોમન વેલ્થ' માં બનાવવામાં આવેલી ચીજોથીજ આસ્ટ્રેલીઆમાં સ્ટીમરો બાંધવી અને તેને લગતા બીજા લોહાનો સામાન બ્રોકર હીલ કું. વરકથી તૈયાર કરવામાં આવશે ઉપલી કંપની ઉપરાંત ન્યુ સાઉથ વેલ્સના લીથીંગો આગળ બીજી એક લોહાનું કારખાનું સ્થાપવામાં આવ્યું છે, જે પીંગ આર્ચન, મરચન્ટ બાસ્ અને રેલ્વેને લગતો સામાન તેમજ પાઇપો અને ટપ્પો વગેરે માલ બનાવી શકે છે. ન્યુ કેસલની એનજીનીયરીની પેઢીએ

"રોલીંગ મરચન્ટ બાસ્" નામનો માલ બનાવવા માટે પણ ઇલેક્ટ્રીક મીલો બાંધેલી છે અને તેઓ એવું કહે છે કે તે ઘણી સારી રીતે ચાલે છે. આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક ટીકટીલ કું લીમીટેડ સીડની આગળ એલેકઝાન્ડ્રામાં તેઓના કારખાનાઓમાં બીજી એક ઇલે-ક્ટ્રીકની ભટ્ટી તૈયાર કરેલ છે; વળી વેસ્ટર્ન આસ્ટ્રેલીઆમાં ખાણ બોદવાના ઉદ્યોગને લગતી ચીજો બનાવવા માટેની બીજી એક ઇલેક્ટ્રીક લોહાની ભટ્ટી તૈયાર કરવાને આ કંપની વીચાર કરે છે, વળી મેલબોર્નમાં પણ ઇલેક્ટ્રીક ભટ્ટી તૈયાર કરશે. તેમજ વળી આ કંપનીને 'ફેરોસીલીકોન' નામનો પદાર્થ એલેકઝાન્ડ્રાના કારખાનામાં તૈયાર કરવાને માટે એક ભટ્ટી તૈયાર કરવાની સુચના કરવામાં આવેલ છે જે ધાતુ પહેલાં આયાત કરવામાં આવતી હતી. તેવીજ રીતે એલેકઝાન્ડ્રામાં રેલ્વેના પૈડાની વાટને લગતા સ્ટીલ ઇન્જોટસ બનાવવામાં આવે છે અને હાલમાં આસ્ટ્રેલીઆમાં ટાયર (વાર)નું કારખાનું નથી પણ વીક્ટોરીઆના કેસલે મેઇન આગળ એક કંપની ૫૦૦ ટન પાવરનું સ્ટીમ અને હાઇડ્રોલીક પ્રેસ "વેટડેલેસ સ્ટીલ ટાયરસ" તૈયાર કરે છે. સ્ટીલ જીરમસ અથવા ઇન્જોટસ મેસર્સ બ્રાઉન હીલ પટી કું અને આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક સ્ટીલ કું. એ બનાવે છે. કેસલે મેઇનની કંપનીને એક હબર પાર્કસો ટાયરસનો આરડર ન્યુ સાઉથ વેલ્સ ગવર્નમેન્ટ દ્વારાવેએ આપેલો છે અને કેટલીક સ્ટેટ રેલ્વેઓ પણ આરડરો આપે છે. આસ્ટ્રેલીઅન ઇલેક્ટ્રીક સ્ટીલ કું એ બ્રોકહીલ આગળ ખાણ બોદનારી કંપનીઓને સખ્યા-બંધ જોબ્બરો જેમાં કોમ સ્ટીલ અને રોલરોલ્સ પુરા પાડવામાં આવ્યા હતા જેમાંની બે ઉપલી ચીજો અગાઉ જર્મની અને યુનાઇટેડ કીંગડમ-માંથી આયાત કરવામાં આવતી હતી.

મેલ બોર્નની ડેલોનીયલ એન્જીનીશન કું. ફેરેલ સરકાર માટે હાર્ગોળો પુરૂં પાડ-

વાનું કામ કરતી હતી હવે પોતાના કારખાનામાં ફેટલોક સુધારો કરીને તેઓ ધાસ, કોપર, એલ્યુમીનીયમ, નીકલ તથા સીલવરનાં પતરાં તેઓની બજારમાં સારી રીતે પુરાં પાડી શકે છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સના પોર્ટ કેમ્પ્લેમાં એક કંપની તાંબાના પતરાં અને તાર બનાવવા માટે સાંચા કામ ઉભું કરે છે વળી લાન્ડનની એક પેટીએ સફેતો અને રંગ બનાવવા માટે સીડની આગળ એક કારખાનું મોટા પાયા ઉપર ઉભું કરેલ છે. તેમજ સીડની આગળ પેરામેટામાં અળસીનું તેલ અને તેનો ખોરાક બનાવતી એક ફેક્ટરીએ પોતાનું કામ ધણું આગળ વધારેલું છે. ઓસ્ટ્રેલીઅન લોકોની જરૂરીઆતોના ૨/૩ ભાગ ત્યાં તૈયાર કરી શકાશે હાલમાં ગીયાં હિન્દુસ્તાનમાંથી આયાત કરવામાં આવે છે કારણ કે ફેડરલ સરકાર તરફથી ૧૦ ટકાની બાઉન્ડરી સ્થાનક એકુતોને ભેદએ તેવું ઉત્તેજન મળ્યું નથી.

કાગળ બનાવવાના ઉદ્યોગના સંબંધમાં નોર્થ ક્વીન્સ લેન્ડમાં પ્રયોગો કંવામાં આવ્યા હતા. પણ પદ્મ (માવો) બનાવવા માટે જરૂરનો કાચો માલ એકઠો કરવામાં ઘણો અર્થ લાગે છે. પણ ઓસ્ટ્રેલીઆમાં માત્ર એક જ કંપની છે કે જેનું નામ ક્વીન્સ લેન્ડ પાઇન કું. લીમીટેડના નામથી ઓળખાય છે જે લાકડામાંથી પદ્મ બનાવે છે. એવું જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે કંપનીની મીલમાં સારો પદ્મ “હુપ પાઇન અને બનયા બનયા” નામના લાકડામાંથી બનાવવામાં આવતો હતો પણ પાણીની તાણને લીધે ૧૯૧૬ ની સાલમાં બંધ કરવામાં આવી છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ અને વીક્ટોરીઆના સ્ટેટ સરકાર સ્થાનિક લાકડામાંથી પદ્મ બનાવી તેના કાગળ બનાવવાની એક ફેક્ટરી ઉભી કરવાના સંબંધમાં તપાસ ચલાવે છે. ઉપર માત્ર ઓસ્ટ્રેલીઆના મધ્યમ ઉદ્યોગની ખીલવણી વીધે કહેવામાં આવેલ છે. ફેટલાક ઉદ્યોગોની બાળતમાં આ ખીલવણી લગાડતું પરિણામ છે તેથી તેઓ હમેશ માટે ટકી શકશે કે કેમ તે

શંકા ભરેલું છે. હાલની માન્યતા એવી છે કે જે દેશ હમેશને માટે જાતના સંબંધમાં સંરક્ષણ પદ્ધતિ (Protectionist fiscal Policy) સ્વીકારે છે અને જેનાં કુદરતી સાધનો ઘણાં બહોળાં છે તે દેશમાં આવા મધ્યમ ઉદ્યોગો પણ દર વર્ષે આગળ વધશે. છેલ્લાં થોડાં વર્ષોનો ઇતિહાસ આ માન્યતાને ટેકા આપે છે.

જાપાન ખાતે અમેરીકાનું ૩ લઘુ જવા માટેનો કોન્ડ્રેક્ટ:—

ચોકોહામા ખાતેના કોમર્શલ એટચી ધી ઇડીઅન ટ્રેડ જરનલમાં નીચે પ્રમાણે લખે છે:—

તા. ૧-૯-૧૮ થી તા. ૩૧-૮-૧૯૧૬ સુધીમાં ધી જાપાન કોટન સ્પીનર્સ એસોસીએશનના સલાસદારોએ જે ૩ અમેરીકામાં ખરીદી હોય તે જાપાન પહોંચાડવા માટે તે એસોસીએશને નીપન યુસેન કેઇસા, ટોયો કીસન કેઇસા, અને ઓસાકા સોસન કેઇસા સાથે એક કોન્ડ્રેક્ટ કરેલ છે.

(૧) તા. ૧૫-૧૦-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-૧૯૧૯ સુધીમાં ઉપર જણાવેલી ત્રણ કંપનીઓ પોતાની સ્ટીમરોમાં નીચે પ્રમાણે રૂનો જથ્થો પેસીફિક સમુદ્રના કીનારા ઉપરથી લઈ જશે:—

ગાંસડી.	
નીપન યુસેન કેઇસા.	૬૦,૫૦૦
ટોયો કીસન કેઇસા.	૧૩૬,૧૦૦
ઓસાકા સોસન કેઇસા.	૧૦૩,૪૦૦

(૨) ઉપરની કલમને અનુસરીને તા. ૧૫-૧-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-૧૯૧૯ સુધીમાં જે સ્ટીમરો મારફત ૩ લઘુ જવામાં આવશે તેનાં નામ તથા ફરેક સ્ટીમર ફેટલો જથ્થો લઈ જશે તે નીચે પ્રમાણે મુકર કરવામાં આવે છે.

નીપન યુસન કેઈસા—
 સ્ટીમર 'અરસુતા માડ' અને બીજી પાંચ સ્ટીમર મારફત કુલ ફેરા ૧૪; દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૫૦૦
 દર મહિને બે ખાસ સ્ટીમર મારફત દરેક ફેરા દીઠ ૨૦૦૦ ગાંસડીથી વધારે નહિ.

ગાંસડી.
 ૪૬,૦૦૦

કુલ. ૧૧,૫૦૦
 ૬૦,૫૦૦

ટોચો ડીસન કેઈસા.
 સ્ટીમર, ટેન્ટો માડ, અને ત્રણ બીજી સ્ટીમર મારફત ૬ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૫૦૦
 ખાસ સ્ટીમર 'શીન્થો માડ' બે ફેરા.

૩૧,૫૦૦
 ૪,૬૦૦
 ૩૬,૧૦૦

ઓસાડા ડીસન કેઈસા.
 સ્ટીમર 'આફ્રીકા માડ' જેવી સ્ટીમર મારફત ૭ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૬૦૦૦
 સ્ટીમર 'કેનેડા માડ' જેવી સ્ટીમર અથવા બીજી કોઈ સ્ટીમર મારફત ૧૧ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૪૦૦૦
 ખાસ સ્ટીમર મારફત ૫ ફેરા દર ફેરા દીઠ ગાંસડી ૩૪૮૦

૪૨,૦૦૦
 ૪૪૦૦૦
 ૧૭૪૦૦
 ૧,૦૩,૪૦૦

કોટન સ્પીનર્સ એસોસીએશનના સભાસદો ઉપર જણાવ્યા મુજબ ગાંસડીઓ સ્ટીમર ઉપર ચડાવશે.

(૩) હુડતાળ અથવા બીજા અનિવાર્ય કારણોને લઈને મુસાફરીમાં ઢીલ થવાથી બે ગાંસડીઓ ઓછી લઈ જઈ શકાય તો શીર્ષીંગ કંપનીઓ પૂરી ગાંસડીઓ લઈ જવા માટે બેખમદાર નથી.

(૪) બે ત્રણ સ્ટીમ શીપ કંપનીઓમાંની કોઈ કંપની કલમ ૨ જીમાં જણાવેલી સ્ટીમરોને બદલે બીજી સ્ટીમર મારફત માલ લઈ જશે તો તેવા સંજોગો હેઠળ દરિયાઈ વીમાના દરના કોઈ પણ વધારા માટે સ્ટીમ શીપ કંપની બેખમદાર રહેશે.

(૫) આ કોન્ટ્રેક્ટની રૂયે જે રૂ ચકાવવામાં આવે તેને માટે દર ૧૦૦ રવલ દીઠ ૨-૧૫ ડૉલર નૂર લાગશે.

(ઉપર જણાવેલ નૂર માલ ભરતી વખતે 'મેનીફેસ્ટ'માં જણાવવામાં આવેલ નૂરને ધ્યાનમાં લીધા શિવાય આપવામાં આવશે)

(૬) ઉપરના એસોસીએશનના સભાસદો બે પહેલી અને બીજી કલમમાં જણાવ્યા મુજબ ગાંસડીઓ ચડાવી ન શકે તો તેઓ સ્ટીમ શીપ કંપનીને બેટલી ગાંસડીઓ ઓછી મંગાવવામાં આવી હોય તેની ઉપર દર ૧૦૦ રવલ દીઠ ૨-૧૫ ડૉલર આપશે સિવાય કે સભાસદો અનિવાર્ય કારણોને લઈને ગાંસડીઓ ચડાવી શક્યા હોય નહિ.

(૭) એસોસીએશનના સભાસદો ત્રણ કંપનીઓની માલીફીની સ્ટીમર ઉપર રૂ ચકાવે તે રૂ નીપજની જગ્યાએથી બંદર સુધી લઈ જવા માટેનું રેલ્વે ભાડું રૂ પહોંચતાંજ આપવામાં આવશે; પરંતુ એ શરતે કે રૂ પહોંચતાંજ બે પૂરું રેલ્વે ભાડું આપવામાં આવે તો એસોસીએશનના સભાસદો પૂરેપૂરું રૂ નિર્મિત જગ્યાએ પહોંચે કે ન પહોંચે તો પણ સ્ટીમ શીપ કંપનીને રેલ્વે ભાડું ભરી દેવાની જવાબ દારી લે; અને સ્ટીમશીપ ઉપર 'જનરલ એવરેન્સ' ઉભું થવા પામે તો રેલ્વે ભાડાને લગતા

જનરલ એવરેજ'ના પ્રમાણને માટે સલાસદો
જળાબદાર રહે.

(૮) તા. ૧-૬-૧૯૧૮ થી તા. ૩૦-૪-
૧૯૧૯ સુધીમાં કલમ પહેલી અને બીજીમાં
જળાબદાર સિવાયની ગાંસડીઓ યુનાઇટેડ સ્ટે-
ટસથી જાપાન લઈ જવી હોય તેમજ તા. ૧-૫-
૧૯૧૯ થી તા. ૩૧-૮-૧૯૧૯ સુધી જે ૩ લઈ
જવું હોય તે કલમ ૫ મીમાં ઠરાવેલા નૂરથી લઈ
જવા માટે ત્રણ સ્ટીમશીપ કંપનીઓ પોતાથી
બનતું કરશે અને એસોસીએશનના સલાસદો
પણ વધારાનો માલ ચડાવવા માટે પહેલી પસ-
દગી તે ત્રણ સ્ટીમશીપ કંપનીઓને આપશે.

(૯) જો તા. ૩૧-૮-૧૯૧૮ પહેલાં
સ્ટીમશીપ કંપનીઓને હિપાર્ટમેન્ટ ઓફ
કોમ્યુનિકેશન્સ તરફથી ૫ મી કલમમાં

જળાબદાર પ્રમાણના નૂર માટે મંજૂરી મળે નહિ
તો આ મેમોરેન્ડમ રદ જશે.

(૧૦) જે બંદરે માલ-ચડાવવામાં આવે
તે બંદરે રોકાણ માટેના ખર્ચ, ગાડાંમાંથી
સ્ટીમરમાં માલ કરવાનો ખર્ચ, માલ ભરી
રાખવા માટેનું ભાડું, જહાત વિગેરે માટે એસો-
સીએશનના સલાસદો જોખમદાર રહેશે.

(૧૧) યુનાઇટેડ સ્ટેટસમાં રહેલે સ્ત્રી
ઓની હાલની સ્થિતિ જોવાં ત્રણ કંપનીઓ
એસોસીએશનના સલાસદોની વિનંતીથી
તેઓની જળાબદારીની હદમાં રહીને નીપજની
જગ્યાએ 'બીલ ઓફ લેડીંગ'માં લખેલ સ્ટીમ-
રનું નામ ધ્યાનમાં લીધા સિવાય માલ ચડાવવા
માટે સ્વીકારશે.

એક વેપારી મુકરદમો.

સ્મોલ કોલ કોર્ટ મુખ્ય.

સુટ નં. ૫૨૯/૧૯૦૩૩ સને ૧૯૧૮.

૧ દોરાબજી હીરજીભાઈ વાર્ડન

૨ વનમાલી ગોપાલજી દોરાબજી વાર્ડનની કું. ના નામથી મુલજી
જેઠા મારફટમાં વેપાર કરનાર.

'તુ નામ કર્વીન્સ

વિ.

૮૦ના નામથી ઓળખાતી, ઓળખાતો-સી. ઓળખાતોની કું. નામે હોર્નબી
પદ્મ બનાવે છે. એવું જ્યારે ઉપર ચોક્કસ બીલ્ડીંગમાં વેપાર કરનાર
કે તે કંપનીની મીલમાં સારો } પ્રતિવાદી.

અને બનયા બનયા" નામના

બનાવવામાં આવેલો હતો પણ પોતાની વાદી તરફથી

તાણને લીધે ૧૯૧૬ ની સાલમાં બંધ કરવામાં

આવી છે. ન્યુ સાઉથ વેલ્સ અને વીક્ટોરીઆના

સ્ટેટ સરકાર સ્થાનિક લાકડામાંથી પદ્મ બનાવી

તેના કાગળ બનાવવાની એક ફેક્ટરી ઉભી

કરવાના સંબંધમાં વપાસ ચલાવે છે. ઉપર

માત્ર ઓટ્ટેલીઆના મધ્યમ ઉદ્યોગની ખીલવણી

વીચે કહેવામાં આવેલ છે. કેટલાક ઉદ્યોગોની

બાબતમાં આ ખીલવણી લડાઈતું પરિણામ છે

તેથી તેઓ હુમેશ માટે ટકી શકશે કે કેમ તે

બુધવાર, તા. ૧૮ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮.

નોપન યુસિન

ટોચો કીશન કેપ

એસાકા શોસનનામાં આવ્યો હતો. મજકુર

(૨) ઉપરન તરફથી ૧૧ મી જાન્યુઆરી

૧૫-૧૦-૨૬-૧૮ થી લેણું કેમ તેઓને તે વખતે

જે સ્ટીમરે મારફટ ને મજુર રાખતા હોય એવા

તેનાં નામ તથા દરેક પ્રમાણમાં આવ્યું હતું. એક

લઈ જશે તે નીચે પ્રમાણમાં આવ્યું હતું. એક

આવે છે. મ આ ઓટું હતું.

પ્રતિવાદીએ તેની મીલ્લાનની હેડ ઓફીસ દ્વારા ૧૯૧૫ના ઓક્ટોબરમાં ૪૦૦૦ તાકા ટ્રાઉઝર્સીંગનાને ૩૦૦૦ તાકા હેરિંગ બોનના ૧૯૧૬ ના બુન, બુલાઇ શીપમેન્ટના લેવા બનાવનારને ઓડર આપ્યો હતો. આ “ઓર્ડર” મંજૂર રાખવામા આવી હતી અને આ મંજૂરીને અગેજ કે જે વિષે તેઓને ખબર આપવામાં આવી હતી મુંબઈની ઓફીસે ૧૯૧૬ના ૧૧ મી જાનેવારીની ઓક્ટોબર-સનોટ આપી હતી અને નહિકે ઇટાલીથી મળેલા તારને આધારે. વાદીના ઇન્ટેન્ટનો માલ ૩૦૦૦ તાકાના બીજા કબાલામાથી કે જેમાં ૩૭૬ હેરિંગ બોનના તાકા હતા અને ૨૬૯૬ ટ્રાઉઝર્સીંગના હતા તેમાંથી આવવાનો હતો. આ કબુલાત પછી પ્રતિવાદીને પત્રદારાએ માલ બનાવનાર તરફથી અમુક ખબર મળી. તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ ને દિવસે “મેન્યુફેક્ચરર” ૩૦૦૦ તાકાના કબાલામાના ટ્રાઉઝર્સીંગના તાકામાના ૬૦૦ તાકા પુરા પાડવાને તેઓ નાબુશ છે અને બદલામાં હેરિંગ બોન આપવાને ખુશી છે એવી જાતનો પ્રતિવાદીને તાર મળ્યો.

તા. ૨૮ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ ને દીવસે પોતાના ઘરાકોને પુછ્યા વિના દરેક ટ્રાઉઝર્સીંગના ઇન્ટેન્ટમાંથી ચાર ચાર તાકા કેન્સલ કરવાનું પ્રતિવાદીના મેનેજરે માથે લીધું અને તે પ્રમાણેની ઇટાલી ઓફીસને ખબર આપી. આ પ્રમાણેની વર્તણૂકને ૭૦૦૦ તાકા સાથે સંબંધ હોવાથી માલ બનાવનારને તે મંજૂર રાખવા જેવું લાગ્યું નહિ. ૨ જી માર્ચનો મીલ્લાનથી મળેલો જવાબ સ્થિતિ વર્ણવે છે અને જણાવે છે કે ૪૦૦૦) તાકાવાળા કબાલા સંબંધમાં કાઇ ફેરફાર અંધ થકે નહિ. અને તેથી ૩૦૦૦) તાકાના કબાલામાં જે સરતો ટ્રાઉઝર્સીંગને લગતી છે તે અમલમાં મુકી શકારો નહિ, અને મુંબઈની ઓફીસે ૬૦૦ તાકા માટે હેરિંગબોનનો કન્ટ્રાક્ટ આપવોજ જોઈએ આ તાર મળતાજ પ્રતિવાદીના મેનેજરે દરેક શ્રાહક પાસે ખરી હકીકત શું છે તે રજૂ કરવા પોતાના સેલ્સમેનને બના

રમાં મોકલ્યો, અને તેને સુચના કરી કે દરેક શ્રાહકને કાતો ટ્રાઉઝર્સીંગને બદલે હેરિંગ બોન કબુલ રાખવાને અથવા તો ઇન્ટેન્ટ કેનસલ કરવાનું ફરમાવવું. મેલ્સમેન વાદીઓને ૬મી માર્ચે મળ્યો. મળ્યા વખતે શું હકીકત બની તે સંબંધીનો પુરાવો અસંબંધીત છે. એટલે કે ઢંગ ઘડા બીનાનો છે. વાદી એમ કહે છે કે જાખવાલા સેલ્સમેને મને એમ કહ્યું કે કારખાનાવાળા બનાવનાર માલ બનાવવાની ના પાડે છે. એને માટે ઇન્ટેન્ટ કેન્સલ કર્યો વિના બીજા રસ્તો નથી. એટલે બદલે બીજા માલ ઓર્ડર કરી શકાશે એવી વાત તેણે મારી આગળ કરી ન હોતી. જ્યારે જાખવાલા એમ કહે છે કે તેણે સ્થિતિ વાદી આગળ રજૂ કરી હતી અને તેણે બદલાની ના પાડી હતી. પરીણામે “ટ્રાઉઝર્સીંગ”નો સોદો કેન્સલ થયો હતો જાખવાલાનો પુરાવો ન માનવા તરફ મારું વલણ બંધ છે. કારણ કે જો “બદલામાં માલ” વાદીએ કબુલ રાખ્યો હોત તો ઇન્ટેન્ટ એમને એમ રહેત અને મેલ્સમેનને તેનું કમીશન મળત. “બદલા” વીશે ખબર આપવી એ એના લાભની વાત હતી પણ આ મુદ્દા પછીના મુદ્દાઓ અને હકીકત જોતા આ વાતનો નિર્ણય કાર્ડ પણ રીતે વધારે અજવાળું પાડી શકેલો હોય એમ લાગતું નથી. મેન્યુફેક્ચરરે બનાવનારને “ટ્રાઉઝર્સીંગ” વણવાનીજ ના પાડી હતી અને આ હકીકત વાદી આગળ રજૂ કરવામાં આવી હતી આ માલ “કેન્સલ” કરવાનું તેણે પસંદ કર્યું હતું. આ મુદ્દો બંને પક્ષ કબુલ કરે છે. ૧૯૧૬ ના ૧૦ મી માર્ચે “કેન્સલ નોટ” ઉપર સહી કરવામા આવી હતી. અને આ હકીકત મુંબઈની ઓફીસે મીલ્લાનની ઓફીસને પત્રદારા જણાવી હતી અને ત્યાર બાદ ૧૮ મી માર્ચ ૧૯૧૬ ને દીવસે ૬૦૦ તાકાઓ કે જે કેન્સલ કર્યા હતા તે “હેરિંગબોન” બનાવવાના નવા શ્રાહકના નવા ઇન્ટેન્ટો મોકલવામાં આવ્યા હતા.

આ વખતે ઇ. નં ૮૨૧૭ ની તવારીખમાં એક નવું પ્રકરણ ઉઘડે છે. હકીકત ઉપરથી અને પુરાવા ઉપરથી એવું જણાય છે કે મજબૂર ઇન્ડેન્ટ સંબંધી અને ઇ. નં. ૮૨૧૮ સંબંધી મીલનની ઓફીસ મેન્યુફેક્ચરરો સાથે ઘડમથલ કરતી હતી અને બનાવનારે ૩૦૦૦ તાકના કપાલામાંથી દાઉ-ઝર્જિંગને ઘણા ખર્ચે લાગ બનાવવાને ના પાડી છે એ બાબત વીસરી ગઈ હતી. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીનો કાગળ કે જે મુંબઈ ૧૬-૩-૧૬ ને રાજ પહોંચ્યો જેમાં તેઓએ જે ઇન્ડેન્ટો નામંજૂર રાખવાનું જણાવ્યું હતું ૩૦-૧૨-૧૫ ના કાગળથી તેજ ઇન્ડેન્ટો મંજૂર રાખી શકાતાં નથી. મુંબઈના મેનેજર આ વિરોધી પત્રો તરફ મીલનની ઓફીસનું ક્થાન ૧૬ મી માર્ચે પત્ર લખી ખેંચે છે. અને જે ઇન્ડેન્ટો માટે દાવો માડવામાં આવ્યો છે તેજ ઇન્ડેન્ટ કેન્સલ થયાં છે એમ મજબૂત રીતે જાહેર કરે છે. આ કાગળ મીલન પહોંચે તે પહેલાં ૧૭ મી માર્ચનો કાગળ નવમી એપ્રિલે જે મળ્યો તે જણાવે છે નં. ૮૨૧૭ મેન્યુફેક્ચરરે વીર્વીંગ ડીપાર્ટમેન્ટ (weaving department) ને આપી રીધું છે અને હવે કેઈ ફેરફાર થવો અસંભવીત છે. આ કાગળને તા. ૧૮ મી ફેબ્રુઆરીના કાગળ સાથે વાંચતા મને એમ લાગે છે કે જે વખતે તે લખાયો હતો ત્યારે માલ “હુમ” ઉપર મુંઠાઈ ગયો હતો ૬ મી માર્ચે જ્યારે સેલ્સમેન મેન્યુફેક્ચરરો માલ વણવાની ના પાડે છે એમ ખબરમાં કહેતો હતો ત્યારે ઇન્ડેન્ટનો માલ વણાતો હતો.

અહીં આ આ સ્થિતિની અંદર કાયદેસર શું થાય છે તે ગણતરી કરવા આપણે અહીં આ અટકવું જોઈએ. તે વખતે વાદી પ્રતિવાદી અસાત હતા કે માલ વણાય છે. આ મુદ્દાની બાબતી ગેરહાજરીમાં પ્રતિવાદીએ કેન્સલ કરવા

વાદીને આગ્રહ કર્યો હતો અને વાદીએ ઇન્સલ કરવાનું કબુલ કર્યું હતું આથી કર કેન્ટ્રેક્ટ એક્ટ ૨૭ મી કલમને આધારે કેન્ટ્રેક્ટ કાયદેસરનો નથી અને તેથી અમલમાં મુશ્કાય નહી, કલમ ૬૨ મી પ્રમાણે ૫ કપાલો અમલમાં આવી શકે નહી. કારણ ખરી હકીકત બુલંથી છુપી રહેવાને લીધે ઇન્ડેન્ટ કેન્સલ કરાની શક્યા હતા. પ્રતિવા અને મુળ કપાલો અમલમાં મુકાવો જોઈએ.

આ હકીકત જોતાં પ્રતિવાદી એજન્ટ હો કે વેચનાર તે વપાસવાની જરૂર હું જોતો નથી તે પ્રતિવાદી બલે એજન્ટ હોય કે વેચના પોતે હોય તો પણ જે ભુલ મુદ્દાની તેનાથ થઈ છે તેનું પરિણામ તેઓએ સહન કરવું જોઈએ અને તેજ ભુલને માટે તેણે નુકસાન આપવી જોઈએ બનતે પક્ષને આપણે નીટો ગણીએ તોપણ પ્રતિવાદી ખચી શકશે નહી. કોઈપણ રીતે પોતાનાથી ખોટી હકીકત અપા-યેલી છે. તેનો ફાયદો જો કે તેઓ નિર્દોષ હોય તોપણ આપવો ન જોઈએ.

પછીની હકીકત સાથે આપણે બહુ સંબંધ નથી પ્રતિવાદીએ પોતાની મેળે મુળ ઇન્ડેન્ટનો માલ નવા ઇન્ડેન્ટથી કબુલ રાખ્યો એટલું જ જણાવવા જેવું છે. ૧૫ મી એપ્રિલ ૧૯૧૬ અને ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે ૧૯૧૭ ને હીવસે રૂ. ૧-૧૧-૦ ના નફાથી બીજા ગ્રાહકને રોકામાં રહેલા માલ તરીકે વેચ્યો. મજબૂર માલ ૨૨ મી ડીસેમ્બરે ૧૯૧૬ તે રાજ આવ્યો અને વાદી બીજા જથ્થાને માટે દાવો કરે છે કે જેની મુદત ૩૧ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૬ ને રાજ પુરી થાય છે. તેથી તેનો દાવો બ્યાબબી છે.

પ્રતિવાદી ભુલનો ભોગ થઈ પડ્યો હતો. અને વાદીને કેન્સલ કરવા માટે તેથીજ સમ-જાન્યો હતો જ્યારે તેઓને ભુલની ખબર પડી ત્યા ખરી હકીકત જાહેર કરી ચોગ્ય કરવા

તેમની ફરજ હતી તેણે આમ કયું નહિ એને માટેજ તેણે નુકસાની આપવી જોઈએ

વાતને જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીએ માલ ઉતારી વેરહાઉસ કરીને ચાહકને ડીલીવર કર્યો ત્યાં સુધી કાંઈ ખર્ચ નહોતી. એટલે કે ૧૯૧૮ ના એપ્રિલમાજ ખર્ચ પડી, રતનચંદ નામના જે વેપારીને પ્રતિવાદીએ માલ વેચ્યો હતો તેના તરફથી આ બાબતની વાદીને ખર્ચ પડી જ્યારે તેને ખર્ચ મળ્યા ત્યારે તેણે પ્રતિવાદી પાસે માલની માગણી કરી અને પ્રતિવાદીએ ના પાડી. કળાલાનો લંગ તે દીવસથી ગચ્ચાવ. ૧૯૧૭ ના સપ્ટેમ્બરમાં તે માલ જે માણસે ખરીદ્યો હતો તે માલ નવેમ્બરમા ૨-૦-૬ ના ભાવે અને ૧૯૧૮ મા ૧-૧૪-૬ ને ભાવે અને ૧૯૧૮ ના માર્ચમાં તેજ ભાવથી વેચ્યો. આ પ્રમાણે ડીસકાઉન્ટ ચાર ટકા થાય છે. તેથી ભાવ ૧-૧૩-૨૬ ભાવ થાય છે, કળાલાનો ભાવ ૦-૧૫-૫ છે જેની વચ્ચે અને બજાર ભાવની વચ્ચે ૦-૧૩-૯૬ નો તફાવત થાય છે. પ્લેન્ટીફ જે ભાવે નુકસાની માગે છે. એ ભાવ ૨-૨-૦ છે પણ સબજેગે જોતાં ૦-૧૩-૯૬ ના વફાવતે નુકસાની ગણી શકાયો.

માટે હું ૧૩૫૧-૪-૩ અને ખર્ચ આપવાની, ડીકાઉન્ટ છુ તે ઉપર વકીલ ખર્ચના રૂ. ૫૧) અપાલુ છું.

કે. એમ. હવેરી,
એક્ટીંગ ચીફ જજ,
રમેલ કોલ કોર્ટ.

૧૯૧૮-૧૯ ના બીચાં મારેનો પહેલો અડસટો ખેતીવાડી ખાતા તરફથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે.

જે પ્રાંતોમા રાઈ, સરસી અને અળશીનો પાક મોટા જથ્થામા થયો છે તે પ્રાંતોના રીપોર્ટ ઉપરથી આ અડસટો તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. આખા બ્રિટીશ હિન્દુસ્તાનમાં સરસી અને રાઈ માટે રોકાએલી જમીનના ૬૮.૬ ટકા અને અળશીને માટે રોકાએલી જમીનના ૬૮.૯ ટકા આ પ્રાંતોમાં છે. દેશી રાબચોમા માત્ર હૈદરાબાદ અને મુંબઈ હવાકાના દેશી રાબચો (વડોદરા સહિત) તરફથી અડસટા પૂરા પાડવામાં આવેલ છે બીજા કોઈ દેશી રાબચોએ રીપોર્ટ મોકલાવેલ નથી.

વરસાદની તંગીને લીધે વાવેતરને નુકસાન થયેલ છે અને પાકની હાલની સ્થિતિ સંતોષકારક નથી અને તે સ્થિતિ સુધારવાનો પલ્લ સભવ નથી.

(૧)

સરસી અને રાઈ માટે રોકાએલી જમીન લગભગ ૨૯૫૦૦૦૦ એકર છે. આ ગયા વર્ષના કરતાં ૨૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પ્રાંતો માટે વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

સરસી અને રાઈ

પહેલો અડસટો, ડીસેમ્બર.

પ્રાંત.	૧૯૧૮-૧૯ એકર.	૧૯૧૭-૧૮ એકર.	ઘટાડો એકર.
ચુકવ પ્રાંતો (મેળવણી વિનાનો પાક) ...	૧,૨૦,૦૦૦	૧,૬૦,૦૦૦	— ૪૦,૦૦
ગાળા ...	૧૧,૧૬,૦૦૦	૧૧,૫૧,૦૦૦	— ૩૨,૦૦

ધી બોએ ટાઇલ માટે ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ મુંબઈ.

પંજાબ...	૫,૭૩,૦૦૦	(અ) ૬,૮૭,૦૦૦	— ૪,૧૪,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા	૭,૦૬,૦૦૦	૭,૬૫,૦૦૦	— ૮૬,૦૦૦
આસામ	૨,૭૦,૦૦૦	૨,૭૬,૦૦૦	— ૬,૦૦૦
સુગંધ અને સીંધ (બ)	૧,૦૬,૦૦૦	૨,૬૨,૦૦૦	— ૧,૮૩,૦૦૦
નોર્થવેસ્ટ ફ્રીટીયર પ્રોવીન્સીસ	૪૭,૦૦૦	૧,૫૫,૦૦૦	— ૧,૦૮,૦૦૦
હૈદરાબાદ	૬,૦૦૦	૬,૦૦૦	— ૩,૦૦૦

કુલ. ૨૬,૫૦,૦૦૦ ૩૮,૨૮,૦૦૦ ૮,૭૮,૦૦૦

(અ) સુધારેલો આંકડો,

(બ) આમાં દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ થાય છે.

અળશી માટે રોકાણેલી કુલ જમીન લગભગ ૨,૦૦૨,૦૦૦ એકર છે. આ આંકડો ગયા વર્ષ કરતાં ૨૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પ્રાંતો માટે વિગતવાર આંકડા નીચે પ્રમાણે:—

અળશી.

પહેલો અડસટો, ડિસેમ્બર.

પ્રાંતો.	૧૯૧૮-૧૯ એકર.	૧૯૧૭-૧૮ એકર.	વધારો અથવા ઘટાડો એકર.
મધ્ય પ્રાંતો અને બીહાર...	૬,૮૬,૦૦૦	૧૧,૬૧,૦૦૦	— ૪,૭૫,૦૦૦
સંયુક્ત પ્રાં. (મેળવણી વિનાનો પાક).	૨,૧૦,૦૦૦	૩,૫૦,૦૦૦	— ૧,૪૦,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા	૫,૮૨,૦૦૦	૭,૩૨,૦૦૦	— ૧,૫૦,૦૦૦
બંગાળ	૧,૪૧,૦૦૦	૧,૪૨,૦૦૦	— ૧,૦૦૦
સુગંધ (અ)...	૪૧,૦૦૦	૧,૦૩,૦૦૦	— ૬૨,૦૦૦
પંજાબ ..	૨૬,૦૦૦	૩૪,૦૦૦	— ૮,૦૦૦
હૈદરાબાદ	૩,૧૩,૦૦૦	૩,૦૫,૦૦૦	— ૮,૦૦૦
કુલ...	૨૦,૦૨,૦૦૦	૨૮,૨૭,૦૦૦	— ૮,૨૫,૦૦૦

૧૯૧૮-૧૯ માટે રૂના પાકનો ત્રીજો પતરાં:—ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

આ પતરાં જૂદા જૂદા ઇલાકાઓમાંથી મળેલા રીપોર્ટ ઉપરથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે તેમાં ૧૯૧૮ ના ડિસેમ્બર મહિનાની શરૂઆત સુધીના રૂના પાકની જૂની તથા નવી જાતોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. એમાં એટલે છેલ્લો રીપોર્ટ હુબેશ માફક ૧૯૧૬ માં ફેબ્રુઆરીના મીના અઠવાલીઓમાં ગહાર પાડવામાં આવશે.

હીવાલના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે ?

આ વર્ષે રૂના પાક માટે કુલ ૧૯,૬૭૭,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી છે જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે ૨૩,૭૮૯,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલી હતી એટલે આ વર્ષે જમીનમાં ૧૭ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. ગયા વર્ષના છેલ્લા અડસટ્ટા સાથે સરખાવતાં હાલનો અડસટ્ટા ૨૧ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

આ વર્ષે અડસટ્ટા પ્રમાણે કુલ નીપજ લગભગ ૩,૨૮૨,૦૦૦ ગાંસડી (દરેક ગાંસડી ૪૦૦ રતલની) થશે જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે તે ૩,૬૩૯,૦૦૦ ગાંસડી હતી એટલે આ વર્ષે ૧૭ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. નીપજનો હાલનો અડસટ્ટો ગયા વર્ષની બીજા દેશોમાં કુલ નીકાશ તથા દેશની વપરાશ સાથે સરખાવતાં ૧૫ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

જુદા જુદા ધંધાકા માટે હાલના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ધંધાકા અને દેશી રાશ્યો.	એકર (૧૦૦૦)	૪૦૦ રતલની ગાંસડી. (૧૦૦૦)	એકર દીઠ નીપજ રતલ.
મુંબઇ. અ.	૪,૬૧૮	૫૪૯	૪૮
મધ્યપ્રાંતો અને બીરાર. ...	૪,૨૧૨	૭૮૯	૭૫
મદ્રાસ (અ)	૨,૭૨૨	૫૧૬	૭૬
પંજાબ (અ)	૧,૫૮૦	૫૦૧	૧૨૭
સંયુક્ત પ્રાંતો (અ) ...	૮૬૩	૧૭૫	૮૧
સીંધ (અ)	૨૭૦	૯૮	૧૪૫
બર્મા.	૩૩૮	૭૦	૮૩
બેંગાળ (અ)	૭૩	૨૬	૧૪૨
બીહાર અને ઓરિસા. ...	૭૭	૧૯	૬૯
નોર્થવેસ્ટફ્રીયર.	૩૮	૯	૬૫
આસામ.	૩૩	૧૨	૧૪૫
અજમેર-મેરવારા.	૩૦	૧૪	૧૮૭
હૈદરાબાદ.	૨,૩૮૧	૨૦૦	૩૪
મધ્યહિંદુસ્તાન.	૧,૨૬૧	૧૩૩	૪૨
બેંગાડા.	૭૯૬	૮૧	૪૧
રજપુતાના	૨૬૨	૬૧	૮૪
માઇસોર.	૬૩	૨૬	૧૧૨
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
કુલ. ૧૯,૬૭૭	૩૨૮૨	૬૭	

૧૯૧૮-૧૯ ના ગળીના પાકની છેલ્લી સામાન્ય થાલી ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

જૂદા જૂદા ઇલાકાઓમાંથી મળેલા રીપોર્ટ ઉપરથી આ ચાલી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. અત્યારે જે પાક બજારમાં મૂકવામાં આવે છે તેને લગતા આ આંકડા છે.

આ વર્ષે ગળીના પાક માટે કુલ ૩,૦૦,૭૦૦ એકર જમીન રોકાએલી છે જે ગયા વર્ષ કરતા ૫૮ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

આ વર્ષે કુલ નીપજ લગભગ ૪૪,૧૦૦ હંદ્રવેટ થશે. જ્યારે ગયા વર્ષે તે ૮૮,૩૦૦ હંદ્રવેટ હતી. આ લગભગ ૫૦ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. યુનાઇટેડ કોંગ્રેસમાં બનાવટી રંગના ઉદ્યાગથી હિંદુસ્તાનના ઉદ્યાગ ઉપર પણ અસર થયેલ છે.

વરસાદની તંગીને લીધે ઋતુ ગળીના પાક માટે તદ્દન ખરાબ નીવડી છે.

જૂદા જૂદા ઇલાકાઓ માટે આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

ઇલાકા.	કુલ નીપજ	જમીન	એકર દીઠ સરેરાશ નીપજ
	૧૯૧૮-૧૯ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭-૧૮ હંદ્રવેટ	એકર
	૧૯૧૮-૧૯ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭-૧૮ હંદ્રવેટ	એકર
	૧૯૧૮-૧૯ હંદ્રવેટ	૧૯૧૭-૧૮ હંદ્રવેટ	એકર
મદ્રાસ.	૨૮,૮૦૦	૪૨,૬૦૦	૧૪૬,૧૦૦
બીહાર અને એસીસા.	૬,૩૦૦	૧૦,૨૦૦	૬૪,૨૦૦
સંયુક્ત પ્રાંતો.	૩,૮૦૦	૧૭,૪૦૦	૫૦,૭૦૦
પંજાબ.	૩,૩૦૦	૧૫,૫૦૦	૧૬,૦૦૦
મુંબઈ અને સીંધ (દેશી રાજ્યો સહિત)	૧૧૦૦	૧૮૦૦	૭૬૦૦
બંગાળ.	૮૦૦	૫૦૦	૧૦,૧૦૦
કુલ.	૪૪,૧૦૦	૮૮,૩૦૦	૩૦૦,૭૦૦

મુંબઈ ઇલાકામાં (જેમાં સીંધ અને દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ થાય છે) મગફળીના પાકનો ૧૯૧૮-૧૯ની સાલનો છેલ્લો મેમોરેન્ડમ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી પ્રગટ કરવામાં આવેલ છે.

(તા. ૧૦-૧૨-૧૯૧૮ સુધીનો અડમટો)

જમીન—છેલ્લા રીપોર્ટ પ્રમાણે મગફળીના પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાએલી છે.

	એકર
પ્રીકીશ ઇલાકા	૬૫,૦૦૦
દેશી રાજ્યો	૨૧,૦૦૦

કુલ. ૧૧૬,૦૦૦

આ આંકડો આગલા વર્ષ કરતાં ૫૭૨ ટકાનો ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાશ કરતાં ૪૭ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પંચમહાલ અને પૂર્વ ખાનદેશમાં જમીનમાં વધારો થયેલ છે. બીજી જગ્યાએ વખતસર અને પૂરતા વરસાદના અભાવને લીધે જમીનમાં ઘટાડો થયેલ છે.

રૂઠુ—ગુજરાતમાં વાવેતર પછી વરસાદની તંગીને લીધે પાકને નુકસાન થયું છે; માત્ર પંચમહાલના પશ્ચિમ ભાગમાં ઓગસ્ટ સરેરાશનો વરસાદ પાકને અનુકુળ હતો સુરતમાં પાક સાધારણ છે અને બીજી જગ્યા-

નિપજ:—ઉપર જણાવેલી સ્થિતિને લીધે
શુજરાતમાં સાધારણ વર્ષ કરતાં ૧૮ ટકા પાક
ઉતરવાની વક્રી છે. સુરતમાં લગભગ ૪૪ ટકા
ઉતરશે. દખણમાં ૧૯ થી ૨૦ ટકા અને
પૂર્વ ખાનદેશમાં ૪૨ ટકા પાક ઉતરવાની
વક્રી છે કલ્યાણમાં બેલગામ અને બીજા-
પુર ખાતે ૨૯ થી ૩૮ ટકા અને ધારવાર
ખાતે ૫૪ ટકા પાક ઉતરશે. સીંધમાં કરાચી,
લરકાણા, હુદ્દાગઢ અને સીંધના ઉપરના ભા-
ગમાં ૧૬ થી ૩૩ ટકા અને બીજા ભાગોમાં
૫૦ થી ૫૮ ટકા પાક ઉતરવાની વક્રી છે. કુલ
નિપજ લગભગ નીચે પ્રમાણે થશે:—

ખ્રીટીશ જીલ્લા. દેશી રાજ્યો.

	ટન.	ટન.
મુંબઈ ઇલાકા	૫૦૦૦	૬૦૦૦
સીંધ	૧૦૦૦
	૬૦૦૦	૬૦૦૦

કુલ ૧૨૦૦૦ ટન.

આ નિપજ ગયા વર્ષ કરતાં ૮૫ ટકાનો
ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦ વર્ષની સરેરાસ કરતાં
૮૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે.

મુંબઈ ઇલાકાના (જેમાં સીંધ અને
દેશી રાજ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે)
અળસી અને સરસીના ૧૯૨૮-૨૯ ના
પાકનો મેમોરેન્ડમ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી
પ્રકટ કરવામાં આવેલ છે.

(તા. ૫-૧૨-૧૯ સુધીના અંકસંદેહ)

આના સંબંધમાં માહિતી પૂરી મળેલ
નથી. અત્યાર સુધીના રીપોર્ટ મુજબ આ
પાક માટે નીચે પ્રમાણે જમીન રોકાયેલી છે:

	અળસી.	સરસી.
ખ્રીટીશ ઇલાકા.	૩૪,૦૦૦	૯૭,૦૦૦
દેશી રાજ્યો.	૭,૦૦૦	૧૨,૦૦૦
	૪૧,૦૦૦	૧૦૯,૦૦૦

અળસી માટેનો આંકડો આગલાં વર્ષ
કરતાં ૬૦.૨ ટકાનો ઘટાડો અને છેલ્લાં ૧૦
વર્ષની સરેરાસ કરતાં ૫૬.૧ ટકાનો ઘટાડો
બતાવે છે. જ્યારે સરસી માટેનો આંકડો
ગયા વર્ષ કરતાં ૬૭.૧ ટકાનો અને છેલ્લાં ૧૦
વર્ષની સરેરાસ કરતાં ૪૩.૬ ટકાનો ઘટાડો
બતાવે છે.

અળસી:—ખાસ કરીને દખણ અને
કલ્યાણમાં ઉગાડવામાં આવે છે. વાવેતર
સામાન્ય રીતે ઘટી ગયું છે. ખાસ ઘટાડો
નાસિક અને અહમદનગરમાં વરસાદની તંગીને
લીધે થયેલ છે. દખણમાં વાવેતર એકથી
દોઢ મહિનો મોડું કરવામાં આવેલ હતું. કલ્યા-
ણમાં એકઠોળરમાં વાવેતર થડ થયું હતું.
પરંતુ કોઈ કોઈ જગ્યાએ નવેમ્બર સુધી તે
મુલતવી રહ્યું હતું. અત્યાર સુધી પાકની સ્થિતિ
સાધારણ છે.

સરસી:—ખાસ કરીને સીંધમાં અને શુજ-
રાતના દેશી રાજ્યોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
સીંધમાં વરસાદની તંગીને લીધે વાવેતરમાં ઘટાડો
થયેલ છે. વાવેતર એકઠોળરમાં વખતસર થડ
થયેલ હતું પાકની સ્થિતિ નવાબશાહ અને
સીંધના ઉપરના ભાગમાં સારી છે જ્યારે બીજા
ભાગોમાં સાધારણ છે. શુજરાતનાં દેશી રાજ્યો-
માં વરસાદની તંગીને લીધે જમીનમાં ઘટાડો
થયેલ છે અને પાકની સ્થિતિ સાધારણ છે.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી બાતેમીઓ અને આંકડાઓ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF NOVEMBER 1918.

ઈ. સ. ૧૯૧૮ ના નવેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના નવેમ્બર ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૮ ના નવેમ્બર ૧ લી ડીસેમ્બર થયેલી ડીલીવરી. તારીખે સ્ટોક.	૧૯૧૮ ની ૧ લી ડીસેમ્બર ને દિને સ્ટોક.	૧૯૧૭ ની ૧ લી ડીસેમ્બર ને દિને સ્ટોક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૬,૬૯૩	૨,૩૭૨	૩૮,૩૩૬	૨૮,૦૦૨
પેટી	૮,૬૬૮	૪૦૮	૮,૩૮૬	૧૬,૬૬૮
રેશમ તથા ઉત્તની પીસચુડા ગાંસડી.	૧૧૯	૪૯	૧,૧૯૮	૧,૧૩૪
રેશમ તથા ઉત્તની પેટી.	૧,૨૨૫	૫૨	૧,૨૨૧	૧,૫૨૮
ટવીન્ટ અને ચાર્જ (સુતરાઈ) પેકેજીઝ	૯,૫૪૪	૧,૯૩૨	૧૧,૨૧૬	૨,૫૮૩
રેશમ તથા ઉત્તના પેકેજીઝ	૭,૬૪૨	૧૨૨	૪,૪૫૬	૧,૬૮૪
ત્રાણાના ટન	૪૬૬	૧૯	૪૬૯	૯૪૮
પાતળાના ટન	૨૭૪	૪૧	૩૩૧	૨૦૩

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના ઓક્ટોબર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા

સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

	સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુંબઈ	૩,૭૬,૪૫,૭૭૧	૩,૪૧,૭૫,૫૧૭
મદ્રાસ	૩૫,૬૪,૮૧૩	૩૬ ૩૧,૬૭૩
બંગાળ	૨૬,૦૦,૬૧૬	૨૩,૪૭,૫૦૧
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૪,૭૨,૮૪૮	૨૬,૫૨,૩૩૩
અન્ધ્ર પ્રેશ	૬૮,૮૨૮	૧,૭૬,૩૭૨
પંજાબ	૨,૮૭,૩૮૩	૩,૩૧,૭૦૨
દીલ્હી	૧,૮૨,૪૧૭	૨,૩૭,૪૬૫
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિસરૂ	૨૬,૦૬,૨૫	૨૮,૧૩,૧૨૩
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ	૫,૧૦,૬૨,૬૦૧	૪,૬૩,૬૫,૭૧૬
દેશી રાજ્યો	૨૭,૧૪,૫૪૭	૨૨,૮૬,૧૬૬
એકંદર કુલ	૫,૩૮,૦૭,૪૪૮	૪,૮૬,૫૧,૬૧૫

કાપડ

બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૭	૧૯૧૮
મુંબઈ { રતલ	૨,૭૨,૬૮,૧૮૬	૧,૪૬,૬૪,૧૩૬
વાર	૧૨,૦૮,૮૪,૦૦૬	૫,૮૬,૪૧,૩૪૪
મદ્રાસ { રતલ	૧૪,૨૮,૦૬૧	૧૫,૬૪,૩૩૦
વાર	૩૫,૫૮,૫૦૦	૩૫,૫૬,૫૮૨
બંગાળ { રતલ	૩,૭૮,૨૩૬	૩,૮૦,૬૭૦
વાર	૧૬,૩૬,૬૦૩	૧૬,૦૦,૩૬૦
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૧૧,૦૬,૮૩૭	૮,૮૬,૬૨૬
વાર	૩૨,૨૭,૮૬૮	૨૨,૨૭,૬૫૨
અન્ધ્ર પ્રેશ { રતલ	૬૨,૨૧૬	૬૬,૭૫૧
મેવાડ { વાર	૨,૨૨,૮૩૫	૩,૪૦,૦૬૬
પંજાબ { રતલ	૭૮,૬૬૬	૧૫,૫૬૬
વાર	૨,૬૧,૪૦૨	૫૦,૭૧૦
દીલ્હી { રતલ	૪૬,૬૩૬	૮૦,૭૧૧
વાર	૮૦,૦૬૪	૧,૧૦,૨૬૮
મધ્ય પ્રાંતો અને બિસરૂ { રતલ	૧૪,૪૫,૬૮૬	૬,૫૫,૨૬૬
વાર	૫૫,૮૬,૭૭૮	૩૬,૬૫,૩૫૬
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૩,૧૮,૫૦,૮૩૬	૧,૮૬,૪૪,૫૬૨
વાર	૧૩,૫૭,૬૪,૪૨૬	૭,૦૬,૦૨,૬૭૧
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૭,૩૪,૬૮૬	૧૨,૪૬,૧૭૪
વાર	૬૭,૦૦,૪૬૮	૪૩,૨૭,૬૦૩
એકંદર કુલ { રતલ	૩,૩૫,૮૫,૫૨૮	૧,૯૮,૯૦,૭૩૬
ટોટલ) { વાર	૧૪,૨૪,૬૪,૮૯૪	૭,૪૯,૩૦,૫૭૬

ઉપરોક્ત પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોચ ખસીને કરવા કયાં જાયો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માર્કસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે નવેમ્બર ૧૯૧૮ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

નવેમ્બર ૧૯૧૭

નવેમ્બર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકિંગ અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. બેંકિંગ અને લોન.	૫	૨,૬૦	૧	૧,૦૦
દર્શીગ:—				
૨. પ્રોન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને રેશનરી.	૧	૨૦	૧	૫૦
૩. ખીમઓ.	૧૩	૪,૧૧,૭૩	૯	૭૫,૬૦
મીલો અને પ્રેસો:—				
૪. કોટન અને જ્યુસ્કો અને પ્રેસો	૨	૪,૫૦
૫. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૨	૩,૦૦
૬. આ અને બીજી વાવેતર ક્રાં:—				
૭. આ.	૨	૭,૫૦	૧	૬,૦૦
૮. ખાણો અને પાથરની ખાણો કોલસો.	૫	૫,૫૦
૯. બીજીઓ.	૧	૧,૦૦
૧૦. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજી ક્રાં:	૧	૨,૦૦૦
કુલે.	૨૪	૪,૪૬,૮૩	૨૦	૯,૨૬૦

ટેબલ બીજું.

માર્કસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોમ્બે ટાઇલ માર્કેટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૭, અને એપ્રિલથી નવેમ્બર ૧૯૧૮.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ગેર્ડીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ગેર્ડીંગ અને લોન.	૨૭	૨૪,૦૫	૧૩	૨૭,૯૩
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૧૦,૦૦
ટ્રેડીંગ.				
૩. રેલ્વે અને ટ્રામો.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીર્ડીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર	૧	૫,૦૦
હાઉસીંગ.				
૬. પ્રીન્ડીંગ, પબ્લીશીંગ અને	૧૦	૪,૩૦	૮	૫,૬૬
સ્ટેશનરી.	૬૨	૫,૫૦,૮૫	૬૬	૨,૮૪,૨૫
૭. બીબલો.				
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. કોલન મીલો.	૧	૩૫,૦૦	૩	૫૧,૦૦
૯. ઉન, રેશમ, અને શણની મીલો				
વગેરે.	૧	૧,૦૦
૧૦. કોલન અને જ્યુટરકો અને પ્રેસો	૩	૬,૫૦	૧	૫,૦૦
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઇસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૨	૬૦,૦૦
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ.	૧	૧૦,૦૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૨	૧૬,૬૦	૪	૧૦,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. ચા	૨૨	૫૧,૬૩	૧૬	૪૮,૬૦
૧૬. કોફી અને સંકોના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીબલો.	૪	૫,૪૮	૬	૧૬,૬૦
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.				
૧૮. કોલસો.	૬	૧૬,૫૦	૬	૨૪,૦૦
૧૯. બીબલો.	૫	૫૬,૫૦	૮	૩૩,૧૮
૨૦. જમીન અને ખાંધકામ.	૧	૧૦,૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જવનો દારૂ.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૨. ધરૂ બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૬૦
૨૩. શાકર બનાવવાનું કારખાનું.	૧	૪,૦૦
૨૪. ઉપર જણાવ્યા શીવાયની બીજી				
કંપનીઓ.	૭	૫૨,૩૫	૫	૩૭,૫૫
કુલ.	૧૬૨	૮,૭૧,૪૪	૧૫૭	૬,૬૬,૦૨

મારસેલ્સની રગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ ત્રીજી.

માધસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી બેંકન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ નવેમ્બર મહિનામાં રજીસ્ટર થઈ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને બાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ.			
૧. થીરૂવડલ બેંક	કોમમખટુર ટેલુકા મદ્રાસ.	ધીરધાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ.			
(અ) પ્રીન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી			
૨. બરમા ઓખસરવર	રંચુન, બરમા,	પ્રીન્ટીંગ, વગેરેનું કામ-કાજ કરનાર.	૫૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ.			
૩. નાગપુર કલે કું.	કલકત્તા.	સીમેન્ટ બનાવનાર અને માટીનો ધંધો કરનાર	૬,૦૦,૦૦૦
૪. બંગાલ બંકર્સ	"	કાલસાનો વેપાર કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૫. સ્ટાન્ડર્ડ એનજીનીયરીંગ અને ગ્રાસ વર્ક્સ	લાખપુર, બંગાલ	ત્રાખા પીતળ બનાવનાર.	૫૦,૦૦૦
૬. ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ કું.	બંગાલ.	એક્સપોર્ટ અને ઇમ્પોર્ટ નું કામ કરનાર.	૨,૫૦,૦૦૦
૭. ઇન્ડિયન સ્ટાન્ડર્ડ વેગન કું. ...	કલકત્તા.	રેલ્વે ગાડીઓ અને વેગન બાંધનાર વેચનાર.	૬૦,૦૦૦.૦૦
૮. લુક હાઉસ એન્ડ કું. ...	"	પરચુટલું ધંધો.	૧,૫૦,૦૦૦
૯. હેરબર્ટ પેરેટ એન્ડ કું. ...	"	દારૂના વેપારી.	૩,૨૦,૦૦૦
૧૦. ઝનીથ એનજીનીયરીંગ કું. ...	"	એનજીનીયરીંગ વગેરે કામકાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. ઇસ્ટર્ન પોન્ટરલ	"	પરચુટલું ધંધો.	૨૦,૦૦૦
		બીજાઓ કુલ.	૭૫,૬૦,૦૦૦
		ટ્રેડીંગ કુલ.	૭૬,૪૦,૦૦૦

-ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ, રૂ. બેંક ઓફ, ફોર્ટ, સુ.બધ.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૩. મીલો અને પ્રેસો.			
૧૨. બંગાલ ઓઇલ મીલસ ...	ઠલકતા.	તેલ બનાવનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૩ ગેનજીસ ઓઇલ રીફાઇનરી...	"	"	૨,૦૦,૦૦૦
		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૩,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને ખીજ વાવેતર કંપનીઓ.			
(અ) ચા.			
૧૪. ડોરાચેરા ટી કંપની...	"	ચાની વાવણી વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૫ ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.			
(અ) કોલસો			
૧. ખીરહામ કોલયરી કુા ...	લાખપુર, બંગાલ	કોલસાનો વેપાર કરનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૨. પાન્ડ નેશનલ કોલયરી ...	ઠલકતા.	કોલસાની ખાણોના વેપારી	૧,૦૦,૦૦૦
૩. સીનીડેહ કોલકતસર્ન ...	"	"	૧,૫૦,૦૦૦
૪. એનફીલ્ડ કોલયરી...	"	"	૧,૦૦,૦૦૦
૫. ઇન્ડિયન ટીગર સીન્ડીકેટ .	"	કોલસાની ખાણો અને લાઠીના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
		કોલસો કુલ.	૫,૫૦,૦૦૦
(બ) ખીજઓ			
૬. રજપુતાના મીનરલ્સ સીન્ડીકેટ	મુંબઇ.	ખાણ.	૧,૦૦,૦૦૦
		ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ	૬,૫૦,૦૦૦
		એકંદર કુલ	૯૨,૬૦,૦૦૦

COMMERCIAL INTELLIGENCE

ઔપારી બાતમી.

આ મયાજા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા બીજા મુલકો તરફથી આવેલી બાતમીઓ આપશું. અત્રેના કોઈપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઈપણ જાતના વેપાર બાબત સબંધ બાધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

બજાર મોકલત રતુ નામ	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કં પ ની નું નામ	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ ૨૨૩	સુગંધી અને સુગંધ વિનાની ચેપ ફર કરનાર દવાઓ, જીવડા મારી નાખે તેવા પાઉકરો વિગેરેનો વેપાર કરતી કેનેડાની એક પેઢી	હિંદુસ્તાનમાં પોતાનો માલ ચાલુ કરવા માગે છે માલ કેનેડાના બદર ઉપર એક એ. બી વેચવામાં આવે છે, શીર્ષાંગ ટેકયુમેન્ટસ ઉપર નાણા પગાર કરવાના, અને જરૂરના ધ માલ ખરીદનારને ૨ ટકા 'દેશડીસકાઉન્ટ' અને ૨૫ ટકા 'ટ્રેડ ડીસકાઉન્ટ' આપવામાં આવશે
" ૨૧૪	ગરબન અને હાઇસ્પીડ ક્રીટસ બનાવનારી કેનેડાની એક પેઢી	લડાઈ પછી હિંદુસ્તાનમાં પોતાનો માલ ચાલુ કરવા એજન્ટો માગે છે
" ૨૧૫	વૅકુવર (ગ્રીટીશ કોલ બીઆ)ની એક પેઢી	હિંદુસ્તાનમાંથી છોડવા વિગેરેમાંથી કાઢવામાં આવેલી ગરબીની નિકાશ કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૬	મદ્રાસની એક પેઢી	બીટયુમીન પુર પાડવાવાળા માથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૭	અમૃતચરની એક પેઢી	ઓક્રોલીક એસીડ ખરીદનાર સાથે કામ કરવા માગે છે
" ૨૧૮	મીરાકયુસા (સીસીલી)ની એક પેઢી	કૉન્મેન્ટ્રેડ લેમન જુમ, વાઇન લીઝ, બ્રીમ સ્ટોન, આલીવ ઓઇલ, સાઇટ્રેટ ઓફ લાઇમ, મ્યુગીક સ્ટોન વિગેરેની આયાત કરવાવાળાઓ સાથે કામ કરવા માગે છે

ધી એન્ડ ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક ઓટ, ફેટ, મુંબઈ

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કય બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
	* સુંગડની એક બાણીતી પેઢી.	ઈંગ્લંડ, ઇટાલી, જાપાન તથા અમેરીકાના વેપારી સાથે હિન્દુસ્તાનના કાચા માલ એક્સપોર્ટ કરવાને તથા તે દેશાવરોનો કોઇ પણ બાબતનો માલ ઇમ્પોર્ટ કરવા માટે રાજી છે તથા કમીશન એજન્ટ તરીકે પણ કામ કરી કરશે.

* આ બાતમીના સંબંધમાં આ ચેમ્બરના સેક્રેટરી મારફત પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીધું હાયડ્રેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ ચેમ્બરનું નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી या પેઢીએ એક રેકર્ડ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

લલકત્તાની પેટંટ ઓફીસમાં નવી શોધો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૧૪ મી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારના નામ	શા માટે.
એ. બી. સીફા	વેગન સીલમાં સુધારા
એલ. જે. માર્ટીન.	રેલ્વે વેગનના દરવાજાના તાળાં.
ડી ડબલ્યુ એસ. હચીન્સ.	લેમ્પ બ્લેકની બનાવટમાં સુધારા.
સીંગર મેન્યુફેક્ચરીંગ કં.	સીવવાના સાચા
એમ એલકાપુર	કાગળના એક જોવા કપડાની ફેથળી
ધ. બોક્સ	ધર પાડી નાખવાની રીતમાં સુધારા અને કચરામાંથી ઉપયોગી પદાર્થ કાઢવા માટે
આલફ્રેડો એન્જીન્સ લીમીટેડ	એન્જીનમાં સુધારા

આ બાબતનો સઘળો પત્રવ્યવહાર “ કન્ટ્રોલર ઑફ પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન એક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટસ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલાં છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રિપેસીટીફિકેશન્સ લેમબ પેટન્ટ ઑફીસનાં બીજાં પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા દેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઈ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી. એમ્પે ટેક્સટાઇલ એન્ડ એન્ટ્રાપ્રીઝીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, સસેક્સ રોડ, પદેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. મીવીલ એન્ટ્રાપ્રીઝીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
કલ્કા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑડ.
દીલ્હી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
હૈદરાબાદ ...	ના. નિગમના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કરાંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીટી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર ...	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમપ્ટન બીલ- ડીંગ્ઝ, ડબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગમેર, કૉલેજ ઑફ એન્ટ્રા- પ્રીઝીયરીંગ.
માઇસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, ગન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પૂના ...	કૉલેજ ઑફ એન્ટ્રાપ્રીઝીયરીંગ.
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરકી ...	આમસન કૉલેજ.
શેલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેબલટોચ ખરીદ કરવા ક્યાં જશો ?

ને

તકમારે ત્રીજી વર્ગના ઉતારાઓની હાડમારી અને બુલમ અટકાવવા હોય હાંદી વ્હેપાર ઉલોખને થતી હાની બંધ કરવી હોય, દરવરે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પૌડને હાંદુસ્તાન ઉપર પ્રડેલી ધસારે અટકાવવા હોય, હાંદીએ માટે રેલ્વેમા સારા પગારની નોકરીઓ નેર્ધતી હોય, હાંદી ઉલોખ હાંદનાજ લાભ માટે ખીલવવા હોય, જહેર પ્રજાની સગવડ માટે પૂરતી કાગજ રાખનાર સત્તા નેર્ધતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેર્ધતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી હાડત ચલાવા માટે નાણાની મોગી અથવા નાની રકમની મદદ કરેલું ફરિયાસ્ત દાદાચાનજી ૩૬૧, હોન'બી રોડ, મુબઇ એ સરનામે મોકલવા વીન વી છ

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાથી આવક વેરા માટે હીસાબના પત્રકો (ડી ક્લેમ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો —

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

૪૧, કાલબાદેવી રોડ, મુબઇ

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબઇ નાં ૩

ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

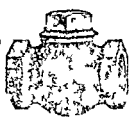
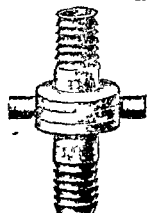
સેન્ટરી જન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખડની, કલાઇની, પીતલની, તાબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થિસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના રતોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાવવચો, અને પાકસો —

દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થિસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટગસો, બાય તપ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે પ્લમ્બરોને લગતો દરેક જાતનો માલ 'જર્ટલાય' તથા છુટક મળશે.

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ટિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે હરતદોષ અગર બીજા બમે તે કારણથી તાકાત જોઈ બેઠેલા નિરાશ નામરદ રાજસોયું નપુંસકપણું આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ પુરુષાતન પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુક્ષય અને વીર્યશ્લેષ તેમજ તેથી ઉત્પન્ન થતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનનુંતુઓની નબળાઈ છાતીની મુંઝવેલી, સ, ગભરાટ, ભરમ, ખાંસી, માથાનાં દરદ, અછળું, કબજીયત, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાસાની ફાટ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ જોરાગર થઈ સારીરિક બળમાં વધારા સાથે વીર્ય ધટ બની ઇદ્રિયની રોગ નસો ટાઈટ થઈ બ બેજનમાં સપૂર્ણ વધારો થાય છે ફક્ત ત્રણ દીવસમાં ફાઈદો જણાઈ ખાતી થાય છે અને વીસ દીવસ ખાધાથી લાંબી મુદત સુધી વાકાત કાંચમ રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વર્ધાવસ્થાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બક્ષે છે જીવાનોને તેથી પૂર જોશ તાકાત પેદા થઈ ડમલ મરદાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તેમા પરેજી કાઢ નથી.

નામદાર મુબઈ સરકારની ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીના કેમિકલ એનાલાઇઝર સાહેબે અમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરટીફિકેટ આપ્યું છે કે તેમાં કોઈ ઝેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે નુકસાનકારક ચીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઇમેલાંડના) તથા એચ. આર. સી. પી. (લંડનના) તથા જેતપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ અમારા હાનીમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતીજ્ઞ હોવાના સરટીફિકેટ આપ્યાં છે.

કી મત ગોળી ૭ ના રૂ. ૨ બે ગોળી ૪૦ ના રૂ. ૧૦ દેશ.

શહેનશાહી પિલ્સ (લેપ) ધણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓથી બનાવેલ છે તે દરરોજ લગાડવાથી એક એક આઠવાડીયામાં ઇદ્રિયની રોગ નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ જોશ અને સખાઈ આવે છે તેથી મોઈ જાતની ઇલા થતી નથી કી. ૩. ૫

શહેનશાહી પિલ્સ નાં. ૨ તદ્દન અશક્ત નામરદ જેની ઇદ્રિય પોતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અક્સીર છે. કી મત રૂ. ૧૦ દેશ. વિષેજ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમાં છે.

હકીમ ગુરમહમદ બી એચ મોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના.

જેતપુર, કાઠીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેંડ સીમેન્ટ

“ગણપતી” છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમા આયાત થતા સારામાં સારી સીમેન્ટની ગરોબરી કરે છે, અને જાણીતા ખાતાંઓમા વપરાય છે એટું પેકીંગ એક એક હંદરબેટના મગજુત ક્રેશશઓમાં આવે છે, જેથી પીપ કરતાં ધણીજ સહેલાઈથી કચ્ચપા શકાય છે.

વધુ વિગત તથા લાભ માટે લખો.

શ્રી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ લિમિટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ લિમિટેડ

એન્ડ સ,

નવસારી બીલ્ડીંગ કંપ, મુબઈ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી.

પરંતુ એ અન્ય વીંછીઓમા, લોબ્જન ગૃહોમા કે લપકાદાર લોબ્જોમા, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાસ્થિયાને ટેસ્ટકુલ સ્પેષ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

કે. સુભાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુખર્ધન. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

મુખર્ધન અને વડોદરા.

આયુર્વેદના ભાવ પ્રકાશ નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ—

વેલ્ડેબાલ રોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિધોમાંથી રાસ્ટ્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શકિતવાળી દવા આ દવા જકારાલી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અખુટ કાવત આપે છે (એ ખાસ ધ્યાનમાં) રાખવું કે વેલ્ડેબલ દાનીમ સીરપથી શરીરમા આવતી શકિત ઉત્તેજ અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક સમય મટે જાણતી ફરીમા શકિત જેવી નથી પણ કાયમની કુદરતી શકિત છે)

(૨) લીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિરાંગી બનાવે છે

(૩) અલ્જર્જની વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અત્ર માર્ગને તાકાત આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાતરી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે, તેથી સુધારાગ લાગુ થઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મર્ધી નય છે કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦

ગ્લીસેરો ફેસફેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રે શર્કર આપનારી અમુલ્ય દવા) માણસના જ્ઞાન-વૃદ્ધિઓમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફેસફેટના તત્ત્વો રહેલા હોય છે, અને બ્યારે તેનું પ્રમાણ ધી નય છે, ત્યારે સાધારન આદરણ્યતા અને શકિત જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લુદા સંખ્યાબંધ દરેક ઉત્પન્ન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાંથી બનાવેલી આ નિર્હોષ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી જોડેલી ખોટી પુરી પડે છે, ને શકિત આપનારા તત્ત્વોની શક્તિ થાય છે જેઓને મગજનો કે અગમજનો ઘસારો વિરોધ તત્ત્વોમાં હોય તેમજે અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦ (મોડી સાઇઝ.) ૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ.)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મગાવો.

મળવાનું ઠેકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ લું. લી.

સ્ટ્રીટ—મુખર્ધન.

કેણીકે અદર્શના કારખાનામાં બનતી દવાઓ.

કેણીકે	એગ્યુ મીક્ષયર	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કેણીકે	એગ્યુ પીલસ	(તાવ માટે)	૦-૧૨-૦
કેણીકે	ટોનીક સીરમ	(શક્તી માટે)	૧-૦-૦
કેણીકે	સારસા પરીલા	(લોહી સુધારવા માટે)	૧-૦-૦
કેણીકે	કફ મીક્ષયર	(ખાંસ માટે)	૧-૦-૦
કેણીકે	કોલેરા મીક્ષયર	(પચ્છી માટે)	...	/...	..	૧-૦-૦
કેણીકે	ઇન્ડો બામ	(શરીરના દુખાવા માટે)	૦-૮-૦

બીજા દવાને માટે લખો.

Tel. " Kadki " Bombay—કેણીકે અદર્શ ગીરબામ—સુખઈ

તહેવારને માટે ટોપી ક્યાંથી લેશો?

એક જ ભાવવાળી જુની
અને નાણીતી

મહાલે એન્ડ કંપની,

મારવાડી
બનર
સુખઈ

વીલાયત
કીસ્તી એકરની નાણી
૨૨૬ હાથી છાપની હમેરીય
એંગલોઈર, સાઈકલ, મોરલાયુર, વીર
તથા અન્યોના ફેન્ટી હરેસો, તેમજ સાથો જરીની ત
નવી તરાહની ઇંદ્ર કેપ તથા વીક્ટોરીયા કેપ, સાદી ટોપીએ
ગંભીર નયો હમારે ત્યાં હરહંમેશ તઈયાર છે તે બેઈ

જવાને સુક્રો નહીં.

અહારગામના એઈર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામાં આવશે

Motilal Moolchand & Co.

Marble Merchants & Contractor
Engravers and Sculptors.

15, BANK STREET, FORT, BOMBAY.
Largest Importers

Marble Tiles and slabs Fountains,
figures, Vases, white glazed and other
tiles.

Also Portland Cement, etc.

જગત વિખ્યાત સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુ દેવ-ભગવાન.

શ્રી રામકૃષ્ણ પરમ હંસ.

—૧૮૮૦:૩૬:—

(હિંદુ, પારસી, જૈન, ખ્રીસ્તી, વગેરે દરેક ધર્મના મનુષ્યોને
અતિ ઉપયોગી ધાર્મિક ગ્રંથ.)

એમનું વિસ્તૃત, રંગીન ચિત્રો સહિત, હવેન ચરિત્ર ૭૫૦ ઉપદેશામૃત સાથે
ચિત્રણા ભડા કાગળ, પાકું પૂઠું પૃ. ૮૦૦ તુર્ત થાહક થાઓ.

મૂલ્ય-રૂા ૨-૮-૦ પોષ્ટેજ વી. પી. જુડું.

ઈશ્વરાવતાર શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસ જેઓ સ્વામી વિવેકાનંદના ગુરુદેવ હતા તેમનું
અત્યેક મનુષ્યોને અમૂલ્ય બોધક અને શિક્ષાપ્રદ થઈ પડે એવું, ગમે તેવા નાસ્તિકને આસ્તિક
ઈશ્વર પ્રેમી બનાવે એવું, ઉત્તમ હવેન ચરિત્ર સરલ અને રસીલી ભાષામાં લખાયું છે.
જન્મ સમયથી તે અંત પર્યંત બનેલા સર્વ અલૌકિક અમલકારો, વિવેકાનંદને ઈશ્વર દર્શન
ધર્મ, વગેરે અધ્યાય આસ વાંચવા જેવાં છે. દરેક સજ્જનોએ આ અમૂલ્ય ધર્મ ગ્રંથ
વાંચવો જોઈએ.

સર્વ પત્ર વ્યવહાર.

ડાહ્યાભાઈ રામચન્દ્ર મહેતા.

વ્યવસ્થાપક-સરતી વાર્તામાળા-અમદાવાદ.

ફેશનબલ સેંકડો ડીઝાઇનનામાં મશીનાથી

આરીનું ભરતકામ

પોવીસ કલાકમાં બનાવી આપનાર

પારી નાનાલાલ ગોવરધનદાસ, હુલેશ્વર કબુતર ખાતા પાસે

બસો રૂપિયામાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર-
સની તબતી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક
વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” ગણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં
આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસટ જોડીપર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે
એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં
અગ્રાદ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નબળાઈ દૂર કરી પુરૂષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં કે પીશાબમાં
જતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના ગુપ્ત દરેકો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે.

કેળવણી લેતા વીદ્યાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઝોછી થએલી યાદશક્તિ
શક્તીને પુરબેશમાં બિલતી રાખે છે.

કેશર, કસ્તૂરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટૉનીક પીલ્સ”
લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. જીખ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં
પણ ફક્ત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદ્યુત શક્તિ આમેદુખ બતાવે છે સ્ત્રીઓના અનિદ્રામીત
રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રૅલ્સ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો.
કીંમત ૩૦ ગોળીની રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી હામોદરની કું.

અલ્પાલ તથા છુટક દવાઓ વેચનાર,

નં. ૩ સુતાર અલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવનું પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાણવણ રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની પેઠે શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અસર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન ઠરવ્ય જાતી શકતું નથી. માટે દરેક માણસે પાચનશક્તિ, રૂધિર, નીર્ય અને જાળ વગેરે જરૂરનાં જીવનતત્વો જાણવવામાં સાવધાની રાખવી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જે કાંઈ જગડયાં હોય અથવા કમતી થયાં હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

મજબૂત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉચા પ્રકારની ફતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે, આઝર્નીશ વર્ષ જેટલી લાગી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસંખ્ય મનુષ્યો તંદુરસ્ત અને તાકાતવાળાં કરી અસંખ્ય ઉંચા સર્વિશીકેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિંમત—ગોળી ૩૨ ની ૨૫૦ ૧ ના રૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારું પ્રાઇસલીસ્ટ મંગાવી વાહેર થાઓ.

ગ્રાંથ આશીસ
મુંબઇ, કાલબાદેવી રોડ.

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય.

જામનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

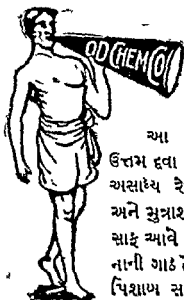
ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરૂષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, ચાદદોસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટૂંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણ, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના ૩. ૧૦.

ઠે. સ્વપટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનિયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુત્રવ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનને દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના ભાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું કરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી ઘઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્ર દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી બીજી એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘટ્ટી જી ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને લગતા ન્યાયિમા બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંએ દંધમાં બિઝાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરુષને પિસાબમાં થતી દુરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરુષ તથા સ્ત્રીની જનને દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા દરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને નિર્બલિન યથેલી ઇંદ્રિયને તાઢાઢ આપી સ્ત્રી પુરુષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખરા લોકો જનને દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કેાઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આંતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લગણુ જીવી શકે છે પણ જો જનને દ્રિય ૨૪ થી ૪૮ કલાક કામ કરતી બંધ પડે તો ઘણું જ દુઃખ અને ધન થઇ આવે છે કારણ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઇએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનને દ્રિયના સવળા અગત્યના કામ કરતા કબજાઆતથી છુટા થવાને અને આંતર-ડાની ધન વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારવામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણું વખત અથવા જોઇએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કાંઈ કચરો હોય અથવા ભુરાસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણુખ મારતી હોય કે ધન થતી હોય અથવા ટીપાં પડતા હોય, જો મુત્રાશયની કોઇલી આગળનો ભાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઇને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનને દ્રિય ઉધાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ધન થતી હોય તો આ દરેક માટે એક અથવા બે ચમચા દહાડામાં જમ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સુતા વખત મળી ત્રણવાર વાર સાનમેટો લેવા જીલવું નહિ.

આથી જનને દ્રિયને સવિધ્યમો ઇબ્તથી બચાવી દેશે અને આખી સીરકમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનને દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનને દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી ધીમી ફરી સિરકમને દૂર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઔસની ખાટલીમાં વેચાય છે. દરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપિયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડ્રગિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જવાબદાર માગશે. કેાઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Or. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગનુ થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામાં વેદના થવી, ચઠરી તથા આંખે અંધારા આવવાં, કંઠાળો આવવો, નિચાર શક્તિનું ગુમ થવું, રવભાવ ચીઠો થવો, જરા જરામાં ઉરેકેરાઈ જવું, સ્ત્રીપર અભાવો ધાતુનું તુરત રખડીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અભુગમોઃ—આમ જ્યારે થાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા થાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી.

રાજ રાજેશ્રી ગોળીઓ

તું સેવન કરવા ભલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દર્દો મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને જોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય અંતઃકળી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ ગયેલ શરીરને હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે ઠી ગોળી ૩૦ ની ડબીના રૂ. ૨૫૫ કાયદો ન થાય તો એક પથ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જામીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો બાધે રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી છુપણી અને રૂત્તોપથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધાન્ય કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, ઝાડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયુષ્ઠ બનાવે છે. ફી. ગોળી ૩૨ ની ડબીના રૂ. ૫.

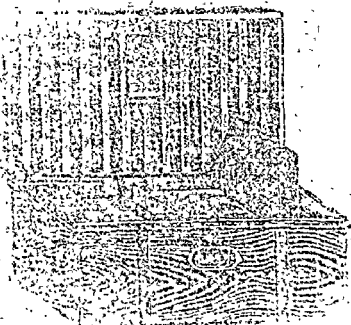
એક ડબી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જીની હનુમાનગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલખાદેવી રોડ—મુ બઈ.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાંચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT.-COL. RAJA RAMSINGH'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ સુબધના નામદાર ગવર્નમેન્ટના
આશર હેઠળ.

આજ વરસે થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ત્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાઓ, હાઇકોર્ટ, સોલ્ડીસ્ટીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેડીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉત્સાહથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખંરી જોમીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલોગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઈસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કરાંચી. શે. રૂમ નાં ૬૭-૬ હોરનબી રોડ, સુબર્ક.

Telephone No 1211

DIRECT IMPORTERS OF
MILL, GIN, PRESS, RAILWAY, & MARINE STORES & MACHINERY.

A Reliable House for purchasing all sorts of Stores,

STOCK READY OF IMMEDIATE DELIVERY.

ARTICLES

Heavy Picking Bands
Chrome " "
Chrome Grey Spring Buffers
Bafallo Pickers No 4
Drop Box Pickers
Roller Skins 26' x 22'
Leather Belting 1" to 4" single
Hair Belting, 1" to 10"
Balata Belting 1" to 10"
Sizing Flannel, 62" to 78"
Roller Cloth 16 & 18 oz
Clérrer Cloth 22 & 24 oz
Hoalds all sizes
Reeds "

India Rubber Sheets, $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$ ", 1" & 1"
India Rubber Insertion Cloth 1/8", 1/16".
India Rubber Suction Hose 2" & 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rugs reqqmen Hose $\frac{1}{4}$ to 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rubber Rings
Fibre Sheets all sizes
Asbestos Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$ " 1"
Shuttles 13 $\frac{1}{2}$ " 14" & 14 $\frac{1}{2}$ ".
Lambeth Cotton Ropes, 1 $\frac{1}{2}$ " & 1 $\frac{3}{4}$ "
Eadies Ring Travellers 1/0 to 20/0
Gauge Glasses all sizes.

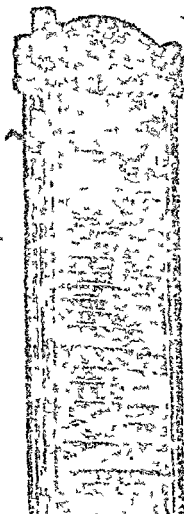
Orders promptly and carefully executed.

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

ફરુએટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચડો.

નાં ૩૧ રવળતા મોહોલો, ફોર્ટ, મુંબઈ.

હસારી મુખ્ય સ્પેસીઅલીટી ઠંડક રેફ્રીજર
એન્ડ કુંડા હીમીટેડના ફની આંચડીઓ
હાથવાના હાથ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પરપીંગ એન્જીનો છે.

જે વેપારીઓએ એક વખત હમણે પેસ
મશીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમારું પેસ
મશીનરી, ફરી ફરી પાછું ખરીદ્યું છે જે ક્રેપારે ય
કે હમારું પ્રેસ, મશીનરી વેપારીઓના કેટલું બહુ
વખણાયલું છે પ્રેસ, મશીનરીના હમારો વરસોના
લાંબા અનુભવથી હમણે એ મશીનરી ધણું
મજબુત, ટકાઉ અને સારી રીતે આવે અને વધુ
ગાસડીયો કટારે તેમ મુધાઈ છે હમારો ધારો
તરફથી મળેલી સખાખંધ સરપીડીકાના ચાપક
મ ગાવ્યાથી મોક્ષી આપવામાં આવશે. જો પ્રેસ
મશીનરી ધણું વરસો થયા આના હિંદુસ્તાનમાં
ધણે કેમણે ચાલુ છે

ઠંડક રેફ્રીજર એન્ડ કુંડા હીમીટેડના
રપીંગ ગીલોને લાયકના હાઈકલાન
કરપાઉન્ડ કોરલીસ એન્જીનો, ફેરિસ
બીઅલીના હાઈ પ્રેસ તથા કરપા-
ઉન્ડ રજાઈ, ઓટોમેટીક એકસ
પાન્ડાન વાલ્વ તથા કોરલીસ
વાલ્વના એન્જીનો.

જે મુખ્ય ફરી ઈર્નિંગ ફેનરીઓના વરસો થયા
ચાલુ છે અને તેમાં ધણું મુધારાઓ તથા ફેરિસ
ફરી ધણું મજબુત અને વજલમાં કાયદો કરે તેમ
ખતરવામાં આવે છે એ મેકરના મુખ્ય એન્જીનો
હિંદુસ્તાનમાં પળે કેમણે ચાલુ છે
વારસલીસ એન્ડ સન્ડના, ૬૦ થી ૨૦૦
પાઉન્ડ મેસારના સ્ટીલનાં બાઈલિસે

મી તમા ૮૫ ના અને ઈર્નિંગ ફેનરીએ નો
વખરવે ૨૦૦ થી વધુ બાઈલિસે હિંદુસ્તાનમાં
આણે એ માનેસા કેસા બાઈલિસ ૨૦ મી વધુ
વડો મુખી વખરવે ૧૦૦ થી એક બી પાઉન્ડને
રેસ્ટ મેસારના મોટા મોટા મોટા નથી

રજાઈ સખમના ચાર તથા પાંચ મેશીનન જીનો તથા ચોપનર.
ગારડિનમાં હંમેશાં રેમો, ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલિસ. લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ
ગારડિન, રીપર રોડ. પ્રીન્સીપ ડૉક સામે

અભર અખબારના અનુક્રમણિકા.

અભર અખબારના અનુક્રમણિકા.	પાનું.
વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	૧ એ
ડ્રોવેટ ચોવ્ના એન્ડ કંપની	૨ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહાંદાસની કું.	૩ એ
ધી આયોરિક ફાર્મસી	૪ એ
ગિરગોન કેમિકલ લેબોરેટરી	૪ એ
અમરુતજન ડેપો	૫ એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	૫ એ
નગિંદાસ અને મણેકલાલ	૬ એ
એચ વલ્લભરામ એન્ડ કું.	૬ એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમિટેડ	૭ એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમિટેડ	૮ એ
કીરપલદાસ જમણાતમલ	૮ એ
ફિરોઝ એમ. ડુસ્ટોરની કું.	૯ એ
રીયો કેમિકલ કું.	૧૦ એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ	૧૧ એ
એચ. એલ. બંધારકર	૧૧ એ
ઈ. ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ ઇન્સ્ટિટ્યુટ કું. લી.	૧૨ એ
ટૂટી બહેર અખબાર	૧૩ એ
ડો. ડી. રાધકૃષ્ણ એન્ડ કું.	૧૪ એ
કે. ટી. ડોંગ્રેની કું.	૧૪ એ
મણગણપત્ર ચંદ્રપ્રકાશ	૧૪ એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી	૧૪ એ
ડૉક્ટર બાટલીવાલા	૧૫ એ
ઈ. એલ. પાટણવાલા	૧૫ એ
રંગુન સમાચાર પ્રેસ	૧૬ એ
દાવડાની કું.	૧૬ એ
દ્વારકાદાસ જગમોહાંદાસ એન્ડ કું.	૧૭ એ
ગોદ્રેજ બ્રાધર્સ	૧૮ એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	૧૯ એ
ડૉ. કાળીદાસ મોતીરામ	૨૦ એ
છત્રનાથ લલ્લુભાઈ શાહ	૨૦ એ
ફેડેરેશન સરકારી વહીવટ	૨૧ બી
બી. એલ. થોસર	૨૧ બી
બી. એન. બાથેનાની કું.	૨૧ એ
હકીમ નૂરમહમદ બી. એચ	૨૨ બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી.	૨૨ બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડ ઓફ ટ્રેડિંગ	૨૩ બી
ધી એલેમ્બિક કેમિકલ વર્ક્સ કું. લી	૨૩ બી
કર્ઝિક બ્રોસ	૨૪ બી
માહાલે એન્ડ કું.	૨૪ બી
મોતીલાલ મુલચંદ એન્ડ કું.	૨૪ બી
દાબ્યાબાઈ રામચંદ્ર એન્ડ કું.	૨૫ બી

NAME OF ADVERTISER.	Page.
West End Watch Co. ...	1 A.
Drowet Chowna and Co. ...	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co. ...	3 A.
The Ionic Pharmacy ...	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory ...	4 A.
Amrutnjan Depot ...	5 A.
The Indian Claim Agency ...	5 A.
Nagindas and Maneklal ...	6 A.
H. Vallabhram & Co. ...	6 A.
The Bank of Taiwan Limited ...	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd. ...	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal. ...	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co. ...	9 A.
The Rio Chemical Co. ...	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works ...	11 A.
Y. L. Bhandarkar ...	11 A.
The Indian Mercantile I. Co Ltd ...	12 A.
Short Advertisements ...	13 A.
Dr. D. Writer & Co. ...	14 A.
K. T. Dongre & Co. ...	14 A.
Manager Chandraprakash ...	14 A.
M. H. Shastri ...	14 A.
Dr. Batliwalla ...	15 A.
E. S. Patanvala ...	15 A.
Rangoon Samachar Press ...	16 A.
Davada & Co. ...	16 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co ...	17 A.
Godrej Brothers ...	18 A.
The Central Bank of India Ltd. ...	19 A.
Dr. Kalidas Motiram ...	20 A.
Chhaganlal Lallubhai Shah ...	20 A.
State Management of Railway ...	21 B.
B. L. Thosar ...	21 B.
B. N. Bhatena & Co. ...	21 B.
Hakim Noormohamed B. H. ...	22 B.
The Indian Cement Co Ltd ...	22 B.
The Sabarkantha Board of Trade ...	23 B.
The Alembic Chemical Works Ltd. ...	23 B.
Karzik Bros. ...	24 B.
Mahale & Co. ...	24 B.
Motilal Mulchand & Co ...	24 B.
Dabyabhai Ramchandra ...	25 B.

નાનાલાલ ગોવરધનદાસ	૨૫ બી	Nan Lal Goverdhandas... ..	25 B.
હિંદુ અનાથાશ્રમ—નદીઆદ	૨૬ બી	Hindu Anathashram--Nadiad	26 B.
ગોવિંદ દત્ત દામોદરજી કુંઠ	૨૬ બી	Govindji Damodar & Co.	26 B.
મણીશંકર ગોવિંદજી	૨૭ બી	Manishanker Govindji	27 B.
સપટ કંપની	૨૮ બી	Sapat & Co.	28 B.
ઓ.સી. કેમીકલ ક્કો	૨૯ બી	Od Chemical Co.	29 B.
રાજવૈદ્યા નારાયણજી કેશવજી	૩૦ બી	Rajvaidya Narayanji Keshavji	30 B.
જીવરાજ ગોવિંદદાસ નેહરુજી	૩૦ બી	Jivraj Govaldas Nehari	30 B.
ગોદરેજ બ્રદર્થ	૩૧ બી	Godrej Brothers	31 B.
મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરસાક સભા	૩૧ બી	Mahuva Gaurasak Sabha	31 B.
કાઠિયાવાડ હિંદુ અનાથાશ્રમ... ..	૩૨ બી	Kathiawad Hindu Anathashram,	32 B.
આર. જી. કામદાર	૩૨ બી	R. G. Kamdar	32 B.
અમૃતલાલ માણેકલાલ દવાવાળા	૩૩ બી	Amritlal Maneklal Davavala	33 B.
દુલરાય છોટલાલ અંજારીયા	૩૩ બી	Dulrai Chhotalal Anjariya	33 B.
વૈદ્યા કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ	૩૪ બી	Vaidya Kaiyanji Harikrishna	34 B.
લક્ષ્મીચંદ ડોસાભાઈ એન્ડ બ્રદર્થ	૩૫ બી	Laxmichand Dossabhai & Bros.	35 B.
ધી પારસતાન પર્ફ્યુમરી કુંઠ	૩૫ બી	The Parastan Perfumary Co.	35 B.
ગુલામહુસેન હસનાલાલ એન્ડ બ્રદર્થ	૩૬ બી	Gulamhussein Esmalji & Brothers	36 B.
ધી બોમ્બે મીલ સ્ટોરસ સપલાઈ એજન્સી .	૩૮ બી	The Bombay Mill Stores supply Agency	38 B.
જીવરાજ જી. નેહરુજી	૩૮૫	Jivraj G. Nehari	385

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જો કોઈ પણ કારખાતું હિંદુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં જ કારખાતું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કડું, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવર્નમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટ-ખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાઈદાર કીફાયત ભાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અમુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીના બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીફાયત ભાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલખાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની હાં.૦.

મુબઇ નાં. ૨.

“ કિલડાયન્સ ”

દૌનીક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફેસ-ફેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંત્રની નબળાઈ તેમજ બીજા રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.
રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દંત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓ નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોના સધળાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાં-ઉજળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાઈર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓ તથા વેપારની ચીજોનું પૃથક કરવું કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીઓ, તેલો, ખજાતો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને બીજા ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સાધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ ધ્યાન મુકવો નકામો છે. તે પણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાનું અને હીકમતી મેળરોજ ને ચાલી રહ્યું છે તે નક્કી આંખને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓ માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે, અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

કંટલાગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે અરજ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાઈર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામા આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાંજ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરદ જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુભ, ગળાનો સર્વ જાનનો દુખાવો, લગઠ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, મંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેમ, ઘા, વગેરેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેખ ચોખ્ખાથી તરત આરામ થશે.

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન ડીપો.

૧૦૯, ફીઅર હાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્ષ તથા ઈનકમટેક્ષના નવા ફર્મ માટે.

તાકીદે મળેા ચોખ્ખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે. વ્યાપારીઓની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખ્ખી સલાહ આપનારી એકજ શાખા છે. જેની ખાતરી એકજ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળેા.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્ષના કામ માટે એકજ વખતે જ સલાહ હીસાબના અને લખાપટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાયેલી છે.

ઝેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજાં કોઈપણ બતતની કાયદેસર લખાપટી કરવાનું અને કોર્ટોની વગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહારગામની ડીકીઓનાં તાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટોનું તથા લખાપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે

આપ તાકીદથી મળેા નીચેના મરનામે.

ટેકાણું:—મુલ ખીલ્ડી ગ પહેલ માળે નં. ૧૮

એલવડ સીનિમની બાજુમાં. પોળી તળાવની પાસે કાલજાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાત પહેલેથી ચોક્કસવાનો છે, વળી ઘટતી સલાહ લઈ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વળત, મહેનત અને પડસાનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાજીદે મનો

નગીનદાસ અને માણેકલાલ

એફ. એલ. એ એ (લડન) એફ ઇન્સી સી એ
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ

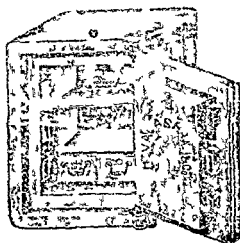
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હામજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ કોટ, મુબઇ.

ટેલીફોન નાં ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ચીબ્રીરીઓ, તાળાં કળી અને કેસ બોક્સો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ ભાટે કેટલોગ મગાવો

કારખાતું —ચકલા સ્ટ્રીટ, ઘોબી ગલી

દુકાન—અબદુલ રહેમાન, સ્ટ્રીટ. અલાહી બાગ, મુબઇ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1920

Subscribed Capital Yen. 30,000,000.
Paid up Capital Yen. 25,000,000.
Reserve Fund Yen. 6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Kinkiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad
Current Deposit Accounts—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs 5.

Fixed Deposits—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of BANKING and EXCHANGE business transacted

K TAKEMURA,
Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના આસ આર્ટ્સથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

કારાયલી થાપણુ યેન ... ૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી ,, ... ૨૫,૦૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ ,, ... ૬,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, હેન્ગમ કુઆઈ, હૉન્ગ, કીકીએંગ સ્વેટો, ટાઈવાન ટેકાઈ, શેંગાઈ, હુમકોંગ, સીંગાપોર, સોસામાંગ, સીમાનંગ, બટેમીઆ, મેકંગ, ટાઈપેઈ, શીન્ચીકુ, ટાઈચુ, ટોડીઓ, ઓસાકા, કોંગે, ચોકોસામા આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઈ, ટોવન.

તે ઉપરાંત ફેગ પરહેથ બેન્કના સંખ્યા બધ કોરસપોન્ડન્ટો છે

સધર ગ્રાહકો માટે આહુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. ૧૦૦૦ થી રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

સુધીના દરરોજની બારી સીલન ઉપર દરવરસે દર મેંકટે ૨ ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે. પણ તે એવી રીતે કે અર્ધી સાવનું વ્યાજ રૂ. ૫ થી ઓછું થાય નહિ.

બાંધી મુદતની ડીપોઝિટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જણાવવામાં આવશે.

ફરેક બાનુ શરફી અને હુડીયા મથુનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એસ્લેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
 - (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
 - (3) Union Insurance Society of Canton Ltd.
 - (4) Canton Insurance Office Ltd.
 - (5) Triton Insurance Co. Ltd.
 - (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.
-

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જથાખંધ કાર્થ પણ જાતની ચીજ જોઈતી હાય તે જથાખંધ હશે તે
બીલકુલ જુજ કમીશનથી અને કીધાયત વાવે મોકલીશું—લખી મોકલો.

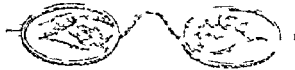
Kirpalāns Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાતમલ

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાર સુબંધના ગવરનર સાહેબ તથા નામદાર મહારાજ
ગાયકવાડના આસરા હેઠળ.

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.

ગવર્નમેંટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ સામે, નં ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુબંધ.
સુબંધમાં દૂરત અમારું જ એક સંપુરણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીપ્રી ધરાવનારા અને વીલાયતની તથા વીરનાની આંખની હોસ્પિટાલમાં કામ કરી આવેલા ૨૬ વરસના અનુભવી કાકટરની આંખના દરદો માટે સલાહ મફત મળે છે.
વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વરસના રેતીનોરકોપથી તથા ઓફ્ટલમોસ્કોપથી આંખ તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મીં શીરોઝ પોતે આંખ તપાસી ચસમા લાગુ કરી આપે છે કે જે કામ બાહર મોટી ફી ખર્ચતાં થયું જવલેજ સતોષકારક રીતે બની શકે છે.

મીં શીરોઝને ગવાક્ષીઅરના મહારાજ સીંધીયા, ઓનરેબલ સર લોરેન્સ જેનકીન્સ, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેગી, મીસીસ બેટી, ઓનરેબલ સર એન. ચંદાવરકર, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બીમન, ઓનરેબલ મીં જસદીસ બેચેલર, કરનલ ફ્રાન્સેન, P. M. O., R. A. M. O., કરનલ બ્રુદર M. D., I. M. S., કરનલ પીટરસ, M. B., I. M. S., સુબંધના પોલીસ કમીશનર મીં જેલ M. V. O. અને ખીજ કેટલાક નામાંકિત કાકટરો અને ગ્રહરથો તરફથી એમની કાળેલીયતપણાની ઉમદા સરટીફિકેટો મળી છે.

વળી હમો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી યોગના

“કોપ્ટેક”

બાઈકાકલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાંધા વગરનાં) લેન્સીસ તથા ઉચી ક્વોલિટીના પ્રિઝ્મીકીઅન પેપલસના તેમજ આંખને ઠંડક આપનારા સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગ્લાસના સીલીનદરીકલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીકલ પ્રીજ્મીકીક વગેરે ફરેક ભતના લેનસીસ બનાવી આપીએ છીએ. ઉત્તમ માતા છતાં આવ ઘણાજ કીકાયત.

“વી વી”

આંખનાં ટીપાં

આંખ દુઃખવા આવવી, પાણી જવું, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડા ખાત્રીપુર્વક ઇલાજ કીકત આના ૧૨.

આંખની સંભાળને ઘગતી પ્રિમતી નુસખાઓ ત્રાચની ચોપડી મુક્ત મળશે.

નળળાં જૈરાં માટે.

—:0:—

આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોપર અકસીર અને રામખાણુ ઇલાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બધાંના ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે ચેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગરભવતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો ગરભાશયના ક્રમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે જૈરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી. વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે.

દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વળત આના એક ચમચાભર.

—:0:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીન જેઓ ઘણું નળળા હોય, જેઓને ઉંઘ આવતી ન હોય, જેને હિરરીરીયા લાગુ કયો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જ્યાં એક કલાક આગમજ એક આના ચમચાભર દવા લેવી.

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂપોને માટે શક્તિને માટે જગ ભરેર થયેલી છે.

“ઉપલી આલ્ટ્રેઝ કોર્ડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આખરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જરૂરનાં મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને લીધે ઘણું ધંધાદારી એની નકલ કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા જ્યારે બી લે ત્યારે એનાપર લગાડેલું લેખલ જેના પર ‘રીચો કેમીકલ કં.’ નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કરવો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL Co.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

રીચો કેમીકલ કં.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યૉર્ક સીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

જી હ ફ્લી બા દ

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના શોખીનો માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ લાયકર લઠાઈના વખતમાં દરેક થીજ બેહુદ શાંધી થઈ છે તેના વખતમાં

વેપારીઓને પાતાના માલ સાફ બેઈતા

નવનવીન લેખણે

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાંખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર થિયોના બ્લેક અમારી પાસે તૈયાર છે, જેમાંથી તમાને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે.

એકવાર આવો અને ખાત્રી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ્ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંઘલી સ્ટોલ, લાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

સલાખજે નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી બાતનું આવા માંડ્યું છે પણ જરૂરમનીનાં જાળીતાં હુટ્ટીનાં કોલન વોટરને જડમુંગથી હાંકી કાઢનાર જગલા છાપ કોલન વોટર આજે ઘણા વાસોથી પકાયલું ને પહેલું જ છે.

વેપારીઓને ખાસ બલાનધુ કરવામાં આવે છે કે બગલા છાપલું કોલન વોટર મંગાવી જરૂરમનાનું નામ જડમુંગથી કાઢી નાખે.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪.

—:૦.—

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની જાખડમાં પત્ર વ્યવહાર, બંકેર ખજા, હીમાળ વીગેરેમાં જે સલાહ લેશે તેા તમાને ફાયદો થુ થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાત્રી કરી લેવાની બલાનધુ કરવામાં આવે છે.

લખો—વાય. એસ. લંડારકર એફ. સી. આઈ.

ધંધાના સલાહકાર. (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

સ્વદેશી આગની વીમા કું.

ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડ.

(સને ૧૮૮૨ ના ૬ ઠા એક્ટની અને ૧૮૯૫ ના ૧૨ મા એક્ટની
રૂએ રજીસ્ટર્ડ કરી છે.)

કુંડ રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦ જે ૫૦,૦૦૦ શેરોમાં

વેહેંચાયેલું છે. દર શેર રૂ. ૧૦૦ નો,

ભરાયલી કેપીટલ રૂ. ૨૧,૧૫,૩૦૦,

રીઝર્વ કુંડ રૂ. ૧,૯૬,૦૦૦

મીલકતની ઝીંમતમાં ઘટાડાનું રીઝર્વ કુંડ રૂ. ૫૦,૦૦૦

આગની નુકશાનીના દાવાની ભરેલી કુલ રકમ આશરે રૂ. ૨,૭૫,૦૦૦.

ડીરેક્ટરો.

મૉન. શેઠ મનમોહનદાસ રામજી (ચેરમેન.)

સર બિહલદાસ દામોદરદાસ ઠાકરસી નાઝર.

શેઠ માધવજી ઠાકરસી.

શેઠ મોરારજી વેલજી.

શેઠ લેઠાલાલ વાલજી.

શેઠ વાલજી સુન્દરજી.

શેઠ પરશોત્તમ ઝાનજી.

શેઠ જગજીવન શેષકરજી.

દરેક ભત્રાનું આગના વીમાનું કામ (જેવું કે બીટીડીઝપર, મીલોપર વિગેરે વિગેરે) હાથમાં
ધરવામાં આવે છે જાહેર પ્રબંધે તથા વેપારી વર્ગને એલેમેન્ટસ કરવામાં આવે છે કે આ સ્વદેશી
કંપનીને પુરતું ઉત્તેજન આપવાની મેહેરબાની કરવી વધુ વિગત સારૂ આ કંપનીનો એગ્રિકમન
લખવું અથવા જાતે માગવું.

ચેસ્ટનજી એદલજી ધાલા.

મેટેડરી, ધી ઈન્ડિયન મર્કન્ટાઇલ ઇન્શ્યુરન્સ કુંડ લી૦

ટુંકી જાહેર ખબરો.

પરચુરણ કામકાજ અને ધધાદારીઓને માટે
ફંડ ખચ્ચની (ટેનીઝાફ સીસ્ટમની) આ જાહેર ખબરો
માર આનાના સોજ સખ્દ અને ઉપસત વધુના દરેક સખ્દ
દીઠ એક પૈસાના આવળી નેવામા આવશે ૧૬ સખ્દ દીઠ
માર આના અને તે ઉપસત દર સખ્દ દીઠ એક પૈસા લેવાને
વિવાળ છે. જાપાનારાઓએ દરેક મહીનાની તા ૨૦ થી
મુખીમા લખાણ પૈમા સાથે નીચેને સરનામે મોકલી આપવા
એકઠો અદર લખાણ અને પૈસા સાથે પારસમા
મોકલી આપવા

સેક્રેટરી, ઇંડીયન મર્ચન્ટસ એસોસિએટ્સ લુરો,
ઓન્ડ ટ્રેનીંગ્સ મિન્ડી ગમ ૧૬,
૧૦૬ સ્ટ્રીટ—કો—મુંબઈ

કલશાઈટ.

પોળા, પીળા, અને રાતા, રંગનો જથ્થા
અંધ તથા છુટક આખો તથા પાઉડર વેચવાનો છે
લખો સુ અસ આચાર્ય, ગોડવ (મીઠાવાડા.)

પ્રેમચંદ કશનાજી સુરતવાલા.
વીજલીંગ દરેક જાતનો આમાન વેચનાર
તથા રીફોર્મિંગ અને ફોર્મ કામ કરનાર
એલો, એન્ડ, તથા વાયરની દોર, તથા
કુમર, તથા મેટગ ટેમકફ્રેન, વગેરે માવ
કીકીયત બાવે મળશે. અક વખત પધારી કામ
પાડી આનો ક.શે.

૭૦ મુગાજ નેરા ખીલોંગ, ખીને માલે,
ખોન ન ૭, મુંબઈ નં ૨

વેચણું છે.

એન્ડીમની જાપાનીન—લોટખંધ ગણવા
માહકોની નગવડ મુજબ વેચવાનું છે
વધારેમા વધારે આદર જણાવો અને
ફંડીયન પૂછો

કે. એમ. પજવાણી

મોલ મર્ચન્ટ અને કમીશન એજન્ટ.

૧૪. અમૃતદલા સેન. કલકત્તા

સુરગીના મુગીઆની પારીક કાતરણ તથા આલની
છાલ કે જેને સચામા દળીને લોટ બનાવી દેશી તથા
જરમની રીત મુજબ રંગવાથી અસવ બેળીકરીન પાકા
લાલ રંગ સુતર ઉપર રંગાય છે તેના મેટા પારીક કાત
રણનો તથા આનની છાલનો જથ્થો અમારી પાસે
હ મેસા મળશે

અરદેશર ઓથ પાડીયા

બદર રડીટ,

ખીલીમોરા

કુદરતે કામીલ પીલ્સ.

સુઠ સતાવરી ગોરખ મુ ડી ન સુકે કમર
ન સુક ડ ડી દીમત બનાસ ગોર્જાના રૂપીઆ
પાચ પોઠેજ માફ.

M. H. Chokhar & Co. Rajkot-Kathiawar

સેનાના ઉદ્દેશ માટે દર મ સે પ્રગટ થતુ માસિક
સેવક

(SEVAK)

‘સેવા એજ’ ‘અવન’ ‘સેવા’ એજ ‘સ્વચાલ્ય’
‘તથા એજ’ આનંદ ‘સેવા’ એજ ‘સ્વચાલ્ય’

‘સેવક’ના આહક યાઓ, અને ડાચુ ફાડી બેસ
રહેતા કાતા થીને કાર્ય કરા

‘સેવક’ના આહક યાઓ અને નામરદલુ કલક
દર રી ખસ મરદ બના,

‘સેવક’ના આહક યાઓ અને રીજાવાને લાગ મારી
આચા ધનન થા’ ૧,

‘સેવક’ના આહક યાઓ અને છદ્મી સાર્થક
કરી સદાના આનંદ મેળવે

‘સેવક’ના આહક યાઓ અને દેરાની બલિષ્ઠની
પ્રબ મટે લાગણી બનાવે,

વાર્ષિક લવાજમ { ૭ ૨ મર્ચ સાધારણ,
૩ ૧૧ સાધારણ કલ યાઓએ,
સેવા સરખાયા તથા મુનિ
મહા નિતિ વિગરે
૩ ૦-૦-૦ પુરક નકલ એન્ડી
દિમત,

લખો—સેવક ઓફિસ

ના, ૧૦૫ રીયોરોડ—અમદાવાદ

(સિદ્ધ-જાહેર ખબરના અતિ મધ્યમ દર પુછો.)

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને ગરવરજી બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા આ ઉનાળાના ઉકળાટથી જીવને રાહત આપવા હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવશ્યક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” શુદ્ધ કરી એક ટમ્બલર ઠંડા પાણીમાં નાખી તુરત સ્વાદિષ્ટ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુમના આના ૮.

હમારી શુગર ફોટેડ કવીનાઇન કંસકેરા વેજીટેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજી અને શુભકારક, બનાવટો મુંબઈ મધ્યે મારકીટમાં હવા વેચનારાઓને ત્યાંથી તથા હમારા ૧૧ એલવાડી મધ્યેના કારખાનાં મધ્યેથી મળાયે.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” બ્રાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા મુંબઈ. નં. ૪

ડૉંગરેનું બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરસ્ત થઈ નેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વતી કી. ૧૨ આના ૮ ખ ૪ આ ૧

કે. ડી. ડોંગરે કે.

ગી. ગામ મુંબઈ.

સાહિત્યસેવા અને દર્શાવેવા

એજ જેનાં મુખ્ય દૃષ્ટિબિન્દુ છે એવું

અંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમાં ધણું જ વંખણાયેલું છે, અને દર મહિનાના પહેલા અગ્રવાડવામાં સાહિત્ય-વૈજ્ઞાનિક, નાયકના કરકમનમાં સારર થાય છે મુખ્યિય “સાહિત્ય” લખે છે કે “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રત્યે પાકતના પત્રોની હાલમાં આવતું નવું છે” વર્ષિક લવાજમ પોસ્ટેજ સુધ્ધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ થી નક્કલના તથા આના વડોના રાત્રની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકશાળાઓ માટે મફત. જાહેર ખબર માટે ઉપાસ સાધન.

ખાવતાલ માટે લખો—વ્યવસ્થાપક “અંદ્રપ્રકાશ.”

રાત્રમહેવ રા’,--વડોદરા.

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સધીવા અને ગદના દરેક માટે આ એક ધણું જ અસરકારક રામમાણ અને ઝડપી ઈલાજ તે હપવા નામનું તેલ છે. એ તેલ વા, પેન મારતો વા, તમામ ભતનો મધીવા, સાચીદીકા, ગાઢ, ઝરતી, કરતલ, આકરાં નસેલું મેંચાઈ, કમર, ડાળી, સાધા, હાડમ અને ગરદનનું દુખનું, બરડાની ફાટ, બચાંઓના નબળા પડેલા પગો શુશ્કાને સોજા, મુઝેલા તથા મંઠઈ ગવલા સાધા અને હાડકાં અકરસાત, લમખેગો, લકવો, લયક, ચસક, લોગેરે તમામ ભતના ચરીરના ભુના દુખારને ઝડપે સાજ કરી નબળા પડેલા અવયવોને તાકાત બદી લેહી ફરતું કરી નવી છંદ્દી બાળાની એ આ તેલના ખાસ ગુણ છે. કી મત ફક્ત રૂપીઆ એક.

સર્વે ભણીવા દવાના વેપારીઓ વેચે છે. બાહ્યારામવાળાઓએ નવસારી લખું.

માલેક—એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

હેઃ બોદીય:—દારડી સીટ, નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચ્યુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એક્ઝીબીશનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે.

- બાટલીવાલાનું—આભારૂત-નખલા તથા વચાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો મઠે ચક્રસીર છી આના ૧૦ દશ
- ” (કથાર—ઝાંઝ) બામ માથાનો દુખારો, સ્વેખમ, છાતીનો દુખારો હરએક જતનો દુખારો હરએક જતની મેચાજલી તસો મટે ચક્રસીર છી ૮ આના
- ” હાએરીયા મીમયર (કાલેરેલો) ઝાડા, બરખીના પેડ, ઉલટી, કોલેરા વગેરેચર ચક્રસીર છી. ૩ ૧૬
- ” કુઈનાઈન ટીકડીઓ— એક મેનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે છી ૩ ૧-૪ આના
- ” કુઈનાઈન ટીકડીઓ—મે મેનની; બાટલીમા ૧૦૦, એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાતી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે. છી. ૩ ૧-૨૨ આના
- ” ટોનીક પીક્સ—ફીન્જ ચેલેરા નવવાન, પાનલુ યહ મજેલુ લોહી (એનીમયા) માટે ચક્રમીર ધતુ પુષીકારક છે. છી ૩ ૧-૮ આના
- ” સીંગવરમ એઈન્ટમેન્ટ—ટરાલ મોબીની છીડ તથા હરેક જતન છીડ યુગલી માટે મલમ છી ૪ આના
- ” દાંતનું મજન—આ છી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ. બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

રેલીઝાફ એડરેસ:—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ.

પી. એ. વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા આમ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંખીવા, ઠમરનો દુખાવો, લકવો, વયુરોગ, મગાનો દુખાવો, જખમ, લચક કપાળા તથા જમ, છાતીનો દુખાવો, ખામી, સંઘી, ગળાનો દુઃખાવો, દાંત તથા કાનનો દુઃખ વો માખ. વીછુ, વગેરે જહેરી દુખના વિપર આ પાટણવાલા આમ વાપરવાથી તુરંત ગાનામ થાય છે. માટે એકજ વખત વાપરવાની ભક્ષામણ કરવામાં આવે છે

આ કીમતી તક જવા દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા આમ ૧ એક બાટલી મગાવી ખાતી કરે છી બા-૧) ની રૂ. ૦૧ વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ધણી જાતના પુશ્કોનાર મધ મધતા તામ પુષ્કોમાંથી બનાવેલા હેર આકલો ખસતગ તવા એટો મલશે, અને હરેક જાતના ઇન્ડીશ એન્ટો લવંડર શાજુ હમારી પેટન્ટ બન વેલી દવાઓ પણ મલશે.

વી. પી. થી મગાવનારે અગાઉ એડવાન્સ મેકલવું. એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાજપાલા વેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંગુન સમાચાર પ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવ

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંગુન સમાચાર

જેમાં રંગુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બધી અગત્યની ખબરો, બાલ્યવાજોગ કે ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને કરીને અવેશતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતે વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

દેશાવરવાળાઓ પાસે પોસ્ટ સાથે રૂ. ૬૫,
છુટકે નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રોપ્રાઇટર “રંગુન સમાચાર” પત્ર તથા

“રંગુન સમાચાર” પ્રેસ.

હેડ ઓફીસ—નાં ૪૨ ગલી નાં ૨૭—રંગુન.

રંગુન સમાચાર પ્રેસ.

અની નંબર ૨૭, ધર નંબર ૫૪—રંગુન

નોટ—આખા બર્મા ઇલાકામાં “રંગુન સમાચાર” ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે. એટલે બર્માની વસતીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં બહાર ખર્ચ ફાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટન્ટ અબરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે ભાંગતી નથી, ફાટ નથી, કાંચની ચીમની પચીસ ભાંગી જાય ત્યાં સુધી આ ચીમ ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું કેટલોક મફત. વેપારીઓને ભરપૂર ઠમ્મીશન.

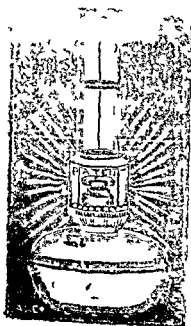
કે ૦ દાવડાની કાં, ૦,

મંગ્રાદેવીના કુવાના પાસે,

મુંબઈ નાં ૬

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી ચાલુ દાવડાનું અબરખની ચીમનીનું પેટન્ટ (માલીકની ખીજ શોધોની રક્ષાઓને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને કેસાણે અરજી કરી અથવા ભાતે મળે.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કોશિશ કરો

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્હાઈટ ઓધલ
(ધાસલેટ) થી વદન રહિત છે બ્હાઈટ ઓધ-
લના લાળા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે
તુક્કાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર
કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમા બ્હાઈટ ઓધલ
છે તેને હપ્ત જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું

ખાટવી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦૦

દરેક બહીતર વેપારીઓ પાસેથી મળશે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કો

પ્રોપરાઇટસ

ધી હિન્દ બંટર્સ ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરશુમરી વર્કસ, ૧૮૭, આમદુલ
રહેમાન સ્ટ્રીટ, મુંબાઈ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

—:o:—

વેલાલી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી રહે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રખરે આપ્યો છે. કોટની ધવર્ટ લેધમની આદીસની આગમાં અને કાચક બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ધવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સામુન જેમ દેવીડે પોતાની હબરોની કીમતની વેલાલી મોટા બહીલા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને બરમાની સેર્વીંગ બેંકો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી ભેંધતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો એરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઇ હતી અને હબરો ધરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે રૂખાવ કર્યો તે વિષે લખતાં અમેરીકાનું હબરઉદ્યોગને લગતું સૌથી આગેવાન ચોપાનથું નામે સાયન-ટીશીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાંક મેકરોની કાયરમુક હોવાની ગેરંટી સાથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઇ છે. અમારી બહુમા એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેદે લોકોની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોવાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કાગળાનાં અને ઢુકાનો સરકાર, હોમશ મારે બંધ કરાવે એવું અમે ક્યોજીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પંરેલ, મુંબઇ.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાઈની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એચ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હીસાબો અને જામીનગીરીઓ દર અઠવાડીએ તપાસે છે.

ગ્રેસીડન્સી બેંકો ગ્રાફિક આ બેંક પોતાના હીમાખતાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે.

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંડી તેમજ લાંબી મુદતના બ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેક્ક તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વડી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસ:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

આહુ ખાતાં ઉપર.

ગેરની ખાત્રી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર ૨ ૧/૨ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫ ૧/૨ ટકા.

ટુંડી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઇસરોય, સાહેબ

બહાદુરના ઓનરેબલ સરનયન જનરલ સર હ્યુક્રીસ પારડી 'કે. સી. એચ. આઇ. એમ. ડી. હીરકટર જનરલ એફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વાર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ સી. આઇ. ઇ., ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ડર આઇ. એમ. એસ. જેવા મોટા નામાકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજા મહારાજાઓમાં નવાબો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેસન જલો, કનલો, મેજરો, કેપ્ટનો, હેપ્ટુટી હીરકટર જનરલ એફ પેરેટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, માર્કેટી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીટીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરનયન, લેફ્ટેનન્ટ આઇ. એમ. એસ, એમ ડી. ની હીઓ ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રહસ્થામાં બાદશાહી ચાકુતી નામની જગ જાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી ચાકુતી

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ધૃક્ષ્ણનાવી ખરૂં પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરવાઈ આપનાર અને નળાળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોતવર જતાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ લલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ જાતની પરેશની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ઠળી એકના રૂ. દશ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તિ-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. જુદું.

મૃગી-રેકર્ડ કે વાઈથી આંકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંકણી આવતાં બેશુદ્ધિ, દાંતખીલી ત્યાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, ફીચના ફીસોટા, પેટના દુખાવા ઇન્ન નવા કે જીના દર્દ માટે રામબાણ છે. વળી ચિન્તન-ઉન્માદ કે વેલજાને લીધે, રડવું, કુરૂં, ધુણવું, નાચવું, ગકવું, મૌન્યતા, વિચિત્ર જોવું, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી ખાત્રી. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિપ્લાય પત્રે જવાબ. વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-શરીર કેળવવા ઉપર કહવું રૂ. ૨, પો.) ન-દેશીનામું-નામું શિખવાનું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક ની ૦) જી. પો.) -

છગનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. સંશોધક હીસ્ટરિયા-વિજ્ઞાનપુર-ગુજરાત.

અમે પોતે

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ મુખ્યત્વેના ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામનું ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધા રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમા જે બહાર ખબરો છે તેમા કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તે કાઢી નાખવી હોય તો આવી બતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું જાની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, ગ્રીડીંગ મેટરમા અમે બહાર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિન વિ કરવામાં આવે છે કે જેમણે પોતાની બહાર ખબરો મેટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી

અમોને તા. ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે ૩ ૩-૬-૦ મનીઓડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બગબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમો સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનવતી કરવામાં આવે છે

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નાંધ.

મોતીની નિકાશ.

લડાઈના વખતમા વેપાર ઉપર જે અકુશો મેલવામાં આવેલ છે તે લડાઈ બંધ થતા તુરંતજ નીકળી જાય તે જાની શકે નહિ અને તેથી વેપારીઓ અને મજૂર લોકોને લડાઈના વખત કરતાં લડાઈ પછીના વખતમા વધારે ધીરજ રાખવાની જરૂર છે કારણ કે આર્મી સીસ થકી ગયા પછી લોકોને મોટો ભાગ આવા

વાદા ચાલુ રાખવાની જરૂર જોતો નથી આનો અર્થ એમ નથી કે જે વેપારી કોને લડાઈના વખતમા ઘણા લોગો આપેલ છે તેઓને વ્યાજ થી છુટછાટ નામદાર ચરકારે આપવી ન જોઈ એ છે તો ત્રણ મહીનામાં આયાત અને નિકાશ ઉપરના ઘણાખરા અકુશો કાઢી નાખવામાં આવેલ છે, ગયે વર્ષે મોતીની નિકાશ ઉપર

કેવી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા ક્યા જશે ?

એવી દહેશત હતી પણ તે વેપાર ટકી રહેલ છે. પરંતુ મેસોપોટેમીઆ અને યુરોપ વચ્ચે પરભાર્યો વહેવાર થતાં આ વેપાર ઉપર શું અસર થશે તે જાણવું છે તેમ થતાં કેટલીક યુરોપીયન પેઢીઓ તે વેપારમાં માથું મારશે અને તેઓને નાણાં સબધી વધારે સારી સગવડને લીધે કદાચ હિન્દીઓના હાથમાંથી વેપારનો મોટો ભાગ તેઓ લઈ લેશે. આ બાબતનું આપણા વેપારીઓએ ખાસ ધ્યાન રાખવાનું છે કારણ કે હાલના યુરોપીયન શોધકો કેટલીક ક્રિયાઓનો ઇન્કારો હિન્દુસ્તાન પાસે લાંબો વખત રહેવા દેશે નહિં.

જર્મનીના મેસોપોટેમીઆમાં પગપેસારો.

મેસોપોટેમીઆનો દરીઆઈ વેપાર સૌથી વધારે વર્ષ સુધી માત્ર બેટ્રીટનના હાથમાં જ હતો. ત્રીસ વર્ષ પહેલાં જર્મની તે દેશ તરફ લક્ષ આપવા લાગ્યું પરંતુ બગદાદ રેલ્વે કન્સેશને ૧૯૦૩માં ચોકસ રૂપ લીધું. ત્યારબાદ ૧૯૦૬માં એટલે કે લડાઈ શરૂ થયા પહેલાં માત્ર આઠ વર્ષ અગાઉ જર્મની દરીઆઈ વેપારમાં બહુ ફોર્મિડેબલ રીતે હરીફાઈ કરવા લાગ્યું. તે વખતે બસરા સાથે વેપાર કરતાં વહાણોમાંના ૯૦ ટકા બ્રીટીશ વાવટાવાળા હતાં અને બાકીનામાંનો મોટો ભાગ ફ્રેન્ચનો હતો. ૧૯૦૬ના એપ્રિલ મહિનામાં હેમ્બર્ગ-અમેરીકન કંપનીએ યુરોપ અને પર્યન ગલ્ફ વચ્ચે એક સર્વીસ સ્થાપવાનો પોતાનો ઇરાદો બહાર કાઢ્યો. ઓગસ્ટ મહિનામાં તે લાઇનની પહેલી સ્ટીમરની શરૂઆત થઈ અને યુરોપર ખાતે એક એજન્સી વેપારવામાં આવી. તે વખતે બસરા સાથે જો લડાઈ વેપાર માત્ર ૧૪૫,૦૦૦ પાઉન્ડનો હતો શરૂ કરે બ્રીટીશ અને હિન્દુસ્તાનનો વેપાર ૩,૦૦૦,૦૦૦ પાઉન્ડનો હતો.

તુરત જ જર્મનીએ બ્રીટીશને પોતાના દર ઘટાડવાની ફરજ પાડી કારણ કે તે દર

ઇન્કારને લીધે ઘણા ઉંચા હતા. પહેલાં તે જર્મનીએ એન્ટવર્પ ખાતેથી બેલ્જિઅમની ખાંડ ચઢાવવાનું શરૂ કર્યું અને પછી મેન્ચેસ્ટર ખાતે સ્ટીમર ઉભી રાખવાનું શરૂ કરીને મેન્ચેસ્ટરના માલના વેપાર ઉપર તરાપ મારી. મેસોપોટેમીઆ ખાતેના બ્રીટીશના વેપારનો આ સહુથી અગત્યનો ભાગ હતો. પહેલા વર્ષમાં જર્મનીને ખોટ મળ પરંતુ તેઓએ બ્રીટીશની ત્રણ સ્ટીમ શીપ કંપનીઓને રૂના માલ ઉપર ૪૦ ટકાની શીટ લીઠ ૩૦ શીલીંગથી દર ઘટાડી ૨૦ શીલીંગનો કરવાની ફરજ પાડી. જર્મન લાઇને બ્રીટીશના દર ઘટાડવાનું શરૂ રાખ્યું અને ૧૯૦૭-૮ ની આખરે જર્મની સ્ટીમરોનાં ઇંગ્લંડ જતો માલ બમણો થયો હતો અને યુરોપથી મેસોપોટેમીઆ જતો માલ લગભગ સઘળો જર્મન સ્ટીમરો મારફત જતો. હરીફાઈનાં ત્રણ વર્ષ પછી એટલું તે ચોક્કસ દેખાતું હતું કે હેમ્બર્ગ-અમેરીકન કંપની જો પર્યન ગલ્ફના વેપારમાં સ્થાયી લાભ સ્થાપવાને સમર્થ થાય તો તે લાંબા વખત સુધી ખોટ ખાવા તૈયાર હતી. ૧૯૧૦ ની આખરે બ્રીટીશ સ્ટીમશીપ કંપનીઓને એટલો ગંભીર ઘોષો પહોંચ્યો હતો કે પછીના વર્ષની શરૂઆતમાં એટલે કે લડાઈ શરૂ થયા પહેલાં ચોક્કસ વખત અગાઉ તેઓને હેમ્બર્ગ-અમેરીકા લાઇન સાથે જર્મનીએ જ ફરમાવેલી શરૂતો મુજબ એક એપ્રિમેન્ટ કર્યું. વહાણના દરના સંબંધની લડાઈ સાત વર્ષ ચાલી અને છેવટે બ્રીટીશ લાઇન સઘળા પહેલાના લાભો પોતાના પક્ષમાં હોવા છતાં હારી. જર્મનીની આ જીત ઘણી આશ્ચર્યકારક હતી અને તેને માટે કંઈક ખુલાસો આપવાની જરૂર છે.

જર્મનીની રીતો.

જર્મન લાઇનને સ્ટેટ તરફથી મહદ મળતી તે ખુલાસો અપુરો છે. કારણ કે બ્રીટીશ વહાણોએ

મેટેલીક શીલીંગની સારી રીઆઈન ગમશે કે ?

૧૫૧ વખત બીજી પ્રત્યેના સરકારી મહદવાણા
 ડ્રીફ્ટ નામે પણ પોતાનો વેપાર દર્શાવેલ
 કે બ્રીટીશ પાસે મેનચેસ્ટરથી માલ લઈ
 જવાના મોટા કોન્ટેક્ટો તેમજ દપાલ તથા
 જવાના કોન્ટેક્ટો હતા પણ ઉત્તરુઓના
 ડ્રીફ્ટમા પણ મોટો નફો હતો તેમજ માર્સે-
 ઇસથી ખાડ લઈ જવાનો વેપાર પણ તેઓના
 હાથમા હતો. જર્મનીને પોતાનો વેપાર
 શરૂઆતથી બાધવાનો હતો, અને છતાં પણ
 તેઓએ તે એટલી ફેલેહથી બાધો કે જર્મની
 ફેલેહની શરતો ફરમાવવાને મમથ થયા. આનો
 ખુલાસો મીધી મહદ કરતા ' યુ રેટ સીસ્ટમ 'ની
 આકસ્તરી અદ ઉપરથી વધારે સારી રીતે
 મળી શકે છે. ગમે તેટલો નામનો (Nominal)
 દર હોય છતાં પણ જર્મની તે દર ઘડી
 શકતા અને તેથી હરીફને હાકી કાઢતા આ
 પદ્ધતિ દરીઆઈ છે અને જમીન માર્ગની એક
 દેમવી ગોઠવણનું પરિણામ હતું કે જે ગોઠવણથી
 ફેક્ટરીથી માલ ઉતારવાના બદર સુધીની
 આખી મુસાફરી માટે ' યુ રેટ ' કરાવવામા
 આવતો ' યુ રેટ 'મા ઘટાડો કરીને તે રેલ્વે
 રસ્તાની મુસાફરીના ભાગ ઉપર ચાર્જ કરી
 શકતો. એટ જર્મન સ્ટેટ રેલ્વે અને જર્મન
 મીપીંગ કંપનીની વચ્ચે બહેચી લેવામા આવતી
 અને તે બીજી સર્વિસ ઉપરના નફામાથી બાદ
 કરવામા આવતી. આ પ્રમાણે બ્યારે બ્રીટીશ
 કંપનીઓ ચોક્કસ કરાવેલ દરથી કામ કરતી
 ત્યારે જર્મન કંપનીઓનો દર જરૂરીયાત મુજબ
 બદલી શકાય તેવો હતો દરને માટે બ્રીટીશ
 અને જર્મન લાઇનો વચ્ચે એગ્રીમેન્ટ છતાં પણ
 જર્મની દેખીતી રીતે કરાવેલા દરને વળગી
 ફેલેહને પણ ખરી રીતે દર ઘટાડી શકતા વળી

મેસોપોટેમીઆમાં જર્મનીએ પોતાના ઘરાફોની
 જરૂરીયાતોના બ્રીટીશ કરતા વધારે બારીકીથી
 અભ્યાસ કરીને વેપાર પોતાને હાથ કયો હતો.
 તેમજ તેઓ બ્રીટીશ માલ તથા માર્કાની નકલ
 કરીને ચેરબ્યાગળી ગીતો પણ વાપરતા અચ
 કાતા નહિ.

લીવરપુલના વેપારી અને ઔદ્યોગિક
 લાલેને દુનીયાની મુનાફરી (World Tour)
 ઉપર ચાલતા પીકચરના પ્રદર્શનથી (Moving
 Pictures Exhibition) બહાર આવવાનું
 વધુ પસંદ કરવામા આવેલ છે અને કેટ
 લોક મોટા કોન્ટેક્ટો તો ઘણ ગએલ છે,
 દેખાડવામા આવનાર ફીલ્મની તબાઈ માટે
 હદ બાધવામા આવેલ હોવાથી જે કંપની
 એએ હજી સુધી તેમા ભાગ લેવાનું નહી
 કરેતા નથી તેઓને તેમા ભાગ લેવો કે નહિ
 તે જલદી નહી કરવાની જરૂર છે

લીવરપુલ ખાતે થોડા વખત પહેલા
 સરાએવી મર્ચન્ટમ કમીટીની જનરલ મીટીંગ
 મા તેના પ્રમુખે પોતાના બાબલ દરમી-
 આન નીચે પ્રમાણે કહ્યું હતું —

તમારી ઈમિટીએ એક બહુજ અગત્યનો
 અને અધરો સવાલ હાથ ધર્યો હોય અને
 તે લગાઈ પૂરી થયા બાદ જે વેપારીઓ
 પાસે લગાઈને બાવે ખરીદેલ માલનો સ્ટોક
 હોય તેઓની સ્થિતિ તથા એક્સેમ પ્રોફીટ ટેકસ-
 ની તેઓની ઉપર થનારી અસરને લગતો છે.
 આ સવાલ વેપારીઓ કરતા માવ બનાવના-
 રને વધારે લાગે વળગે છે અને આ શહેરમા
 હિથોગો ઉપર અકુશ મુકાએલ હોવાથી આ
 સવાલ સાથે માત્ર થોડાનેજ સબધ છે. લાગ

તા વળગતા સાથે મસલત કર્યા બાદ એણે નક્કી કરવામાં આવેલ છે કે આ સવાલનો નીકાલ કરવાનો માત્ર એક રસ્તો છે અને તે એ.કે લડાઈ પૂરી થયા પહેલાંના તુરતના વખત માટે એકસેસ પ્રોપ્રીટ ટેક્સ નક્કી કરવામાં સ્ટોકની કિંમતમાંથી અમુક ઠરાવેલ ડીસ્કાઉન્ટ બાદ કરવું.

મુખર્ધના નામદાર ગવર્નર સર જ્યોર્જ લોઈડને હાલમાં પોતાની મુસાફરી દરમિયાન કરાચી ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી માનપત્ર એનાયત કરવામાં આવ્યું હતું તેના જવાબમાં તેઓ નામદારે આ દેશની વેપારી ચેમ્બરોને માટે કેટલા અને કેવા કામો ગળવવાનાં છે તે બાબે બહુ અસરકારક વિવેચન કરેલ છે જે નીચે આપવામાં આવેલ છે:—

નામદાર ગવર્નરે કરાચીની અગત્યતા અને મેસોપોટેમીયા સાથે વેપારની તકો બાબે ફરીથી

વિવેચન કર્યું હતું. તેવણું નામદાર બોલ્યા કે આનો હું સ્વીકાર કરતો હોવાથી અને કરાચીની ભવિષ્યની ખીલવણી માટે હું ધતેનર હોવાથી મેં આ શહેરની મુલાકાત મારા ઓફિસની મુદતની આટલી બધી જલદીથી લીધી છે આ દેશની વેપારી ચેમ્બરોને અસાધારણ ઉંચા અને અગત્યનાં કામકામો ગળવવાં પડે છે. અર્થશાસ્ત્રીક બાબતોમાં હું મોટી ઉલટ લેઉં છું અને તેમાં હું તદ્દન ઘીન અતુલવી નથી બને ચેમ્બરોનું કામ જહોલી અને અપ-ટુ-ડેટ ઢબ ઉપર ચલાવવામાં આવતું જોવાની હું ઇચ્છા રાખું છું. હું તમારું ધ્યાન ખરેખરા સારા આકાશોના ખાતાંઓ તરફ ખેંચું છું. તમારા સભાસદોમાં મોટા અને નાના વેપારીઓ, માલની પેદાશ કરનારાઓ અને શીપરો પણ હોવા જોઈએ. હું આશા રાખું છું કે તમારી ચેમ્બર સીંધમાં આપણા વેપારની આંખ કાન અને નરવના મધ્યબીંદુ જેવી છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જાહેપારી વિષયો.

“હિંદમાં ઉદ્યોગ હુમરની ખીલવણીનો માર્ગ.”

પ્રોફેસર એમ. જે. આંટીયા.

મુંબઈની સીડનહામ કોલેજ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીકસના પ્રોફેસર એમ. જે. આંટીયાએ ઉપલા વીષય ઉપર ખીલું ભાષણ તા. ૧૩ મીને સોમવાદે સાંજે ૬ કલાકે (અ. ટા.) વહાઈદે લેડલો ખીલડીંગમાં ખીજે માળે કોલેજના હોલમાં આપ્યું હતું જેનો સાર નીચે મુજબ છે:—

ભાષણ કરતાં જો અરુચી પહેલાં ભાષણમાં ન આવે શક્યા હોય તેમને માટે ટુંકમાં પોતાના પહેલા ભાષણનો માર આપ્યો હતો. પછી અગાધીત વેપારની નીતી (Free Trade Policy) ઉપર વિવેચન કીધું હતું. લગભગ પહેલાં ઇંગ્લાંડ દેશ એ નીતીનો હિમાયતી હતો. લગભગ એ નીતીમાં કંઈ ફેરફાર કીધો છે. દેશમાં ધ્યાં ઉદ્યોગ ખીલવી શકાય એમ છે એની તપાસ કરવા ઇંગ્લાંડે લોર્ડ બાલફોર ઓફ બરલેના પ્રમુખપણું નીચે સને ૧૯૧૬ માં લગભગ પછી વેપાર ઉદ્યોગની નીતી કેવા પ્રકારની રાખવી તેના સંબંધમાં એક વગવાળી કમીટી નીમી. એ કમીટીને બાલફોર ઓફ બરલેની કમીટી કહેવામાં આવે છે એ કમીટીના રીપોર્ટમાંથી ઘણું જાણવાનું મળે છે.

એ રીપોર્ટ ઉપરથી આપણે સારી રીતે જાણી શકીએ છીએ કે ઇંગ્લાંડ જેવા આગળ વધેલા દેશના વેપારને પણ લગભગ લીધે ઘણું

ખમણું પડ્યું. કેવી રીતે જરમનીએ પોતાનો વેપાર ઇંગ્લાંડમાં વધાર્યો તે પણ વીદ્વાન ભાષણકર્તાએ જે ફકરા રીપોર્ટમાંથી વાંચી સંભળાવ્યો છે તેના ઉપરથી જાણી શકીએ છીએ.

એ ફકરા ઘણા ઉપયોગી છે અને તે નીચે મુજબ છે:—

બ્રીટીશ ઉદ્યોગમાંની આ નળખાઈઓ જે રીતે પ્રગટ થઈ હતી. (૧) ખીલ માલની બનાવટ માટેના પાયા સમાન થઈ પડતા મોટી અગતના માલની ચોક્કસ શાખાઓ સદંતર અથવા મોટે ભાગે જર્મન આક્રોશ હેઠળ જઈ પડી હતી તેના જાણીતા દાખલાઓ જરવ, ચોક્કસ રસાયણી પદાર્થો, ટેગસ્ટન (લોખંડ કાપવાનાં પોલાદને માટે) બનાવટી રંગો, આર. ટી. સોના રંગો, ફોટોગ્રાફી માટેના રેવેલપર, ચોરીઅમ નાઇટ્રેટ, બનાવટી, વસાણા, મેગનેઝ ટેક્સ, ચરમા વગેરેના કાચ, રસાયણી કાચનાં વાસણ, મોબાઈ વીગેરે સામાન, સોય, ઘોંઝ પાઉડર, બનાવટી પાલીસ કરવાનાં ઠાગળ વિગેરે. શીલ્ડર પેપર આસમાની બદલુ રંગ વીગેરે આ બધા દાખલાઓમાં જરમન સ્થિતી મજબૂત હોવાનો સળંગ મોટે ભાગે ખતીલાં સાયન્ટીફીક કામ અને વ્યવસ્થા રચવાની કુશળતાનો હતો (૨) મોટા મુખ્ય ઉદ્યોગોની બહારની ઉદ્યોગની સંખ્યાઅંધ શાખાઓમાં પરદેશી હરીફાઈ ઘણીજ તીક્ષ્ણ

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇડીયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર એન્ડ
શુરોની કમીટીની એક સભા શનિવાર તા.
૧૧-૨-૧૯ના રોજ ૩ (૨૬ ટા.) કલાકે મળી
હતી જે પસંદગે નીચે જણાવેલ ગૃહસ્થો
હાજર હતા:—

૧ એ. શેઠ ચુનીલાલ વી મહેતા
(પ્રમુખ)

૨ શેઠ જહાગીર બી. પીટીટ

૩ „ એમ. સુખેદાર

૪ એન શેઠ મનમોહનદાસ રામભ.

૫ શેઠ કીરોજ જે બીલીમોરીઆ.

૬ „ એસ. બી બીલીમોરીઆ.

૭ „ વસનભ ટી. હાલાઈ

૮ „ હંસરાજ પ્રાગજી ઠાકરશી.

૯ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

૧૦ એન. શેઠ લટલુભાઈ શામળદાસ.

૧૧ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

૧૨ „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

૧૩ એન શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ

૧૪ મર વિલ્લદાસ ડી. ઠાકરસી

૧૫ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભભ.

૧૬ „ નારણજી હરિભાઈ

૧૭ „ રેવાળ કર જગજીવન.

૧૮ „ નારણદાસ પુરૂષોત્તમ

૧૯ „ શુભાશયંદ દેવચંદ અવેરી.

(૧) ગઇ વખતની કમીટીની મીટીંગની
મીનીટ પસાર કરવામાં આવી હતી

(૨) મુંબઈની લેબરટેરીવ કાઉન્સિલની
ચુટણી માટેના સરકારનો પત્ર આવ્યો હતો
જે બાબત ઉપર વિચાર કરતાં એમ લખી
મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો કે દેશી વેપારી
કોમના પ્રતિનિધિની ચુટણી માટેની તારીખો
આ કમીટી પસંદ કરે છે પણ પ્રાંતિક ધારા
સભાની મુદત વડી ધારા સભાની મુદતની માફક
લંબાવવામાં આવનાર છે કે નહિ તે બાબતમાં
સરકારે મહેરબાની કરીને જણાવવું

(૩) ઇડીયન રેલ્વે કોન્ફરન્સ એસો-
સીએશનની ટેરીફ કમીટી બાબત રજુ કરવા
માટે આ ચેમ્બર તરફથી હાફ તૈયાર કરવામાં
આવ્યો હતો, તે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો
તે સંબંધમાં ગ્રેન મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશને
મોકલેલી સૂચના બાબત વધુ વિગતો માટે તે
એસોસીએશનને લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૪) એક પાંચરાયોળ તરફથી આવેલી
મદદને માટેની અરજીની નોંધ લેવામાં આવી
હતી.

(૫) મરહુમ શેઠ ચત્રભુજ શિવજીનાં
મૃત્યુને માટે આ કમીટી તરફથી જે
દિલાસાનો પત્ર તેમના કુટુંબ ઉપર લખવામાં
આવ્યો હતો તેના જવાબમાં તેમના પુત્ર શેઠ
વલ્લભદાસ ચત્રભુજ શિવજી તરફથી કમીટીનો
ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો જેની નોંધ
લેવામાં આવી હતી.

(૬) રાઇસ મર્ચન્ટ્સ એસોસીએશન
તરફથી ચોખાના નૂર બાબે પત્ર આવ્યો હતો

જે બાળક ઉપર વિચાર કરતા રંગુનથી જોખાનો ક્રેપ્ટ ઘટાડવા માટે ના સરકાર ઉપર તાર કરવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

(૭) ડાયરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ્ટીક્સનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં સુવરના કયા વિસાગે પરદેશ માથેના વેપારના આકાશમાં આપવા તે બાળક કમીટીનો મત યુજાવવામાં આવ્યો હતો, અને તે બાળક કેટલીક સુચનાઓ ઠરાવમાં આવી હતી.

(૮) મરહુમ શેઠ ચન્નભુજ શિવજીની ખાસી પટેલી જગ્યા ઉપર કમીટીમાં શેઠ નિકલ દાસ દામોદર ગોવીંદજીની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

(૯) આગ્રા કોલેજના એમ્પ્લોયમેન્ટ બુદ્ધિ તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં યુજાવવામાં આવ્યું હતું કે તે કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને માટે પરિક્ષામાં પસંદ થયા બાદ વેપારી લાભનમાં કંઈ કંઈ જગ્યાઓ લાયકની છે, તે બાળક તેમને લખી મોકલવાનો ઠરાવ કીધો હતો.

(૧૦) થોડાએક વખત ઉપર કમીટીએ નાં હિન્દી સરકારના વેપાર ઉદ્યોગ ખાતાને સુચના કરી હતી કે હાલની વેપારીમંદી થતા થોડું એક વધારે શીપીંગ દેશના વેપાર માટે ફાજલ રાખવું જવાબમાં તેઓએ લખી જણાવ્યું કે હાલના હુકામના વખતમાં તેમ થવું મુશ્કેલ છે.

(૧૧) મેસર્સ રામદાસ ખીમજીની કું, તરફથી પત્ર આવ્યો હતો જેમાં ઠરન્સી ઓફીસમાંથી દોઢા રૂપિયા માટેના દરોડાને લઈને નાની છુટી નોટો મેળવવાની મુશ્કેલી માટે ફરીયાદ કરવામાં આવી હતી. તે બાળકમાં એક્ઝેન્ટ જનરલને લખવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૨) ડીરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ્ટીક્સનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે ૧૯૧૮ના ડીસેમ્બર મહિનાથી સી બોર્ન

ટ્રેડ રીટર્ન્સમાં કોટન વેસ્ટના આકાશ આકાશી અલાયદા આપવામાં આવશે જેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

(૧૩) એક્સેસ પ્રોડીટસ ટેક્સ ગીલ ઉપર વધુ વિચાર ચલાવવામાં આવતા એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે સપ્ટેમ્બર મહિના માં કાઉન્સીલે જે પાઉન્ડ ૪૫,૦૦૦,૦૦૦ની ગ્રાન્ટ આપી હતી તે હાલના સંજોગો ભેટા પાછી જેથી લેવી અને તે ઉપરનો ખર્ચે મોકલી આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

(૧૪) શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ અવેરી શેઠ ટી એમ રંગચારી તથા શેઠ મનસુખલાલ આભારામ ભારતરે આ ચેમ્બરના સલામદ થવા માટે અરજી કરેલી છે તેને માટે સ્કુટી નીચર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

બાદ સલા બરખાસ્ત થઈ હતી.

ધી હન્ડીઅન મર્ચન્ટ ચેમ્બર એન્ડ બુરોની કમીટીની એક સલા ચુકવણ તા. ૨૪-૧-૧૯ ના રોજ ૨-૩૦ (૨૪ ટા) કલાકે મળી હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

- ૧ ઓન. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)
- ૨ શેઠ જહાગીરજી જી. પીટીટ.
- ૩ ઓન. સર ફાજલભાઈ કરીમભાઈ
- ૪ શેઠ દેવીદાસ માધવજી
- ૫ „ મોતીલાલ કાનજી
- ૬ „ સોરાબજી એલજી વોર્ડન
- ૭ „ એમ સુબેદાર
- ૮ „ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ જોખાણી
- ૯ „ મથુરાદાસ વસનજી.
- ૧૦ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.
- ૧૧ „ વિક્રમદાસ ડી. ગોવિંદજી.
- ૧૨ „ રેવાચંકર જગજીવન
- ૧૩ „ વસનજી ટી. હાલાઈ.

(૧) જોરાક ઉપર સરકારી અંકુશ બાબે શેઠ વસનજી ટી. હાલાઈ તથા શેઠ વસનજી મૂળજીના પત્રો આવેલ હતા તેની ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં કન્ડોલર ઑફ કુસ્ટર્સની સલાહાત લેવા માટે નીચેના ગૃહસ્થોની સખ-કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

૧ ઓન. શેઠ યુનીલાલ વી. મહેતા.

૨ શેઠ જહાંગીરજી ખી. પીટીટ.

૩ ઓન. મર કાજલભાઈ કરીમભાઈ.

૪ શેઠ. એમ. સુબેદાર.

ઇન્ટર પ્રેવીન્સીઅલ ટ્રાફિક સંબંધમાં ના. સરકારને લખી મોકલવાનો ઠરાવ થયો હતો અને થેન મર્ચન્ટસ એસોસીએશનને એમ લખવાનો ઠરાવ થયો હતો કે તેઓને જ કાંઈ ફરીઆદ હોય તો આ કમીટીને તેઓએ જણાવવું.

(૨) યુનાઇટેડ ફીંગરમ અને હિન્દુ-

૫ વી. પી સીસ્ટમ સ્થાપના સંબં-

૩ „ એન્ડમા કમિટીનો મત પૂછાવ્યો

૪ ઓન. શેઠ પસાર કરવામાં આવ્યો

૫ શેઠ ક્રીડાઈ જે

૬ „ એસ. ખી. ઝક આગેવાન શહે-

૭ „ વસનજી ટી. હાલના સંબંધમાં

૮ „ હંસરાજ પ્રાગજી પાલ કરે છે તે

૯ „ જમનાદાસ દ્વારકાદાસનાનુ ઠરા-

૧૦ ઓન. શેઠ લલ્લુભાઈ શામળદાસમુના

૧૧ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

૧૨ „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરશી.

૧૩ ઓન. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકોરદાસ.

૧૪ સર વિકલદાસ ડી. ઠાકરસી.

૧૫ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી.

૧૬ „ નારણજી હરિભાઈ

૧૭ „ દેવાશંકર જગજીવન.

૧૮ „ નારણદાસ પુરુષોત્તમ.

૧૯ „ શુભાચંદ દેવચંદ ગવેરી.

(૧) ગઇ વખતની કમીટીની મીટીંગની મીનીટ પસાર કરવામાં આવી હતી.

હિન્દુસ્તાન અને યુનાઇટેડ ફીંગરમ વચ્ચે વી. પી. પી. પદ્ધતિ સ્થાપવાના સંબંધમાં આ એમ્બરની કમીટીએ નામદાર સરકાર ઉપર નીચે પ્રમાણે રેપ્રીઝેન્ટેશન મોકલેલ છે:—

આ કમિટીએ તે બાબત ઉપર સંભાળ પૂર્વક વિચાર કરેલ છે અને તેઓ નામદાર હિન્દી સરકારના મતને મળતા છે કે આ પદ્ધતિથી હિન્દુસ્તાનના લોકોને ઘણું ફાયદો થશે. આ પદ્ધતિથી પરલાયો વહેવારની સગવડ થશે અને તેથી વિલાયતનો માલ વાપરતા અહિંના લોકોને તે માલ સોધા મળશે કારણ કે તેઓને વચલા વેપારીઓને કાંઈ પણ આપવું પડશે નહિ. આ પદ્ધતિથી અહિંના માલ વાપરવાવાળાઓ અને દેશાવર ખાતેથી માલની નિકાસ કરવાવાળાઓ વચ્ચે પરલાયો વેપાર વધશે. આ પદ્ધતિથી થનાર સગવડને લીધે નિકાસ કરવાવાળાઓને અહિં માલ મોકલવામાં ઉત્તેજન મળશે. અને અત્યારે માલના પૈસા ન મળવાની બેઝીક છે તે નીકળી જશે. તેમજ અહિંના માલ વાપરવાવાળાઓ વચલા વેપારીઓને નફો આપ્યા વગર માલ મંગાવી શકશે અને વળી તેઓએ મંગાવેલા માલ ન મળવાની બીક પણ નીકળી જશે.

હતી. આ કમીટી બાંહે છે કે આ પદ્ધતિથી

(૫) ઘણાં મોટાં ખાતાંઓ જેઓ દેશાવર માલ કરવાવાળાઓ અને અહિંનાં મૃત્યુને કારણે કરવાવાળાઓ વચ્ચે આડતીઆ દિલાસાનો વેપાર કરવાવાળાઓ વચ્ચે આડતીઆ હુકમે છે તેઓને નુકસાન થશે, અને આવ્યો આ પદ્ધતિ સ્થાપવાની સામે થશે. વલ્લભદાસ આ કમીટીને આશા છે કે નામદાર ઉપકાર માં પ્રજાના લાભ ધ્યાનમાં લઈ આ લેવામાં આવી શકે.

(૬) વરદથી એ

નવા પુસ્તકો.

નીચે જણાવેલા પુસ્તકો એમ્બરની લાય-
કરીમાં આવ્યા છે:—

1. Records of the Geological survey of India Vol. XIX Part 3 1918.
2. Income Tax statistical Returns of the Bombay Presidency for 1917-18
3. Statistics of British India Vol. II Financial statistics.
4. Guide Book for Investors in Government Securities.
5. Report of the Director of Public Instruction of the Bombay Presidency 1917-18.
6. Estimates of Area and yield of Principal crops in India 1917-18.
7. Goods Tariff No. II Bombay Port Trust.
8. Administrative Report of the North West Frontier Province for 1917-18.

૯ મનુષ્ય વિદ્યાનાં તત્ત્વો (શ્રી સયાજી સાહિત્ય માળા.)

(૧૦) પેલેસ્ટાઇનની સંસ્કૃતિ „

(૧૧) બાલોધાન પદ્ધતિનું ગૃહશિક્ષણ „

(૧૨) યુવક રત્ન (સરતું સાહિત્ય વંધક કાર્યોલય)

Reviews (અવલોકન.)

(લી. શ. શિ. મે.).

શ્રીસયાજી સાહિત્યમાળા—પૃષ્ઠ ૨૪૫
પેલેસ્ટાઇનની સંસ્કૃતિ, બાબોતર કર્તા શ્રીયુત
સુરેન્દ્ર ન રંગનાથ ધારેખાન બી. એ. વડોદરા
૧૯૧૮ પાકું પુસ્તક પાના ૧૧૭ કીમત ૦-૧૨-૦

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળાના મણકાઓ
ધીમે ધીમે બહાર પાડવામાં આવે છે તેના
સંબંધમાં વાચક વર્ગના ધ્યાનપર એક અમૂ-
લ્ય વાત મૂકવામાં આવી છે કે વિદ્યાવિનોદી ઉદાર
દાનશીલ શ્રીમંત મહારાજ સર સયાજીરાવ
ગાયકવાડ સરકાર તરફથી જે લાખ રૂપીઆની
અનામત મુકેલી રકમના વ્યાજમાથી એ મણ-
કાઓ સાહિત્યને શોભાવે છે. એ કુળાળપૂર્વક
અંગ્રેજી પુસ્તકનું ભાષાંતર આ કાર્ય છે, અને
ભાષાંતરકારને ઘટે તેટલે હરબજે હરેક અંગેને
ન્યાય આપ્યો છે. ભાષાસંસ્કારવાળી છે, પરંતુ
સંસ્કૃત નહિ બાલુનારો વર્ગ એ ભાષા સહેલાઈથી
ન સમજી શકે તેને માટે વિદ્યાધિકારીની કચેરી
તરફથી કેવો નિર્ણય થયો છે તે જાણવા પહેલાં
કોઈ તરફનો કટાક્ષ કરવો અસ્થાને છે. અલ-
ખત પાનિલાલિક શબ્દો જ્યારે ગુજરાતી
ભાષામાં નવા ઉતારવાના હોય છે, ત્યારે સંસ્કૃ-
તના અખૂટ ભંડાર તરફ નજર વળે તે કબૂલ
કરવાની જરૂર છે.

“સીવીલીઝેશન” એ સંસ્કૃતિ કે સંસ્કાર-
શુદ્ધિ એ પ્રશ્ન કદાચ કોઈના ધ્યાનમાં આવવા
સંભવ રહે, માટે એક એવી સૂચના કરવાની
અગત્ય છે કે નવો શબ્દ રચના વખતે ન્યાય
પુરઃસર વ્યાખ્યા તપાસી ભેદ અંગ્રેજી શબ્દના
હરેક વિશેષ ગુણની સાથે ગુજરાતીમાં ઉતા-
રેલો સંસ્કૃત શબ્દ ઘટતો આવે છે કે કેમ—એક
વગેરે અનેક યોગ્ય કોર્ટથી પરીક્ષા કરી શબ્દ-
રચના થતી હશે, એવી આશા રાખી શકાય.

તે શિવાય “કુઝેડ” શબ્દનો ગુજરાતી બોલ ઉતારવામાં આવ્યો નથી તેનું પણ કાંઈક કારણ હોયું જોઈએ પરંતુ શ્રી ખ્રીસ્તીધર્મ-યુદ્ધ લાગુ પડતો ગણાય તો તે શા માટે સ્વીકારાયો નહિં હોય તે સમજાતું નથી. ‘લોહયુગ’ “કાસ્ય યુગ” વગેરે શબ્દો રચવાનો વાંધો નથી તો કુઝેડ માટે કાંઈક ખાસ કારણ હોય એમ અનુમાન થઈ શકે છે. કોઈ કોઈ સ્થળે જોડણીમાં નજર દોષ રહી ગયા જેવું લાગે છે-દૂષિત તે બદલે દુષિત” છે; એ વગેરે.

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા પુષ્પ ૨૮ મું-
બોલોદાન પદ્ધતિનું ગૃહશિક્ષણ-અનુલેખક
શ્રીયુત ભયતરાય ભાનુસુખરાય મહેતા-વડોદરા
૯૧૮-પાકુ પુકું પાના ૧૧૬ કીંમત ૦-૧૪-૦.

બોલોદાન પદ્ધતિનું ગૃહ શિક્ષણ એ મામતુ ૨૮માં મધકાનું પુસ્તક અંગ્રેજી ઉપરથી ઉતારવાનો ગુજરાતીમાં પ્રયાત્ન થયો હોય તો તે આપણા દેશકાળને અનુકુળ પડે તેવો કરવા માટે ખાસ પ્રયાસ થયો છે તે વધારે ઠીક ગણાય. વન, વર્તુલ ચોરસ વગેરેમાં ફેરફાર વર્તી શકે અને સમજી પણ શકે. પરંતુ છ સાત વર્ષનાં બાલકને લીટીઓની લખાઈ માપવાથી આરંભીને આકૃતિઓનો પાટીઆ ઉપર આલેખ કરવાનું કામ અને પા અર્ધા કે એક તૃતીઆથ વચેનો ભેદ અને તેની ઓળખાણ કરાવવી તે જરા ભારે થઈ પડે એમ મારા અનુભવથી મને લાગે છે. ને વાત પણ ધીલીદર દર રાખીએ તોપણ પાચમી પાચરીના દ્વિસાળો જરા વધારે ઠંડુ થઈ પડે એમ કહેતા બાધ નથી. આકરનું જ્ઞાન એ મધાળા નીચે ઠીક ગે ઠવણ કરી છે, અને

તેથી રીતે બીજી ઘણી ખરી બાબતો ચોગ્યતા મુજબ ધરવામાં આવી છે. ગાયનના ક્રમિક પાઠો પણ ચાલે તેવાં ગણવામાં વાંધો નથી.

પુસ્તકમાં શિક્ષણક્રમની રચના ઉચિત છે, પરંતુ વર્ષના પ્રમાણ સાથે તેને બાંધ બેસાડવામાં મતભેદ થવા સંભવ રહે છે, તે પણ કુદરતી છે

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા પુષ્પ ૨૫ મું-
મનુષ્યવિદ્યાના તત્ત્વો-ભાષાંતર કર્તા શ્રીયુત મધુકુ-
માર શિવપ્રભાદ દેવાઈ એમ. એ. એસ. ડી. મી.
ડી. વડોદરા ૧૯૧૮ પાકું પુકું પાના ૧૮૫.
કીંમત રૂ. ૧-૦-૦.

મનુષ્ય વિદ્યાના તત્ત્વો તે પુસ્તક ૨૫મો મણકો છે, તે આર. આર. મેરેટના એંગ્રેગો-લોજીનું ભાષાંતર છે ગુજરાતી સાહિત્યમા આ પુસ્તકનો સંગીન વધારો થઈ ચક્રશે. ભાષાંતર કરના શબ્દોમાં બોલીએ તો ઉત્ક્રાંતિ રૂપી ચક્રનેમી ઉપર ચઢેલો મનુષ્ય એજ તે વિદ્યાનો બહોળામાં બહોળો અર્થ છે. જુદા જુદા સમયમાં થઈ ગયેલા મનુષ્યનો તેમજ પૃથ્વીના જુદા જુદા પ્રદેશમાં વસતી પ્રજાનો એ વિદ્યા અભ્યાસ કહે છે—” એ પુસ્તકમાં પુરાવન કાળ, ઓલાદ, પરિસ્થિતિ ભાષા, સમાજ વ્યવસ્થા વગેરે જે જે બાબતો નજી કરવામાં આવી છે, તે ઘણી મનન કરવા યોગ્ય છે, અને દુકામા કહીએ તો આ વિષય ઉપર ગઈ સાહિત્ય પરિષદમાં અગાઉ કોઈ વખતે નહિ વંચાયેલો એવો આ વિષય નિર્જાં ધાત્મક ધરવામાં આવ્યો હતો. આ વિગત તરફ ગુજરાતી સાહિત્યનું લક્ષ વધારે સચોટ દોરવાય તે ચાલવા લેવી બાબત છે.

ઉંચી પોલીસી કરેલા ટેબલ દોય ખરીદ કરવા ઇચ્છાં જ્યો ?

આ અને એનાં જેવાં પુસ્તકોને છેડે પરિભાષિક, શબ્દ કોશ આપવાની રીતી ઘણી રત્નિપાત્ર છે. અને તે જેમ ક્ષયદાહારક છે તેમજ તે આપવાથી કયો પર ભાષાનો શબ્દ આપણી ભાષામાં ઉતારવામાં આવ્યો છે તેની જાણ વાચક વર્ગને થાય ત્યારે ખીજે શબ્દ બનાવવાનો વ્યર્થ પ્રયાસ તે કરી શકતો નથી. પરિભાષા ગુજરાતીમાં જાણી રીતે વિસ્તાર પાળવાનું એ મુખ્ય સાધન છે. આના સંબંધમાં “સુ પ્રભ વિદ્યા” — એ શબ્દ વિષે જરા સુચના કરવા ઇચ્છા થાય છે — તે એ કે તે શબ્દને જદલે આલાદ (આધ) પોષણ વિદ્યા-વધારે યોગ્યતાથી બંધાયેલો આવે તેમ કહી શકાય, તેનું મુખ્ય કારણ “સુપ્રભ” એટલે ભાગ નકામો બહારનો આવી જાય છે — પરિણામક બાબત જરૂરી નથી. આલાદની સાથે આધ વધારવાનો સંબંધ નિઠરનો હોઈને આધ વધાર-

વાની વિદ્યાને આલાદ પોષક શાસ્ત્ર પણ કહેતાં બાધ નથી. એ પ્રાસંગિક નોંધ તરીકે મુકવાની જરૂર લાગે છે.

સમસ્ત રીતે સાહિત્યમાળામાં જે વિદ્વાનો મદદ કરે છે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે; અને સાહિત્યથી લાભ લેનાર હાલની અને નહિં જન્મેલી લલિત્યની પ્રજા ઉપર શ્રીમંત નામદાર મહારાજ સાહેબ સર સયાજીરાવ ગાયકવાડ સરકારનો અપ્રતીમ ઉપકાર થાય છે તે જોતાં તેઓનો સાહિત્યપ્રેમ અને દેશ વાત્સલ્ય ભાવ દરેક ગુજરાતી ભાષીને અખૂટ ભંડારવાળા ખજાનામાંથી સાહિત્ય રત્નો અળકતાં અને અમૂલ્ય જાહાર લાવે છે તે ઘણા મોટા અને અનર્ઘ્ય આભારના ભાર તેવી ગુજરાતી પ્રજાને દાખી દેવાને બસ છે.

લી૦

શં. શિ. મે.

OTHER CHAMBERS' SECTION.

બીજી ચેમ્બરના વિભાગ.

એક્સેસ પ્રોફીટસ ડ્યુટી બીલ.—

આ સ બ ધમા ધી અપર ઇન્ડીઆ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ તરફથી ના સરકાર ઉપર એક રેપ્રીઝન્ટેશન ઠરવામા આબ્યુ હતુ જેને સાર નીચે આપવામા આવેલ છે.—

આ કમીટી આ બીલ રજુ કરવાના હેતુ નરફ ઘણીજ નાપસ દગીથી બુએ ડે એટલુ તો નક્કી છે કે જ્યારે લગાઈ ચાલતી હતી અને હિન્દુસ્તાન સામ્રાજ્યને મદદ કરવા પોતાથી ણનતુ ઠરતુ નથી એમ જ્યારે વાગ વાર કહેવામા આવતુ ત્યારે જો આ કર નાખવામા આવ્યો હતો તો અગર જો કે તેનો બોલો વેપાર ઉદ્યોગ ઉપર ઘણો મોટો પડતો તો પણ તે રાજ્ય ખુશીથી માન્ય ઠરવામા આવ્યો હતો પરંતુ ના સર કારે વારવાર આ કર તરફ નાપસ દગી બતાવી હતી

૧૯૧૭ ના માર્ચની ૧ લી તારીખે સર વીલીઅમ મેયરે બજેટ રીપોર્ટમા આ કરની સામે ત્રણ દલીલો રજુ કરી હતી —

(૧) આ કર નાત્ર કામ ચલાઈ હોય લગાઈ પછી ગાલુ રાખી શકાય નહિ.

(૨) ઇંગ્લેન્ડમા અવકુવેસ માટે જેવી સાગી ગોઠવણ છે તેવી ગોઠવણ અહિં બની ન શકે તેમ હોવાથી તેમજ જે કરના સ બ ધમા વાધાનો નીવેડો લાવવા માટે નિયુક્ત બોર્ડોના અભાવે આ કર અહિં નાખી શકાય નહીં

(૩) સુપર ટેક્સ નાખેલ હોવાથી વધા રાના નફાની એક સારી રકમ અરકારને મળેલ છે અને તેથી આ નવા કરની જરૂર નથી

પરંતુ હવે લગાઈ પૂરી થયેલ છે તેમજ આ કર માટે જે ગોઠવણ નહોતી તે હજી પણ નથી અને વળી સુપર ટેક્સ પણ ચાલુ છે તેથી આ ત્રણે વાધા હજી પહેલા બેટલાજ મજબુત છે.

મી પ્રોનરોએ હમણાજ કહ્યું છે કે લગાઈ પૂરી થયા પછી એક દિવસ પણ એક્સેસ પ્રોફીટસ ડ્યુટી ચાલુ રાખવામા આવશે નહિ છતાં પણ નામદાર હિંદી સરકાર તે નાખવા માગે છે નામદાર સરકાર પોતેજ તે કર ધીકારી કાઢ્યો હતો તે ભૂલી જઈને નામદાર સરકાર બંને પ્રવૃત્તિ માન્યતા બદલવાની અને આ કરને બંદોબસ્ત પ્રમાણે પસ દગી મેળવવાની આશા રાખે છે

આ કર સામે ના સરકાર તરફથી જે કહેવામા આવ્યું હતું તેની ઉપર આધાર રાખીને અહિં વેપારી અને આદ્યામિક પોલીમી રચનામા આવી છે અને જે ખાતાઓને લગાઈના લાવે સાચાકામ વિગેરે ખરીદીને કામ શરૂ કર્યું હશે તેઓને આ કરથી સખ કટકો લાગશે અને દેશની આદ્યામિક પ્રવૃત્તિને એક ગંભીર ઘોંટા પહોંચશે

જે એમ દલીલ કરવામાં આવે કે ધારા સભામાં ખીન, અધિકારી, સચ્ચોએ પણ આ ઠર પસંદ કરેલ છે તો તેના જવાબ એટલો જ કે લગાઈ ૧૯૨૧ના માર્ચ સુધી લંબાશે અને ૧૯૧૬-૨૦ અને ૧૯૨૦-૨૧ સુધી બહુ ખર્ચ થશે તેવી માન્યતાથી સરકારની માગણી તરફ તેઓએ પસંદગી બતાવી હતી. પરંતુ આ પછી બે મહિનામાં જ લગાઈ પુરી થઈ છે અને તેથી સ્થિતિ તદ્દન ફેરવાઈ ગયેલ છે કે લગાઈ ચલાવવા માટે જે વધારાનો ખર્ચ મોજવામાં આવેલ છે તે તદ્દન ગયેલ છે અને લશ્કર છુટું કરવા પણ ઓછો ખર્ચ થશે અને કેટલો ખર્ચ થશે અને કેટલું મળી શકે તેમ છે તે સરકાર સહેલાઈથી જાણી શકે એમ છે તેથી જ્યાં સુધી આ બધી બાતમી જાહેરમાં આવે ત્યાં સુધી આ કર લાગુ પાડવો વ્યાજબી નથી. વળી આ કરથી સરકારી લોન ઉપર પણ બહુ માઠી અસર થશે.

ત્યારબાદ ખીલના જુદા જુદા કાનુનો ઉપર ટીકા કરીને કમીટી એવો મત રજુ કરે છે કે જો આ ઠર નામદાર સરકાર લેવા માંગતી જ હોય તો સુપર ટેક્સ કાઢી નાખવો જોઈએ; વળી ઇન્ટરમેડેટ તથા સુપર ટેક્સમાંથી જોઈતી રકમ મંદી શકે એમ છે કે નહિ તે પણ નામદાર સરકારે ગંભીરપણે વિચારવા જેવી બાબત છે. ટુંકામાં એક નવબત આ કર વખોડી કાઢી પાછો તે લાગુ પાડવો તે છાજતું નથી.

ધી નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટસ

એક્ટ ૧૮૮૧:—

ધી બંગાળ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સની કમીટીનું ધ્યાન મુંબઈમાં ઉપરના એક્ટના ૧૩ મા સેક્શનના સંબંધમાં ચૂકવાયેલા એક મુકદ્દમા તરફ ધી બોમ્બે ચેમ્બરે 'મે'ચુ' હતું.

કલકત્તા અને મુંબઈમાં જે ચેકો અમુક આસામીને આપવાના કર્યા હોય અને તેમાં 'ઓર્ડર ઓર્ડર' અથવા 'ઓર્ડર ઓર્ડર' એ શબ્દોનું ઉમેરો હોય તો પછી તે ચેકોને ઇંગ્લીશ કાયદા મુજબ તે આસામીને અથવા તેના 'ઓર્ડર'થી આપવાની રૂઠી છે. પરંતુ મુંબઈવાળા મુકદ્દમામાં આ રૂઠી કાયદાની વિરુદ્ધ ગણવામાં આવી હતી. પરંતુ ચેક જેવા હુ'મેશ ઉપયોગમાં આવવા ડોક્યુમેન્ટો જલદી જલદી શકાય તેવા હોવાં જોઈએ એ ઇચ્છવાજ્જ છે.

તેથી બોમ્બે ચેમ્બરે નેગોશીએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટસની આ કલમ ઇંગ્લીશ બીલ્સ ઓફ એક્ટ સ્વેન્ચ એક્ટની કલમ મુજબ ફેરવવા નામદાર સરકારને સૂચના કરેલ છે. બંગાળ ચેમ્બરની કમીટીએ પણ બોમ્બે ચેમ્બરને ટેકા આપ્યો હતો અને નામદાર હિન્દી સરકારને તે મુજબ લખ્યું હતું. તેઓના મત પ્રમાણે ચેક જેવાં હુ'મેશમાં વપરાતાં ડોક્યુમેન્ટોને લગતો કાયદો બહુ ગુ'ચવણ બરેલો હોય તે ઇચ્છવા જોગ નથી અને વળી ઇંગ્લીશ કાયદામાં અને અહિંના કાયદામાં આટલો મોટો ફરક હોવાં જોઈએ નહિ. વળી કાયદો બાબતે રાખવાં ચેક જેવા ડોક્યુમેન્ટો શા માટે સહેલાઈથી જલદી શકાય તેવાં ન હોવાં જોઈએ તે સમજાતું નથી.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS.

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

તાર મોકલવા માટે 'ટેસ્ટ વર્ડ્સ' નો ઉપયોગ કરવાની છૂટ અમેરીકાની જે બેન્કોને આપવામાં આવેલ છે તેમા નીચે લખેલ બેન્કોને લ'ડનના ચીફ સેન્સરે ઉમેરી છે:—

(૧) નેશનલ સીટી બેન્ક ઓફ ન્યુયોર્ક —સાત બ્રુગ્લાનની શાખા.

(૨) નેશનલ બેન્ક ઓફ ધી ડેનોશ વેસ્ટ ઇન્ડીઝ, સ્ટેઇટ થોમ્સ વર્જીનીયા.

(૩) સેઈંડ નેશનલ બેન્ક ઓફ બોસ્ટન

(૪) સ્ટેઇટ બેન્ક ઓફ ચીકાગો.

(૫) લ'ડન એન્ડ બ્રાઝીલીઅન બેન્ક લીમીટેડ ન્યુ યોર્ક એન્જ-સી.

(૬) હેનીવીગ એન્ડ કંપની—ન્યુ યોર્ક.

૨૭-૧-૧૯.

અત્રેના કલેક્ટર ઓફ કસ્ટમ્સ વરફથી આ એમ્બરને એક જાહેરાત મળેલ છે જેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે યુનાઇટેડ કીંગડમમાં ઘેટાં અને વકરાંના ટેન્ડ ચામડાં અને ઘેટાં અને ઘેટાંના બચ્ચાનાં ડ્રેસ ચામડા ગમે તેટલા જરૂરયામા આયાત કરવા માટે ૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૯ સુધીના વખત માટે સામાન્ય પરવાનો ફરેલ છે. તેથી તેવા ચામડાંની અહિથી નિકાશ માટે ફાલ તુરત વદન છૂટ આપવામાં આવેલ છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

નવી બગદાદ લાઇન.

બ્રીટીશ સાહુસ માટે એક તક:

લંડનના ધી ટાઇમ્સ ટ્રેડ સપ્લીમેન્ટમાં ઉપરના વિષય ઉપર એક ઘણાજ અગત્યનો લેખ આવેલ છે જેનો સાર નીચે આપવામાં આવેલ છે.

બગદાદ રેલવે કંપનીના જનરલ મેનેજરે હીસેમ્બર મહિનામાં કોન્સ્ટેન્ટીનોપલ ખાતે એક બ્રીટીશ જર્નાલીસ્ટ પાસે એવો મત દર્શાવ્યો હતો કે હવે બે વરસમાં આ રેલવે લાઇન પરિપૂર્ણ ગઈ સુધી પૂરી થશે. આટલા વખત કરતાં લાઇન વહેંચી પછુ પૂરી થાય પરંતુ તે એવી બાબત છે કે જેની ઉપર બગદાદ રેલવે કંપની અથવા તેના જર્મન હીરેક ટરોનો હવે કંઈ પછુ અડકશ નથી.

જ્યારે આ રેલવે પૂરી થશે ત્યારે પહેલાંની ધારણા મુજબ તે રેલવે જર્મનીના રાજકીય અને લશ્કરી હેતુઓ પૂરા પાડશે નહિ. બે કે બોસ્ફોરસ ખાતે એક ગાળા (break) સિવાય બર્લીન અને બગદાદ વચ્ચે પર ભાર્યો વ્યવહાર રહેશે તોપણ આ લાઇન ટ્યુટોનીક સત્તા નીચેના દેશોમાંથી પસાર થશે નહિ. તેમજ બોસ્ફોરસના ઐશીઆટીક કીનારા ઉપર આવેલ હૈદર પાશા આ લાઇનનું પશ્ચિમનુ ટર્મીનસ થશે નહિ પરંતુ તેનું ટર્મીનસ મેડીટરેનીઅન ઉપરનું એક બંદર થશે કે જેનો આરબના મુલકમાં સમાવેશ થાય છે,

અને તેથી પાશ્ચિમના દેશોની સત્તા નીચે રહેશે. આ બંદર અલેક્ઝાન્ડ્રીયા છે.

અલેક્ઝાન્ડ્રીયા (કે જે સીરીઅન દરવાજાની ચાવી છે) એલેપોલુ બંદર છે અને એલેપોલુ પર્યંત ગઈ જવા માટે યુફ્રેટીસ વેલીને રસ્તે જતાં વટેમાર્ગીઓ તથા માલને માટે પશ્ચિમ મધ્યસ્થાન છે. આ રસ્તો એક સહુથી જૂની અને સીધી સામુદ્રધુનિનો કાગ છે કે જે માર્શન ઇન્ડીઆનો કાલ ઐશીય. માઇનર તથા યુરોપ પહોંચતો. હાલમાં પૂર્વનો માલ પશ્ચિમનાં જળ રોમાં રેક સી તથા સ્વેઝ કેનાલ મારફત જાય છે અને આ દરીઆઇ માર્ગ સામે કોઈ પછુ જમીન માર્ગ હરીફાઈ કરી શકતો નથી. પરંતુ રેલવેની સરળતા થતાં ઉત્તર સીરીઆની કિમતી ચીજો તથા મેસોપોટેમીઆની નિપજ તેમજ પર્શીઆનો ઘણાખરો વેપાર (જે હાલમાં બગદાદ મારફત ચાલે છે) એલેપોલુ મારફત અલેક્ઝાન્ડ્રીયા જશે. આ બંને શહેરો હવે ખામ કરીને ટ્રેડપ્રીટનના આર્થિક ક્ષેત્રમાં આવ્યાં છે. નવી લેવન્ટ કંપનીનો મૂળ હેતુ સીરીઆ અને મેસોપોટેમીઆનો વેપાર ઉદ્યોગ ખીલવવાનો છે અને તે માટે અલેક્ઝાન્ડ્રીયા એલેપોલુ તથા બગદાદ ખાતે એજન્સીઓ સ્થાપવાની તેમજ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા અને યુનાઇટેડ કીંગડમ વચ્ચે પરબારી સ્ટીમશીપ લાઇન સ્થાપવાની મુખ્ય

જરૂરીઆત છે. ૧૮૨૫ સુધી લગભગ ૨૦૦ વરસથી જૂની લેવંટ કંપનીને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે એજન્સી હતી અને પહેલાં તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઇન્ડિયાન સુધી યુક્રેટીસનો રસ્તો ફરી ખીલવવાનો હોવાથી તેની એક કોન્સ્યુલેટ એલેપો ખાતે આપવામાં આવેલ હતી. આ જેમ્સ પહેલાના વખતમાં બન્યું હતું પરંતુ તે પહેલાં ઇલીઝાબેથ જેમ્સ એલેપોમાં વેપાર કરતા અને તે જગ્યાએથી જીન ફ્રીચ ૧૫૮૩ માં રજુ ઓળંગી બસરા ગયો અને ત્યારથી એલેપો ખાતે ખ્રીટીશના લાભ અગત્યના છે. જોકે એલેપો-બસરાનો કેરેવાન રસ્તો વધન નકામો પડેલ છે અને બગદાદ સાથે વેપારી સંબંધ માટે ઘણી થોડી સગવડ છે છતાં પણ એલેપોનો પરદેશ સાથેનો વેપાર હજી ઘણો અગત્યનો છે. લડાઈ પહેલાંના વખતમાં અલેક્ઝાન્ડ્રીયા મારફત પસાર થતા નિકાસ તથા આયાતના માલની કિંમત દર વર્ષે સામાન્ય રીતે ૪૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડની હતી. ૧૯૦૮ માં એલેપો-રાયાઠ બેચરૂટ રેલ્વે ઉઘડવાથી અલેક્ઝાન્ડ્રીયાનો ઘણો વેપાર બે ચરૂટ ખાતે ઘસડાઈ ગયો હતો અને તે વેપારા ઉપર વળી ૧૯૧૧ માં એલેપો-હોમ્સ-ટ્રીપોલી રેલ્વેથી વધારે ખરાબ અસર થઈ હતી.

અલેક્ઝાન્ડ્રીયા પ્રાન્ય:—૧૯૧૪ થી અલેક્ઝાન્ડ્રીયા કે એલેપો સાથે રેલ્વેથી જોડાયેલ છે અને બેચરૂટ અથવા ટ્રીપોલી હવે ઉત્તર સીરીયાના વેપાર માટે તેની સાથે હરીફાઈ કરી શકશે નહિ. અલેક્ઝાન્ડ્રીયાથી એલેપો સુધીની લાઈન બગદાદ રેલ્વેની પ્રાન્ય તરીકે બાંધવામાં આવેલી છે અને તે સીરીઅન ગેટ્સ મારફત પરભાર્યો રસ્તો લેતી નથી. પરંતુ બંદરની ઉત્તર તરફ જઈ દસસનું મેદાન ઓળંગી એમેનીઅન ગેટ્સમાંથી પસાર થઈ એડનાની પૂર્વે હેઢરપાશા એલેપો લાઈનને મળી જાય છે. ૧૯૧૧ માં ઓર્ટોમન ગવર્નમેન્ટ પાસેથી જર્મનોએ જબરજસ્તીથી જે કન્સેશન લીધું

હતું, તેની રૂથે આ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા પ્રાન્ય બગદાદ રેલ્વે કંપનીએ ખાંધી હતી અને જર્મનો સારી રીતે બાણતા હતા કે એલેપો અને તેની પૂર્વના મોટા ભાગના વેપારનું કંટ્રોલ બાઈ અલેક્ઝાન્ડ્રીયા હતું. અને તેઓ હરીફાઈ દૂર રાખવા માંગતા. વળી ૧૯૧૧ નાં કન્સેશનથી કંપનીને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે ડાઠ વેરહાઉસ વિગેરે બાંધવાની પણ છૂટ મળી હતી પરંતુ લડાઈને લીધે તેમ કરવું બની શક્યું નથી. હવે તે બગદાદ કંપનીને યાતો કન્સેશન જતું કરવું પડશે અથવા તે તે જર્મનોમાં હાથમાં રહેશે નહિ. નવી લેવંટ કંપનીનું કામ બંદર ખીલવવાનું છે અને જ્યારે એલેપોથી બગદાદ સુધીની રેલ્વે થોડા વખતમાં પૂરી થશે ત્યારે પણ તે જ કંપની મેસોપોટેમીયાના સાધનો કેળવવાની સ્થિતિમાં હશે.

રેલ્વેના રસ્તા સંબંધમાં ઘણી અચોક્કસતા છે. પ્રાન્યના જંકશનથી મુખ્ય લાઈન સાથે અલેક્ઝાન્ડ્રીયાની પૂર્વ અને દક્ષિણ બાજુ જતાં રેલ્વે કેટલીક ટનેલમાંથી એમેનસ પર્વત ઓળંગે છે અને ઘણી ઉંડી નદીઓના પૂલ ઉપરથી જાય છે. આ લોયરાં જોદવામાં અને પૂલ બાંધવામાં ખ્રીટીશ લોકોને બહુ ઠડવો અતુલ્ય થયેલ છે કારણ કે ગેટ્ટીપોલી અને કુટ ખાતે કેદ થયેલા સેંકડો કેદીઓ તે કામ ઉપર મોકલાયાં આવ્યા હતા. આ કામ ૧૯૧૭ ના ઉનાળામાં પૂરું થયું હતું. એમેનસના કાંટાથી મુખ્ય લાઈન એલેપો સુધી પહોંચે છે અને શહેરની સાથે ૧૦ માઈલની પ્રાન્ય લાઈનથી જોડવામાં આવેલ છે. મુખ્ય લાઈન પૂર્વ તરફ ચાલુ રહે છે અને છરાબલસ ખાતે યુક્રેટીસ નદી ઓળંગે છે. આ જગ્યાથી લાઈન યુક્રેટીસનો જૂનો રસ્તો મૂંઝી દઈ પૂર્વ તરફ જતાં મેસોપોટેમીયાના મેદાનની ઉત્તરની બાજુ તરફ જાય છે અને માર્શનીસ ઉપર મોસલ ખાતે પહોંચે છે.

બ્રીટીશ કેદીઓની મળુરી:—

અહિં પણ આ રેલવેને બ્રીટીશ લોકો સાથે સંબંધ છે. ૧૯૧૬ના એ મહિનામાં એલેપોની પૂર્વ બાળુએ રેલવેનું મથક રેસલ એકાદ ખાતે હતું. અહિં કુટ ખાતે પકડાયેલ ઘણા ખરા હિન્દી સ્ત્રીપાંડુઓને લાવવામાં આવ્યા હતા અને મોસલ તરફ લાઇન તૈયાર કરવામાં રોકવામાં આવેલ હતા. સને ૧૯૧૭ ના બુલાઇ સુધીમાં તેઓએ નીસીબીન સુધી કામ પહોંચાડ્યું હતું. ૧૯૧૮ ની સ્પ્રિંગ સુધી નીસીબીન ડીસ્ટ્રીક્ટમાં ૬૫૦ અંગ્રેજો અને ૫,૪૦૦ હિન્દીઓ રેલવે ઉપર કામ કરતા હતા અને લગાઇ પૂરી થઇ તેટલા વખતમાં લાઇન મોસલથી સો માઇલના અંતર સુધી લાવવામાં આવી હતી. બગદાદથી શરૂ કરેલા લાગ સિવાય ટર્કી-જર્મનોએ બાધેલ રેલવેને માટે આટલું જ કહેવાનું છે. બગદાદથી શરૂ કરેલ લાઇન જ્યારે તે શહેર સર સ્ટેન્ડી મોટે લીધું ત્યારે અમારા સુધી એટલે કે ટાઇગીમ ઉપર ૭૦ માઇલ સુધી પૂરી કરવામાં આવી હતી આ લાઇન નદીના જમણા કીનારા ઉપર છે સમાશથી આગળ લાઇન બાધવાનું જનરલ માર શલે જારી રાખ્યું. ગયા સપ્ટેમ્બર સુધીમાં લાઇન ટેકરીટ સુધી પહોંચી હતી અને હવે તે મોસલ સુધી બંધાય છે. હવે નીસીબીન મોસલ અને મોનલ-ટેકરીટ લાગે ઉપર ૨૦૦ કરતા થોડા માઇલ લાંબી બાધવાની રહેલ છે જે બગદાદ અને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા વચ્ચે ખરખા જેઝ ઉપર ખરભાયું રેલવે કનેક્શન થશે.

લશ્કરી જરૂરીયાતોને લીધે મીરીઆ અને બગદાદ વચ્ચે લાઇન બાધવાના કામમાં અચોક્કસતા હતી તેના કરતાં વધારે અચોક્કસતા બ્રીટીશ લોકોને બસરા અને બગદાદ વચ્ચે લાઇન બંધવાના કામમાં હતી કારણ કે બસરા પર્યન ગદ્દના મધ્યાળા ઉપર ૭૦ માઇલ શેટલ અરબ ઉપર આવેલ છે. લડાઇની શરૂઆત

વખતમાં બસરા ખાતેથી એ સાંકડા જેબની લાઇનો બાધવામાં આવી હતી-એક યુફ્રેટીસ ઉપર નામીરીયેહ સુધી અને બીજી ટાઇગીસ ઉપર કુર્ના સુધી બ્રીટીશ લોકો ટાઇગીસ ઉપર આગળ વધતા હોવાથી રેલવે પાણી નદી ઉપરજ આગળ વધારવામાં આવી હતી. કુર્નાથી લાઇન અમારા સુધી લઇ જવામાં આવી અને પાછળથી કુટ લેવાણા બાદ તે શહેરથી ટાઇગીસના દાબા કીનારા ઉપર બગદાદ સુધી રેલવે બાધવામાં આવી હતી.

હિન્ડીઆહ બેરેજ.

મુખ્ય લાઇનને ટાઇગીસ રસ્તે લઇ જવાનો ઇરાદો નથી પરંતુ તે યુફ્રેટીસ ઉપરથી જશે જ્યાં એક વર્ષ અગાઉ હિન્ડીઆહ બેરેજ ઉઘડવાથી ખેતીવાડીમાં અદ્ભુત ખીલવણી થયેલ છે બગદાદ ખાતે ટાઇગીસ, અને યુફ્રેટીસ વચ્ચે ૩૦ માઇલનું અંતર રહે છે એટલે એક નદીથી બીજી ઉપર જવામાં લાંબો ફેરાવો નથી. ૧૯૧૭ના ડીસેમ્બરમાં બગદાદથી યુફ્રેટીસ ઉપર ફેલ્ડ સુધી એક રેલવે બાધવામાં આવી હતી. આ લાઇન ઉત્તર તરફ રામાડી સુધી વધારવામાં આવી હતી અને હીટ સુધી પણ વધશે. પરંતુ બેરેજની નીચે હીલાહની દક્ષિણ બાજુ તરફનો વધારો વધારે અગત્યનો છે. બસરા જવા માટે મુખ્ય લાઇન આ રસ્તો લેશે. પરંતુ લાઇન પરભારી નાઇમીરીયેહ જશે નહિ. કેટલીક અડચણોને લીધે આ લાઇન કુટ તરફ જશે જ્યાંથી તે નાઇમીરીયેહ સુધી ટાઇ જવામાં આવશે. આજો રસ્તો તયાર કરવામાં કાંઈ ખાસ મુશ્કેલીઓ નથી અને મેસોપોટેમીઆના સાધનો ખીલવવાનું જલદી ગરૂ થવાની વક્રી છે કેટલો વેપાર બસરા તરફ ખેતારી અને કેટલો એલેપો અને અલેક્ઝાન્ડ્રીયા ખાતે જશે તે જાણવું છે અને આ બંને રસ્તાને ઘણા ફાયદો થવાનો સંભવ છે.

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ જાંક ઓટ, ફ્રાઈ, મુબઇ.

બગદાદ લાઇનની એક શાખા ઘણી આગળ વધેલ છે. તે લશ્કરી કામ માટે ખ્રીડીશ લોકોએ શરૂ કરી હતી અને તે બગદાદથી ડાયાલાહ નદી ઉપર જાય છે અને પસ્યન ડીનારા ઉપર ખાનીકાન સુધી પહોંચે છે. આ લાઇનની અગત્યતા એટલા માટે છે કે બગદાદનો વેપાર મોટે ભાગે પર્શિયા અને ટુની-આના ખીબા ભાગો વચ્ચે માલ લાવ લઇ જા કરવાનો છે.

હિન્દુસ્તાનથી પરબાર્યા રસ્તા તરીકે જો કે બગદાદ લાઇન સ્વેચ્છ કેનાલ રસ્તા સાથે હરીકાંઈ કરવાની આશા રાખી શકે નહિ છતાં પણ સુસાઈરો અને પૂર્વે આહનારને તે રસ્તો આકર્ષ્યો વિના રહેશે નહિ કારણ કે તે રસ્તામાં કુદરતી દેખાવો ઘણા જોવા લાયક હોઈ લોકો જે સહેલાઈથી અને સહીસલામતથી તે રસ્તે જઈ શકશે તેા ઘણા તેના લાભ લેશે.

હિન્દુસ્તાનમાં કેલસાની વપરાશ.-

ઐથોગિક ખાતાંઓની જરૂરીઆત.

એક છાપાનગી સાદીમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે નામદાર હિન્દી સરકારના હુકમથી ડીપાર્ટમેન્ટ ઓફ રેટીરીટીકસ તરફથી ૧૬૧૭ માં હિન્દુસ્તાનમાં જૂદાં જૂદાં ખાતાંઓમાં વપરાએલ કેલસાના સંખ્યામાં એક ખાસ સેન્સસ ૧૯૧૮ માં કરવામાં આવેલ છે. કેલસા વાપરતાં ખાતાંઓના માલિકો તથા એજન્ટો ઉપર પત્ર લખીને ૧૯૧૭ ની સાલની વપરાશના આંકડા માટે માંગણી કરવામાં આવી હતી. આ આંકડા કેટલાંએક નાનાં ખાતાંઓ સિવાય સઘળા તરફથી પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા. ૧૯૧૭ની સાલમાં હિન્દુસ્તાનમાં એકટ અને નોન-એકટ ખાલોમાંથી તેમજ દેશી રાખોની ખાલોમાંથી કેલસાની કુલ વેદાશ ૧,૮૨,૧૩ ૦૦૦ ટનની હતી. સેન્સસ ઉપરથી રેલ્વે સ્ટ્રીમરો તથા હિન્દી ઉદ્યોગોમાં કેટલો કેલસો

વપરાએલ છે તે જણાય છે. રેલ્વેની વપરાશ સહુથી વધારે છે અને જેમ કેલસાની વેદાશ વધારે તેમ રેલ્વેમાં કેલસાની વપરાશ વધારે થાય છે એમ અનુભવ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે. એટલે કે રેલ્વે લાઇનના વધારાની અસર કેલસાની ખાલોની ઉપર ખૂબ અગત્યની છે. એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીનમાં વપરાતા કેલસા સિવાય 'બંકર' કેલસાની નિપજ ૧૫,૧૪,૦૦૦ ટન હતી એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીનને ખાતે વપરાએલ કેલસો ૧,૪૨૬,૦૦૦ ટન હતો અને તેની મુખ્ય તથા કરાંચી ખાતે રેલ્વેથી નિકાસ કરવામાં આવી હતી, અને કલકત્તા ખાતેથી દરિયા મારફત કેલંગો, રંગુન, બસરા તથા સૌગંધોર ખાતે મોકલવામાં આવેલ હતો. આ આંકડામાં ઈસ્ટ આફ્રીકા, એડન, મેસોપોટેમીયા, તથા પરશ્યન ગલ્ફ ઉપરનાં બંદરો ખાતે લશ્કરી વપરાશ માટે મોકલાવેલ કેલસાનો સમાવેશ થાય છે. ૧૯૧૭ માં મુખ્ય અને કરાંચી ખાતે એકમીરેલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડીઅન મરીન ખાતે રેલ્વે મારફત લઈ જવામાં આવેલ કેલસો ૧,૧૫૨,૦૦૦ ટન હતો. તે સિવાય કેલસાની વપરાશ ૬૩,૦૪,૦૦૦ ટન હતી અને કુલ નિકાશ ફરીવાર કરવામાં આવેલી નિકાશ સંકિત ૩,૬૩,૦૦૦ ટન હતી. દુકામાં રેલ્વે, સ્ટીમર હિન્દી ઉદ્યોગો તથા પરદેશમાં કેલસાની વપરાશ કુલ ૧૫,૨૩૦,૦૦૦ ટનની હતી. તે ખાદ કરતાં માત્ર ૨,૬૮૩,૦૦૦ ટન રહે છે, જેને માટે આંકડા મળી શકેલ નથી. આ આંકડા માટે નીચે પ્રમાણે જાગવાઈ કરી શકાય:-

(૧) ખાલો પાસે વપરાશ તથા વેસ્ટેજ. આ લગભગ ૨,૧૮૬,૦૦૦ ટન લઈ શકાય, જે આંકડો કુલ નિપજના ૧૨ ટકા છે. ટકાનો આ દર હિન્દુસ્તાનની ખાલોના ચીફ ઇન્સ્પેક્ટરની સલાહ લઈને મૂકવામાં આવેલ છે.

(૨) જે ખાતાંઓ તરફથી આંકડા પૂરા પાડવામાં આવેલ નથી તેઓની વપરાશ.

(૩) ધરણુ ઉપયોગ માટેની વપરાશ.

હિવાલના માટે ફ્રેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનો જોયો કે?

જૂદી જૂદી જાતના વાપરનારાઓને માટે આકાશ નીચે આવેલ છે. જે ખાતાઓએ ૫૦,૦૦૦ ટનથી ઓછો કોલસો વાપરેલ છે તેનો 'ખીન'ઓમાં' સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે.

	૧૯૧૭ માં વપરાશ.	કુલ નિપજના ટકા.
(૧) રેલ્વેઓ	૫,૬૨૦,૦૦૦	૩૦.૯
(૨) બંકર કોલ	૧,૫૧૪,૦૦૦	૮.૩
(૩) ચોડમીરેલી અને ચેચલ ઇન્ડીયન મરીન...	૧,૪૨૬,૦૦૦	૭.૮
(૪) શલની મીલો	૧,૦૨૬,૦૦૦	૫.૬
(૫) રૂની મીલો	૯,૨૭૦,૦૦૦	૫.૧
(૬) લોખંડ તથા પીત્તળનાં કારખાનાઓ ...	૮૦૭,૦૦૦	૪.૪
(૭) ઇનલેન્ડ રીમર્સ	૫૦૮,૦૦૦	૨.૮
(૮) ઇટ તથા ગળીઆનાં કારખાના... ..	૩૧૮,૦૦૦	૨.૦
(૯) રૂના જુનો, પ્રેસો તથા શબ્દના પ્રેસો ...	૨૯૪,૦૦૦	૧.૬
(૧૦) ચઢાની વાડીઓ	૨૪૮,૦૦૦	૧.૪
(૧૧) આરાની તથા ચોખાની મીલો	૨૨૫,૦૦૦	૧.૨
(૧૨) પોર્ટલેન્ડ તથા ડોક યાર્ડ	૨૦૧,૦૦૦	૧.૧
(૧૩) હથિયાર વિગેરેનાં કારખાનાં	૧૭૮,૦૦૦	૧.૦
(૧૪) કાગળની મીલો	૧૭૦,૦૦૦	.૯
(૧૫) તેલની મીલો	૧૬૦,૦૦૦	.૯
(૧૬) વોટર વર્ક્સ... ..	૧૨૪,૦૦૦	.૭
(૧૭) વીજળીનાં કારખાનાંઓ	૯૬,૦૦૦	.૫
(૧૮) ટ્રાન્સમિશન કારખાના	૮૫,૦૦૦	.૫
(૧૯) સોનાની ખાણો	૮૪,૦૦૦	.૫
(૨૦) ખાંડ બનાવવાનાં કારખાના	૭૭,૦૦૦	.૪
(૨૧) ગેસ વર્ક્સ	૬૩,૦૦૦	.૩
(૨૨) ચુનાનાં કારખાનાં	૬૧,૦૦૦	.૩
(૨૩) દારૂનાં કારખાનાં	૫૪,૦૦૦	.૩
(૨૪) પેટ્રોલીઅમ રીફાઈનરીઝ	૫૧,૦૦૦	.૩
(૨૫) ખીન ઓ	૫૭૦,૦૦૦	૨.૮
	૧૪,૮૬૭,૦૦૦	૮૧.૬

નિકાસ	૩૬૩,૦૦૦	૨'૦
ખાણામાટે વપરાશ તથા વેસ્ટેજ	૨,૧૮૬,૦૦૦	૧૨'૦
જે ખાતાઓએ આંકડા પૂરા પાડ્યા નથી તેઓની વપરાશ	૭૬૭,૦૦૦	૪'૪

૧૮,૨૧૩,૦૦૦ ૧૦૦

ઉપલા કોઠા ઉપરથી જણાયે છે કે કુલ નિપજના ૩૧ ટકા રેલ્વેમાં વપરાયેલ છે. ૮'૩ ટકા 'બાકર' કોટ તરીકે વપરાયેલ છે અને ૧'૮ ટકા એડમીરલ્ટી તથા રાયલ ઇન્ડિયન મરીનમાં વપરાયેલ છે. કોલસાનો ઉપયોગ કરતા મુખ્ય ઉદ્યોગો નીચે પ્રમાણે છે:—

શણની મીલો ૫૬ ટકા, રૂની મીલો ૫૧ ટકા, લોખંડ તથા પીતળનાં કારખાનાંઓ ૪૪ ટકા, ઇન્ડિયન સ્ટીમર્સ ૨૮ ટકા; ઇંટ તથા નળીયાનાં કારખાનાં ૨ ટકા.

૧૯૧૮-૧૯ માટેના ઘઉંના પાકનો પહેલો વર્તાર ના. હિન્દી સરકારના ડીપાર્ટ-મેન્ટ ઓફ સ્ટેટોસ્ટીકસ તરફથી બહાર પાડ આવેલ છે.

આ વર્તારે ઇટાલિયા અને દેશી રાજ્યો તરફથી મળેલા રીપોર્ટો ઉપરથી તૈયાર કરવામાં આવેલ છે કે જોગા આખા હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રાકાએલી કુલ જમીનના ૬૮'૬ ટકા જમીન આવેલી છે. આ આંકડા કાશ્મીર સિવાય ઘઉંના પાક માટે સઘળી ઉપયોગી જમીનને લગવા છે આમાં આવેલા આંકડા બાંધુઆરીની ગરુઆત સુધીના છે.

ઘઉંના પાક માટે રાકાએલી કુલ જમીન ૨૩,૪૭૨,૦૦૦ એકર છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૩૩,૮૩૬,૦૦૦ એકર હતી જે ૩૧

ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. મુળ્ય ઇલાકામાં જમીનમાં ૬૬ ટકાનો ઘટાડો, પંજાબમાં ૩૪ ટકાનો, મધ્ય પ્રાંતોમાં ૨૧ ટકાનો, અને સંયુક્ત પ્રાંતોમાં ૧૮ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે. હૈદરાબાદમાં ૪૬ ટકાનો અને રજપુતાનામાં ૪૦ ટકાનો ઘટાડો છે.

આમાન્ય સ્થિતિ:—સપ્ટેમ્બર અને ઓક્ટોબરમાં વરસાદની અછતને લીધે ઘઉં માટેની જમીનમાં ઘટાડો થઈ ગયેલ છે વળી ઇન્ફ્લુએન્સાને લીધે પંજાબ દીલ્હી સંયુક્ત પ્રાંતો, મુંબઈ, નોર્થ-વેસ્ટ ફ્રન્ટિયર પ્રોવીન્સ અને રજપુતાનાના કેટલાંક ભાગોના વાવે તરના કામમાં અડચણ પડી હતી. જે પાકને નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ છે તે સાધારણ સાગ છે, પરંતુ ઘીન્ને પાક ઘણાજ નબળા છે, અને તે પાક માટે વરસાદની જરૂર છે.

નવા પ્લાનોના બીજીગમાં ટાઇલ્સ કોણ પુરી પાડે છે ?

ન્યૂન ન્યૂન હવાઈઓ તથા દેશી ગળયો માટેના આંકડા નીચે પ્રમાણે છે:—

હવાઈઓ તથા	૧૯૧૮-૧૯	૧૯૧૭-૧૮	૧૯૧૭-૧૮
દેશી ગળયો.	ગાન્યુઆરી.	ગાન્યુઆરી.	દેશી આંકડા
	એકર	એકર	એકર
પંજાબ (અ) ...	૭,૬૪૭,૦૦૦	૧૧,૫૬૫,૦૦૦	૧૧,૨૬૨,૦૦૦
મંચુક્ત પ્રાંતો....	૫,૮૦૦,૦૦૦	૭,૫૦,૦૦૦	૭,૨૪૮,૦૦૦
મધ્ય પ્રાંતો અને			
લીડર (અ) ...	૩,૧૦૬,૦૦૦	૩,૯૧૬,૦૦૦	૪,૦૦૦,૦૦૦
સુબક અને રાધિ (અ) ...	૮૭૭,૦૦૦	૨,૬૦૬,૦૦૦	૩,૩૭૬,૦૦૦
બીહાર અને ઓરીસા. ...	૭૨૪,૦૦૦	૧,૨૧૦,૦૦૦	૧,૧૬૫,૦૦૦
મોર્થ-વેસ્ટ ઇન્ડીયર			
પ્રોવીન્સ. ...	૮૪૨,૦૦૦	૧,૧૮૨,૦૦૦	૧,૧૪૩,૦૦૦
બેંગાળ. ...	૧૧૦,૦૦૦	૧૨૩,૦૦૦	૧૨૪,૦૦૦
ત્રિવેદી. ...	૬,૦૦૦	૫૫,૦૦૦	૪૨,૦૦૦
અન્ધ્ર-એરવારા. ...	૪,૦૦૦	૧૬,૦૦૦	૨૨,૦૦૦
મધ્ય હિન્દુસ્તાન. ...	૨,૬૧૫,૦૦૦	૩,૩૮૦,૦૦૦	૪,૩૮૨,૦૦૦
દેડાબાદ ...	૬૫૫,૦૦૦	૧,૨૦૪,૦૦૦	૧,૨૬૨,૦૦૦
રજપુતાના. ...	૮૮૮,૦૦૦	૧,૫૨૪,૦૦૦	૧,૪૧૭,૦૦૦
માધ્યમ. ...	૨,૦૦૦	૨,૦૦૦	૫,૦૦૦
	૨૩,૪૭૨,૦૦૦	૩૩,૮૩,૦૦૦	૪૩,૫૬૭,૦૦૦

(અ) દેશી ગળયો અધિત.

ન ચુકવેલા આંકડા.

પંજાબ-હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાણેલી કુલ જમીનના કર ૭ લાકા આ હવાઈઓમાં છે. ટીમેગર ગહિનાની આખર સુધીમાં રોકાણેલી કુલ જમીન લગભગ ૭,૬૪૭,૦૦૦ એકર હતી. જે ગણા વર્ષના આજ વખતના સુધારેલા આંકડા કરતાં ૩૪ લાકાનો ઘટાડો અનુભવે છે. વૃદ્ધાધ ગાસ તથા ઓગરના

પંજાબ ભાગમાં એમાંથી બહુ નજીક હતું પરંતુ ઓગરના પાછલા ભાગથી સરેખાઓની ઉછ તારીખ સુધી ખાત કરીને કિત્તર અને દરિયા ભાગમાં વરમાદ સે નો. ત્યારપછી વરમાદ બંધ થયો હતો. વૃદ્ધાધ સરેખા સુધીમાં સામાન્ય વરમાદ કરતા ૪૬ લાકા નો ઘટાડો હતો. આ પ્રમાણે પાકના વાવેતર માટે

ધી ઓગરે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એક એઈ, દોઈ, ચુ બક.

હવાની સ્થિતિ બહુજી નુકસાનકારક હતી. વળી ધન્ડ્યુએન્ઝાની પણ અસર વાવેતર કરવાના કામ ઉપર થઈ હતી. નહેરો અને નદીઓમાં પણ પાણી ખૂટી ગયું હતું. શ્રીદીશ જીલ્લાઓમાં નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ જમીન ઉપરના પાકની સ્થિતિ સાધારણ છે પરંતુ બીજી જમીન ઉપર સારી નથી અને જે જમીનને નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ નથી તે જમીન ઉપરના પાક માટે વરસાદને બહુજરૂર છે. પ્રેલીન્સીઅલ હીરેક્ટરની માન્યતા મુજબ બાન્યુઆરીની ૬ થી તારીખે પડેલા વરસાદથી પાકને લાભ થશે.

સંયુક્ત પ્રાંતો—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાએલી જમીનના ૨૨ ટકા આ પ્રાંતોના છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન લગભગ ૫૮,૦૦,૦૦૦ એકર રોકાએલ છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૭,૦૫૦,૦૦૦ એકર રોકાયલ હતી જે ગયા વર્ષે કરતાં ૧૮ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. પાછળથી વરસાદના થવાથી પાકને નુકસાન થયેલ છે. ગોરખપુર, બનારસ અને દક્ષિણ આંધ્ર સિવાય બીજી જગ્યાઓએ ઓગસ્ટ પછી ગિલકુલ વરસાદ નહોતો. નહેરોમાં પણ પાણીની તંગી હતી અને વાવેતરમાં ધન્ડ્યુએન્ઝાને લીધે લીલ થવાથી કેટલીક જગ્યાએ ઘઉંને બદલે જવ વાવવામાં આવ્યા હતા જમીનમાં ઘણો ઘટાડો થયો હતો. નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક સાધારણ સારો થશે પરંતુ બીજા પાકનો આધાર પહેલા વરસાદ ઉપર રહે છે. આ હેવાલ ૧૫મી બાન્યુઆરી સુધીની પાકની સ્થિતિને માટે છે.

મધ્ય પ્રાંતો અને ઈરાર—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાએલ જમીનના ૧૧.૬ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૩,૧૦૬,૦૦૦ એકર જમીન રોકાએલ છે જે ગયે વર્ષે આજ વખતે કરતાં ૨૬ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. ચોમાસાની શરૂઆત વાવેતર

માટે જમીન તૈયાર કરવા માટે સારી હતી પરંતુ અટ્ટેન્શનના બીજા અઠવાડિયાથી વરસાદ એકદમ બંધ પડી ગયો. વાવેતર વખતે સોગર હાથોહ, સીઓની, દોશ ગાળાદ, નાગપુર, માં હલા, નરસીંગપુર, બેટુલાં અને અકોલા ખાતે હવાની સ્થિતિ સાધારણ સારી હતી પરંતુ બીજા ભાગોમાં વરસાદની તંગીને લીધે પાક સુકાઈ ગયેલ છે. નવેમ્બર મહિનામાં પાકની સામાન્ય સ્થિતિ સારી નહોતી પરંતુ ડિસેમ્બર બરના પહેલા ભાગમાં સારો વરસાદ થવાથી ઘઉંના વાવેતરમાં બીજા બધા ભાગોમાં પાકને બહુ ફાયદો થયેલ છે. જમીનમાં ઘટાડો દરેક ભાગમાં થયેલ છે. એકંદર રીતે પાક સારો છે પરંતુ ખરાબ જમીન ઉપર પાક બહુ ઓછો છે. હવા ઓછી અને ઠંડી છે થોડા વખત પહેલાં નાગપુર અને સીઓની ખાતે વરસાદ થયેલ છે.

મુંબઈ અને સીધા—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉં ના પાક માટે રોકાએલ જમીનના ૮.૭ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. આ હેવાલ તા. ૭મી બાન્યુઆરી સુધીનો અને અધુરો છે. ત્યારસુધી ઘઉંના પાક માટે રોકાએલી જમીન લગભગ ૮૮૭,૦૦૦ એકર છે (અને આમાંની ૨૦૧,૦૦૦ એકર દેશી રાબયોમાં છે) જે ગઈ માલના આજ વખતે કરતાં ૬૬ ટકાનો ઘટાડો ગતાવે છે. ગુજરાત અને ઉત્તરમાં ઉત્તર ભાગમાં પાછળથી વરસાદ ગિલકુલ ન થવાથી રૂતુ બહુ નુકસાન કારક નિવડેલ છે. આ વખતે માત્ર જે જગ્યાઓએ નહેરથી પાણી પાવાની સગવડ હતી તેવી જગ્યાઓમાંજ વાવેતર કરવામાં આવેલ છે, અને આવી જમીન ગુજરાતમાં ગયા વર્ષની જમીનનો ૬ ભાગ છે અને ઉત્તરના ઉત્તર ભાગમાં હું ભાગ છે. કેટલીક જગ્યાઓએ ઘાસ ચારા માટે જમીન રોકવામાં આવેલ છે, ઉત્તરના દક્ષિણ ભાગમાં નેમજ સોલાપુર, સતારા, અને દક્ષિણના મરાઠા રાજ્યોમાં સ્થિતિ સામાન્ય રીતે સારી છે અને થોડો થોડો વરસાદ

યથા છતાં હિંચા ભાવને લીધે વાવેતર ઘટું કરવામાં આવેલ છે. વાવેતર કંવામાં લગભગ પાંચવાડીઆથી મહિના સુધીની લીલ થયેલ છે અને નહેરથી પાણી પાવામાં આવતી જમીન ઉપર વાવેતર ડીસેમ્બરની આખર સુધી આજુ હતું, ગુજરાતમાં અને ડેકનના ઉત્તર ભાગમાં જે પાકને નેહેરથી પાણી પાવામાં આવતું નથી તે તત્ત્વ સૂકાઈ ગયેલ છે, જ્યારે ડેકનના દક્ષિણ ભાગમાં અને દક્ષિણનાં મરાઠા રાજ્યોમાં તેના પાક સાધારણ ઉતર-વાની વડી છે, નહેરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક એકંદર સારો છે અને ફેટલીક જગ્યાએ તેવા પાક માટે ચારી ગણા આપવામાં આવે છે પાણીની તંગી લાગી હતી અને ઇન્ફલુએન્સાથી લોકોને ઘણું સહન કરવું પડ્યું હતું. વળી એક્ટોબરમાં ગરમી ઘણી હતી અને વરસાદ બહુ ઓછો હતો આ કારણોને લીધે હિંચા ભાવે છતાં જમીનમાં ગયા વર્ષ કરતા ૫૦ ટકાનો ઘટાડો થયેલ છે.

બીહાર અને ઓરીસા:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનમાં ૪૧ ટકા જમીન આ વિભાગમાં રોકાયેલ છે. ઘઉં માટે કુલ જમીન ૬,૨૪,૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે જ્યારે ગયે વર્ષે આજ વખતે ૧૨,૧૦,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ હતી જે ૨૪ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. અપ્ટેમ્બર માસમાં પટના, ગયા, શાહબાદ, સારણ, અંબા-રણ, મુગદ્ગરપુર, મોંઘીર, અંબલપુર, અને મોલામે ખાતે વરસાદ સામાન્ય કરતાં થોડો હતો. પરંતુ વરસાદ માત્ર અપ્ટેમ્બરના પહેલા ભાગમાં પડ્યો હતો અને બીજા ભાગમાં વરસાદ સારો ન હતો. એક્ટોબરમાં કોઈ કોઈ જગ્યાએ થોડો વરસાદ પડ્યો હતો. વાવેતર હમેશની માફક શરૂ થયેલ હતું પરંતુ વરસાદની તંગીને લીધે ઘટી ગયું હતું પાકને વરસાદની ભગીને લીધે નુકસાન થયેલ છે અને

અંબારણ અને દરભંગા સિવાય બીજા બધા ભાગોમાં પાક બહુ જ ઓછો છે.

નોર્થ વેસ્ટ ઇન્ડીયર પ્રોવીન્સ:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૩૨ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ડીસેમ્બરની આખર સુધી ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ કુલ જમીન ૮૪૨,૦૦૦ એકર હતી જ્યારે ગયે વર્ષે તેજ વખતે ૧,૧૮૨,૦૦૦ એકર હતી જે ૨૯ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. પેથાવર સિવાય બધા ભાગોમાં નેહેરથી પાણી પાવામાં આવતી જમીન તેમજ બીજા જમીનમાં ઘટાડો થયેલ છે હમેશની માફક ટકાની આખ્યા ઉપરાંત ઘઉંના વાવેતરને ઉત્તેજન આપવા માટે ખેડુતોને એક ખાસ ગ્રાન્ટ આપવાની પરવાનગી મેળવવામાં આવી હતી, પરંતુ વરસાદની તંગી અને ઇન્ફલુએન્સાને લીધે જમીનદારોને લેવા વહેંચવામાં ખલલ પડી હતી. નહેરથી પાણી પાચેલ પાકની સ્થિતિ સામાન્ય છે જ્યારે બીજા પાકની ઉતરતી છે. ઘઉંના પાકનો આધાર શિયાળાના વરસાદ ઉપર રહે છે અને તેવા વરસાદનો બહુ જરૂર છે

બંગાળ:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકવામાં આવેલ જમીનના ૪ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૧૧૦,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલ છે જે ગયે વર્ષે તેજ વખત કરતાં ૧૨ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ઘણા જગા ભાગોમાં અપ્ટેમ્બર અને એક્ટોબરમાં બિલકુલ વરસાદ થયો ન હતો અને ઘઉંના પાક માટેના ખાસ ભાગ જેવા કે માહા, રાજશાહી, પટણા મુરવંજાબાદ અને માડીઆમાં વરસાદની તંગીથી પાકને ઘણું નુકસાન થયેલ છે પાકની સામાન્ય સ્થિતિ સારી નથી

દિલ્હી:—હિન્દુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકવામાં આવેલ જમીનમાં ૧ ટકા અહિં

છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૬૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે જ્યારે ગયે વરસે તેજ વખતે ૫૫૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવી હતી. જમીનના ઘટાડાનાં કારણુ વરસાદની તંગી અને ધનુષ્યુએન્જા છે. નેહરથી પાણી પાવામાં આવેલ પાક સાધારણુ છે, અને બીજે પાક બિલકુલ નથી એમ કહી શકાય.

અજમેર-મેરવાડા:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૦૫ ટકા જમીન અહિં છે, ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૪૦૦૦ એકર છે જ્યારે ગયે વરસે તે ૧૬,૦૦૦ એકરે હતી. વાવેતર હલ પશુ ચાલુ છે,

મધ્ય હિંદુસ્તાન:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૯.૯ ટકા જમીન અહિં છે ઘઉંના પાક માટે કુલ જમીન ૨,૬૧૫,૦૦૦ એકર રોકવામાં આવેલ છે. જે ગયે વરસે આજ વખત કરતાં ૨૩ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. દક્ષિણ રાજ્યોમાં પાકની સ્થિતિ સારી છે પરંતુ બીજા લાગોમાં નબળી છે.

હૈદરાબાદ:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ કુલ જમીનના ૩૧ ટકા

જમીન અહિં છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૬૫૫,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ છે, જે ગયા વરસે આજ વખત કરતાં ૪૬ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. ઔરંગાબાદ અને ખીરના લાગો સિવાય પાકની સ્થિતિ સારી છે.

રજપુતાના:—હિંદુસ્તાનના ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનના ૨.૮ ટકા અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૮૮૪,૦૦૦ એકર જમીન રોકાયેલ છે જે ગયા વર્ષે આજ વખત કરતાં ૪૨ ટકાનો ઘટાડો બતાવે છે. આ ઘટાડો વાવેતર વખતે વરસાદની તંગીને લીધે થયેલ છે કોટા, મારવાર, ત્રીશોલી અને ઘોલપુર ખાતે પાક સારો છે પણ બીજા જગ્યાએ સાધારણ છે. આ વર્ષે વરસાદની તાણને લીધે કુશનગરમાં વાવેતર ઠરતામાં આવેલ નથી.

માધસોર:—હિંદુસ્તાનમાં ઘઉંના પાક માટે રોકાયેલ જમીનમાં ૦૩ ટકા જમીન અહિં આવેલ છે. ઘઉંના પાક માટે કુલ ૨૦૦૦ જમીન રોકાયેલ છે જે ગયા વર્ષે જેટલીજ છે વરસાદની તંગીને લીધે પાકની સ્થિતિ સારી નથી.

બીજા દેશોમાં ઘઉંનો પાક:—

જાના સંબંધમાં રોમ ખાતેના ધનુષ્યુએન્જા ઓફ એગ્રીકલ્ચર તરફથી છેલ્લા બેઠાહાર પાઠનામાં આકડા નીચે આપેલ છે. જે લક્ષમાં પાક વણવામાં આવ્યો તે વરસ આપેલ છે. એકર.

	૧૯૧૮ (અડસટ્ટો)	૧૯૧૭	૧૯૧૬ (અડસટ્ટો)	૧૯૧૭
યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ.	૫૮,૮૫૭,૦૦૦	૪૫,૬૨૨,૦૦૦	૨૪,૫૬૩,૦૦૦	૧૭,૩૬૭,૦૦૦
કેનેડા. ...	૧૭,૩૪૬,૦૦૦	૧૪,૭૯૫,૦૦૦	૫,૬૨૨,૦૦૦	૩,૬૭૮,૦૦૦
ઈટલી. ..	૧૦,૭૯૪,૦૦૦	૧૦,૪૩૩,૦૦૦	૪,૭૧૪,૦૦૦	૩,૬૭૮,૦૦૦
ફ્રાન્સ. ...	૧૧,૬૨૨,૦૦૦	૧૦,૩૬૩,૦૦૦	મળ્યા નથી.	૩,૮૫૩,૦૦૦
સ્પેન. ...	૧૦,૪૭૬,૦૦૦	૧૦,૩૩૬,૦૦૦	૩,૫૬૧,૦૦૦	૩,૮૧૪,૦૦૦
આઠલરીઆ. ...	૩,૧૮૫,૦૦૦	૩,૨૨૦,૦૦૦	મળ્યા નથી	૭૩૫,૦૦૦
યુનાઇટેડ કીંગડમ.	૨,૭૯૩,૦૦૦	૨,૧૦૩,૦૦૦	૨,૪૮૬,૦૦૦	૧,૭૧૬,૦૦૦

૧૯૧૮-૧૯ ના પાક માટે આસ્ટ્રેલીનામાં લગભગ ૧૬,૯૬૧,૦૦૦ એકર જમીન અને
આસ્ટ્રેલીયામાં ૮,૬૪૫,૦૦૦ એકર જમીન રોકવામાં આવેલ છે.

ખીન સત્તાવાર હેવાલ ઉપરથી જણાય છે કે સુનાઇટેડ સ્ટેટ્સમાં નવો પાક ઘણા સારો થયેલ
છે. અને તેનો રંગ પણ સારો છે આર્જેન્ટાઇનમાં હવા અનુકૂલ નથી આ વરસના પાકમાંથી
નિકાસ માટે લગભગ ૩,૫૦૦,૦૦૦ ટન રહેશે. આસ્ટ્રેલીયાના નવા પાકની નીપજ લગભગ
૧,૭૫૦,૦૦૦ ટન થશે તેમાંથી (જૂનો પાક બાબુએ રાખતાં) લગભગ ૭૫૦,૦૦૦ ટન નિકાસ
કરવામાં આવશે ફ્રાન્સ અને ઇટાલીમાં નવા પાકની સ્થિતિ સંતોષકારક લાગે છે.

આ ચેમ્બરને નીચે પ્રમાણે એક પત્ર મળેલ છે.
ધી ઇન્ડીયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન
બુરો, બોમ્બે.

સાહેબ,
મયા બનેવારી માસના ચેમ્બર તરફથી
પ્રગટ થતા માનીકમાં “કોમર્સિયલ નેપ્થસ”
એ મથાળા નીચે “બગદાદનો વેપાર” એ
વિષય ચર્ચવામાં આવેલ છે. જેમાં બગદાદ
તરફના સુલકમાંથી જેડીમધના સુળીયા (લીકો
રાઇસ) મોટા પ્રમાણમાં અમેરીકા ચડે છે—
દેખીતી વાત છે કે—દર વર્ષે હજારો રૂપિયાની
જેડીમધની બનાવટો આ દેશમાં અમેરીકા,
જાપાન અને યુરોપ વિગેરે પરદેશમાંથી આવે
છે અને તેના ઉપયોગ છુટ્ટી મોં આગ્યા પૈસા
આપી કરવામાં આવે છે આ દેશમાં જેડીમ-
ધની બહોળી પેદાશ ભેવામાં આવે છે છતાં
પણ કોઇ પણ વેપારી કે પેદીના તરફથી આ
ચીજ બહાર દેશાવર ચડાવવામાં આવતી હોય
એમ દેખાતું નથી ઉલટું સુળીયા માટે પણ
તેની બનાવટોની માફક દેશાવર ઉપરજ
આધાર રાખવામાં આવે છે. કેટલાક જેડીમ-
ધના મથકો એવા છે કે જ્યાં તેના ઉપયોગ
બજારથી તરીકે થાય છે મતલબ કે આખા
જંગલો એકઠા મણુ સુળયા નીકળે તેવી સ્થિ-
તિમાં ભેવામાં આવે છે

ચેમ્બરને વિનંતી રૂપે મારી અરજ છે
કે પરદેશથી આયાત થતો લગભગ દરેક બ-
તનો પાકો માલ હિન્દુસ્તાનમાંથી જવા કાચા
માલનો બનેલો હોય છે એટલે કે ચોડે અંશે

પણ દેશનું દ્રવ્ય બચાવવાને સાધન રહે છે.
પરંતુ જેડીમધની બાબતમાં એથી ઉલટું જ
છે. આ દેશમાં જે બનાવટો તથા સુળીયા
(જેડીમધનાં) આવે છે તે જેડીમધનો કાચો
માલ બગદાદ તરફના સુલકોમાંથી પાકો માલ
થવા બચે છે અને ભેદિત કાચો માલ પણ
આપણે ત્યાં હોવા છતાં ત્યાંથીજ આવે છે,
એટલે તેના કાચા તથા પાકા માલના પૈસા
આપણને આપવા પડે છે. જો આપણે ત્યાં
સેકડો મણુ જેડીમધ પાકે છે. અને તે
ઉપયોગ વગર છેવટે બજારથી તરીકે વપરાય
છે તો પછી આવો કાચો માલ આપણને
મળતા પાકા માલને બદલે પણ શા માટે
પરદેશ ચડાવવો નહિ.

આ બાબત ચેમ્બરના તરફથી જેડી-
મધના પરદેશમાં ખરીદનારાઓના નામ મેળ-
વવામાં આવશે અને તે લોકોને પુરા પાડવા
માટે બોમ્બેમાં કોઇ પેલી તૈયાર થશે તો મોટા
જથ્થામાં આ સુળીયા મળતાં હોવાથી આવ-
કારદાયક કૃત્ય ચેમ્બરે કયું ગણુરો. જેડી-
મધ જથ્થાબદ મેળવી આપવા માટે જરૂર
જણાવેથી અમારા તથા બીજાઓના તરફથી
બનતી તજવીજ થશે.

આશા રાખું છું કે—ચેમ્બર આ બાબત
ઘટતું લક્ષ આપશે અને એક ખીનઉપયોગી
ગણુતી ચીજ ઉપયોગી હોવાના રસ્તા કરી
આપશે. સુબાઇમાં કોઇ ખરીદનારાઓ હશે
તો તેના નામે ચેમ્બરના નિયમોને બાધ
ન આવતો હોય તો જણાવવા મહેરબાની થશે.

શ્રી જોરખે આયર્ન મરચન્ટ્સ એસો- શીએશનના પ્રથમ વાર્ષિક કામકાજનો રીપોર્ટ.

મુખ્યમંત્રીના ઠનાઈ જાંદર ઉપર વેપાર કરતા તમામ લોખંડના વેપારીઓની એક જનરલ મીટીંગ તા. ૧૭-૭-૧૮ ના રોજ શેઠ સુળજી હરીદાસના પ્રમુખપણા નીચે મળી હતી તે વખતે બધા વેપારીઓએ એક મતે ઠરાવ કરીને “લોખંડના વેપારીઓના હિતના સંરક્ષણાર્થે “શ્રી જોરખે આયર્ન મરચન્ટ્સ એસોશીએશન” નામની સંસ્થા સ્થાપન કરી.

પ્રથમ વર્ષ માટે નીચે પ્રમાણેની મેનેજીંગ કમીટીની ચૂંટણી કરવામાં આવી હતી.

શેઠ સુળજી હરીદાસ પ્રમુખ
“કેપલ ધનજી ઉપપ્રમુખ
ત્રિવેદી ગિરિજાશંકર ભગવાનજી બી. એ.
મેકેટરી

શેઠ મગનલાલ જમનાદાસ બેઝન્ટ સેક્રેટરી
જોરખે—શેઠ મહમદઅલી અબદુલઅલી,
ભગવાનદાસ ગોહળદાસ, પ્રેમજી વિશ-
રામ, છગનલાલ જમનાદાસ, આકળ
રઅલી સુસાલાખ, માધોરામ રઘુભલ
(હા વનમાલી હરગોવિંદ પડયા)
અને પરમાણુ દલાદવજી

તા. ૭ જાન્યુઆરી ૧૯૧૮ સંવત ૧૯૭૪
ના આસો પદ અમાસને દિવસે પૂરા થતા
વર્ષમા એટલેકે લગભગ ચાર માસમા ૮ જનરલ
મીટીંગો અને ૧૦ મેનેજીંગ કમીટીની મી-
ટીંગો થઈ હતી. જે વખતે મુખ્ય બાળતો
અર્થવામાં આવી હતી તે નીચે પ્રમાણે હતી

૧. રયુનીશન બોર્ડ તરફથી લોખંડના
વેચાણ ઉપર મુકવામાં આવેલા
પ્રતિબંધ સંબંધી.

૨. એસોશીએશનના કાયદા કાનુનો ઘડી
પસાર કરવા સંબંધી.

૩. ઇન્કમટેક્સના ફોર્મ સંબંધી વાંધા
દર્શાવવા બીજા વેપારી મંડળો સાથે
મળી કામ કરવા સંબંધી.

૪. એસીસવાળાના ટન્સાઈન્મેન્ટો તથા
બહારના વેચવાવાળાનો માલ બજારમાં
વેચતો અટકાવવા સંબંધી.

૫. દલાલોને કાર્ડો આપવા સંબંધી.

૬. એસોશીએશનના એક ઉત્સાહી મે-
મ્બર શેઠ મહમદઅલી અબદુલઅલીના
મરણ માટે શોક પ્રદર્શિત કરવા સં-
બંધી.

એક સળ કમીટીએ તૈયાર કરેલ કાયદા
કાનુનોના ખર્ડો મેનેજીંગ કમીટી તથા જનરલ
મીટીંગે પસાર કર્યો હતો તે પરિશિષ્ટ અ માં
આપેલ છે.

કુલે મેમ્બરોની સંખ્યા ૩૮ ની છે જે-
ઓના નામો પરિશિષ્ટ અ માં આપેલ છે.

આ વર્ષ દરમિયાન વાર્ષિક શ્રી નિમિત્તે
કુલે આવક રૂ. ૩૮૦ ની હતી તેમાંથી ઇનકમ
ટેક્સની લડત બાળતના કાળાના રૂ. ૨૦૦)
તથા છપામણી, ચોપડીઓ, કાપલો વિગેરે
પરચુરણ ખર્ચ રૂ. ૨૨૬-૨-૦ થયો હતો તેથી
બાકી રૂ. ૧૫૩-૧૪-૦ જો છે જે ૨૪૨
સુળજી હરીદાસને ત્યાં જ મે મળેલ છે.

૭-૧૨-૧૮ સુખધ } બિ. લ. ત્રિવેદી.
સુળજી હરીદાસ } મગનલાલ જમનાદાસ
પ્રમુખ. } સેક્રેટરીઓ.

શ્રી ટીશ સોમાલી લેડમાં સરકારને
અનાજ વિગેરે આજે પુરી પાડવા
માટે માગેલાં ટેન્ડરો.

શ્રી ટીશ સોમાલીલેડની સરકારને માલ-
સો તથા જનવરો માટે બેઝતો જોરખે પુરો
પાડવા માટેનાં ટેન્ડરો આથી માગવામાં આવે છે
૨ આ કંટ્રાક્ટની મુદત તા. ૧ લી એપ્રિલ
૧૯૧૬ થી તા. ૩૧ મી માર્ચ ૧૯૨૦ સુધીના
એક વરસની રહેશે.

૩ વરસે કેટલો ખોરાક ભેળવે છે તેનો અંદસટો દર્શાવનારા આંકડા નીચે આપ્યા છે. પશુ માણસોની ફેરફારીને લીધે એ અંદસડામાં ફેરફાર પડે એવો સંભવ છે એ વાત યાદ રાખવી.

માલ	જથ્થો—રતલ
ચણા	૧૮૦૦,૦૦૦
જીર	૪૮૦,૦૦૦
સુલે	૭૦૦,૦૦૦
નીમક	૨૨૦૦૦
ચોખા (સીંગાપુરી)	૩૬૦૦૦
આટો	૪૫૦,૦૦૦
ગોળ	૩૧૦૦૦
મશાલો	૭૭૦૦
આ	૪૪૦૦
ખટારા	૩૩૦૦૦
ડુંગળી	૩૮૦૦૦
સોમાલી	બોજન-૫૫૦૦૦૦ સંખ્યા

માટે.

ટીપ—સોમાલી લોજનમાં નીચેની ચીજો હોય છે.

૧૦ રતલ લોજન કલકત્તા ચોખા (કલકત્તા કારી)

૧૦ રતલ ખજૂર

૨ ચોંસ ધી રથાનીક ખરીદેલું)

૪ ટેન્ડરો નીચે જણાવ્યા પ્રમાણે ઠરી શકાશે :—

(અ) કટ્ટરના ગોદામમાંથી બર-બરામાં માલની ડીલીવરી આપવાની શરતે.

(બ) સુંબઈ, કલકત્તા, રંશન, પોર્ટ-સુદાન, અથવા બીજા કોઈ જણાવેલ બંદરેથી “એફ. ઓ. બી.” અહાવવાની શરતે

(ક) બરબરામાં “ સી. આઈ. એફ. ” માલ પહોંચે એવી રીતે બનેલાં મુઘી આ બંદરે પ્રકારનાં ટેન્ડર મોકલવાં.

૫ ને ૪ (અ) માં જણાવ્યા પ્રમાણેનું ટેન્ડર હશે તો કટ્ટરને છ અઠવાડયાં આવે એટલો ખોરાક અનામત રાખવો પડશે. ને કટ્ટર ફરીથી તાબુ કરવામાં નહીં આવે તો એ જથ્થો ચરકાર લઈ લેશે. બરબરાથી બીજે રથને માલ મોકલી શકાય એવી રીતીમાં હોવો ભેળવે માટે તે પ્રમાણમાં બરબરા ખાતે માલની ડીલીવરી આપવાને બાવ જણાવે.

૬ માલને રવાના કરવા માટેનો પેઈંગનો ખર્ચ પશુ બાવમા ગણેલો હોવો ભેળવે. અનાજને માટેનું પેઈંગ “ સીંગલ ” ૧૬૦ રતલના કોથળાનું ગણાયે તે કોથળા સારા અને માલની લાવલઈલ કરવામાં કામ આવે તેવા ધસારો ખમી શકે એવા મજબુત ખાતી-વાળા ભેળવે. સહથી ચરસ સીંગલ કોથળામાં કપડાના કોથળાની અંદર આટો “ પેક ” કરેલો હોવો ભેળવે.

૭ આ સર્વ માલ સારી જાતનો મુદલ બગાડ વગરનો, મોઠાશવાળો, રવમ્બ, સુકો અને ઘણી ચેળ ન હોય એવો પુરો પાડવો પડશે માણસોને ખાવા આપવાની બીજી ચીજ પશુ એજ પ્રમાણે મારી જાતની આપવી પડશે.

૮ આ કટ્ટરના માટેના ટેન્ડરો સીલઅંધ ઠવરમા મુકી પ્રસીડેટ ટેન્ડર બોર્ડ બરબરા ખ્રીટીશ સોમાલીલેડ (એડન ધધન) તે રીરનામે મોકલવાં

૯ રપમી માર્ચ ૧૯૧૬ને દીને ટેન્ડરો ખોલવામાં આવશે.

(સહી) આર. ડબ્લ્યુ રેલર

પ્રમુખ. ટેન્ડર બોર્ડ

બરબરા ખ્રીટીશ સોમાલીલેડ.

COMMERCIAL INTELLIGENCE & STATISTICS.

વેપારી આતમીઓ અને આંકડાઓ.

TARIFF VALUATION OF SUGAR.

ખાંડની જગાત વખતે આંકેલી કિંમત.

◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆ ◆◆◆

ઇ. સ. ૧૯૧૧ ની સાલના કસ્ટમ સરકયુલર નંબર ૫ માં મોંઘતાવેલી રૂઢી પ્રમાણે ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં ખાંડ ઉપર કેટલી જગાત થશે, તે અંદાજ કાઢવો સહેલો થઈ પડે તેવા હેતુથી આ કોષ્ટક તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં પ્રથમ નવેગ્ગર માસ દરમ્યાન કેટલી આયાત થઈ પડી હતી તે તથા કસ્ટમ હાઉસના રીટર્ન પ્રમાણે તેની એક હુદ્રવેટની સરેરાશ શી કિંમત હતી તે આપવામાં આવ્યું છે, અને બીજા કોલમમાં વરસની શરૂઆતથી આજ સુધી થયેલી કુલ આયાત તથા તેટલા વખત દરમ્યાન તેની સરેરાશ કિંમત શી રહી છે તે પણ આપેલું છે.

ખાંડની જાત.	ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર-૧૯૧૮ ની પહેલી ઓક્ટોબર માસમાં થયેલી આયાત.		સુધી થયેલી આયાત.	
	દર હુદ્રવેટની		દર હુદ્રવેટની	
	જથ્થો	સરેરાશ કિંમત.	જથ્થો	સરેરાશ કિંમત.
	હુદ્રવેટ	રૂ. આ.	હુદ્રવેટ	રૂ. આ.
ખાંડ ગાગડીવાળી બીટ જાતની	૧૮-૮
" " સુવાળી ચીનમાં સુધારેલા	૧૦,૨૬૬	૨૪-૦	૧૪,૮૮૭	૨૫-૪
" " સુવાળી ઇંગ્લેન્ડમાંથી અથવા જાપાનની
" " જાવાની ૨૩ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉપરની	૬,૧૪,૦૭૩	૧૪-૧૨	૧૬,૪૭,૬૪૬	૧૫-૦
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૬ થી ૨૨ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની	૧,૬૧,૧૧૪	૧૩-૪	૩,૬૭,૬૦૨	૧૩-૮
" " જાવાની અથવા જાપાનની ૧૫ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની અને હલકી
" " મોરીશીયસની ૧૬ ડચ સ્ટેન્ડર્ડની તથા ઉચી સારી	૩૮૬,૨૦૪	૧૫-૮	૫,૩૫,૨૪૬	૧૫-૧૨

ઉંચી પોલીસ કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદવા ક્યાં જશે ?

IMPORT OF COTTON YARN.

" સુતરની આયાત.

ધ. સ. ૧૯૧૮ ના ઑક્ટોબર મહિનામા બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમા પરદેશથી નંબર ૩૧ તથા તેથી ઉંચા નંબરનું સુતર નીચે પ્રમાણે આયાત થયું હતું.

જાતાચ્છને નંબર	બ ગાળા	સુ બધ.	સિંધ.	મદ્રાસ.	બમ્બી.	ટોટલ.
ચુલ ઑન્ડ લોટ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ	પાઉન્ડઝ.	પાઉન્ડઝ.
ન. ૩૧ થી ૪૦	૨,૪૨,૯૯૦	૧૧,૨૪,૬૦૦	૬,૦૦૦	૮૦૦	૧૩,૭૪,૩૯૦
ન. ૪૧ થી ૫૦	૪,૩૦૬	૪,૪૨,૭૧૪	૧૬,૦૦૦	૪,૪૭,૦૨૩
નં. ૫૦ થી ઉપર	૪૨,૦૨૩	૧,૫૦,૬૦૦	૨,૦૮,૬૨૩
ઑરિસ્સા, રેડ અને પીળા રંગોવાળું ન ૩૧ થી ૪૦	૬૭,૭૮૬	૭૦,૬૬૦	૧,૧૦૦	૧,૩૯,૬૪૬
ન. ૪૧ થી ૫૦						
ન. ૫૦ થી ઉપર	૧૩૮૫	૩,૫૦૦	.	૪,૮૮૫
ટોટલ	૩,૫૦,૪૬૬	૧૭,૮૯,૫૬૪	- ..	૨૮,૭૦૦	૮૦૦	૨૧,૭૭,૫૦૦

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના વ્યાંકડાઓ.

૪. સ. ૧૯૧૮ ના નવેમ્બર માસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં નીચે પ્રમાણે સુતર તથા સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સુતર	(રતલ)
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૭ ૧૯૧૮
મુંબઈ	૩,૭૦,૪૩,૨૦૬
મદ્રાસ	૩૪,૮૫,૭૧૬
બંગાળ	૨૬,૬૪,૧૩૬
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઅ	૩૩,૦૨,૧૨૫
અન્ધ્ર પ્રેશ	૧, ૨,૬૮૩
પંજાબ	૩, ૪ ૨૫
હીન્દી	૧,૬૬,૦
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિહાર	૨૬,૦૧,૦૭૪
બ્રિટીશ ઇન્ડિયામાં કુલ	૪,૬૭,૩૬,૦૮૦
દેશી રાજ્યો	૨૭,૩૨,૩૬૬
એક્ટર કુલ	૫,૨૪,૭૧,૪૪૬
કાપડ	
બ્રિટીશ ઇન્ડિયા	૧૯૧૭ ૧૯૧૮
મુંબઈ { રતલ	૨,૪૧,૭૫,૦૨૦
વાર	૧૦,૬૫,૨૮,૧૮૪
મદ્રાસ { રતલ	૧૧,૩૭,૨૨૭
વાર	૩૧,૧૦,૮૦૧
બંગાળ { રતલ	૪,૦૬,૪૬૭
વાર	૨૦,૬૦,૭૩૬
સુનાઈટેડ પ્રોવીન્સીઅ { રતલ	૧૦,૬૧,૨૪૪
વાર	૩૦,૩૮,૬૩૨
અન્ધ્ર પ્રેશ { રતલ	૮૧,૦૦૬
મેવાડ { રતલ	૨,૬૬,૦૪૦
પંજાબ { રતલ	૬૬,૧૪૩
વાર	૨,૫૪,૪૦૩
હીન્દી { રતલ	૪૫,૬૩૧
વાર	૭૪,૬૪૨
મધ્ય પ્રાંતો અને બિહાર { રતલ	૧૧,૨૭,૪૮૪
વાર	૪૩,૬૫,૩૬૨
બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ { રતલ	૨,૮૧,૦૩,૫૨૫
વાર	૧૧,૮૭,૫૬,૪૦૦
દેશી રાજ્યો { રતલ	૧૬,૩૫,૨૩૩
વાર	૬૬,૦૫,૨૦૧
એક્ટર કુલ (રતલ) { રતલ	૨,૬૭,૩૮,૭૫૮
વાર	૧૨,૬૩,૮૪,૬૦૧
	૧,૪૬,૮૧,૦૧૧
	૫,૧૭,૨૮,૭૧૬
	૧૬,૩૧,૦૦૪
	૫૬,૬૬,૫૪૪
	૧,૬૬,૧૨,૭૦૬
	૬,૩૬,૬૮,૨૬૩

ઉપરોક્ત પોલીસી કરેલા ટેબલ ટોચ ખરીદ કરવા કૃપા કરો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઇન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માઇસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાયેલી કંપનીઓ અને જે ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ની સાલમાં રજીસ્ટર થઇ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

ડીસેમ્બર ૧૯૧૭

ડીસેમ્બર ૧૯૧૮.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
જે.કી.એ. અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ. ૧. જે.કી.એ. અને લોન. ઇન્સ્યુરન્સ.	૨ ...	૧૨,૦૧,૦૦ ...	૪ ૧	૨,૨૦ ૨૦
ટ્રેડિંગ:—				
૧. નેવીગેશન. ૨. પ્રો-ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને સ્ટેશનરી. ૩. બીજાઓ.	... ૨ ૬	... ૧૬,૦૦ ૭,૨૫	૧ ૧ ૧૩	૩,૦૦ ૩૦૦ ૬૮,૫૫
ગીલ્ડે અને પ્રેસો:—				
૧. કોટન ગીલ્ડે. ૨. કોટન અને જ્યુસ્કો અને પ્રેસો ૩. બીજા ગીલ્ડે અને પ્રેસો. આ અને બીજા વાવેતર કુાં:—	૧ ... ૧	૧૨,૦૦ ... ૧,૦૦,૦૦	... ૧ ૧ ૬,૦૦ ૧,૦૦
૪. આ. ૫. બીજાઓ. ૬. ખાણો અને પત્થરની ખાણો કોલસેા. ૭. બીજાઓ. ૮. જમીન અને બાંધકામ. ૯. ખાંડ બનાવવાનું કારખાનું. ૧૦. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજા કુાં:	૩ ૨ ... ૧ ... ૧ ૨	૧૫,૫૦ ૧,૫૦ ... ૨,૦૦ ... ૧૦ ૬,૫૦	૧ ૧ ૩ ... ૧ ... ૧	૧,૦૦ ૬,૦૦ ૧૨,૦૦ ૧૫,૦૦ ૧,૦૦
કુલે.	૨૧	૧,૩૬,૧૮૫	૨૬	૧૧,૮૯૫

ટેબલ બીજું.

માઇસાર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાયેલી કંપનીઓ અને જે સાવ મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઇ હતી એટલે કે એપ્રિલથી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોખે ટાઇલ ગાર્ડ ૨૧ બેંક સીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

નં. નામ અને જાત	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
૯. ઇસ્ટર્ન એજન્સી કું. ..	બંગાલ.	એજન્સીનો ધંધો કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૧૦. આસામ સેન્ટ્રલ પ્રીક્સ એન્ડ ટાઇલસ	કલકત્તા.	ઇટના વેચનાર અને બનાવનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૧. મૅસન એલાઇસ	”	મરસરાઇસ સીલક અને ‘હોઝયરીઝ’ કામ કરનાર.	૩,૦૦,૦૦૦
૧૨. બેલાસપુર લાઇસ એન્ડ સીમેન્ટ કું.	બંગાલ.	સીમેન્ટ અને ચુનો બના વનાર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૩. ઇન્ડિયન ટીમ્બર ..	કલકત્તા.	લાઠડાના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
૧૪. ટી. એનજીનીયરીંગ એપલા યન્સીસ... ..	”	મશીનરી અને તાર બના વનાર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦
૧૫. હોર્લિંગ શર્ટ એન્ડ કું (ઇન્ડિયા)	મુંબઇ	પરચુટલ ધંધો.	૭,૫૦,૦૦૦
૧૬. એમ એચ. સંજાના એન્ડ કું	”	પરચુટલ ધંધો કરનાર અને કરીશન એજન્ટ.	૧૫,૦૦,૦૦૦
૧૭. એરીયલ ટ્રાન્સપોર્ટેશન કંપની એક્ષ ઇન્ડિયા.	મુંબઇ.	મીકેનિકલ અને ઇલેક્ટ્રી કલ એનજીનીયર.	૨,૦૦,૦૦૦
૧૮. ગોવિંદજી માધવજી એન્ડ કું.	”	પરચુટલ ધંધો અને કરી- શન એજન્ટ.	૧૦,૦૦,૦૦૦
૧૯. સાલ્થ ઇન્ડિયન સ્ટોરસ. ...	”	”	૬૦,૦૦૦
૨૦. મુસલીમ ટ્રેડિંગ કું	રંજુન, બરમા.	પરચુટલ ધંધો.	૨૫,૦૦૦
૩. મીસો અને પ્રેસો.		બીજાઓ કુલ.	૬૮,૫૫,૦૦૦
(અ) કોરટન અને જ્યુટરફો અને પ્રેસો.		ટ્રેડિંગ કુલ.	૭૪,૫૫,૦૦૦
૨૧. એશન જ્યુટ પ્રેસ. ...	કલકત્તા.	શણની ગાંસડી બાંધવાનું કામ કરનાર વગેરે.	૬,૦૦,૦૦૦

મેટેલીક શીર્ષીંગથી બીડીંગનો ખોરડો ચોલે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	થાપણ રૂ.
(બ) બીજી મીલો અને પ્રેસો.			
૨૨. એક્સપ્રેસ ઑઇલ મીલો કુાં	ઠલકતા.	તેલ બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪. ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ.		મીલો અને પ્રેસો કુલ.	૭,૦૦,૦૦૦
(અ) ચા.			
૨૩. ડીઝન ટી કુાં	ઠલકતા.	ચા ઉગાડનાર અને વેચનાર વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
(બ) બીજાઓ.			
૨૪. કુરીઆહ.... ..	"	ગળી, ખાંડ, મકાઈ, ચોખા વગેરે ઉગાડનાર-વગેરે	૬,૦૦,૦૦૦
૫ ખાણો અને પથ્થરની ખાણો.		ચા અને બીજી વાવેતર કંપનીઓ કુલ.	૭,૦૦,૦૦૦
૨૫ કલીવેડન કોકે કુાં... ..	ઠલકતા.	કોકે બનાવનાર અને વેચનાર વગેરે.	૩,૦૦,૦૦૦
૨૬ એલાયન્સ કોલ કુાં	"	કોલસા નીખાણના વેપારી.	૧,૦૦,૦૦૦
૨૭. ઇન્ટર્ન સરકલ કોલીયરસ. ...	"	"	૮,૦૦,૦૦૦
૬. ખાંડ બનાવનાર.		ખાણો અને પથ્થરની ખાણો કુલ.	૧૨,૦૦,૦૦૦
૨૮. ન્યુ રીવાન સુગર અને સુર રીફાઈનીંગ કુાં	ઠલકતા.	ખાણ અને ગોળ બનાવનાર વગેરે.	૨૫,૦૦,૦૦૦
૭. બીજાઓ.			
૨૯. ઇન્ડિયન ડેરી એન્ડ એ ઓફલ ચરલ કુાં	"	પીસીકલચર વગેરેનું કામ કાજ કરનાર.	૧,૦૦,૦૦૦
		આન્ડ ટોટલ.	૬૧૮,૬૫,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માર્ટ ૨૧ એંડ સીટ, ફ્રાઈ મુબઇ.

COMPARATIVE STATEMENT OF TRAFFIC AT THE
PORT TRUST WAREHOUSES FOR THE
MONTH OF DECEMBER 1918.

ઇ. સ. ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર માસ માટે પોર્ટ ટ્રસ્ટની વેરહાઉસીઝમાંના
વેપારને લગતા સરખામણી કરનારા આંકડા.

માલની જાત. તા. ૧ પહેલી	૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર ને દિને રજાક.	૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર ૧ લી જાનેવારી થયેલી ડીલીવરી. તારીખે રજાક.	૧૯૧૬ ની ૧ લી જાનેવારી ને દિને રજાક.	૧૯૧૮ ની ૧ લી જાનેવારી ને દિને રજાક.
રૂના કાપડની ગાંસડી	૩૮,૩૩૬	૪,૪૬૫	૩૬,૬૨૬	૨૬,૮૬૩
ચેટી	૮,૭૮૬	૭૩૧	૮,૭૬૮	૧૬,૭૮૪
રેશમ તથા ઉનની પીસચુડા ગાંસડી	૧,૧૬૮	૧૫૩	૧,૧૬૬	૬૦૬
રેશમ તથા ઉનની ચેટી.	૧,૨૨૧	૬૬	૧,૩૭૨	૧,૨૩૪
ટવીસ્ટ અને યાર્ન (સુતરાઉ) પેકેજીઝ	૧૧,૨૧૬	૧,૭૨૬	૧૧,૬૧૦	૨,૪૨૨
રેશમ તથા ઉનના પેકેજીઝ	૪,૪૫૬	૪૧૧	૪,૫૦૫	૧,૫૮૬
ત્રાણાના ટન	૪૬૬	૧૦૩	૩૭૨	૮૭૩
પીત્થના ટન	૩૩૧	૨૮	૪૦૬	૧૬૬

IMPORTS OF SUGAR.

ખાંડની આયાત.

જિંદીશ હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં નવેમ્બર મહિનામાં નીચે પ્રમાણે ખાંડની
આયાત થઈ હતી.

ખાંડની ખાંડ. નામ.	શેરડીની ખાંડ.	ટોટલ.
૧૯૧૭	૧૯૧૮	૧૯૧૭
હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.	હંદ્રવેટ.
બંગાળ
મુંબઈ
સિંધ
મદ્રાસ
ગામી
કુલ.

માસેસની રંગીન લાકીયા સફાઈદાર અને મજબુત.

SEA-BORNE TRADE OF INDIA

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૨૦ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૮ ના સ્પેટેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાસ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

Imports.

આયાત.

૧૯૧૭ માં

૧૯૧૮ માં

રૂ.

રૂ.

જીવતાં જનાવરો	૩,૫૯,૬૬૪	૫,૧૫,૭૫૦
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૧,૧૮,૧૦૯	૪,૦૮,૫૦૭
છાપેલી ચાપડી, નકશા વિગેરે	૬,૧૪,૫૭૫	૩,૬૧,૨૨૭
પુટસ અને શુઝ	૪,૧૫,૫૫૭	૧,૬૮,૮૬૨
ચર ગાધવાનો આમાન	૧૦,૭૯,૯૭૮	૧૧,૨૦,૨૨૪
મીઠુભત્તી	૨૧,૬૯૩	૮૬
રેલ્વે ગાડાં સિવાયની ગાડીઓ	૩૧,૨૦૪	૫૧,૪૮૨
રસાયણિક પદાર્થો	૩૦,૭૬,૩૦૪	૨૨,૬૨,૧૧૯
ધરીયાળો	૧,૬૫,૭૭૯	૨,૬૩,૭૭૫
કૅલસા	૫,૮૦૦	૧,૬૪,૩૯૭
કોફી	૨૦,૮૬૪	૧૯
કાથો (મીંઢરી)	૧૮,૦૩૯	૮૮૩
દોરડાં	૧,૭૯,૩૪૪	૧,૩૮,૫૫૬
ઠંડકરી (કાપકાપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૧૪,૭૭૦	૧,૫૯,૦૬૫
સાઈકલો	૧,૮૦,૮૫૫	૧,૭૮,૬૫૪
કપડાં	૪,૩૬,૬૮૫	૧,૯૭,૩૦૪
ખીજી ભત્તની દવા મળી કુલ	૧૨,૦૨,૬૭૭	૧૧,૮૩,૬૮૫
હુગડાં રંગવાની ચીજો	૭,૬૧,૬૩૧	૧૦,૮૮,૪૦૮
ફટાકડાં	૧,૧૬,૪૩૦	૧,૩૭,૪૩૫
ફરનીચર	૧,૦૩,૮૯૧	૬૫,૧૭૪
કાચનો સામાન	૧૩,૯૪,૪૭૯	૧૨,૦૨,૭૭૪
ચાખા	૧૬,૫૭૭	૨,૬૬૪
ઘઉં
ઘઉંનો લોટ	૪,૮૯૪	૫,૫૩૪
હાર્ડવેર	૨૨,૧૫,૨૪૩	૩૦,૫૮,૫૪૦
ધુપ
આમડાં બિન કેળવાયેલાં	૬૧,૭૫૮	૫૨,૧૧૮
ઇલેક્ટ્રીસીટીને લગતાં હથીઆરો	૧૬,૪૧,૯૬૦	૧૮,૩૪,૩૫૨
સંગીત વિગેરેને લગતાં હથીઆરો	૧,૧૦,૪૪૧	૧,૮૦,૦૦૫
થીજાંત	૩,૧૪,૩૪૮	૨,૨૯,૬૫૭
અવેગત	૮૭,૬૬૪	૨૮,૪૫૧

ખી બોમ્બે ટાઇલ માર્ક ૨૧ બેઝ સીટ, ફ્રાઈ, સુબઈ.

ચીજી નામ.

૧૯૧૭

૧૯૧૮

રૂ.

રૂ.

કેળવાએલાં આમણાં...	૩,૬૬,૪૭૬	૨૭,૫૩,૧૫૭
દારૂ	૨૦,૬૮,૪૫૬	૩,૨૧,૪૬૧
મશીનરી અને મીલ સ્ટોર્સ	૩૬,૦૩,૭૬૯	૪૮,૫૦,૭૪૩
દીવાસળી	૧૩,૧૨,૫૨૨	૨૨,૬૧,૪૩૪
પીત્તાળ	૩,૨૩,૨૪૧	૮,૧૨,૩૬૮
નાંથું	૩,૩૮,૬૮૮	૪,૫૭,૭૫૪
જર્મન સીલ્વર	૪૦૬	૧,૬૬૫
લોહું	૩,૮૪,૬૩૧	૩,૧૩,૫૫૬
લોહું અને સ્ટીલ	૫૨,૩૦,૬૨૫	૬૩,૬૪,૦૮૩
સ્ટીલ	૨,૮૫,૩૨૧	૩૮,૮૭,૩૨૪
સીસું	૨,૫૯,૭૩૩	૪,૩૦,૪૩૫
મોટર ગાડીઓ અને સાઈકલો	૩,૦૦,૭૪૭	૨,૭૯,૮૩૬
કેરોસીન તેલ	૨,૮૫,૨૬૬	૧૪,૨૧,૬૩૬
અળસીનું તેલ	૬૭,૬૪૭	૬૩
બીજા બાતનાં તેલો મળી કુલ	૧૫,૫૭,૪૮૬	૨૮,૪૫,૪૭૭
રંગ રોગાન વિગેરે...	૭,૭૨,૦૭૬	૧૩,૧૭,૭૬૯
કાગળો	૧૪,૦૬,૮૦૮	૨૬,૪૫,૦૨૪
રેલ્વે ગારાઓ તથા સામાન મળી કુલ	૪,૨૪,૬૫૩	૬,૧૪,૮૫૪
સ્થર	૧૬,૬૬,૫૮૪	૮,૪૭,૨૫૬
મીઠું	૧૬,૦૬,૭૪૬	૧૮,૫૫,૫૬૬
સાંથું	૧૦,૭૭,૦૭૪	૭,૬૬,૩૦૦
સોપારી	૧૦,૭૭,૩૨૦	૧૪,૬૬,૨૨૮
તેલનો કુલ	૧૨,૬૪,૫૧૫	૧૬,૮૮,૬૪૮
સ્ટેશનરી	૫,૪૪,૩૧૩	૫,૩૬,૧૬૪
ખાંડ	૧,૦૭,૬૨,૩૬૦	૧,૩૩,૦૫,૮૮૪
સુતર કાચું	૧,૪૫,૫૬૭	૨,૪૭,૧૬૨
ટવીસ્ટ અને યાર્ન	૩૧,૭૬,૬૦૬	૮૩,૮૩,૧૦૬
વગર ધોએલાં ખીસ શુદ્ધ	૮૮,૬૫,૧૮૫	૧,૭૮,૩૦,૮૬૪
ધોયેલા ખીસ શુદ્ધ...	૧,૫૬,૪૩,૬૦૩	૬૭,૮૪,૪૦૩
રંગીન અને છાપેલાં ખીસ શુદ્ધ	૨,૧૨,૬૬,૩૬૦	૧,૩૦,૬૬,૩૪૧
શીવવાના દોરા	૫,૫૨,૦૬૬	૫,૨૮,૩૪૭
સુતર એકંદર	૫,૫૧૫
રેશમ કાચું	૪૦,૬૬,૭૬૦	૪૧,૬૭,૪૬૫
રેશમના ખીસ શુદ્ધ	૧૩,૭૪,૬૬૨	૧૨,૫૮,૭૬૧
કાચું કાન	૮૧,૪૮૦	૧,૧૧,૦૬૦
હોઝીઅરી	૧,૬૪,૫૨૮	૮૬,૦૬૨
કાનના ખીસ શુદ્ધ	૨૬,૩૨,૬૩૨	૧૬,૬૨,૦૬૭
કાન કુલ	૩૧,૩૧,૦૧૬	૨૧,૫૦,૮૬૮
તંબુલ	૧૪,૫૬,૧૭૬	૧૧,૭૭,૦૮૪

મેકેડીક રીવીઝની સર્વે હીસ્ટ્રી ગ્રામ્સે કે ?

અન્ય નામ.

	૧૯૧૭ રૂ.	૧૯૧૮ રૂ.
લાકડાં	૪,૦૩,૦૬૩	૭,૮૭,૩૭૯
રમકમ્	૨,૫૩,૬૪૧	૩,૨૧,૪૯૧
છત્રીઓ	૧,૧૮,૪૪૨	૧,૩૫,૫૧૧
છત્રીઓનો સામાન	૪૧,૬૪૮	૬૧,૩૭૬

કુલે આયાત

૧૨,૯૧,૨૫,૬૨૪ ૧૪,૩૫,૧૪,૬૪૬

Exports.

નિકાશ.

અન્ય નામ.

	૧૯૧૭-રૂ.	૧૯૧૮-રૂ.
જીવતાં જાનવરો	૧,૫૬,૫૧૦	૧,૬૯,૭૬૪
પ્રમ્મ કાચા માટે રેસા	૧,૪૪,૪૯૩	૧,૧૯,૧૮૪
મીઠુનત્તી	૫૩,૫૧૫	૧,૭૭,૩૯૧
સોલ્ટ પીટર	૬,૪૪,૪૧૦	૬,૬૦,૭૭૬
કેલેસા	૧,૦૫,૧૨૨	૩૧,૧૫૮
કોશી
કાચો, (રૂમીદરી)	૧,૮૮,૩૯૯	૬૭,૮૦૭
દોરડાં	૭૪,૨૭૧	૧,૦૨,૦૬૭
દવાઓ	૬૫,૫૪૬	૩,૮૩,૦૬૪
ગળી	૧૨,૪૨,૬૭૪	૮,૬૩,૩૧૨
ધરણે બેઠાં	૭,૫૬,૬૫૦	૪,૩૬,૨૨૧
લુગડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ	૨૧,૨૮,૦૯૨	૧૪,૯૯,૫૬૬
ફળ ને શાક	૧૬,૦૩,૪૧૦	૨૫,૭૩,૪૧૦
દાંગર		
ચોખા ઘઉં અને બીજાં ઝાતનો દાણો કુલ		
ઘઉંની સરકારી ચઢવ		
ઘઉંનો લોટ	૧૫,૩૭,૭૬૮	૬,૨૨,૧૫૩
વગર કેળાવાયેલાં ચામડાં		
લોખ	૨૬,૬૨,૩૮૧	૬,૫૫,૧૪૮
કેળાવાયેલાં ચામડાં	૪૧,૧૩,૪૪૩	૭૦,૩૪,૭૨૬
દારૂ
રબર	૩,૮૫,૦૬૪	૮,૮૧,૫૨૩
પ્રકર	૩,૪૧,૬૨૯	૫,૧૭,૪૦૫
મેગેનીઝ
લોહ અને સ્ટીલ
ખાદ્ય કુલ	૫,૬૧,૮૨૬	૩,૮૯,૭૪૮
મીઠુ	૧૦,૬૧,૭૬૦	૪,૬૧,૪૧૧
અખરખ	૬,૨૮,૧૪૩	૧૦,૨૭,૬૪૫
કાચો
કેપકેલ

ધી યોગે લાઇલ મર્ટ ૨૧ બેંક ઓફ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માંગે છે તે.
” ૨૨૬	બાકાનો એક વેપારી.	હિન્દુસ્તાનનો માલ નિકાસ કરવાવાળા સાથે કામ કરવા માંગે છે.
૨૨૭	ટોરટોસા (સ્પેન) નો એક વેપારી.	હિન્દુસ્તાનનો માલ વેચવા સ્પેનમાં એજન્ટ નીમવા ઇચ્છતી હિન્દુસ્તાનની પેલીઓ સાથે કામ કરવા માંગે છે.
.....	*કાઠીઆવાઠની એક કંપની.	જેઠીમધના (લીકોરાઇસ) તાલ નૂ બીઆં જથાળાં ધરીદનારાઓ સાથે સંબંધ જોડવા ઇચ્છે છે. સસ્તા ભાવે પૂરાં પાડવામાં આવશે. દેશાવર આ તેથી જેઠીમધની બનાવટો આ દેશમાં લાખો રૂપિયાની આવે છે અને માટે ભાગે બેગદાદ તરફના મુલકોમાંથી અમેરીકા અને બીજા દેશમાં જેઠીમધ બાય છે તેથી જો કેઈ પણ સ્થળ પેઢી બહાર દેશાવર આ માલ ચડાવવા તૈયાર હશે તો જથાળાં પૂરો પાડવા બનતું કરવામાં આવશે.
.....	†એક વેપારી જ્ઞાનવાળો ટેરી-ટોરીઅલ.	ઇંગ્લંડ જવા માંગે છે માટે કેઈ વેપારી ગૃહસ્થોની એજન્ટી આપવા ઇચ્છા હોય તો લખી જણાવવું.

* આ બાતમીના સંબંધમાં X c/o સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન, મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

† આ બાતમીના સંબંધમાં Y c/o સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટસ એસોસિયેશન મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે ‘ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ’ લખેલું છે તેના સંબંધમાં ત્રીધુ’ હાયરેક્ટર જનરલ ઑફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એસોસિયેશન નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોટ.

“ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની બાતમીઓના સંબંધમાં તે બાતમી માગનાર વેપારી યા પેલીએ બેંક રેફરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડ્યે તે સિવાય તેવી બાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

બ્રાહ્મન મોઝેક ટાઇલ્સની ડીઝાઇન ક્યા જોવા મળશે?

NEW PATENTS.

નવાં પેટંટો.

ઇલકત્તાની પેટંટ ઑફીસમાં નવી શોષો માટે પેટંટો મેળવવા માટે ૧૮ મી જાન્યુઆરી ૧૯૧૬ તારીખ સૂધીમાં નીચે મુજબ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી

અરજી કરનારનાં નામ.	શા માટે.
પી. ઇ. બીલીવર્થ. ” ”	તેલો બનાવવામાં સુધારા. આલકલીઝ અને ફાસફરસની બનાવટમાં સુધારા.
સી. ઇ. નીકલસન. જોન મેકટોનલ્ડ એન્ડ સન અને ડબ્લ્યુ વોકર. મોસ કન્ટીન્યુઅસ સેન્ટ્રીફ્યુગલ્સ સેપેરેચ લી. એમ. જી. ફારફુહાર અને એ. એચ. હીલ.	લાકડાંના વહાણો બનાવવામાં સુધારા. સઘડીના પ્લોઅરમાં સુધારા. ફીલ્ટરમાં સુધારા. મશીન ગત અને રાઇફલમાં ગોળી નાખવાની જગ્યામાં સુધારા.
જે. હેટીન્ગર અને સી. એ. વેન્ડરવેલ. ટી. એફ. જી. જોન્સ. પી. સી. ચેટ્ટોપાધ્યાય. પી. એ. એચ. મુસે, એચ. સી. ઇ. જેટ્ટાબી અને ચેન્કલોઇ મોટર ક્લ. લી. જે. એન. વોકર.	તારના અને બીલ' ય મોમાં સુધારા. હાથથી ચલાવવાના બેલોંગ પ્રેસ માટે. જેસ બેનેરેટમાં સુધારા. ડાઇનેમો ઇલેક્ટ્રીક મશીન ઠંડું કરવામાં સુધારા. રેલ્વેનાં સ્વીપરમાં સુધારા.

આ બાબતનો સધળો પત્રવ્યવહાર “ ઠન્દોલર ઑફ, પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧ કાઉન્સિલ હાઉસ, કલકત્તા ” એ પ્રમાણે કરવો. દરેક અરજી કરનાર ઉમેદવારે પેટન્ટ ઑફીસ હેન્ડબુક (કે જેમાં ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન અક્ટ, ૧૯૧૧, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ રૂલ્સ, ૧૯૧૨, ઇન્ડિયન પેટન્ટ્સ એન્ડ ડીઝાઇન્સ, ૧૯૧૫ આપેલા છે) વાંચીને પછી અરજી કરવી. અરજીને માટેના પ્રીન્ટેડ રેપ્રેસેન્ટેશન્સ તેમજ પેટન્ટ ઑફીસનાં પીન્ટ પુસ્તકો નીચેના ઠેકાણે વિના મૂલ્યે જોવા હેવામાં આવશે:—

ગામ.	ઠેકાણું.
મુંબાઇ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ. વિક્ટોરીયા જ્યુબિલિ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ, લાયબ્રેરી. જોએ ટેકસ્ટાઇલ એન્ડ એન્જનીયરીંગ એસો- સીએશન, નં. ૧, એ, ચસેકસ રોડ, પરેલ.
અમદાવાદ ...	આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
અલ્હાબાદ ...	પબ્લીક લાયબ્રેરી.
બેંગલોર ...	ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઑફ સાયન્સ.
કલકત્તા...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૧, કાઉન્સિલ હાઉસ સ્ટ્રીટ. સીવીલ એન્જનીયરીંગ કૉલેજ, સીબપૂર.
કાનપૂર...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઑફ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ, યુનાઇટેડ પ્રોવિન્સીસ.
ઠક્કા ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડીરેક્ટર ઝાડ.
દિલ્લી ...	ઑફીસ ઑફ ધી ડેપુટી કમીશનર.
હૈદરાબાદ ...	ના. નિઝામના રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
કર્ગંચી ...	ઑફીસ ઑફ ધી સીડી ડેપુટી કલેક્ટર.
લાહોર . .	પબ્લિક પબ્લીક લાયબ્રેરી.
લન્ડન ...	પેટન્ટ ઑફીસ, નં. ૨૫, સાઉથમ્પ્ટન પીલ ડીંગ, ડબલ્યુ. સી.
મદ્રાસ ...	રેકૉર્ડ ઑફીસ એગ્રીમેન્ટ, કૉલેજ ઑફ એન્જ નીયરીંગ.
માધસોર ...	ઑફીસ ઑફ ધી સેક્રેટરી ટુ ગવર્નમેન્ટ, જન- રલ એન્ડ રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ.
નાગપૂર...	વિક્ટોરીયા ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ.
પુના ...	કૉલેજ ઑફ એન્જનીયરીંગ
રંગૂન ...	ઑફીસ ઑફ ધી રેવન્યુ સેક્રેટરી, ગવર્નમેન્ટ ઑફ બરમા.
રૂરહી ...	થોમસન કૉલેજ.
ચેલાપૂર ...	ઑફીસ ઑફ ધી કલેક્ટર.

જો

૧૯૯૫ માં રીન વર્મના ઉત્પાદનોની દાહમાંથી અને જાલમ અટકાવવા હોય, દોઢી બેંચર ઉભોગને પતી હાની બંધ કરવા હોય, દરબર્થે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭ પોલિએટીલિન ઉપર પડતા પ્રમાણ અટકાવવા હોય, દોઢીએ માટે રેલ્વેમાં સારા ખર્ચાર ૧ નોકરીએ જોડી હોય, દોઢી ઉભોગ દોઢીના સાથ માટે ખોલવવા હોય, બહેર પ્રાણી સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર સત્તા જોડતી હોય અને દોઢીઓની લાગણી અને અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ જોડતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલી રેલ્વે સબધી લડત ચલાવવા માટે નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફોંડન ફરજીયાત દાહયાતજી ૩૬૧, હોર્નબી રોડ, મુબમ્બઈ એ સરનામે મોકલવા તૈયાર છો

“ઈનકમટેક્સ”

અને

સુપર ટેક્સ

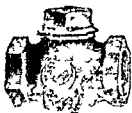
નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાંથી આવક વેરા માટે હિસાબના પત્રકો (ડી ફ્રેમ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબ્લીક એકાઉન્ટન્ટ

ઓરએ કોમર્સીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુબમ્બઈ.

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચટસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુબમ્બઈ નાં ૩.

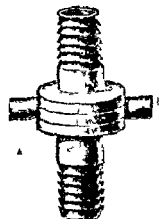
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી છત એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

ચાપડની, કલાઈની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટયુબો, બીરની રેનવોટર પાર્થસો અને તેની ફીટીંગ્સો.—દરેક માપની મોટા જગ્યામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના સ્ત્રોવ કૉક, બીબકૉક, સીતના વીલ વાલવસો, અને કૉકસો:— દરેક જાત અને માપના.

ચીનીની ગટરના પાર્થસો અને ફીટીંગ્સો, પોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો, એન્ડ બીજાં નાં નાં તોત્રે વ્યવસ્થાએ લગતો દરેક નો નો વ્યવસ્થાખંડ

શહેનશાહી અમ્બર પિક્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દના અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ણિક યુનાની દવાઓની ખાતેખાતે છે હસ્તકેષ અમ્બર બીજા અને તે કારણથી તાકાત ઓછા બેઠેલા નિરાશ નામરફ સખસોનુ નપુ શક્ય પણ આ અમ્બર પિક્સથી દુર થઈ પુરુષાતન પ્રાપ્ત થાય છે

પ્રાતુદાય અને ચીર્ષક્રાશ તેજા તેથી હૃતપત્ર યતી દરદો મંગળ અને જ્ઞાનતત્ત્વોની નખવાઈ છાતીની સુગંધી સ, ગજરાટ ભગ્ન, ખાસી, માયાના દરદ, અજીર્ણ, કબજિયત, કળેતર, કમરનો દુખાવો વાસાની કાટ વિગેરે આ અમ્બર પિક્સથી દુર થાય છે આ અમ્બર પિક્સથી પાચનશક્તિ નોરાવર થઈ તારીક બળમા વધારા સાથે વીર્ય મટ બની છાત્રાની રંગો નસો ઘાઈ થઈ બળ વધારા સપૂર્ણ વધારો થાય છે ફક્ત ત્રણ હીવસમા કાઠરો બહુઈ ખાત્રી થાય છે અને નીસ નીવસ ખાધાથી લાખી મુક્ત સુધી વાકાત કાવમ રહે છે આ અમ્બર પિક્સ વર્ધાવધ્યાના લોકોને મન્દી જીવાનીની તાકાત બદલે છે જીવાનાન તેથી પૂર નેરા તાકાત પેદા થઈ ડબન મરદાઈ હૃતપત્ર થાય છે તેમા પરિણ કાંઈ નથી

નામદાર કુખઈ સરકારની ગવર્નમેન્ટ હોમોઈટરીના ડીકલ એનાનાઈઝર સાહેબે અમારી દવાની પરીક્ષા કરી સુરેશીકટ આપ્યું છે કે તેમા કાંઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે તુકસાનકારક થીજ નથી

નામદાર એમ આર. સી એસ (હજનાડના) તથા એલ આર સી પી (લડના) તથા જેતપુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ અમારા હકીમાતના પુરતા અનુભવ અને પ્રતીષ્ઠા હોવાના સરેશી ફીક્ટો એનાયત કર્યા છે

ક્રી મત ગોળી ૭ ના રા ૨ બે ગોળી ૪૦ ના રા ૧૦ દર

શહેનશાહી તિક્કા (લેખ) ઘણીજ ક્રિ મતી યુનાની દવાઓથી ખનાવેલ છે તે દરરાજ લગાડવાથી એક એક અઠવાળીયામા છ દ્રોયની રંગો નસોની કમબેરી તથા નખવાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સપૂર્ણ નેરા અને સખતાઈ આને તેથી કોઈ જાતની હબ થતી નથી ક્રી ૩ ૫

શહેનશાહી તિક્કા નાં. ૨ તદ્દન અસક્ત નામરફ જેની છ દ્રોય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અસીર છે ક્રી મત ૩ ૧૦ દર વિશેષ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમા છે

હકીમ મુરમહમદ બી એમ મોલવી એન્ડ કાઝ, અખાસી દવાખાના

જેતપુર, કાઠિયાવાડ

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

‘ગજપતી’ છાપ

હમારો સીમેન્ટ હી દુસ્તાનમા આયાત થતા સારામા સારી સીમેન્ટની બદલેથી દર છે, અને જાનિતા ખાતાઆમા વધતા ૮. અનુ પેશીંગ એક નાક હ દરવેટના મજબુત મથાઓમા ખાતે છે, જેથી ૫૫ કરતા ઘણીજ સહેલાઈથી કામચલાવુ થાય છે

તુ વિ જા તમા લાવ માટે લખો

ધી ઈન્ડોયન સીમેન્ટ કું. લી. ૦

નાના મન્સ એન્ડ કું. ૦

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ 'જો અન્ય વીરીઓમા, લોજન ગૃહોમાં કે લપકાદાર લોન્ગેમા, અને ખુદ પોતાને ઘેર પણ, અહીંના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાને ટેન્ડકુલ રસોઈ જમવાની આશા રાખશે તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે. એક વખત પધારો અને ખાત્રી કરો.

ડે મુખાદેવી પોસ્ટની પાછળ મુખર્ધન. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.

મુખર્ધ અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાવ પ્રકારના નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેછરેબલ ટોનીક મીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી શાસ્ત્રીય રીતી અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા આ દવા નજરાફી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અંશુલ કોવત આપે છે (જો ખાસ ધ્યાનગ્રસ્ત) રાખવું કે વેછરેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ કલેજક અને ઉન્માદક દવાઓથી દુક શમય મટે નજરાની કૃત્રિમ શક્તિ નેથી નથી પણ માયમની કુદરતી શક્તિ છે)

(૨) લીવરને પોતાનુ કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી ગરીરને નિરોગી બનાવે છે

(૩) અલ્બર્જની બ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને અન્ન માગને તાત્કાલ આપે છે

નોટ—ગર્ભવતી તેમજ સુવાત્સી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી સુવારોગ લાગુ ગઈ શકતો નથી, અગર લાગુ થયો હોય તો મગી બચે છે કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૨-૦૦

ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટ કમ્પાઉન્ડ મીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રને શક્તિ આપનારી ગામુચ દવા) માણસના જ્ઞાન-તન્ત્રોમા અને મગજમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્લીસેરો ફ્રેસ્કેટના તત્વો રહેવા હોય છે અને બ્યારે તેનુ પ્રમાણ ધી અચ છે, ત્યારે સાધારણ આરાગ્યતા અને શક્તિ જતી રહે છે અને અશક્તિને લઈ લુહા લુહા સખ્યાબંધ દરદેા હત્યન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાનો ઉપયોગ ક્ષવાથી ષરેફી બોગ પુરી પડે છે, ને શક્તિ આપનારા તત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગજને પ્રત્યગગજના ઘરોશિ વિરોધ બનાવતો હોય તેમણે અલુક આ દવા વાપરવી કિંમત દર બાટલીના રૂ. ૧-૬-૦૦ (મોગી સાધક)

” ૦-૧૪-૦૦ (નાની સાધક)

બીજી બનાવટો માટે ફેલોગ મગાવો.

મળવાનું ટેકાજું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્ક્સ કું. લી.

પ્રી-સેલ્સ સ્ટ્રીટ—મુખર્ધ.

બસો રૂપૈઆમાં અન્નદાન સાથે

અમર નામ.

નડીઆદ હિંદુ અનાથાશ્રમને એછી વખતે રૂ. ૨૦૦) આપનાર દાતાના નામની આર સની તખ્તી આશ્રમની ઑફીસમાં ચોઢવામાં આવશે તથા તે રકમના વ્યાજમાંથી દરેક- વર્ષ નક્કી કરેલા દીવસે દાતાના સ્મરણમાં અનાથોને જમાડવામાં આવશે.

પચીસ રૂપિયામાં ગૌદાન !!

રૂ. ૨૫) આપવાથી એક “ગૌદાન” બણી તેના વ્યાજમાંથી અનાથોને દુધ આપવામાં આવે છે તથા દાતાના નામનું લીસ્ટ ઓર્ડર લખી જાહેર ભાગમાં મુકી સ્મારક રખાય છે એક રૂપિયો ને તેથી વધુ દાન આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ વાર્ષિક રીપોર્ટમાં પ્રગટ થાય છે. વાર્ષિક રીપોર્ટ દરેકને મફત મળે છે.

મંત્રી—હિંદુ અનાથાશ્રમ—નડીઆદ.

રૌયલ ટોનીક પીલ્સ.

તાકાત આપનારી શુદ્ધ વનસ્પતીની ગોળીઓ.

આ ગોળીઓ દરેક પ્રકારની નેબળાઈ દુર કરી પુરુષાતન આપે છે. સ્વપ્નામાં ઠ પીશાબમાં ખતી ધાતુ બંધ કરી વીર્યવીકારના શુભ દરદો મટાડી પાચનશક્તિ વધારી તાકાત આપે છે. દેખવણી લેતા વીઘાર્થીઓનાં મગજને પુષ્ટી આપી તેમની ઓછી થએલી યાદદાસ્ત ઠકતીને પુરબેશમાં ખિલતી રાખે છે.

દેશર, કસ્તુરી, અંબર વીગેરે દેશી વનસ્પતીની બનેલી “રૌયલ ટોનીક પીલ્સ” લોહી વધારી અવયવોને તાકાત આપે છે. છુપ વધારી શરીરનું પોષણ કરે છે એટલું જ નહીં પણ દેકત ત્રણ દીવસમાં પોતાની અદભુત શક્તિ આળેહુળ ખતાવે છે સ્ત્રીઓના અનિયમીત રૂતુઆવને અટકાવી ગર્ભસ્થાનને સુધારી તંદુરસ્તી બક્ષે છે.

રજીસ્ટર નંબર ૧૮૦ તપાસી લેજો. નકલી માલથી ખુબ સાવચેત રહેજો. કૌંમત ૩૦ ગોળીની ડબીનો રૂ. ૧-૪-૦

ગોવીંદજી દામોદરની કું

જ્યાબંધ તથા છુટક દવાઓ વેચનાર,
નં. ૪ સુતાર આલ, મારકેટ, મુંબઈ નં. ૨

જીવનતત્વો

જીવણ પ્રિય હોવા છતાં જીવનતત્વોની જાળવણી રાખવામાં ન આવે તો કાચા-પાચાવાળી ઇમારતની જેમ શરીર દિવસે દિવસે વીખાતું જાય છે. નાના સરખા રોગો પણ શરીરને વધારે માઠી અગર કરે છે, અને કંઈપણ જીવન કર્તવ્ય જાની શકતું નથી માટે દરેક માણસે પ્રાચીનશક્તિ, કૃદિર, વીર્ય અને જાળ વગેરે જરૂરના જીવનતત્વો જાળવવામાં સાવધાની રાખી જોઈએ.

આ અતિશય જરૂરના જીવનતત્વો જો કાંઈ ગમડયા હોય અથવા કમતી થયા હોય તો તેને સુધારવામાં તથા વધારવામાં—

પ્રખ્યાત

આતંકનિગ્રહ ગોળીઓ

આખી દુનિયામાં ઉંચા પ્રકારની ફેતેહ મેળવવામાં પાર પડી છે. આડનીશ વર્ષ જેટલી લાગી મુદતમાં એ ગોળીઓએ પોતાની પ્રકાશિત કીર્તિને વધારે વધારે ફેલાવી છે. અસખ્ય મનુષ્યો તદુરસ્ત અને તાકાતવાળા કરી અસખ્ય ઉંચા સર્વિશીકેટોથી પોતાની ફેલાયેલી કીર્તિને વધારે મજબૂત કરી છે.

— કિમત—ગોળી ૩૨ ની ૩ખી ૧ નોટરૂપિયો ૧ એક —

વધારે વિગત જાણવાને માટે અમારૂં પ્રાઇસલીસ્ટ મળાવી વાંચેલાં થાઓ.

પ્રાચ્ય ઓપ્રીસ
સુબઈ, કાલકાદેવી રોડ

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણિશંકર ગોવિંદજી.

આતંકનિગ્રહ ઔષધાલય

ભાનનગર—કાઠિયાવાડ.

કામદિપોતેજક ચૂર્ણ.

(ચમત્કારી દેશી ઔષધ)

ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અકસીર દવા.

આ ચુરણ ધાતુપુષ્ટિ માટે એક અતી ઉત્તમ ઉપાય છે. પુરુષો અને વિદ્યાર્થીઓએ આ દવાનો ઉપયોગ કરવાથી તેઓના શરીરમાંથી નબળાઈથી ઉત્પન્ન થયેલા દરદોનો નાશ કરી શરીરના દરેક અવયવ પુષ્ટ બનાવે છે. આંખે આવતાં અંધારાં, માથાનું દુખવું, પીશાબ માર્ગે ધાતુ જવી, યાદદાસ્ત શક્તિ ઓછી, હાથ પગનું ધુજવું, કામ કરતા કંટાળો આવવો, જીવાનીમાં બુઢાપા જેવી હાલત, જીવાનીમાં ટુંકી નજર, ચહેરાનું ફીકાપણું, સાંધાનો દુખારો, ખાંસી, દમ, હાંફણું, જીની ગરમી વગેરે દરદો જે ધાતુની નબળાઈથી થાય છે તે આ દવા વાપરવાથી શરીરમાંના બધાં દરદો દુર થઈ શરીર બહુજ પુષ્ટ થાય છે. પાચનશક્તિ સુધારે છે. આ ચુરણ દેશી વનસ્પતીમાંથી બનાવવામાં આવે છે. પુરૂષ વર્ગેજ આ દવા વાપરવી. સ્ત્રીઓએ એ દવા વાપરવી નહીં.

કીંમત તોલા ૧૨ ની શીશી ૧ ના ૩. ૧૥

ઠે. સપ્ટ કંપની

કાલબાદેવી રોડ-મુંબઈ.

સાનમેટો.

SANMETTO.

આ દવા પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેન્દ્રિયની જીવનશક્તિ વધારનાર એક ઉત્તમ દવા તરીકે આખી દુનીયાના પ્રખ્યાત દાકતરો અને વૈદ્યા મુનબ્યાધિના અસાધ્ય રોગોને માટે ઘણા વખતથી વાપરે છે. સાનમેટો યકૃત તથા જનનેન્દ્રિય અને મુત્રાશયના રોગો માટે ઘણું જ ઉપયોગી છે; તે લેવાથી પિસાબ સ્વચ્છ અને સાફ આવે છે. મુત્રાશયના મોં આગળના લાગ ઉપર 'પ્રોસ્ટેટ ગ્લેન્ડ' નામની એક નાની ગાંઠ હોય છે, તે ઘણું ફરીને વૃદ્ધાવસ્થામાં મોટી થઈ જાય છે અને તે કારણથી પિસાબ સાફ આવવામાં ઘણી અડચણ આવે છે તથા રાત્રિ દિવસ ઘડી ઘડી પિસાબ કરવાની શંકા થાય છે; આવી સ્થિતિમાં સાનમેટોના જેવી ખીજ એક પણ દવા નથી. સાનમેટો સ્ત્રીઓના ગર્ભાવસ્થાના કાળ વખતે થતા રોગો જેની અંદર પિસાબ ઘણું જ ગરમ, બળત્રા થતી અને ઘણી વખત થાય છે એવા મુત્રાશયને તાગતા વ્યાધિમા બહુ ફળદાયક છે. વળી નાનાં બચ્ચાંઓ હંધમાં બિછાનામાં પિસાબ કરી નાંખે છે તે રોગમાં ઘણું ઉપયોગી છે, તથા સ્ત્રી પુરૂષને પિસાબમાં થતી હરેક પ્રકારની અડચણ તથા બળત્રા દૂર કરે છે. આ ઉત્તમ દવા પ્રમેહ અને વિપ્રમેહના રોગ માટે ઘણા વખતથી વપરાય છે. સાનમેટો પુરૂષ તથા સ્ત્રીની જનનેન્દ્રિયની શિથિલતા તથા દુર્બળતાને લગતા હરેક વિકારને માટે વિશેષ ફળદાયી છે તથા અશક્ત અને વિચ્છિન્ન થયેલી ઇન્દ્રિયને તાકાત આપી સ્ત્રી પુરૂષને નવી જીવાની બક્ષે છે.

સાનમેટો રોગને અટકાવનારી દવા તરીકે.

ઘણાખંડા લોકો જનનેન્દ્રિયને રોગમાંથી બચાવવાને અને સારી તંદુરસ્તીમાં રાખવાને ઘણું જ થોડું લક્ષ આપે છે. કોઈ પણ માણસ પરસેવા અથવા તો આતરડાની હીલચાલ વગર થોડા વખત લાગણુ છો તે શકે છે પણ જો જનનેન્દ્રિય રજા પી જતું કલાક ગમ કરતી બંધ પડે નો ઘણું જ દુઃખ અને ઇન્દ્રિય થઈ આવે છે કાચુ કે ઘણું જ ઝેરી કચરો જે મુત્ર વાટે નીકળી જવો જોઈએ તે રહી જાય છે; અને તેથી જનનેન્દ્રિયના મગજા અગત્યના દામ કરતા કળાજ્યાતથી છુટા થવાને અને આંતર ડાની ઇન્દ્રિય વગર હીલચાલ માટે ઘણું વિચારનામાં આવે છે. જો હમેશા મુત્ર ઘણું વધારે અથવા થોડું નીકળે અથવા ઘણા વખત અથવા જોઈએ તે કરતાં ઓછી વખત નીકળે; જો મુત્રમાં કોઈ કચરો હોય અથવા ભુગસ પડતું અને પારદર્શક નહિ હોય અથવા લોહીવાળું હોય; જો મુત્રથી તણખ મારતી હોય કે ઇન્દ્રિય થતી ટોચ અથવા ટીપાં પડતા હોય; જો મુત્રાશયની કોથલી આગળનો લાગ પુરો ભરેલો છે એમ લાગતું હોય, અને તે કાઢવાને પુરી શક્તિ નહિ હોય; જો કોઈને રાત્રે મુત્રને માટે વારંવાર ઉઠવું પડતું હોય; જો જનનેન્દ્રિય ઉઘાડી રહેવાથી ઠંડી લાગી હોય તેથી ઇન્દ્રિય થતી હોય તો આ હરેક માટે એક અથવા એ અમયા દુકાડામાં જગ્યા અગાઉ અથવા પછી અને રાત્રીના સૂતા વખત મળી ત્રણચાર વાર સાનમેટો લેવા ભુલવું નહિ.

આથી જનનેન્દ્રિયને ભવિષ્યમાં ઇન્દ્રિયની બચાવી દેશે અને આખી સીરટમ બરાબર ચાલુ રહેશે તે જનનેન્દ્રિયને પુરેપુરી મુત્રથી ખાલી કરીને મજબૂત કરશે અને જનનેન્દ્રિયમાં ખરાબ મુત્ર રહેવાથી થીમી ફરી સિરટમને દુર કરશે.

સાનમેટો ફક્ત આઠ ઓંસની ખાટલીમાં વેચાય છે. હરેક ખાટલીની કિંમત ત્રણ રૂપૈયા અને આઠ આના. દવા વેચનાર કેમિસ્ટ અથવા ડિગ્રિસ્ટને ત્યાંથી છુટક તથા જથ્થાબંધ મળશે. કોઈપણ કારણથી ન મળી શકે તો અમને લખી જણાવવાથી તરત મોકલવામાં આવશે.

ઓ.ડી. કેમીકલ કંપની, બૅરો સ્ટ્રીટ, ન્યુ યૉર્ક-અમેરિકા.

Ord. CHEM. CO., 61 Barrow Street, NEW YORK U. S. A.

સ્વાર્થ વિના પરમાર્થ.

શરીરને દૃઢ, દીર્ઘાયુ, તન્દુરસ્ત અને સુંદર બનાવનાર

મદનમંજરી ઓળીઓ.

હુનિઆના દરેક ભાગમાં પરમાર્થી તરીકે પ્રસિદ્ધ થઈ ચુકી છે. આ ઓળીઓ રક્તદોષ, વિષવિકાસ, સ્ત્રમદોષ, વિગેરે લય'કર દરદોને મટાડી, નરમા નસોને દ્રઢ બનાવી શરીરને મજબુત અને સુંદર બનાવવામાં સંપૂર્ણ ફેરફાર મેળવી છે. ગોરા અને હલ્દમ કરી, પાચનશક્તિ સુધારી, હસ્તને સાફ લાવેલા એ તેના મુખ્ય ગુણ છે.

ફિ. ગોળી ૪૦ નો રૂ. ૧-૦-૦

કોઈ પણ દરદ માટે વૈદ્યકીય સલાહ તથા વૈદ્યવિદ્યા નામનું મોટું આયુર્વેદિય પુસ્તક તદ્દન મફત મળે છે.

રાજવૈદ્ય નારાયણજી કેશવજી.

હેડ ઓફિસ—જામનગર—ઠાઠીયાવાડ.

બ્રિન્ચ ઓફીસ—ઠાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ

સરકયુલર ના. ૪.

બી ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન.

હિંદી પ્રબલને અખીલ.

જોઈએ છે,

દરેક હિંદી રેલ્વે ઉતાડએ બાજુનું—

૧. કે જ્યારે એક રેલ્વે કુંપનીના નોકર અથવા રેલ્વે પોલીસનો માણસ ઉતાડએના વર્ગમાં ખીચેલીય બેસાડવાને સખ્તાઈ વાપરે ત્યારે તેને તેમ કરતા અટકાવવાને કાયદા પૂર્વક હક છે.

૨. કે આ હકના જ્ઞાનને અભણ ઉતાડએમાં ફેલાવે કરવાની દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે.

૩. કે પોલીસ ને, પોલીસ કરતાં એછા નસીબદાર ઉતાડ-માઈના સ્વાર્થને ખાતર આ હકને ઉપયોગ કરવાનો દરેક બહેલા ઉતાડની ફરજ છે.

૪. કે હિંદ દરેક તેના બેઠા, ને યજી તે પહેલાં વર્ગનો કે ખીલ વર્ગનો ઉતાડ હોય, તે ભય કે તેના ચીલ વર્ગના ઉતાડએ તરફ વાળખી રીતે વર્તવામાં નુખી આવતુ'તો' તેની મદદે જવા આદાસ રાખે છે.

૫. કે ઇન્ડિયન પેસેન્જર્સ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસિએશન નામની એક મંડળી છે તે કોઇ પણ ઉતાડને રેલ્વે સામે ફરિયાદ કરવી હોય તો તેને ઉપક્રી મંડળીના જોનરરી સેક્રટરીને નં.૨૯૧-૨૯૩ બોસ બનર સીટ, કોટ, મુંબઈ લખી, જણાવવું.

૬. કે દરેક ઉતાડએ રેલ્વે કાયદાઓ પ્રસાદીરી કથો પહેલાં જણવાની જરૂર છે.

જોસા બનર સીટ,

કોટ, મુંબઈ.

લી૦ સેવક,

છવરાજ ગોકલદાસ નેજરી.

એ. જી. સોમરી.

તીબેરીની મજબુતાઈની તપાસ.

થોડા વખત ઉપર સરકારી ઓફીસોમાં તીબેરીઓ તોડી ચોરી થવા લાગવાથી સરકારે ગોદરેજની તીબેરીની મજબુતાઈ ટેવી છે તે જાણવા નમુના મંગાવ્યા. ગોદરેજ નમુના મોકલાવ્યા અને પોતાની તેમજ બીજા મેકરોની ખનાવટ ટેવી હોય છે તેની સમજ પાડી અને ગોદરેજને ત્યાર પછી જુદી જુદી સરકારી ઓફીસો માટે લગભગ ૪૦૦ તીબેરીનો ઓર્ડર મળ્યો છે.

(૮૯)

કારખાતું—ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

મહુવા (કાઠિયાવાડ) ગૌરક્ષક સભાનો હેવાલ અને તેને મદદની જરૂર.

આ જીવહંયાની સ્થામા સં. ૧૯૫૬ મા ૧૨૩૮, સ. ૧૯૬૮ મા ૨૧૭૪ ને સ. ૧૯૭૨ મા ૨૩૭૭ ગાયોના સંરક્ષણ થયું છે ને આ વરસે પણ ધાસ-ચારાનો ભયંકર દુષ્કાળ પડવાથી એક રૂપીયાનું ત્રીશ રવલ ધાસ મળવાથી આસપાસના ગામોની હુ મેશા દિવસે પાત્ર સાત ગાયોની આવક શરૂ છે, જે ને પ્રાતઃકાળે ગોશાળાનો દરવાજો ઉઘાડવામાં આવે છે ત્યાં નજીકમાં કુંમકુંમતા ચાહલા કરેલી, શીંગડે લીલા ફટકા બાધેની ગામડાની પ્રજા મુકી ગયેલી દશ પદર ગાયો બેઠેલી હોય છે તે સર્વે અંભાળી લેવામાં આવે છે તેને લીધે અત્યારે ત્રણ હજાર ગાયો એકઠી થઈ છે ને હજી ઉનાળાની ખરી મોશમ ખાટી છે તે મુદતના દરમિયાન કેટલી સંખ્યા વધશે તેનું પ્રમાણ બાંધી શકાતું નથી તેના સંરક્ષણાર્થે કાયમી ઉપચાર કે કૃત્રીક નહીં હોવાથી હાલના કટાકટીતા વખતમાં તેના કાર્યવાહકો પૂર્ણ ગમગીની ને મુરકેલીમાં આવ્યા છતાં જાહેર હિંમત રાખી કંમર ઠગી ભુવાર બાજરાની પુષ્કળ કડખ બરીદ કરવા તથા દાનેશરીની મદદ મેળવવા સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ શરૂ રાખ્યો છે તે વધુજ આહવા ધરાવનારું છે. આવા દેશહિતેષી પરમાર્થિક ખાવાને લક્ષીવાનો પોતાની લક્ષી મદદમાં મોકલવાનો સહવ્યથ કરશે તો પરમાર્થ થવા સાથે દેશે ક્ષય થશે.

ધાતુ ક્ષિણતાના રોગનાં લક્ષણ તથા તેની દવા.

અંગતુ થાકી જવું, મનનું ઉદાસ રહેવું, છાતીમાં ધબકારા થવા ઉંઘ ન આવવી માથામા વેદના થવી, ચક્રી તથા આંખે અંધારા આવવા, કંટાળો આવવો, વિચાર શક્તિનું ગુમ થવું સ્વભાવ ચીડો થવો, જરા જરામા ઉશ્કેરાઈ જવું, સીપર ચલાવો ધાતુનું તુરત સ્ખલીત થવું. શરીરનું તવાઈ જવું તથા હમેશ ગરમ રહેવું, પ્રિયવસ્તુ તરફ અણુગમોઃ—આમ જ્યારે ધાય ત્યારે સમજવું કે ધાતુ ઓછી થઈ ગઈ છે. અથવા ધાય છે, ત્યારે નિરાશ ન થતાં અમારી બનાવેલ ગેરેન્ડીવાળી

રાજ રાજશ્રી ગોળીઓ

નું સેવન કરવા લલામણ કરીએ છીએ. આ ગોળીઓ તમામ દરેક મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવી લોહી તથા વિર્યને સુધારી વધારી શરીર તેજસ્વી બનાવે છે, મર્દાઈ વધારે છે અને પોરાકી વધારી દુધ પચાવી વિર્ય સ્તંભન કરે છે. ક્ષય સંગ્રહણી ઇત્યાદિ રોગ મટાડી તવાઈ થેલ શરીરને હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે કી ગોળી ૩૦ ની ડળીના રૂ. ૨૫ કાયદો ન થાય તો એક લઘુ શબ્દ પુછ્યા શિવાય પૈસા પાછા આપવાની લેખીત જમીનગીરી મળે છે.

ખાસ સ્ત્રીઓ માટે ગેરેન્ડીવાળી

કાન્તામૃત ગોળીઓ.

આ ગોળીઓનું સેવન કરવાથી સ્ત્રીઓને સ્વરૂપવાન બનાવે છે. વિખાયેલ શરીરનો ખાધો રતન વિગેરે અવયવોને ફરી દૃઢ કરે છે, ઘાસણી ધુપણી અને રૂતુદોષથી થતા રોગ મટાડે છે ગર્ભાશયને સુધારે છે અને ગર્ભધારણ કરવા યોગ્ય બનાવે છે. સુવારોગ અને તે પછીની નબળાઈ પાચન શક્તિનો નાશ થવો, આડા વિગેરે રોગને મટાડી શરીર હૃદયપુષ્ટ બનાવે છે. કી. ગોળી ૩૨ ની ડળીના રૂ. ૫.

એક ડળી સાથે કાયદો ન થાય તો પૈસા પાછા આપવાની લેખીત ગેરેન્ડી આપવામાં આવે છે.

વૈદ્ય કલ્યાણજી હરીકૃષ્ણ ઠાકર,

જુની હવુમાન ગલીને નાકે, કાલકાદેવીનાં મંદીર સામે,
કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

NOW IS THE TIME TO INCREASE YOUR TRADE

—WITH—

ASIA.

The Indian Directory and Year Book containing a mass of very useful information regarding the Government, Native States, trades and industries of India. Illustrated with photos of ruling chiefs and gentry. Price Rs. 25 or £ 2/

The Directory of Merchants and Manufacturers in India. This edition contains not only the addresses of Merchants and Manufacturers in India, dealing in each class of goods, classified in alphabetical order, but it also includes various useful facts and figures concerning Indian trade and industry with potent and design acts, interesting account of Native States and Political divisions of India and up-to-date list of Societies, Hospitals, Colleges, Schools, News papers, Clubs, Physicians, Libraries and other information not accessible in customary Directories. Price Rs. 10 or 15 Shillings

The Indian Mercantile Directory, containing carefully selected lists of Leading Business Houses located in various commercial and manufacturing centres throughout India, Burmah, China, Straits Settlement etc. Price Rs. 10 or Shillings 15

The Mercantile Directory of Japan, giving the names of the Merchant Manufacturers, Exporters, Importers, Agents & Industrial Establishments located in Japan with notes for tourist's use. Price Rs. 10 or Shillings 15

PROPRIETORS —

LAXMICHAND DOSSABHAI & BROS

Head Office —

Branch —

RAJKOT, (INDIA)

&

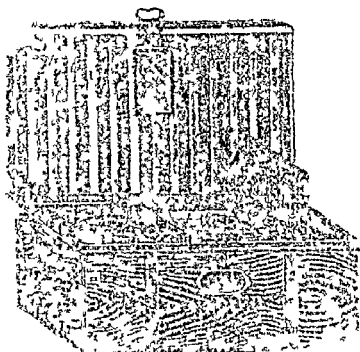
BOMBAY P O Box No 457

શું સ્વર્ગથી સુવાસ આવી ?			
પા	ના, એ તો સુરલોકની મુગધને હરીફાઈ કરે તેણું આ		મું
ય	એક મધુર અત્તર છે.		
ય	તેની સુવાસ	આવી.	અ
ધા	_____	_____	ધ
ની	મસ્ક, રોજ,	જાસમીન.	ઈ
નં.	રાજ રજવાડા,	અમીર ઉમરાવો,	નં.
	અને પરણતા વરરાજા આ એજ અત્તર વાપરે છે.		૩
૧	ક્રી મત ના ઐસની શીશીની રૂ. ૧-૮-૦ ના ડ્રામ આ. ૬		
ધી પરસ્તાન પરફ્યુમરી કું૦			

John Jay

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ કરાચીવાળા.

No. G. 110 H. H. LIEUT-COL. RAJA RAMSING'S
TRAVELLING DESPATCH BOX.

સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૭૪ માં થઈ.
ખાસ મુબઈના નામદાર ગવર્નરના
આશરે હેઠળ.

આજ વરસે થયાં
વિખ્યાતી પામેલા

સ્ટીલ ટ્રંક અને દરેક જાતના
બૉક્સ બનાવનાર.

હિંદુસ્તાનનાં દરેક ભાગના મહાન એકઝીબીશનોમાંથી

૧૩

સોનાના

ચાંદ

મેળવ્યા છે. જેથી હમારા દરેક જાતના સ્ટીલના બૉક્સ મોટાં સરકારી
અધિકારી ખાતાંઓ, હાઇકોર્ટ, સેલીસીટરની ઓફીસો, બેન્કો, તેમજ દેશી અધિકારીની
ઓફીસો અને પહેલીઓમાં ઘણાજ વિશ્વાસ અને ઉવટથી વપરાય છે. એજ અમારા
બૉક્સની ઉત્તમ બનાવટની ખરી જામીનગીરી છે.

વધુ વિગત માટે હમારું કૅટલૉગ મંગાવી ખાત્રી કરો.

ગુલામહુસેન ઇસમાલજી એન્ડ બ્રધર્સ.

ફેક્ટરી કેમ્પ કસબી, શે. રૂમ નાં ૬૭-૮ હોરનબી રોડ, મુબઈ.

STOCK READY OF IMMEDIATE DELIVERY.

ARTICLES.

Hairy Picking Bands
Chrome " "
Chrome Grey Spring Buffers
Buffalo Pickers No. 4
Drop Box Pickers
Roller Skins 26" x 22"
Leather Belting 1" to 4" single
Hair Belting, 1" to 10"
Balata Belting 1" to 10"
Sizing Flannel, 6.2" to 78"
Roller Cloth 16 & 18 oz.
Clearer Cloth 22 & 24 oz.
Healds all sizes
Reeds "

India Rubber Sheets, $\frac{1}{4}$ ", $\frac{1}{2}$ " & 1"
India Rubber Insertion Cloth 1/8", 1/16".
India Rubber Suction Hose 2" & 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rubber Stmen Hose $\frac{1}{4}$ to 2 $\frac{1}{2}$ "
India Rubber Rings
Fibre Sheets all sizes
Asbestos Plaited Packing $\frac{1}{2}$ ", $\frac{3}{4}$, 1"
Shuttles 13 $\frac{1}{2}$ " 14" & 14 $\frac{1}{2}$ ".
Lambeth Cotton Ropes, 1 $\frac{1}{2}$ " & 1 $\frac{3}{4}$ "
Eadies Ring Travellers 1/0 to 2 $\frac{5}{0}$
Gauge Glasses all sizes.

Orders promptly and carefully executed.

THE BOMBAY MILL STORES SUPPLY AGENCY

19, Bank Street, Fort,

BOMBAY.

देशी वेपारी चेम्बरनु भासिक.

पुस्तक ११ मु VOL. XI APRIL 1919, अंग्रेजी १९१८, अंक १० मो. No. १०

WEST END INCOMPARABLE WATCH VALUE.

Whatever price you pay for a West End Watch, you will receive the maximum quality according to that price, and it is this policy that has for the last 30 years kept WEST END Watches pre eminent. We give VALUE for every rupee asked and even the lowest priced watch will be found to possess those essential qualities of a good timekeeper.—

ACCURACY—STRENGTH—DURABILITY.

THE "SOWAR"

New Patent Keyless Lever Wrist Watch
GUARANTEED TWO YEARS

Gilt half plate movement, 15 ruby jewels, compensation balance double roller and tempered hairspring.

NICKEL SILVER Rs 37

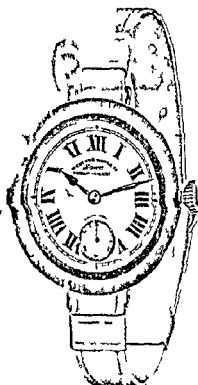
STERLING „ 43

Illustrated catalogue sent free on application

WEST END WATCH CO.

373, HORNBY ROAD,
BOMBAY

14, DALHOUSIE SQUARE
CALCUTTA

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દ્રુએટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચટો.

તાં ૩૧ દવળનો માહોલો, કોટ, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય રપેસીઅલીટી ડંકન રુટઅર્ટ
એન્ડ કુંગ લીમીટેડના ફની ગાંસડીઓ
હાખવાના હાફ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પંખીંગ એન્જનો છે.

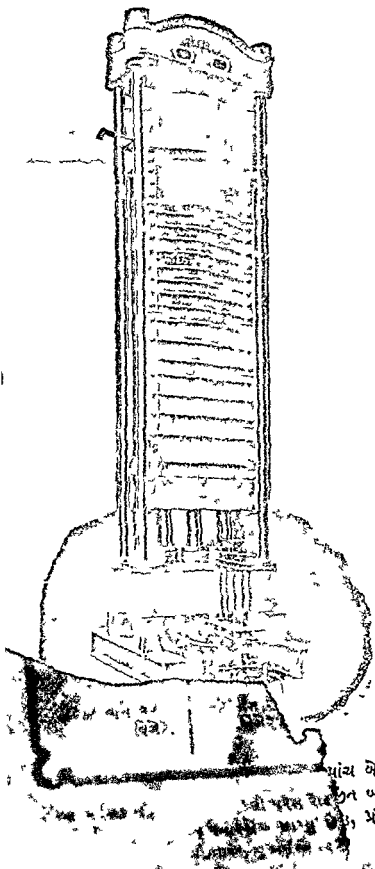
જે વપારીઓએ એક વખત હમાર પ્રેસ
મશીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમાર ને
મશીનરી, ફરી ફરી માલ્ય ખરીદ્યું છે ને દેખાડે
કે હમાર પ્રેસ, મશીનરી વપારીઓમા કેટલું બહુ
વખાણાયલું છે પ્રેસ, મશીનરીના હમારા વરસોના
લાખા અનુભવથી હમારે એ મશીનરી ધણ
મજબુત, ટકાઉ અને સારી રીતે ચાલે અને વધુ
ગાંસડીઓ કઢાડે તેમ સુધાર્યું છે હમારા ધાત્રી
તરફથી મળેલી સખ્યાબધ સરકારીકેટોની ચોખ્ખી
મગાવ્યાથી મોકલી આપવામા આવશે. એ પ્રેસ
મશીનરી ધણા વરસો ચલા આખા હિંદુસ્તાનમ
ધણે ટકાણે ચાલુ છે

ડંકન રુટઅર્ટ એન્ડ કુંગ લીમીટેડના
રપીનીંગ મીલીને લાયકતા હાઈકલાસ
કમ્પાઉન્ડ કોરલીસ એન્જનો, ફેરવેટ
ગ્રીન્ડલીના હાઈપ્રેસર તથા કમ્પા-
ઉન્ડ રલાઈડ, ઓટોમેટીક એકન્-
પાન્મન વાલ્વ તથા કોરલીસ
વાલ્વના એન્જનો

જે મુખ્ય કરી ઈર્નાંગ ફેક્ટરીઓમા વરસો ચલા
ચાલુ છે અને તેમા ધણા સુધારાઓ તથા ફેરફાર
કરી ધણા મજબુત અને બળતણમા કાચડો કરે તેમ
બતાવવામા આવે છે એ મેકરના પુષ્કળ એન્જનો
હિંદુસ્તાનમા ધણે ટકાણે ચાલુ છે
થોમ્સલીલ એન્ડ મન્મના, ૮૦ થી ૨૦
પાઉન્ડ પ્રેસરના સ્ટીલનાં બાઈલરો

મીનોમા તથા પ્રેસ અને ઈર્નાંગ ફેક્ટરીઓમા
વપરાય છે ૨૦૦ થી વધુ બાઈલરો હિંદુસ્તાનમ
ચાલુ છે. એ માહેતા કેટલાક બાઈલરો ૨૦ થી વધુ
વરસો સુધી વાપર્યો છતા તેમા એક બી પાઉન્ડને
પ્રેસર બાઈલર ઇન્સપેક્ટરે કમી કાઢી નથી

પાંચ બેરીંગના એન્જનો તથા બોપનર,
બાઈલર, લેધ વગેરે તૈયાર રાખીએ છીએ.
પ્રીન્સીપલ ડોક સામે.

જાહેર પાસપોર્ટ અનુક્રમણિકા

પાન

NAME OF ADVERTISER.

Page.

વેસ્ટ એન્ડ વોચ કંપની	1 એ
દ્રવેટ ઓવર એન્ડ કંપની	2 એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસની કું.	3 એ
ધી આયોનિઝ ફાર્મસી	4 એ
ગીરગોન કેમિકલ લેબોરેટરી	4 એ
અમરનાજન ડેપોટ	5 એ
ધી ઇન્ડિયન ક્લેમ એજન્સી	5 એ
નગીનદાસ અને માણેકલાલ	6 એ
એચ. વલ્લભામ એન્ડ કું.	6 એ
ધી બેન્ક ઓફ ટાઇવાન લીમીટેડ...	7 એ
ધી ઇન્ડિયન કોટન કું. લીમીટેડ.	8 એ
કીરપાલદાસ જામતમલ	8 એ
ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કું.	9 એ
રીચો કેમિકલ કું.	10 એ
ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રિન્ટિંગ વર્ક્સ	11 એ
એચ. એલ. બંદારકર	11 એ
ધી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટાઇલ કમ્પ્યુટેન્સ કું. લી.	12 એ
ટુકી જાહેર પાસપોર્ટ...	13 એ
ડો. ડી. સમર એન્ડ કું.	14 એ
કે ટી સેન્ટ્રી કું.	14 એ
મનમથક ચંદ્રપ્રકાશ	14 એ
એમ. એચ. શાસ્ત્રી...	14 એ
કેકર પાલીવાલા	15 એ
ઈ એસ પાટણવાલા	15 એ
રંગુન સમચર પ્રેસ	16 એ
દાવડાની કું. પની	16 એ
દ્વરકાદાસ જગમોહનદાસ એન્ડ કું	17 એ
ગોરેજ બ્રદર્સ	18 એ
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લી.	19 એ
કાંડાઈદાસ મોદીસમ	20 એ
બલનલાલ લલ્લુભાઈ શાહ	20 એ
જિવરાજ જી. નેનસી	20 એ
રેલવે સરકારી વહીવટ	21 બી
બી. એલ. થોસર	21 બી
બી. એન. ભાથેનાની કું	21 બી
હકીમ નૂરમોહમદ બી. એચ	22 બી
ધી ઇન્ડિયન સીમેન્ટ કું. લી.	22 બી
ધી સાબરકાંઠા બોર્ડિંગ હાઉસ	23 બી
ધી એલેમ્બીક કેમિકલ વર્ક્સ કું. લી	23 બી
કાર્તિક બ્રદર્સ	24 બી
માલાલ એન્ડ કું	24 બી
મોદીલાલ મુળચંદ એન્ડ કું	24 બી

West End Watch Co.	1 A.
Drewet Olowana and Co.	2 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co.	3 A.
The Ionic Pharmacy	4 A.
Girgaon-Chemical Laboratory...	4 A.
Amrutanjan Depot	5 A.
The Indian Claim Agency	5 A.
Nagindas and Maneklal	6 A.
H. Vallabhram & Co.	6 A.
The Bank of Taiwan Limited	7 A.
The Indian Cotton Co. Ltd.	8 A.
Kirpaldas Jhamatmal.	8 A.
Phiroze M. Dastoor & Co.	9 A.
The Rio Chemical Co.	10 A.
The Lakshmi Art Printing Works	11 A.
Y. L. Bhandarkar	11 A.
The Indian Mercantile I. Co. Ltd.	12 A.
Short Advertisements	13 A.
Dr. D. Writer & Co.	14 A.
K. T. Dongre & Co.	14 A.
Manager Chandraprakash	14 A.
M. H. Shastri	14 A.
Dr Batliwalla	15 A.
E. S. Patanvala	15 A.
Rangoon Samachar Press	16 A.
Davada & Co.	16 A.
Dwarkanadas Jagmohandas & Co	17 A.
Godrej Brothers	18 A.
The Central Bank of India Ltd.	19 A.
Dr. Kaldas Motiram	20 A.
Chhaganlal Lalubhai Shah	20 A.
Jivraj G. Nensi	20 A.
State Management of Railway	21 B.
B. L. Thosar	21 B.
B. N. Bhathena & Co	21 B.
Hakim Noormohamed B H	22 B.
The Indian Cement Co Ltd	22 B.
The Sabarkantha Boarding House	23 B.
The Alembic Chemical W. Co. Ltd.	23 B.
Karrick Bros.	24 B.
Mabale & Co	24 B.
Motilal Mulchand & Co	24 B.

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્કસ.

—*X*—

એલ્યુમીનીયમ, પીત્તળ, પીયર્ગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક જાતની ધાતુનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી પાટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર ખાતું

છેલ્લામાં છેલ્લી શોધ મુજબના સચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું જો કોઈ પણ કારખાતું હિન્દુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં જ કારખાતું છે. જેમાં દરેક ક્રીકાર્થનના કંડું, કોલર, સટ, કોટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન મોટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ મીલીટરી ડ્રેસ બટન, કોઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ગવરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કબાટ-ખાના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે તેમજ દરેક જાતનું ડાઇ, પચોનું, કામ સાફ અને સફાઈદાર ક્રીકાયત લાવથી ઓરડર મુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અસુલ્ય તરફ.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા તાર, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમર ક્રીકાયત લાવથી અમે બનાવી આપીએ છીએ એક વખત ઓરડર આપી ખાતી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કલખાદેવી રોડ, હાથી મિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની ફાંં.

મુંબઈ નાં ૨.

“ કિલડાયન્સ ”

ટૉનિક સોલ્યુશન:—એના પદાર્થો “ ગ્લિસરો ફૅસ-ફેટ ” સહેલાઈથી લોહીમાં મળી જાય છે, અને તેથી જ જ્ઞાન-તંત્રની નખખાઈ તેમજ ખીજ રોગો દૂર કરવામાં ઘણી સારી છે.

રૂ. ૨-૮-૦ અને ૧-૮-૦

દત્ત મંજન:—ફીનાઈલ જેવી તુકશાનકારક દવાઓથી નીરાળો અને પ્રાયદાકારક જલદ પ્રાણવાયુ (ઓક્સિજન) ઉત્પન્ન થવાથી મોનાં સંધનાં જંતુઓ નાશ પામે છે અને દાંત ઉગળા થાય છે. રૂ. ૦-૮-૦ અને ૦-૫-૦.

ધી આયોનિક ફાર્મસી,

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે, ફાર્ટ, મુંબઈ.

(મ. જે. ગબ્બરની)

ધી કેમીકલ લેબોરેટરી

જુદી જુદી જાતના ઉદ્યોગોમાં વપરાતી કાચી વસ્તુઓનું તથા વેપારની ચીજોનું પૃથકરણ કરવાનું કામ આ લેબોરેટરી માથે લે છે; જેવાં કે પાણીચી, તેલો, ખજાણો, ખનીજો, રસાયણિક પદાર્થો વિગેરે.

મીઠામાં અને ખીજ ધંધાઓમાં વપરાતા જુદા જુદા પદાર્થોની તથા સંધારણ રીતે વેપારના પદાર્થોની જાતો નક્કી કરવાની અગત્યતા ઉપર ખાસ બાર મુકવો નકામો છે, તે થણ વળી હાલના જમાનામાં તો ખાસ કે જ્યારે હવે વિનાનું અને હીકમતી મેળશેજી જે આવી રહ્યું છે તે નક્કી આપને છેતરે એવી ઘણી વડી છે.

આ લેબોરેટરી વળી જુદા જુદા વેપારને લગતી તથા ઉદ્યોગને લગતી શાખાઓને માટે અભિપ્રાય તથા સલાહ આપે છે; અને તપાસ કરે એમ માગણી કરે છે.

ફેટોગો તથા વધારે વિગતોને માટે નીચેના શિરનામે સ્પર્શ કરવી.

મ. જે. ગબ્બર, કેમીકલ લેબોરેટરી.

૨૨-૨૪, કાવસજી પટેલ સ્ટ્રીટ, હોંગકોંગ બેંકની પાસે ફાર્ટ, મુંબઈ.

અમૃતાંજન.

અમૃતાંજન એ દેશી દવામાંથી હિંદુસ્તાનમાં તૈયાર કરવામાં આવેલું છે. તેનો ઉપયોગ માત્ર શરીરમાં જ્યાં દુખાવો હોય ત્યાં લગાડવામાં જ કરવાનો છે. એમ કરવાથી દરેક જલદીથી મટી જશે.

માથાનો દુખાવો, માથાનું શુળ, ગળાનો સર્વ જાતનો દુખાવો, લગઠ, છાતીની ઠંડીનો વિકાર, સંધીવા, કમરનો દુખાવો, ઠેસ, ઘા, વળે-રેનો દુખાવો એ સર્વ રોગ ઉપર આ ઔષધનો લેપ ચોખવાથી તરત આરામ થશે

કિંમત માત્ર આઠ આના.

દુથ પાણીડર.

કિંમત માત્ર બે આના.

દાદરની દવા.

સુકી ખરજ, દાદર વગેરે ચામડીનાં દરદો આ મલમથી સારાં થાય છે.

કિંમત માત્ર છ આના.

અમૃતાંજન શીયો.

૧૦૯, ફીચર કાટ-મુંબઈ.

સુપરટેક્સ તથા ઈનકમટેક્સના નવા ફોર્મ માટે.

તાજીદે મળેા ચોખી સલાહ સાથે કાયદેસર ફર્મ ભરી આપવામાં આવશે.

વ્યાખ્યાની ચિન્તા દૂર થાય એવી ચોખી સલાહ આપનારી એક જ શાખા છે.

તેની ખાત્રી એક જ વખત ઓફીસમાં પધારવાથી થઈ જશે માટે જલદી મળે.

ધી ઇન્ડીયન કલેમ એજન્સી

જે કે

ઈનકમટેક્સના કામ માટે એક જ વખતે જ સલાહ હિસાબના અને લખાપટ્ટી કરવા માટે આપવામાં આવશે તે બાબત શીખવાથી તમોને બીજી વખતે કોઈની પાસે જવાની જરૂર પડશે નહીં અને દરેક વરસે તમો પોતે કામ કરી શકશો. આ બાબતમાં ગેરંટી સાથે સંતોષ આપવાને એજન્સી બંધાએલી છે.

રેલ્વે, સ્ટીમર કંપની, પાસેથી નાણાં વસૂલ કરવાનું અથવા નોટીસો વિગેરે બીજા કોઈ પણ જાતની કાયદેસર લખાપટ્ટી કરવાનું અને કોર્ટને લગતાં કામ તથા અહીંયાં અથવા બહાર ગામની ડીક્રીઓના નાણાં વસૂલ કરી આપીએ છીએ અને તેનું કમીશન પણ પાછળથી લેવામાં આવશે.

જે કે કોર્ટનું તથા ખટપટી કરવાનો ખર્ચ થશે તે અગાઉથી લેવામાં આવશે, માટે આપ તાજીદથી મળેા નીચેના સરનામે.

ટેકાણું:—મુસ બીદરીંગ પહેલે માળે નં. ૧૮

એકવઠે ચીનેમાની બાજુમાં. ધોખી તળાવની પાસે કાલબાદેવી રોડ—મુંબઈ.

ઇન્કમ ટેક્સ તથા સુપરટેક્સ

ના નવા કાયદા પ્રમાણે વેપારીઓએ પોતાની આવકનો હીસાબ પહેલેથી મોકલવાનો છે, વળી ઘરેલી સલાહ લઇ બરાબર સમજી કાયદા પ્રમાણે કામ કરવાથી વખત, મહેનત અને પધ્ધતિનો ઘણો બચાવ થાય છે માટે તાત્કાલે મળે.

નગીનદાસ અને માણેકલાલ.

એફ. એલ. એ. એ. (લંડન): એફ. ઇન્સી. ચી. એ.
ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ સ્પેસીઆલીસ્ટસ.

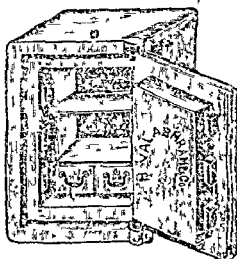
ટાઉન હોલ આગળ. બાગ સામે.

હોમજી સ્ટ્રીટ, હનુમાન બીલ્ડીંગ. કોટ, મુંબઈ.

ટેલીફોન નાં ૦ ૨૫૬૦.

એચ. વલ્લભરામ એન્ડ કું.

ચોરોને પકડવાની

અખંડ વાળેલી

ત્રીજેરીઓ, તાળાં કળો અને કેસ બોકસો

બનાવનારા અને વેચનારા—ભાવ માટે કેટલોગ મંગાવો.

કારખાનું—ચકલા સ્ટ્રીટ, ધોળી ગલી.

દુકાન—અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, અલાહી બાગ, મુંબઈ-૩.

THE BANK OF TAIWAN, LTD.

INCORPORATED BY SPECIAL CHARTER OF THE IMPERIAL JAPANESE GOVERNMENT, 1890.

Subscribed Capital	Yen.	30,000,000.
Paid-up Capital	Yen.	25,000,000.
Reserve Fund	Yen.	6,030,000.

Head Office:—Taipei, Formosa.

BRANCHES:

London	Tainan	Makung	'Ako
New York	Takow	Taitoh	Giran
Amoy	Shanghai	Shinchiku	Kagi
Canton	Hongkong	Taichu	Karenko
Foochow	Singapore	Tokio	Keelung
Hankow	Soerabaya	Osaka	Tamsui
Krukiang	Semarang	Kobe	Towen
Swatow	Batavia	Yokohama	

The Bank has also a large Number of Correspondents at Home and abroad

Current Deposit Accounts.—are opened for approved customers and interest is allowed at 2 per cent. per annum on daily balances on Rs. 1,000 up to Rs. 1,00,000 provided that the amount of half-yearly interest is not less than Rs. 5.

Fixed Deposits:—are received for one year and shorter periods on terms which may be ascertained on application.

Every description of **BANKING** and **EXCHANGE** business transacted.

K. TAKEMURA,
Manager.

56, Esplanade Road, Fort, Bombay.

ધી બેન્ક ઓફ ટાઈવાન લીમીટેડ.

૧૮૯૯ માં જાપાનની વડી સરકારના ખાસ ચાર્ટરથી ઇનકોર્પોરેટ થયેલી.

ભરાયેલી આપણું ચેન	૩૦,૦૦૦,૦૦૦
પગાર કીધેલી	,,	...	૨૫,૦૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફન્ડ	,,	...	૬,૦૩૦,૦૦૦

વડી ઓફીસ—તાઈપેઈ, ફાર્મોસા.

શાખાઓ.

લંડન, ન્યુયોર્ક, એમોય, કેન્ટન કુગાંઈ, હુન્કો, કીઉકીએંગ સ્વેટો, ટાઇનાન ટેકાઈ, શેંગાઈ, હુંગકોંગ, સીંગાપોર, સોરાબાયા, ચીમારાંગ, બટેલીઆ, એકંગ, નાઇપેકુ, શીનચીકુ, ટાઇચુ, ટોડોગો, ઓસાકા, કેએ, ચેકોકામા આકો, ગીરાન, કાગી, કારેન્કો, કીલંગ, ટામસુઇ, ટોવન.

તે ઉપરાંત દેશ પરદેશ બેન્કના સંખ્યા બંધ કોરસપોન્ડન્ટો છે.

સધર ગ્રાહકો માટે ચાલુ ખાતાઓ ઉઘાડવામાં આવે છે અને રૂ. ૧૦૦૦ થી રૂ. ૧,૦૦,૦૦૦

સુધીના દરરોજની બાકી સીલક ઉપર દરવરસે દર સેકન્ડે ૨ ટકા લેખે વ્યાજ આપવામાં આવે છે. પણ તે એવી શરતે કે અરધી સાલનું વ્યાજ રૂ. ૫ થી ઓછું થાય નહિ.

બાંધી મુદતની ડીપોઝીટો એક વરસ અને તેથી ઓછી મુદત માટે લેવામાં આવે છે. જેની શરતો અરજ કીધાથી જાણવામાં આવશે.

દરેક જાતનું શરાફી અને હુડીયા મણનું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

૫૬ એસ્પેનેડ રોડ, ફોર્ટ—મુંબઈ,

કે. ટાકેમુરા
મેનેજર.

The Indian Cotton Co., Ltd.

7/9 Churchgate St. Fort Bombay.

Represent the following companies for fire, marine and Life
Insurance Rates Tariff.

- (1) Royal Exchange Assurance Corporation.
- (2) Hongkong Fire Insurance Co. Ltd.
- (3) Union Insurance Society of Canton Ltd
- (4) Canton Insurance Office Ltd.
- (5) Triton Insurance Co. Ltd.
- (6) Imperial Marine Transport & Fire Insurance Co. Ltd.

તમારા ઘરઘતુ ખપની

કે

વેપાર વણજને માટે

પરચુરણ કે જ્યાખંધ કોઈ પણ જાતની ચીજ જોઈતી હોય તો જ્યાખંધ હશે તો
બીલકુલ જીજ કમીશનથી અને કીપ્રાયત ભાવે મોકલીશું—લખી મોકલિશું.

Kirpaldas Jhamatmal
Dana Bunder
Bombay. 3.

કીરપાલદાસ જમાટમલ

દાણા બંદર, મુંબઈ. ૩.

નામદાન સુંબઈના ગવર્નર સાથે તથા નામદાન ચાંદારાજ
ગાયકવાડના આસાર હેઠળ

ફીરોઝ એમ. દસ્તુરની કુંઠ

ગવર્નમેન્ટ ટેલીગ્રાફ ઓફીસ માં, નં. ૭ હોર્નબી રોડ, કોટ, સુંબઈ
સુંબઈમાં ફક્ત અમારું જ એક સંપૂર્ણ ખાતું છે, જ્યાં ઈંગલીશ ડીપી ધરાવ
નારા અને વીલાયતની તથા વીથેનાની આખની હોસ્પીટાલમાં નામ કરી આગે
૨૬ વર્સના અનુભવી ડાક્ટરની આખના દરદો માટે સલામત મદત મળે છે

વળી અમારે ત્યાં ૨૬ વર્સના રેતીનાસ્કેપથી તથા એફુલેમોસ્કેપથી આખ
તપાસવાનો ચાલુ અનુભવ ધરાવનાર મી. રીશોઝ પોતે આખ તપાસી ચસમા લાગુ
કરી આપે છે કે જે કામ બાહરે મોટી ફી ખર્ચતા પણ જવલેજ સતોષકારક રીતે
બની શકે છે

મી. રીશોઝને ગવાલીઅરના મહારાજા સીધીયા, યોનરેખલ સર લોરેન્સ
જેનકીન્સ, યોનરેખલ મી. જસટીસ બેની મીસીસ બેટ્ટી, યોનરેખલ અર
જોન ચ દાવરકર, યોનરેખલ મી. જસટીસ બીમન યોનરેખલ મી. જસટીસ
એથલર, કરનલ ફ્રાન્સેન, P. V. O., R. A. M. C., કરનલ છુલડ M. D.
I. M. S., કરનલ પીટરમ, M. B., I. M. S., સુંબઈના પોલીસ કમીશનર મી.
બેલ M. V. O. અને બીજા કેટલાક નામાકીત ડાક્ટરો અને ગ્રહસ્થો તરફથી એમની
કાબેલીયતપણાની હિમદા સરદીફિકેટો મળી છે

વાળી હુમ્મો પોતે અમારા વીજળીથી ચાલતા યંત્રોમાં છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના

“કોપટોક”

બાઈકેબલ ફ્લેટ તથા તોરીક (દુર તથા નજીક જોવા માટે સાધા વગરના) લેન્ગીઅ
તથા ઊંચી કંબોલીટીના પ્રિઝીલીઅન પેપલસના તેમજ આખને ઠંડક આપનારા
સફેદ તથા રંગીન કાઉન ગાસના સીલીનદરીફલ તથા કમ્પાઉન્ડ સીલીનદરીફલ
પ્રીન્સિપલ વગેરે દરેક જાતના લેનસીસ બનાવી આપીએ ત્રીએ કિતમ માલ છતાં
બાવ ઘણાજ કીશાયત

“વી વી”

આંખનાં રીપા

આખ દુ.ખવા ચાલવી, પાણી જલુ, ખીલ વગેરે દરદો માટે ઠંડો ખાનોપુર્વક
ધલાજ કીમત આના ૧૨.

આખની સંભાળને લગતી કીમતી નુસખાઓ સાચની ચોપડી સુક્ત મળશે

નળળાં બેરાં માટે.

—:૦:—

આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો એજ સ્ત્રીના તમામ દરદોષ પર અકસીર અને રામબાણુ ધ્રુવાજ છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીના ગરભાશયના તમામ દરદો દુર કરવાને અચુક શક્તિ ધરાવે છે. બાંધનાં તા ગરભાશયના થતા તમામ દરદો જેવાં કે મેનોરીયા, લ્યુકોરીયા, એમનોરીયા અને એવાંજ દરદો દુર કરવાની તેમાં અદ્ભુત શક્તિ છે. નળળી પહેલી અને લોહી વગરની ફીક્કી છોકરીઓ અને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓને ઉપલી ગયેલી શક્તિ પાછી લાવી આપે છે. આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો ગરભાશયના કમને બરાબર ઠેકાણે લાવે છે, અને કસુવાવડ થતી અટકાવે છે. પીઠમાંના દુખાવો, પેડુંમાં થતું દરદ અને કમરમાં થતું અસહ્ય દુઃખ જે બેરાંને થતું હોય તેને ઉપલી દવા આપવી, વૈદો તથા ડોક્ટરોને ઉપલી દવા ગરભાશય સાંબંધી દરદોને દુર કરવાને ઘણી અકસીર થઈ પડશે.

જે બાળાઓ ૧૧ થી ૧૮ વર્ષની ઉમ્મરની અંદર હોય છે અને જેઓ બાળા મરીને સ્ત્રીની અવસ્થામાં આવતી હોય તો તેને ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો તેઓના અવયવને બરાબર ખીલવવામાં ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે. દવા લેવાની રીત:— દહાડામાં ત્રણ વખત ચાના એક ચમચાલર.

—:૦:—

શક્તિની દવા.

સેલેરીના જેઓ ઘણું નળળા હોય, જેઓને ઉધ આવતી ન હોય, જેને હિર્સટીયા લગ્ન પડયો હોય, જેને પચતું ન હોય અને જેઓ નળળાઈથી તવાઈને ક્ષીણ થઈ ગયા હોય તેઓએ ઉપલી દવા જરૂર લેવી. દવા લેવાની રીત:— જમવા પહેલા અને સુવા જવા એક કલાક આગમજ એક ચાના ચમચાલાર દવા લેવી

સેલેરીના લગભગ ૪૦ (ચાલીસ) વર્ષ થયાં નળળા પૂરૂંપોને માટે શક્તિને માટે જગ જાહેર થયેલી છે.

ઉપલી આલટ્રેઝ કોરડીયલ રીચો અને સેલેરીના હિંદુસ્તાનમાં કોઈ બી આબરૂદાર કેમીસ્ટ, ગાંધી અથવા દવા વેચનાર પાસેથી છુટક અથવા જથ્થાબંધ મળી શકશે. ઉપલી દવાની ઉપર જણાવેલા દરદો દુર કરવાની અચુક શક્તિને તીવ્ર ઘણું ધંધાદારી એની નકત કરવા લાગ્યા છે; માટે જે કોઈની ઉપલી દવા બ્યારે બી લે ત્યારે એના પર લેગાડેલું લેગલ જેના પર 'રીચો કેમીકલ કં.' નામ લખેલું છે તે વાંચવું.

ઉપલી દવાનો જેને બી અજમાયેશ કર્યો હોય તેને નીચે ઠેકાણેથી મફત મોકલવામાં આવશે.

THE RIO CHEMICAL CO.

રીચો કેમીકલ કં.

79, BARROW STREET,
New York, U. S. A.

૭૯, બારો સ્ટ્રીટ,
ન્યુ યાર્ક, નીટી યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, અમેરિકા.

વાંચો—

ધી લક્ષ્મી આર્ટ

T
H
E
L
A
K
S
H
M
I
A
R
T

વેપારીઓ તથા સાહિત્યના ચોખ્ખા માટે

ઉત્તમ સાધન.

આ ભયંકર લડાઈના વખતમાં દરેક થીજ બેહુદ માંથી થઈ છે
તેવા વખતમાં

વેપારીઓને પોતાના માલ સારૂ બેઠતા

નવનવીન લેખલો

તથા વાર્તાઓ તથા સાહિત્યના પુસ્તકોમાં નાખવા લાયક

ત્રણ રંગમાં તથા એક રંગમાં

૫૦૦ ઉપર ચિત્રોના પ્લેક અમારી પાસે તૈયાર છે

એમાંથી તમોને મનપસંદ જરૂર મળી શકશે

એકવાર આવો અને ખાતરી કરો.

ધી લક્ષ્મી આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ,
સાંકલી સ્ટ્રીટ, ભાયખલા, મુંબઈ.

B O M B A Y.

ધી
લ
ક્ષ્મી
આ
ર્ટ
મા
ય
સ
લા
સું
દ
દ.

સંભાળજો નકલી માલથી સંભાળજો.

મુંબઈમાં કોલન વાટર

ઘણી ભાતનું આવા માંડયું છે પણ જરૂરગીના ભાખીતા
હુરદીના કોલન વોટરને જડમુળથી હાંકી કાઢનાર બગલા છાપ
કોલન વોટર આને ઘણા વરસોથી પકાયલું ને પહેલું જ છે.

વેપારીઓને ખાસ ભલામણ કરવામાં આવે છે કે
બગલા છાપનું કોલન વોટર મંગાવી જરૂરમોનું નામ
જડમુળથી કાઢી નાંખો.

એકલા બનાવનાર,

હેરોન કેમીકલ વર્ક્સ.

મુંબઈ નંબર ૪.

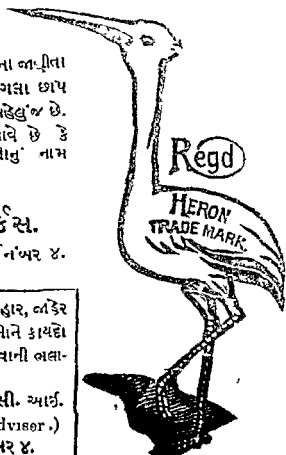
—:૦:—

કોઈ પણ વેપાર ધંધાની બજારમાં પત્ર વ્યવહાર, લોકર
બજાર, હીસાબ વીગેરેમાં જો ચલાહ લેશે તો તમોને કાયદો
શું થાય છે તે એક વખત કામ સોંપી ખાતરી કરી લેવાની ભલા-
મણ કરવામાં આવે છે.

તજો—વાય. એલ. લંડાચર એફ. સી. આર્ટ.

ધંધાના સલાહકાર. (Business Adviser.)

મુંબઈ નંબર ૪.

“ ટીકલી ” ખાન્ડ લેમોનેડ.

જે હિંદુ લાઇઓને અસ્વચ્છ બાટલીના પાણીની સુગ હોય તેઓને તથા મુસાફરી વેળા ઉનાળાના ઉષ્ણાટથી જીવને રાહત આપવા, હમારી લેમોનેડ “ટીકલીઓ” ભારે આવકાર ધરાયક પીણું છે. જે “ટીકલીઓ” ભુકેા કરી એક દરબલર ઠંડા પાણીમા નાખી તુરત સ્વાસ્થિ પીણું થાય છે. કી. ૧ ટયુબના આના ૮

હમારી શુગર ફોટેક કવીનાઇન કેસકેગ વેલ્હેબલ લેક્સેટીવ પરગેટીવ વગેરે “ટીકલીઓ” તાજા અને શુભકારક, બનાવટો સુખ્ય મધ્યે મારકીટમા દવા વેચનારઓને ત્યાથી તથા હમારા ૧ ખેતવાડી મધ્યેના કારખાના મધ્યેથી મળશે.

ડૉ. ડી. રાઇટર એન્ડ કુંપની

“ ટીકલી ” ખાન્ડ ટેબલેટ બનાવનારા સુખ્ય નં. ૪

ડૉ. ડી. રાઇટર બાલામૃત

પીવાથી નાના છોકરાં

તન્દુરસ્ત થઇ નેમની તાકાદ વધે છે.

શાશ્વીની કી ૧૨ આના ૮ ખ ૬ આના

કે ડી ડૉ. રાઇટર કુંપની

ગોગામ સુખ્ય

સાહિત્યસેવા અને દેશસેવા

એજ જેના મુખ્ય દષ્ટિબિન્દુ છે એવું

ચંદ્રપ્રકાશ

માસિક પત્ર વિદ્વાનોમા ધણુજ વખણાયેલ છે, અને દર મહિનાના પહેલા અઠવાડિયામા સાહિત્ય-વૈજ્ઞાનિક વાચકોના કરકમલમા સાદર થાય છે સુપ્રસિદ્ધ “સાહિત્ય” લખે છે: “આ માસિક ધીમે ધીમે પ્રથમ પકિતના પત્રોની હરોલમા આવતું બધું છે વાર્ષિક લગભગ પોન્ટેન સુધા માત્ર રૂ ૨-૦-૦ ફક્ત નકલના ત્રણ આના વડોદરા રાજ્યની તમામ શાળાઓ તથા પુસ્તકાલયોમા માટે મહત્તર તાહેર ખર્ચ માટે ઉત્તમ સાધન

બાવતાલ માટે લખો—અવધર્યાપ- ‘ચંદ્રપ્રકાશ’”

રાજમહેલ રોડ,--વડોદરા

ગાઉટી રીયુમ શાસ્ત્રી

સ ધીવા અને ગાઉટીના દરદો માટે ગા. એમ. ધણુજ અસરકારક રામમાત્ર અને ડા'પી ઇલાજ તે દુખવા નામન તેલ છે એ તેલ ધા, પેન મારેના વા, તમામ ભવનો સ ધીવા, સાએટીકા, ગાઉટ, ઝઝળી કરનલ, આકરા નસોડ બેચાડ, કમર, છાતી, સાધા, હાડકા અને ગરદનનું દુખવું, બરડાની ફાટ, બચાઓના નબળા પડેલા પગે હજુએ ઝોલે, મુલેલા તથા ગ ઠંડ ગયેલા સાધા અને હાડકા અકરસાત, લગભગેશો, લકલે, લચડ, ચસક, વીરંગે તમામ ભવના શરીરના જીવા દુખારને ડા'પટ સાજા મરી નમગા પડેલા અવયવોને તાકાત બક્ષી ભેટી ફરતું મરી નવી જીવંત બખરા તો એ આ તેલના ખાસ ગુણો છે. કી મત ફક્ત રૂપીઓ એક

સર્વે જાણીતા દવાના વેપારીઓ વચે છે બાહ્યરશમવાળાઓએ નવસારી લખતું

માલેક-એમ. એચ. શાસ્ત્રી.

જેટ ઓફીસ:--રાંડડી બી.દ. નવસારી.

બાટલીવાલાની તાવની દવા.

(એચયુમીક્ષયર) તથા ગોળીઓ.

ઈન્ડીન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ એન્ડઝીબીયનોમાં સોના તથા રૂપાના ચાંદો મેળવ્યા છે

- બાટલીવાલાનું—બાલામત-નળા તથા તવાયલા બાળકો તથા નાતવાન માણસો માટે અકસીર કી આના ૧૦ દર.
- „ (ચોર—ઝાલ) બામ માયાનો દુખારો, ચલખમ, છાતીનો દુખારો હરએક નતનો દુખારો હરએક નતની ખે માગલી નરો મટે અકસીર કી ૬ આના
- „ ડાઝેરીયા મીક્ષયર (કાલેરોલ) ઝાડા, ગરમીના પેટ, લલકી, કોલેરા વગેરે પર અકસીર કી ૩ ૧
- „ કુઈનાઈન ટીકરીઓ—એક એનની બાટલીમા ૧૦૦ એની બનાવટમા ઉત્તમ વેલાલી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે કી ૩ ૧-૪ આના
- „ કુઈનાઈન ટીકરીઓ—એ એનની, બાટલીમા ૧૦૦, એની બનાવટમાં ઉત્તમ વેલાલી કુઈનાઈન વાપરવામા આવે છે. કી. ૩ ૧-૧૨ આના
- „ કોનાક પીલ્સ—કીકા ચેહેરા, નબલાઈ, પાતલુ યજ ગએલ લોકો (એનીમ્યા) માટે અકસીર ધાતુ પુષ્ટીકારક છે કી ૩ ૧-૮ આના
- „ રોગવશ્મ ઓઈન્ટમેન્ટ—દરાજ ધોળીની કીડ તથા હરેક નતની કીડ ખુબસી મામે મલમ કી ૪ આના
- „ હાંતલુ મજન—આ કી આના ૪

ડોક્ટર એચ. એલ બાટલીવાલા સન્સ એન્ડ કું., લી.

ટ્રેડીઝાફ એડરેસ—બાટલીવાલા વરલી મુંબઈ

પી ઓ વરલી, મુંબઈ, ૧૮.

દુશ્મન સામે હરીફાઈ કરનાર

પાટણવાલા બામ,

રૂમીટીઝમનો કટ્ટા દુશ્મન, તથા સંધીવા, કમરનો દુખાવો, લકવો, વાયુરોગ, માયાનો દુખાવો, જખમ, લચક કપાળ તથા દમ, છાતીનો દુખાવો, ખાંસી, સરદી, ગળાનો દુખાવો, હાંત તથા કાનનો દુખાવો તાખ, વીછુ, વગેરે ગહેરી દખના ઉપર આ પાટણવાલા બામ વાપરવાથી તુરત આરામ થાય છે. માટે એકજ વખત વાપરવાની ભલામણ દરવામાં આવે છે

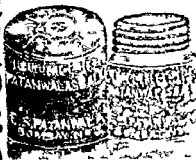
આ કીમતી તબીબી દેતા ના જરૂર એક વખત પાટણવાલા બામની એક બાટલી મ ગાવી ખાત્રી કરો કી બા.-૧) ની ૩ ગા વી. પી. ખરચ જુદું તે શીવાય

ઘણી જાતના ખુશગ્રાહર મધ મધવા તાલુ કુલોમાથી બનાવેલા હર આઠલો અત્તરો તથા ઓટો મલશે, અને દરેક જાતના ધ ઝીરા શેન્ટો લવંડર શાણુ હમારી પેટન્ટ બનાવેલી દવાઓ પણ મળશે.

વી. પી થી મંગાવનારને અગાઉ એડવાન્સ મોડેલવું. એકલા બનાવનાર:

ઈ. એસ. પાટણવાલા.

ભાણપાલા લેન, પો. નં. ૩, મુંબઈ.

રંશુન સમાચાર ગ્રેસમાંથી દર બુધવારે અને શનીવારે

પ્રગટ થતું શુદ્ધ ગુજરાતી વર્તમાનપત્ર

રંશુન સમાચાર

જેમાં રંશુન શહેરની તથા બર્મા ઇલાકાની બંધી અગત્યની ખબરો, બાલુવાબેગ કોટના ચુકાદાઓ, તથા સ્થાનિક વેપાર-ઉદ્યોગને લગતી બાબતો, દુનિયાની અને ખાસ કરીને હિંદુસ્તાનની ખબરો ઉપરાંત ઉદ્યોગ, ધાર્મિક, સામાજિક, નૈતિક વગેરે ઉન્નતિના માર્ગોનું અવલોકન અને ખાસ કરીને ઝવેરાતનાં ઉદ્યોગ અને વેપારને લગતા વિષયો વખતો વખત આપવામાં આવે છે.

વાર્ષિક લવાજમ

જુલાઈવાળાઓ પાસે ચોરસ સાથે રૂ. ૬૧,
જુલૈ નકલના રૂ. ૦-૨-૦

શહેરવાળાઓ પાસે રૂ. ૪.

એમ. એ. મામસા.

પ્રામાણ્ય "રંશુન સમાચાર" પત્ર તથા

"રંશુન સમાચાર" ગ્રેસ.

હેર ઓફીસ-નાં ૪૨ ગલી નાં, ૨૭-રંશુન.

નોટ-આખા બર્મા ઇલાકામાં "રંશુન સમાચાર" ફક્ત એકલું એક જ ગુજરાતી પત્ર છે એટલે બર્માની વસ્તીના મોટા ભાગની ગુજરાતી ભાષા બોલતી વેપારી પ્રજામાં જાહેર ખબરો ફેલાવવા માટે આ પત્ર એક ઉત્તમ ઉપયોગી સાધન છે.

દાવડાની પેટંટ અખરખની ચીમની.

દરેક ઘરમાં તેનો ફેલાવો થયો છે. એટલે તે લાંગતી નથી, ફાટતી નથી, કાંચની ચીમની પચીસ લાગી બંધ ત્યાં સુધી આ ચીમની ચાલે છે.

ચીત્રો સાથનું ફેટલોક મફત વેપારીઓને ભરપૂર ફ્રીશન.

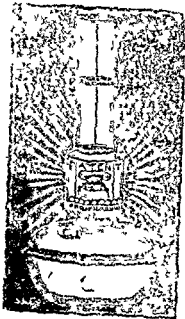
ફો દાવડાની ક્રાં, ૭

મંમ્માદેવીના કુવારા પાસે,

મુ'બર્ક નાં ૭

કાચુ સોનું વેચવાનું છે.

અગીયાર વરસથી આજુ દાવડાનું અખરખની ચીમનીનું પેટંટ (મશીકની બીજી ચોથોની રોકાણને લીધે) વેચવાનું છે. જેમાં ભરપૂર નફો છે. ઉપરને ટેકાણે અરજ કરો અથવા બતે મળો.

તમારા લાભનું.

ઈનામ રૂ. ૧૦૦૦

મેળવાની તમે કેશિશ કરો.

કેશવકાન્ત—હેર ઓધલ બ્લાઇટ ઓધલ (ધાસલેટ) થી તદ્દન રહિત છે. બ્લાઇટ ઓધલના લાંબા વપરાસથી માથાને તથા બાલને તે નુકસાન કરે છે. માટે જો કોઈ તેમ પુરવાર કરશે કે કેશવકાન્ત હેર ઓધલમાં બ્લાઇટ ઓધલ છે તેને ઉપર જણાવેલું ઈનામ અમે આપશું.

ખાટલી ૧ ના રૂ. ૦-૧૨-૦.

દરેક જાણીતા વેપારીઓ પાસેથી મળારે દ્વારકાદામ જગમોહનદાસ એન્ડ કું.

પ્રોપરાઇટર્સ

ધી સિન્ક બટન ફેક્ટરી એન્ડ મેટલ વર્ક્સ.

ધી કેશવ પરશુમરી વર્કસ, ૧૪૪ ગાગદુન રહેમાન સ્ટ્રીટ, સુ'ગાધ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરીઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

:૦:

વેલાતી ખનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રજાને આપ્યો છે. કોદની ઇવર્ટ લેધમની આદીસની આગમાં અને કાપડ બળારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખબર મેળવવા પછી ઇવર્ટ લેધમવાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડે પોતાની હજારોની કીમતની વેલાતી મોટા જાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંઉથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની તીજેરીઓ ખરીદી હતી.

હિંદુસ્તાન અને ખરમાની સેર્વિંગ બેંકો માટે સરકારને ડહર તીજેરી ભેંટતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળે સલામત રહેવાથી આખો ડહર તીજેરીનો ઓરકર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડા વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયા હતા. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વિશે લખતા અમેરીકાનું હુત્રરઉઘોગને લગતું સૌથી આગેવાન ઓપાન્યું નામે સાયન ટીરીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

“ મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે, સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાં મેકરોની કાયરમુક હોયાની ગેરંટી માથે વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે અમારી જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ ભેંટ લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના ખનાવનાર યા વેચનારાઓએ કાયરમુક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવા કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓના કારખાના અને દુકાનો અરકાર હમોશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.”

ગોદરેજનું કારખાનું:—

ગેસ કંપની પાસે, પરેલ, મુંબઈ.

ધી સેંદ્રલ બેંક ઑફ ઇન્ડિયા લીમીટેડ.

શેરો ભરાયલી થાપણ	રૂ. ૫૦,૦૦,૦૦૦
પગાર થયેલી થાપણ	રૂ. ૨૫,૦૦,૦૦૦
રીઝર્વ ફંડ	રૂ. ૩,૦૦,૦૦૦

આ બેંકમાં ડીપોઝીટ મુકેલી દરેક પાછની સલામતી માટે ખાસ ગોઠવણ બેંકની આરટીકલમાં કરવામાં આવેલી છે.

મેશર્સ એ. એફ. ફરગ્યુસનની કું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ આ બેંકના હિસાબો અને જાગીનગીરીઓ દર અકવાઈએ તપાસે છે.

પ્રેસીડેન્સી બેંક ઑફ ગાજક આ બેંક પોતાના હિસાબનાં પખવાડીક સરવૈયાં બહાર પાડે છે

દરેક રીતનું બેંકને લગતું કામકાજ કરવામાં આવે છે.

હાલમાં ટુંકી તેમજ લાંબી મુદતના વ્યાજના દરો માટે મેનેજરને મળવું.

ચેઢા તથા બેંકને લગતો પત્ર વ્યવહાર ગુજરાતીમાં પણ થઈ શકે છે.

વંદી ઑફીસ:-એલાઈસ બીલ્ડીંગ, કોટ, મુંબઈ.

શાખા ઑફીસો:-ઝવેરી બજાર, મુંબઈની માંડવી, તથા શેરબજાર.

ચાલુ ખાનાં ઉપર.

રોજની બાકી ઉપર.

જાનેવારીથી જુન..... ૩ ટકા.

જુલાઈથી ડીસેમ્બર..... ૨½ ટકા.

૧૨ માસની ડીપોઝીટ..... ૫ ટકા.

રૂ. ૫૦૦૦ થી વધુ રકમ માટે... ૫½ ટકા.

ટુંકી મુદતના ભાવો અરજ કરવાથી માલમ પડશે.

વધુ વીગતો માટે મેનેજરને મળવું.

સોરાબજી ન. પોચખાનાવાલા

મેનેજર.

નામદાર વાઈસરોય સાહેબ

બહાદુરના ઓનરેબલ સરજન જનરલ સર લ્યુડ્વીસ પારડી કે. સી. એસ. આઈ. એમ ડી. ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ મેડીકલ સર્વીસવાલા પ્રમુખ હતા તે સ્પેશીયલ રેડ ક્રોસ વાર હોસ્પીટલ કે જેમાં મેજર ઓનરેબલ સર એફ સ્ટેવર્ટ સી. આઈ. ઇ, ઠલકતા તથા મેજર એ. ઇ. વાલ્ટર આઈ. એમ એમ જેવા મોટા નામાંકિત સરકારી ડાક્ટરો અને અંગ્રેજ અમલદારો વ્યવસ્થાપક છે તે હોસ્પીટલમાં, રાજ મહારાજાઓમાં નવાળો, નામદાર સરકારના ધારા સભાના ઓનરેબલ મેજરો, સેસન જલો, કન લો મેજરો, કેપ્ટનો, ડેપુટી ડીરેક્ટર જનરલ ઓફ પોસ્ટ ઓફીસ, નામદાર ઇન્ડિયા સરકારના કોમર્સ અને ઇન્ડસ્ટ્રીયલ ડીપાર્ટમેન્ટના આસીસ્ટન્ટ, સરકારી સીવીલ યન ઓફીસર, પોલીસીકલ એજન્ટ, યુરોપીયન સીવીલ સરજન, લેફ્ટેનન્ટ આઈ એમ એસ, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગ્રંથસ્થામાં બાદશાહી યાકુતી નામની જગ જાહેર દવા બહુ વપરાય છે.

બાદશાહી યાકુતી

ગમે તે કારણથી શુભાવેલી તાકત પાછી લાવે છે. પુરુષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી યાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરું પુરુષાતન આપે છે. ગરી મરદાંધ આપનાર અને નબળા માણસને પણ ભુવાતની માફક ભેરાંવર બનાવનાર આ દવાનો લાલ લેવા અમારી ખાસ ભલામણ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઈપણ બતની પરેશની જરૂર નથી ૪૦ ગોળીની ઠળી એકના રૂ. ૬૨.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-કાઠીયાવાડ.

હીસ્ટરિયા-વાયુ મુક્તા-

કી. રૂ. ૪-૧૦-૦ પો. બુક.

શુગી-રેફર કે વાઈથી આંકડી, તાણ, ખેંચ કે કાંકણી આવતા બેશુદ્ધિ, દાતખીલી થાસ રૂંધાવો, થંડાગાર બનવું, શીશુના શીસોટા, પેટના ઢુખાવા ઇં નવા કે ભુના દર્દ માટે રામબાણ છે.

વળી ચિતભ્રમ-ઉમાદ કે ચેલછાને લીધે, રડવું, ક્રુરવું, ધુણવું, નાસવું, બકવું મૌન્યતા, લિંગિત્ર ભ્રુવુ, પ્રેતાદિચેષ્ટા વગેરે લક્ષણો ઉપર તેજદાર વસ્તુ છે.

ઉપયોગ કરેથી આની. દવા મહિનાભરની-વનસ્પતિની-રિલાય પત્રે જવાબ વ્યાયામ કળાશાસ્ત્ર-ગરીર કેળવવા ઉપર કદવું રૂ. ૨, પો.)-દેશીનામું-નામું શિખવાવું ગવર્નમેન્ટ ટેક્સ બુક કી ૦)ટા. પો.)-

છાતલાલ લલ્લુભાઈ શાહ દેશીનામાવાળા. અશોધિક હીસ્ટરિયા-વિબધુર-ગુજરાત.

“રેલ્વે ભુલમમાંથી” પરાધીન મુગા યર્ડ કલાસ રેલ્વે મુસાફરોની મુશ્કેલીઓ દૂર કરવાને જો તમાર કોઈપણ પ્રકારની મદદ, બાતમી, અથવા સાદાથ્ય બેઠલી હોય અથવા તમારે તમારા હિંદને ઉલોગ વધારે ફાયદો લેવો હોય તો “ઇન્ડિયન ઓર્ટ ઓફ ડાયરેક્ટરસ” ના ઉપરીપણ નીચે સ્ટેટ મેનેજમેન્ટ ઓફ રેલ્વેઓ સ્થાપ વાવુ દબામ “૩” ની બાબતના કાયદાઓની કોપીઓ અને તેના રીપોર્ટ નીચે બંધાયેલ સ્ટુડન્ટ પાસેથી મળે —

જીવરાજ જી. નેનસી

ધી ઇન્ડિયન પેસેનજરસ એન્ડ ટ્રાફિક રીલીફ એસોસીએશન,
બોરા બઝાર સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

દેશી

વેપારી ચેમ્બરનું માસિક.

પુસ્તક ૧૧મું, VOL. XI, APRIL 1919. No. 10. એપ્રિલ ૧૯૧૯, અંક ૧૦ મો.

અનુક્રમણિકા.		CONTENTS.	
વિષય.	પાનું.	Subjects.	Page.
૧. અધિપતિની નોંધ	૪૩૪	1. Editorial Study	434
૨. વેપારી વિષયો	૪૩૭	2. Commercial Subjects	437
(અ) ખાંડના ઉદ્યોગ સંબંધી હિંદી આયોગીય કમીશનનું યોજન	૪૩૭	(a) Remarks of the Indian Industrial Commission about Sugar Industry	437
(બ) હિંદમાં દુનિયાના ઉદ્યોગની ખાંડવર્ગીય માર્ગ	૪૪૬	(b) Industrial development in India	446
૩. ચેમ્બરનો વિભાગ	૪૫૧	3. Chamber's Section	451
૪. વિદ્યેશ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામા. ૪૫૭		4. War and Trade: Government Notifications	457
૫. વેપારી અખબાર	૪૫૭	5. Commercial Notes	460
૬. વેપારી જાતગી અને આંકડાઓ ... ૪૬૫		6. Commercial Intelligence and Statistics	465

જોઈએ છે—મુબદ્દના અને ગુજરાતના જાણીતા પારસી વેપારી ખાનદાની જ્ઞાનને વ્યાજે રૂપીયા જાતીઆંત (Self Credit) ઉપર લાભો તાકીદે આ પત્રની કેરમાં, વૃ ને.

અમે પોતે,

આ માસિકમા બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી

આ માસિકનું લવાજમ સુબંધના શ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બહાર ગયાના હકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પારટેજ સુદ્ધા રાખવામા આવ્યું છે. છુટક નકલ એકના આના ૬ છ નમુનાની કોપી મફત મોકલવામા આવતી નથી

આ માસિકમા જે બહાર બહાર છે તેમા કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો કાઢી નાખવી હોય તો આવી બાતની બહાર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલા આપવી જોઈએ નહિ તે તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ

અમારા જૂના કોન્ટ્રીક્ટો પૂરા થયા બાદ, મીડીંગ મેટરમા અમે બહાર બહાર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ બહાર બહાર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામા આવે છે કે તેમણે પોતાની બહાર બહાર મેટરની આગળ તો પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

અમોને તો ૧૦-૭-૧૯૧૮ના રોજ માસિકના લવાજમ પેટે રૂ. ૩-૬-૦ મનીઓર્ડરથી મળેલ છે પરંતુ તેમા નામ બરાબર ચોક્કસ નહિ લખેલ હોવાથી તે માસિક કોને મોકલવું તે અમે સમજી શકતા ન હોવાથી જે ગૃહસ્થે ઉપરનો મનીઓર્ડર મોકલાવ્યો હોય છતાં માસિક ન મળ્યું હોય તેને તે વિષે અધિપતિને જણાવવા વિનંતી કરવામા આવે છે.

EDITORIAL STUDY.

અધિપતિની નોંધ.

(૧) વાવટા.

વાવટાઓ, મકાનની શોલા માટે, અથવા અમુક સરકાર કે રીજમીટ, કે મંડળ પ્રત્યેનો સબધ બતાવવા માટે વપરાય છે તેના સબધમા ૧૯૧૮ માં ૮૩૦૭ નંબરનું પેટન્ટ મેળવનાર ગૃહસ્થે અમારી ઉપર લખેલો પત્ર આ અંકમા ૪૮૦ મે પાને છાપ્યો છે જે વીધે વાંચનારનું ધ્યાન ખેંચવામા આવે છે એનો નમુનો અમારી ઓફીસમા જોઈ શકાશે

(૨) મુબઈ ઇલાકાના દરયાઈ વેપારમાં થયેલા નોંધવા જેવા ફેરફારો

આ વેપાર ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસમા કેટલો હતો તે વીચેનો સરકારી રીપોર્ટ હમણાં મળ્યો છે તેમાથી કેટલું કદવાન ખેતવા જેવું મળી આવે છે દાખલ વરીકે કેટલીક ચીજોની આયાત વધી હતી પણ એનો લાભ ઇંગ્લેન્ડ મેળવ્યો ન હતો તેના દૃષ્ટાંત નીચે પ્રમાણે છે -

ઉચ્ચી પોલીસી કરેલા ટેબલ દોષ અરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

માસ. વધારો. ગુનાઈટ કીંગ્ડમના.
લાખ રૂ. હીસ્સાનુ મમાલુ
૧૮૧૬-૧૭ ૧૮૧૭-૧૮

માસ આયાત કુલ આયાતનાં તેમાં
લાખ રૂ. જેટલા ટકા. ઇંગ્લંડથી
જેટલા ટકા

૧ કાપડ સુવર	૩૭	૭૬૮	૭૮'૭
૨ ખનીજ પદાર્થ			
તથા ધાતુઓ	૧૭	૫૭	૩૫
૩ રસાયણી પદાર્થો	૪૬'૬૮	૬૬	૬૪
૪ હીવાસળી	૭૨'૮૦	૫	૦
૫ કાગળો અને પુઠા.	૫'૭૪	૩૮	૨૦
૬ એબરો	... ૧૫'૬૫	૭૦	૩૬
૭ દવાઓ	... ૭'૭૪	૩૬	૨૬
૮ રબર ૬	૭૨	૬૬
૯ કાલુ અથવા ખેળ	૧૦'૭૮	૫૧	૧
૧૦ દોરડા	... ૧'૮૧	૪૫	૩૩
૧૧ ચમુ વીગેર	.. ૧'૬૭	૧૫	૩૦
૧૨ સાંકડલો	.. ૧'૫	૭૪	૫૩

આ વસ્તુઓના સંબંધમાં ઇંગ્લંડ ખીજા દેશોની હરીફાઈમાં પહોંચી વળતું ન હોય એમ આ ઉપરથી જણાય છે એમ ખરે ખર હોય તો આપણા દેશમાં એ વસ્તુઓ ખનાવવાના ઉદ્યોગોને વધારે સારા પાયા ઉપર મૂકવામાં આપણે હિંદને તથા ઇંગ્લંડને બેઠેલા સામાન્ય હરીફને નબળો પાડવામાં લેગો સ્વાર્થ છે. ઉદ્યોગ ધધાની બાબતમાં ઇંગ્લંડને સ્વાર્થ હિંદના હિત બીરૂદ છે એવો અભિપ્રાય હોય તેમજ આ હરીફત ધ્યાનમાં લેવા જેવી છે

હિંદમાં આયાત થતી જેટલીક ચીજો એવી છે કે જેને માટે હિંદને ઇંગ્લંડના ઉપર બહુજ થોડા આધાર રાખવો પડે છે તેના દૃષ્ટાંતો

૧ ખાડ	૪૮૬	૮૬૨	૨
૨ ધાતુ અને ખનીજ પદાર્થો	૩૨૯	૫'૮૧	૩૫
૩ રેશમનું			
કાપડવીગેર	૨૩૫	૪'૧૮	૩૫
૪ રેશમ કાચુ	૧૦૫	૧'૮૬	૧
૫ તેલ ...	૧૪૦	૨'૪૭	૬'૪
૬ લાકડા કામ	૬૫	૧'૬૮	૧'૩
૭ કાચ અને કાચનું કામ.	૬૦	૧'૫૬	૧૬'૪
૮ ખીયા	૨૯	૫'૫૧	૧'૪
૯ સુદર.	૧૫	૨'૭	૩૬
૧૦ ઘડીયાળ	૧૧	૨૧	૧'૨

ટપાલ માર્કેતે આયાત થયેલી ચીજોની કિંમત ૧૧૬ લાખ રૂપિયા જેટલી ૧૯૧૬-૧૭ માં હતી તે વધીને ૧૯૧૭-૧૮ માં ૨૦૭ લાખ રૂપિયા જેટલી થઈ હતી તેનું કારણ એ હતું કે ખીજા રીતે એ માલ મોકલવાની સગવડ બહુ થોડી હતી એ રકમ આટલી મોટી હોવાથી એ ગ્રેજોમાં ક્યો માલ હતો તે જણવામાં આવે એવી વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે.

૩ સુખડના તેલનો વેપાર.

જરમનીના હાથમાંથી માઇસોરની સરકારે આ વેપાર પડાવ્યો છે લગભગ અગાઉ દર વરસે એક લાખ પાઉન્ડ જેટલી કીંમતની સુખડ નીકાશ કરવામાં આવતી હતી લગભગ પછી માઇસોરમાં સુખડનું તેલ ખનાવવા માટે કારખાનાં કાઢવામાં આવ્યા છે, જેમાં હાલ દવા માટે વાપરી શકાય એવું ઉત્તમ પ્રકારનું તેલ વીસ હજાર

રતલ જેટલું દર વરસે બનાવવામાં આવે છે. કારખાનું સ્થપાયાને અઠાર માસ થયા ત્યાં સુધીમાં તેમાંથી ત્રણ લાખ રૂપિયાની કીંમતનો માલબદ્દાર મોકલવામાં આવ્યો છે. સુખંડની ની-કાસ માટે જે નુર ખસ્યલું પડે તેના દસમા ભાગ જેટલું નુર આ તેલની નીકાસ માટે ખસ થઈ પડે. તેથી એમ આશા રાખી શકાય કે લડાઈ પછીનાં વરસોમાં પણ આ ઉદ્યોગ હીંદમાં ચાલુ રહેશે.

(૪) ઓળરો ને સંચા.

એતીના કામમાં ઉપયોગી થઈ પડે વાંચે સંચાઓ અને ઓળરોનો ખપ હીંદમાં વધતો જાય છે એ ખુશી થવા જેવી બાબત છે. એતીના પાકનો મુખ્ય આધાર વરસાદ ઉપર હોવાથી પાણીની અછત એટલે દુકાળ એવી માન્યતા આપણે રાખવી પડે છે પણ વરસાદ ઓછો હોય તે વેળા પાણી પુરું પાડી શકે એવી નહેરો હોય તો દુકાળની ભીતી ઓછી રહે. સરકાર એટલા માટે નહેરો વધારવા તરફ પણ ધ્યાન આપે છે. પંજાબમાં નહેરોના વીસ્તારમાં ઘણો વધારો કરી શકાયો છે. ૧૯૧૬-૧૭ ના વરસમાં હીંદનાં લોકોની સ્થિ-તીમાં થયેલા સુધારા વીચેના સરકારી રીપોર્ટ ઉપરથી માલમ પડે છે કે નેતું લાખ એકર જમીનને નહેરોથી પાણી પુરું પાડવામાં આવ્યું હતું. એવી નહેરો કે નદીઓ કે કુવાઓ હોય તેમાંથી પાણી એંચવા માટેના પંપ અને પાવરની મદદથી ચાલે એવા

સંચાઓનો ઉપયોગ વધતો જાય છે. થઈ જુટ, શેરડી, તથા બીજા કેટલાક પાકનો વીસ્તાર એમ વધતો જાય છે તેમ તેને, અંગે મદદગાર થઈ પડે એવા એતીનાં ઓળરો માટેનું ક્ષેત્ર પણ વધતું જાય છે. હવે એવા વખત આવી લાગ્યો છે કે હીંદના કયા ભાગમાં જમીન તથા હવા પાણી કેવાં છે તેનો વિચાર કરીને તેને અનુકુળ અને ઉપયોગી થઈ પડે એવાં ઓળરો બનાવવાનું અથવા તેને આયાત કરવાનું કામ સંભાળી શકે તે તેને સારો નફો થયા વગર રહે નહીં. એવા ઓળરો તથા સંચાઓ બનાવનારા બ્રિટીશ લોકોને એ ધંધામાં થતો લાભ દર વરસે વધતો જાય અને તેથી તે બનાવવાનો ઉદ્યોગ કેાઈ પોતાના હાથમાંથી પડાવી ન લે તે માટે તેઓ હવે સં-ભાળ લે છે. બ્રિટીશ સામ્રાજ્યને લડાઈ દરમ્યાન હીંદે પુષ્કળ અનાજ પુરું પાડ્યું હતું તેથી લડાઈ પછી પણ અનાજ માટે બ્રિટીશ સામ્રા-જ્યના ભાગોએ પરદેશ ઉપર આધાર ન રાખવો પડે માટે હીંદમાં અનાજના પાકનો વીસ્તાર વધારવાના પ્રયત્નો ચાલુ છે. દર વરસે હિંદમાં છથી સાત કરોડ પાઉંડની કીંમતનો ખી-ટીશ માલ આયાત થાય છે અને હવે પછીનાં વર-સોમાં એ રકમ વધતીજ રહેવાનો સંભવ લાગે છે. એ વધારો જે ઉદ્યોગોને આભારી હશે તેને માટેના સંચાકામ તથા ઓળરો માટેનું ક્ષેત્ર પણ તેટલા પ્રમાણમાં વધતુંજ જશે માટે હીંદી વેપારીઓએ પણ તે તરફ ધ્યાન પહોં-ચાડવું ઘટે છે.

COMMERCIAL SUBJECTS.

જાહેરાતી વિષયો.

ખાંડના ઉદ્યોગ સંબંધી હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશનનું વિવેચન.

હિંદી ઔદ્યોગીક કમીશને રીપોર્ટના પરીશીષ્ટ તરીકે નળું કચેરી વીગતોમાં એક બાબત ખાંડના ઉદ્યોગની છે તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે ૧૯૧૩-૧૪ના વર્ષમાં ૨૬,૫૯,૮૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં શેરડીના પાક માટે વાવણી કરવામાં આવેલી હોવાનો રીપોર્ટ મળ્યો હતો. એટલા પાકમાંથી સાધારણ રીતે ૩૪,૨૮,૦૦૦ ટન ગોળ બની શકે. એ શીવાય ખબુરી નાળીયેરી વગેરેની બાવનાં “ પામ ” (palm) ઝાડમાંથી પણ કેટલાંક પ્રાતમાં ગોળ લગભગ ૧,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલો બનાવવામાં આવે છે પણ એ પેદાશમાં બહુ ફેરફાર પડતો નથી અને લગભગ સંજોગોથી એ પેદાશને અગર પહોંચી નથી. ૧૯૧૩-૧૪ ના વર્ષમાં ખાંડ તથા ગોળની આયાત ૮,૬૬,૮૦૦ ટન જેટલી થઇ હતી. હિંદમાં બનાવવામાં આવતી ખાંડમાં વધારો કરીને આયાતમાં ઘટાડો કરવાનું કેટલે દરજે શક્ય છે એ પ્રશ્નને અત્યારે વીચાર કરીશું.

૨ લગભગનાં ત્રણ વર્ષ દરમિયાન ખાંડની સરેરાશ વાર્ષિક આયાતમાં ૨,૫૬,૦૦૦ ટન જેટલો ઘટાડો થયો હતો. એજ મુદત દરમિયાન તે માટેની ખેતીને વીસ્તાર જેટલો વધ્યો તેટલાથી ગોળની પેદાશમાં ૩,૫૦,૦૦૦ ટન જેટલો વધારો થઈ શકે.

ખાંડનો વીસ્તાર.	૧૯૧૩-૧૪	૧૯૧૭-૧૮
એકર.	એકર.	એકર.
બ્રીટીશ હિંદમાં...	૨૫૪૧૬૦૦	૨૮૧૮૦૦૦

દેશી રાબ્યોમાં...	૧૧૮૨૦૦	} આંકડા મળ્યા નથી.
પેદાશ.	ટન.	

બ્રીટીશ હિંદમાં..	૩૧૫૮૭૦૦	૩૫૭૬૭૦૦
-------------------	---------	---------

દેશી રાબ્યોમાં...	૧૭૭૩૦૦	} આંકડા મળ્યા નથી.
-------------------	--------	--------------------

આ આંકડાઓ વિપરતી જણાય છે કે બ્રીટીશ હિંદમાં ગોળની પેદાશમાં ૪,૨૬,૦૦૦ ટન જેટલો વધારો થયો છે. દેશી રાબ્યોની પેદાશમાં પણ ૧૩ ટકા જેટલો વધારો થયો હશે એમ માનવામાં આવે છે. એ રીતે લેતા કુલ હિંદુસ્તાનમાં ૪૫,૦૦૦૦ ટન જેટલી ગોળની પેદાશ વધી છે. હૈદરાબાદ, વડોદરા, બલુચીસ્તાન તથા સીક્રીમના દેશી રાબ્યોમાંથી વીગત મળી નથી. છેલ્લાં પાંચ વર્ષમાં થયેલી ખાંડની આયાત તથા તેની કીમત નીચે પ્રમાણે હતી—

વર્ષ.	આયાત ટન	કીમત પાઉંડ.
૧૯૧૨-૧૩	૭,૭૨,૧૫૩	૯૫,૧૬,૧૭૨
૧૯૧૩-૧૪	૮,૬૬,૮૬૬	૯૯,૭૧,૨૫૧
૧૯૧૪-૧૫	૫,૫૦,૧૨૦	૭૦,૧૪,૯૬૦
૧૯૧૫-૧૬	૬,૪૨,૭૪૪	૧,૧૦,૭૮,૫૩૧
૧૯૧૬-૧૭	૫,૪૨,૨૧૮	૧,૦૩,૦૦,૨૧૦

આ વિપરતી જણાય છે કે આયાત વધી અને તેની ખુટ ગોળથી પુરી પાડવામાં આવી. ખાંડના ભાવ વધ્યા એટલે આયાત ઓછી

હોવા છતાં તેની કુલ કીમત લગભગ અગા-
ઉના જેટલી જ રહી છે. એમ આશા રાખ-
વાને કારણ છે કે સરકાર જે પ્રયત્નો કરે છે
તેને પરીણામે શેરડીના પાકનો વીસ્તાર તથા
એકર દીઠ પેદાશ એકમાં વધારો થશે. એને
માટે પાણીની બહુ જરૂર પડે છે તેથી ગંગા
તથા સીંધુ નદીની આસપાસના મુલકમાં તેનો
પાક સારો થાય છે. તેથી વધારે ઉત્તરના
મુલકનાં હવાપાણી શેરડીની જે ભત ત્યાં ઉગા-
ડવામાં આવે છે તેને અનુકુળ નથી. કુવા-
માંથી પંપ મારફતે પાણી જેવવામાં આવે
તો દલીલ તરફના પ્રાંતોમાં શેરડીના વીસ્તારમાં
ઘણો વધારો કરી શકાય. બખ્ત જેવે એવા કે-
શથી બહુ વધારો નહીં થઈ શકે. સંયુક્ત પ્રાં-
તોમાં અને પંજાબમાં હવાપાણી અનુકુળ નથી
તો પણ નેહરોની સગવડ ઘણી છે એટલે શેરડીના
પાકનો વીસ્તાર વધારે રહે છે. બંગાલ અને
બીહારમાં તથા સંયુક્ત પ્રાંતોમાં નેહરોની
મદદ વગર ઉગાડવામાં આવતા શેરડીના
પાકનો વીસ્તાર ઘણો મોટો છે. સુબઈ અને
મદ્રાસ એ બે ઇલાકામાં અને કેટલેક અંશે
મધ્યપ્રાંતોમાં ખેતીવાડીખાતું જેડુતોને વીશેશ
ઉપયોગી થઈ શક્ય છે.

૩. હવે જે સુધારો ખાંડના ઉદ્યોગને માટે
જરૂરનો છે તે ખેતીની સુધારણાનો છે.
સુબઈ તથા મદ્રાસ ઇલાકામાં હાલ થાય છે
એવા પ્રયત્નો ચાલુ રાખવા બેઠાએ. ઉત્તર
તરફના પ્રાંતોમાં શેરડીની બુદ્ધી બુદ્ધી ભતના
પાકે ઉગાડવા પ્રયત્નો કરવાથી વધારે લાભ થશે.
ત્યાંના જેડુતોને સગવડવા બેઠાએ કે શેરડીની
બલ વધારે ઉંચી પસંદ કરાય અને વધારે
સારી ભતનું ખાતર વાપરી વધારે સંભાળથી
ખેતી કરવામાં આવે તો શેરડીના પાક સારો
થઈ શકે. દક્ષીણના પ્રાંતોમાં નેહરો એવી રીતે
વધારવા પ્રયત્નો કરવા કે જેથી ખરચ જેટલો
થાય તેટલાનો સહથી સરસ મળેલો જેડુતોને
મળી શકે. એવી નેહરો વધશે તે શેરડીના પાક

કરનારને પણ લાભકારી થઈ પડશે. સુબઈ
ઇલાકામાં કેટલેક સ્થળે એકરદીઠ સાઠ રૂપય
જેટલી રકમ પણ પાણી માટે આપવામાં આવે
એટલે ત્યાં શેરડીના પાકને માટે વધારે સંભાળ
લેવા બાબદ વીશેશ કહેવું પડે તેમ નથી
મદ્રાસ ઇલાકામાં શેરડીના પાકને રોગ થઈ
ખગડી બેતો અટકાવવાની બાબદમાં ઘણું કર-
વામાં આવ્યું છે. તેને પરીણામે ત્યાં એ પાકનો
વીસ્તાર ઘટતો અટક્યો છે. ખેતી કરવાની
સુધારેથી રીત લાભકારક જણાયાથી કેટલેક
કેડાણે એ પાકનો વીસ્તાર વધે પાડ્યો છે.
પાકના વીસ્તારમાં અથવા એકર દીઠ ઉત્તરમાં
કેટલો વધારો હજી કરી શકાશે તે દર્શાવનારી
વીગત મળી શકી નથી. ખેતીવાડીખાતોને વડો
આગાહી કરે છે કે સુબઈ ઇલાકામાં જે ભાગમાં
ખેતીનો વીસ્તાર વધવાનો છે તેમાંથી એકથી
હજાર એકર જેટલી જમીનમાં શેરડીના પાક
કરવામાં આવશે. 'વળી ખેતીવાડી ખાતોએ
પ્રયોગોથી સાબીત કર્યું છે કે હાલ વપરા-
તો છે તે કરતાં એકાદ ખાતર વાપર્યા છતાં એકર
દીઠ પાકની ઉતર વધારી શકાય. એવો વધારો
એકર દીઠ ગોળની પેદાશમાં પચાસ ટન જેટલો
૧૯૧૫-૧૬ માં થયો હતો. એમોનીયમ સલ્ફેટ
અને તેલનાં બીયાંનો ખોળ બે ઢોરનાં છાણ
વગેરેની સાથે મેળવીને ખાતર તૈયાર કરવામાં
તો શેરડીના પાકને બહુજ લાભકારી થાય છે
જેના અનુભવ થયો હતો. સલ્ફેટ એક
હીંદીની તૈયાર આંડના ઉદ્યોગ માટે હીંદના ઘણા
ભાગમાં ઉપયોગી છે એમ અનુભવે મળ્યું
છે અને કાલસાની ખાણવાળા ભાગમાં કેડ-
ઓવન નીકવરી પેન્ટ નામથી એળખાતા સાંચા-
કામનો ઉપયોગ વધતો જશે તેમ તેમ સલ્ફેટ
એક એમોનીયમ એકે ખરચે મળી શકશે
એટલે તેથી શેરડીના પાકને ઘણો લાભ થશે.

મધ્ય પ્રાંતોમાં શેરડીના પાકનો વીસ્તાર
શેરડી છે અને તેમાં બહુ વધારો થવાની
આશા નથી. મહા નદીની નેહરો મારફતે

વધારે પાણી સુકા પાડી શકાય અને મેંધ-
પ્રાંતોના કક્ષીથી વીળાગમાં મુંબઈ કે મદ્રાસના
જેવાંજ હવાપાણી હોવાથી ત્યાં પાકની ઉત્તર
ધણી વધારી શકાય. સંયુક્ત પ્રાંતોમાં શેરડી
કેકટરીવાળાઓએ જાવામાં થાય છે તેવી
જાવની શેરડી ઉગારી ભેતોં તેમાંથી વધારે
પ્રમાણમાં ખાંડ મળી હતી. એ જાવના
પ્રયોગો વધારે કરી જોયા છે અને બધે સ્થળે
તેનાં પ્રયોગો આશાજનક નીવડ્યાં છે. હવે
માત્ર ખેડુતોમાં એ વીશેની માહિતી જલદી
ફેલાવવાની જરૂર છે. દેશનાં છાણ વીગેરે
રૂપમાં જે ખાતર પ્રાપ્ત થાય તેના જથ્થો
વધારવાનાં સાધન નથી તેથી તેલનાં બી-
યાનો ખોળ વધારે મોટા જથ્થામાં મેળવવો
પડશે. મહુઆકેકનો ઉપયોગ કરવા વરફ
લોકો ખેંચાય તો ફેરગોસા ટાપુમાં શેરડીના
પાકને લાભ થયો તેવોજ લાભ આપણા ખેડુનો
પણ મેળવે એ હેતુથી તે માટે સંયુક્ત પ્રાંતની
સરકાર પ્રયત્ન કરે છે; પણ એવી રીતના પાકને
ઢીડ પડવાથી કે જાનવરોથી નુકશાન ન થઈ શકે
એવી વ્યવસ્થા કરાય એમ છે કે નહીં તે જાણ
વાની વધારે જરૂર છે. હીંદની વાગ્ય સરહદ
તરફના પ્રાંતમાં નદીનાં પાણીથી ૩૧,૦૦૦
એકર જેટલા ભાગમાં શેરડીનો પાક કરવામાં
આવે છે અને તેમાં એકર દીઠ ૨૮ ટન શેરડી
ઉતરે છે જેમાંથી એ ૮ન કરતાં વધારે ગોળ
મળે છે ત્યાંના થોડોને ગોળ બનાવવામાં
સુફેક્સીઓ નહે છે તે દુર કરવા માટે ત્યાં
પ્રયોગો માટેનું સરકારી કારખાનું ઠંડાડવામાં
આવે તો યોગ્ય થઈ પડે. પાચ હમર એકર
જેટલા ભાગમાંથી તેને શેરડી મળી શકે. ખીટ-
માંથી ખાંડ બનાવી શકાય કે કેમ તે વીશે
વપામ કરતાં તેમાંથી પણ એટલાંજ સારાં
પરીણામ લાવી શકાય એમ લાગ્યું છે.
જો નવશેરાની પાસે કારખાનું ઠંડાડવામાં
આવે તો તેને જેકે પ્રકારનાં કામ મળે
અને વરસમાં સાતથી આઠ માસ
કારખાનું ચલાવી શકાય આવું એક કાર-

ખાનું એક સ્થળે નીકળે તો બીજા સ્થળે
બીજા કારખાનાં પણ નીકળે અને પાકનો
વીસ્તાર વધારવાનો પણ પ્રયત્ન થાય. માત્ર
નેહેરોદ્વારા જેટલી સહાયતા આપી શકાય
તેટલે સુધી એવી રીતનો વધારો ખાંડના ઉ-
દ્યોગ માટે થઈ શકે. પાણી મેળવવો માટે
પંપનો ઉપયોગ પણ વધારી શકાય.

નેહેરોની મદદ વગર પણ શેરડીનો પાક
ઉગારી શકાય એવી ઘણી જમીન આસામ
અને બરમામાં છે. વરસાદથી જે પાણી મળે
તેમા વધારો કરવો પડે ત્યાંજ નેહેરો બના-
વવી લાભકારી થાય. આ ભાગોમાં હુમેશાં
પાણી પુરું પાડી શકે એવા ઝરા અને નદીઓ
મળી છે, નેમાથી પ પદ્ધતિ પણ પાણી ખેંચી
શકાય. ત્યાં શેરડીનો પાકનો વીસ્તાર ૩૫૦૦૦
એકર જેટલો છે અને એકર દીઠ ૬ ટન ગોળ
બનાવી શકાય છે. આ ઉતર ઘણી થોડી કહે-
વાય તેથી તેમાં વધારો કેવી રીતે થઈ શકે
તે શોધવા માટે કામરૂપ ખાતે એક પ્રયોગો
માટેનું ખેતર સ્થાનિક સરકારે સ્થાપ્યું છે અને
ત્યાં કારખાનું ઠંડાડી સફેદ ખાંડ બનાવવા
માટેની પણ ગોઠવણ પણ કરવી પડી છે.
સંચાલન આવનાં ઢીલ થઈ છે. ૭૦૦ એકર
જેટલી જમીન વરાળથી આવે એવાં હજી
મારફતે ખેતીને લાયક બનાવવામાં આવી છે
અને તેમાંથી ૫૩૦ એકરમાં શેરડીના પા-
કની વાવણી કરી છે કારખાનું થશે ત્યારે
પછી આ સર્વ પ્રયત્ન કેટલા ફાયદાકારક છે
તે જણાશે અત્યાર સુધી એ સર્વ પ્રયત્નોનાં
પરિણામ આશાજનક નીવડ્યાં છે. બરમામાં
શેરડીના પાકનો વિસ્તાર ૧૫,૧૦૦ એકર
જેટલો છે. ત્યાં મધ્ય સ્થળે કારખાનું નીકળે
એવી ગોઠવણ થતી હતી. રંગુનની એક પેટ્રી
રૂ. ૨૦,૦૦૦ ને ખરચે એ કારખાનું ઠંડાડે
અને સરકાર અરધી આપણુ પુરી પાડે
વગેરે શરતો પણ તે માટે નક્કી કરવામાં
આવી હતી પણ એટલામાં લગાઈ જતી એટલી

વાત તેટલેથીજ અટકી છે ત્યાં સરકારી જેતર માથી ખાતરના ઉપયોગ વગર એકર હીઠ ત્રીસ ટન જેટલો પાક ઉતારી શકાયો છે. ત્યાં કારખાના કહાડવા લાયક સ્થળો છે; પણ મજૂરો મેળવવાની મુશ્કેલી બહુ છે. જમીનની મહે સુલતે લગતા સાધારણ ધોરણથી મુકત હોય એવી ઘણી જમીન આ ઉદ્યોગ માટે ખરમા તથા આસામમાં ફાજલ પાડી શકાયે, માટે ત્યાં કારખાના કહાડે એવી બહુલીતી પેઢીઓ પાસે અરજીઓ સરકારે માગવી જોઈએ અને તેમને સગવડ પડતી જગા સરકારે આપવી જોઈએ એવો અભિપ્રાય કાકટર બારણરે બોલે છે. એ કારખાનાઓની પાસે નાના નાના જેતરો રહે અને તેમાં શેર ડીનો પાક કરાય એવી વ્યવસ્થા રાખવી પડશે.

આ શીવાય એક સવાલ એ પણ છે કે શેરડીના પાકની વાવણી આપણી સગ વડ પ્રમાણે વહેલી કે મોડી કરાય અને તેને પરીણામે પાકની ઉતર લણવાનો સમય વહેલો કે મોટો લાવી શકાય એવી અને તેમા પણ મળપણ બહુ હોય એવી શેરડીની જુદી જુદી જાત કેવી રીતે મેળવવી. આ વીશે પ્રયત્નો થાય છે અને જુદે જુદે સ્થળે હવાપાણી સીત પ્રકારનાં હોવાથી પરીણામ પણ ભિન્ન પ્રકારનાં આવે છે.

૪. ઠોરનાં છાણ વગેરે ખાતરની અછત હોવાથી બીજા કેાઈ પદાર્થ ખાતર માટે ઉપયોગમાં લઈ શકાય એવા મેળવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. તેલનાં બીયાંને ઘાણીમાં પીલીને તેલ કાઢી લીધા પછી જે જોળ રહે છે તે શેરડીના પાક માટે ખાતર વરીકે એમોનીયમ સલ્ફેટની સાથે વપરાય તો ઘણું લાભ આપે છે. માટે તેલનાં બીયાંને પીલવાના ઉદ્યોગને ઉત્તેજન આપવું ઠીક થઈ પડશે.

લકાઈની અગાઉ ૧૯૧૩ ના જીનમા સલ્ફેટ એાફ એમોનીયા હીંદમાં ટન હીઠ રૂ. ૨૫૭ ને લાવે વેચાતું હતું. હવે પરદેશથી આયાત થાય તે કરતા એાછે ખર્ચે એ વસ્તુ હીંદમાં બનાવી શકાય.

૫. ઉતર હીંદના પ્રાંતોની શેરડીના જે લાવ રહે છે તે કરતા મુંબઈ અને મદ્રાસની શેરડીના લાવ બહુ વધારે રહે છે. મુંબઈ તથા મદ્રાસની શેરડી ઉતર તરફના પ્રાંતો કરતાં વધારે ગળપણ વાળી હોય છે એ વાત ખરી છે પણ તે તફાવત એટલો મોટો નથી કે લાવમાં રહેલા તફાવતનો સંપૂર્ણ ખુલાસો થયો એમ ગણી શકાય. મુંબઈ તથા મદ્રાસમા જેવી જાતની શેરડી કાઠાડવામાં આવે છે તેવીજ જાતની શેરડી શ્રીલ અને મોરીશ્યસમાં પણ કાઠાડવામાં આવે છે. ફીલિપ્માં કારખાનામા શેરડી ત્રણ આને મણ પડે છે. વાવવાને, કાપવાનો અને ગાડીમા લઈ જવાનો ખર્ચ પણ એમા સમાઈ જાય છે. મોરીશ્યસમાં શેરડી સવા પાય જાને મણ મળે છે. ફાર-મોઝાના ટાપુમા સાડાચાર જાને મણ શેરડી મળે છે. તેમાં ખાડ અગ્યાર ટકા જેટલી હોય છે એટલુંજ પ્રમાણ વાવ્ય પ્રાંતોમાં હોય છે. એ રીતે સરખાવી જોતા મુંબઈમા શેરડી છ આને મણ અથવા એથી માત્ર રહેજ વધારે લાવે મળી શકે તોજ ત્યાં એ માટેનું કારખાનું સાફ કામ કરી શકે. તે વગર કારખાનું ફાવી નહીં શકે. શેરડીના રસમાથી જેટલી ખાંડ ઉતરે તેના પ્રમાણમાં એ શેરડીના માલિકને કીંમત આપવી એવી રીતનો વહેવાર પાકવાનો પ્રયત્ન વાવ્ય પ્રાંતોમાં કરવામાં આવ્યો પણ તેમાં ફતેહ મળી નથી. જે સારી જાતની શેરડી પસંદ કરીને એ ધોરણ ઉપર કામ લેવામાં આવે તો હલકી જાતની શેરડીની પેદાશમાં ઘટાડો થઈને પાકની જાત સુધારવા તરફ લક્ષ જશે.

દીવાળીના માટે ફેન્સી ટાઇલ્સની છેલ્લી ડીઝાઇનના જોઇએ કે ?

હીદના દક્ષિણ વિભાગમા શેરડીની જાત સુધારવાના સવાલ કરતાં પણ વધારે અગત્યનો સવાલ તો એ પાકનો વિસ્તાર વધારવાનો છે. એ ભાગમાં ગોળનો ખપ વિશેષ છે તેની બજારની માગણીને પહોંચી વળવા પછી પણ વધે એટલી પેદાશ થાય અને તેને પરિણામે ગોળનો ભાવ ઘટે તોપણ શેરડીના પાક ઉતારવામાં ખેડુતને લાભ રહે તો મોટા જથ્થાને માટે કારખાનું કંઠાડું પરવડે; પણ જો ગોળનો ભાવ ઘટવાની સાથે ખેડુતને શેરડીના પાક કરવો પોસાય નહીં એવી સ્થિતિ હોવી થાય તો કારખાનું આવી શકે નહીં. તેથી થોડી જગ્યાએ જેમ અને તેમ વધારે પાક કેવી રીતે કરવો અને તે માટેનો ખર્ચ કેમ ઓછો કરવો તે વીશે માહિતી આપવાની ફરજ સરકારનાં ખેતીવારી ખાતાએ બજાવવી જોઈએ. બીજી સુરક્ષેલી જીવવાની છે તે એકે જ શેરડીનો પાક કરવાની જગ્યા છુટી છુટી હોય તો તે પાકને મધ્યસ્થ સ્થળે લઈ જવાનો ખર્ચ વધી જાય. તે ખર્ચ ઘટાડવા માટે શેરડીનો પાક પાસે પાસેના ખેતરોમાં કરવામાં આવે એવી યોજના કરવી જોઈએ.

૬. આ રીતે જોતાં દક્ષિણ-હીદમાં નહેરોવાળા ભાગમાં પાકનો વિસ્તાર વધારી શકાશે અને ઉત્તર ભાગમાં એકર દીઠ પાકની ઉતર વધારી શકાશે જેને પરીણામે કહાય એ પાક વધારે લાભકારક લાગવાથી તેનો વિસ્તાર પણ વધશે. તે આ સંજોગમાં અત્યાર સુધી જે જે માર્ગ લાભકારી લાગ્યા છે તે માર્ગ આગળ વધુ એજ ઉત્તમ રસ્તો છે એમાં મુદત બેઠરકારી કરવી ન જોઈએ. બીજારનો જે ભાગ ગંગાનદીની ઉત્તર છે ત્યાં શેરડીના પાક માટેનું સરકારી ખેતર સ્થાપવાની બાબતમાં મુદત વાર લગાડવી ન જોઈએ. આસામ તથા ગરમામા પણ ખાંડ બનાવવા માટેનાં કારખાનાં કંઠાડવામાં આવે તો લાભકારી નીવડવાનો સારો સંભવ દેખાય

છે. આ ઉપાયો ખતથી લેવાય તો અત્યારે જેટલી ખાંડ આયાત કરવી પડે છે. તે કરતા પણ વધારે જથ્થો ગોળ અને ખાંડની હાલની પેદાશમાં વધારી શકાય

૭. બીજા પાકના ભાવની અસર શેરડીના પાક ઉપર કેવી થાય તે પણ વીચારવા જેવી બાબત છે. ખાસ કરીને બંગાળમાં જુદાના પાક સાથે એને બહુ સંબંધ છે. બંગાળ અને આસામમાં શેરડીના પાકનો વિસ્તાર ૧૯૦૫ થી ૧૯૧૨ સુધીના વરસોમાં એકંદર ૨૬ ટકા ઘટ્યો અને એજ મુદતમાં જુદ માટેના પાકનો વિસ્તાર ૨૨ ટકા વધ્યો. શેરડીના ભાવમાં એ મુદત દરમ્યાન ૧૮ ટકા જેટલો વધારો થયો અને જુદનો ભાવ ૬૧ ટકા વધ્યો હતો.

૮ એટલું છતાં શેરડીના ભાવમાં અને પાકના વિસ્તારમાં થયેલી વધઘટ ઉપરથી ગોળની પેદાશ બાબત અથવા ખુલા બજારમાં તેના ઉપજેલા ભાવ બાબત કાંઈ પણ ચોક્કસ નીર્ણય ઉપર આવી શકાતું નથી શરૂ હવામાં ગોળ સારો રહેતો નથી એટલે શેરડીના પાક ઉતાર્યા પછી થોડાજ સમયમાં માલ બજારમાં વેચાવા જાય છે કારણ કે ખેડુતો તેને પોતાના કબજામાં લાંબો સમય તાળી શકતા નથી. આ એક કારણથી ભાવમાં વધઘટ બહુ રહે છે અને ઘણી વાર સસ્તે ભાવે માલ વેચાઈ જાય છે ખેડુતના ઘરમાં કેટલા નાણાં ગયાં તે વીશે અટકળ કરવી વડન લુલાવો ખવડાવનારી ઘંઘ પડે છે. ગોળનો ખપ ઘટ્યો એમ માનવાને કારણ નથી; તેમ છતાં આયાત કરવામાં આવતી ખાંડના ભાવ વધ્યા છે અને શેરડીના પાકના વિસ્તારમાં વધારો થયો છે જેની અગત્ય ૬૦ વરસે વધતી જશે. આ સર્વ ધ્યાનમાં લેતાં ખાંડના ભાવમાં થયેલા વધારાનું કારણ એકજ માની શકાય અને તે એ કે ખાંડના જેવી ગળપણવાળી ચીજોનો ખપ લોકોમાં વધ્યો છે અને તેનું કારણ એ છે કે લોકો વધારે

કાઢવાનું બની શક્યું. હવે લોખંડના સંચા જેડુત જેઆતા અથવા ભાડે મેળવી શકે છે અને તેને ચલાવવા માટે પોતે મેળવેલા દ્વાર અથવા મનુરોથી કામ લે છે.

૧૩ નવી જાતના સંચાથી ૬૮ કે ૭૦ ટકા જેટલો રસ કાઢી શકાય છે. જ્યાં શેરડી બહુ જાડી અને બહુજ રસદાર હોય ત્યાંજ આટલું ઉંચું પ્રમાણ આવે છે. તેમાં પણ સારા બળદોને રાખીને તથા તેમને નીચમીત રીતે બદલીને સંભાળથી કામ લેવું પડે છે. જો શેરડીની જાડાઈ આધારણ હોય તો દર ટકા જેટલો રસ કાઢાય છે. શેરડીની જાત, સંચાની જાત, તથા તેને ગોઠવવાની રીત એ ઉપર આ પ્રમાણનો મોટો આધાર છે પણ જેડુત પુરતાં દોર ન મળવાથી કામમાં ધીમી પડે છે અને પરીણામે રસ સુકાઈ જવાથી ઘણું નુકશાન થાય છે.

૧૪ જ્યાં પસદ કરીને તેની આસપાસ શેરડીના પાકનો જેટલો વીસ્તાર હોય તેનો તથા જેડુતોની શક્તિનો અને સંચા ચલાવનાર મનુરોની કુશળતાનો વિચાર કરીને કામ લેવામાં આવે તો શેરડી પીલવા માટેના વીજળીથી અથવા વરાળથી ચાલે એવા સંચાનો ઉપયોગ ઘણા લાભકારી થઈ પડે. એવા સંચા જ્યાં દાખલ કરવામાં આવ્યા છે ત્યાં શેરડીનો પાક છુટાં છુટાં ખેતરોને બદલે પાસે પાસેના ખેતરોમાં કરવાની વૃત્તી જેડુતોમાં ફેલાઈ છે. “ઓઇલ એન્જીન” કે “ગેસ એન્જીન” થી કામ લેવાય તો બળદથી કામ લેવાતા સંચા કરતા પંદર ટકા જેટલો વધારે રસ કાઢી શકાય છે. ત્રણ બળદથી કામ લેતા એક કલાકમાં ૪૫૦ રતલ અને ચાર બળદથી ૭૫૦ રતલ શેરડી એક કલાકમાં પીલી શકાય તો ૨૦"X૧૪" નાં રોલરવાળા એક ઓઇલ એન્જીનથી કલાકના ૪૫૦૦ રતલ શેરડી પીલી શકાય છે. જો ૧૨ ઇંચ વ્યાસ અને ૧૮ ઇંચ લંબાઈનાં

ત્રણ રોલરવાળી મીલથી કામ લેવાય તો દર કલાકે ૨૦૦ થી ૨૫૦ રતલ ગોળા માટે જોઈએ તેટલો રસ કાઢી શકાય. કેટલાક સંભોગમાં એ પ્રમાણ વધારીને કલાકે ૩૦૦ રતલ જેટલું પણ લાવી શકાયું છે. એવી એક મીલ ૨૪ થી ૩૦ જેડી બળદોની જેટલું કામ આપી શકે અને મીલ ૨૪ કલાક ચાલુ રાખી શકાય જ્યારે બળદની પાસે માત્ર પાંચ કે છ કલાકથી વધારે કામ લઈએ તો તેની ટુંદરસ્તી નબળી પડે. ૪૦ થી ૫૦ એકર જેટલા ભાગમાં શેરડી પીલવા માટે જેટલું કામ બળદોથી લેવું પડે તેટલું કામ દોરની મદદ વગર આવી એક મીલથી થઈ શકે અને વીસ્તાર ૨૫ એકર જેટલો નાનો હોય તો તેને અનુકૂળ નાની મીલ પણ બનાવી શકાય જ્યાં આવી મીલ કલાકવામાં આવી છે ત્યાં શેરડીની કીમત ૨૫ થી ૩૦ ટકા જેટલી વધી છે. એનું એક કારણ એ છે કે જે વેળા શેરડીમાં ગળ્યા રસનું પ્રમાણ સહીય વધારે હોય તેજ વેળા તેને પીલવાનું કામ આવી મીલ હોવાથી સહેલું થઈ પડે છે. માઇસોરમાં જ્યાં મોટાં ખેતરો હોય છે ત્યાં શેરડી ઉગાડનારાઓએ આવી મીલો ગોઠવી છે બીજે કેટલેકે કેટલાં એવી મીલો સરકારી ખર્ચે રચવામાં છે. છેલ્લાં ચોલાઈ વરસો દરમ્યાન કેટલીક એવી મીલો સરકાર પાસેથી નાણાં ઉછીના લઈને સહાયકારી સંસ્થાઓએ સ્થાપી છે. એમાંથી એક પણ મીલ એટલું સંતોષકારક કામ મેળવી શકી નથી કે જેથી માસમ દરમ્યાન તેને રાતદીવસ ચાલુ રાખીને કામ લેવાય. પણ દર વરસે એ સ્થિતિમાં સુધારો થાય છે અને જેડુતો હવે એની મીલો ઉપર વધારે આધાર રાખવા લાગ્યા છે.

૧૪ માઇસોરમાં મળેલા અનુભવ ઉપરથી નીચે પ્રમાણે ટીકા થઈ છે:—“આવી મીલો વધારે રચવાય એ માટે સફળ સરજ ઇલાજ શો છે તે માલમ પડ્યું નથી. મોટા ખેતરવાળાં કેટલાક જેડુતોએ એવી મીલો સ્થાપી.

મેટેલીક શીલીંગથી બીટીંગનો આરો શોભે છે.

છે. સહકારી મંડળો સ્થપાય અને તેમની દેખરેખ નીચે આવી મીલો ચલાવવા માટે તાલીમ મેળવેલા અનુભવીઓ દ્વારા કામ લેવાય એ સહથી સરસ માર્ગ છે સરકારે અખતરા તરીકે સ્થાપીને પાછળથી નાની થાપણવાળા વેપારીઓને સોપીદીધેલી મીલોમાં કેટલીકવાર એવા વાધા પડે છે કે જેથી બેઠ પક્ષકારોને તુડ શાન થાય છે અત્યાર સુધી આવી મીલોમાં મહુજ યોડું કામ થયું છે પણ તેથી એટલું સાફ પરીણામ લાવી શકાય છે કે હવે ઘણા મોટા પાયાપર એજ રીતે કામ લેવું યોગ્ય છે એમ કહી શકાય. ”

આટલા ઉપરથી એમ કહી શકાય કે જો શેરડીના પાકને પીસતાર, વધારવો હોય, જો પાકની જાત સુધારવી હોય, અને હાલની પદ્ધતીથી કામ લેવાના માલની જે ગરબાદી થાય છે તે અટકાવવી હોય તો આવી મીલો સ્થાપવી જોઈએ. એવી મીલો નફા-કારક થઈ પડશે એમ ખતાવવા માટે સરકારે તે કામ ઉપાડી લેવું જોઈએ માર્કેસિર અને મદ્રાસ શીવાયના ભાગોમાં આ ઉદ્યોગની કિસ્મતી ગહુ મંદ છે તકાવીની પદ્ધતી, સહકારી મંડળો, અને જાગીરદારોની મદદ એ સર્વનો જેટલો ઉપયોગ થઈ શકે તેટલો કરવો જોઈએ પણ નાની થાપણવાળાઓ સ્થાનીક માગણીને પહોંચી વળવા જેટલી શેરડી પીલવામાં માટે યોગ્ય ગોડવલુ કંઈ એમને ઉત્તેજન આપવું એજ હાલ ઘોડા સમય સુધી તો સહથી સારો ઉપાય છે.

૧૫ શેરડીનો રસ કાઢ્યા પછી તેનું શુ કરવું ને પ્રશ્ન હવે વપાસીએ હાલમાં ન્યા ગોળ ખનાવવામાં આવે છે ત્યા (૧) બળ વલ્લેનો ખર્ચ ઘટાડવાન (૨) ગોળની જાત સુધારવાના અને (૩) રસને ઉડાળતી વેળા ને ઉભરાઈ જાય ને બગી જાય છે તેવી ખરબાદી વટાવવાના એ ત્રણ પ્રકારના પ્રયત્નો થાય છે. બળતણની બ બદમાં પુનાની ભૂંડ અગાઉની રીત

કરતા વધારે લાભકારી જણાઈ છે. મદ્રાસમાં પણ ભટ્ટીની ગોઠવણમાં સુધારા કરવાના પ્રયત્નો ચાલુ છે અને જેટલા સુધારા કરાય છે તેટલાથી ઘણા લાભ થયો છે. ગોળની જાતમાં સુધારો ઘણો કરી શકાય પણ તે સ્થાનીક લોકોને પસંદ પડવાની ખાતરી રાખી શકાતી નથી છતાં હાલના કરતા વધારે ચારી જાતનો ગોળ ખનાવવાનું તો બધે સ્થળે ખેડુતોને પો-સાય એમ છે બીહારનો અને સચુક્ત પ્રાંતોના પૂર્વ ભાગનો પોચો ગદો ગોળ ચાર રૂપયે મલ્લ વેચાય છે, ન્યારે તેથી ઉત્તર આવેલા ભાગનો ગોળ પાચ રૂપયે મલ્લ વેચાય છે એ બેમાંથી પહેલાનો ઉપયોગ ઘણે ભાગે ખાડ ખનાવવા માટેજ હોય છે એટલે જો ત્યા વધારે ચારી જાતનો ગોળ ખનાવવામાં આવે અને ને રીતે એના ભાવ વધારવામાં આવે તો તેની ઉત્તર તરફના ભાગમાં આવેલા ખાડ ખનાવવાના કારખાનાઓને નુકશાનકારક થઈ પડે. એમ થાય તો દલગીર થવા જેવું નથી કેમ કે હાલની રીતથી ખેડુતને એાહો ભાવ મળે છે અને કારખાનાવાળાઓ શેરડીનો રસ લેવાને બદલે ગોળ લઈને એ માહેલા ગળપણની ખરબાદી કરે છે જો તેઓ શેરડીનો રસ લઈને તેમાંથી ખાડ ખનાવે તો ૭ થી ૮ ટકા જેટલી ખાડ ખનાવી શકે તેને બદલે હાલ હલકી જાતનો ગોળ લઈને ખનાવે છે તે માત્ર ૪ થી ૬ ટકા જેટલીજ બને છે. વળી ખાડ સાફ કરવાનો ઉદ્યોગ મદ્રાસ પડવાથી ગોળના ભાવ વધી ગયા છે અને જાવણી ગોળ ખપ્પ જાવવા લાગ્યો છે, ન્યારે જાવાની ખાડની હરીફાઈ તો ચાલુ છે અને વધારે લાભ ને જાવી જાય છે ગોળને ખનાવા માટેના મોટા કારખાના હોય તો વચ્ચમાં બધા દહાડા ચાલુ કામ કરી શકે અને ખરચમાં કેટલોઈ અચાપ થાય પણ એ આખતમાં કોઈને ખાસ ઉત્તેજન આપવું અત્યારે સલાહજારક નથી.

૧૬. આ સ બધી જે ભલામણો કરી શકાય તેમાં ઘણીક તો ઉપર કહેલી છે. વિશેષ ભલા-

મણી નીચે પ્રમાણે છે:—આ ઉદ્યોગને અંગે વધવાતા સચા કામની વારવાર તપાસી લેવાવી જોઈએ, જેથી એને જવાબે ધન્ય થાય ત્યારે કામમાં લઈ શકાય એવી સ્થિતિમાં રાખવામાં આવે. વળી જ્યારે જોઈએ ત્યારે તેને ચલાવવા માટે મીસો પણ મળી શકે એવી વ્યવસ્થા થવી જોઈએ વાન્ય પ્રાંતોમાં જેડુતો વધારે સાડું ખાતર વાપરે અને સારી જાતની શેરડી ઉગાડે તે માટે વેંકાવીની પદ્ધતિથી અથવા ફેરમેન્ટા ટાયુમા ત્યાંની સરકારે ધારણ કરેલી રીતી યોગ્ય લાગે તેવા ફેરમેન્ટ સાથે સ્ત્રીકારીને ખાસ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. એરી તી એવી છે કે જે ૨૪ એક જેટલા ખેતરમાં અસુક પ્રકારનું ખાતર વાપરવા માટે જેડુત રા પોડ ખર્ચે તો મગકાર તેને જે પોડ કીમત જેટલું ખાતર પોતાની તરફથી ઉછીનું આપે બરમા તથા આસામમાં કારખાનાં કહાઈનારને ખાસ મદદથી ઉત્તેજન આપવું જોઈએ. એ ભાગમાંથી એટલી ખાડ બનાવી શકાય કે જેથી હાલ આયાત થતી ખાડના મોટા ભાગ જેટલો જથ્થો એ પ્રાંતોમાંથી મળી શકે અત્યાર સુધી વર્ણવેલા ઉપાયોથી ખાડ બનાવવાના કારખાના વધશે

સુરેષીયનોના વહીવટવાળાં કારખાનાંઓ માટે કંઈ વધારે મદદની જરૂર નથી. જે નાના કારખાનાંઓ સુરેષીયન દેખરેખ માટેના ખર્ચ કરી ન શકે તેમને માટે સચુકવ પ્રાંતોમાં તથા ખીહાર અને ચોરીસામાં સરકારે કાબેલ સલાહકારો પુરા પાડવાની વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ ઢોર વગર પણ ચલાવી શકાય એવી પાવરમીલો કહાઈવા માટે લોકોને સમજાવવાનું કામ એ કાબેલ સલાહકારોને સોંપવું નહીં. દેમકે એ કામ એણા પગારવાળા પણ એવા કામના ખાસ અનુભવી એક અમલદારને થોડાક મદદનીશ આપી તેમની મારફતે કરાવી શકાય. આ ડના ઉદ્યોગ માટેના કાબેલ સલાહકારોની મદદ ખાડનાં કારખાનાંવાળાઓને સંપૂર્ણ અને મફત આપવી જોઈએ અને એવા એવા સલાહકારો પોતાનું કામ સારી રીતે કરી શકે તે માટે અખતરાઓ કરી જોવાની બાબદમાં પણ એમને સંપૂર્ણ છુટ અને સરળતા કરી આપવી જોઈએ. આ કામ માટે તથા પ્રાંતમાં આવેલા કારખાનાંઓને જોઈએ ત્યારે મોકલી શકાય એવાં ફેરમેન્ટને કેળવી તૈયાર કરવા માટે ખાંડનું એક કારખાનું એ ઉદ્યોગ સંબંધી સરકારી સલાહકારના કાળુમા હોવું જોઈએ.

હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો.

પ્રોફેસર એમ. જે આટીયાનું ત્રીજું ભાષણ.

પ્રોફેસર એમ જે આટીયાએ તા. ૨૬-૧-૧૯ ને મનાળવારે સાગના વાહીટવે લેહલો પીલિંગમાં, સીડનહામ કેલેન્ડર એન્ડ દેમમ એનડ ઇકોનોમીકસના હોલમાં હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો ના વિષયના ૬ ભાષણોની હારમાળાનું ત્રીજું ભાષણ આપ્યું હતું, જે વેળા શ્રાવણનેની મોટી સંખ્યા હાજર હતી ભાષણને ચાર નીચે મુજબ છે —

• ઇસ્ટ્રીયલ કમીશનના રીપોર્ટમાં પંડિત મદન મોહન માલવીયાએ હિંદમાં હુન્નર ઉદ્યોગ

ખીલવવાની કેટલી જરૂર છે એ વિષે જે વિવેચન કર્યું છે તે વીશે સારો કવચાઈ હોઈ ભાષણ કર્યાં છે કહ્યું કે આપણા દેશમાં મુંબઈ જેવા શહેરો ઘણા થોડાં છે. જો દોઢ મુંબઈ જોઈને હિંદના ઉદ્યોગ હુન્નરનો ખ્યાલ કરે તો તે જોઈને ખ્યાલ કંડવાય કાળુ કે મુંબઈ શહેર હિંદના શહેરોમાં એક અપવાદ સમાન છે. મુંબઈમાં વેપાર દેહીના હાથમાં છે, કલકત્તામાં વેપાર અંગ્રેજ વેપારીઓના હાથમાં ઘણા પ્રમાણમાં છે. કલકત્તાની જુદ મીલો, કોલસાની ખાણો અને ઇજનેરી ઉદ્યોગો ઘણા બધા

૬ વી પોલીસ કરેલા દેખ દેખ ખરીદ કરવા ક્યાં જશે ?

અંગ્રેજોના હાથમાં છે. જો મદ્રાસ તરફ જોઈએ તો અંગ્રેજ વેપારીઓ અને પલાનવરો છે, બીહારમાં ગળીની કૃષ્ણ અંગ્રેજોના હાથમાં છે હિંદ ભવિષ્યકાળમાં કેવું થશે તેનો ભાસ મુબઈ, આપે છે. એક જાણીતા અંગ્રેજ લેખકે કહ્યું છે કે “Bombay is the presage of the future” પણ મુંબઈ શહેર કંઈ હિંદ દેશ નથી અને મુંબઈના સાહસીક હિંદી વેપારીઓ પરથી આપણે આખા દેશનો એકસરજો વિચાર ગાંધી શકાય નહીં.

હિંદમાં વસ્તી ઘણી છે અને મજૂરી પણ સસ્તી મલે છે, પણ એક દેશની આબાદી કાંઈ તેની વસ્તીના પ્રમાણમાં નથી જો વસ્તી થોડી હોય, પણ લોક કેળવણી હોય અને તેઓ પાસે જોઈતી સામગ્રીઓ હોય તો તેઓ પોતાનો દેશ આબાદ કરી શકે હિંદ દેશમાં વસ્તી ઘણી છે, પણ સામાન્યલોક અભણ છે, અને કામ કરવા માટે સાચાકામ, અને સામગ્રીઓ પુરતી નથી. હુન્નર ઉદ્યોગ વધારવા માટે સર્વથી અગત્યની ચીજ તો એ છે કે લોક શીખેલા જોઈએ.

આર્થિક વીઘાત એક મુળ તત્ત્વ એ છે કે દેશની આબાદી ચાર ચીજો પર આધાર રાખે છે, અને તે land, labour, capital અને organization યાને જમીન (સઘળી કુદરતી પેદાશો સાથે), મજૂર (આની અંદર મોટેથી તે નાને સુધીના કામનાર) થાપણ, સુંદી, અથવા પૈસા, અને કામ કરવાની કડીઓ. આ ચાર બાબદોમાં આપણો દેશ કેવી રીતે આગલ વધેલો છે તે આપણે જોઈએ

કુદરતે હિંદ દેશને સામટી રીતે જોવા ઘણી ફેલફેલ જમીન આપી છે, પણ વર આદ્ર અરાખર નહીં આવવાથી કોઈ કોઈ વર એમાં પાક થોડો ફિતરે છે. એ માટે આપણા દેશમાં જે નહેરો (Irrigation Canals) છે તે કરતા ઘણી વધુ બાધવાની અગત્ય છે.

આપણી જમીનમાં જે અનેક ધાતુઓ છે તેની બરાબર તપાસ અથવા સર્વે કરવી જોઈએ. આપણી નામદાર સરકારનો જીયોલોજીકલ સર્વે ડીપાર્ટમેન્ટ (Geological Survey Department) તે દર પાંચ વર્ષે ધાતુઓ કયા કયા છે અને કેટલા પ્રમાણમાં છે તે વીશે એક ચોપડી બહાર પાડે છે અને તેમાં ઘણી જાણવા જોગ વીગતો છપાય છે આ ડીપાર્ટમેન્ટમાં ઘણા જાહેશ અને હુશ્યાર જીયોલોજીસ્ટો છે અને ઉદ્યોગીક કમીશનના પ્રમુખ સર થોમસ હોલેડ આગળ આ ડીપાર્ટમેન્ટના વડા હતા. આપણે ત્યાં વીવીધ જાતની ધાતુઓ કાચી સ્થિતિમાં મળે છે અને પદાર્થો ઘણા છે ઉદ્યોગો હાલમાં સચાચથી ચાલતા હાવાથી તેઓને કોલસાની બીજી બહુ જરૂર રહે છે અને જે દેશોમાં કોલસો ઘણો મળે છે તે ઉદ્યોગમાં ઘણા આગળ વધે છે. આપણે ત્યાં બંગાળમાં રાનીગજ અને જેહેરીયા આગળ સારા જથ્થામાં કોલસો છે પણ તે ઘટ્ટીજ સરસ જાતનો નથી. આજ વાને માટે અને ગરમી પેદા કરવાને માટે તે ઇંગ્લેન્ડના સ્ટીમ કોલસા જેવો ઉત્તમ જાતનો નથી દેશમાં કોલસાની બીજી અણ ઠીક જાણો કેટલી છે તે શોધી કહાડવા આપણે પગલા ભરવા જોઈએ, કારણ કે હાલના વખતમાં ઉદ્યોગો માટે કોલસો ઘણો જોઈએ છીએ અને આગળ ચાલતા આપણને કોલસાની તાણ પડે એવો ભય ઉભો થાય છે અને ભાષણ કરતોએ કહ્યું કે જ્યારે એક નવો હુન્નર સ્થપાય ત્યારે ઘણુંજ અગત્યનું તો એ છે કે તે કંઈ જગ્યા પર સ્થાપવો. કારખાનું એવી જગ્યાએ ઉભું કરવું કે જગ્યાથી કાચો પદાર્થ અને ઉદ્યોગને કામ આવે એવી સઘળી ચીજો ઘણીજ પ્રીકાયત ભાવે મળી શકે.

ઉદ્યોગીક કમીશન એવી સલામતી કરે છે કે પાણીમાથી વીજળીક બળ ઉત્પન્ન કરી શકાય એવી જગ્યાઓની પુરેપુરી શોધખોળ

હરવી મેશિન તાતા કુંપનીએ વીજળીક બળ પેદા કરવા લાનેલી આગળ ગંજવર ખર્ચે હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રીક વર્કસ ઉભાં કરીને મુંબઈના નીવ ઉદ્યોગને ઘણી સવલતા કરી આપી છે. એવી બીજી સ્કીમો અર્ધસંવેલી અને કૌચનાવેલીના પાણીમાંથી વીજળીક બળ ઉત્પન્ન કરવા માટે તૈયાર થઈ છે. માધસોરમાં પણ એવીજ રીતે વીજળીક બળ વપરાય છે. કોલસો ખુદીથી બંધ તોળી જો વીજળીક બળ મળે તો હુન્નર ઉદ્યોગને ધોકા. નહીં લાગે ફેટલાક ઉદ્યોગો જેવા કે ત્રીશ કરવામાં અને એલ્યુમીનમ બનાવવા માટે વીજળીક બળજ જોઈએ. આપણી જામદાર ચઢકારે વીજળીક બળ ક્યાંથી ઉત્પન્ન કરી શકાય તે શોધી કાઢવા એક કમીટી નેમી છે, તે કમીટીએ 'પોતાનું' કામકામ શરૂ કર્યું છે. આપણે ત્યાં કોલસો, લોહ, મેગેનીઝ, અબરણ, સીસું, ઠલઈ, સોનું અને બીજું ઘણું છે, એ ઉપરાંત ફેરોમીન તેલના ગરાઓ પણ છે. બીજી જમીન ઉપર પેદા થતી ચીજોમા આપણે કપાયલાં અને મુવેલાં બનવરોના ચામડાને પણ ગણી શકીએ અને તેની નીકાગમાં આખી દુન્યામા હીંદ પહેલું આવે. આપણે ત્યાંથી પરદેશ ચામડાંની બહુ મોટી નીકાશ થાય છે. પરદેશીઓ ચામડાં કેળવે છે અને તેમાંથી બુટ, શૂ, હારનેસ અથવા જીન પટા બગેરે બનાવીને આપણે ત્યાં મોકલાવે છે.

આ પછી લાપલુર્ટાએ કહ્યું કે લોખંડને પોતા દેના ઉદ્યોગ બીજા સઘળા ઉદ્યોગોના એક પાયા મીતાલ છે. ઇંગ્લંડ, ફ્રાન્સ, અમેરીકા, જર્મની આ લોખંડ બનાવવાના ઉદ્યોગને લીધે ઘણા ચાનાળ વધી ગયા છે. તે દેશોમાં મોટે લાગે સાચાકામ બને છે, પણ આપણે ત્યાં બનતું નથી આપણે પરદેશથી સાંચાકામ આયાત કરીએ છીએ, અને વાપરીએ છીએ. સાચો બાગે તો સમારી શકીએ છીએ, પણ નવા

બનાવી શકતા નથી, હુન્નર ઉદ્યોગોમાં વધવા માટે આ એક ખોટા ખરેખરી માલમ પડી છે.

“Labour” યાને મોટેથી તે નાના સુધીના સઘળા કામ કરનાર અને કમાનારની સઘળા દેશોમાં જરૂર પડે છે કુદરતે આપણા દેશને ઘણી ચીજોથી બહીસ કીધી છે અને સઘળી ચીજો માણસ બાતની મદદથી ઉપયોગમાં લઈ શકાય એમ છે. આપણે ત્યાં તેત્રીસ કરોડ લોક છે પણ તેના મોટા ભાગ બીન કેળવાયેલા છે. હીન્દીવાનો બીજા દેશોના લોક કરતાં કાંઈ ઓછી મેનશક્તી ધરાવતા નથી પણ જેમ એક ખેતરને પાણી નહીં મલે અને વેરાન થઈ જાય તેજ પ્રમાણે એક માણસને કેળવણી નહીં મલે ત્યારે તેની મનશક્તી મદ થઈ જાય છે. આપણા લોકોને દરેક બાતની કેળવણીની ઘણીજ જરૂર છે પણ અમસ્થુ વાંચતાં લખતાં આવડ્યું એટલે કેળવણી લીધેલી કહેવાય નહીં. બીજા દેશોમાં પ્રાથમીક કેળવણી ફરજિયાત છે, તેઓની મનશક્તી આગળ પાળના વાતાવરણથી ખીલે છે. હિંદો મજબૂર ગામડે રહેતો, બાપદાદા જેમ કરતા આવેલા તેમ કરતો, અને બીનકેળના ચલો હોય છે અને તેનું મગજ ખીજવણી વગરનું છે. આ કારણોને લીધે તેનું કામ તેને બોલા સમાન લાગે છે, ઉદ્યોગિક કમીશન બલામણુ કરે છે કે દેશના લોકોને ફરજિયાત પ્રાથમીક કેળવણી આપવી. મજબૂરોને કામે હોય તે વેળા ઉદ્યોગિક કેળવણી આપવી, એક શીખેલો માણસ ઘણુંજ સરસ કામ કરી શકે છે. જો આપણા મજબૂરોને પ્રાથમિક કેળવણી આપીએ, અને સાચા પગાર આપીએ તો તે લોકો આશે ખોશક ખાઈ શકે, પુરતાં વસ્તુ પહેરી શકે, પોતાના બરચાઓને કેળવણી આપી તેઓની દરકાર કરે, પોતાના ઘેરનાં માણસ સાથે સંતોષી રહે અને પોતાનું કામ જલદીથી અને કુશળતાથી કરે. મજબૂરના દર જો વધે તો ગરીબ લોકોને એક આશી-

માસેદમની રંગીન સારીઓ સફાઈદાર અને મજબૂત.

મીઠા થાય પણ તેની અસર તરત નહીં
પણ ધીમે ધીમે માલમ પડે. થોડો પગાર
આપવાથી સરસ કામ થતું નથી. થોડો
એમ સમજે છે કે જો મોટો પગાર આપીએ
તો કમાણી એટલી ઘણી જાય, પણ એમ વિચાર
રવામાં ભૂલ છે. જો સારો પગાર આપે તો
કમાણી ઘટવાને બદલે વધે છે. એકદમ નહીં
પણ આસ્તે આસ્તે કમાણીમાં વધારો થાય છે.

અમેરીકાના લોકોના વિચાર એવા હોય છે
કે કાંઈ નવું કરી દેખાડવું અને એવી હોંસ બેઝો
રાખે છે, તેઓ અને બીજાં દેશોના લોકોપર જો
વેપારી સંકટ આવે તો પણ હંમેશા આશા
રાખી પોતાના ધધને વધારવાની કોશિશ કરે
છે. મુંબઈના લોકો આવી જાતની હીમત
ધરાવે છે અને તે હિંદવાનો માટે ચરકો દાખલો
છે. હિંદના વેપારીઓ ઉદ્યોગ હુન્નરને ઉતે
જન આપતા નથી, દીકરો બાપનો ધંધો
એકજ રીતે ચલાવ્યા કરે છે, તે કાંઈ નવું નવું
દાખલ કરવાને બીડે છે.

પ્રેક્ષક એમ. જે. આંટીયાલ ચોથું ભાષણ.

પ્રેક્ષક એમ. જે. આંટીયાએ તા.
૨૮-૧-૧૯ ને મંગળવારે આંજે વહાઈવે
લેડલો બીલ્ડીંગમાં, મીડનહામ કોલેજવોર્થ
કોમર્સ એન્ડ ઇકોનોમીકમનના હોલમાં
“હિંદમાં ઉદ્યોગ હુન્નરની ખીલવણીના માર્ગો”
ના વિષયનાં છ ભાષણોની હારમાળાનું ચોથું
ભાષણ આપ્યું હતું, જે વેળા શ્રોતાઓની
મોટી સંખ્યા હાજર હતી ભાષણને સાર નીચે
સુજન છે:—

પ્રેક્ષક આંટીયાએ ભાષણ કરતા જણાવ્યું
કે છેલ્લી વખતે આપણે દેશની આબાદીના ત્રણ
મૂળ કારણો વખાસના હતા હવે હું આગળ
બોલવાં જણાવીશ કે દેશના કાચા પદાર્થોનો
આપણા દેશમાં ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
ખેતીકારો અને મજૂરોને પ્રાચીન કેળવણી

આપવાથી ખેતીની સ્થિતિમાં ફાલ કરતાં ઘણું
સુધારો થશે. હાલમાં સાહિત્ય અને કાર્યદાની
કેળવણી પાછળ ઘણું ધ્યાન આપવામાં આવે
છે, તેને બદલે વેપાર અને હુન્નર ઉદ્યોગની
કેળવણીનો ફેલાવો વધુ થવો જોઈએ. આવી
કેળવણી લીધેલા દેશની પ્રજા ઘણી આગળ
વધેલી છે. દુનીયાના વેપાર ઉપર તે સર્વો-
પરિ લાગવગ ધરાવે છે આપણુ લોકો
હુન્નર ઉદ્યોગના રક્ષણ માટે સરકારને પરદેશી
માલપર જગત નાખતા જણાવે છે, પણ જો
આપણા સરકાર આપણા ઉદ્યોગોને જગતનું
રક્ષણ આપવા માટે પ્રયત્ન કરે તો તેથી પરદે
શના લોકો માલ અને મોકલવાને બદલે અનેજ
કારખાનાં ઉભા કરીને આ દેશમાં ઘુસી જશે.
તેથી આપણા દેશમાં કેટલોક વખત
સુધી હુન્નર ઉભા કરીને પછી જો તે માટે
આપણે રક્ષણ માગીએ તો તેથી આપણા
સ્થપાયલા ઉદ્યોગો સામે પરદેશીઓને અને
કારખાના કદાચ રધાપે તો પણ હરીફાઈ
કરવી પડે. બીજા દેશોમાં આગળ વધેલા
ઉદ્યોગો આપણા દેશમાં સ્થપાય નહીં ત્યાં
સુધી આ રક્ષણ આપણને લાલદાયક નીવડે
નહીં. હું તો તેવી જગતની તરફેણમાં મત
ધરાવું છું પણ વસ્તુ સ્થિતિ આ પ્રમાણે
છે. આગળ વધવાનો રસ્તો પોતાની
પ્રાચીની પીછાણી કરવામાં છે. બીજી તરફ
જો આપણુ એમ માનીએ કે આપણે પછાત
છીએ અને તેથી આપણે આગળ વધી શકીએ
તેમ નથી, તો તે પણ ખોટું છે આપણા હિંદ
બીજા દેશોના જેવાજ અઠલવાત પુરેમાં ધરાવે
છે પણ તેઓની સંખ્યા ઘણી ઓછી છે.
આપણા દેશમાં સાહિત્યની કેળવણી, કાર્યદાનો
અભ્યાસ વગેરે હાલમાં આવે છે, તેને બદલે
જો હવે વેપાર ઉદ્યોગની કેળવણી લેવા બચ
તો તેથી ઘણું ફાયદો છે. ઉદ્યોગીક કેળવણી
પણ કેવી જાતની હોવી જોઈએ અને તે

‘બ’ કૅવી સુચનાઓ કમીશને કરી છે તે
બીજે વખત જણાવીશ.

ઉદ્યોગીક કેળવણી કેટલી જરૂરની છે તે
બીજલા દાખલાઓ સાબીત કરી આપશે.
માપણા દેશના લોકો ઉદ્યોગીક કેળવણી લીધા
નરના છે. આપણે કેટલાક ચીજોને માટે
અભણ્યા છીએ. આપણે દેશ અગાઉ ખાડ
બનાવતો હતો અને પરદેશ મોકલતો હતો.
અને સારા લાભ આવતા હતા. આગળ
ચાલતા જરમનીએ (બીટ. કોટ) કંદ
મુખમાંથી ખાડ, સાકર બનાવવાનું સોધી
કાઢ્યું અને તેથી આપણા ખાડના વેપા
રને ઘોકો લાગ્યો. ગુણીનો ઉદ્યોગ (Indigo
Industry) પીહાર અને બેરીસા અને
પટના આગળ હતો, જરમન શાસ્ત્રીઓએ
સીનથેટીક ઇન્ડીગો અથવા કૃત્રીમ ગુણી બનાવ
વાનું સોધી કાઢી આપણા દેશના વેપા
રને ઘોકો પુગે એમ ક્યું. પરદેશીઓ
એકને બદલે બીજા તેવીજ ગરજ સારે
એવી વસ્તુઓ સોધી કાઢી છે. રસાયણ
શાસ્ત્રની મદદ વીના દીવાલખી, સાણ, તેલ,
રબીરીટ અને બીજા ઘણા હુતર ઉદ્યોગો

ચાલી શકે એમ નથી. આપણે ત્યાં ઘણીજ
મોટી ખોટ તો જ્ઞાનની છે. પંચાસ વચ્ચની
વાત ઉપર દેશી હુતર ઉદ્યોગો હાથથી થતા
હતા, હાલમા સંચાકામથી સઘળું કામ થાય
છે અને વીજળીકળણ વપરાય છે. બીજા દેશોમાં
છેલ્લામાં છેલ્લી શોધના ઉંચા સરસ સાંચા
વપરાય છે, ત્યારે આપણા દેશમાં લોકો ઘરે સાંચા
વગર હાથે કામ કરે છે, કારણ કે તેઓએ
જ્ઞાન લીધું નથી, તેમને સાંચા વાપરતાં આવડતું
નથી, તેઓ લાગફેડ સમારી જાણતા નથી; મોટા
લાગ આ ચીજો જાણતું નથી. આપણે ત્યાં
આવી જાતનું જ્ઞાન મેળવવાની જરૂર છે.
હાલમા તો ઘોડાં લોકો (વસ્તી પ્રમાણ સર-
ખાવતા થોડાજ ઠેકાવાય) મશીન મંગાવે
છે અને તે વાપરે છે.

હીદના લોકોને પરદેશીઓનાં કાર
ખાનામા દાખલ થવા દેતા નથી તેથી આપણે
જે કોઈ કામ જાણતું હોય તેને ઘણાજ
મોટા પગાર આપવો પડે છે. આપણા
દેશમાં હુતર ઉદ્યોગો સારા પાયાપર ઉભા
કરી સરકાર પાસે મદદ માંગવી જોઈએ, પણ
તે પહેલા ઉદ્યોગીક કેળવણી લઈ હુતર
ઉદ્યોગ સ્થાપવાને લાયક થવું જોઈએ.

CHAMBER'S SECTION.

ચેમ્બરના વિભાગ.

ધી ઇન્ડિઅન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ
કમિટીની ઓફ સલા મંગળવાર તા. ૧૧
૨-૧૯૧૮ ના રોજ ૨ (મું. ટાં) કલાકે મળી
હતી જે પ્રસંગે નીચે જણાવેલ ગુરુત્વથી હાજર
હતા:—

૲૲૲. ચેમ્બર યુનીલાલ વી. મહેતા (પ્રમુખ)

- „ જહાગીરજી બી. પીટીટ
- „ મોતીલાલ કાનજી
- „ મોતીલાલ વલ્લભજી
- „ પ્રીતાજ બે. બીટીમોરિયા
- „ ગુલાબચંદ દેવચંદ અવેરી
- „ હંસરાજ પ્રાગજી હાકરશી
- „ લક્ષ્મીદાસ રવજી તેરસી
- „ વસનજી ટી. હાલાઈ
- „ રેવાશંકર જગજીવન
- „ નારાયણદાસ પુરુષોત્તમ
- „ વિઠ્ઠલદાસ ડી. ગોવિંદજી

(૧) મધ વખતની કમિટીની મીટીંગની
મીનીટ જે સભાસદોમાં ફેરવવામાં આવી હતી
તે પસાર કરવામાં આવી હતી

(૨) પોર્ટ ટ્રસ્ટને માટે ચેમ્બર તરફથી
૧૯૧૮ ના એપ્રિલની ૧ લી તારીખથી શરૂ થતી
જે વરસની મુદત માટે પ્રતિનિધિ નીમવા
નાટે ચેમ્બર ઉપર નામદાર મુખ્ય સરકાર
તથા પોર્ટ ટ્રસ્ટના સેક્રેટરી તરફથી પત્રો આવ્યા
હતા, જે ઉપર વિચાર ચલાવવામાં આવતાં
સુટણી માટે તા. ૩ જી અને ૪ થી માર્ચના
દિવસો ફેરવવામાં આવ્યા હતા.

(૩) પોર્ટ ટ્રસ્ટના ડૉક્ટરેઇલ ઓફ રેટસની
અદર જે ફેરફાર કરવામાં આવ્યો હતો તે
બાબે કમિટીએ ઠરાવ કર્યો કે એ પ્રમાણે
લખી જણાવવું કે કરવામાં આવેલ ફેરફારથી
વેપારી વખતે મુશ્કેલી અને હેરાનગતી નહોતી
તેથી તે સુધારો રદ કરવો.

(૪) ડીરેક્ટર ઓફ સ્ટેટીસ્ટીક્સ આ
કમિટી તરફથી સુવરના વિભાગ પાસવાના
સંબંધમાં જે પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો તે
માટે આભાર માન્યો હતો. જેની નોંધ લેવામાં
આવી હતી.

(૫) ડીરેક્ટર ઓફ કૉમર્સીલ ઇન્ડેસ્ટ્રી-
વન્સનો પત્ર આવ્યો હતો. જેમાં જણાવ-
વામાં આવ્યું હતું કે ટેરીફ ડેટ્યુએશનના
સંબંધમાં આ કમિટીને જૂદા મળવાની જે
સૂચના કરવામાં આવી હતી, તે સ્વીકારી
શકાય તેમ નથી તેના જવાબમાં લખી મોકલ-
વાનો ઠરાવ થયો હતો કે યા તો તેઓએ આ
કમિટીને જૂદી મુલાકાત આપવી નહિતર આ
ચેમ્બરની આખી કમિટીની મુંગઈ ચેમ્બરના
મકાનમાં સાથે મુલાકાત લેવાની જોઈતી હતી.

(૬) ઇન્ડિઅન રેલ્વે કૉન્ફરન્સ એસોસી-
એશનનો પત્ર આવ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં
આવ્યું હતું કે કમિટીએ મોકલાવેલ બાબત
ટેરીફ કમિટી વિચાર કરી શકે એમ નથી, યહુ
તે બાબત જે રેલવેને લગતી છે તે રેલવેના
સરપાળાઓજ હાથ ધરી શકે. તે ઉપરથી
કમિટીએ તે પત્ર જી આપી પી રેલવે ઉપર
મોકલવાનો ઠરાવ કર્યો હતો.

(૬) મેસર્સ આર્નીંગ એન્ડ કુાં તથા મેસર્સ ગોવિંદભાઈ માધવભાઈ કુાંની આ ચેમ્બરના સભાસદ થવા માટે ચરણ આવી હતી. તેને માટે સ્કુટીનીયર તરીકે શેઠ ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરીને નીમવામાં આવ્યા હતા.

(૮) નવા રાજકીય મુદ્દારા પ્રમાણે દરેક ઈલાકાને વડી સરકારને નાણાનો શું ફાળો આપવો પડશે તે સંબંધમાં વિચાર કરવાને નીચેના ગૃહસ્થાની સખ કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

ૐ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા

,, એમ મુખેદાર

,, ,, લલ્લુભાઈ સામળદાસ.

સર વિક્રમદાસ. ડી. ઠાકરશી.

શેઠ જહાંગીરભી. બી. પીટીટ.

ૐ. શેઠ પુરુષોત્તમદાસ ઠાકરદાસ.

,, ગુલાબચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

(૯) કોન્ડોલના સવાલ ઉપર વધુ વિચાર કરતાં એક રેપ્રીઝેન્ટેશન મોકલવાનો ઠગવ થયો હતો.

ધી ઈડીયન મર્ચન્ટ્સ ચેમ્બર ઓફ કમીટીના એક સભા બુધવાર તા. ૨૬ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૯ ને દીને બપોરના ૨૧ વાગે (૨૮૧. ૮૧.) ચેમ્બરની ઓફીસમાં મળી હતી જે વેળા નાથે જણાવેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

૧ ૐ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા,
(પ્રમુખ).

૨ શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ

૩ ,, મનુ મુખેદાર

૪ ,, મોતીલાલ વલ્લભ

૫ ,, મોતીલાલ કાનભ

૬ ,, વીક્રમદાસ ડી. ગોવિંદભ

૭ ,, લક્ષ્મીદાસ રવભ તેરસી

૮ શેઠ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ પોખાણી

૯ ,, હંસરાજ પ્રાગભ ઠાકરસી

૧૦ ,, શ્રીરાજ જે. બીટીમોરીયા

૧૧ ,, સોરાબભાઈ એલભાઈ વારડન

૧૨ ,, નારણદાસ પુરુષોત્તમ

૧૩ ,, વસનભાઈ ઠાકરસી હાલાઈ

૧૪ ,, મથુરાંદાસ વસનભ

(૧) પોર્ટનસ્ટમાં આ ચેમ્બર તરફના પ્રતિનીધીની ચુંટણી માટે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભ તથા શેઠ વીક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદભાઈને સ્કુટીનીયર નેમવામાં આવ્યા હતા અને બુધવાર તા. ૫ મી માર્ચની સાંજે ૪ વાગે (સુ. ૮૧) બેલટ બોક્સ ખોલવાનો વખત નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો.

(૨) રૅલેટ બીલોની સામે ચેમ્બરની કમીટીએ પોતાનો વાંધો રજુ કરવાની સુચના શેઠ વસનભાઈ ઠાકરસી હાલાઈએ કરી હતી તે ઉપર વીચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો. આ સુચના રાજદારી બાબતને લગતી હોઈ ચેમ્બરના નીચમ પ્રમાણે કમીટી તે વીચે વીચાર ચલાવી શકે કે કેમ તે વીચે શેઠ જહાંગીર બી. પીટીટ પ્રમુખત્વ ર્લીંગ માર્યું હતું. પ્રમુખે ર્લીંગ આપ્યું કે આ બાબત ઉપર કમીટી વીચાર ચલાવી શકે નહીં.

(૩) મેસર્સ મથાશંકર ઠાકર એન્ડ કંપની તરફથી આવેલા પત્રમાં જણાવેલું હતું કે ચેટપ્રીટનના કારખાનાંવાળાઓ કમલામાં મુકર થયેલા ભાવે માલની ડીલીવરી આપવાની ના પાડે છે અને હાલમાં ચાલતા બલ્કર ભાવેજ ડીલીવરી આપવા જણાવે છે. તે વીચે એમ લખવા ઠરાવ થયો કે આ બાબત ધારા-શાસ્ત્રીઓની છે પણ જે મેસર્સ મથાશંકર ઠાકર એન્ડ કંપની દ્વારા પણ એવો માર્ગ મુકવે કે જેથી કમીટી તેમને મદદરૂપ થઈ પડે તે તે પ્રમાણે કરવાને કમીટી ખુશી થશે.

(૪) ડૉક્ટર રેકલ ઓફ રેટસમાં એટલે કે બંદર ઉપરના કામકાજના સંબંધમાં પોર્ટ-ટ્રસ્ટ તરફથી લેવામાં આવતી કીના દરના નીચેમાં થયેલા એક સુધારા બાબે ચેમ્બરની કમીટીએ જે વાંધો દર્શાવ્યો હતો તે બાબદ પોર્ટ-ટ્રસ્ટના સેક્રેટરીને પત્ર આપ્યો હતો જેમાં જણાવવામાં આવ્યું હતું કે તે સુધારો આગેવાન વેપારી મંડળોની સલાહ લઈને જ કરવામાં આવ્યો હતો અને જો તે બાબદ ચેમ્બરના કોઈપણ સભાસદને મુશ્કેલી નહોતે તેમ છોય તો તેવા કાબલા મોકલી આપવા. આ પત્ર વીશે વધુ વીચાર ચલાવવાનું સુલભ સંભવ ઠરાવ થયો હતો.

(૫) સોમાલીલેંડના ટેન્ડરમેડના પ્રમુખ તરફથી માંગવામાં આવેલાં એક ટેન્ડર સંબંધી તેમને એક પત્ર મળ્યો હતો. તે ટેન્ડરની વાંગત ચેમ્બરના માસિકમાં છપાવવા કસબ કરવામાં આવ્યો હતો.

(૬) નામદાર સરકાર તરફથી છપાવાં પબ્લિક સાથેના હિંદના વેપાર વીશેનાં આંક-ડાએ સંબંધી પુરવઠામાં દર્શાવવામાં આવતી ચીજોમાં વધારાનાં નામો સુચવવા માટે ડાઉન-ટેક્ટર ઓફ સ્ટોટીરીટીસ એટલે કે સરકારી આકડા ખાતાના વડા તરફથી પત્ર આવ્યો હતો, જે ઉપરથી એ બાબદ રીપોર્ટ તૈયાર કરવાને માટે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને શેઠ નાર-ખજી હરીશાઈની સબ કમીટી નેમવામાં આવી હતી.

(૭) ગ્રેડીકલ સર્વેય કમીટી તરફથી પત્ર આવ્યો હતો. જેમાં કેટલાક સલાહો આપેલા હતા અને તે વીશે કમીટીના મત માગવામાં આવ્યો હતો તથા તે કમીટી સુઝકમાં આવે તે વેળા તેમની સમક્ષ જુળાની આપવા માટે ચેમ્બરના પ્રતિ-નીધીનું નામ માગવામાં આવ્યું હતું. તે બાબદ રીપોર્ટ ઘડવા માટે એક કમીટી નીમ-

વામાં આવી હતી અને તેને કેટલાક માળીતા કાકટરેનો અભિપ્રાય લેવાની સત્તા અપવામાં આવી હતી. પ્રમુખ ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતા ઉપરાંત શેઠ જહાંગીર બી. ખીટીટ શેઠ મનુ સુમેદાર, શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજી અને પોવેલ ઠંપનીવાળા ડેક્ટર નાયર એટલા ગૃહસ્થોને એ કમીટીમાં નેમવામાં આવ્યા હતા અને જુળાની આપવા માટે પ્રતિનીધી તરીકે ઓ. શેઠ ચુનીલાલ વી. મહેતાની નેમણું કરવામાં આવી હતી.

(૮) શેઠ હીરાલાલ એમ. ગાહ તથા શેઠ નાનાભાઈ તલકચ દે આ ચેમ્બરના સભા-સદ થવા માટે અરજી કરેલી છે તે બાબદ સ્કીનીયર તરીકે શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીની નેમણું કરવામાં આવી હતી.

(૯) નેગોશીયેશન ઇન્સ્ટીટ્યુટ ઓફ યાને હુડીપત્રીને લગતા કાયદામાં સુધારો કરનાર જે બીલ ઓ. શેઠ વીઠ્ઠલભાઈ જે. ખટેલ તરફથી વડી સરકારની ધારા સભામાં દાખલ કરવામાં આવ્યું છે તે વીશે કસબ કરવામાં આવ્યો કે વડી સરકારના ધારાસભાને લગતા ખાતાના ઉપર તાર કરવો કે આ બીલને કમીટી પુર્ણ ટેકો આપે છે અને આ સેશન્સમાં એને પસાર કરવાની વીનંતી કરે છે.

બાદ કમીટી બરખાસ્ત થઈ હતી

આ ચેમ્બરની કમીટીની એક સભા તા. ૧૩ મી માર્ચ ૧૯૧૯ને ગુરુવારે રા. ૮-૪૫ ટકાકે ચેમ્બરની ઓફીસમાં શેઠ જહાંગીરજી બમનજી ખીટીટના પ્રમુખ પદમાં હાજર મળી હતી. તે વેળા નીચે અજા-વેલા ગૃહસ્થો હાજર હતા:—

ધી બાગે દાકલ માટે ૨૧ એક ર્બીટ, ફેટ, સુખંધ

શેઠ જમનાદાસ દ્વારકાદાસ.

૧૧ દેવીદાસ માધવજી ઠાકરસી.

૧૨ રેવાચંદ્ર ગંગાજીવન.

૧૩ શુભાખચંદ દેવચંદ ઝવેરી.

૧૪ પ્રીતેજ ભે. બીલીમોરીયા.

૧૫ મનુ સુમેદાર.

૧૬ વીક્રમદાસ દામોદર ગોવિંદજી.

૧૭ મથુરાદાસ વસનજી.

૧૮ હ સરાજ પ્રાગજી ઠાકરસી.

કામદાજી નીચે પ્રમાણે કરવામાં આવ્યું

હતું :—

૧ આગલી મીટીંગની મીનોટો સભા-સહોમા ફેરવવામાં આવેલી હતી તે વાંચેલી તરીકે ગણી બહાલ રાખવામાં આવી હતી.

૨ મેડીકલ સર્વિસીઝ કમીટી માટેની લેખીત જુગાની માટેનો મુસદ્દો મુધારા વધારા કરી મોકલી આપવા માટે, અગાઉ એ સંજ્ઞા-ધર્મા નોમાયલી અમલકમીટીને પાછો સોંપવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૩ ચેમ્બર તરફથી થતી જુદી જુદી ચુટ પ્લીઓની રૂઢીના સંજ્ઞાધર્મા શેઠ અંબાલાલ સારાભાઈ તરફથી આવેલો પત્ર રૂઢસ સળ કરીટી ઉપર મોકલી આપવા ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

૪ પરદેશીઓને મ્યુનીસીપલ ચુટપ્લી-માર્થી ખાતલ રાખવા બાબદ નામદાર મુંબઈ ચરકાર તરફથી પત્ર આવ્યો હતો તે ઉપર વીચાર કરતા એવો ઠરાવ થયો કે પરદેશી-ઓની નાલાયકતાને લગતા કાયદામાં નામદાર સરકારે સુચવેલા ફેરફારો બાબે કમીટીને કાંઈ વાધો નથી.

૫ ઇંદોલના સવાલ બાબે તૈયાર કરવામાં આવેલો અરજો કમીટીએ પસાર થયો હતો.

૬ દક્ષીણ આફ્રિકામાં દેશી વ્યાપારી-ઓને લોગવવી પડતી નવી હાડમારીઓ બાબદ કમીટીનું ધ્યાન ખેંચવામાં આવ્યું હતું. એ વીશે વધુ વીગત મેળવી સેક્રેટરીએ કમીટી પાસે તે રજુ કરવી એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

૭ નફાના વધારાના કર બાબદ આ. સર રાજ લલાઈ કરીમલાઈ તરફથી ચેમ્બરના પ્રમુખ ઉપર તાર આવ્યો હતો તેની નોંધ લેવામાં આવી હતી.

૮ ચેમ્બરના સલાસદ થવા માટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થો તરફથી આવેલી અરજીઓ કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવી હતી :—

(૧) મેશર્સ હરીદાસ માધવદાસ અમ-રસી અને અમરસી દામોદર (૨) મેશર્સ હેશવલાલ પ્રધર્સ એંડ કુ. (૩) મેશર્સ કે. સી. બોહોરા એંડ કુ (૪) શેઠ કેમ્સદ માણિકજી કુપર (૫) શેઠ ભગવાનદાસ ગોવર્ધન દાસ (૬) શેઠ મથુરાદાસ કાનજી મટાણી. એ છ અરજીઓ વીશે ચેમ્બરના નીચમો મુજબ સલાસદોના મત માગવા ઠરાવી તે માટેના સ્ક્રુટીનીયર તરીકે કમીટીએ શેઠ મોતીલાલ વલ્લભજીને નીમ્યા હતા.

૯ વાવટા માટે ૧૯૧૮ ના વરસમાં પેટ ટ મેળવનાર લેફ્ટેનન્ટ ગોશીનો એ વાવ-ટાઓ બાબદનો પત્ર આવ્યો હતો તે કમીટી પાસે રજુ કરવામાં આવતાં ચેમ્બરના સભા સહોની બાજુ માટે માસીકમાં તે છાપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

ફરનીચરના માટે ફેન્સી ટાઈલ્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

૧૦ સુબંધની ધારાસભાના વધારાના સભાસદો એ જગા ઉપર ચાલુ રહે એવી સુદૃઢ વધારીને તા. ૨૮ મી મે ૧૯૨૦ સુધીની કરવામાં આવી છે એ વીષેની ખબર આપનારો પત્ર નામદાર સરકાર તરફથી આવ્યો હતો. કમીટીએ તેની નોંધ લીધી હતી.

૧૧ ટેરીફ વેલ્યુએશનની બાબદમાં કાય-રેકટર જનરલ ઍન્ડ કમર્શીયલ ઇન્ટેલીજન્સ, મી. લીડસોને એક પત્ર આવ્યો હતો જે વીષે વીચાર કરતાં એવો ઠરાવ થયો કે આ સંબંધી સઘળા પત્રવ્યવહાર વેપાર અને ઉદ્યોગખાતાના વડા ઉપર મોકલી આપવો અને તેમને વીનંતી કરવી કે કમીટીએ દર્શાવેલાં કારણોને ધ્યાનમાં લઈને કમીટીએ કરેલી માગણી તેમણે મહેરબાની રાહે કબુલ રાખવી.

૧૨ ગેન્થેરટર શીપ કેનાલને લગતી કેટલીક વીગત કાઇરેકટર જનરલ ઍન્ડ કમર્શીયલ ઇન્ટેલીજન્સ તરફથી મળી હતી. કમીટીએ તેને માસ્ટીકમાં છપાવવા ઠરાવ કર્યો હતો.

બાદ સભા બરખાસ્ત થઈ હતી.

Reviews (અવલોકન)

શ્રી સયાલ સાહિત્યમાળા—પુષ્પ ૧૭
સુ—ઉદ્વિજ્ઞ વિદ્વાનું રેખાદર્શન—અનુવાદ રા. લલિતાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ દવે બી. એ. બી. એસ. સી., એલ. એલ. બી., વડોદરા, ૧૯૧૮
પાકું પુકું પાનાં ૧૮૧ કીમલ રૂ. ૧-૦-૦

સ્ટોપ્સકુલ “જોર્ટની”નો આ અનુવાદ છે. હાલનો યુગ વિજ્ઞાનનો છે. અને આવા આવા પુસ્તકો અંગીન મહદ કરનાર નિવડવાનો સંભ-

વ રહે છે. વિજ્ઞાનના વિષયો આવાં પુસ્તકોમાંથી વાંચી શુજરાતી બંધુવર્ગ અંગ્રેજી નહિ જાણવા છતાં અમુક ઠરજી શાસ્ત્રીય જ્ઞાન સંપાદન કરી શકશે. એમ આ પુસ્તક બનાવવાને જે મુખ્ય હેતુ તે પાર પડવામાં વાંધો લાગતો નથી આ ભવિના અંગ્રેજી બનાવતી વખતે શુજરાતી ભાષાને ઉદ્ધાર કરવાનો આશય અમલમાં મુકવા જતાં કેટલાક નવા શબ્દો યોજવાની જરૂર રહે છે; અને અંધકર્તા પોતે લખે છે તેમ “કાર્યના પ્રવાહની સાથે જેમ જેમ આપણી સમાજની પ્રગતિ થતી જશે તેમ તેમ વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિએ વ્યવહારોપયોગી ગણાતા આવા પુસ્તકોનું મૂલ્ય અધિકાધિક અંકાતું જશે અને એવો પણ સમય આવશે કે વખતે આપણા ભાષાપ્રેમી બંધુઓ આવા પ્રકારના પુસ્તકને સાનંદ સ્વીકારી લેશે.” શબ્દો ઘણા નવીન અને વિચિત્ર લાગે તેવા હોય તેમાં નવાઈ જેવું નથી; પરંતુ વડોદરા રાજ્યમા ભાષાંતર શાખા પારિભાષિક શબ્દો પુરા પાડે છે તેમને ખાસ મોટી ખામી પૂર્ણ કરવાને કારણે અભિનંદન આપવાની અગત્ય છે. કપિશાક (કોળીજ) વગેરે શબ્દો મૂળ સ્વરૂપે મુકી તેનો અપભ્રંશ હાલ શું છે તે બતાવ્યો છે, પરંતુ “કણેર” શબ્દ તે કર્ણિકારનો અપભ્રંશ છે કે તદ્દન બંને ભૂદા હોય છે, તેને માટે સમજણ પડવાનું સાધન નથી. દુઃકમાં વનરૂપિતને લગતા બધા શબ્દોને શુજરાતી ભાષામાં ઉતારવામાં આવે ત્યારે મંદકૃત મૂળ શબ્દોની સહાય લેવી ઈજ ગણાય તે સાહજક ક્રમ પ્રયોગમાં મુકાતો હશે; એવડો તે વિશે અધિક વિવેચનનો અવકાશ નથી.

શ્રી સયાજી સાહીત્યમાળા-પુષ્પ ૧૯
 મું—પ્રીટીશ રાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ-અનુવાદક પ્રો.
 હરિલાલ માધવજી ભટ્ટ બી. એ. વડોદરા
 ૧૯૧૬; પાકું પુઠું પાનાં ૧૩૫ ક્રીમંત
 રૂ. ૦-૧૨-૦

અંના બકલેડના પુસ્તક ઉપરથી આ સ્વવા
 માં આવ્યું છે તેના કર્તા અધ્યાપક હરિલાલ માધ
 વજી ભટ્ટના શબ્દોમાં લખતાં,—"વર્તમાન
 સમયમાં રાજ્યવર્તના અને રાજ્યસત્તાના મહ-
 ત્વના અનેક મુશ્કેલ સવાલો હિંદી પ્રજાતું
 ધ્યાન રોકી રહ્યા છે તેને સમયે જે રાજ્ય-
 સત્તાની બાંહેધરી નીચે હિંદ રાજ્યકીય શિક્ષણ
 લે છે તે રાજ્યસત્તાની ખુશીખામીઓ સમજવી
 એ આવશ્યક છે. લોક શાસનની સફળતા

લોક શિક્ષણ ઉપર આધાર રાખે છે. એ શિક્ષ-
 ણના એક અંગ તરીકે આ લઘુ પુસ્તકની
 યોજના કરવામાં આવી છે"

આ પુસ્તકમાં પ્રીટીશ શબ્દ કદાચ ગુજ-
 રાતીમાં હિતારી નહિં શકાય તોપણ ઇંગ્લી-
 શને માટે તો આપણી પાસે આંગલ રાજ્ય
 બંધારણ એમ કહેવાતું જે સાધન છે, તેનાથી
 કોઈ રીતે શિક્ષાર્થીતા આવતી નથી, તો એ
 ફેરફાર રૂચીકર શા માટે નહિં ગણાયો હોય
 તે સમજમાં આવતું નથી. તેર મળાળાં નીચે
 વિષયો ચર્ચાયા છે અને તે સર્વે અંગ્રેજી
 રાજ્યતું ધોરણ તથા બંધારણ સમજાવવાને
 બસ થઈ પડે તેવા છે મૂળ ગ્રંથને આધારે
 આ ગ્રંથ છે એટલે જરૂર જોગી બાબતો મુજ
 તરવ રૂપે ઠીક ગોઠવાઈ છે એમ કહેવું જોઈએ.

WAR AND TRADE

GOVERNMENT NOTIFICATIONS

વિગ્રહ અને વેપાર: સરકારી જાહેરનામાં.

તાર મોકલવા માટે ટેરેટ વર્ડ અને ઉપયોગ :
કરવાની છુટ નીચે જણાવેલી અમેરીકન બે કોને
પછી હવે આપવામાં આવી છે:—

- (૧) બેક ઓફ અમેરીકા—યુ ચોઈ
- (૨) વીટ્યમ સોયોમેન એન્ડ કુ. „
- (૩) ઝીમરમેન એન્ડ ફ્રેશર્ „
- (૪) લેરેડો નેશનલ બેન્ક—લેરેડો ટેકસસ

સ્વર્વ પ્રકારના ઓર્ડલ કેક (તેલનાં) ગી
યાંત્રો ખોળ)ની નીકાશ કરવાની મનાઈ હતી
તે હવે રદ કરવામાં આવી છે

હી હથી યુનાઈટેડ કીંગડમ ખાતે ચા ની
કાશ કરવાની રજા આપવામાં આવી છે

મમુરની દાળ હી દમાંથી નીકાશ કરવાની
મનાઈ કરવામાં આવી છે.

કેટલીક ચીજોની નીકાશ કોઈપણ પર
કેમ ખાતે કરવા માટે મનાઈ હતી તથા
કેટલીક ચીજો પ્રોડીશ સામાન્ય ચીવાયન
કોઈપણ મુલક ખાતે મોકલવાની મનાઈ કર
વામાં આવી હતી તે લેક પ્રકારની ચીજોની
ગીપ સુધારવામાં આવી છે અને તેમાંથી

ધણીક ચીજો માટે માત્ર હુકમનેના મુલકો માટે
તથા તેની આસપાસના લાગે માટે નીકાશ
કરવાની મનાઈ ચાલુ રાખી ગાફીતા કોઈ પણ
દેશમાં તે મોકલવાની રજા આપવામાં આવી
છે એ યાદીઓ લાખી હોવાથી અત્રે છાપી
નથી. આ ચેમ્બરની યોશીસમાં તે જવા
મળી શકશે

નીચે જણાવેલી સાન ચીજોની નીકાશ
માટે લાન્ડ-સન્સ આપવામાં આવશે અને
તેવા લાઈસન્સ વગર તેની નીકાશ કરવાની
મનાઈ કરવામાં આવી છે —

- ૧ એરડી અથવા દીવેચીના બી
- ૨ અળસી
- ૩ ટીબેલ
- ૪ કોપરેવ
- ૫ કપાચીયાનું તેલ
- ૬ લોથર્સીંગનું તેલ
- ૭ અળસીનું તેલ

ચીનના બે મેપારીઓ ગાલે માલની
આયાત નીકાસને સ્ટ્રાઈફ રાખવાની સરકાર
પરવાનગી આપેલી છે તેમના નામની યાદીમાં
નીચે પ્રમાણે મુદાગવધાર કરવામાં આવ્યા છે:—

વધારા.

આરેન્ડેઝ, એ'કર,—શે'ગહાઇ.

એડયાટીક ઇમર્શીયલ ક્વાં—શે'ગહાઇ.

હાલીંગ, બેસફ આર.

ફોક્સ શીલ્મ ફોરપોરેશન.

શીબાકાવા એ'ડ ક્વાં લીમીટેડ—શે'ગહાઇ.

યુચીડા ટ્રેડિંગ ક્વાં લીમીટેડ—શે'ગહાઇ એ'ડ હે'ઠાઈ.

યેબાગ એ'ડ ક્વાં—શે'ગહાઇ.

સુધારા.

શાહમુન ઇ. ઇ.

શે'ગહાઇ } ને બહલે શાહમુન ઇ. ઇ. એ'ડ

તથા શાહમુન એસ. ઇ.

” } એસ. ઇ. વાંચવું.

સુસમાન પૌલ એ'ડ કંપની, સ્વાટોને બહલે સુસમાન પૌલ એ'ડ કંપની શે'ગહાઇ વાચવું.

કેન્ટન, જે. એ'ડ કંપનીનું તથા લીગેશન ફાર્મસીનું ટેકાણું “ પેકીન ” છે ત્યાં “ પેકીન અને ડીન્ટમીન ” વાંચવું.

રહેશે. આ સંબંધી વધારે વીગત આ ચેમ્બરમાં પુછવાથી મળશે.

“ નોરડીક જો. ફેબ્રીક લીમીટેડ કેન્ટન ” ને બહલે “ નોરડીક જેરફેબ્રીક લીમીટેડ, કેન્ટન ” વાંચવું.

ધરાડા.

બોરીન એ'ડ ક્વાં શે'ગહાઇ.

અંગ્રેજ કંપની ડીસ્પેન્સરી કેન્ટન

ચુનાઈટ ડીંગડમમાં કાઢી આયાત કરવા માટે ત્યાંની સરકારે જે વેપારીઓને તા. ૧ લી જુલાઈ ૧૯૧૯ સુધીની મુદત માટે લાઇસન્સ આપ્યાં છે તેમની ઉપર એ તારીખ સુધીમાં પહોંચી શકે એવી રીતે મોકલવામાં આવેલી કોઈ કોઈ કારણથી મોડી પહોંચશે તો પણ તેને માટે લાઇસન્સ આપેલું ગણવામાં આવશે એમ ત્યાંની સરકારે જાહેર કર્યું છે. મુબઇ સરકારનાં ઠસ્તામ ખાતાં તરફથી એમ પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવેજ નીચમ આમણની આયાત માટે પણ ત્યાંની સરકાર પાળશે એમ માની લેવામાં આવે છે અને જો એ માન્યતા ખોટી છે એવી માહિતી મળશે તો તે સુજળ જાહેર કરવામાં આવશે.

બેલ્જીયમના વેપારીઓએ મોકલાલે માલ માટેનાં નાણાંની આપલે સંબંધી ચર-કરે બહાર પાડેલી એક પ્રેસ નોટમાં જણાવવામાં આવ્યું છે કે એ નાણાં હજી સુધી મનાઈ હુકમને લીધે આપવાનાં બાકી હોય તો તે આપવાની હવે રજા આપવામાં આવી છે, પણ એવાં નાણાં દરમન રાજ્યોના વેપારીઓ ગણવા તેમની સાથે વેપાર કરનારી પેટીઓ અથવા ખાસ કારણથી મનાઈ કરવામાં આવેલી હોય એવા વેપારીઓને આપવાં નહીં, નોર્વે વગેરે દેશોથી આવતા માલને માટે તે માલ ક્યાં બનેલો છે, વધા કાની માલેકીનો છે તે દર્શાવનારા પુરાવાની જરૂર રહે છે, તેજ પ્રમાણે બેલ્જીયમથી આવતા માલને માટે પણ

ફ્રેન્ચેજેનીઝ, તથા મેજેનીઝ એર, અને મેજેનીઝની નીકાશ માટે રજા આપવામાં આવી છે.

મોતીની નીકાશ માટે હવે સરકારે રજા આપી છે, માત્ર જે દેશોખાતે કોઈ પણ પ્રકાર

મેટેલીક રીલીંગની સારી લીખાઇ ગમશે કે ?

રનો માલ મોકલવા માટે મનાઈ હશે ત્યાં તે મોકલવાની મનાઈ રહેશે.

પરદેશ સાથે વેપાર કરવા માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવ્યાં હોય તેવા પ્રસંગે નીચે જણાવેલાં નાણાં કે માલ આપવા માટે રજા નાપવામાં આવેલી ગણવામાં આવશે નહીં એમ હીન્દી સરકારે જાહેર કર્યું છે:—

(૧) કોઇપણ ધંધામાં આવેલો નફો, યાજ્ઞ, અથવા નફાનો હિસ્સો કે વહેંચવામાં આવેલું ડીવીડંડ યાને કાળો દુશ્મનને આપી દેવા હોય તે, અથવા દુશ્મનને એવાં નાણાં જેણે આપ્યા હોય તેને તેના બદલા તરીકે આપવાની રકમ, અથવા દુશ્મનને હિસાબે કાઢતે આવેલી કે આપવાની રકમ.

(૨) દુશ્મનના હિસાબે ત્રસ્તમાં રાખવા કાળે બેંક પાસે અથવા બીજા કોઇ પણ માલુસ પાસે જમા રાખવા માટે આપવામાં આવેલી રકમ

(૩) હિંદમાં અથવા હિંદની બહાર બિ દીશ, સાત્ર જ્યાના કોઇ પણ ભાગની અથવા કોઇ પણ પરદેશની સરકારે કે ત્યાંની કોઇ કારખોરેને કે મુનીસીપાલિટીએ કે બીજા કોઇ સત્તાવાળાએ કહાડેલી લેન ઉપરના જ્યાનની રકમ.

(૪) જે મીલ્યુરીટીઓની સુદત પાકી હોય અથવા જેમાંથી આપવા માટે અથવા બીજા કોઇ કારણથી ઉપાડ કરી શકાય એમ હોય તેવી સીલ્યુરીટીઓ.

(૫) દુશ્મનને હિસાબે અથવા દુશ્મનની તત્તી કબજે રાખવામાં આવેલી અથવા એનેજ કરવામાં આવેલી કોઇ પણ પ્રકારની મીલકત અથવા હક.

(૬) દુશ્મનના કાબુમાં હોય અથવા તેના હાથ માટે હોય એવા કોઇ પણ કંપનીના શેર, સ્ટોક, ડીબેન્ચર અથવા બીજાં સ્તાવેજો,

(૭) કંપનીમાં અગાઉ ભાગીદાર હતા એવા દુશ્મનના નફામાં કે વ્યાજમાં જે કાળો આવે તે.

(૮) દુશ્મનના ખાતામાં બેંકમાં જે રકમ બાકી હોય, તે તેના હિસાબે અનામત મુકામલી હોય તે અને દુશ્મનને આપવાની દેવાની રકમ પાસ પાડ અથવા તે કરતાં વધારે હોય તે

ચુનાઈટ કોંગ્રસમાંથી જે ચીન્નેની નીકાશની બંધી કરવામાં આવી હતી તેમાંથી ટેલીફો ચીન્નેની નીકાશ માટે છુટ મેલવામાં આવવાથી તે ચીન્નેની ટીપ હિંદી સરકારે તા. ૮ મી ફેબ્રુઆરીએ પ્રગટ કરી છે તેની એક નકલ મુંબઈ સરકારે તા. ૨૪ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૧૬ના પત્ર નં. ૨૨૧ W મારફતે આ ચેમ્બરને મોકલી આપી છે. એ ટીપ બહુ લાંબી હોવાથી અત્રે છાપી નથી.

સ્પેનમાં કોઇ પણ રથજો કે મોકલવાની છુટ મેલવામાં આવી છે. બીજા કોઇ બાતના વાધા વગર વેપાર કરી શકાય એવા કોઇ પણ વેપારી ઉપર સ્પેનમાં કે મોકલી શકાશે. એમ મુંબઈ સરકારના કસ્ટમ ખાતા તરફથી જણાવવામાં આવ્યું છે

એશીયાઈ તુર્કેસ્તાનમાં આવેલા પેલે-સ્તાઇન તથા મીરીયા પ્રાંતના અમુક ભાગ સાથે વેપાર કરવાની રજા આપવામાં આવી છે. એ ભાગની હદ એવી રાખવામાં આવી છે કે એલે-કાંડાથી એલેપ્પો સુધીની લાઇન દોરીએ તે તે ઉત્તર વરફની હદ ગણાય અને તેમાં એ બહેરો સમાઈ જાય તથા પુર્વે હાજર રહેવું સુધીની હદ ગણાય તથા એ રેલ્વે તેમાં સમાય

જવ, ચણ, મકાઈ, દાળી, તથા કંઠાલની નીકાશ કોઇપણ પરદેશ ખાતે કરવાની મનાઈ કરવામાં આવી છે.

ટેલીગ્રાફ તથા ટેલીફોન માટે વપરાયેલી પરતુઓ તથા છાપાં અને ચોપડીઓની નીકાશ માટે રજા આપવામાં આવી છે.

ખાસ મનાઈ ન હોય એવી ચીજો નીકાશ કરવા માટે લાઇસન્સ આપવામાં આવશે એમ સરકાર તરફથી અમને જણાવવામાં આવ્યું છે.

COMMERCIAL NOTES.

વેપારી ખબરો.

તંગીના વખતમાં ધાસચારા તરીકે મકાઈના પાક વીધે મુબમ્મ સરકારનાં ખેતીવાડીખાતાનું હસ્તપત્રક નં. ૧૦

જ્યારે વરસાદની અછતને લીધે ધાસ-ચારા મળવો વધારે ને વધારે મુશ્કેલ થાય છે ત્યારે જેટલું પાણી મળી શકે તેમ હોય તેટલા પાણીના મદદથી જેનો સાથી વધારે અને વહેલો માલ ઉતરે એવો પાક ઉપજાવો એ પ્રભુ અગત્યનું છે. કેવો પાક સર્વેમાં વધારે ફાયદાકારક થઈ પડશે તે રૂતુપર આધાર રાખે છે. પણ પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના ઘણા ખાગમાં મકાઈનો પાક ઘણો ચારો આપી શકે છે. તે ઘણો વહેલો ઉગી નીકળે છે અને વરસની કોઈએ રૂતુમાં થઈ શકે છે; તો પણ જનવારીના અથવા ફેબ્રુવારીના પહેલા પખવાડીઆમાં પશ્ચિમ હિંદુસ્તાનના ઘણા ખાગમાં તે વાવવા માટે વિશેષ સલામત કરવામાં આવે છે. જ્યારે એવી રીતે તંગીના વખતમાં ધાસચારા તરીકે મકાઈ વાવવામાં આવે છે ત્યારે તેનાં બીયાં જમીનમાં વાવણી વતી નવચી જાર ધ્રુવ પહેાળી કારોમાં નજીક નજીક વાવવાં અને તેમાં પચાસથી સાઠ રતલ સુધી દર એકરે બીયાં વાપરવાં. વાવતાં પહેલા જમીન સારી પેઠે ખેડવી અને દેરનું અગર ઉકરડાનું ખાતર નાખી તૈયાર કરવી. વધુમાં વધુ ચારો મેળવવા સાફ એ પાકને ઉપરા ઉપરી પાણી આપવું જોઈએ, અને ચારો વરચેની જમીનમાં એકવાર બળદની કર્પી ફેરવવી જોઈએ.

મકાઈના ચારો જો તે વખતે કાપીને ઢોરોને ખવડાવી શકાય છે. પણ સામાં વધુ પાક જોઈતો હોય તો ઢોરાં બેસવા દેવાં અને તેમાં કુમળા ઢાણા થતાંમાજ પાક કાપી લેવો. આવી રીતે પાક તૈયાર થવાને લગભગ એથી અઢી મહિના જોઈએ છે. સારી રીતે ખેડેલી અને ખાતર આપેલી જમીનમાં જો એ પાક કીધો હોય અને ઉપર જણાવેલા વખતે કાપી લીધો હોય તો તે દર એકરે પંદરથી વીસ હજાર રતલ લીકો ચારો આપશે ફક્ત જમીન સારી અને નિચરા મણવાળી હોવી જોઈએ. ગુજરાતમાં તેમજ દક્ષિણમાં ફેબ્રુવારીના પહેલા પખવાડીઆ સુધી, તંગીના વખતમાં આજ પાક કરવો ઘણો ચારો એવી સલામત છે. તે પછી કોઈ જાતની ઉન્હાણ જુવાર વધારે સરસ થઈ પડશે.

ધાસચારા તરીકે થોરીના ઉપયોગ વીધે મુબમ્મ સરકારનાં ખેતીવાડી-ખાતાનું હસ્તપત્રક નં. ૯.

દેરને ખવડાવવા સાફ બીજા ધાસચારાની સાથે થોરીનો પણ ઉપયોગ થઈ શકે, અથવા થોડા કયાસના બી સાથે લોજવીને તેનો એક લીનો પણ ઉપયોગ થઈ શકે. જો થોરી ખરાબ રીતે તૈયાર કરી હોય અને લોજવી હોય તો તે છાંટીને ઠકાવશે એટલું જ નહિ પણ ખોરાકની તંગીને લીધે અર્ધ ભૂખ્યા રહેવાથી મણાજ દુર્ગત થયેલા દેરોને પ્રથમના જેવા

વધુ બનાવી શકશે એ હવે પુલ્લેલી રીતે જણાઈ
 સુકકું છે. થોરીને નીચે ગતાવ્યા પ્રમાણે
 તૈયાર કરવી જોઈએ:—

થોરીની ડાબીથો ધારોઆ કે વાસી વતી
 કાપીને એકઠી કરવી. પછી બાણીને સઘળા
 કાંટા દુર કરવા. એક કે બે ફાફાવાળા નાના
 ટુકડા સખત તાપણીપર એ ત્રણ મીનીટ
 સુધી રાખવાથી આ થઈ શકે (ધીમી અંચ-
 વાળી તાપણી થકી કાંઈ ઉપયોગ થતો નથી)
 અથવા સ્પીરીટ લેમ્પપર કે સ્ટોવપર ધરી કાંટા
 બાળી નાખવાથી વધારે ઠીક થશે. જો સ્ટોવ
 મળી શકે તો છેલ્લી રીત સૌથી સરસ છે.
 પ્રાયમસ સ્ટોવ સાફ કાંઈ કરે છે અને તે એક
 કલાકમાં ત્રીસથી ચાળીસ રતલ થોરી તૈયાર
 કરી શકે છે. એવી જાતનો મોટો જેવો કે
 “ઇફેક્ટીવ સ્ટોવ” અલગત વધારે અને

સરતું કામ આપશે. એક પ્રાયમસ સ્ટોવ
 મોટા કાકાના ત્રણ બળદની જોડીને પુરી પડે,
 એટલી થોરી તૈયાર કરશે, ખવડાવવા પહેલાં
 સર્વ કાંટા નીકળી ગયા છે કે નહીં એ તપાસી
 જોવું જરૂર છે નહીં. તેમ થાય તો જનાવર
 થોરી ખાશે નહીં. ગળ્યા પછી ઘાસ કાપવાના
 સંચા, વડે અથવા લાકડાના ડીંગલાપર મુકી
 છરી વડે થોરીના ફાફાના જ્ઞાના જ્ઞાના
 કકડા કરવા. છેલ્લી રીત પ્રમાણે કકડા કરવા
 હોય તો કકળી કાપવાની સાધારણ કુકારી
 સારી રીતે કામ આપશે. સાધારણ થોડું સુકું
 ઘાસ અથવા કકળી સાથે જો થોરીનો ખોરાક
 આપવાનો હોય તો નીચે ગતાવ્યા પ્રમાણે
 તે ત્રણ ટંક મળીને આપવો. ૧ સવારે,
 ૨ બપોરે અને ૩ સાંજના:—

આખા દિવસનો ખોરાક—

સુકો ચારો (ઘાસ અગર કકળો)...	૬ રતલ
થોરી	૧૫ રતલ
ખાણીમાં પીગળાવેલું મીઠું ...	૩ અધોળ
ઘણે	૧ રતલ

જ્ઞાના જનાવર માટે.

૬ રતલ
૧૫ રતલ
૩ અધોળ
૧ રતલ

મોટા જનાવર માટે.

૧૨ રતલ.
૨૧ રતલ.
૩ અધોળ.
૧ રતલ

જો થોરી એકલીજ ખવડાવવી હોય તો
 પહેલાં તેના ખોરાક કકડા કરી કાપેલી કકળી
 અથવા સુકા ઘાસ સાથે લેખવીને ૬ (છ) ટકા
 કપાસના બી સાથે આપવી. થોડા દિવસ
 પછી કકળી અથવા ઘાસની જરૂર રહેશે નહીં
 અને જનાવર થોરી અને કપાસની બીની
 મેળવણી સહેલાઈથી લેશે. દરેક જનાવરને
 દરરોજ ત્રીસથી ચાલીસ રતલ સુધી થોરી
 અને લગભગ ૨ રતલ સુધી કપાસના બીનો
 ખોરાક આપી શકાશે. સઘળા કાંટા બરજીર
 રીતે કાઢી નાખ્યા હોય તો, ભેમાંથી ગમે તે
 રીતે થોરીનો ખોરાક જનાવરને સારી રીતિમાં

રાખશે અને વળી તેના વજનમા વધારો
 થઈ શકશે.

**હિન્દીખાતે માટે ઘાસચારાના પાક-
 વીશે મુખ્ય સરકારનાં ખેતીવારી-
 ખાતાનું હસ્તપ્રત નં. ૧૧.**

આજી દુકાળના વરસે દક્ષિણમાં અને સુવ-
 ગતમાં જે માસની શરૂઆતથી જુનની અંતર
 દરમિયાન ઘાસચારાની ધણીજ તરી પકવતો
 સંભવ છે. તેથી જે પાક હિન્દીખાતે હવે
 કહેલા વખતસર કાપવાને તૈયાર થાય તેવા ઘાસ-
 ચારાના પાક વાવવા ધણું અગત્યનું છે.

એવા પાક માટે જીવારની કેટલીક જાત ખાસ માફક છે. સુંઘીઆ જીવાર ગુજરાત માટે મરવેમા સરસ છે; હુંડી કાળખોડી અને ખોડી એ જાત મહારાષ્ટ્ર માટે ઘણી ઉત્તમ છે. સુંઘીઆનું બી ગુજરાતમાં ગમે છેકાણે અને સુખ્યત્વે કરીને નડીઆદની આસપાસ ઘણા મોટા પ્રમાણમાં મળે તેમ છે દક્ષિણમાં માફક આવતી જાતનું બી, જેમને પોતાને મળી શકે તેમ નથી તેમના માટે તે મેળવી આપવાની કોશેશ ખેતીવાડી ખાતા તરફથી થાય છે. હંમેશા જીવાર માટે જમીન જે રીતે તૈયાર કરવામાં આવે છે તેજ રીતે આ પાક માટે કરવી; માત્ર પાણી પાવા સાડ વગ રાખવી જોઈએ. ઢોરનું છાણ અને બીજા ઉકરડાનું ખાતર જેટલું મળી શકે તેટલું જમીનમાં નાખવું અને દાતાલા વતી નવ નવ ધ્યને છેટે હારેથી બી વાવવું. બી ઘણુંજ ઘાડું નાખવું એટલું કે તે દર એકરે ચાલીસ રતલ કરતા એાણુ ખપવું ન જોઈએ પાકને પાણી ઉપરાઉપરી પાવું જોઈએ ગુજરાતની હલકી જમીનને ચાર અગર પાચ દિવસના અંતરે અને દક્ષિણમાં આઠથી દમ દિવસના અંતરે તે પાવું જોઈએ. જીવારની ઉપર લખેલી કોઈપણ જાત કું'ગ બેસતા પટેલાં ચારા તરીકે વાપરવી જો ખમ ભરેલું છે. પણ હુંડા બેઠા પછી એ પાકને ઘાસચારા ધણોજ ચારો બને છે. સુંઘીઆ જીવાર કાપવા જેવી લગભગ બે મહિનામાં તૈયાર થાય છે અને બીજા ઉપર લખેલી જાતની જીવારો તૈયાર થતા ચાલીથી ત્રણ મહિના લાગે છે. સાધારણ સારી જમીનમાં સુંઘીઆ જીવારને લીલો ચારો એક દીઠ ૧૦,૦૦૦ થી ૧૨,૦૦૦ રતલ ઉતરશે અને જીવારની ઉપર કહેલી બીજા જાતનો પાક તેથી પચુ થોડો વધારે ઉતરશે.

ચોખાનો પાક વીશે ૧૯૧૮-૧૯ નો છેલ્લો વર્તારો.

ચોખાનો પાક બ્રિટીશ હિંદુસ્તાનમાં જે જે સ્થળે કરવામાં આવ્યો છે તેમાંથી ૯૯ ટકા જેટલા વીસ્તાર માટેના રીપોર્ટ મળ્યા છે. તે ઉપરથી માલમ પડે છે કે કુલ ૭,૫૮,૬૪,૦૦૦ એકર જેટલા વીસ્તારમાં એને માટે વાવણી કરવામાં આવી છે ગયે વરસે એ વિસ્તાર ૮,૦૧,૪૧,૦૦૦ એકર જેટલો હતો. એ રીતે જોવા ૧૯૧૭-૧૮ ના વરસ સાથે સરખાવતા પાચ ટકા જેટલો વધારો જણાય છે. એ પાકની ઉતર ગયે વરસે ૩,૬૨,૪૯,૦૦૦ ટન છડેલા ચોખા જેટલી થઈ હતી તેમાં ૩૪ ટકા જેટલો વધારો થઈ ૨,૩૮,૨૨,૦૦૦ ટન જેટલી ૧૯૧૮-૧૯ માં થશે એમ અંકસટો છે. એ વધારો સુખ્યત્વે કરીને બીહાર અને ઓરિસા, મદ્રાસ તથા વાંચ પ્રાંતોમાં વરસાદની અછત હોવાથી થયો છે. ૧૯૧૦-૧૧ ના વરસમાં દર એકરે ૧૦૭૭ રતલ જેટલી ઉતર થઈ હતી. તે પછી અત્યાર સુધીમાં સઠથી એાછી ઉતર આ વરસે એકર દીઠ ૭૦૩ રતલની છે. જે ભાગોને માટેની આ વીજત આપી છે તે સિવાયના જે ભાગમાં એ માટે વાવણી કરવામાં આવે છે ત્યાં તેના વિસ્તાર સરેરાશ ૮,૭૦,૦૦૦ એકર જેટલો હોય છે અને ઉતર ૨,૭૩,૦૦૦ ટન જેટલી હોય છે એ વીશે આ વરસે કશો અડ સડો મળ્યો નથી તેથી ઉપર જણાવેલા ૨,૩૮,૨૨,૦૦૦ ટન જેટલા અડમદામાં એને ગણવામાં આવ્યો નથી

ઈંડીયા ઑફીસના નવા ફાઈલ્સ નવેમ્બર ૧૯૧૮.

કેબલ્સ—ડબલ્યુ. ટી. ગ્લોવર એંડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
સેલ્સ—જનરલ ઇલેક્ટ્રીક કું. '	લંડન ઇ. સી.
કલેરાઈડ ઇલેક્ટ્રીકલ સ્ટોરેજ કું.	લંડન એસ. ડબલ્યુ.
મોટાં ઇંડીયાનો—જે. એચ. અગરવાલ	લંડન ઇ. સી.
કાપડ—(૧) બ્રીટીશ ટ્યુલીયુસીન કું.	મેન્ચેસ્ટર.
(૨) વીંટર જોટમ બુક કલોથ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
કોપર પ્લેટ્સ—જે. બી.બી. એંડ સન્સ.	લીવરપુલ.
કોપર ટ્યુબીંગ—ચોર્કશાયર કોપર વર્ક્સ, કું.	લીડસ.
હાઇનેમો—જે. સ્ટોન એંડ કું.	મેન્ચેસ્ટર.
ઇ કપાઉટર—પી એંડ જે. આર્નોલ્ડ	લંડન.
આયર્ન બાર—હારલીગ્ટન રોલીંગ મીલ્સ	હારલીગ્ટન.
લીનન—નોર્ટન એંડ યેગરી	લંડન.
કાગળ—(૧) રોનીયો લીમીટેડ.	હોલબોર્ન.
(૨) ડબલ્યુ. બ્રાઉન એંડ સન	કેન્ટ.
(૩) સ્પાઇસર પ્રિન્ટ લીમીટેડ.	લંડન.
(૪) કારીયોનલ કું.	"
(૫) જે. સ્પાઇસર એંડ સન	"
(૬) ડબલ્યુ એંડ આર બાલ્સ્ટન.	મેન્ચેસ્ટર.
(૭) ઇલાર્સ કુલ્સાકેટર કું.	લંડન
ચેન્સીલ—જી. રોની એંડ કું.	"
ફ્રેન્ટોફોન્સ—ઓટોમેટીક ટેલી. મેન્ચુફેક્ચરીંગ કું.	"
ટાયલીઓ—ફ્રીચલી પ્રિન્ટ.	પ્રીન્સ્ટોન.
સ્ટીલ—ડીસ્ટ્રીક્ટ આયર્ન કું.	સ્મીથવીક
પથર ભાગવાના સંચા તથા તેના ભાગ—ગ્રાન્ડે એ'લુનીયરીંગ કું.	લીડસ.
ટેલીફોનના સેટ—પીલ કોનર ટેલી. વર્ક્સ.	સાલ્ફોર્ડ.
ટાયર્સ—(પૈડા)—વર્કીંગ્ટન આયર્ન કું.	વર્કીંગ્ટન.
વાર્નિશ—(૧) આર. આઇ કલાર્ક એંડ કું.	વેસ્ટ હેમએબી.
(૨) ક્રીઅરલે એંડ કું.	રીપન.
(૩) વીલ્કીન્સન હેલુડ એંડ કલાર્ક	લંડન.
વ્હીલ્સ (પૈડા)—મીલર એંડ કું.	એડીન્બરો.

ડીસેમ્બર ૧૯૧૮.

એક્સલબોક્સીઝ—(૧) પેટ્ટ એક્સલ બોક્સ એંડ ફાઈટ્રી કું.	ગુલ્લરહેમ્પ્ટન.
(૨) વલ્કન ફાઈટ્રી લીમીટેડ	ન્યુટન લીવાલાઝ.
બ્રાસ ટ્યુબ્ઝ—(૧) મટ્ઝ મેટલ કું.	બરમીંગહામ.
(૨) ચોર્કશાયર કોપર વર્ક્સ	લીડઝ.
(૩) જે. વાલ્કીન્સ સન એંડ મેપલબેક	બરમીંગહામ.
(૪) બરમીંગહામ મેટરી એંડ મેટલ કું.	સેલીબોક્ક.
(૫) બાલ્કન કોપર કું.	મેન્ચેસ્ટર.

SPINNING & WEAVING RETURNS.

સુતર અને સુતરાઉ કાપડના આંકડાઓ.

૫. સ. ૧૯૧૮ ના ડીસેમ્બર માંસમાં હિંદુસ્તાનની મીલોમાં 'નીચે' પ્રમાણે સુતર તથા

સુતરાઉ કાપડ બનાવવામાં આવ્યા હતા.

સુતર	(રતલ)
ખિટીશ ધંડીયા	૧૯૧૭
સુખ	૪,૦૭,૬૬,૯૬૪
મદ્રાસ	૩૫,૮૧,૫૫૪
બંગાળ	૩૦,૮૪,૭૦૦
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ	૩૫,૪૬,૬૮૨
અજમેર મેવાડ	૧,૩૫,૮૨૭
પંજાબ	૩,૫૮,૪૧૭
દીલ્હી	૨,૦૬,૬૨૬
મધ્ય પ્રાંતો તથા બિરાર	૨૭,૫૫,૦૯
ખિટીશ ધંડીયામાં કુલ	૫,૪૪,૩૫,૮૬૯
દેશી રાજ્યો	૨૬,૩૧,૫૬૨
એકંદર કુલ	૫,૭૩,૬૭,૪૩૧
કાપડ	
ખિટીશ ધંડીયા	૧૯૧૭
સુખ { રતલ	૨,૬૪,૬૪,૮૩૪
વાર	૧૧,૭૧,૧૪,૨૬૪
મદ્રાસ { રતલ	૧૦,૩૩,૮૭૬
વાર	૨૮,૦૩,૦૬૫
બંગાળ { રતલ	૪,૬૨,૩૧૪
વાર	૨૨,૬૯,૮૪૨
યુનાઇટેડ પ્રોવીન્સીઝ { રતલ	૧૨,૫૬,૭૧૫
વાર	૩૬,૩૭,૪૭૧
અજમેર { રતલ	૩૭,૮૮૭
મેવાડ { રતલ	૧,૫૦,૮૦૮
વાર	૩,૬૮,૨૫૮
પંજાબ { રતલ	૩,૮૫૮
વાર	૧,૪૧,૫૦૪
દીલ્હી { રતલ	૬૨,૭૬૬
વાર	૧,૦૪,૮૩૨
મધ્ય પ્રાંતો { રતલ	૧૦,૨૮,૭૦૨
અને બિરાર { રતલ	૪૧,૦૪,૪૬૭
વાર	૩,૦૩,૮૫,૯૫૨
ખિટીશ હિંદુસ્તાનમાં કુલ	૧૩,૦૩,૨૬,૨૮૩
દેશી રાજ્યો { રતલ	૨૦,૧૪,૪૩૨
વાર	૭૫,૦૦,૯૬૩
એકંદર કુલ (ટાટલ)	૩,૨૪,૦૦,૩૮૪
	૧૩,૭૮,૨૭,૨૪૬

ઉંચી પોલીશી કરેલા ટેબલ ટોય ખરીદ કરવા કૃપા જરો ?

JOINT-STOCK COMPANIES.

જોઈન્ટ-સ્ટોક કંપનીઓ.

ટેબલ પહેલું.

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે જાનેવારી ૧૯૧૬ની સાલમાં રજીસ્ટર થઈ હતી. જેની વીગત નીચે લખવામાં આવી છે.

જાનેવારી ૧૯૧૮

જાનેવારી ૧૯૧૬.

નામ.	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	ધાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
બેંકો અને લોન ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. બેંકો અને લોન.	૩	૧,૭૦	૨	૧,૦૧
ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૫૦,૦૦
ટ્રેડિંગ:—				
૧. નેવીગેશન.	૧	૩,૫૦
૨. ખીજાઓ.	૮	૧૪,૪૧	૧૫	૧,૩૧,૬૫
મીલો અને પ્રેસો:—				
૧. ફોટન મીલો.	૨	૧૬,૨૫
૨. ફોટન અને જ્યુસ્કો અને પ્રેસો	૧	૭૫
૩. ચોખાની મીલ.	૧	૭૫
૪. શે અને ટીમ્બર મીલ	૧	૨,૫૦
ચા અને બીજા વાવેલર કુટા:—				
૫. ચા.	૨	૫,૫૦	૧	૧,૦૦
૬. ખાણો અને પત્થરની ખાણો				
ફોલ્ડો.	૨	૩,૦૦	૮	૩૬,૮૦
૭. બીજાઓ.	૧	૧,૦૦	૧	૩,૦૦
૮. ઉપર લખ્યા ઉપરાંત બીજા કુટા:	૩	૪૫,૨૦
કુલે.	૨૧	૧,૨૪,૩૧	૩૨	૧,૬૬,૭૫

ટેબલ બીજું.

માધ્યસર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્થાનમાં જોડાઈ ગયેલી કંપનીઓ અને જે સાત મહિનાની અંદર રજીસ્ટર થઈ હતી એટલે કે એપ્રિલથી ડીસેમ્બર ૧૯૧૮ અને ૧૯૧૭ ના આગલા વર્ષ સરખાવતાં જેની વીગત નીચે મુજબ આપવામાં આવી છે.

ધી જોગે ટાઇલ માર્ક ૨૨ એક ઓટ, ફોર્ટ, મુબઈ.

એપ્રિલથી જાનેવારી ૧૯૧૮, અને એપ્રિલથી જાનેવારી ૧૯૧૯.

જાત.	સંખ્યા.	થાપણ. રૂ. ૧,૦૦૦	સંખ્યા.	થાપણ રૂ. ૧,૦૦૦
ઝેડીંગ લોન અને ઇન્સ્યુરન્સ.				
૧. ઝેડીંગ અને લોન.	૩૨	૧૨,૨૬,૭૫	૧૯	૩૧,૧૪
૨. ઇન્સ્યુરન્સ.	૧	૫૦,૦૦	૨	૧૦,૨૦
ટ્રેડીંગ.				
૨. નેવીગેશન.	૧	૩,૫૦	૧	૩,૦૦
૩. રેલ્વેઝ અને ટ્રાન્સ.	૩	૨૮,૦૦
૪. કોઓપરેટીવ એસોસીએશન	૧	૨,૫૦	૧	૨૦
૫. શીપીંગ, લેન્ડીંગ અને વેર				
હાઉસીંગ.	૧	૫,૦૦
૬. પ્રાન્ટીંગ, પબ્લીશીંગ અને				
રેટેશનરી.	૧૨	૨૦,૩૦	૯	૮,૬૯
૭. બીઝનેસ.	૭૬	૫,૭૨,૫૧	૯૭	૪,૮૪,૪૫
મીલો અને પ્રેસો.				
૮. કોટન મીલો.	૨	૪૭,૦૦	૫	૭૦,૨૫
૯. ઉન, રેશમ, અને શણની મીલો				
વગેરે.	૧	૧,૦૦
૧૦. કોટન અને જ્યુટરફો અને પ્રેસો	૩	૬,૫૦	૩	૧૧,૭૫
૧૧. પેપર મીલો.	૧	૨,૦૦
૧૨. રાઇસ મીલો.	૨	૧,૭૦	૩	૬૦,૭૫
૧૩. સો અને ટીમ્બર મીલ	૨	૧૨,૫૦
૧૪. બીજી મીલો અને પ્રેસો.	૩	૧,૧૬,૯૦	૫	૧૧,૦૦
ચા અને બીજી વાવેતર				
કંપનીઓ.				
૧૫. ચા	૨૭	૭૨,૬૩	૨૧	૫૦,૬૦
૧૬. કોફી અને સીકેના.	૧	૩,૦૦
૧૭. બીઝનેસ.	૬	૬,૯૮	૭	૨૫,૬૦
ખાણો અને પથ્થરની ખાણો				
૧૮. કોલસો.	૮	૧૯,૫૦	૨૨	૭૨,૮૦
૧૯. બીઝનેસ.	૭	૫૯,૫૦	૧૧	૪૧,૧૮
૨૦. જમીન અને ગાંધડામ.	૨	૧,૧૦	૧	૬,૦૦
૨૧. જવનો છાર.	૧	૬,૮૮	૨	૧,૭૨
૨૨. ગરફ બનાવવાનું કારખાતું.	૧	૬૦
૨૩. શાકર બનાવવાનું કારખાતું.	૨	૧૯,૦૦
૨૪. હિપર જણાવ્યા શીવાયની બીજી				
કંપનીઓ.	૧૨	૧,૦૪,૦૫	૬	૩૮,૫૫
કુલ.	૨૦૪	૨૩,૫૭,૬૦	૨૧૯	૯,૮૬,૬૮

માસેલ્સની રંગીન, લાદીઓ સફાઈદાર અને મજબુત.

ટેબલ નીચું.

માઇસોર સ્ટેટ અને બ્રિટિશ હિંદુસ્તાનમાં સંયુક્ત થયેલી બેંક-ન્ટ સ્ટોક કંપનીઓ ૧૯૧૮ ડીસેમ્બર મહિનામાં રજીસ્ટર થઇ હતી જેની સંપૂર્ણ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

નં. નામ અને જાત.	ઠેકાણું.	હેતુ.	ધાપણ રૂ.
૧. બેંકીંગ, લોન, અને ઇન્સ્યુરન્સ (અ) બેંકીંગ અને લોન.			
૧. કાનીયાનું કુંડ	મદ્રાસ.	નાણા સંબંધી ધીરધાર.	૧,૦૦૦
૨. નારાયણી બેંક	મેનુપલાયમ, છલ્લી કોઇમ્બટુર મદ્રાસ	”	૧,૦૦,૦૦૦
૨. ટ્રેડીંગ.		બેંકીંગ લોન અને ઇન્સ્યુ રન્સ કુલ ..	૧,૦૧,૦૦૦
૩. ઇન્ડીયન ઇલેક્ટ્રીક કં.	૬ હેસ્ટીંગ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	ઇલેક્ટ્રીકલ અને મીકેનિકલ એનજીનીયરીંગ વગેરે.	૧,૦૦,૦૦૦
૪. નૈનીતાલ મોટર ટ્રાન્સપોર્ટ કં.	૮, સ્ટ્રેન્ડરોડ, કલકત્તા.	મોટરકાર દોડાવવાનું કામકાજ કરવા વગેરે	૨,૦૦,૦૦૦
૫. ઇન્ટરનેશનલ એનજીનીયરીંગ અને મોટર વર્ક્સ	૪૮-૩ બેન્ડીક સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	સામાન્ય ધંધો કરનાર.	૨૦,૦૦૦
૬. બુક્સ ફોરેસ્ટ બાઇ પ્રોડક્ટ્સ	૮-૧ કાર્લિન્ગ્લી હાઉસ સ્ટ્રીટ કલકત્તા.	રંગનું કામ કરનાર	૧૦,૦૦,૦૦૦
૭. ઈ. એ. એસ.	૧૫, કલાઇવરોડ કલકત્તા.	ઇંટ, લાલી અને પાઇપ બનાવનાર	૩,૦૦,૦૦૦
૮. ગુજ્જર ક્રાઇસ્ટ કં.	૩ ફ્રેન્ચિસ કલકત્તા.	રેસા બનાવનાર	૧,૦૦,૦૦૦
૯. ઇન્ડીયન એનેલીટીકલ લેબોરેટરી.	બંગાલ.	લેબોરેટરીનું કરનાર	૨,૦૦૦
૧૦. કેન્કરોડ એન્ડ કં.	કલકત્તા.	કેનીસ્ટ ડ્રગીસ્ટસ	૫,૫૦,૦૦૦

ધી બોમ્બે ટાઇલ માટ, ૨૧ બેક સ્ટ્રીટ, કોર્ટ, અમ.

હિંદુસ્તાનનો દરિયાઈ વેપાર.

૬૦ સં ૧૯૧૮ ના દીસેમ્બર માસમાં થયેલી આયાત અને નિકાશ નીચે પ્રમાણે હતી.

ચીજનું નામ.

Imports.

આયાત.

	૧૯૧૭ માં	૧૯૧૮ માં
	રૂ.	રૂ.
જીવતા જનાવરો	૮૨,૮૨૫	૧,૬૮,૦૦૦
દારૂગોળો હથીયાર વિગેરે	૮૧,૮૧૫	૧,૩૧,૬૩૬
છાપેલી ચોપડી, નકશા વિગેરે	૩,૩૬,૧૬૭	૩,૭૬,૧૭૦
બુટસ અને શુઝ	૨,૪૦,૪૫૫	૨,૬૨,૪૮૫
ઘર માંધવાનો સામાન	૧૩,૪૬,૩૩૪	૪,૫૪,૦૫૦
મીઠુબત્તી	૧,૦૫૧	૨૨૦
ફેલ્વે ગાંઠાં સિવાયની ગાંઠીઓ	૮૬,૬૪૨	૧,૫૬,૪૮૪
રસાયણિક પદાર્થો	૨૩,૭૬,૭૧૩	૧૬,૫૭,૦૩૫
ઘડીયાળો	૩૪,૬૨૨	૩,૮૧,૬૬૭
કોલસા	૨૧,૮૬૭	૧,૭૨,૮૫૧
કોફી	૨૪,૨૯૧	૮૦
કાથો (સીંદરી)	૬૮	૨૪૪
દોરડા	૨,૦૮,૧૨૯	૧,૫૮,૮૩૫
કંઠલરી (કાપકુપ કરવાનાં હથીયાર)	૧,૨૩,૫૩૬	૧,૦૬,૦૧૭
સાઈકલો	૧,૫૬,૬૦૫	૧,૧૧,૨૭૦
કપુર	૩,૩૭,૬૫૬	૭૬,૬૦૭
મીઠુ જાતની દવા મળી કુલ	૧૩,૩૨,૧૨૩	૧૩,૦૨,૬૭૨
લુગડાં રંગવાની ચીજો	૫,૩૨,૫૦૫	૩,૮૪,૦૬૮
ફેટાકંઠા	૧૫,૧૨૦	૬,૧૪૮
ફરનીયર	૧,૩૫,૭૩૭	૧,૭૫,૬૪૭
કાચનો સામાન	૧૩,૮૬,૬૬૬	૮,૩૭,૩૧૮
ચોખા	૬,૬૩૮	૧,૬૮૩
ધાત્રી
ધાત્રીના લોટ	૧,૦૮૬	૩૫૧
હાર્ડવેર	૨૦,૩૧,૬૭૪	૨૬,૪૬,૧૧૦
ધુપ	૬૬,૦૧૫	૨૩૮
ચામડા ગિન કેળવાયલાં	૮૬,૦૨૦	૪૫,૮૬૦
ધલિકટ્ટી સીડીને લગતાં હથીયારો	૬,૨૪,૮૫૧	૧૦,૦૦,૧૭૬
જંગીત વિગેરેને લગતા હથીયારો	૧૨,૨૮,૩૦૬	૧૭,૩૬,૭૫૮
હાથીતંત	૨,૬૫,૧૪૫	૧,૫૦,૪૮૩
અવેશલ	૩૫,૪૪૫	૬૩,૭૫૧

મેટેલીક શીલીંગની સારી ડીમાંદન ગમશે કે ?

	૨૦	૧૯૧૮
કેળાચાએલા ચામડાં...	૨,૬૨,૮૪૪	૨,૪૪,૩૨૮
હાટ્ટે ...	૫,૩૩,૧૫૩	૭,૦૦,૩૧૨
મરીનરી અને મીલ રટોર્સ ...	૨૭,૫૬,૨૪૨	૩૭,૫૪,૨૭૯
દીવાસળી ...	૨૪,૫૨,૭૫૬	૭,૬૭,૭૮૯
પીત્તાળ
ત્રાંધુ ...	૬,૬૬,૬૧૨	૩,૭૦,૬૬૧
જર્મન સીલ્વર ...	૪૪૮	...
લોહ ...	૪૮,૩૬૦	૩,૮૩,૫૪૩
લોહ અને સ્ટીલ ...	૩૯,૫૩,૭૫૫	૧૦,૭૧,૬૬૮
સ્ટીલ ...	૧,૫૨,૬૬૩	૧૭,૫૨,૪૬૪
સીસું ...	૨,૫૫,૫૪૮	૫,૩,૩૬૬૭
ગોલ્ડ ગાડીઓ અને સાઇકલો ...	૮,૬૪૮	૩,૬૪,૦૬૭
ક્રેડેસીન તેલ ...	૭,૬૮,૨૪૮
અળમીનું તેલ ...	૧,૧૬૨	૬૦
બીજી જાતનાં તેલો મળી કુલ ...	૮૨,૦૩૧	૨૦,૬૭૬
રંગ દોઝાન વિગેરે...	૭,૨૩,૬૫૪	૬,૩૬,૮૭૧
કાગળો ...	૧૦,૦૫,૨૧૪	૨૩,૨૫,૮૬૦
રેલ્વે ગારાંબો તથા સામાન મળી કુલ ...	૭૦,૪૬૭	૧૦,૨૫,૬૮૩
રખર ...	૪,૭૮,૬૪૩	૨,૭૬,૦૭૮
મીઠું ...	૩૨,૭૩,૮૧૭	૫,૬૬,૩૧૬
ચાણુ ...	૧૦,૫૮,૫૫૨	૬,૩૩,૮૬૪
સોપારી ...	૩,૫૭,૫૬૯	૪,૨૩,૬૨૫
તેલનાં કુલ ...	૮,૭૦,૧૨૨	૧૬,૬૬,૪૫૪
ફેશનરી ...	૫,૫૮,૬૩૭	૪,૭૮,૫૬૦
ખાંડ ...	૧,૫૬,૨૬,૬૩૫	૨,૨૮,૦૫,૨૫૬
સુતર ઝાંચું ...	૬,૩૭,૨૮૫	૨,૨૪,૬૧૦
ટ્રીસ્ટ અને ધાર્ન ...	૧૬,૪૫,૦૭૭	૭૮,૮૮,૫૮૧
વનર ધોચેલા પીસ શુકઝ ...	૧,૫૨,૪૫,૮૫૨	૧,૮૬,૪૦,૬૩૧
ધોચેલા પીસ શુકઝ...	૭૭,૬૬,૨૬૬	૬૧,૮૨,૪૫૧
રંગીન અને છાપેલાં પીસ શુકઝ ...	૬૮,૧૦,૬૦૫	૫૮,૮૪,૦૭૨
સીવવાના દોરા ...	૨,૭૩,૩૬૭	૩,૩૮,૬૩૮
સુતર એકંદર ...	૩,૬૮,૫૮,૭૬૧	૪,૧૭,૫૨,૧૦૬
રેશમ કાચું ...	૬,૨૫,૮૬૯	૬,૭૧,૮૭૪
રેશમના પીસ શુકઝ...	૧૪,૬૬,૧૮૮	૧૬,૧૬,૦૭૬
જાંચું ઉન ...	૩૦,૫૫૬	૧,૧૧,૨૮૭
હોઝીઅરી ...	૬૫,૮૬૦	૧,૩૭,૦૭૭
ઉનના પીસ શુકઝ ...	૧૦,૮૪,૦૮૬	૧૨,૬૮,૦૬૨
જિન કુલ ...	૧૩,૩૮,૩૭૦	૧૬,૭૦,૦૬૨
તંબાકુ ...	૮,૦૫,૪૬૩	૧૭,૬૬,૭૮૧

ધી બોગ્ગે ટાઇલ માટી ૨૧ બેઝ બીટ, ફાઈ, મુબ્બ.

ચીજતું નામ.

ઝાકડા
મકડાં
ગ્રીઓ
છત્રાઓનો સામાન

કુલે આયાત

Exports.

ચીજતું નામ.

જીવતાં જનાવરો
બસ કરવા માટે રેસા
મીઠુભત્તી
સાલ્ટ પીટર
કેલસ
કોશી
કાચો, (સીંદરી)
દોરડા
હવાઓ
ગળી
હરડાં ભેડાં
લુગડાં, ચામડાં રંગવાની ચીજો કુલ
ફળ ને શાક
હાગર
ચોખા ઘઉં અને બીજી ભાતનો દાણો કુલ
ઘઉંની સરકારી ચઢત
ફઉંનો લોટ
વગર કેળવાયલાં ચામડાં
ભાખ
કેળવાયલાં ચામડાં
દહુ
જમર
આતર
મેગેનીઝ
લોડું અને સ્ટીલ
પાતુ કુલ
ચીજી
અબરખ
દીવેલ
કોપરેલ

૧૯૧૭

રૂ.

૫,૫૨,૫૬૦

૨,૧૮,૧૨૮

૮૩,૫૮૬

૭૭,૪૮૪

૧૧,૩૪,૦૦,૦૪૧

૧૯૧૮

રૂ.

૪,૬૩,૦૨૭

૨,૫૮,૬૩૫

૫૬,૦૮૬

૬૫,૬૫૯

૧૩,૧૬,૬૭,૦૩૫

નિકાશ.

૧૯૧૭-૨ૂ.

૨,૨૧,૪૭૫

૨,૭૪૭

૫,૫૬,૭૬૪

૪,૦૬,૬૬૧

૧,૬૪,૮૪૬

૩,૮૬,૬૭૮

૩,૧૩,૬૫૬

૭૩,૬૦૧

૬૦,૧૬૩

૫,૮૧,૭૭૫

૧૦,૮૧,૩૫૦

.....

૨,૮૬,૭૩૩

૧,૬૮,૮૨,૨૫૬

૩,૨૫,૭૪૫

૩,૫૫૦

૩૬,૮૪,૦૪૩

.....

.....

૩,૨૪,૬૫૪

૬,૧૮,૮૦૦

૩,૬૪,૬૪૬

૨૭,૧૦,૮૦૫

.....

૭,૨૬,૪૭૬

૧,૧૬,૪૧૮

૨૫,૮૮૮

૧૯૧૮-૨ૂ.

૨,૧૦,૫૦૨

૪૫,૬૦૪

૧,૨૧,૧૪૩

૨,૦૬,૨૩૨

૧,૩૫,૪૮૦

૧,૫૩,૨૧૬

૨,૭૬,૫૧૭

૪૬,૧૪૬

૨,૮૦,૫૭૦

૫,૩૧,૮૧૧

૬,૫૬,૨૧૭

.. ..

૫,૦૨,૭૩૬

૧,૪૬,૮૬,૬૮૮

૬,૪૮,૨૨૧

૭,૫૪૫

૮૨,૩૧,૪૧૬

.....

.....

૮,૫૨,૩૧૬

૩,૮૭,૫૧૨

૩,૧૮,૧૨૮

૨૦,૪૬,૬૦૪

.....

૨,૦૭,૨૦૨

૭,૬૨,૮૩૩

૧,૧૪,૮૭૨

મેટ્રીક શીલીંગની આરી ડીઝાઇન ગમશે કે ?

અળસીનું તેલ	૧,૮૩,૫૬૭	૬૦,૨૦૦
બીજી ભાતનાં તેલો મળી કુલ	૮,૧૨,૨૨૨	૬,૦૪,૨૦૩
ખાખ	૮,૪૬,૧૮૩	૫,૩૬,૨૧૫
અપ્રીક્ષુ	૧૧,૦૪,૭૦૦	૪૦,૭૨,૮૭૫
દીવેલ	૯,૭૬,૩૪૫	૨૪,૬૭,૦૭૪
ટોપરાં	૭,૬૪૫	૧૪,૭૭૧
દયામીયા	૪,૮૧૮	૧૪,૩૭૬
ભોંયસીંગ	૩,૫૦,૭૬૭	૩,૬૪૩
અળસી	૧૪,૨૧,૮૬૫	૧,૦૧,૬૭,૨૬૫
ખસખસ	૨,૫૬૮	૧૦,૩૬૦
સરસવ	૧,૧૧૭	૧,૮૨૫
તલ	૩,૫૫,૭૮૭	૨૮,૬૫૮
નેળનો	૭૩૬,૦૬૦	૬,૭૬,૩૬૮
ખાંડ	૧,૭૬,૧૬૩	૨,૭૮,૮૬૪
ચા	૧,૭૧,૬૨,૪૮૨	૭૦,૬૪,૧૦૯
કાચું રૂ	૨,૩૩,૭૭,૭૮૬	૧,૩૬,૬૭,૧૧૭
ટવીસ્ટ અને થર્ન	૭૩,૧૬,૪૨૬	૬,૧૭૬,૭૬૧
રૂમાલ અને શાલો	૪૭,૪૦૭	૬૬,૩૪૮
પીસ ચુડાં	૩૦,૫૮,૮૩૬	૪૨,૦૧,૧૨૪
શણ્ડ	૧,૬૦૦
લ્યુટ કાચું	૬૦,૨૫,૭૧૪	૧,૦૬,૪૪,૪૫૦
દેશમ (કાચું)	૧૨,૧૮,૭૫૧	૭૨,૭૨૦
દેશમ કુલ	૧૩,૩૧,૬૦૦	૧,૮૩,૮૫૫
ફેન કાચું	૧,૭૫,૮૬૦	૧,૧૩,૪૬,૦૦૮
ઉનની ધાખલીઓ ને ગાલીયા વગેરે	૨,૮૪,૨૫૭	૧,૧૫,૦૦,૭૬૦
તંબાકુ બીડી વિગેરે	૩,૩૩,૪૦૬	૪,૦૧,૩૫૪
સાકચેં પાટીયાં વિગેરે	૧,૩૧,૮૧૫	૪,૬૨,૬૦૦

હિંદુસ્તાનમાંથી થયેલી કુલે નિકાશ ...

૧૬,૦૬,૭૧,૧૮૬

૧૬,૨૦,૬૮,૧૮૧

વેપારી આતમી.

આ મથાળા નીચે અમે જુદા જુદા દેશના કૉન્સલો તરફથી તથા ખીજા મુલકો તરફથી આવેલી ખાતમીઓ આપીશું. અત્રેના કોઇપણ વેપારીને આ દેશ અથવા પરદેશના વેપારી સાથે કોઇપણ નવતના વેપાર બાબત સંબંધ બાંધવા ઇચ્છા હશે તે પણ આ કૉલમમાં દાખલ કરીશું.

ખબર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે
ધી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૨૨૬	આસ્ટેલીયામાં, ન્યુ સાઉથ વેલ્સમાં એક પેદી.	ધાતુ તથા ખનીજ પદાર્થોની ખરીદી કરવા માગતી હોય તેવી હીદની પેદી આ તરફથી ખરીદી માટેની એજ સી મેળવવા માગે છે.
” ૨૩૦	ઇનોઆની એક પેદી.	તેલ, સાબુ, તેલના બીયાં, કોપરાં વગેરે કમીશનથી ખરીદ કરવા માગે છે.
” ૨૩૧	ઇનોઆની પેદીનો પ્રતીનીધી.	કોઇપણ ઉદ્યોગ માટેના કાચા પદાર્થો અને ખાસ કરીને તેલ, અરણી તથા સામાન્ય રીતે રસાયણી પદાર્થો નીકાશ કરે એવી ખાત્રી રાખવા લાયક પેદીની એજ સી મેળવવા માગે છે.
” ૨૩૨	માલ્દાની એક પેદી	જે હીદી પેદીઓ રેશમ, કાપડ, રૂમાલ, રેશમી માલ, કાચી, ભરતનું કામ, ચા, કાપી, તબાકુ વગેરે નીકાશ કરતી હોય તેમની સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે અને માલ્દાના બજારમાં હીદી વેપારીઓના પ્રતીનીધી તરીકે કામ કરવા ઇચ્છે છે.
” ૨૩૪	ઇંગ્લંડમાં લુટન ખાતેથી નીકાશ કરનાર એક વેપારી.	કાપડ, રસાયણી પદાર્થો વગેરે જે ચીજો સાધારણ રીતે યુનાઇટેડ કીંગડમથી આયાત કરવામાં આવે છે તેને ખરીદનારા હીદીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
” ૨૩૬	શીકારપુર (સીંધ)ની એક પેદી	અંગરણી નીકાશ કરનારા સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

અમર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
ધી કન્ડીયન ટ્રેડ જર્નલ.		
એચ ૨૩૭	ન્યુયોર્કની પેટી	મીણ, ઝેરકચોલા, ખસખસ, સવા ધાણા, સગસી, તથા સર્વ પ્રકારના મસાલા અને દવાને માટે કામ લાગે એવી ચીજો નીકાશ કરનારી હીંદી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
" ૨૩૯	કાનપુરની એક પેટી	રાઈ, સરસી, દીવેલી, મહુડા, અળસી, ખસખસ, તલ વગેરે છાંયા તથા તેના તેલ તથા ચણા, મકાઈ, જવ, ઘઉં, જુવાર, ખાજરો વગેરે દાણાના ખરી દનારાઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
" ૨૪૧	ચીકાગોની એક પેટી	ખાડની ચકતીઓ, મીઠાઈ ચોકલેટ, સુરખા વગેરેની આયાત કરનારાઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
" ૨૪૬	કેનેડાની એક પેટી (જે ત્યાં વાસવગરનાં તેમજ સુવાસીત દુર્ગંધનાશક પદાર્થો, જતુ નાશકપદાર્થો વગેરે બનાવે છે)	હીંદમાં સારી પેટીઓ સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે, કેનેડાનાં બંદરથી એક ઓ. બી નીરીતે માલ ચઢાવાય માલના ડોક્યુમેન્ટ લેતી વેળા નાણા આપવાના, રોકડ માટે બેટકા ડીસ્કાઉન્ટ અને જયાબંધ માલ લેનારને વેપારી ડીસ્કાઉન્ટ રૂપ ટકા-આ ચર-તોએ માલ ચઢાવે છે.
" ૨૪૭	કેનેડાની એક પેટી (જે કાર્બન તથા હાઈડ્રોપીડ ડ્રીલ બનાવે છે)	લકાઇ પુરી થવા બાદ કામ પાડવા માટે હીંદી વેપારીઓ સાથે સંબંધમાં આવવા માગે છે.
" ૨૪૯	પેરીસની એક પેટી .	ફ્રાન્સ અને બાલ્કન મુલકોમાં આડત્યા રાખવા માગતી હીંદી પેટીઓ સાથે કામ પાડવા માગે છે.
" ૨૫૦	એક અંગ્રેજ અમલદાર (જે થોડા વખતમાં લંડન પાછો ફરનાર છે અને ત્યાં એપ્રીલ તથા મેમાં ઉધાડનાર છે તથા માલ બનાવનારાઓના આડ ત્યાં વરીકે પોતાનું કામ પાછું ચાલુ કરનાર છે.)	બાજમ, રેશમી માલ, પીતળના વાસણ, વગેરે બનાવનારાઓ તરફથી યુનાઈટેડ કીંગડમમાં કમીશનથી માલ વેચવા માટેના એકલા આડત્યા તરીકેનું કામ માગે છે.

અખર મોઠલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઇચ્છતી કંપનીનું નામ.	ઈષ્ટ ખાખવનો વેપાર કરવા માંગે છે.
શ્રી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ		
એચ. ૨૫૧	લંડનની એક પેદી.	હીંદમાંથી કોફી, મધ, મશાલો વગેરે નીકાશ કરનાર વસ્તુથી કમીશને માલ વેચવા માટે યુનાઇટેડ કોંગડમમાં એકલા આડયા તરીકેનું કામ મેળવવા માટે હીંદી પેદીઓના સંબંધમાં આવવા માંગે છે.
" ૨૫૪	મારસેલ્સની પેદી.	અળસી, સરસી, દીવેલી વગેરે બીયા, કોપરા, આમડા, લાખ વગેરે ચીજો હીંદમાંથી નીકાશ કરનારી જે હીંદી પેદીઓને ક્રાન્સમાં આડયા ન હોય અને આડયા કે દંગલ રાખવા માગતા હોય તેમની સાથે સમાગમમાં આવવા માંગે છે.
" ૨૫૬	મદ્રાસ ઇલાકાના દક્ષીણ કાનરા જિલ્લામાં એક વેપારી.	નેતર ખરીદનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૨૫૭	શેંગાહીની એક પેદી	રેશમી માલ વગેરે ચીનાઇ વસ્તુઓની આયાત કરવા ઇચ્છતી હીંદી પેદીઓ સાથે સંબંધ પાડવા ઇચ્છે છે.
" ૨૬૩	સુરતની એક પેદી	રકસપત, બનારસ, મુરગા ગુલુમારી, મુસાખખર વગેરે દેશી નામોથી બોળા ખાતા પદાર્થો જેને અથેલુમાં એલો (Aloe) કહે છે તે દવા માટે પુરા પાડનારો સાથે સંબંધ બાધવા માંગે છે.
" ૨૬૫	હીંદનાં એક દેશી રાખ્યનો એક અમલદાર	સાબુદાણા તથા તેના લોટને ખરીદ કરનારા સાથે કામ પાડવા માંગે છે.
" ૨૬૭	વાઘ્ય આતોમાં આદમોરા ખાતેની એક પેદી.	મધ, ટંકણખાર, નાગકેશર, શીલાજીવ, તથા કર્કશુ ખરીદનાર સાથે સંબંધમાં આવવા ઇચ્છે છે.

અમર મોકલનારનું નામ.	વેપાર કરવા ઠરછતી કંપનીનું નામ.	કઈ બાબતનો વેપાર કરવા માગે છે તે.
શ્રી ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ.		
એચ. ૨૬૯	ન્યુયોર્કની એક પેટી.	બરુ, બાબુ, છીપો, રેટેન નામથી આજા ખાતા ઉર્નાના જાડા કપડા, ઘાસના વેણી, રંગો, છનીઓ માટેના હાથા વગેરે ચીજો નીકાશ કરનાર સાથે કામ પાડવા ઇચ્છે છે.
,, ૨૭૩	કલકત્તાની એક પેટી.	બાવળની છાલ હીંદના ઉત્તર વિભાગમાં પુરી પાડનાર સાથે સંબંધ બાંધવા માગે છે.
.....	*કાઠીઆવાડની એક કંપની.	જેઠીમધના (લીકોરાઇસ) વાળ મૂળીમાં જથ્થાબંધ ખરીદનારાઓ સાથે સંબંધ બેસાડવા ઇચ્છે છે. સરતા લાવે પૂરા પાડવામાં આવશે. દેશાવર ખાતેથી જેઠીમધની બનાવટો આ દેશમાં લાવો રૂપિયાની આવે છે અને મોટે ભાગે બગદાદ તરફના મુલકોમાંથી અમેરીકા અને ખીજ દેશમાં જેઠીમધ જાય છે તેથી જો કોઈ પણ સ્થળ પેટી બહાર દેશાવર આ માલ અડાવવા તૈયાર હશે તો જથ્થાબંધ પૂરે પાડવા બનતું કરવામાં આવશે.
...	†એક વેપારી જ્ઞાનવાળો ટેરી ટોરીઅલ.	ઇંગ્લંડ જવા માગે છે માટેકોઈ વેપારી ગૃહસ્થોની એજન્સી આપવા ઇચ્છા હોય તો લખી જણાવવું.
	વાવટા બનાવનાર	નીચે છાપેલા અંગ્રેજી પત્ર જણાવ્યા પ્રમાણે કામ પાડવા માગે છે.

* આ બાતમીના સંબંધમાં X ૦/૦ સેક્રેટરી ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન, મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

† આ બાતમીના સંબંધમાં Y ૦/૦ સેક્રેટરી, ઇન્ડિયન મર્ચન્ટ્સ એસોસિએશન મુંબઈ એ સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવો.

ઉપરની બાતમીઓમાં જે ઠેકાણે 'ઇન્ડિયન ટ્રેડ જર્નલ' લખેલું છે તેના સંબંધમાં સીમ્પુલ ડાયરેક્ટર જનરલ ઓફ કોમર્શિયલ ઇન્ટેલીજન્સ, કલકત્તાને પુછાવી જવું. (આ એસોસિએશનના નામ તે કાગળમાં લખવું).

નોંદ.

“ધી ધન્વીન દ્રેડ જર્નલ”ના નંબરની ખાતમીઓના સંબંધમાં તે ખાતમી માગનાર વેપારી યા પેદીએ જેકે રેકરન્સ અથવા સારી ઓળખાણનું પત્ર મોકલવું પડશે તે સિવાય નેવી ખાતમીઓનો જવાબ આપવામાં આવશે નહિ.

INDUSTRIAL INQUIRY.

The following letter has been received from an army officer stationed at Bangalore. If any member of the Chamber desires to enter into correspondence with him this Army officer's name and address will be forwarded on the member's writing to the Secretary:—

Dear Sir,

Following the suggestion of the local Manager, The Commercial Information Bureau, I am enclosing a rough sample Pennant for which I am the Proprietor of Registered Design No. 8307, 1918, for India.

GENERAL IDEA :—The general idea is a Pennant made of suitable material bearing a Municipal or Regimental Crest followed by the name of a City, Town, Village or Locality suitable for wall decorations etc.

PARTICULAR IDEA —Sizes approximately 27", 30", 33" & 36" long from base to apex apart from ribbon connections. 10"-11" wide at base tapering to 1" wide at apex. The length of Pennant would be governed by amount of lettering.

COLOURS. Any colour of material may be used for Pennant and connections but where Regimental Crest is used Connections running along base and from apex should be Regimental colours.

CREST OR BADGE. The approximate size of Crest, Badge or any other device which may be used or omitted altogether, would be 6" high x 4" wide.

LETTERING. The lettering used may be of any character and of any language. It may be painted on, sewn on or in any other way fixed on so as to become part of the finished article.

CONNECTIONS. The connections can be made of ribbon or any other suitable material, about 8" wide, sewn or fixed side by side commencing from and parallel with left edge of base of Pennant and extending six inches beyond top and bottom of base of Pennant also sewn or fixed at apex of Pennant and extending about six inches.

I am desirous of entering into working arrangements under license for manufacturing these articles and should be glad if you could suggest the names of any manufacturers in your district that you think might be approached with a view to putting such Pennants on the market.

Your reply in course of post will greatly oblige.

Yours faithfully.

જે

જામારે ગ્રીન વર્ગના ઉતાવળોની હાડમરી અને
અલ્પ અટકાવવા હોય, હાંદી જેવાર ઉભોજને યતી
હાંદી બધ કરવી હોય, દરવર્ગે લગભગ ૧,૫૬,૪૭,૨૬૭
પાઉનો હાંદીસ્તાન ઉપર પડતો પસારો અટકાવવા હોય,
હાંદીએ માટે રેલ્વેના સારા ખજારની નોકરીએ નેહતી
હોય, હાંદી ઉભોજ હાંદીના લાભ માટે ખીલવવા
હોય, જહોર પ્રલ્લની સગવડ માટે પૂરતી કાળજી રાખનાર
સત્તા નેહતી હોય અને હાંદીઓની લાગણી અને
અભિપ્રાયને માન આપે એવા અમલ નેહતો હોય,

તો

રેલ્વેનો સરકારી વહીવટ માંગો.

ઉપર દર્શાવેલ રેલ્વે સંબંધી લઘત મેલાવા માટે
નાણાની મોટી અથવા નાની રકમની મદદ ફરેદુન
દરસાસ્પ દાદાયાનજી ઉદૃ, હોન'બી રોડ, મુબંધ,
એ સરનામે મોકલવા વીન વી છે

“ઇનકમટેક્સ.”

અને

સુપર ટેક્સ

નવા કાયદા પ્રમાણે ચોપડાઓમાથી
આવક વેરા માટે હીસાબનાં પત્રકો (ડી.
ક્લાર્મ) તૈયાર કરી આપીએ છીએ. વધારે
માહિતી માટે મળો અથવા લખો:—

બી. એલ. થોસર.

પબલીક એકાઉન્ટન્ટ

બોમ્બે કોમર્શીયલ કોલેજ,

૪૨, કાલબાદેવી રોડ, મુ'બંધ.

બી. એન. ભાથેનાની કું.

સેન્ટરી એન્ડ હારડવેર મરચંડસ.

નાગદેવી સ્ટ્રીટ, મુ'બંધ નાં ૩.

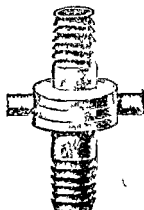
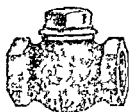
ટેલીફોન નાં ૩૧૫૫

સેન્ટરી જીન એન્ડ રેલ્વેને લગતો સર્વે સામાન.

લોખંડની, કલાઇની, પીતલની, તાંબાની, સીસાની, બોયલર ટ્યુબો, બીરની
મેનવોટર પાર્થસો અને તેની ફીટીંગ્સો — દરેક માપની મોટા જથ્થામાં મળશે.

તેસતેડ પીતલના રતૌવ કોક, બીબકોક, સીતના વીંચ વાલવસો, અને ટાકસો:—
દરેક જાત અને માપના.

ગ્રીનીની ગટરના પાર્થસો અને ફીટીંગ્સો, વોટર-કલોઝના વાસણો, લેવેટરીસો,
આથ તબ્સો, ફ્લસગી ટાંકીઓ વગેરે જથ્થાબરોને લગતો દરેક જાતનો સાલ જથ્થાખંદ
તથા છુટક મળશે.

શહેનશાહી અમ્બર પિલ્સ સોનાના વરકવાલી.

આ દવા અમ્બર તથા સોનાના વરક અને પૌષ્ણિક યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે. હરેશ્વરદાસ અમ્બર પીલ્સ જમે તે કારણથી તાકાત ઓછા બિંદા, નિવેરા નામરદ રાખસેલું, નપુંસકપણું આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થઈ પુરવાતન પ્રાપ્ત થાય છે.

ધાતુકાય અને વીર્યબલ તેમજ તેથી લેવપણ યતા દરદો મગજ અને જ્ઞાનવૃત્તિઓની નબળાઈ છાતીની મુંઝવેલ, ગમરાટ, બરમ, ખાંસી, માથાનાં દરદ, અછળ, કબજાથલ, કળતર, કમરનો દુખાવો, વાંસાની ફાટ વિગેરે આ અમ્બર પિલ્સથી દુર થાય છે. આ અમ્બર પિલ્સથી પાચનશક્તિ નેરારવર થઈ નારીશ્ક બળમાં વધારા સાથે વીર્ય વધ જની ઇન્દ્રિયની રગો નસો શર્કટ થઈ બંધનમાં સંપૂર્ણ વધારા થાય છે. કક્ત તણ દીવસમાં ફાઇદો લેવાઈ ખાતી થાય છે અને વીસ દીવસ આધારી લાંબી સુદત સુધી વાકાત કાયમ રહે છે. આ અમ્બર પિલ્સ વર્ધાવસ્થાના લોકોને નવી જીવાનીની તાકાત બદે છે. જીવાનોને તેથી પૂર નેશ તાકાત પેદા થઈ કબજ મરદાઈ લેવપણ થાય છે તેમાં પરેજી કોઈ નથી.

નામદાર ગુબર્ન સરકારની ગવર્મેન્ટ લેખારેટરીના કેમીકલ એનાલાઇઝર સાહેબે અમારી દવાની પરિક્ષા કરી સરટીફિકેટ આપ્યું છે કે તેમાં કોઈ હેરી પદાર્થ, દવા કે રસાયન વિગેરે ગુણનાદારક થીજ નથી.

નામદાર એમ. આર. સી. એસ. (ઈંગ્લાંડના) તથા એલ. આર. સી. પી. (લંડનના) તથા નેપથુર સ્ટેટના ચીફ મેડીકલ ઓફીસર સાહેબ વિગેરેએ અમારા હાજીઆતના પુરાવા અનુભવ અને મરીજુ હોવાને સરટીફિકેટો એનાયત કર્યા છે.

કીમત ગોળી ૭ ના રૂ. ૨ જે ગોળી ૪૦ ના રૂ. ૧૦ દશ.

શહેનશાહી પિલ્સ (લેપ) ઘણીજ કિંમતી યુનાની દવાઓની બનાવેલ છે તે દરેજે લગાડવાથી એક એક અઘવાડીયામાં ઇન્દ્રિયની રગો નસોની કમજોરી તથા નબળાઈ અને સુસ્તી દુર થઈ સંપૂર્ણ નેશ અને સખતાઈ આવે છે તેથી કોઈ ભતની ઇલાયતી નથી કી. ર. પ.

શહેનશાહી પિલ્સ નાં. ૨ તદન અશક્ત નામરદ જેની ઇન્દ્રિય પાતળી પડી ગઈ હોય તેને માટે અત્યંતીર છે. કીમત રૂ. ૧૦ દશ. વિશેષ ખુલાસો પ્રાઇસ લીસ્ટમાં છે.

હાડીમ ગુરમહમદ બી. એચ. ચોલવી એન્ડ કાજી, અખાસી દવાખાના.

નેપથુર, કાંઠીયાવાડ.

પોરબંદર પોર્ટલેન્ડ સીમેન્ટ

"મહાપતી" છાપ.

હમારો સીમેન્ટ હીંદુસ્તાનમાં આયાત થતા સોવામાં સારી સીમેન્ટની ગરોળી કરે છે, અને જીલ્લા ખાતેખાતે વપરાય છે. એનું પેકીંગ એક એક હંદરવેટના મળજીવ. કોથળાઓમાં આવે છે, જેથી ખીપ કરતાં ઘણીજ સહેલાઈથી વચમાં સમય છે.

વધુ વિગત તથા ભાવ માટે લખો.

ધી. ઈન્ડોયન સીમેન્ટ લિમિટેડ

તાતા સન્સ એન્ડ કું.

એજન્ટસ;

નવસારી બીલ્ડીંગ કોર્પોરેશન, અમદાવાદ.

નિરાશ થવાની જરૂર નથી

પરંતુ જો અન્ય વીંશીઓમા, ભોળાન ગુહોમા કે ભપકાદાર લોભોમા, અને પુલ પોતાને ઘેર પણ, અહીના જેવી સ્વાદિષ્ટ યાન ટેસ્ટકુલ રસોઈ જમવાની આશા ગળથોડી તો જરૂર નિરાશ થવું પડશે એક વખત પધારો અને ખાતો કરો

કે મુમ્તાઝી પોસ્ટની પાછળ મુખર્જી નં. ૨

ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ ફું. લી.

મુખર્જી અને વડોદરા.

આયુર્વેદના બાળ પ્રકારો નામના ગ્રંથના આધારે તૈયાર કરેલી દવાઓ —

વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપ—(દેશી ઔષધિઓમાથી પ્રાસાય રીની અનુસાર બનાવેલી શક્તિની દવા બા દવા જરૂરથી સુધારી પાચનશક્તિ વધારે છે અને શરીરને અષ્ટ કોષત આપે છે (એ પાસ પ્યાનમ) પણ કે વેલ્ડેબલ ટોનીક સીરપથી શરીરમા આવતી શક્તિ ઉત્તેજક અને કન્માદક દવાઓથી દુક સમર થઈ જાયતી ત્રીમ શક્તિ જેવી નથી પણ માધમની દરમી શક્તિ છે)

(૨) હીવરને પોતાનું કામ બજાવવાને નિયમીત બનાવી શરીરને નિદ્રાથી બચાવે છે

(૩) અલ્બર્જી વ્યાધીનો નાશ કરે છે, અને આત્ર માર્ગને લા ત આપે છે

નોટ—અર્થવિતી તેમજ સુવલ્કી સ્ત્રીઓને પણ આ દવા આપી શકાય છે તેથી મુકારે પ્ર લાગુ થઈ ગ્રન્થા થી, અગર લાગુ થયા હોય તો મરી નય છે કિમત દર બાગલીના રૂા ૧-૦-૦

ગ્વીસેરો ફેસ્ફેટ કેમ્પાઉન્ડ સીરપ—(જ્ઞાનતન્ત્રે રક્તિ આપનારી અમુલ્ય દવા) માલ સના જ્ઞાન-ભુઓમા અને મગ રમા મુખ્ય પદાર્થ તરીકે ગ્વીસેરો ફેસ્ફેટના તત્વો રહેલા હોય છે અને બ્યાર તેનું પ્રમાણ ધી નય છે, ત્યારે સ્પષ્ટારણ આરોગ્યતા અને શકિત જતી રહે છે અને અરોગિને લઈ જુદા જુદા સ મ્યાબ ધ દરેક રપન થાય છે તેથી શરીરને કુદરતી રીતે માફક આવે તેવા તત્ત્વોમાથી બનાવેલી આ નિર્દોષ દવાને કૃપયા કરવાથી કેલી બોા પુરી પડે છે ને શક્તિ આપનારા તત્ત્વોની વૃદ્ધિ થાય છે જેઓને મગ રમા કે અમળગના રસોડા વિશેષ જ્ઞાતો હોય તેમજે અચુક આ દવા વાપરવી કિમત દર બાગલીના રૂા ૧-૬-૦ (મોગી સાઇઝ)

”

૦-૧૪-૦ (નાની સાઇઝ)

બીજી બનાવટો મારે કેટલોગ મંગાવો.

મળવાનું ઠંકાણું—ધી એલેમ્બીક કેમીકલ વર્કસ ફું. લી.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ—મુખર્જી

ટેલીફોન નં. ૧૯૭૨.

વાસ્તુ સરનામું સ્વસ્તીયા (Hastya.)

ચુરણ વહાલદારની કુંડો

નં. ૫૦ ચર્ચગેટ સ્ટ્રીટ-ફોર્ટ. મુંબઈ.

અને

વહગાદી-મુંબઈ.

૨૫ મે અને ૨ જુન ૧૯૫૭ (કેમીકલ) સીધા મંગાવનાર
અને વેચનાર.

પાકા રંગ	લેનીંગ અને બેન્ડી	સલ્ફર રંગ	ટેન્ડીંગ
કોપાટેક્સ	મેથીન વાયોલેટ	સલ્ફર બ્લેક	ગાઉડીયા રોડ
ટેલ્ડા બેક	મેથીલીન બ્લ્યુ	" ધીન	" ચામણ
ડીરેક્ટ બ્લેક	મેલેકાઇટ બ્રાન	" યલો	આનંદનાર મોન
ડીરેક્ટ યલો	બોક્સામીન II	" પાકી	લીલાચ દુરો
ડીરેક્ટ ધીન	મદાનીલયલો	" જામુ	ટેનીંગ એસીડ
ડીરેક્ટ પીંક	આર્થેન II	" કમ્પ	કોન્ડીમની મોન
બે ઝો પદ્મચુરીન	સ્કાર્લેટકાર	લિગેરે લિગેરે.	લાલ્લા સલ્ફાઇટ રોડ
ડીરેક્ટ મેન્ડેટા	સાર્લીંગ બ્લ્યુ		સ્ટેનેટ રોડ
ડીરેક્ટ રૂબીન	વોક્ટોરીયા બ્લ્યુ		બોલી-બગ સલ્ફાઇ
ડીરેક્ટ વાયોલેટ લિગેરે.	સ્ટે પર્લિ બેક લિગેરે લિગેરે.		કોસ્લીક રોડ લીગેરે લીગેરે.

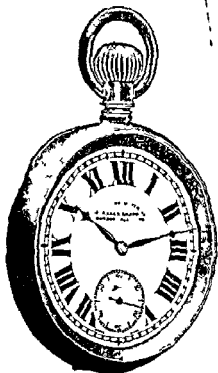
આ માસિક નં. ૬૭, સી.એચ.કે.ની પદ્મચુરીન રોડ મુંબઈ, લેની નોર્થકોસ્ટ પ્રિન્ટિંગ એન્ડ પબ્લિશિંગ કં. લિ.ને મેનર પ્રેસમાં પ્રિન્ટીંગના આદેશો મળ્યા પછી છાપાયું છે અને મી.ઈન્ડીયન સરવેન્ટમ ચેમ્બર અને જુરો માટે જપ્તરૂપાવાય મુદ્રાસાદ મળેલા છે, મુંબઈ ચોક્કસ ટેલીફોન બી.બી.નં. ૧૯, બેક્ટરીયોલોજી પ્રવિણ કમિટી

देशी वेपारी येम्पारनुं भासिक.

Registered No. R 570

पुस्तक ११ रु. VOL. XI. MAY 1919 मे १९१८. अंक ११मो. No. 11.

Do You Want a Watch!!

If you want a GOOD watch get one with the name West End Watch Co marked on the dial, for such a Watch is going to be.

ACCURATE—STRONG—DURABLE

We offer you the largest and most varied stock in the East comprising hundreds of varieties in shapes sizes and designs, at prices comparing more than favourable with other dealers For quality we are supreme Ask any wearer of a West End Watch!

THE "EAGLE"

Superior guards watch, Colonial model
GUARANTEED SIX YEARS

NICKEL SILVER Rs. 40
STERLING SILVER ,, 55

Strong keyless lever movement, 16 ruby jewels
4 set in sockets, real chronometer balance. Strong
dust and damp proof cases

WEST AND WATCH Co.

373, Hornby Road,
BOMBAY.

14, Dalhousie Square,
CALCUTTA.

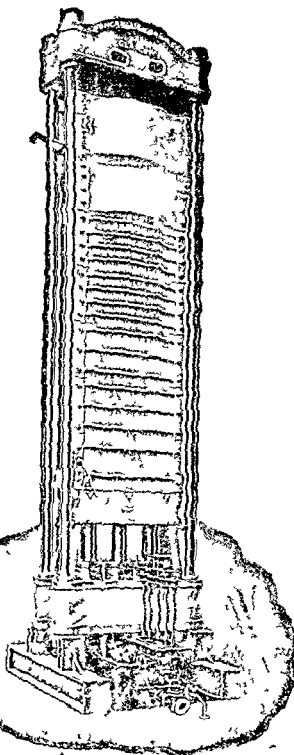
Illustrated catalogues free on demand

DREWET CHOWNA & Co

31 CHURCH GATE STREET, FORT, BOMBAY.

દરજોટ ચવના એન્ડ કંપની, મશીનરી મરચાટો.

નાં ૩૧ ચવના મોહોલો, કોટ, મુંબઈ.

હમારી મુખ્ય રપેસીઅલીટી ડંકન સ્ટુઅર્ટ
એન્ડ કુંઁ લીમીટેડના ફની ગાંસરીઓ
હાખવાના હાઈ પ્રેસ તથા ફીનીશરો
તથા પંખીંગ એન્જીનો છે.

જે વપારીઓએ એક વખત હમારે પ્રેસ
મશીનરી, ખરીદ્યું છે તેઓએ હમારે જ પ્રેસ
મશીનરી, ફરી ફરી પાછું ખરીદ્યું છે જે દેખાડે છે
કે હમારે પ્રેસ, મશીનરી વપારીઓમા કેટલું બધું
વખણાયલું છે. પ્રેસ, મશીનરીના હમારા વરસોના
લાંબા અનુભવથી હમારે એ મશીનરી ધણ જ
મજબુત, ટકાવ અને સારી રીતે ચાલે અને વધુ
ગાંસરીઓ કહાડે તેમ સુધાયું છે. હમારા ધરાકા
તરફથી મળેલી સખ્યાબંધ સરટીફિકેટોની ચોપડી
મંગાવ્યાથી મોકલી આપવામા આવશે. એ પ્રેસ,
મશીનરી ધણા વરસો થયા આખા હિંદુસ્તાનમાં
ધણે કેટલું ચાલુ છે.

ડંકન સ્ટુઅર્ટ એન્ડ કુંઁ લીમીટેડના
રપીનીંગ મીલોને લાયકના હાઈકલાસ
કમ્પાઉન્ડ કોરલીસ એન્જીનો, ફેરમેં
લીઅલીની હાઈ પ્રેસર તથા કમ્પા-
ઉન્ડ સ્લાઈડ, એડામેટીક એકસ
પાન્સન વાલ્વ તથા કોરલીસ
વાલ્વના એન્જીનો

જે મુખ્ય કરી જર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા વરસો થયા
ચાલુ છે અને તેમા ધણા સુધારાઓ તથા ફેરફાર
કરી ધણા મજબુત અને બળતણમા ફાયદો કરે તેમ
ખનાવવામા આવે છે એ મેકરના મુકુળ એન્જીનો
હિંદુસ્તાનમાં ધણે કેટલું ચાલુ છે

થોમ્સહીલ એન્ડ સન્સના, ૮૦ થી ૨૦૦
પાઉન્ડ પ્રેસરના સ્ટીલનાં બાઈલ્ડરો

મીલોમા તથા પ્રેસ અને જર્નીંગ ફેક્ટરીઓમા
વપરાય છે. ૨૦૦ થી વધુ બાઈલ્ડરો હિંદુસ્તાનમાં
ચાલુ છે. એ માહેતાં કેટલાક બાઈલ્ડરો ૨૦ થી વધુ
સુધી વાપર્યા છતાં તેમા એક બી પાઉન્ડમે
પ્રેસર બાઈલ્ડર ઇન્સપેક્ટરે કરી કાઢી નથી

જ્વાલત પ્રધસેના ચાર તથા પાંચ બેરીંગના જીનો તથા ચોપનર.

આં હંમેશાં પ્રેસો. ફીનીશરો, એન્જીન બાઈલ્ડર, લેધ પંજેરો તૈયાર રાખીએ છીએ.

ગોડાઉન, ક્રીયર ફોર્જીંગ્સ ડેક સામે.

ધી હિન્દ બટન ફેક્ટરી

એન્ડ

મેટલ વર્ક્સ.

—**—

એલ્યુમીનીયમ, પીતળ, પીચગોલ્ડ, જરમનસિલ્વર, ચાંદી, વગેરે દરેક તાંબાનાં બટન બનાવવાનું તેમજ ચાંદીની ધુધરીઓ, પડીઆઓ તથા પટ્ટી ટા તાર વીગેરે બનાવવાનું તેમજ ધાતુ ઉપર હરેક પ્રકારનું કામ કરી આપવાનું

ગંજાવર 'બાતુ'

ત્રીમાં છેલ્લી શોધ સુજબના સંચાઓ તથા એન્જીનથી ચાલતું બટન બનાવવાનું બે કાંઈ પણ કારખાનું હિન્દુસ્તાનમાં હોય તો તે આ અમારૂં કારખાનું છે. જેમાં દરેક ડીઝાઈનના કંક, કાલર, સટ, કાટ, વેસ્ટ, અને પેન્ટ બટન ટા જથ્થામાં બને છે. તેમજ સીલીટરી ટ્રેસ બટન, કાંઈ પણ સ્ટેટ, અથવા ફરમેન્ટના ઓરડરથી મોટા જથ્થામાં બનાવી આપશું. દરેક જાતની કપાટના, અને પેટીની કળો, તથા દરેક જાતનાં તાળાંઓ, પણ મોટા જથ્થામાં બને છે જ દરેક જાતનું ડાઇ, પંચોનું, કામ સાફ અને સફાઈદાર કીકાયત સાવથી રડર સુજબ બનાવી આપીએ છીએ.

ચાંદીના વેપારીઓને અસુલ્ય તક.

દરેક જાતનાં ચાંદીનાં બટનો, દરેક જાતની ધુધરીઓ, પડીઆઓ, પટ્ટી, પાટા, વગેરે મોટા જથ્થામાં ટાઇમસર કીકાયત સાવથી અમો બનાવી આપીએ છીએ. વખત ઓરડર આપી ખાત્રી કરો.

લખો—૧૩૩, ૧૩૫, કાલબાદેવી રોડ, હાથી બિલ્ડીંગ સામે.

દ્વારકાદાસ જગમોહનદાસની કું.

મંબઈ નાં ૨.

અમે પોતે.

આ માસિકમાં બહારથી આવેલા લેખો માટે અમે જવાબદાર નથી.

આ માસિકનું લવાજમ અંશરૂપે ગ્રાહકોને માટે વાર્ષિક રૂ. ૩-૮-૦ તથા બાહ્ય ગામના ગ્રાહકો માટે વાર્ષિક રૂ. ૪-૦-૦ પોસ્ટેજ સુધાં રાખવામાં આવ્યું છે છુટક નકલ એકના આના ૬ છ. નમુનાની કોપી મફત મોકલવામાં આવતી નથી.

આ માસિકમાં જે જાહેર ખબરો છે તેમાં કંઈ ફેરફાર સુચવવો હોય તો તો કાઢી નાંખવી હોય તો આવી જાતની ખબર આગલા મહિનાની ૨૦ મી તારીખ પહેલાં આપવી એકલે નહિ તો તે પ્રમાણે કરવું બની શકશે નહિ.

અમારા જૂના કોન્ટ્રેક્ટો પૂરા થયા બાદ, રીડિંગ મૅટરમાં અમે જાહેર ખબર લેવા માગતા નથી તેથી સર્વ જાહેર ખબર આપનાર ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે ત્હેમણે પોતાની જાહેર ખબરો મૅટરની આગળ તથા પાછળ છપાવવા માટે આપવી.

COMMERCIAL SUBJECTS.

વેપારી વિષયો.

ખેતરો અને કારખાનાઓ.

લેખક :—પી. કોપ્પાટ્ટીન.

જાણનાંતર કર્તા ધનસુખલાલ કૃષ્ણલાલ મોહતા.

(ગતક ૧૦૭ થી આદ્ય)

એક પ્રભને જે પોતાના શિક્ષિત વર્ગોની સહાય હોય તો શું કરી શકાય છે એ જાણતમાં એક ઉત્તમ દૃષ્ટાંત ડેનમાર્ક છે ૧૮૬૪ માં એમને વિગ્રહ થયો અને પરિણામે પોતાનો એક પ્રાંત ગુલામી બેઠા ત્યાર પછી ડેનમાર્કના લોકોએ ખેડૂતોનાં બહેલા વિસ્તારમાં શિક્ષણનો

પ્રચાર કર્યો અને જમીનમાંથી જેમ બને તેમ વધુ પાક કેવી રીતે ઉતરે તે પ્રશ્ન ઉપર ધ્યાન પહોંચાડવા માંડ્યું. આત્મ પરિણામ હવે સ્પષ્ટ જણાય છે. ડેનમાર્કની ગામડાની વસતિ શહેરોમાં ભરાવાને બદલે ગામડામાં જ રહે છે અને વધતી જાય છે: પાંચ વર્ષમાં ૧૬૦૬-૧૯૧૧ માં,

મેટ્રીક શીલીંગથી બીલ્ડીંગના ચોરસો થોભે છે.

૧૫,૧૫,૫૮૫ ઉપરથી ૧૬,૪૭,૩૫૦ માણસોની યાદ. ૨૭,૭૫,૧૦૦ માણસોની કુલ વસતિમાંથી ૬,૯૦,૬૦૦ માણસો ખેતીવાડી હોય છે. જમીન ખરાબ હોવાથી ત્યાં ૭૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન ખેડવાના કામમાં વપરાય છે, તેમાંથી ૨૭,૭૩,૩૨૦ એકર અનાજને માટે વપરાય છે. બ્રિટનો પાક એક એકર દીઠ ૪૦૨૬ પુશ-લની સરેરાશ ઉત્પત્તિ છે, અને દેશમાં પાકેલા ડાહ્યાની કિંમત ૪,૦૦,૦૦,૦૦૦ પૌંડ થવા બંધ છે એટલે એક એકર દીઠ ઉપજ ૬ પૌંડથી કાંઈક ઓછી આવે છે. તેમની આયાત કરવાં નિકાસ ૧,૪૪,૮૩,૦૦૦ પૌંડની વધારે છે. આ કુત્તે-હના સુખ્ય કારણો નીચે પ્રમાણે છે: ખેતીવાડી વિશે જાહેર જ્ઞાન, દરેક ખેડૂતને શિક્ષણની બબરમા જવાતું સાધન, અને સહકાર. ૧૮૬૪ના કમનસીબ વિગ્રહ પછી કેળવણેલા વર્ગે દરેકી મહેનતવતું આ 'સહકાર' પરિણામ છે.

લંડન બબરમા ડેનમાર્કનું માખણનાં ભાવે ગાંધી શકવાની સ્થિતિમાં છે અને તેની બત જાહેર ઉંચી છે આ બતનું માખણ સર્વે હરીઓમાં સહકારવૃત્તિ હોય અને સહકાર કોષ સરખી રીતેજ માખણ બનાવતા હોય તેજ ખની શકે એ હકીકત સર્વ કોષ જાણી શકે તેમ છે. પણ હમણા મોટા જથ્થામાં ઇંગ્લંડમાં માખણ સાંધળીરિયન માખણ પણ ડેનીશ માખણ બનાવનાર સહકારવૃત્તિથી કામ કરનાર માણસોનીજ મહેનતવતું પરિણામ છે એ બિના યોગ્ય જણવા હશે. જ્યારે ડેનમાર્કના લોકો માખણ નિકાસ કરતા હતા ત્યારે પોતે પોતાના પરાશને માટે પશ્ચિમ સાંધળીરિયામાના ડોલરક અને ટોમરકના ઇલાકાઓમાંથી માખણ મંગાવતા હતા. ડોલરક અને ટોમરક નેડાના વિનિયોગના જેવા જંગલોથી ભરપૂર છે. આ માખણ ગ્રંથાતમાં જાહેર હલકા પ્રકારનું માખણ હવે કારણે દરેક ખેડૂત પોતાને ઘેર પોતાની રીતે તે બનાવતા હતા. ડેનમાર્કે

તેમને પોતાની સહકારની રીતો શિખવવા લાગ્યા અને તે પેલા ખેડૂતોએ પણ હેંશથી અખત્યાર કરવા માંડી. આ બતની માખણ બનાવવાની હેરીઓની સંખ્યા ભેતભેતમાં પુષ્કળ વધી ગઈ અને આપણામાંથી કોઈપણ એનું મુળ શોધી શક્યા નહિ. હમણા દરેક અઠવાડીએ એક એક સ્ટીમર ખાલટિકના બંદરોથી માખણ લઈને લંડન આવે છે અને એ પ્રમાણે સાંધળીરિયન માખણના હબરે પીપ લંડન ઉતરે છે. જો હું જણતો નહિ હોઈ તો કીનલેંડ પણ હમણાં હમણા માખણ મોકલતું જાય છે.

ચીન સુધી નહિ જઈએ તો પણ આપણને આવાજ દૃષ્ટાંતો બીજા દેશોથી અને સુખ્યત્વે કરીને લોંબાઈથી પણ મળી આવે. પણ ૭૮,૦૦૦,૦૦૦ એકર જમીનમાંથી ૪૬,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને અનાજ નહિ જ પુરું પડી શકે એવી માન્યતા એકદમ સ્વીકારી લેવાની રીતિમાં રહેલો ભય આગળ ઉપરથીજ વાંચનારને સ્પષ્ટ જણાશે વળી ઉપર જણાવેલ હકીકત ઉપરથી નીચે જણાવેલ પરિણામ પણ પ્રતિપાદન કરી શકાશે.

(૧) જે પ્રમાણે ઇંગ્લંડમાં ૪૫ વર્ષ પહેલા જમીન ખેડાતી હતી તેમ જો હવે ખેડવામાં આવે તો ૧૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને બદલે ૨૪,૦૦૦,૦૦૦ માણસો દેશમાંજ ઉગાડવામાં આવેલ અનાજ ઉપર ગુજરાન કરી શકે; અને આ પ્રમાણેની ખેતીવાડી ૭૫૦,૦૦૦ વધારે માણસોને રાજ ગપાવે એટલું જ નહિ પણ ૩,૦૦૦,૦૦૦ નવાં દેશનાજ માણસો તેના ગ્રાહક તરીકે તૈયાર થાય.

(૨) જે પ્રમાણે ખેડી શકાય તેવી જમીન માથી અનાજને માટે બેલજીયમમાં રોકવામાં આવે છે તે પ્રમાણમાં જો સુનાઈટેડ કીંગડમમાં જમીન ખેડવામાં આવે તો ૩૭,૦૦૦,૦૦૦ માણસોને ખોરાક પુરો પડી શકે; તેમજ બીજાં ધંધામાં ખસેલ નહિ પડતા ખેતીવાડીની ઉત્પ-

તિમાંથી થોડુંક નિકાસ પણ કરી શકે અને એવીવીરે પૈસાદાર પ્રબળી સર્વ જરૂરીઆતો પુરી પાડી શકે.

(૩) જે અહિંની વસતિ ખમણી થઈ જાય તો જેમ હાલ લોખાડી અને ફ્લાન્ડર્સમાં થાય છે તે પ્રમાણે જમીન ખેડવી પડે અને જેમ ફ્લાન્ડર્સમાં આસપાસની વાડીઓ ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે તેમ અહિં અમર્યામાં પડી રહેલાં મેદાનો અને ઘાસની જમીનો ખેડવી પડે.

આ બધા તરંગો માત્ર નથી પણ વ્યવહારુ જિજ્ઞાસા છે; જે વસ્તુસ્થિતિ આપણે આપણી આસપાસ જોઈએ છીએ તે ઉપરથી બાધેલાં મધ્યમ પ્રમાણના અનુમાનો છે; આપણે હજી લવિષ્યની ખેતીવાડીનો તો વિચાર પણ કરતા નથી.

પણ જે આપણે એજ જાણવા માંગતા હોઈએ કે ખેતીવાડી કેવા પાયા ઉપર રચી શકાય અને કેવી સ્થિતિએ લઈ જઈ શકાય અને અમુક જમીનના વિસ્તારમાં કેટલું અનાજ ઉગાડી શકાય તો તે આપણે પુર્વ ક્લાન્ડર્સ કે જરસી કે લોખાડીના નહેરોથી બરપુરો મેદાનો કે પારિસની આસપાસના ખગીચાઓ વિગેરેના દૃષ્ટાંતો લેવાં જોઈએ. જ્યારે વિજ્ઞાન પોતાનું લક્ષ બહુધા ઔદ્યોગિક કાર્યોમાંજ આપે છે ત્યારે કેટલાક કુદરતનાં શોખીનો અને જેના નામ પણ કેઈ જાણતું નથી એના ધીજા કેટલાક કામ કરનારાઓએ એક નવીજ જાતની ખેતીવાડી ઉત્પન્ન કરેલી છે જે આપણી હાલની ખેતીવાડી કરતાં ઘણીજ ચઢીઆતા પ્રકારની છે. વિજ્ઞાને કોઈપણ વખત એમને માર્ગ બતાવ્યો નથી અને ઘણીવાર અવળે માર્ગે ચઢાવી દીધા છે. આ કામ કરનાર શોધમાં મડી રહ્યા અને જેમ દરેકની ઉત્પત્તિના કાર્યમાં રસ લેતા હતા તેમજ વનસ્પતિશાસ્ત્રને માટે નવા માર્ગો ખુલ્લા કર્યા તેમ આપણે ઝાડપાનને લગતાં માનસિક-શાસ્ત્ર ઉપર ઘણા પ્રકાશ પાડ્યો. તેમજ

તદ્દન નવીજ જાતની ખેતીવાડી ઉભી કરી છે આપણે એક જમીનના ટુકડા ઉપર એકા એકે ત્રણ પાંચ ઉતારાઓ છીએ તે તરફ એકે ફક્ત હસે છે; ધારણ કે બાર માસમાં છ નવ પાંચ ઉતારવાની અભિલાષા તેમને છે ખરાબ જમીન જેવું તો એ લોકો જાણતા નથી ધારણ કે એઓ પોતેજ જમીન બનાવે છે અને તે એવી રીતે બનાવે છે કે દરવર્ષે એમાંથી થોડી મટોડી વિગેરે કઢાવી નાખવું પડે. એક એકર ઉપરથી તેમને પાંચ કે છ ટન ઘાસ ઉતારવું નથી પણ એકજ જમીનના ટુકડા ઉપરથી ૫૦ કે ૧૦૦ ટન જુદા જુદા શાકભાજી ઉતારવી જોઈએ છીએ. પાંચ પૌંડની કિંમતનું ઘાસ ઉગાડવાની તેમને ઈચ્છા નથી પણ ૧૦૦ પૌંડની શાકભાજી ઉગાડવાની તેમની ઈચ્છા છે અને 'હોર્ટીકલ્ચર' પદ્ધતિ પ્રમાણે ૨૦૦ પૌંડની કિંમતની શાકભાજી ઉગાડવાની તેમની અભિલાષા છે. ખેતીવાડીની સ્થિતિ હમણા આ છે.

આપણા બધા જોરાકમાં માંસ એ સૌથી મોંઘા જોરાક છે તે આપણે જાણીએ છીએ; અને જે લોકો માંસાહારી ગમે તે ક્ષેત્રજીને લઈને છે તે લોકો સરેરાશ વર્ષ દિવસે એક બળદને કે ભાગ એટલે ૨૨૫ શેર માંસ ખાઈ જાય છે; અને અહિં તેમજ જેલજી અમમાં એક ગાય કે બળદને માટે એ થી ત્રણ એકર જમીન જોઈએ છીએ. એટલે ૧૦,૦૦,૦૦૦ માણસોની વસતિવાળા ભાગમાં ૧૦,૦૦,૦૦૦ એકર જમીન તો એજ કામને માટે અલગ રાખવી જોઈએ. પણ મો. જો. પાર્ટના જોરમાં જઈને જોશો તો જણશે કે એક એકર જમીનમાંથી ૧,૨૦,૦૦૦ શેર લીકું ઘાસ એટલે ૩૦,૦૦૦ શેર સુકું ઘાસ ઉત્પન્ન કરવામાં આવે છે એટલે કે એક એકર જમીન માંથીજ એક પ્રાણીને ચાલી રહે તેટલું ઘાસ ઉત્પન્ન થાય છે—આ પ્રમાણે ઉત્પાત ત્રણગણી થઈ ગઈ.

દોરોને ખવાડવામાં આવતાં બીટરૂટ, બીટબી ખાતે મી. એ'પીઅન ખાતર વિગેરેની મદદથી ૩ એકરમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ શેર ઉત્પન્ન કરે છે અને કોઈ કોઈ વાર તે ૧,૫૦,૦૦૦ શેર અને ૨,૦૦,૦૦૦ શેર પણ ઉગાડી શકે છે. આ પ્રમાણે તેણે એક-એકરમાંથી બે થી ત્રણ દોરને ચાલે એટલે ખોરાક ઉગાડ્યો હતો. અને મા જાતની હુકીકત છુટી છવાથી બનતી નથી. ૧૮૫૦ ખાતે મો. જોસ એક એકર જમીનમાંથી ૧,૦૦,૦૦૦ શેર બીટ અને ગાજર ઉગાડી કે છે એટલે કે એક એકરમાંથી ચાર દોરને માટે ખોરાક પુરો પાડી શકે છે. એક એકર-માંથી બીટના ૧,૦૦,૦૦૦ શેરની ઉત્પત્તિ હાંસમાં ઘણે ઠેકાણે જોવામાં આવે છે અને ૧૫ કરવામાં માત્ર સારા ખાતરની અને ડંભાળની જ જરૂર પડે છે. આ ઉપરથી મેમ જોખુ જણાય છે કે ૧,૦૦૦,૦૦૦, દોરને માટે આપણને ૨,૦૦૦,૦૦૦ એકર જમીન જાજલ પાડવી પડે છે ત્યારે એનાથી અડધી જમીનમાંથી બમણા દોરને ચાલી શકે તેટલો ખોરાક ઉત્પન્ન કરી શકાય છે.

કે'ચ વાડીઓમાં કામ:—

ઉપર જણાવેલ દ્રષ્ટાંતો સંચોટ છે છતાં પણ બજારમાં વેચવા માટે વાડીઓમાં રોપાણ કરવામાં આવે છે તેના દ્રષ્ટાંતો લઈએ તો આના કરતાં પણ અદભૂત પરિણામ આવેલું જણાય, ખાસ કરીને પારિસની આસપાસ વાડીઓનાં કરવામાં આવતાં કામનો દાખલો લેવો જોઈએ. આમાં દરેક રોપાના વર્ષ પ્રમાણે તેની ચલાણ લેવામાં આવે છે અને તેની માવજત કરવામાં આવે છે. ગિયાં રોપવા માટે અને તેના પ્રથમ પીલા પુટે તે વખતે ધરતી બહુ જ સારી અને રસાળ બનાવવામાં આવે છે. પછી આ પીલા-ઓને ઉખાડીને સારી જગ્યા ઉપર લઈ જવામાં આવે છે અને તેની અચ્છી માવજત કરવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે કયાં પછી તેને ખુલ્લી જમીનમાં રોપીને ખીલવા દેવામાં આવે છે.

પાણી વગેરેની સગવડ સ્થિત એ'જનથી, પુરો પાડવામાં આવે છે અને નબળા રોપાઓની જગ્યાએ સારા રોપા તરતજ રોપી દેવામાં આવે છે; આ પ્રમાણે દરેક રોપાની છુટી માવ-જત લેવામાં આવે છે.

પણ આ જાતના વાડીના રોપાણ સંબંધે એક ગેરસમજુતી પ્રસરેલી જોવામાં આવે છે એ દૂર કરવી જોઈએ. તે એ છે કે મોટી બજાર પાસે હોય તોજ આ જાતના રોપાણ ઘટ્ટ શકે. અલબત્ત, કાંઈક અંશે, અને કાંઈક પ્રમાણમાં આ ઠેકેણું અને આ માન્યતા સાચી છે અને સાચી રહેવાની છે પરંતુ, સર્વાંશે તેમ નથી. પારિસમાં એવી કેટલીક વાડીઓ પારિસના મોટાં બજારની પાસેજ છે; પણ તેમ છતાં પણ તે વાડીઓ પોતાની મધળી ઉત્પત્તિ ઈંગ્લેન્ડ નિકાસ કરે છે. શહેર પાસે હોવાથી સારું ખાતર મળી શકે એટલા કારણને લઈનેજ માળીઓ શહેર પાસે આ જાતના રોપાણ કરવા લલચાય છે. રૂંટ કરતા વહેલી જે શાકભાજી થાય તેને પેસો બહુ સારી રીતે ઉપજે અને એવી રીતે શાક-ભાજી ઉત્પન્ન કરવા માટે ગરમીની ઘટ્ટી જરૂર છે; આ ગરમી ઘણા જગ્યામાં ખાતર નાખ-વાથી ઘટ્ટ શકે છે. પણ અર્વોચીન જમાનામાં આ જાતની ગરમી ગરમ પાણીના નળો રાખ વાથી વધુ સહેલાઈથી તથા વધુ સસ્તામાં મળી શકે તેમ છે. પરિણામે કે'ચ માળીઓ આવા નળો તેમજ "થર્મોસિફોન" (Thermosiphon) નો ઉપયોગ કરવા લાગ્યા છે. આ થર્મોસિફોનથી બહુ સારાં પરિણામ આપ્યાતું સિદ્ધ ઘટ્ટ ચુકેલું છે.

એતીવાડી વિષે લખનાર પુરૂષોને જુદી જુદી જાતની જમીન અને તેમની જુદા જુદા પ્રમાણની ફળદ્રુપતા એ બહુ મોટી સુરક્ષેડી છે પણ તેમણે એટલું યાદ રાખવું કે વાડીઓનાં બધી જમીન મરખી બનાવાય છે, પછી અરસલ તે ગમે તે પ્રકારની હોય. આથી ફૂંમમાં વાડીઓના લાડાંના ફેટિકેટોમાં એવો ફેરા હોય

છે કે ન્યાયે માળી વાડી ખાલી કરી બધા ત્યાં
પોતાનું ખાતર, પોતાની ઉના પાણીની નળીઓ
અને થરમોસિદ્ધાન વગેરે બધું બીજે કેંકાણે
લઈ જઈ શકે. આ પ્રમાણેના કરારનામાંથી, ખરે-
ખર, ઘણાને આશ્ચર્યજ ઉત્પન્ન થતું હશે!*

પરંતુ, આ સ્થળે વાડીની જેતીવાડીના
બધા દાખલા આપી શકાય તેમ નથી પણ
જેમને જ્ઞાસા હોય તેમને નીચે જણાવેલ
કેટલાંક પુસ્તકો વાંચવાની ભલામણ કરવામાં
આવે છે:—

1. La culture maraichere:
Ponce; 1869.

2. Le potager modome: 7th
edition in 1886: Gressent.

3. Manuel pratique de culture
maraichere Courtois-Gerard, 1863.

4. Cours pratique de culture
maraichere: L. G. Gillekens, 1895.

5. Le bon Jardinier (almanac)
Vilmorin.

6. Le Repartition metrique
des impots: a Tableau, 2 Vols,
1889.

* પણ આ પ્રમાણે જમીન ખસેડી લઈ જવાની
ગોઠવણ જેતીવાડીમાં છેલ્લામાં છેલ્લી રોપ ગણાતી નથી
તે સ્થાન તો હંમણા જુદી જુદી ભતના પ્રવાહિ પદાર્થો
જમીન ઉપર ફેંકીને તેમાંથી જુદાં જુદાં જાતુઓ ઉત્પન્ન
કરવાની રીતને મળે તેમ છે કેટલાક જાતુઓ કેટલાક
રોપાને બહુ સાર પોષણ આપે છે આમ જણાયાથી
જે ભતના રોપાઓ આવી રીતે દ્વાદ્વારા ઉત્પન્ન કરવામાં
આવે છે અને તેના વડે કરીને જમીનને રસાયણ અને
ફળદ્રુપ બનાવી દેવામાં આવે છે આ ભતના અખ-
તરાઓ જરમળીમાં દમજા ઘણા યાય છે

7. French gardening: Thomas
Smith, London, Utopia press, 1909

8. The Profitable culture of
Vegetables for market gardeners,
Small holders and others: Thomas
Smith, London (Longmans, Green)
1911.

આપણે અહિં એકજ દાખલો લઈએ:
મો. પૉંસની વાડી ૨૫૬ એકર વિસ્તાર માત્ર
રોકતી હતી આ વાડીના રોપાણમાં (સ્ત્રીમ
એ જીત સહીત) કુલે ખર્ચ ૧,૧૩૬ પૌંડ
આગ્યો. મો. પૉંસ સહીત આઠ માણસો આ
વાડીમાં કામ કરવા અને બજારમાં માલ લઈ
જતા. આ કામમાં મદદમાં તેમને એક ઘોડો હતો.
બજારમાંથી પાછા આવતાં તેઓ ખાતર લઈ
જતા અને ખાતરમાં વાર્ષિક ૧૦૦ પૌંડ ખર્ચતાં.
ભાડામાં અને કરમાં બીજા ૧૦૦ પૌંડ જતા પણ
આ ત્રણ એકરથી પણ ઓછા વિસ્તારવાળી વાડી
માં વર્ષ દિવસો જે જે વસ્તુઓ, જે જે પ્રમાણમાં
ઉત્પન્ન થતી એનું વર્ણન કરવું પણ અશક્ય
છે. એ સઘળું વાંચવા માટે તો મો. પૉંસનું
પુસ્તકજ વાંચવું જોઈએ પણ અહિં તો માત્ર
થોડાક આંકડાજ આપવામાં આવ્યા છે.

ગાજર ...	૨૦,૦૦૦ રોર.
કાઠા વગેરે ..	૨૦,૦૦૦ "
કોળીચ ...	૬,૦૦૦ નંજ
કોલીફલાવર..	૩,૦૦૦ "
ટમેટાં ...	૫,૦૦૦ ટોપલી.
ફળફળાદી .	૫,૦૦૦ ડઝન નંજ.
સેલેડ ...	૧,૫૪,૦૦૦ નંજ

ફરનીચરના માટે ફ્રેન્સી ટાઈક્સનો મોટો જથ્થો ક્યાં છે ?

દુકામાં ૨૫૦,૦૦૦ શેર શાકભાજી ઉતારવામાં આવે છે ! આ પરિણામમાં કાંઈપણ અતિશયોક્તિ નથી એ એટલા ઉપરથીજ સ્પષ્ટ થશે કે લંડનની આસપાસની વાડીઓના માલિક એક એકર દીઠ લગભગ ૧૦ થી ૧૫ પૌંડ ભાડું આપે છે અને તેટલીજ જગ્યાના, પારિસની આસપાસની વાડીઓના માલિક ૩૨ પૌંડ ભાડું આપે છે. પારિસની આસપાસ આ પ્રમાણે ૨,૧૨૫ એકર જમીન આ પ્રમાણે વાપરવામાં આવે છે અને તેને લઈને ૨,૦૦૦,૦૦૦ પારિસિયનોને વનસ્પતિ પુરી પડે છે એટલુંજ નહિ પણ ઇંગ્લંડમાં પણ મોટે ભાગે નિકાસ કરવામાં આવે છે.

ઉપર જણાવેલ પરિણામ કેમ અને કાચના ટોપ વગેરેની મહદથી નિપજાવવામાં આવે છે પણ આવા કિંમતી અસખાળ વિના પણ, ખુલ્લી હવામાં વનસ્પતિ જગાડવાથીજ એક એકર ઉપરથી ૨૦૦ પૌંડની કિંમતની શાકભાજી ઉત્પન્ન કરી શકાય છે.

વળી અહિં મારે એટલું ઉમેરવું જોઈએ કે આ સઘળો વિકાસ ૧૯ મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં થયો હતો. તે પહેલાં તો એ દિશામાં કાંઈ થયું નહોતું અને તદ્દન જંગલી સ્થિતિમાંજ એ કાર્ય કરવામાં આવતું હતું. પણ હવે તો પારિસના માળી જમીનની બદલ ઉપર બિસ્ફુલ આધાર રાખતોજ નથી અને હવાની પણ દરકાર કરતો નથી. પવન અટકાવવાને માટે તેણે દિવાલો યોજી છે, અજવાળું આપવા માટે તેણે તે દિવાલોનેજ રીફ્લેક્ટર તરીકે કામગીરી લીધી છે, કાચના આચ્છાદનોથી તોફાન

નોને તેણે દૂર કર્યા છે અને એવીજ જાતના સાધનોથી તેણે પોતાની પારિસની આસપાસની વાડીઓને ફળદ્રુપ દક્ષિણ પ્રદેશની વાડીઓ જેવીજ બનાવી લીધી છે. તે પારિસને ગમે તે રીતમાં દ્રાક્ષ પુરી પાડે છે અને ગમે તે રીતમાં શાકભાજી આપી શકે છે, અને જુદી જુદી જાતના ફુલો પણ અનેક સંખ્યામાં પુગ પાડી શકે છે; અને સીન નદીની આસપાસના પ્રદેશમાંની વસ્તી આશરે ૪,૫૦૦,૦૦૦) ને પણ જો ધારવામાં આવે તો એટલીજ જમીન માંથી ફળફળાદી, શાકભાજી વગેરે બહુ પુરું પાડી શકાય એમ તે જાણતાના વિદ્વાનો કહી શકે છે અને ખાત્રી આપી શકે છે.

અને તેમ છતાં પણ પારિસના માળી એજ અર્વાચીન ખેતીવાડીતું લક્ષ્ય નથી એ તો માત્ર એ દિશામાં માર્ગસૂચકજ છે; તેને માટે તો આપણે અન્ય દિશામાંજ જોવું જોઈએ એ જિયારો માળી સનારથી તથા વાઝાથી કામ શરૂ કરે છે અને છેક મધ્યરાત્ર સુધી કામ કર્યા છે. કુરસહ શું છે તે તો તે બહુતોજ નથી. મનુષ્યજીવન કેવું છે અને કેવી રીતે ગાળવું જોઈએ તેની તો તેને ખબરજ નથી. પોતાની વાડી તેજ માત્ર તેની ડુનિયા છે—તેનું સર્વસ્વ છે. તે માળી આપણે ઉત્તમ દૃષ્ટાંત તરીકે નહિ સ્વીકારી શકીએ, તેજ પ્રમાણે તેની કામ કરવાની રીત પણ આપણે નહિ સ્વીકારી શકીએ. તે માળી આથી પણ ઘણું વધારે ઉત્પન્ન કરી શકે અને તે પણ આથી બહુ ઓછી મહેનતે; અને સુખી જીવન ગાળીને, મનુષ્ય તરીકેના પોતાના સર્વ હક્કોને ઉપલોગ કરી શકે તેવી આપણી ધ્રુષ્ટ છે, તે આપણું લક્ષ્ય છે અને આ સર્વ શક્ય છે—
(ગાપ્લ.)